

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

ΑΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΡΓΑ

7

ΙΕΡΑ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ

Β΄

(Στοιχεῖα Ε΄ – Μ΄)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΚΕΙΜΕΝΟ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ - ΣΧΟΛΙΑ

Ἄπὸ τὸν

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΠΑΠΑΕΥΑΓΓΕΛΟΥ

Διδάκτορα Θεολογίας

Ἐπόπτης Ἐκδόσεως

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ, Καθηγητής Πανεπιστημίου

Ἐπιμελητής Ἐκδόσεως

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Γ. ΜΕΡΕΤΑΚΗΣ, Πτυχιούχος Θεολογίας

Ε Π Ε

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΜΕΡΕΤΑΚΗ
«ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ»
ΠΑΤΕΡΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ»
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1994

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Στὸν παρόντα τόμο συνεχίζεται ἡ ἔκδοση τῶν Ἱερῶν Παράλληλων μὲ τὰ στοιχεῖα Ε ἕως καὶ Μ, ἡ ἔκδοση τῶν ὁποίων ὀλοκληρώνεται στὸν ἐπόμενο τόμο.

Θεωροῦμε σκόπιμο νὰ σημειώσουμε ἐδῶ σχετικά μὲ τὰ Ἱερά Παράλληλα, ὅτι πρόκειται γιὰ ὀγκώδη ἀνθολογία βιβλικῶν καὶ πατερικῶν χωρίων ποὺ ἀναφέρονται στὸν θρησκευτικὸ καὶ ἠθικὸ βίο, τὰ ὁποῖα ὁ συντάκτης συνέλεξε ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀπὸ τὴ Γραφὴ καὶ τοὺς Πατέρες καὶ κατέταξε σὲ τρία βιβλία, ἔχοντα κατὰ σειρά ὡς ἀντικείμενα τὰ θεῖα, τὰ ἀνθρώπινα καὶ τὸ ἦθος. Τῶν δύο πρώτων βιβλίων τὸ ὕλικὸ τὸ εἶχε ταξινομήσει κατ' ἀλφαθητικὴ σειρά σὰν σὲ θεολογικὸ λεξικό, ἐνῶ στὸ τρίτο ἀντιπαρέβαλε σὲ κάθε ἀρετὴ τὴν ἀντίθετη κακία. Τὸ σύνολο τοῦ ἔργου στὴν ἀρχὴ ἐφέρετο μὲ τὸν τίτλο «Ἱερά», ἐνῶ τὸ τρίτο εἶχε ἐπίσης τὸν τίτλο «Παράλληλα» λόγῳ τοῦ παραλληλισμοῦ τῶν θεμάτων. Σὺν τῷ χρόνῳ ὁμως ἐπεκράτησε γιὰ τὸ σύνολο ἔργο ὁ χαρακτηρισμὸς Ἱερά Παράλληλα.

Τὸ κείμενο κατὰ τὴν ἀρχικὴ μορφή του ἔχει χαθεῖ. Σήμερα σώζεται σὲ διπλὴ παραλλαγή: πρῶτον ἰδιαιτέρως κατὰ βιβλίον, καὶ δεύτερον συντεθειμένο σὲ ἐνιαῖο σύνολο κατὰ 24 ἀλφαθητικὰ στοιχεῖα. Ἐκδίδεται συνήθως σὲ δύο παραλλαγές, τὴν ἔκτενὴ καὶ τὴν βραχεῖα.

Ἡ γνησιότητα τοῦ ἔργου ἀμφισβητεῖται ἀπὸ πολλοὺς ἐρευνητές, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ μέθοδος ἐργασίας εἶναι οἰκεία στὸν Ἰωάννη Δαμασκηνό.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΡΙΣΤΟΣ ΑΥΤΟΥ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

(ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ε' - Μ')

Στοιχεῖον Ε.

Α':	Περὶ ἐντολῶν Θεοῦ καὶ τῶν φυλαττόντων αὐτάς.	26
Β':	Περὶ ἐντολῶν Θεοῦ καὶ τῶν μὴ φυλαττόντων αὐτάς.	32
Γ':	Περὶ εὐδαιμονίας καὶ μακαρισμοῦ, καὶ ὅτι οὐ δεῖ πρὸ τελευτῆς εὐδαιμονίζειν τινὰ ἢ μακαρίζειν.	40
Δ':	Περὶ ἐνυπνίων.	40
Ε':	Περὶ ἐλπίδος· ὅτι χρὴ εἰς Θεὸν ἐλπίζειν, καὶ μὴ εἰς τὰς τῶν ἀνθρώπων προστασίας.	42
Σ':	Περὶ Ἐκκλησίας καὶ οἴκου Θεοῦ, καὶ θυσιαστηρίου, καὶ θυσίας ἱερατικῆς, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἐν ἐκκλησίᾳ θῆειν (καπηλεύειν).	50
Ζ':	Περὶ εὐχῆς, καὶ ὅσα δι' εὐχῆς κατορθοῦνται ἡμῖν ἀγαθὰ.	56
Η':	Περὶ ἐλεημοσύνης καὶ εὐποιίας εἰς πτωχοῦς.	88
Θ':	Περὶ τῶν ἐλεημοσύνην μὴ ποιοῦντων, ἀλλὰ πλεονεκτούντων, καὶ περὶ φειδωλῶν καὶ φιλοπλουτούντων καὶ φιλαργύρων.	116
Ι':	Περὶ ἔργων καὶ πράξεων, καὶ ὅτι ὅποιά τις δρᾷ, ταῦτα καὶ ὑφίσταται· καὶ ὡς κατὰ τὰ ἔργα καὶ ὁ μισθὸς ἐξομοιοῦται ἡμῖν παρὰ τοῦ Θεοῦ.	190
ΙΑ':	Περὶ εὐπραγίας, καὶ ὅτι οὐ χρὴ ἐπαίρεσθε ἐν ταῖς εὐπραγίαις καὶ συστέλλεσθαι ἐν τῇ δυσπραγίᾳ.	194

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΡΙΣΤΟΣ ΑΥΤΟΥ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

(ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ε' - Μ')

Στοιχειῶ ἔψιλον

1. Γιά τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ καί ἐκείνους πού τίς τηροῦν.	27
2. Γιά τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ καί γιά ἐκείνους πού δέν τίς τηροῦν.	33
3. Γιά τήν εὐτυχία καί τὸ καλοτύχισμα, καί ὅτι δέν πρέπει πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό του νὰ θεωροῦμε κάποιον εὐτυχισμένο καί νὰ τὸν μακαρίζουμε.	41
4. Γιά τὰ δνειρα.	41
5. Γιά τήν ἐλπίδα· ὅτι πρέπει νὰ ἐλπίζουμε στὸν Θεὸ καί ὄχι στίς προστασίες τῶν ἀνθρώπων.	43
6. Γιά τήν Ἐκκλησία καί τὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ, καί γιά τὸ θυσιαστήριο καί τὴ θυσία τῶν ἱερέων· ἐπίσης ὅτι δέν πρέπει νὰ τρώμε στὴν ἐκκλησία.	51
7. Γιά τὴν προσευχή καί τὰ ἀγαθὰ πού πετυχαίνουμε μὲ τὴν προσευχή.	57
8. Γιά τὴν ἐλεημοσύνη καί τὴν ἀγαθοεργία πρὸς τοὺς φτωχοὺς.	89
9. Γιά ἐκείνους πού δέν κάνουν ἐλεημοσύνη, ἀλλ' εἶναι πλεονέκτες· ἐπίσης γιά τοὺς σφιχτοχέρηδες, ἐκείνους πού ἀγαποῦν τὸν πλοῦτο, καί τοὺς φιλάργυρους.	117
10. Γιά τὰ ἔργα καί τίς πράξεις, καί ὅτι ἐκεῖνα πού κάνει κάποιος αὐτὰ καί παθαίνει· καί ὅτι ὁ μισθὸς μας ἀπὸ τὸν Θεὸ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰ ἔργα μας.	191
11. Γιά τὴν εὐημερία καί τὴ δυστυχία, καί ὅτι δέν πρέπει νὰ ὑπερηφανευόμαστε γιά τὴν εὐημερία καί νὰ ντρεπόμαστε γιά τὴ δυστυχία.	195

- IB': *Περὶ εὐθηνίας καὶ εὐπορίας, καὶ ὅτι ἐν ταῖς εὐπορίαις φιλεῖ τὰ ἁμαρτήματα γίνεσθαι.* 204
 IG': *Περὶ ἐπιβουλῆς καὶ τῶν ἐπιβουλευόντων τοῖς πλησίον, καὶ ὅτι αἱ καθ' ἑταίρων ἐπιβουλαὶ εἰς τοὺς μηχανησαμένους περιτρέπονται.* 206
 ID': *Περὶ ἐχθρῶν καὶ πτώσεως αὐτῶν, καὶ ὅτι οὐ δεῖ χαίρειν ἐπὶ τῇ κακοπραγίᾳ τῶν ἐχθρῶν.* 208
 IE': *Περὶ εὐεργεσίας ἢ προσφορᾶς ἐξ ἀδίκων γινομένη.* 212
 IS': *Περὶ ἐργολάβων καὶ ἐντολέων, καὶ τῶν εἰς ἀλλοτρίας δίκας ἑαυτοὺς ἐμβαλλόντων.* 214
 IZ': *Περὶ ἐπισκόπων χρηστῶν καὶ φυλαττόντων τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ.* 216
 IH': *Περὶ ἐπισκόπων πονηρῶν καὶ μὴ φυλαττόντων τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ.* 236
 IO': *Περὶ ἐγγύης.* 246
 K': *Περὶ ἐπιθυμίας, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἡμᾶς ἐξακολουθεῖν ταῖς πονηραῖς ἐπιθυμίαις.* 250
 KA': *Περὶ ἐκουσίων καὶ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων.* 252
 KB': *Περὶ εὐχαριστούντων καὶ εὐγνωμονούντων, καὶ ὅτι χρὴ τοὺς εὐεργέτας κηρύσσειν.* 253
 KG': *Περὶ ἐκδικήσεως, καὶ ὡς ἀπηγόρευται δις περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγμα-τος εὐθύναι εἰσπράττεσθαι.* 254
 KA': *Περὶ ἐπικοινωνῶν πραγμάτων, καὶ ὅτι χρὴ φεύγειν τὰ ἐπικοινωνια κα-ταγώγια, διότι μάχας καὶ διαστάσεις ποιοῦσι.* 256
 KE': *Περὶ εὐδοκίμιας· ὅτι εὐχῆς ἄξιον τὸ κατόρθωμα.* 256
 KS': *Περὶ ἐμπόρων.* 258
 KZ': *Περὶ εὐνούχων, καὶ ὅτι πονηρῶν.* 258
 KH': *Περὶ ἐγκωμίων καὶ τῶν χαιρόντων ἐν αὐτοῖς, καὶ ὅτι οὐ δεῖ πρό-πείρας ἐπαινεῖν τινα.* 260
 KO': *Περὶ ἐκδικήσεως ἀπὸ Θεοῦ τοῖς ἀδικουμένοις, καὶ ὅτι χρὴ Θεῷ ἐπιτρέπειν τὰ τῆς ἐκδικήσεως.* 260

12. Για την ἀφθονία καὶ τὴν εὐπορία, καὶ ὅτι συνήθως οἱ ἁμαρτίες γίνονται ὅταν εὐποροῦμε. 205
13. Για τὴν σκεωρία καὶ γιὰ ἐκείνους πού ἐπιβουλεύονται τοὺς πλησίον τους· καὶ ὅτι οἱ σκεωρίες ἐναντίον φίλων ἐπιστρέφουν σ' ἐκείνους πού τὶς μηχανεύθηκαν. 207
14. Για τοὺς ἐχθροὺς καὶ τὴν κατάπτωσή τους, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ χαιρόμαστε γιὰ τὴ δυστυχία τῶν ἐχθρῶν μας. 209
15. Για τὴν εὐεργεσία ἢ τὴν προσφορά πού γίνεται ἀπὸ ἄδικα ἀποκτήματα. 213
16. Για τοὺς δικολάβους καὶ τοὺς ἐντολοδότες καὶ γιὰ ἐκείνους πού ἀναμιγνύονται σὲ ξένες δίκες. 215
17. Για τοὺς καλοὺς ἐπισκόπους, οἱ ὅποιοι φυλάσσουν τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ. 217
18. Για τοὺς κακοὺς ἐπισκόπους, πού δὲν τηροῦν τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ. 237
19. Για τὴν ἐγγύηση. 247
20. Για τὴν ἐπιθυμία, καὶ ὅτι δὲν πρέπει ἐμεῖς νὰ ἀκολουθοῦμε τὶς κακὲς ἐπιθυμίες. 247
21. Για τὰ ἐκούσια καὶ τὰ ἀκούσια ἁμαρτήματα. 251+
22. Για ἐκείνους πού εὐχαριστοῦν καὶ ἐκδηλώνουν εὐγνωμοσύνη, καὶ ὅτι πρέπει νὰ διαλαλοῦμε τοὺς εὐεργέτες. 253
23. Για τὴν τιμωρία, καὶ ὅτι ἀπαγορεύεται γιὰ τὸ ἴδιο πρᾶγμα νὰ ζητοῦμε δυὸ φορὲς εὐθύνες. 255
24. Για τὰ κοινὰ πράγματα, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγουμε τὰ κοινὸνχρηστα καταλύματα, διότι προκαλοῦν φιλονεικίες καὶ διχόνοιες. 257
25. Για τὴν εὐδοκίμηση· ὅτι ἡ ἐπιτυχία εἶναι ἀξία δοξολογίας. 257
26. Για τοὺς ἐμπόρους. 259
27. Για τοὺς εὐνούχους, καὶ ὅτι εἶναι πονηροί. 259
28. Για τοὺς ἐπαίνους καὶ ἐκείνους πού χairoνται μ' αὐτούς, καὶ ὅτι δὲν πρέπει πρὶν βεβαιωθοῦμε νὰ ἐπαινοῦμε κάποιον. 261
29. Για τὴν τιμωρία πού ἐπιβάλλει ὁ Θεὸς χάρις ἐκείνων πού ἀδικοῦνται, καὶ ὅτι πρέπει νὰ ἀναθέτουμε στὸν Θεὸ τὴν ἐκδίκηση. 261

- Α'. *Περὶ εὐθυνομένων καὶ δίκας εἰσπραττομένων· καὶ ὡς οὐδαμῶς ἄλλος ἀντὶ ἄλλου εὐθύνας εἰσπράττεσθαι.* 264
- ΑΑ'. *Περὶ ἐλέγχων.* 264

Ἐντεῦθεν αἱ παραπομπαὶ τῶν τίτλων.

Περὶ ἐχθρῶς· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Μ στοιχείῳ τῆς Ζ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ μίσους.

Περὶ τῶν ἐπιορκούντων· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Ο στοιχείῳ τῆς ΙΒ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ τῶν τοὺς ὄρκους ἀθετούντων.

Περὶ εὐσεβείας εἰς Θεόν· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Π στοιχείῳ τῆς Α', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ πίστεως.

Περὶ τῶν ἐπιτιμησάντων βασιλεῦσι μετὰ παρρησίας· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Π στοιχείῳ τῆς Η', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ τῶν προφητῶν.

Περὶ εὐλαβείας· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Π στοιχείῳ τῆς ΙΣ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ πρᾶότητος.

Περὶ ἐξουσίας καὶ πόθεν γίνεται· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Π στοιχείῳ τῆς ΙΣ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ παρρησίας.

Περὶ εὐσπλαγχίας· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Σ στοιχείῳ τῆς Α', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ συμπαθείας.

Περὶ τῶν ἐλέγχους δεχομένων· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Σ στοιχείῳ τῆς ΚΒ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ συμβουλῆς πονηρῶς.

Περὶ ἐπάρσεως· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Α στοιχείῳ τῆς Ζ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ καυχήσεως.

Περὶ ἐμπρεπείας σώματος· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Κ στοιχείῳ τῆς Ζ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ κάλλους.

Περὶ εὐλαβείας πλαστῆς· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Υ στοιχείῳ τῆς Δ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ ὑποκρίσεως.

Στοιχεῖον Ζ

- Α'. *Περὶ τοῦ ζητεῖν τὸν Θεὸν καὶ αὐτῷ ἔπεσθαι καὶ ἀκολουθεῖν, καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ πάντα χρῆ ἡμᾶς διαπράττεσθαι.* 268
- Β'. *Περὶ ζῶων ἀλόγων τῶν φυσικῇ σοφίᾳ κεκοσμημένων.* 270
- Γ'. *Περὶ ζυγῶν καὶ σταθμῶν καὶ μέτρων δικαίων.* 292
- Δ'. *Περὶ ζυγῶν καὶ σταθμῶν καὶ μέτρων ἀδίκων.* 294
- Ε'. *Περὶ ζήλου ἀγαθοῦ καὶ πονηροῦ.* 294

30. Γι' αὐτοὺς ποὺ εἶναι ἔνοχοι καὶ καταδικάζονται, καὶ ὅτι μὲ κα-
νένα τρόπο δὲν πρέπει ἢ εὐθύνη νὰ μεταβιβάζεται σὲ ἄλλον. 265
31. Γιὰ τοὺς ἐλέγχους. 265*

Ἐδῶ παρατίθενται οἱ παραπομπὲς τῶν τίτλων.

Γιὰ τὴν ἐχθρα· βρίσκεται ἐδῶ 7η στὸ γράμμα Ζ καὶ ἀρχίζει· Γιὰ το μῖσος.

Γι' αὐτοὺς ποὺ παραβαίνουν τοὺς ὀρκους τους· βρίσκεται 12η στὸ γράμμα Ο καὶ ἀρχίζει· Γι' αὐτοὺς ποὺ ἀθετοῦν τοὺς ὀρκους.

Γιὰ τὴν εὐσέβεια στὸ Θεό· βρίσκεται 1η στὸ γράμμα Α καὶ ἀρχίζει· Γιὰ τὴν πίστη.

Γι' αὐτοὺς ποὺ ἐπέπληξαν βασιλεῖς μὲ θάρρος· βρίσκεται ἐδῶ 8η στὸ γράμμα Η καὶ ἀρχίζει· Γιὰ τοὺς προφήτες.

Γιὰ τὴν εὐλάβεια· βρίσκεται 16η στὸ γράμμα Π καὶ ἀρχίζει· Γιὰ τὴν πραότητα.

Γιὰ τὴν ἐξουσία καὶ ἀπὸ ποῦ πηγάζει· βρίσκεται 16η στὸ γράμμα Π καὶ ἀρχίζει· Γιὰ τὴν παρρησία.

Γιὰ τὴν εὐσπλαχνία· βρίσκεται 1η στὸ γράμμα Σ καὶ ἀρχίζει· Γιὰ τὴ συμπάθεια.

Γι' αὐτοὺς ποὺ δέχονται τοὺς ἐλέγχους· βρίσκεται 22η στὸ γράμμα Σ καὶ ἀρχίζει· Γιὰ τὴν κακὴ συμβουλή.

Γιὰ τὴν ἔπαρση· βρίσκεται ἐδῶ 7η στὸ γράμμα Ζ καὶ ἀρχίζει· Γιὰ τὴν καύχηση.

Γιὰ τὴν εὐπρέπεια τοῦ σώματος· βρίσκεται ἐδῶ 7η στὸ γράμμα Ζ καὶ ἀρχίζει· Γιὰ τὴν ὁμορφιά.

Γιὰ τὴν ὑποκριτικὴ εὐλάβεια· βρίσκεται 4η στὸ γράμμα Δ καὶ ἀρχίζει· Γιὰ τὴν ὑποκρισία.

Στοιχεῖο Ζήτα.

1. Γιὰ τὸ ὅτι πρέπει ν' ἀναζητοῦμε τὸν Θεὸ καὶ νὰ τὸν ἀκολουθοῦ-
με καὶ ὅλα νὰ τὰ κάνουμε στὸ ὄνομά του. 269
2. Γιὰ τὰ ἄλογα ζῶα, ποὺ εἶναι προικισμένα μὲ φυσικὴ σοφία. 271
3. Γιὰ τίς ζυγαριές, τὰ σταθμὰ καὶ τὰ δίκαια μέτρα. 293
4. Γιὰ τίς ζυγαριές, τὰ σταθμὰ καὶ τὰ ἀδίκαια μέτρα. 295
5. Γιὰ τὸν καλὸ καὶ κακὸ ζῆλο. 295

Στοιχείον Η

Α': <i>Περὶ ἡμέρας ἀγαθῆς.</i>	298
Β': <i>Περὶ ἡμέρας κακῆς.</i>	298
Γ': <i>Περὶ ἡμέρας καὶ νυκτός.</i>	298

Ἐντεῦθεν αἱ παραπομπαὶ τῶν τίτλων.

Περὶ ἡρωικίας· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Υ' στοιχείῳ τῆς Δ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ ὑποκρίσεως.

Περὶ ἡσυχίας· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Α' στοιχείῳ τῆς ΑΖ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ ἀπραγμοσύνης.

Στοιχείον Θ

Α': <i>Περὶ τῆς θείας μυσταγωγίας.</i>	302
Β': <i>Περὶ θυσιῶν, καὶ ὅτι τὰς κιβδήλους θυσίας ὁ Θεὸς οὐ προσίεται.</i>	304
Γ': <i>Περὶ θείων λογίων, καὶ ὅτι χρὴ ἀκροᾶσθαι αὐτῶν καὶ διὰ μελέτης ἔχειν ταῦτα.</i>	304
Δ': <i>Περὶ θείων μυστηρίων.</i>	312
Ε': <i>Περὶ θλιβομένων καὶ φροντιζόντων ἀνθρώπων καὶ περὶ λύπης.</i>	318
Σ': <i>Περὶ θανάτου καὶ τῆς ἐν τῷ ἄδη καταστάσεως.</i>	328
Ζ': <i>Περὶ θανόντων καὶ περὶ πενθούντων, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἐπὶ τοῖς προ- απελθοῦσι πενθεῖν καὶ κόπτεσθαι.</i>	330
Η': <i>Περὶ θανάτου καὶ φόβου ἐξ αὐτοῦ γινομένου.</i>	356
Θ': <i>Περὶ θαλάσσης.</i>	358
Γ': <i>Περὶ θυγατέρων.</i>	364
ΙΑ': <i>Περὶ τοῦ μὴ θαρρεῖν τινι ὡς ἔτυχεν.</i>	366
ΙΒ': <i>Περὶ θερισμοῦ καὶ τρυγητοῦ.</i>	368
ΙΓ': <i>Περὶ θηρευτῶν.</i>	368

Ἐντεῦθεν αἱ παραπομπαὶ τῶν τίτλων.

*Περὶ θυσιαστηρίων καὶ θυσίας ἱερατικῆς· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Ε' στοι-
χείῳ τῆς Σ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ Ἐκκλησίας καὶ οἴκου Θεοῦ.*

Περὶ θυμώδους· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Π' στοιχείῳ τῆς Ε', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ προπετοῦς.

Στοιχείον Ι

Α': <i>Περὶ ἰαμάτων ὑπὸ Κυρίου καὶ τῶν προφητῶν γινομένων.</i>	370
--	-----

Στοιχείο Ήτα.

1. Για την καλή μέρα.	299
2. Για την κακή μέρα.	299
3. Για τη μέρα και τη νύχτα.	299

Ἐδῶ παρατίθενται παραπομπές τῶν τίτλων:

Για τὴν εἰρωνεία· βρίσκεται 4η στὸ γράμμα Υ καὶ ἀρχίζει· Για τὴν ὑποκρισία.

Για τὴν ἡσυχία· βρίσκεται 37η στὸ γράμμα Α' καὶ ἀρχίζει· Για τὴν ἀπραγμοσύνη.

Στοιχείο Θήτα.

1. Για τὴ θεία μυσταγωγία.	303
2. Για τὶς θυσίες, καὶ ὅτι ὁ Θεός δὲν δέχεται τὶς πλαστὲς θυσίες.	305
3. Για τὰ θεῖα λόγια, καὶ ὅτι πρέπει νὰ τὰ ἀκοῦμε καὶ νὰ τὰ μελετοῦμε.	305
4. Για τὰ θεῖα μυστήρια.	313
5. Για τοὺς ἀνθρώπους ποὺ θλίβονται καὶ ἐκείνους ποὺ φροντίζουν γι' αὐτούς, καὶ γιὰ τὴ λύπη.	319
6. Για τὸ θάνατο καὶ τὴν κατάσταση στὸν ἅδη.	329
7. Για τοὺς νεκροὺς καὶ τοὺς πενθοῦντες, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ πενθοῦμε καὶ νὰ θρηνοῦμε γι' αὐτούς ποὺ ἔχουν πεθάνει.	331
8. Για τὸ θάνατο καὶ τὸν φόβο ποὺ προκαλεῖται ἀπὸ αὐτόν.	357
9. Για τὴ θάλασσα.	359
10. Για τὶς θυγατέρες.	365
11. Για τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐμπιστευόμαστε κάποιον στὴν πύχη.	367
12. Για τὸν θερισμὸ καὶ τὸν τρυγητό.	369
13. Για τοὺς κυνηγούς.	369

Ἐδῶ παρατίθενται οἱ παραπομπές τῶν τίτλων:

Για τὰ θυσιαστήρια καὶ τὶς θυσίες τῶν ἱερέων· βρίσκεται ἐδῶ 6η στὸ γράμμα Ε, καὶ ἀρχίζει· Για τὴν Ἐκκλησία καὶ τὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ.

Για τὸν ὀξύθυμο· βρίσκεται ἐδῶ 5η στὸ γράμμα Π, καὶ ἀρχίζει· Για τὸν προπετῆ.

Στοιχείο Γιώτα

1. Για τὶς θεραπείες ποὺ ἔγιναν ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ τοὺς προφῆτες.	371

- B'*: Περὶ ἱερατικῶν, καὶ ὅτι οὐκ ἐξεστὶ ἰδιωτεύοντι ἄπτεσθαι ἱερατικοῦ σκεύους. 378
- Γ'*: Περὶ ἱκετευόντων, καὶ ὅτι χρὴ τὰς ἱκεσίας τῶν δεομένων προσίσθαι. 380
- Δ'*: Περὶ ἰσότητος, καὶ ὅτι χρὴ τὰ πρὸς ἀξίαν ἐκάστῳ νέμειν, καὶ μὴ σφάλλῃεν ἐν τῇ κρίσει τοιοῦτου. 382
- Ε'*: Περὶ ἰατρῶν καὶ ἰατρείας σώματος καὶ ψυχῆς. 384
- Σ'*: Περὶ ἱματίων, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἱματισμῷ πολυτελεῖ κεχρηῆσθαι, ἢ ἄν-αδρα γυναικεῖαν ἐσθῆτα φορεῖν. 386
- Ζ'*: Περὶ ἰσότητος, καὶ ὅτι ἴση τάξις παρὰ Θεῷ πλουσίου καὶ πένητος. 390

Στοιχεῖον Κ.

- Α'*: Περὶ κριμάτων Θεοῦ, καὶ ὅτι οὐ χρὴ δυσφορεῖν οἷς ὅσοι μὲν δυσπραγοῦσιν, ἄδικοι δὲ εὐπραγοῦσιν. 392
- Β'*: Περὶ καταλαλιᾶς, καὶ ὅτι καταλαλιά ἐστὶ λόγος ψιλός, ψευδῆς κατὰ τινος λεγόμενος. 400
- Γ'*: Περὶ καιροῦ· ὅτι δεῖ τὸν καιρὸν ἐξαγορεύειν, καὶ ὅτι πάντα καιρὸν ἔχει τοῦ καὶ λέγεσθαι καὶ γίνεσθαι. 404
- Δ'*: Περὶ κολάκων καὶ παρασίτων καὶ γελοιαστῶν, καὶ ὡς χρὴ φεύγειν αὐτούς. 406
- Ε'*: Περὶ κλεπτῶν. 414
- Σ'*: Περὶ κτηνῶν καὶ προνοίας αὐτῶν. 414
- Ζ'*: Περὶ καυχῆσεως καὶ ἐπάρσεως, καὶ ὅτι ἐπ' οὐδενὶ ἐπὶ τὸν βίον χρὴ καυχᾶσθαι ἢ ἐπαίρεσθαι. 416
- Η'*: Περὶ κάλλους καὶ εὐπρεπείας σώματος. 416
- Θ'*: Περὶ κομπαζόντων καὶ φημιζόντων. 418
- Ι'*: Περὶ κρειττόνων· ὅτι οὐ δεῖ πρὸς κρεῖττονας φιλονεικεῖν. 420
- ΙΑ'*: Περὶ κρίματος καὶ δικαιοσύνης Θεοῦ, καὶ ὅτι τὰ πρὸς ἀξίαν ἐκάστων νέμει ὁ Θεὸς καὶ πρόσωπον ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει. 422
- ΙΒ'*: Περὶ καρδίας καθαρᾶς καὶ τῶν συνειδῶς καθαρὸν ἐχόντων. 428

2. Για τὰ λειτουργικὰ σκεύη, καὶ ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται σὲ λαϊκὸν ν' ἀγγίζει ἐκκλησιαστικὸ σκεῦος. 379
3. Γι' αὐτοὺς ποὺ ἰκετεύουν, καὶ ὅτι πρέπει νὰ δεχόμεστε τὶς ἰκεσίες αὐτῶν ποὺ μᾶς παρακαλοῦν. 381
4. Γιὰ τὴν ἰσότητά, καὶ ὅτι πρέπει νὰ δίνουμε στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὴν ἀξία του καὶ νὰ μὴ σφάλουμε ὅταν τὸν κρίνουμε. 383
5. Γιὰ τοὺς γιατροὺς καὶ τὶς θεραπείες σώματος καὶ ψυχῆς. 385
6. Γιὰ τὰ ἐνδύματα· ὅτι δὲν πρέπει νὰ χρησιμοποιοεῖ κανεὶς πολυτελεῖ ἐνδύματα, ἢ ὁ ἄνδρας νὰ φορεῖ γυναικεῖα φορέματα. 387
7. Γιὰ τὴν ἰσότητά, καὶ ὅτι ἔχουν ἴση θέσση στὸ Θεὸ ὁ πλούσιος καὶ ὁ φτωχός. 391

Στοιχεῖο Κάππα

1. Γιὰ τὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ δυσφοροῦμε γιὰ τὸ ὅτι οἱ δίκαιοι ὑποφέρουν καὶ οἱ ἄδικοι εὐημεροῦν. 393
2. Γιὰ τὴν κακολογία, καὶ ὅτι ἡ κακολογία εἶναι κάτι ἀναληθές ποὺ λέγεται εἰς βάρος κάποιου. 401
3. Γιὰ τὸν χρόνο· ὅτι πρέπει νὰ ἐπωφελοῦμαστέ τὸν χρόνο καὶ ὅτι κάθε τι ἔχει τὴν ὥρα του ποὺ πρέπει νὰ λέγεται καὶ νὰ γίνονται. 405
4. Γιὰ τοὺς κόλακες καὶ τὰ παράσιτα καὶ τοὺς γελωτοποιούς, καὶ ὅτι πρέπει νὰ τοὺς ἀποφεύγουμε αὐτούς. 407
5. Γιὰ τοὺς κλέφτες. 415
6. Γιὰ τὰ κτήνη καὶ τὴ φροντίδα τους. 415
7. Γιὰ τὴν καύχησι καὶ τὴν ἐπαρση, καὶ ὅτι δὲν πρέπει γιὰ τίποτε στὴ ζωῆ νὰ καυχόμεσθε καὶ νὰ ὑπερηφανευόμεσθε. 417
8. Γιὰ τὴν σωματικὴ ὀμορφιά καὶ ὠραιότητα. 417
9. Γι' αὐτοὺς ποὺ κομπάζουν καὶ διαφημίζονται. 419
10. Γιὰ τοὺς ἀνώτερους, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ φιλονικεῖ κανεὶς μὲ τοὺς ἀνώτερους. 421
11. Γιὰ τὴν κρίση καὶ τὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς δίνει στὸν καθένα κατὰ τὴν ἀξία του καὶ δὲν προσωποληπεῖ. 423
12. Γιὰ τὴν καθαρὴ καρδιά καὶ ἐκείνους ποὺ ἔχουν καθαρὴ συνείδηση. 429

ΙΓ': Περὶ κακοῦ συνειδότος, καὶ τῶν λογισμῶν ἄδικον καὶ πονηρὸν ἔχόντων. 432

Ἐντεῦθεν αἱ παραπομπαὶ τῶν τίτλων.

Περὶ κόρου· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Γ στοιχείῳ τῆς ΙΓ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ γαστριμαργίας.

Περὶ τῶν καταφρονούντων· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Μ στοιχείῳ τῆς Σ', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ μισέργων.

Στοιχεῖον Α

Α': Περὶ λογομαχούντων καὶ ἀμφισβητούντων περὶ τὴν πίστιν. 436

Β': Περὶ λοιδορίας 438

Γ': Περὶ λιμοῦ καὶ τῶν σῆτον ἐν ἀνάγκῃ μὴ πωλούντων, καὶ ὅτι πολ-
λὰ ἄθεσμα τοῦ λιμοῦ. 442

Δ': Περὶ λουππέων. 452

Ἐντεῦθεν αἱ παραπομπαὶ τῶν τίτλων.

Περὶ λύπης· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ Θ στοιχείῳ τῆς Ε', οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ θλιβομένων.

Στοιχεῖον Μ

Α': Περὶ μυστηρίων καὶ τῶν ἐκφερόντων μυστήρια. 454

Β': Περὶ μισοπονηρίας καὶ τῶν ἀπαρεσκόντων Θεοῦ. 454

Γ': Περὶ μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως. 456

Δ': Περὶ τῶν μὴ μετανοούντων, μηδὲ ἐπιστρεφόντων. 528

Ε': Περὶ μεθύνωντων. 536

Σ': Περὶ μισέργων καὶ ὀκνηρῶν καὶ ραθυμούντων καὶ καταφρονούν-
των. 552

Ζ': Περὶ μίσους καὶ ἐχθρας καὶ διαστάσεως, καὶ τῶν μάχας συνα-
πτόντων καὶ φιλονεικούντων. 556

Η': Περὶ μεταμελείας Θεοῦ, καὶ ἐν τίσιν ὁ Δημιουργὸς μετεμελήθη. 560

13. Για την κακή συνείδηση και εκείνους που έχουν το λογισμό τους άδικο και κακόν. 433

Ἐδῶ παρατίθενται οἱ παραπομπές τῶν τίτλων:

Γιὰ τὸν κόρο· βρίσκεται 13η στὸ γράμμα Γ καὶ ἀρχίζει· Γιὰ τὴ γαστριμαργία.

Γιὰ ἐκείνους ποὺ περιφρονοῦν· βρίσκεται ἐδῶ 6η στὸ γράμμα Μ καὶ ἀρχίζει· Γιὰ ἐκείνους ποὺ μισοῦν τὴν ἐργασία.

Στοιχεῖο Λάμδα

1. Γιὰ ἐκείνους ποὺ λογομαχοῦν καὶ ἔχουν ἀμφιβολίες γιὰ τὴν πίστη. 437
2. Γιὰ τὴν κακολογία. 439
3. Γιὰ τὸν λιμὸ καὶ γιὰ ἐκείνους ποὺ σὲ περίοδο ἀνάγκης δὲν πωλοῦν τὸ σιτάρι, καὶ ὅτι εἶναι πολλές οἱ παρανομίες ποὺ συμβαίνουν κατὰ τὸν λιμὸ. 443
4. Γιὰ τοὺς ἀκόλαστους. 453

Ἐδῶ παρατίθενται οἱ παραπομπές τῶν τίτλων.

Γιὰ τὴ λύπη· βρίσκεται ἐδῶ 5η στὸ γράμμα θ καὶ ἀρχίζει· Γιὰ ἐκένους ποὺ θλίβονται.

Στοιχεῖο Μι

1. Γιὰ τὰ μυστικά καὶ γιὰ ἐκείνους ποὺ ἀποκαλύπτουν τὰ μυστικά. 455
2. Γιὰ τὸ μῖσος τοῦ κακοῦ καὶ γιὰ ἐκείνους ποὺ δὲν ἀρέσουν στὸν Θεό. 455
3. Γιὰ τὴ μετάνοια καὶ τὴν ἐξομολόγηση. 457
4. Γιὰ ἐκείνους ποὺ δὲν μετανοοῦν, οὔτε ἐπιστρέφουν. 529
5. Γιὰ ἐκείνους ποὺ μεθοῦν. 537
6. Γιὰ ἐκείνους ποὺ μισοῦν τὴν ἐργασία, γιὰ τοὺς ὀκνηροὺς, τοὺς ράθυμους καὶ ἐκείνους ποὺ περιφρονοῦν τὴν ἐργασία. 553
7. Γιὰ τὸ μῖσος, τὴν ἐχθρα καὶ τὴ διχόνοια καὶ γιὰ ἐκείνους ποὺ προκαλοῦν διαμάχες καὶ φιλονεικίες. 557
8. Γιὰ τὴ μεταμέλεια τοῦ Θεοῦ, καὶ γιὰ ποιά πράγματα μεταμελήθηκε ὁ Θεός. 561

Θ':	Περὶ μισαδελφίας.	562
Γ':	Περὶ μοναχῶν καὶ ἀσκήσεως αὐτῶν.	564
ΙΑ':	Περὶ μαθητευομένων· ὅτι χρὴ αὐτοῦς ἐπιμελῶς καὶ σπουδαίως πρὸς τὰς μαθήσεις ἐρχεσθαι, καὶ μὴ ἀποδιδράσκειν τὸ τῆς διδασκαλίας ἐπίπονον, ἀλλ' ἐρωτᾶν καὶ μανθάνειν παρὰ τῶν εἰδότων.	576
ΙΒ':	Περὶ μεταβατῶν καὶ μετερχομένων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον.	578
ΙΓ':	Περὶ μισθωτοῦ καὶ τῶν ἀποστερούντων μισθοῦς.	578
ΙΔ':	Περὶ μεταιοπονούντων.	580

Ἐντεῦθεν αἱ παραπομπαὶ τῶν τίτλων.

Περὶ τοῦ μὴ μνησικακεῖν· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ *A* στοιχείῳ τῆς *ΙΑ'*, οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ ἀγαθοεργίας.

Περὶ μοχθηρῶν ἀνθρώπων· κεῖται ἐνταῦθα τῷ *A* στοιχείῳ τῆς *ΙΒ'*, οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ ἀσεβῶν.

Περὶ μαρτυρίας πιστῆς· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ *A* στοιχείῳ τῆς *ΙΘ'*, οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ ἀληθείας.

Περὶ μύρου· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ *A* στοιχείῳ τῆς *ΚΔ'*, οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ ἀγίων.

Περὶ μεγαλορρήμονος· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ *B* στοιχείῳ τῆς *Η'*, οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ βλασφημῶν.

Περὶ μελέτης· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ *Γ* στοιχείῳ τῆς *Σ'*, οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ γυμνασίων.

Περὶ μεταβατῶν· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ *Δ* στοιχείῳ τῆς *ΚΣ'*, οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ διψύχων.

Περὶ τοῦ ὅτι οὐ δεῖ μακαρίζειν πρὸς τελευτῆς· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ *E* στοιχείῳ τῆς *ΚΓ'*, οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ εὐδαιμονίας.

Περὶ μέτρων ἀδίκων· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ *Z* στοιχείῳ τῆς *Δ'*, οὗ ἡ ἀρχή, Περὶ ζυγῶν.

9. Για τὸ μῖσος τῶν ἀδελφῶν.	563
10. Για τοὺς μοναχοὺς καὶ τὴν ἄσκησή τους.	565
11. Για τοὺς μαθητεύομενους, καὶ ὅτι αὐτοὶ πρέπει νὰ πηγαίνουν στὰ μαθήματα μὲ ἐπιμέλεια καὶ ζήλο, καὶ νὰ μὴ ἀποφεύγουν τὸν κόπο τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ νὰ ἐρωτοῦν καὶ νὰ μαθαίνουν ἀπὸ ἐκείνους ποὺ γνωρίζουν.	577
12. Για ἐκείνους ποὺ μετακινοῦνται καὶ πηγαίνουν ἀπὸ τόπο σὲ τόπο.	579
13. Για τὸν μισθωτὸ καὶ γιὰ ἐκείνους ποὺ στεροῦν τοὺς μι- σθοὺς.	579
14. Για ἐκείνους ποὺ ματαιοπονοῦν.	580

Ἐδῶ παρατίθενται οἱ παραπομπὲς τῶν τίτλων:

Γιὰ νὰ μὴν μνησικακοῦμε· βρίσκεται ἐδῶ 11η στὸ γράμμα Α, καὶ ἀρχίζει· Για τὴν ἀγαθοεργία.

Γιὰ τοὺς μοχθηροὺς ἀνθρώπους· βρίσκεται ἐδῶ 12η στὸ γράμμα Α, καὶ ἀρχίζει· Για τὴν ἀγαθοεργία.

Γιὰ τοὺς μοχθηροὺς ἀνθρώπους· βρίσκεται 12η στὸ γράμμα Α, καὶ ἀρχίζει· Για τοὺς ἀσεβεῖς.

Γιὰ τὴν πιστὴ ὁμολογία· βρίσκεται 19η στὸ γράμμα Α καὶ ἀρχίζει· Για τὴν ἀλήθεια.

Γιὰ τὸ Μύρο· βρίσκεται 24η στὸ γράμμα Α καὶ ἀρχίζει· Για τοὺς ἁγίους.

Γιὰ τὸν καυχῆσάρη· βρίσκεται ἐδῶ 8ο στὸ γράμμα Η καὶ ἀρχίζει· Για τοὺς βλάσφημους.

Γιὰ τὴ μελέτη· βρίσκεται 6η στὸ γράμμα Γ καὶ ἀρχίζει· Για τὰ γυμνάσια.

Γι' αὐτοὺς ποὺ μετακινοῦνται· βρίσκεται 26ο στὸ γράμμα Δ καὶ ἀρχίζει· Για τοὺς δίψυχους.

Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ μακαρίζουμε κάποιον πρὶν πεθάνει· βρίσκεται ἐδῶ 23η στὸ γράμμα Ε καὶ ἀρχίζει· Για τὴν εὐδαιμονία.

Γιὰ τὰ ἄδικα μέτρα· βρίσκεται ἐδῶ 4η στὸ γράμμα Ζ καὶ ἀρχίζει· Για τὶς ζυγαριές.

Περὶ μερίμνης· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ π στοιχείῳ τῆς Ε', οὐ ἡ ἀρχή,
Περὶ προσπαθείας.

Περὶ μοιχείας· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ π στοιχείῳ τῆς ΚΙ', οὐ ἡ ἀρχή,
Περὶ πατραλοίων.

Περὶ μακροθυμίας· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ φ στοιχείῳ τῆς Β', οὐ ἡ ἀρχή,
Περὶ φιλανθρωπίας Θεοῦ.

Περὶ μοχθηρῶν· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ φ στοιχείῳ τῆς Η', οὐ ἡ ἀρχή,
Περὶ φίλων τραπέζης.

Περὶ μεταδοτικῶν· κεῖται ἐνταῦθα ἐν τῷ φ στοιχείῳ τῆς Θ', οὐ ἡ ἀρχή,
Περὶ φολοτιμουμένων.

Ἔως ὧδε ὁ κώδικς τῶν τῆδε τῆ βίβλω ἐντεταγμένων· ἐπελευσώμεθα λοιπὸν ἐπὶ τὰς ἐκάστου τούτων κατὰ στροφὴν καὶ συντάξεις, πλατύνοντες καὶ διατρανοῦντες ταῦτα, ὡς οἶόν τε, ἐκ τῶν διὰ Πνεύματος ἁγίου ἐμφορομένων ἐν ἱεροῖς προφητῶν καὶ ἀποστόλων καὶ εὐαγγελιστῶν καὶ διδασκάλων δέλτοις, προαγούσης καὶ προλαμπούσης πάντων τῆς περὶ τὴν τρισυπόστατον μίαν καὶ ἀσύγχυτον καὶ ὁμοούσιον θεότητα θεολογίας· δι' ἐξ αὐτῆς ἡ θεία καὶ σωτήριος καὶ ζωοποιὸς ἐχαρίσθη ἡμῖν πίστις καὶ ὁμολογία, ἡ δὲ κατὰ φύσιν καὶ εἶδος αὐτῆς ἰδρυσις ἐπ' αὐτῆς εἴσεται μόνῃ τῇ ἁγίᾳ καὶ προσκυνητῇ Τριάδι, κατὰ τὸ εἰρημένον, οὐδεὶς γινώσκει «τίς ἐστὶν ὁ Υἱός, εἰ μὴ ὁ Πατήρ, οὐδὲ τὸν Πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ Υἱός», καί, «τὰ Θεοῦ οὐδεὶς ἔγνω, εἰ μὴ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἐρευνῶν τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ», ᾧ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ μονογενεῖ καὶ συνάρχῳ Υἱῷ, νῦν τε καὶ εἰς τοὺς ἀτελευτήτους καὶ ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Γιὰ τὴ φροντίδα· βρίσκεται ἐδῶ 5η στὸ γράμμα Ε καὶ ἀρχίζει· Γιὰ τὴν προσπάθεια.

Γιὰ τὴ μοιχεία· βρίσκεται 11η στὸ γράμμα Π καὶ ἀρχίζει· Γιὰ τὴν πορνεία.

Γι' αὐτοὺς ποὺ σκοτώνουν τὴ μητέρα τους· βρίσκεται 23η στὸ γράμμα Π καὶ ἀρχίζει· Γι' αὐτοὺς ποὺ σκοτώνουν τὸν πατέρα τους.

Γιὰ τὴ μακροθυμία· βρίσκεται 12η στὸ γράμμα Υ καὶ ἀρχίζει· Γιὰ τὴν ὑπομονή.

Γιὰ τὴ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ· βρίσκεται 2η στὸ γράμμα Φ καὶ ἀρχίζει· Γιὰ τὴν φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ.

Γιὰ τοὺς μοχθηροὺς· βρίσκεται 8η στὸ γράμμα Φ καὶ ἀρχίζει· Γιὰ τοὺς φίλους τοῦ τραπεζιοῦ.

Γιὰ τοὺς γενναιοδωροὺς· βρίσκεται 9η στὸ γράμμα Φ καὶ ἀρχίζει· Γι' αὐτοὺς ποὺ δείχνουν φιλοτιμία.

Μέχρι ἐδῶ τελειώνει ἡ συλλογὴ τῶν περιεχομένων σ' αὐτὸν τὸν τόμο. Θὰ προχωρήσουμε λοιπὸν στὸν κάθε τίτλο ἀπὸ αὐτὰ κατὰ ὀμάδα καὶ ἐνότητα, ἀναπτύσσοντας καὶ περιγράφοντας, ὅσο εἶναι δυνατόν, αὐτὰ ποὺ μὲ τὴν ἐμπνευση τοῦ ἁγίου Πνεύματος περιλαμβάνονται στὰ ἱερά βιβλία τῶν προφητῶν, ἀποστόλων, εὐαγγελιστῶν καὶ διδασκάλων, μὲ ὁδηγὸ καὶ κάτω ἀπὸ τὸ φῶς τῆς διδασκαλίας γιὰ τὴν τρισυπόστατη, ἀσύγχυτη καὶ ὁμοῦσια θεότητα. Διότι ἀπὸ αὐτὴν μᾶς χαρίστηκε ἡ θεία καὶ σωτήρια καὶ ζωοποιὸς πίστη καὶ ὁμολογία, ἐνῶ ἡ κατὰ φύση σύστασις καὶ τὸ εἶδος αὐτῆς εἶναι γνωστὴ μόνο στὴν ἁγία καὶ προσκυνητὴ Τριάδα, σύμφωνα μὲ αὐτὸ ποὺ ἔχει λεχθεῖ, ὅτι κανένας δὲν γνωρίζει «ποιὸς εἶναι ὁ Υἱός, παρὰ μόνο ὁ Πατέρας· οὔτε τὸν Πατέρα γνωρίζει κανένας, παρὰ μόνο ὁ Υἱός»¹, καὶ, «τὰ τοῦ Θεοῦ δὲν τὰ γνωρίζει κανεὶς, παρὰ μόνο τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἐρευνᾷ καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ»². Σ' αὐτὸ (τὸ Πνεῦμα) πρέπει κάθε δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, μαζί μὲ τὸν ἄναρχο Πατέρα καὶ τὸν μονογενῆ καὶ συνάναρχο Υἱό, καὶ τώρα καὶ στοὺς ἀτελείωτους καὶ ἀπέραντους αἰῶνες τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

1. Ματθ. 11, 27.

2. Α' Κορ. 2, 10.

ΙΕΡΑ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ
ΣΤΟΙΧΕΙΑ Ε-Μ

ΙΕΡΑ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ Ε

Τίτλος Α'— *Περὶ ἐντολῶν Θεοῦ καὶ τῶν φυλαττόντων αὐτάς.*

Ἐξ. 19,5.— «Εἶπε Κύριος· Ἐὰν ἀκοῇ ἀκούσητε τῆς φωνῆς
5 Κυρίου καὶ φυλάξησθε τὴν διαθήκην μου, ἔσεσθέ μοι λαὸς πε-
ριούσιος ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν. Ἐμὴ γάρ ἐστι πᾶσα ἡ γῆ, ὑμεῖς
δὲ ἔσεσθέ μοι βασιλείον ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον».

Ἐξ. 23,22.— «Ἐὰν ἀκοῇ ἀκούση τῆς φωνῆς μου καὶ
ποιήσης πάντα ὅσα ἂν εἶπω σοι, ἐχθρεύσω τοῖς ἐχθροῖς σου καὶ
10 ἀντικείμεθα τοῖς ἀντικειμένοις».

Λευϊτ. 26,3έ.— «Ἐὰν ἐν τοῖς προστάγμασί μου πορεύησθε
καὶ τὰς ἐντολάς μου φυλάσσησθε καὶ ποιήσητε αὐτά, δώσω τὸν
ὕετόν μου ἐν καιρῷ αὐτοῦ ὑμῖν, καὶ ἡ γῆ δώσει τὰ γεννήματα αὐ-
τῆς, καὶ τὰ ζῦλα τῶν πεδίων ἀποδώσει τὸν καρπὸν αὐτῶν. Καὶ
15 καταλήψεται ὑμῖν ὁ ἀλοητὸς τὸν σπόρον καὶ φάγεσθε τὸν ἄρτον
ὑμῶν εἰς πλησμονήν, κατοικήσετε μετὰ ἀσφαλείας ἐπὶ τῆς γῆς
ὑμῶν καὶ κοιμηθήσεσθε, καὶ οὐκ ἔσται ὑμᾶς ἐκφοβῶν. Καὶ ἀπο-
λῶ θηρία πονηρὰ ἐκ τῆς γῆς ὑμῶν καὶ πεσοῦνται οἱ ἐχθροὶ ὑμῶν
ἐνώπιον ὑμῶν φόνῳ, καὶ διώξονται ὑμῶν πέντε ἑκατὸν καὶ ἑκα-
20 τὸν ὑμῶν διώξουσι μυρίους, καὶ πεσοῦνται οἱ ἐχθροὶ ὑμῶν ἐνώ-

ΙΕΡΑ ΠΑΡΑΛΛΗΛΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΟ Ε

Τίτλος 1.— Για τις ἐντολές τοῦ Θεοῦ και γιά ἐκείνους πού τις τηροῦν.

Ἐξ. 19,5.— «Εἶπε ὁ Κύριος· Ἐάν ἀκούσετε τή φωνή τοῦ Κυρίου καί τηρήσετε τή διαθήκη μου, θά εἴσατε γιά μένα λαός περιούσιος ἀπό ὅλα τὰ ἔθνη. Διότι δική μου εἶναι ὅλη ἡ γῆ, καί ἔσεῖς θά εἴστε γιά μένα βασιλικό ἱερατεῖο καί ἔθνος ἅγιο».

Ἐξ. 23,22.— «Ἐάν ἀκούσεις μέ προσοχή τή φωνή μου καί κάνεις ὅλα ὅσα σοῦ πῶ, θά γίνω ἔχθρὸς τῶν ἐχθρῶν σου καί θά ἐναντιωθῶ πρὸς ἐκείνους πού εἶναι ἐνάντιό σου».

Λευϊτ. 26,3 ἔ.— «Ἐάν ἀκολουθήσετε τὰ προστάγματά μου καί φυλάξετε τις ἐντολές μου καί τις ἐφαρμόσετε, θά σᾶς στείλω βροχή στήν κατάλληλη ἐποχή, ἡ γῆ θά δώσει τὰ γεννήματά της, καί τὰ δένδρα τῶν πεδιάδων θά καρποφορήσουν. Ἐπίσης τὸ ἀλώνισμα τῶν σιτηρῶν θά διαρκέσει μέχρι τὴν ἐποχή τῆς νέας σπορᾶς¹, θά χορτάσετε ψωμί, θά κατοικεῖτε μέ ἀσφάλεια στὴ χώρα σας, καί θά κοιμᾶστε χωρὶς νὰ ὑπάρχει κάποιος νὰ σᾶς φοβερίζει. Θά ἐξολοθρέψω τὰ ἄγρια θηρία ἀπὸ τὴ χώρα σας, ἐνῶ ἔσεῖς θά καταδιώξετε τοὺς ἐχθροὺς σας καί θά τοὺς δεῖτε νὰ πέφτουν σκοτωμένοι μπροστά σας. Πέντε ἀπὸ σᾶς θά καταδιώκουν ἕκατὸ ἐχθροὺς καί ἕκατὸ ἀπὸ σᾶς θά καταδιώκουν μυριάδες, καί θά πέφτουν οἱ ἐχθροὶ σας

---

1. Ὁ συντάκτης ἐδῶ παραλείπει τις λέξεις: «τὸν τρυγητόν, καί ὁ τρυγητός καταλήψεται», ἀλλάζοντας τὸ νόημα τοῦ χωρίου.

πιον ὑμῶν μαχαίρα. Καὶ ἐπιβλέψω ὑμᾶς καὶ αὐξήσω ὑμᾶς καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου μεθ' ὑμῶν. Καὶ φάγεσθε παλαιὰ καὶ παλαιὰ παλαιῶν καὶ παλαιὰ ἐκ προσώπου νέων ἐξοίσετε. Καὶ θήσω τὴν διαθήκην μου ἐν ὑμῖν, καὶ οὐ βδελύζεται ἡ ψυχὴ μου ὑμᾶς. Καὶ ἐμπεριπατήσω ἐν ὑμῖν καὶ ἔσομαι ὑμῶν Θεός».

Δευτ. 4,9.— «Πρόσεχε σεαυτῷ καὶ φύλαξον τὴν ψυχὴν σου σφόδρα. Μὴ ἐπιλάβῃ πάντας τοὺς λόγους, οὓς ἐωράκασιν ὀφθαλμοί σου, καὶ μὴ ἀποστήτωσαν ἀπὸ τῆς καρδίας σου».

Δευτ. 6,17.— «Φυλάττων φύλαξαι τὰς ἐντολὰς Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου, τὰ μαρτύρια καὶ τὰ δικαιώματα ὅσα ἐνετείλατό σοι».

Δευτ. 17,11.— «Οὐκ ἐκκλινεῖς δεξιᾷ, οὐδὲ ἀριστερᾷ, κατὰ πᾶσαν τὴν ὁδόν, ἣν ἐνετείλατό σοι ὁ Κύριος».

Δευτ. 7,12–14.— «Ἐὰν ἀκούσητε τὰ δικαιώματά μου ταῦτα καὶ φυλάξῃτε καὶ ποιήσητε, διαφυλάξει Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῖν τὴν διαθήκην καὶ τὸ ἔλεος, ὃ ὥρισε τοῖς πατράσιν ὑμῶν, καὶ ἀγαπήσει σε Κύριος καὶ εὐλογήσει τὰ ἔγγονα τῆς κοιλίας σου καὶ τὸν καρπὸν τῆς γῆς σου, καὶ τὸν σῖτόν σου καὶ τὸν οἶνόν σου καὶ τὸ ἐλαιόν σου, καὶ εὐλογητὸς ἔσῃ παρὰ πάντα τὰ ἔθνη».

Δευτ. 28,1–13.— «Ἐὰν ἀκοῇ ἀκούσῃ τῆς φωνῆς Κυρίου, εὐλογημένος σὺ ἐν ἀγρῷ καὶ εὐλογημένη ἡ ἀποθήκη σου καὶ τὰ ἐγκαταλείμματά σου. Εὐλογημένος σὺ ἐν τῷ εἰσπορευέσθαι σε ἀποστείλῃ Κύριος ἐπὶ σὲ τὴν εὐλογίαν, οὗ ἔὰν ἐπιβάλλῃς τὴν χειρὰ σου, καὶ εὐλογήσει πάντα τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, καὶ δανιεῖς ἔθνεσι πολλοῖς, σὺ δὲ οὐ δανιῇ, καὶ ἀρξεις ἔθνῶν πολλῶν. Καὶ καταστήσει σε Κύριος εἰς κεφαλὴν καὶ μὴ εἰς οὐράν, καὶ δώσει τὸν ὑέτον τῆς γῆς σου ἕως καιροῦ».

Α' Βασ. 15,22.— «Εἶπε Σαμουὴλ: Εἰ θελητὸν τῷ Κυρίῳ ὀλοκαυτώματα καὶ θυσίαι, ὡς τὸ ἀκοῦσαι φωνῆς Κυρίου; Ἴδου ἀκοὴ ὑπὲρ θυσίαν».

μπροστά σας χτυπημένοι με τὴ μάχαιρα. Θὰ σᾶς ἐπιβλέπω καὶ θὰ σᾶς πληθύνω, καὶ θὰ ἐκπληρώσω τὴ συμφωνία μου μαζί σας. Θὰ τρώτε προϊόντα τῆς γῆς παλιά καὶ ἀκόμα πιὸ παλιά, καὶ θὰ θγάξετε τὰ παλιά ἔξω ἀπὸ τὶς ἀποθήκες, γιὰ νὰ βάλετε τὰ νέα εἰσοδήματα. Καὶ θὰ ἐκπληρώσω τὴ διαθήκη² μου μαζί σας, καὶ δὲν θὰ νοιώσει γιὰ σᾶς ἀηδία ἢ ψυχὴ μου. Θὰ περπατῶ ἀνάμεσά σας καὶ θὰ εἶμαι Θεὸς σας».

Δευτ. 4,9.— «Νὰ προσέχεις τὸν ἑαυτό σου καὶ νὰ φυλάγεις τὴν ψυχὴ σου πάρα πολύ. Νὰ μὴ ξεχνᾶς τὰ λόγια πού εἶδαν τὰ μάτια σου, καὶ νὰ μὴ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν καρδιά σου».

Δευτ. 6,17.— «Φύλαγε τὶς ἐντολὲς τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ σου, τὶς διατάξεις καὶ τοὺς νόμους πού σοῦ ἔδωσε».

Δευτ. 17,11.— «Νὰ μὴ παρεκκλίνεις δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ ἀπὸ κάθε ἐντολὴ πού σοῦ ἔδωσε ὁ Κύριος».

Δευτ. 7,12-14.— «Ἐὰν ἀκούσετε τὶς ἐντολὲς μου αὐτὲς καὶ τὶς φυλάξετε καὶ τὶς ἐφαρμόσετε, θὰ τηρήσει καὶ ὁ Κύριος καὶ Θεὸς πρὸς ἐσᾶς τὴ συμφωνία καὶ τὴ συμπάθεια πού ὑποσχέθηκε στοὺς πατέρες σας, καὶ θὰ σὲ ἀγαπήσει ὁ Κύριος καὶ θὰ εὐλογήσει τὰ ἐγγόνια τῆς κοιλιᾶς σου, καθὼς καὶ τοὺς καρποὺς τῶν χωραφιῶν σου καὶ τὸ σιτάρι σου καὶ τὸ κρασί σου καὶ τὸ λάδι σου, καὶ θὰ εἶσαι εὐλογημένος περισσότερο ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη».

Δευτ. 28,1-13.— «Ἐὰν ὑπακούσεις στὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου, θὰ εἶσαι εὐλογημένος στὸ χωράφι, καὶ θὰ εἶναι εὐλογημένη ἡ ἀποθήκη σου καὶ τὰ περισσεύματά σου. Θὰ εἶσαι εὐλογημένος ὅταν θὰ βαδίζεις, καὶ θὰ στείλει ὁ Κύριος ἐπάνω σου τὴν εὐλογία του, ὅπου καὶ ἂν βάλεις τὸ χέρι σου, καὶ θὰ εὐλογήσει ὅλα τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου· θὰ δανεῖξεις σὲ πολλὰ ἔθνη, ἐνῶ σὺ δὲν θὰ δανειστεῖς, καὶ θὰ ἐξουσιάσεις πολλὰ ἔθνη. Ὁ Κύριος θὰ σὲ τοποθετήσῃ ἐπικεφαλῆς καὶ ὄχι στὴν οὐρὰ, καὶ θὰ στείλει βροχὴ στὰ χωράφια σου ὅση χρειάζεται».

Α΄ Βασ. 15,22.— «Εἶπε ὁ Σαμουὴλ· Θέλει ἄραγε ὁ Θεὸς τὰ ὀλοκαυτώματα καὶ τὶς θυσίες, ὅσο θέλει νὰ ἀκούμε τὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου; Νά, ἡ ὑπακοὴ εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴ θυσία».

2. Οἱ Ἑβδομήκοντα ἔχουν «τὴν σκητὴν μου» (Λευίτ. 26, 11).

Β' Βασ. 22,37.— «Ἡ ὑπακοή σου ἐπλήθυνέ με εἰς πλατυσμόν».

Ἰὼβ 23,11.— «Ὁδοὺς αὐτοῦ ἐφύλαξα, καὶ οὐ μὴ ἐκκλίνω ἀπὸ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀποθάνω».

5 *Ἰὼβ* 36,11.— «Ἐὰν ἀκούσωσι καὶ δουλεύσωσι, συντελέσουσι τὰς ἡμέρας αὐτῶν ἐν ἀγαθοῖς καὶ τὰ ἔτη αὐτῶν ἐν εὐτρεπείαις».

Ψαλμ. 19,9.— «Ἡ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου τηλαυγής, φωτίζουσα ὀφθαλμούς».

10 *Ψαλμ.* 102,17.— «Ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ ἐπὶ υἱοῦς υἱῶν τοῖς φυλάσσουσι τὴν διαθήκην αὐτοῦ».

Ψαλμ. 118,5.— «ἽΟφελον κατευθυνθείσαν αἱ ὁδοί μου, τοῦ φυλάξασθαι».

Ψαλμ. 118,142.— «Ὁ νόμος σου ἀλήθεια».

15 *Παρμ.* 30,5.— «Πάντες οἱ λόγοι Κυρίου πεπωρωμένοι, ὑπερασπίζει δὲ τῶν εὐλαβουμένων αὐτόν».

Ἐκκλ. 12,13.— «Τέλος λόγου, τὸ πᾶν ἄκουε· τὸν Θεοῦ φοβοῦ καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλασσε».

Παρμ. 14,27.— «Πρόσταγμα Κυρίου πηγὴ ζωῆς».

20 *Παρμ.* 28,4.— «Οἱ ἀγαπῶντες τὸν νόμον, περιβαλοῦσιν ἑαυτοῖς τεῖχος».

Ζαχ. 3,7.— «Τάδε λέγει Κύριος· Ἐὰν ἐν τοῖς ὁδοῖς μου πορεύῃ καὶ ἐν τοῖς προστάγμασί μου φυλάσση, σὺ διακρινεῖς τὸν οἰκόν μου».

25 *Ἦσ.* 55,2.— «Ἀκούσατέ μου, καὶ φάγεσθε ἀγαθὰ καὶ ἐντρυφηθεῖτε ἐν ἀγαθοῖς ἡ ψυχὴ ὑμῶν».

Σοφ. Σειρ. 19,21.— «Κρεῖττων ἠττώμενος ἐν συνέσει ἔμφοβος, ἢ περισσεύων φρονήσει καὶ παραβαίνων νόμον».

Σοφ. Σειρ. 23,3.— «Οὐδὲν γλυκύτερον τοῦ προσέχειν ἐν-
30 τολαῖς Κυρίου».

Σοφ. Σειρ. 32,19.— «Ὁ ζητῶν νόμον, ἐμπλησθήσεται αὐτοῦ».

Σοφ. Σειρ. 29,14.— «Θές τὸν θησαυρόν σου κατ' ἐντολὰς Ὑψίστου, καὶ λυσιτελέσει σοι μᾶλλον ἢ τὸ χρυσίον».

Β' Βασ. 22,37.- «Ἡ ὑπακοή σου ὑπῆρξε μεγάλη».

Ἰώβ 23,11.- «Φύλαξα τὶς ὑποδείξεις του καὶ δὲν θὰ παρεκκλί-
νω ἀπὸ τὶς ἐντολές του, γιὰ νὰ μὴ πεθάνω».

Ἰώβ 36, 11.- «Ἐὰν ἀκούσουν καὶ ὑπηρετήσουν, θὰ τελειώ-
σουν τὶς μέρες τῆς ζωῆς τους μέσα σὲ ἀγαθὰ, καὶ τὰ χρόνια τους θὰ
εἶναι εὐτυχημένα».

Ψαλμ. 18, 9.- «Ἡ ἐντολή τοῦ Κυρίου εἶναι τηλαυγής καὶ φωτί-
ζει τὰ μάτια».

Ψαλμ. 102, 17.- «Ἡ δικαιοσύνη τοῦ Κυρίου παραμένει ἀμείω-
τη στοὺς ἀπογόνους ἐκείνων ποὺ τηροῦν τὴ διαθήκη του».

Ψαλμ. 118, 5.- «Μακάρι νὰ κατευθύνονταν σωστὰ τὰ θήματα
τῆς ζωῆς μου, ὥστε νὰ τηροῦν τὴ διαθήκη του».

Ψαλμ. 118, 142.- «Ὁ νόμος σου εἶναι ἀλήθεια».

Παρμ. 30, 5.- «Ὅλα τὰ λόγια τοῦ Κυρίου εἶναι πυρακτωμένα,
καὶ ὑπερασπίζεται ὅσους τὸν εὐλαβοῦνται».

Ἐκκλ. 12, 13.- «Καὶ σὰν κατακλεῖδα τοῦ λόγου, ἀκούε τα ὅλα·
Νὰ φοβᾶσαι τὸν Θεὸ καὶ νὰ τηρεῖς τὶς ἐντολές του».

Παρμ. 14, 27.- «Τὰ προστάγματα τοῦ Κυρίου εἶναι πηγὴ τῆς
ζωῆς».

Παρμ. 28, 4.- «Ὅσοι ἀγαποῦν τὸν νόμο, χτίζουν γύρω ἀπὸ
τὸν ἑαυτό τους προστατευτικὸ τεῖχος»

Ζαχ. 3,7.- «Ὁ Κύριος λέει τὰ ἑξῆς· Ἐὰν βαδίζεις στὸν δρόμο
μου καὶ τηρεῖς τὶς ἐντολές μου, ἐσὺ θὰ κυβερνήσεις τὸν οἶκο μου».

Ἦσ. 55,2.- «Ἀκοῦστε με καὶ θὰ φᾶτε ἀγαθὰ, καὶ ἡ ψυχὴ σας
θὰ ἀπολαμβάνει τὰ ἀγαθὰ».

Σοφ. Σειρ. 19,21.- «Εἶναι προτιμώτερο νὰ ὑστερεῖς σὲ σοφία
μὲ φόβο Θεοῦ, παρά νὰ εἶσαι σοφὸς καὶ νὰ παραβαίνεις τὸν νόμο».

Σοφ. Σειρ. 23,3.- «Δὲν ὑπάρχει τίποτα πιὸ γλυκὸ ἀπὸ τὸ νὰ
εἶσαι προσκολλημένος σὲ τὶς ἐντολές τοῦ Κυρίου».

Σοφ. Σειρ. 32,19.- «Ὅποιος ἀναζητεῖ τὸν νόμο, θὰ γεμίσει
ἀπὸ αὐτόν».

Σοφ. Σειρ. 29,14.- «Κάνε θησαυρὸ σου τὶς ἐντολές τοῦ Ὑψί-
στου, καὶ θὰ σοῦ φανεῖ χρήσιμος περισσότερο ἀπὸ χρυσάφι».

Μαθ. 7,21. 24-25— «Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Πᾶς ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ὠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἤλθον οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσεν. Τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ πέτραν».

Μαθ. 12,50.— «Ὅς ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν».

Ἰω. 8,47.— «Ὁ ὧν ἐκ Θεοῦ, τὰ ρήματα Θεοῦ ἀκούει».

Ἰω. 14,23.— «Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ Πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν».

Α' Κορ. 7,19.— «Περιτομὴ οὐδὲν ἐστὶ καὶ ἀκροβυστία, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν Θεοῦ».

Α' Ἰω. 3,24.— «Ὁ τηρῶν τὴν ἐντολὴν αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ».

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ὅπερ ἐπὶ τῆς κιθαρῳδίας ἢ τέχνης, τοῦτο ἐπὶ τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων ἢ διὰ τῶν ἔργων ἐπίδειξις.

Εὐαγγρίου.— Ὅσα προστάττει ἡμῖν ὁ νόμος ταῦτα δεῖ κατ' ἀνάγκην φυλάσσειν, ταῦτα δὲ φόρου λόγον ἐπέχει. Ὅσα δὲ ἐκ προαιρέσεως, οἷον παρθενία, ἀναχώρησις, δῶρά εἰσι καὶ ξενίου λόγον ἐπέχει. Ξένιον δὲ οὐ προσφέρεται κατ' ἀνάγκην, εἰ δὲ μή, οὐκ ἐστὶ ξένιον.

Τίτλος β'.— *Περὶ ἐντολῶν Θεοῦ καὶ τῶν μὴ φυλασσόντων αὐτάς.*

Γεν. 3,9-11.— «Ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀδὰμ, ποῦ εἶ; Εἶπεν αὐτῷ Ἀδὰμ· Τῆς φωνῆς σου ἤκουσα

Ματθ. 7,21. 24-25.— «Δὲν θὰ μπεῖ στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν καθέννας πού μου λέει, Κύριε, Κύριε, ἀλλὰ ἐκεῖνος πού ἐκτελεῖ τὸ θέλημα τοῦ οὐράνιου Πατέρα μου. Καθέννας πού ἀκούει τὰ λόγια μου καὶ τὰ ἐφαρμόζει, τὸν παρομοιάζω μὲ ἄνθρωπο φρόνιμο, ὁ ὁποῖος ἔκτισε τὸ σπίτι του ἐπάνω σὲ βράχο, καὶ ὅταν ἔπεσε βροχὴ καὶ ἦρθαν τὰ ποτάμια καὶ φύσηξαν οἱ ἄνεμοι καὶ ἔπεσαν ἐπάνω στὸ σπίτι ἐκεῖνο, δὲν ἔπεσε· διότι ἦταν θεμελιωμένο ἐπάνω σὲ βράχο».

Ματθ. 12,50.— «Ὅποιος κάνει τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς θὰ εἶναι ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ μου καὶ μητέρα μου».

Ἰω. 8,47.— «Ὅποιος εἶναι ἀπὸ τὸν Θεό, αὐτὸς ἀκούει τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ».

Ἰω. 14,23.— «Ἐὰν κάποιος μὲ ἀγαπᾷ, θὰ τηρήσει τὰ λόγια μου, καὶ ὁ Πατέρας μου θὰ τὸν ἀγαπήσει, καὶ θὰ ἔρθουμε σ' αὐτὸν καὶ θὰ κατοικήσουμε μαζί του».

Α' Κορ. 7,19.— «Περιτομὴ καὶ ἀκροβυστία δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ».

Α' Ἰω. 3,24.— «Ὅποιος τηρεῖ τὴν ἐντολή του μένει μέσα σ' ἐκεῖνον, καὶ ἐκεῖνος μέσα σ' αὐτόν».

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ἐκεῖνο πού συμβαίνει στὸ παίξιμο τῆς κιθάρας, τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ στοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ· δηλαδὴ νὰ ἀποδεικνύεται μὲ τὰ ἔργα.

Εὐαγγελίου.— Αὐτὰ πού μᾶς παραγγέλλει ὁ νόμος, πρέπει ὀπωσδήποτε νὰ τὰ τηροῦμε, εἶναι δὲ αὐτὰ ἀνάλογα πρὸς τὸν φόρο. Ὅσα ὅμως εἶναι προαιρετικά, ὅπως ἡ παρθενία, ὁ ἀσκητισμός, εἶναι δῶρα, πού εἶναι σὰν τὴ φιλοξενία. Ἡ φιλοξενία δηλαδὴ δὲν προσφέρεται ὑποχρεωτικά, γιατί ἄλλιως δὲν εἶναι φιλοξενία.

Τίτλος 2.— Γιά τις ἐντολές τοῦ Θεοῦ, καὶ γιά ἐκείνους πού δὲν τις τηροῦν.

Γεν. 3,9-11.— «Κάλεσε ὁ Θεὸς τὸν Ἀδὰμ καὶ τοῦ εἶπε· Ἀδὰμ, ποῦ εἶσαι; Καὶ ὁ Ἀδὰμ τοῦ ἀπάντησε· Ἀκουσα τὴ φωνή σου

περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ καὶ ἐφοβήθη, ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ ἐκρύβην. Καὶ εἶπεν αὐτῷ· Τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνός εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἔνετειλάμην σοι μὴ φαγεῖν ἀπ' αὐτοῦ, ἔφαγες;».

5 Λευιτ. 26,14. 19–29.— «Ἐὰν μὴ ἀκούσητέ μου, μηδὲ ποιήσητε τὰ προστάγματά μου, ἐπιστήσω ἐφ' ὑμᾶς τὴν ἀπορίαν, τὴν τε ψώραν καὶ τὸν ἴκτερον, σφακελίζοντα τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ τὴν ψυχὴν ὑμῶν ἐκτῆκουσαν. Καὶ σπερεῖτε διὰ κενῆς τὰ σπέρματα ὑμῶν καὶ ἔδονται οἱ ὑπεναντίοι ὑμῶν, καὶ πεσεῖσθε
10 ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν καὶ φεύξεσθε οὐδενὸς διώκοντος ὑμᾶς, καὶ συντριψῶ τὴν ὕβριν τῆς ὑπερηφανίας ὑμῶν· καὶ θήσω τὸν οὐρανὸν ὑμῶν σιδηροῦν καὶ τὴν γῆν ὑμῶν ὡς χαλκῆν, καὶ οὐ δώσει ἡ γῆ τὸν σπόρον αὐτῆς, καὶ τὸ ξύλον τοῦ ἀγροῦ ὑμῶν οὐ δώσει τὸν καρπὸν αὐτοῦ, καὶ φάγεσθε τὰς σάρκας τῶν υἱῶν
15 ὑμῶν καὶ τῶν θυγατέρων».

Δευτ. 28,16.— «Ἐπικατάρατος ἄνθρωπος, ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις τοῦ νόμου τοῦ ποιῆσαι αὐτοῦς, καὶ ἐρεῖ πᾶς ὁ λαός· Γένοιτο».

Δευτ. 28,16ε.— «Ἐπικατάρατος σὺ ἐν τῇ πόλει, καὶ ἐπικα-
20 τάρατος σὺ ἐν ἀγρῷ. Ἐπικατάρατος σὺ ἐν ταῖς ἀποθήκαις σου καὶ τὰ ἐγκαταλείμματα. Ἐπικατάρατα τὰ ἔγγονα τῆς κοιλίας σου καὶ τὰ γεννήματα τῆς γῆς σου, τὰ βουκόλια τῶν βοῶν σου καὶ τὰ ποιμνία τῶν προβάτων σου. Ἐπικατάρατος σὺ ἐν τῷ εἰσπορευέσθαι, καὶ ἐπικατάρατος σὺ ἐν τῷ ἐκπορευέσθαι. Ἐξαποστελεῖ
25 σοι Κύριος τὴν ἔνδειαν καὶ τὴν ἐκλιμίαν καὶ τὴν ἀνάλωσιν ἐπὶ πάντα οὗ ἂν ἐπιβάλης τὴν χεῖρά σου διὰ τὰ πονηρὰ ἐπιτηδεύματα σου. Πατάξει σε Κύριος ἀπορία καὶ πυρετῷ καὶ ρίγει καὶ ἐρεθισμῷ καὶ φόνῳ καὶ ἀνεμοφθορίᾳ. Καὶ ἔσται σοι ὁ οὐρανὸς ὁ ὑπὲρ κεφαλῆς σου χαλκοῦς, καὶ ἡ γῆ ἡ ὑποκάτω σου σιδηρᾶ. Δῶ
30 Κύριος τὸν ἕτερον τῆς γῆς σου κονιορτόν, καὶ ἔσῃ ἐν διασπορᾷ ἐν πάσαις ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς. Πατάξει σε Κύριος παραπληξία, ἀορασία, ἐκστάσει διανοίας, καὶ ἔσῃ ψηλαφῶν μεσημβρίας, ὡς ψηλαφήσει ὁ τυφλὸς ἐν τῷ σκότει, καὶ οὐκ εὐοδώσει τὰς ὁδοὺς

καθὼς περπατοῦσες στὸν παράδεισο καὶ φοβήθηκα, ἐπειδὴ εἶμαι γυμνός, καὶ κρύφτηκα. Καὶ ὁ Θεὸς τοῦ εἶπε· Ποιὸς σοῦ εἶπε ὅτι εἶσαι γυμνός; ἔκτος βέβαια ἐὰν ἔφαγες ἀπὸ τὸ δένδρο ἀπὸ τὸ ὁποῖο σοῦ ἀπαγόρευσα νὰ φᾶς».

Λευϊτ. 26,14, 19-29.— «Ἐὰν δὲν ὑπακούσετε σὲ μένα καὶ δὲν ἐφαρμόσετε τὶς ἐντολές μου θὰ φέρω σὲ σᾶς τὴν οἰκονομικὴ ἀπορία, τὴν πώρα καὶ τὸν ἴκτερο, πού θὰ ἐξασθενήσουν τὰ μάτια σας καὶ θὰ διαλύσουν τὴν ψυχὴ σας. Ἔτσι θὰ σπέρνετε ἄσκοπα τοὺς σπόρους σας, διότι τὰ προϊόντα θὰ τὰ τρῶνε οἱ ἐχθροὶ σας, καὶ θὰ πέσετε μπροστὰ στοὺς ἐχθροὺς σας· θὰ τρέπεστε σὲ φυγὴ χωρὶς νὰ σᾶς καταδιώκει κανένας, καὶ θὰ πατάξω τὴν ἀναίδεια τῆς ὑπερηφάνειάς σας· θὰ κάνω τὸν οὐρανὸ σιδερένιο καὶ τὴ γῆ σάν νὰ εἶναι ἀπὸ χαλκό, ὥστε νὰ μὴ ἀποδίδουν τὰ χωράφια σας οὔτε τὸν σπόρο, καὶ τὰ δένδρα τῶν ἀγρῶν σας νὰ μὴ καρποφοροῦν· θὰ φτάσετε νὰ τρῶτε τὶς σάρκες τῶν υἱῶν καὶ τῶν θυγατέρων σας».

Δευτ. 28,16.— «Καταραμένος ὁ ἄνθρωπος πού δὲν μένει πιστὸς σ' ὅλες τὶς ἐντολές τοῦ νόμου αὐτοῦ, ὥστε νὰ τὶς ἐφαρμόζει· καὶ ὅλος ὁ λαὸς ἀπάντησε· ἄς γίνει ἔτσι».

Δευτ. 28,16 ἔξ.— «Θὰ εἶσαι καταραμένος στὴν πόλη καὶ στοὺς ἀγρούς. Θὰ εἶναι καταραμένες οἱ ἀποθήκες σου καὶ τὰ περισσεύματά σου. Θὰ εἶναι καταραμένα τὰ παιδιά σου καὶ τὰ προϊόντα τῶν χωραφιῶν σου, οἱ ἀγέλες τῶν βοδιῶν σου καὶ τὰ κοπάδια τῶν προβάτων σου· θὰ εἶναι καταραμένες οἱ εἰσοδοὶ καὶ οἱ ἐξοδοὶ σου. Ὁ Κύριος θὰ σοῦ στείλει τὴ στέρηση καὶ τὴ μεγάλη πείνα καὶ τὴν καταστροφὴ σὲ ὅ,τι βάλεις τὸ χέρι σου, ἐξαιτίας τῶν πονηρῶν ἔργων σου. Θὰ σὲ πατάξει ὁ Κύριος μὲ τὴν ἀνέχεια καὶ μὲ πυρετὸ καὶ ρίγος καὶ φαγούρα καὶ μὲ φόνο καὶ καταστροφὴ πού θὰ προκαλέσουν οἱ ἀκατάλληλοι ἄνεμοι. Ὁ οὐρανὸς πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι σου θὰ γίνει χάλκινος καὶ ἡ γῆ ἀπὸ κάτω σου σιδερένια. Θὰ κάνει ὁ Κύριος τὴ βροχὴ στὴ χώρα σου σκόνη, καὶ θὰ διασπαρεῖς σ' ὅλες τὶς βασιλεῖες τῆς γῆς. Θὰ σὲ πατάξει ὁ Κύριος μὲ παραλυσία, τύφλωση καὶ φρενοβλάβεια, καὶ θὰ βαδίζεις ψηλαφώντας ἐνῶ θὰ εἶναι μεσημέρι, ὅπως ψηλαφεῖ ὁ τυφλὸς μέσα στὸ σκοτάδι του, καὶ δὲν θὰ κατευδώνονται οἱ ἐνέργειές σου. Θὰ ἀδικεῖσαι καὶ θὰ

σου. Καὶ ἔση ἀδικούμενος καὶ ἀρπαζόμενος, καὶ οὐκ ἔσται σοι βοηθῶν. Γυναῖκα λήψη, καὶ ἀνὴρ ἕτερος λήψεται αὐτήν· οἰκίαν οἰκοδομήσεις, καὶ οὐκ οἰκήσεις».

Α' Βασ. 15,19-24.— «Εἶπε Σαμουὴλ πρὸς Σαοὺλ· Οὐχὶ 5 μικρὸς σὺ καὶ ἔχρισέ σε Κύριος εἰς βασιλέα ἐπὶ Ἰσραὴλ; Καὶ ἀπέστειλέ σε Κύριος ἐν ὁδῷ καὶ εἶπέ σοι, Πορεύθητι, ἐξολόθρευσον τὸν Ἀμαλῆκ καὶ τοὺς ἀμαρτάνοντας εἰς ἐμέ, καὶ πολεμήσεις αὐτοὺς ἕως συντελέσης αὐτούς. Καὶ ἵνα τί οὐκ ἤκουσας φωνῆς Κυρίου, ἀλλ' ὤρμησας ἐπὶ τὰ σκύλα καὶ ἐποίησας τὸ πο- 10 νηρὸν ἐναντίον Κυρίου; Καὶ εἶπε Σαοὺλ· Διὰ τὸ ἀκοῦσαί με τὸν λαόν».

Ζαχ. 7,13.— «Ἔσται ὃν τρόπον εἶπε Κύριος, καὶ οὐκ εἰσήκουσαν αὐτοῦ, οὕτως κεκραύζονται, καὶ οὐ μὴ εἰσακούσομαι αὐτῶν, λέγει Κύριος».

15 Ἦσ. 33,2.— «Ἐγενήθη τὸ σπέρμα τῶν ἀπειθούντων εἰς ἀπώλειαν».

Ἦσ. 48,19.— «Εἰ ἤκουσας τῶν ἐντολῶν μου, ἐγένετο ἂν ὡς ποταμοὶ ἡ εἰρήνη σου, καὶ ἡ δικαιοσύνη σου ὡς κῦμα θαλάσσης».

20 Ἦσ. 24,16.— «Ἐροῦσιν, Οὐαὶ τοῖς ἀθετοῦσιν· οἱ ἀθετοῦντες τὸν νόμον, φόβος καὶ βόθυνος καὶ παγὶς ἐφ' ὑμῶν».

Ματθ. 7,26-27.— «Πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ὠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον. Καὶ κατέβη ἡ βροχὴ καὶ ἤλθον 25 οἱ ποταμοὶ καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ καὶ ἔπεσεν. Καὶ ἦν ἡ πτώσις αὐτῆς μεγάλη».

Ρωμ. 2,11-12.— «Ὅσοι ἀνόμως ἤμαρτον, ἀνόμως ἀπολοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἤμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται. Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ 30 τοῦ νόμου δικαιωθήσονται».

Ἰακ. 1,22-24.— «Γίνεσθε ποιηταὶ νόμου καὶ μὴ μόνον ἀκροαταί, παραλογιζόμενοι ἑαυτούς· ὅτι, εἴ τις ἀκροατῆς νόμου ἐστὶ καὶ οὐ ποιητῆς, οὗτος ἕοικεν ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσω-

διαρπάξεσαι και δὲν θὰ ὑπάρχει κανεὶς νὰ σὲ βοηθήσει. Θὰ παντρεύεσαι γυναίκα και θὰ τὴν ἔχει ἄλλος ἄνδρας· θὰ κτίζεις σπίτι και δὲν θὰ κατοικεῖς σ' αὐτό».

Α' Βασ. 15,19-24.— «Εἶπε ὁ Σαμουὴλ στὸν Σαοὺλ· Δὲν εἶσαι ἐσὺ μικρὸς κ' ὥστόσο ὁ Κύριος σὲ ἔχρισε βασιλιᾶ τοῦ Ἰσραήλ; Καὶ σὲ ἔστειλε ὁ Κύριος στὸ δρόμο και σοῦ εἶπε· Πήγαινε και ἐξολόθρευσε τοὺς Ἀμαληκίτες και αὐτοὺς ποὺ ἁμαρτάνουν ἀπέναντί μου, και νὰ τοὺς πολεμήσεις μέχρι νὰ τοὺς ἀποτελειώσεις. Γιατί λοιπὸν δὲν ἄκουσες τὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου, ἀλλ' ἐπέπεσες πάνω στὰ λάφυρα και ἔκανες πονηριὲς ἀπέναντι στὸν Κύριο; Καὶ ὁ Σαοὺλ ἀπάντησε· Ἐπειδὴ ἄκουσα τὸν λαό».

Ζαχ. 7,13.— «Θὰ γίνεῖ ὅπως εἶπε ὁ Κύριος και δὲν τὸν ἄκουσαν· ἔτσι θὰ φωνάζουν και δὲν θὰ τοὺς ἀκούω, λέει ὁ Κύριος».

Ἦσ. 33,2.— «Οἱ ἀπόγονοι ἐκείνων ποὺ δείχνουν ἀπειθεία θὰ ὀδηγηθοῦν σὲ καταστροφή τους».

Ἦσ. 48,18.— «Ἐάν ἄκουες τίς ἐντολές μου, ἡ εἰρήνη σου θὰ γινόταν σὰν τοὺς ποταμούς, και ἡ δικαιοσύνη σου σὰν τὸ κῦμα τῆς θάλασσας».

Ἦσ. 24,16.— «Θὰ ποῦν Ἀλλοίμονο σ' αὐτοὺς ποὺ ἀθετοῦν τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ· ἔσᾳς ποὺ ἀθετεῖτε τὸν νόμο τοῦ Θεοῦ θὰ σᾳς κυριέψει φόβος, βαθὺς λάκκος και παγίδα».

Ματθ. 7,26-27.— «Καθένας ποὺ ἀκούει τὰ λόγια μου και δὲν τὰ ἐκτελεῖ, μοιάζει μὲ ἄνθρωπο μωρὸ ποὺ ἔκτισε τὸ σπίτι του πάνω στὴν ἄμμο. Ἐτσι ὅταν ἔπεσε ἡ βροχὴ και ἤρθαν τὰ ποτάμια και φύσηξαν οἱ ἄνεμοι προσκρούοντας πάνω στὸ σπίτι ἐκεῖνο, αὐτὸ ἔπεσε, και τὸ πέσιμό του ἦταν μεγάλο».

Ρωμ. 2,11-12.— «Ὅσοι ἁμάρτησαν χωρὶς τὸν νόμο, θὰ τιμωρηθοῦν χωρὶς τὸν νόμο, και ὅσοι ἁμάρτησαν εὐρισκόμενοι κάτω ἀπὸ τὸν νόμο, θὰ κριθοῦν μὲ βάση τὸν νόμο. Διότι ἀπὸ τὸν Θεὸ δικαιοῦνται ὄχι ὅσοι ἀκούνε τὸν νόμο, ἀλλὰ ὅσοι τὸν ἐκτελοῦν».

Ἰακ. 1,22-24.— «Νὰ γίνετε ἐκτελεστὲς τοῦ νόμου και ὄχι μόνον ἀκροατὲς, ἐξαπατώντας τοὺς ἑαυτοὺς σας· διότι, ὅποιος εἶναι ἀκροατὴς τοῦ νόμου και ὄχι ἐκτελεστής, αὐτὸς μοιάζει μὲ ἄνθρωπο

πον τῆς γενέσεως αὐτοῦ ἐν ἐσόπτρῳ, καὶ εὐθέως ἐπελάθετο ὁποῖός ἐστι».

Μ. Βασιλείου, Ὁμιλία εἰς Ἑξαήμερον 7,5.— Εἶδον ταῦτα ἐγὼ καὶ τὴν ἐπὶ πᾶσι τοῦ Θεοῦ σοφίαν ἐθαύμασα. Εἰ τὰ ἄλογα
 5 ἐπινοητικὰ καὶ φυλακτικὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν σωτηρίας ἐστί, καὶ οἶδε τὸ αἰρετὸν αὐτοῦ καὶ τὸ φευκτὸν ἰχθύς, τί ἐροῦμεν ἡμεῖς, οἱ λόγῳ τετιμημένοι καὶ νόμῳ πεπαιδευμένοι, ἐπαγγελίας προτραπέντες, πνεύματι σοφισθέντες, οἱ τῶν ἀλόγων ἰχθύων ἀλογώτερον τὸ κατ' ἑαυτοὺς διατιθέμενοι; Ἐπεὶπερ οἱ μὲν ἴσασι τοῦ μέλ-
 10 λοντός τινα ποιεῖσθαι πρόνοιαν, ἡμεῖς δὲ δι' ἡδονῆς βοσκημάτων ζῶν τὴν ζῶν ἀναλίσκομεν. Ἰχθύς τοιαῦτα διαμεῖβει πελάγη ὑπὲρ τοῦ εὐρασθαί τινα ὠφέλειαν. Τί ἐρεῖς σὺ ὁ τῇ ἀργίᾳ συζῶν; ἀργία γὰρ κακουργίας ἀρχή. Μηδεὶς ἄνοιαν προφασιζέσθω. Φυσικὸς λόγος οἰκείωσιν ἡμῖν τοῦ καλοῦ, καὶ ἀλλοτρίωσιν ἀπὸ
 15 τῶν βλαβερῶν ὑποδεικνὺς ἐγκατέσπαρται. Ἰχθύες οὐκ ἀντιλέγουσι νόμῳ Θεοῦ, καὶ ἄνθρωποι σωτηρίων διαταγμάτων οὐκ ἀνεχόμεθα. Μὴ καταφρόνει τῶν ἰχθύων, ἐπειδὴ ἄλογα καὶ ἄφωνα παντελῶς, ἀλλὰ καὶ τούτων ἀλογώτερος εἶ, τῇ διατάξει τοῦ Κτίσαντος ἀνθιστάμενος.

20 Ἄσεβες τὸ λέγειν ἀδύνατα τὰ τοῦ Πνεύματος παραγγέλματα.

Γρηγ. Νύσσης.— Ἀνακέκρται τὸ κακὸν πρὸς τὴν φύσιν διὰ τῶν ἐξ ἀρχῆς παραδεξαμένων τὸ πάθος, τῶν διὰ τῆς παρακοῆς εἰσοικισαμένων τὴν νόσον.

25 Πᾶσα ἢ κτίσις τῷ προστάγματι τοῦ Θεοῦ πειθαρχεῖ, ὁ δὲ ἄνθρωπος μόνος ἀπειθεῖ, δι' ὃν καὶ γέγονε τὰ πάντα.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Τῶν τὸν πατέρα μὴ μιμουμένων ὁ πατήρ πατέρα καλοῦντων οὐκ ἐπακούεται. Μετὰ τὰ τῶν γνωρισμάτων οὖν πρόσελθε τῷ Δεσπότη, καὶ ὡς τέκνον ἀσπάσεται

30 σε.

Ἰωσήπου.— Τοῖς μὲν Θεοῦ γνώμη παρακολουθοῦσιν καὶ τὰ καλῶς νομοθετηθέντα μὴ τολμῶσι παραβαίνειν, πάντα κατορ-

πού κοιτάζει τὸ φυσικὸ τοῦ πρόσωπο στὸν καθρέφτη, καὶ ἀμέσως ξεχνάει ποιὸς εἶναι».

Μ. Βασιλείου, Ὁμιλία εἰς τὴν Ἑξαήμερον 7,5.— Τὰ εἶδα ἐγὼ αὐτὰ καὶ θαύμασα σὲ ὅλα τῇ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ. Ἄν τὰ ἄλογα ξέρουν νὰ ἐπινοοῦν καὶ νὰ φυλάγουν τὴ σωτηρία τους, καὶ ἂν τὸ ψάρι ξέρει τί νὰ προτιμᾷ καὶ τί νὰ ἀποφεύγει, τί θὰ ποῦμε ἐμεῖς πού, ἐνῶ ἔχουμε τιμηθεῖ μὲ λογικὸ καὶ ἔχουμε διαπαιδαγωγηθεῖ μὲ νόμο καὶ ἔχουμε προτραπεῖ μὲ ὑποσχέσεις καὶ σοφιστήκαμε μὲ τὸ Πνεῦμα, ὅμως τακτοποιοῦμε αὐτὰ πού μᾶς ἀφοροῦν πιὸ ἄλογα καὶ ἀπὸ τὰ ἄλογα ψάρια; Διότι αὐτὰ γνωρίζουν νὰ φροντίζουν κάπως γιὰ τὸ μέλλον, ἐνῶ ἐμεῖς καταναλώνουμε τὴ ζωὴ μας μέσα σὲ κτηνώδη ἡδονή. Τὸ ψάρι διασχίζει τόσα πελάγη γιὰ νὰ βρεῖ κάποια ὠφέλεια. Τί ἔχεις ὅμως νὰ πεῖς ἐσὺ πού ζεῖς ἀργόσχολος; Διότι ἡ ἀργία εἶναι ἀρχὴ καθε κακουργήματος. Κανένας νὰ μὴ προφασίζεται ἄγνοια. Μέσα μας εἶναι σπαρμένος ἓνας φυσικὸς νόμος, πού μᾶς ὑποδεικνύει νὰ κάνουμε κτῆμα μας τὸ καλὸ καὶ νὰ ἀποφεύγουμε τὰ βλαβερά. Τὰ ψάρια δὲν φέρνουν ἀντιρρήσεις στὸν νόμο τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀνεχόμεστε τὰ σωτήρια διδάγματα. Νὰ μὴ περιφρονεῖς τὰ ψάρια, ἐπειδὴ εἶναι τελείως ἄλογα καὶ ἄφωνα· διότι εἶσαι πιὸ ἄλογος καὶ ἀπὸ αὐτά, ἀφοῦ ἀντιστέκεσαι σὲ ἐντολὲς τοῦ Κτίστη.

Εἶναι ἀσέβεια νὰ λέμε ἀδύνατα τὰ παραγγέλματα τοῦ Πνεύματος.

Γρηγορίου Νύσσης.— Τὸ κακὸ ἀναμίχθηκε μὲ τὴ φύση μέσω ἐκείνων πού ἀπὸ τὴν ἀρχὴ δέχθηκαν τὸ πάθος, ἐκείνων πού μὲ τὴν παρακοή τους ἔκαναν κτῆμα τους τὴν ἀσθένεια.

Ὅλη ἡ κτίσις πειθαρχεῖ στὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ, καὶ μόνο ὁ ἄνθρωπος ἀπειθαρχεῖ, αὐτὸς γιὰ τὸν ὁποῖο ἔγιναν ὅλα.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ἐκείνους πού δὲν μμούνται τὸν Πατέρα, ὁ Πατέρας, ὅταν τὸν ἀποκαλοῦν Πατέρα, δὲν τους ἀκούει. Πλησίασε λοιπὸν τὸν Δεσπότη, ἀφοῦ πρῶτα δώσεις δείγματα ὅτι εἶσαι υἱός, καὶ τότε θὰ σὲ ἀσπασθεῖ σὰν παιδί του.

Ἰωσήπου.— Σ' αὐτοὺς πού ἀκολουθοῦν τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν τολμοῦν νὰ παραβοῦν ὅλα ὅσα καλῶς ἔχουν νομοθετηθεῖ,

θοῦνται παρὰ πίστεως καὶ γέρας εὐδαιμονιάς πρόκειται παρὰ Θεοῦ. Καθ' ὅσον δὲ αὐτὸ ἀποστῶσι τῆς τούτων ἀκριβοῦς ἐπιμελείας, ἀπορα μὲν γίνεται τὰ πόριμα, τρέπεται δὲ εἰς συμφορὰς ἀνηκέστους ὃ τι ποτ' ἂν ὡς ἀγαθὸν δρᾶν σπουδάσωσιν.

Τίτλος γ'.— *Περὶ εὐδαιμονίας καὶ μακαρισμοῦ, καὶ ὅτι οὐ*

δεῖ πρὸ τελευτῆς μακαρίζειν τινά.

Σοφ. Σειρ. 11,28.— «Πρὸ τελευτῆς μὴ μακάριζε μηδένα.

Μὴ μακαρίζῃς ἄνδρα πρὸ τῆς τελευτῆς αὐτοῦ».

Μ. Βασιλείου.— Ὁ μὲν ἐν τῷ βίῳ τυγχάνων, οὐπω μακαριστός, διὰ τὸ ἀδηλον τῆς ἐκβάσεως. Ὁ δὲ συμπληρώσας τὰ ἐπιβάλλοντα καὶ ἀναντιρρήτῳ τέλει τὴν ζωὴν κατακλείσας, οὗτος ἤδη ἀσφαλῶς μακαρίζεται.

Γρηγορίου Θεολόγου, τετραῖστιχον 27.

Μηδὲν μέγα εἶπης εὐπλοῶν πρὸ πείσματος.

15 Πολλοῖς πρὸς ὄρμον εὐπλοοῦν ἔδω σκάφος,

πολλοὶ προσωρμίσθησαν ἐκ τρικυμίας.

Τίτλος δ'.— *Περὶ ἐνυπνίων.*

Σοφ. Σειρ. 34,2. 5–7.— «Ἐνύπνια ἀναπτεροῦσιν ἀφρονας. Ὡς ὁ δρασόμενος σκιᾶς καὶ διώκων ἀνέμους, οὕτως ὁ προσέχων ἐνυπνίοις, καὶ ὡς ὠδίνουσα φαντᾶζεται τῇ καρδίᾳ. Ἐὰν μὴ παρὰ Ὑψίστου ἀποσταλῇ ἐν ἐπισκοπῇ, μὴ δώσεις εἰς αὐτὰ καρδίαν σου. Πολλοὺς γὰρ ἐπλάνησαν τὰ ἐνύπνια καὶ ἠσθένησαν οἱ ἐλπίζοντες εἰς αὐτά. Μαντεῖαι καὶ οἰωνισμοὶ καὶ ἐνύπνιον ἀμαρτία ἐστί».

25 Μ. Βασιλείου, Ὁμιλ. εἰς τὴν ἁγ. Ἰουλίταν.— Πεφύκασί πως

ὅλα κατορθώνονται μετὴν πίστι, καὶ τοὺς περιμένει βραβεῖο εὐτυχίας ἀπὸ τὸν Θεό. Ὅταν ὁμως ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὴν ἀκριβῆ τήρησιν αὐτῶν, ἀποβαίνουν ἄκαρπα ὅλα ὅσα ἀποτελοῦν πηγὴ ἀφθονίας, καὶ μετατρέπονται σὲ ἀνεπανόρθωτες συμφορὰς ὅσα ἐπιχειροῦν νὰ κάνουν καλὰ.

Τίτλος 3.— Γιά τὴν εὐτυχία καὶ τὸ καλοτύχισμα, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ θεωροῦμε κάποιον πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό του εὐτυχημένον καὶ νὰ τὸν μακαρίζουμε.

Σοφ. Σειρ. 11,28.— «Πρὶν ἀπὸ τὸν θάνατο νὰ μὴ καλοτυχίζεις κανένα. Νὰ μὴ καλοτυχίζεις ἄνθρωπο πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό του»

Μ. Βασιλείου.— Αὐτὸς πού βρίσκειται ἀκόμα στὴ ζωὴ δὲν πρέπει νὰ καλοτυχίζεται, διότι δὲν εἶναι φανερὸ τὸ τέλος του. Ἐκεῖνος ὁμως πού ὀλοκλήρωσε αὐτὰ πού ἐπιβάλλονται καὶ ἔκλεισε τὴ ζωὴ του μὲ ἀναντίρρητο τέλος, αὐτὸς ἤδη μακαρίζεται μὲ βεβαιότητα.

Γρηγορίου Θεολόγου, τετρ. 27.

Νὰ μὴ καυχῆθεις ὅτι πλέεις καλὰ, πρὶν νὰ δέσεις στὴ στεριά.

Πολλοί, ἐνῶ ἔπλαιαν πρὸς τὸ λιμάνι καλὰ, βυθίστηκε τὸ σκάφος, ἀντίθετα πολλοὶ ἀγκυροβόλησαν μὲ τρικυμία.

Τίτλος 4.— Γιά τὰ ὄνειρα.

Σοφ. Σειρ. 34,2. 5-7.— «Τὰ ὄνειρα ἀναπτέρωνουν τοὺς ἄμυαλους. Αὐτὸς πού πιστεύει στὰ ὄνειρα μοιάζει μὲ ἐκεῖνον πού προσπαθεῖ νὰ πιάσει τὴ σκιὰ καὶ κυνηγᾷ τοὺς ἀνέμους, καὶ μὲ ὅσα βάζει μὲ τὸν νοῦ τῆς ἡ γυναῖκα πού κοιλοπονάει. Ἐὰν τὸ ὄνειρο δὲν ἔχει σταλεῖ ἀπὸ τὸν Ὑψιστο, μὲ κάποια ἐπίσκεψή του, νὰ μὴ πιστέψεις σ' αὐτὸ. Διότι τὰ ὄνειρα παραπλάνησαν πολλούς, καὶ ἀρρώστησαν ὅσοι ἐλπίζουν σ' αὐτά. Οἱ μαντεῖες καὶ οἱ οἰωνοσκοπίες καὶ τὰ ὄνειρα εἶναι ἁμαρτία».

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὴν ἁγίαν Ἰουλίταν.— Αὐτὰ πού βλέπουμε

αί καθ' ὕπνον φαντασῖαι, ὡς τὰ πολλὰ ἀποιχήματα εἶναι τῶν καθημερινῶν φροντίδων. Ὅποῖα γὰρ ἢ τὰ κατὰ τὸν βίον ἡμῶν ἐπιτηδεύματα, τοιαῦτα ἀνάγκη εἶναι καὶ τὰ ἐνύπνια.

Τίτλος ε'.— *Περὶ ἐλπίδος· ὅτι χρὴ εἰς Θεὸν ἐλπίζειν καὶ μὴ εἰς τὰς τῶν ἀνθρώπων προστασίας.*

Ἰωβ 28,8.— «Ὁ πεποιθὼς ἐπὶ Κύριον, σωθήσεται».

Ψαλμ. 5,12.— «Εὐφρανθήτωσαν πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπὶ σοὶ εἰς αἰῶνα», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 17,31.— «Ὑπερασπιστὴς ἐπὶ πάντων τῶν ἐλπίζόντων ἐπ' αὐτόν».

Ψαλμ. 19,8.— «Οὗτοι ἐν ἄρμασι καὶ οὗτοι ἐν ἵπποις, ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 21,5.— «Ἐπὶ σοὶ ἤλπισαν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἤλπισαν, καὶ ἐρρύσω».

Ψαλμ. 24,15.— «Οἱ ὀφθαλμοί μου διὰ παντὸς πρὸς τὸν Κύριον, ὅτι αὐτός», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 25,1.— «Ἐπὶ τῷ Κυρίῳ ἐλπίζων οὐ μὴ ἀσθενήσω».

Ψαλμ. 27,7.— «Ἐπ' αὐτῷ ἤλπισεν ἡ καρδιά μου, καὶ ἐβοήθηθην».

Ψαλμ. 70,1.— «Ἐπὶ σοί, Κύριε, ἤλπισα, μὴ καταισχνυθῆιν εἰς τὸν αἰῶνα».

Ψαλμ. 31,10.— «Τὸν ἐλπίζοντα ἐπὶ Κύριον ἔλεος κυκλώσει».

Ψαλμ. 36,3-4.— «Ἐλπισον ἐπὶ Κύριον, καὶ ποιεὶ χρηστότητα, καὶ κατασκήνου τὴν γῆν. Ἀποκάλυψον πρὸς Κύριον τὴν ὁδόν σου».

Ψαλμ. 39,5.— «Μακάριος ἀνὴρ οὗ ἔστι τὸ ὄνομα Κυρίου ἐλπίς αὐτοῦ».

Ψαλμ. 54,23.— «Ἐπίρριπον ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνάν σου, καὶ αὐτός σε διαθρέψει».

στον ύπνο μας είναι από τη φύση τους αντανάκλαση τῶν καθημερινῶν φροντίδων μας. Διότι, ὅ,τι είναι οἱ βιοτικές μας ἐνασχολήσεις, τέτοια είναι κατ' ἀνάγκη καὶ τὰ ὄνειρα.

Τίτλος 5.— Γιά τὴν ἐλπίδα· ὅτι πρέπει νὰ ἐλπίζουμε στὸν Θεὸ καὶ ὄχι στὶς προσατασίες τῶν ἀνθρώπων.

Ψαλμ. 28,8.— «Ὅποιος στηρίζει τὶς ἐλπίδες του στὸν Θεὸ θὰ σωθεῖ».

Ψαλμ. 5,12.— «Κάνε νὰ εὐφραίνονται, ὅλοι ὅσοι ἐλπίζουν σὲ σένα, αἰῶνα» καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 17,31.— «Ὁ Κύριος εἶναι ὑπερασπιστὴς ὄλων ἐκείνων ποὺ ἐλπίζουν σ' αὐτόν».

Ψαλμ. 19,8.— «Αὐτοὶ ἔρχονται ἐναντίον μας μὲ ἄρματα καὶ μὲ ἄλογα, ἐνῶ ἡμεῖς ἐλπίζοντας στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 21,5.— «Σὲ σένα στήριξαν τὶς ἐλπίδες τους οἱ πατέρες μας ἠλπισαν σὲ σένα καὶ τοὺς γλύτωσες».

Ψαλμ. 24,15.— «Γὰ μάτια μου εἶναι στραμμένα διαρκῶς στὸν Κύριο, διότι αὐτός...» καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 25,1.— «Ἐλπίζοντας στὸν Κύριο δὲν θὰ ἀποδειχθῶ ἀδύναμος».

Ψαλμ. 27,7.— «Σ' αὐτόν στήριξε ἡ καρδιά μου τὶς ἐλπίδες μου καὶ ὄρηκα βοήθεια».

Ψαλμ. 70,1.— «Σὲ σένα, Κύριε, στήριξα τὶς ἐλπίδες μου, εἴθε νὰ μὴ ντροπιασθῶ ποτέ».

Ψαλμ. 31,10.— «Αὐτόν ποὺ ἐλπίζει στὸν Κύριο, θὰ τὸν περικυκλώσει τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ».

Ψαλμ. 36,3-4.— «Στήριξε τὶς ἐλπίδες σου στὸν Κύριο καὶ κάνε τὸ καλὸ, καὶ ἔτσι νὰ κατοικεῖς στὴ γῆ. Φανέρωσε στὸν Κύριο τὰ προβλήματα σου»

Ψαλμ. 39,5.— «Εἶναι εὐτυχισμένος ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔχει στηρίξει τὶς ἐλπίδες του στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου».

Ψαλμ. 54,23.— «Στήριξε τὶς φροντίδες σου στὸν Κύριο καὶ αὐτὸς θὰ σὲ διαθρέψει».

Ψαλμ. 56,1.— «Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, ἐλέησόν με, ὅτι ἐπὶ σοὶ πέποιθεν ἡ ψυχὴ μου».

Ψαλμ. 55,12.— «Ἐπὶ τῷ Θεῷ ἤλπισα, οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος».

5 Ψαλμ. 77,53.— «Ὡδήγησεν αὐτοὺς ἐπ' ἐλπίδι, καὶ οὐκ ἐδειλίασαν.

Ψαλμ. 117,8.— «Ἀγαθὸν πεποιθῆναι ἐπὶ Κύριον, ἢ πεποιθῆναι ἐπ' ἄνθρωπον».

Ψαλμ. 124,1.— «Οἱ πεποιθότες ἐπὶ Κύριον, ὡς ὄρος 10 Σιών».

Ψαλμ. 145,3–4.— «Μὴ πεποιθετε ἐπ' ἀρχόντων, ἐπὶ υἱοὺς ἀνθρώπων· ἐν ἐκείνῃ ἡμέρᾳ ἀπολοῦνται οἱ διαλογισμοὶ αὐτῶν».

Παροιμ. 3,5.— «Ἴσθι πεποιθῶς ἐπὶ Κύριον ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου».

15 Παροιμ. 28,25.— «Ἵος πέποιθεν ἐπὶ Κύριον, ἐν ἐπιμελείᾳ ἔσται».

Παροιμ. 16,20.— «Ὁ πεποιθῶς ἐπὶ Κύριον, μακαριστός».

Παροιμ. 29,25.— «Ὁ πεποιθῶς ἐπὶ Κύριον, εὐφρανθήσεται».

20 Ἠσ. 33,22.— «Κύριος κριτὴς ἡμῶν, Κύριος ἀρχῶν ἡμῶν, Κύριος βασιλεὺς ἡμῶν, Κύριος σωτὴρ ἡμῶν· αὐτὸς σώσει ἡμᾶς».

Ἠσ. 12,2.— «Ἴδοὺ ὁ Θεὸς σωτὴρ μου, πεποιθῶς ἔσομαι ἐπ' αὐτῷ καὶ σωθήσομαι».

25 Ἱερ. 17,7–8.— «Εὐλόγημένος ἄνθρωπος ὅστις πέποιθεν ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, καὶ ἔσται Κύριος ἐλπίς αὐτοῦ, καὶ ἔσται ὡς ζύλον εὐθηνοῦν παρ' ὕδατα καὶ ἐπὶ ἰκμάδα βαλεῖ ρίζαν αὐτοῦ».

Δαν. (Θεοδ.) 3,40.— «Οὐκ ἔστιν αἰσχύνῃ τοῖς πεποιθόσιν ἐπὶ σέ».

30 Σοφ. Σειρ. 2,11–13.— «Ἐμβλέψατε εἰς ἀρχαίας γενεὰς καὶ ἴδετε· τίς ἐπίστευσε τῷ Κυρίῳ καὶ κατησχύνθη; ἢ τίς ἐνέμεινε

Ψαλμ. 56,1.- «Σπλαγχνίσου με, Θεέ μου, λυπήσου με, διότι σέ σένα στηρίζει την ἐλπίδα της ἡ ψυχὴ μου».

Ψαλμ. 55,12.- «Στήριξα τὶς ἐλπίδες μου στὸν Θεό· δὲν φοβάμαι τί θὰ μοῦ κάνει ὁ ἄνθρωπος».

Ψαλμ. 77,53.- «Τοὺς ὁδήγησε στηριγμένους στὴν ἐλπίδα, καὶ δὲν δείλιασαν».

Ψαλμ. 117,8.- «Εἶναι ἀσυγκρίτως καλύτερο νὰ στηρίζεις τὶς ἐλπίδες σου στὸν Κύριο, παρὰ νὰ βασίζεσαι σὲ ἄνθρωπο..

Ψαλμ. 124,1.- «Ὅσοι στηρίζουν τὶς ἐλπίδες τους στὸν Κύριο, μοιάζουν μὲ τὸ ὄρος Σιών».

Ψαλμ. 145,3-4.- «Μὴ στηρίζετε τὶς ἐλπίδες σας στοὺς κοσμικοὺς ἄρχοντες, σὲ υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων· ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα θὰ χαθοῦν οἱ διαλογισμοὶ τους».

Παροιμ. 3,5.- «Νὰ ἔχεις ἐμπιστοσύνη στὸν Κύριο μὲ ὅλη τὴν καρδιά σου».

Παροιμ. 28,25.- «Ὅποιος ἔχει ἐμπιστοσύνη στὸν Κύριο, θὰ ἔχει φροντίδα ἀπὸ αὐτόν».

Παροιμ. 16,20.- «Εἶναι καλότυχος ἐκεῖνος ποὺ στηρίζει τὶς ἐλπίδες του στὸν Θεό».

Παροιμ. 29,25.- «Ὅποιος ἔχει ἐμπιστοσύνη στὸν Κύριο θὰ δοκιμάσει χαρά».

Ἦσ. 33,22.- «Ὁ Κύριος εἶναι κριτὴς μας, ὁ Κύριος ἄρχοντάς μας, ὁ Κύριος βασιλιάς μας, ὁ Κύριος σωτήρας μας· αὐτὸς θὰ μᾶς σώσει».

Ἦσ. 12,2.- «Νά, ὁ Θεὸς εἶναι σωτήρας μου, θὰ στηρίξω τὶς πεποιθήσεις μου σ' αὐτόν καὶ θὰ σωθῶ».

Ἱερ. 17,7-8.- «Εἶναι εὐλογημένος ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔχει ἐμπιστοσύνη στὸν Κύριο· ὁ Κύριος θὰ εἶναι ἡ ἐλπίδα αὐτοῦ καὶ αὐτὸς θὰ εἶναι σὰν τὸ δένδρο ποὺ βλαστάνει κοντὰ σὲ νερὰ καὶ διεισδύει ἡ ρίζα του στὴν ὑγρασία».

Δαν. (Θεοδ.) 3,40.- «Δὲν ὑπάρχει ντροπὴ σ' ἐκείνους ποὺ στηρίζουν τὶς ἐλπίδες τους σὲ σένα».

Σοφ. Σειρ. 2,11-13.- «Κοιτᾶτε τὶς περασμένες γενιές καὶ δέστε· Ποιὸς πίστεψε στὸν Κύριο καὶ διαψεύσθηκε; Ἡ ποιὸς ἔμει-

τῷ φόβῳ αὐτοῦ καὶ ἐγκαταλείφθη; ἢ τίς ἐπεκαλέσατο αὐτὸν καὶ ὑπερεΐδεν αὐτόν; Διότι οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ Κύριος, καὶ ἀφίησιν ἁμαρτίας».

Ρωμ. 8,24.— «Τῇ ἐλπίδι ἐσώθημεν. Ἐλπίς δὲ βλεπομένη οὐκ ἔστιν ἐλπίς. Ὁ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει; Εἰ δὲ οὐ βλέπομεν ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα.

Ἐφ. 6,14.— «Στήτε οὖν περιζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν νήφοντες».

Α' Πέτρ. 1,13.— «Τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν δεδομένην 10 ὑμῖν χάριν».

Μ. Βασιλείου. Εἰς Ψαλμ. 59.— Πείσωμεν ἑαυτοὺς, ἀδελφοί, ἐν καιρῷ πειρασμοῦ, μὴ πρὸς ἀνθρωπίνας ἐλπίδας ἀποτρέχειν καὶ ἑαυτοῖς τὰς βοηθείας θηρᾶσθαι, ἀλλ' ἐν δάκρυσιν καὶ στεναγμοῖς καὶ φιλοπόνῳ προσευχῇ καὶ ἀγρυπνίᾳ εὐτόνω τὰς 15 δεήσεις ποιῆσθαι. Οὕτω γὰρ λαμβάνει βοήθειαν ἐκ θλίψεως ὁ τῆς ἀνθρωπίνης βοηθείας ὡς ματαίας καταφρονῶν.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ἀμήχανόν ἐστι τοῦ τέλους ἐκπεσεῖν τὸν ὄλη διανοία εἰς τὸν Θεὸν ἐλπίζοντα καὶ τὰ παρ' ἑαυτοῦ πάντα εἰσφέροντα· ἀδύνατόν τινα σπουδῇ χρώμενον καὶ μεριμνῶντα 20 ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας καὶ τὰ παρ' ἑαυτοῦ πάντα ἐπιδεικνύμενον, ἐγκαταλειφθῆναι ποτε ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Ὅταν μηδαμῶθεν ἀνθρωπίνης βοηθείας ἐλπίς ἡμῖν ὑπάρχη, μὴ ἀπογνώμεν, μὴ ἀτονήσωμεν, ἀλλὰ τὴν ἄγκυραν τῆς πίστεως ἀναρπάσωμεν. Ρίψωμεν τὸ ἐργαλεῖον τῆς ἐλπίδος, μὴ εἰς θάλασσαν, ἀλλ' εἰς τὸν 25 οὐρανόν, καὶ τὸ χειμαζόμενον σκάφος τῶν κινδύνων ἀπαλλαγῆσεται.

Τοῦ ἰδίου.— «Μὴ πεποιθετε ἐπ' ἄρχοντας»· μὴ ἐπαίρεσθε ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι· μὴ φρονεῖτε ἐπὶ δυνάμει σώματος· μὴ τῆς ἀνθρωπίνης δόξης τὸ περιφανὲς διώκετε. Οὐδὲν τούτων

νε πιστὸς στὸν φόβο του καὶ ἐγκαταλείφθηκε; Ἡ ποιὸς τὸν ἐπικαλέσθηκε καὶ τὸν παράβλεψε; Διότι ὁ Κύριος εἶναι σπλαχνικὸς καὶ ἐλεήμων καὶ συγχωρεῖ τὶς ἁμαρτίες».

Ρωμ. 8,24.— «Μὲ τὴν ἐλπίδα σωθήκαμε· ἐλπίδα ὅμως πὺν τὴν βλέπει κανεῖς δὲν εἶναι ἐλπίδα. Γιατί ἄλλωστε νὰ ἐλπίζει κανεῖς αὐτὸ πὺν τὸ βλέπει; Ἐὰν ὅμως ἐλπίζουμε γιὰ ἐκεῖνο πὺν δὲν τὸ βλέπουμε, τὸ περιμένουμε μὲ ὑπομονή».

Ἐφεσ. 6,14.— «Σταθεῖτε λοιπὸν νηφάλιοι, ἀφοῦ ζώσετε τὶς μέσες τῆς διάνοιάς σας».

Α' Πέτρ. 1,13.— «Στηρίζτε ἔξ ὀλοκλήρου τὶς ἐλπίδες σας στὴ χάρη ἣ ὁποία σᾶς ἔχει δοθεῖ».

Μ. Βασιλείου.— Ἄς πείσουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀδελφοί, σὲ περίοδο πειρασμοῦ, νὰ μὴ προστρέχουμε σὲ ἀνθρώπινες ἐλπίδες, ἐπιδιώκοντας γιὰ τὸν ἑαυτὸ μας τὶς βοήθειες, ἀλλὰ νὰ κάνουμε τὶς δεήσεις μας μὲ δάκρυα καὶ στεναγμοὺς καὶ ἐπίμονη προσευχὴ καὶ ἔντονη ἀγρυπνία. Διότι ἔτσι δέχεται βοήθεια στίς θλίψεις του ἐκεῖνος πὺν περιφρονεῖ τὴν ἀνθρώπινη βοήθεια ἐπειδὴ εἶναι μάταια.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Εἶναι ἀδύνατο νὰ ἀποτύχει ἀπὸ τὸν σκοπὸ του ἐκεῖνος πὺν μὲ ὅλη τὴ διάνοιά του στηρίζει τὶς ἐλπίδες του στὸν Θεὸ καὶ προσφέρει ὅλα ὅσα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του. Εἶναι ἀδύνατο κάποιος, πὺν ἐνδιαφέρεται πολὺ καὶ φροντίζει γιὰ τὴ σωτηρία του καὶ δείχνει ὅλα ὅσα ἐξαρτῶνται ἀπὸ αὐτόν, νὰ ἐγκαταλειφθεῖ κάποτε ἀπὸ τὸν Θεό. Ὅταν ἀπὸ πουθενὰ δὲν ὑπάρχει γιὰ μᾶς καμμιά ἐλπίδα ἀνθρώπινης βοήθειας, ἄς μὴ ἀπογοητευόμαστε, οὔτε νὰ ἀτονοῦμε, ἀλλὰ νὰ πιανόμαστε ἀπὸ τὴν ἀγκυρα τῆς πίστεως. Ἄς ρίξουμε τὸ ἐργαλεῖο τῆς ἐλπίδας, ὄχι στὴ θάλασσα, ἀλλὰ στὸν οὐρανό, καὶ ἔτσι τὸ σκάφος πὺν δοκιμάζεται θ' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τοὺς κινδύνους.

Τοῦ Ἰδίου.— «Νὰ μὴ στηρίζετε τὶς ἐλπίδες σας στοὺς κοσμικοὺς ἀρχοντες»³; νὰ μὴ καυχόσαστε γιὰ τὴν ἀβεβαιότητα τοῦ πλοῦτου· μὴν ὑπολογίζετε στὴ δύναμη τοῦ σώματος· μὴν ἐπιδιώκετε τὴ λαμπρότητα τῆς ἀνθρώπινης δόξας. Κανένα ἀπ' αὐτὰ δὲν σώζει. Ὅλα εἶναι πρόσκαιρα, ὅλα εἶναι ἀπατηλά· μία εἶναι ἡ καταφυγὴ, ὁ

σώζει. Πάντα πρόσκαιρα, πάντα άπατηλά· μία καταφυγή, ό Θεός. Έπικατάρατος, ός τήν έλπίδα έχει επ' άνθρωπον.

Του ίδιου.— "Όταν έν ταίς θλίψεσιν ώμεν, επί πάντα μάλλον τρέχομεν, ή τόν Θεόν. Νοσεί τó παιδίον, και σὺ τόν έπαωδόν
5 περισκοπεΐς, ή τόν τούδς περιεργούδς χαρακτήραδς τοίς τραχήλοισ τῶν έναντίων παιδίων περιτιθέντα, ή τó τελευταιον επί τόν ιατρὸν έρχη, τὰ φάρμακα τουδ δυναμένου σώζειν καταμελήσας; Κάν ένύπνιον σε έκταράζη, πρὸς τόν όνειροκρίτην τρέχεις. Κάν φοβηθῆς έχθρόν, προστάτην ένα τῶν ανθρώπων περινοεΐς, και
10 όλως εφ' έκάστηδς χρείας έλέγχη, ρήματι μὲν όνομάζων τόν Θεόν καταφυγήν, έργῳ δὲ τήν έκ τῶν άνωφελῶν και ματαίων βοήθειαν έπισπόμενος. "Εστι δὲ τῷ δικαίῳ άληθινή βοήθεια ό Θεός, ὡσπερ τις στρατηγός όπλιτικόν γενναϊόν έξηρητημένος, έτοιμος άει βοηθεΐν τῷ καταπονουμένῳ μέρει, οὕτως ό Θεόδς
15 βοηθόδς ήμῶν έστιν.

Μ. Βασιλείου.— Νοσεΐς; Εὐθύμει. «'Όν γάρ αγαπᾶ Κύριος, παιδεύει». Πτωχεύεις; Εὐφραΐνου, ότι Λαζάρου σε τὰ αγαθά διαδέξεται. 'Ατιμάζη δια τó όνομα Χριστου; Μακάριος εΐ, ότι σοι ή άισχύνη εις δόξαν άγγέλου μεταβληθήσεται.

20 'Αγίου Νείλου.— Κάν, ὡς φῆς, τελευτήσαι οὗτος ό πάτρων, πάλιν έτερον πάτρωνά σοι αγαθώτερον τούτου και μεγαλοψυχότερον ό Κύριος παρέξει, εάν τήν πίστιν πρὸς αὐτόν έχης.

Μ. Βασιλείου. Είς τόν Ψαλμ. 7.— 'Ο επ' άνθρωπον έλπίζων ή επ' άλλο τι τῶν κατὰ βίον μετεωριζόμενος, οΐον επί δυνα-
25 στεΐαν ή χρήματα ή τι τῶν παρὰ πολλοίδς νομιζόμενων εΐναι λαμπρῶν, οὐ δύναται εΐπεΐν, «επί σέ, Κύριε, ήλιπισα». Παράγγελμα γάρ έστι, «μῆ έλπίζειν επ' άρχονταδς». Καί, «έπικατάρατος, άνθρωπος, ός τήν έλπίδα έχει επ' άνθρωπον».

'Αγίου Νείλου.— 'Ο τήν θείαν άπάθειαν κατορθῶσαι σπου-
30 δάζων, άδούλωτον παντι πάθει όφείλει φυλάξαι τόν έαυτουδ λογισμόν. Πείσον τοίνυν σεαυτόν δια τόν Θεόν μόνον, και μῆ δι' άνθρωπίνην ευφθαρτον και έξίτηλον δόξαν τó αγαθόν έκτελεΐν.

Θεός. Καταραμένος ὅποιος στηρίζει τὴν ἐλπίδα του στὸν ἄνθρωπο.

Τοῦ ἰδίου.—“Ὅταν βρισκόμαστε σὲ θλίψεις τρέχουμε περισσότερο σὲ κάθε ἄλλον, παρά στὸν Θεό. Εἶναι ἄρρωστο τὸ παιδί, καὶ σὺ ἀναζητεῖς τὸν μάγο, ἢ ἐκεῖνον ποὺ κρεμάει τὰ περίεργα φυλαχτὰ στοὺς λαιμούς τῶν ἀναίτιων παιδιῶν, ἢ, τελευταῖα, πηγαίνει στὸν γιατρό, παραμελώντας τὰ φάρμακα ἐκεῖνου ποὺ μπορεῖ νὰ σώσει; Ἄν πάλι σὲ ταράξει κανένα ὄνειρο, τρέχεις στὸν ὄνειροκρίτη.” Ὅταν φοβᾶσαι κάποιον ἐχθρό, σκέφτεσαι γιὰ προστάτη ἕναν ἀπὸ τοὺς ἄνθρώπους. Καὶ γενικὰ σὲ κάθε ἀνάγκη ἐμφανίζεσαι μόνο μὲ λόγια νὰ ὀνομάξεις τὸν Θεὸ καταφύγιο, ἐνῶ στὴν πράξη ἐπιζητεῖς τὴ βοήθεια ἀπὸ τοὺς ἀνώφελους καὶ μάταιους. Γιὰ τὸν δίκαιο ὅμως ἀληθινὴ βοήθεια εἶναι ὁ Θεός, ὁ ὅποιος, ὅπως ἕνας στρατηγὸς ἐπικεφαλῆς γενναίου στρατιωτικοῦ σώματος εἶναι ἕτοιμος πάντοτε νὰ βοηθήσει τὸ τμήμα ποὺ καταπονεῖται, ἔτσι καὶ ὁ Θεός εἶναι βοηθὸς δικός μας.

Μ. Βασιλείου.— Εἶσαι ἄρρωστος; Νὰ εὐθυμεῖς. Διότι «ὅποιον ἀγαπᾷ ὁ Κύριος τὸν παιδεύει»⁴. Εἶσαι φτωχός; Νὰ χαίρεσαι, διότι θὰ κληρονομήσεις τὰ ἀγαθὰ τοῦ Λαζάρου. Ἄτιμάζεσαι γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ; Εἶσαι εὐτυχισμένος, διότι ὁ ἀτιμασμός θὰ μεταβληθεῖ σὲ ἀγγελικὴ δόξα.

Ἄγιου Νείλου.— Καὶ ἂν, ὅπως λές, πεθάνει αὐτὸς ὁ προστάτης σου, ὁ Κύριος θὰ σοῦ δώσει ἄλλον προστάτη πιὸ καλὸν ἀπὸ αὐτὸν καὶ πιὸ μεγάλονηχο, ἐὰν ἔχεις ἐμπιστοσύνη σ' αὐτόν.

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὸν 7 Ψαλμόν.— Ἐκεῖνος ποὺ στηρίζει τὶς ἐλπίδες του σὲ ἄνθρωπο, ἢ βασίζεται σὲ κάτι βιοπαρκό, ὅπως ἔξουσία ἢ χρήματα ἢ κάτι ἀπὸ αὐτὰ ποὺ θεωροῦνται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ὅτι εἶναι λαμπερά, αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ πεί, «Σὲ σένα, Κύριε, στηρίξα τὶς ἐλπίδες μου»⁵; διότι ὑπάρχει ἐντολὴ νὰ «μὴ ἐλπίζουμε στοὺς κοσμικοὺς ἄρχοντες»⁶, καὶ ὅτι «εἶναι καταραμένος ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἐναποθέτει τὶς ἐλπίδες του σὲ ἄνθρωπο»⁷.

Ἐκεῖνος ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπαύξει τὴ θεϊκὴ ἀπάθεια, ὀφείλει νὰ φυλάξει τὸ λογισμό του ἀδούλωτον ἀπὸ κάθε πάθος. Πείσε λοιπὸν τὸν ἑαυτό σου νὰ ἐκτελεῖ τὸ ἀγαθὸ μόνο γιὰ τὸν Θεό, καὶ ὄχι γιὰ τὴν ἀνθρώπινη δόξα ποὺ φθείρεται εὐκολὰ καὶ χάνεται.

Τίτλος ς'— *Περὶ Ἐκκλησίας καὶ οἴκου Θεοῦ καὶ θυσιαστηρίου καὶ θυσίας ἱερατικῆς, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἐν ἐκκλησίαις θῆναι (καπηλεύειν).*

Ἐξ. 29,27.— «Ἔσται τὸ θυσιαστήριον ἅγιον ἀγίων καὶ
5 πᾶς ὁ ἀπτόμενος τοῦ θυσιαστηρίου, ἁγιασθήσεται».

Ἐξ. 44,26.— «Τὰς ἀπαρχὰς τῶν πρωτογεννημάτων τῆς
γῆς σου εἰσοίσεις εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ σου».

Ἐξ. 20,26.— «Οὐκ ἀναβήσῃ ἐν ἀναβαθμίσιν ἐπὶ τὸ θυσια-
στήριόν μου, ὅπως μὴ ἀποκαλύψῃς τὴν ἀσχημοσύνην σου ἐπ'
10 αὐτῷ».

Ἐξ. 29,29.— «Ἐπιθήσεις ἐπὶ τὴν τράπεζάν μου ἄρτον
ἐναντίον μου διὰ παντός».

Λευϊτ. 6,20.— «Πᾶς ὃς ἂν ἄψηται τῆς θυσίας τῶν ἱερέων,
ἁγιασθήσεται».

15 Λευϊτ. 16,2.— «Εἶπε Κύριος πρὸς Μωσῆν· Λάλησον πρὸς
Ἄαρὼν τὸν ἀδελφόν σου, καὶ μὴ εἰσερχέσθω πᾶσαν ὥραν εἰς τὸ
ἅγιον ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος εἰς πρόσωπον τοῦ ἱλαστη-
ρίου».

Ἐξ. 5,8.— «Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ πλήθει τοῦ ἐλέους σου εἰσε-
20 λεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου· προσκυνήσω πρὸς ναὸς ἁγίων σου ἐν
φόβῳ σου», καὶ τὰ λοιπά.

Ἐξ. 21,23.— «Ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. Οἱ φο-
βούμενοι τὸν Κύριον, αἰνέσατε αὐτόν».

Ἐξ. 25,8.— «Κύριε, ἠγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου, καὶ
25 τόπον σκηνώματος δόξης σου».

Ἐξ. 26,4.— «Μίαν ἠητησάμην παρὰ Κυρίου, ταύτην
ζητήσω», καὶ τὰ λοιπά.

Ἐξ. 28,2.— «Προσκυνήσατε τῷ Κυρίῳ ἐν αὐτῇ ἀγίᾳ αὐ-
τοῦ».

30 Ἐξ. 64,5.— «Πλησθησόμεθα ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ οἴκου
σου».

Ἐξ. 67,27.— «Ἐν ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεὸν Κύριον
ἐκ πηγῶν Ἰσραὴλ».

Ἐξ. 83,1.4.— «Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, Κύριε
35 τῶν δυνάμεων, ὁ βασιλεὺς μου. Κρείσσων ἡμέρα μία ἐν ταῖς αὐ-
λαῖς σου ὑπὲρ χιλιάδας».

Τίτλος 6.— Για την Ἐκκλησία και τὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ και
για τὸ θυσιαστήριο και τὴ θυσία τῶν ἱερέων ἐπίσης δι
δὲ πρέπει στὴν ἐκκλησία νὰ γίνεται ἐμπόριο.

Ἐξ. 29, 27.— «Τὸ θυσιαστήριο θὰ εἶναι τὸ Ἅγιο τῶν Ἀγίων,
και ὁ καθένας ποῦ θὰ τὸ ἀγγίξει, θὰ ἀγιάζεται».

Ἐξ. 34, 26.— «Τὰ πρωτογεννήματα τῶν χωραφιῶν σου θὰ τὰ
προσφέρεις στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ σου».

Ἐξ. 20, 26.— «Δὲν θὰ ἀνεβείς μὲ σκαλοπάτια στὸ θυσιαστήριό
μου, γιὰ νὰ μὴ φανεῖ στὸ θυσιαστήριο ἡ γυμνότητα τῶν ποδιῶν
σου».

Ἐξ. 29, 29.— «Θὰ τοποθετήσεις ἐπάνω στὴν τράπεζά μου ἄρ-
τους, οἱ ὁποῖοι θὰ βρίσκονται ἐκεῖ πάντοτε».

Λευϊτ. 6, 20.— «Ὅποιος θὰ ἐγγίξει τὰ κρέατα τῆς θυσίας τῶν
ἱερέων θὰ ἀγιάζεται».

Λευϊτ. 1, 2.— «Εἶπε ὁ Κύριος στὸν Μωϋσῆ· Πῆς στὸν ἀδελφό
σου Ἀαρὼν νὰ μὴ μπαίνει κάθε τόσο στὰ Ἅγια τῶν Ἀγίων μέσα
στὸ παραπέτασμα, μπροστὰ στὸ ἱλαστήριο».

Ψαλμ. 5, 8.— «Εγώ, βασιζόμενος στὸ μέγεθος τῆς εὐσπλαγχνί-
ας σου, θὰ μπῶ στὸν οἶκο σου και θὰ προσκυνήσω μὲ εὐλάβεια σὲ
σένα τὸν οἶκο σου», και τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 21, 23.— «Στὴ μέση τῆς λατρευτικῆς συνάξεως θὰ σὲ
ὕμνήσω. Ὅσοι σέβεστε τὸν Κύριο ὑμνεῖστε τον».

Ψαλμ. 25, 8.— «Κύριε, ἀγάπησα τὴν ὠραιότητα τοῦ οἴκου σου
και τὸν τόπο στὸν ὁποῖο κατασκηνώνει ἡ δόξα σου».

Ψαλμ. 26, 4.— «Μιὰ χάρη ζήτησα ἀπὸ τὸν Κύριο· αὐτὴ τὴ χά-
ρη θὰ τοῦ ζητήσω», και τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 28, 2.— «Προσκυνῆστε τὸν Κύριο στὴν ἅγια αὐλή του».

Ψαλμ. 64, 5.— «Θὰ χορτάσουμε ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τοῦ οἴκου σου».

Ψαλμ. 67, 27.— «Νὰ ὑμνεῖτε τὸν Κύριο και Θεό, ὅλοι σεῖς οἱ ἀ-
πόγονοι τοῦ Ἰσραὴλ».

Ψαλμ. 83, 1.4.— «Πόσο ἀγαπητὸς εἶναι ὁ ναὸς σου, Κύριε τῶν
δυνάμεων και βασιλιά μου. Εἶναι προτιμώτερη μιὰ μέρα στὶς αὐλές
σου, παρὰ χιλιάδες ἄλλες».

Ψαλμ. 92,5.— «Τῷ οἴκῳ σου πρέπει ἀγίασμα, Κύριε, εἰς μακρότητα ἡμερῶν».

Ψαλμ. 99,4.— «Εἰσέλθετε εἰς τὰς πύλας αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει».

5 Ψαλμ. 106,32.— «Ἐψώσατόωσαν αὐτὸν ἐν ἐκκλησίᾳ λαοῦ».

Ψαλμ. 117,19.— «Ἀνοίξατέ μοι πύλας δικαιοσύνης, εἰσελθὼν ἐν αὐταῖς» κ. τ. λ.

Ψαλμ. 121,1.— «Εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι, εἰς οἶκον Κυρίου πορευσόμεθα».

Ἄββακ. 2,20.— «Κύριος ἐν ναῷ ἀγίῳ αὐτοῦ, εὐλαβεῖσθω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ».

Ἄγγ. 2,10.— «Μεγάλη ἔσται ἡ δόξα τούτου τοῦ οἴκου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν πρώτην, λέγει Κύριος ὁ παντοκράτωρ».

15 Ἦσ. 14,13.— «Δεῦτε, ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ. Ἀγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ».

Ἱερ. 7,11.— «Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν».

20 Βαροῦχ 3,24.— «Ὡς μέγας ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ καὶ εὐμήκης ὁ τόπος τῆς κτίσεως αὐτοῦ! Μέγας, καὶ οὐκ ἔχει τελευτὴν ὑψηλὸς καὶ ἀμέτρητος».

Ματθ. 16,18.— «Σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς.

25 Ματθ. 21,12–13.— Εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν ἀνέτρεψε καὶ τὰς καθέδρας τῶν πολούντων τὰς περιστεράς. Καὶ λέγει αὐτοῖς· Γέγραπται, 'Ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται'· ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε 30 σπήλαιον ληστῶν».

Α' Κορ. 11,22.— «Μὴ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ καταφρονεῖτε; Ἐπαινέσω ὑμᾶς; Ἐν τούτοις οὐκ ἐπαινῶ».

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Εὐσεβείας σημεῖον, τὸ συνεχῆ μνήμην

Ψαλμ. 92, 5.- «Στὸν οἶκο σου ταιριάζει νὰ παραμένει ἅγιος, Κύριε, γιὰ ὅλες τὶς ἡμέρες».

Ψαλμ. 99, 4.- «Εἰσέλθετε στὶς πύλες τοῦ ναοῦ μὲ ὕμνους».

Ψαλμ. 106, 32.- «¹ Ἄς τὸν ἐξυμνοῦν σὲ πολυπληθῆ σύναξη λαοῦ».

Ψαλμ. 117, 19.- «² Ἀνοιξτε μου τὶς πύλες τοῦ ναοῦ τῆς δικαιοσύνης γιὰ νὰ μπῶ» καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 121, 1.- «Αἰσθάνθηκα εὐφροσύνη ὅταν μοῦ εἶπαν, Θὰ πᾶμε στὸν οἶκο τοῦ Κυρίου».

³ Ἀββακ. 2, 20.- «Ὁ Κύριος κατοικεῖ στὸν ἅγιο ναὸ του· ἄς ἐκδηλώνει τὴν εὐλάβειά της μπροστὰ σ' αὐτὸν ὅλη ἡ οἰκουμένη».

⁴ Ἀγγ. 2, 10.- «Ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἢ τελευταία θὰ εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν προηγούμενη, λέει ὁ Παντοκράτωρ Κύριος».

⁵ Ἠσ. 2, 3.- «⁶ Ἐλᾶτε νὰ ἀνεβοῦμε στὸ ὄρος τοῦ Κυρίου καὶ στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰακώβ. Θὰ μᾶς ἀναγγεῖλει τὸ θέλημά του».

⁷ Ἰερ. 7, 11.- «Ὁ οἶκος μου θὰ ὀνομαστεῖ οἶκος προσευχῆς σὲ ὅλα τὰ ἔθνη».

Βαρουχ 3, 24.- «Πόσο μέγας εἶναι ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ, καὶ πολὺ μακρὺς ὁ τόπος ὅπου εἶναι κτισμένος! Εἶναι μέγας καὶ δὲν ἔχει τέλος· εἶναι ὑψηλὸς καὶ ἀμέτρητος».

Ματθ. 16, 18.- «Σὺ εἶσαι ὁ Πέτρος καὶ πάνω στὴν πέτρα αὐτὴ θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησία μου, καὶ οἱ πύλες τοῦ ἅδη δὲ θὰ τὴν κυριεύσουν».

Ματθ. 21, 12-13.- «Μπήκε ὁ Ἰησοῦς στὸ ἱερὸ καὶ ἔδιωξε ὅλους ἐκείνους πού πωλοῦσαν καὶ ἀγόραζαν στὸν ναὸ καὶ ἀναποδογύρισε τὰ τραπέζια τῶν ἀργυραμοιβῶν καὶ τὰ καθίσματα ἐκείνων πού πωλοῦσαν περιστέρια. Καὶ τοὺς λέει· Εἶναι γραμμένο· Ὁ οἶκος μου θὰ ὀνομάζεται οἶκος προσευχῆς· ἔσεῖς ὁμως τὸν κάνατε σπήλαιο ληστῶν».

⁸ Α'. Κορ. 11, 22.- «Μήπως δὲ ἔχετε σπίτια γιὰ νὰ τρῶτε καὶ νὰ πίνετε; ἢ μήπως περιφρονεῖτε τὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ; Νὰ σᾶς ἐπαινέσω; Γι' αὐτὸ δὲ σᾶς ἐπαινῶ».

⁹ Ἰω. Χρυσοστόμου.- Ἐποτελεῖ σημάδι εὐσέβειας τὸ νὰ θυμώ-

ποιεῖσθαι τῶν θειοτέρων τόπων καὶ τὸ πυκναῖς ἐντεύξεσιν ἐξι-
 λεοῦσθαι τὸν Θεόν. Βούλεται γὰρ τοὺς ἀνθρώπους ὁ Θεὸς περὶ
 τοῦς τῶν ἀγίων οἴκων λιμένας καθορμίζεσθαι.

Τοῦ Ἰδίου.— Τὸ θυσιαστήριον οὐράνιός ἐστι τράπεζα, τὰ
 5 ἀπὸ γῆς δεχόμενον, καὶ οὐρανῶ παραπέμπων· τὸ ἀπ' οὐρανῶν
 δεχόμενον, καὶ τῇ γῇ χορηγοῦν· ἐπὶ γῆς ἐρηρισμένον, καὶ τῶ
 ἄνω παρακείμενον θρόνον. Θυσιαστήριον γὰρ αὐτοῖς φοβερὸν
 τοῖς ἀγγέλοις, τοῖς τὴν οὐράνιον ὑπερπετομένοις ἀψίδα.

Τοῦ Ἰδίου, Ὁμιλ. πρὸς Νεοφύτους.— Ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ἄρα
 10 τὴν Ἐκκλησίαν ἐδημιούργησεν ὁ Χριστός, καθάπερ ἀπὸ τῆς
 πλευρᾶς τοῦ Ἀδάμ τὴν Εὐάν ἐποίησεν. Διὰ τοῦτο Παῦλός φησιν,
 «ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐσμεν», τὴν
 πλευρὰν αἰνιττόμενος. Ὡσπερ γὰρ τότε ἔλαβε τὴν πλευρὰν ὁ
 Θεὸς καὶ ἔπλασε τὴν γυναῖκα, οὕτως ἔδωκεν ἡμῖν αἷμα καὶ
 15 ὕδωρ ἐκ τῆς αὐτοῦ πλευρᾶς καὶ ἀνέπλασε τὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ
 ὡσπερ τότε ἐν ἐκστάσει ἔλαβε τὴν πλευρὰν καθεδόντος τοῦ
 Ἀδάμ, οὕτω καὶ νῦν μετὰ θάνατον τὸ αἷμα καὶ τὸ ὕδωρ δέδωκεν,
 καὶ ὅπερ τότε ἔκστασις ἦν, τοῦτο νῦν θάνατος.

Τοῦ Ἰδίου.— Καθάπερ λιμένας ἐν πελάγει, οὕτω τὰς ἐκκλη-
 20 σίας ἐν πόλεσιν ἐπηξεν ὁ Θεός, ἵνα, ἀπὸ τῆς ζάλης τῶν βιωτι-
 κῶν πραγμάτων ἐνταῦθα φεύγοντες, γαλήνης ἀπολαύωμεν.
 Οὐδὲ γὰρ κυμάτων ἔστιν ἐνταῦθα καταφυγόντες δεῖσαι κατα-
 δρομῆν, οὐ κακουργῶν ἔφοδον, οὐ πνευμάτων βίας, οὐ θηρίων
 ἐπιβολάς. Λιμὴν γάρ ἐστι τούτων πάντων ἀπηλλαγμένος. Λιμὴν
 25 ἄρα ἐστὶ ψυχῶν ἡ Ἐκκλησία. Πάντα γὰρ διὰ ταύτης κατεστάλη
 τὰ θηρία, καθάπερ θείας τινὸς ἐπωδῆς, τῆς τῶν θείων Γραφῆς
 ἀκροάσεως διὰ τῆς ἀκοῆς ἐκάστου πρὸς τὴν ψυχὴν εἰσιούσης
 καὶ κοιμιζούσης ταῦτα τὰ ἄλογα πάθη.

Τοῦ Ἰδίου, Ὁμιλ. εἰς Ψαλμ. 44.— Μὴ ἀπέχου ἀπὸ ἐκκλη-
 30 σίας· οὐδὲν ἐκκλησίας ἰσχυρότερον. Τῆς πέτρας ἰσχυροτέρα
 ἐστὶ, τοῦ οὐρανοῦ ὑψηλοτέρα ἐστὶ, τῆς γῆς πλατυτέρα ἐστίν. Ὅν

μαστε συνεχῶς τοὺς ἱεροὺς τόπους καὶ νὰ ζητοῦμε μὲ συχνὲς προσευχὲς τὴ συγχώρηση τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ Θεὸς θέλει οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀγκυροβολοῦν στὰ λιμάνια τῶν ἁγίων οἴκων.

Τοῦ Ἰδίου.— Τὸ Θυσιαστήριο εἶναι οὐράνια τράπεζα, πού δέχεται αὐτὰ πού προέρχονται ἀπὸ τὴ γῆ καὶ τὰ στέλνει στὸν οὐρανὸ· δέχεται αὐτὸ πού προέρχεται ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ τὸ δίνει στὴ γῆ· εἶναι στηριγμένη στὴ γῆ, καὶ βρῖσκεται κοντὰ στὸν οὐράνιο θρόνο. Διότι εἶναι θυσιαστήριο φοβερὸ καὶ γιὰ τοὺς ἴδιους τοὺς ἀγγέλους, οἱ ὅποιοι πετοῦν πάνω ἀπὸ τὴν οὐράνια ἀψίδα.

Τοῦ Ἰδίου, Ὁμιλία πρὸς νεοφύτους.— Ἐπομένως τὴν Ἐκκλησίαν τὴν δημούργησε ὁ Χριστὸς ἀπὸ τὴν πλευρὰ του, ὅπως ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Ἀδάμ ἔκανε τὴν Εὐά. Γι' αὐτὸ ὁ Παῦλος λέει· Ἐἴμαστε ἀπὸ τὴ σὰρκα του καὶ ἀπὸ τὰ ὀστέα του⁸, ὑπονοώντας τὴν πλευρὰ. Διότι, ὅπως τότε ὁ Θεὸς πῆρε τὴν πλευρὰ καὶ ἔπλασε τὴ γυναῖκα, ἔτσι μᾶς ἔδωσε αἷμα καὶ νερὸ ἀπὸ τὴν πλευρὰ του καὶ ἴδρυσεν τὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ ὅπως τότε πῆρε τὴν πλευρὰ καθὼς ὁ Ἀδάμ κοιμόταν εὐρισκόμενος σὲ ἔκσταση, ἔτσι καὶ τώρα μᾶς ἔδωσε μετὰ τὸ θάνατό του τὸ αἷμα καὶ τὸ νερὸ, καὶ ἐκεῖνο πού τότε ἦταν ἡ ἔκσταση, αὐτὸ τώρα εἶναι ὁ θάνατος.

Τοῦ Ἰδίου.— Ὅπως εἶναι τὰ λιμάνια στὸ πέλαγος, ἔτσι ἔκτισε ὁ Θεὸς τὶς ἐκκλησίες στὶς πόλεις, γιὰ νὰ καταφεύγουμε ἐκεῖ ἀπὸ τὴ ζάλη τῶν βιοτικῶν ὑποθέσεων καὶ νὰ βρισκουμε γαλήνη. Διότι καταφεύγοντας ἐδῶ δὲν φοβόμαστε οὔτε ἐπίθεση κυμάτων, οὔτε ἔφοδο κακούργων, οὔτε βιαιότητα ἀνέμων, οὔτε ἐπιθέσεις θηρίων. Διότι εἶναι λιμάνι ἀπαλλαγμένο ἀπὸ ὅλα αὐτά. Ἐπομένως ἡ Ἐκκλησία εἶναι λιμάνι τῶν ψυχῶν. Διότι μέσω αὐτῆς καθησύχασαν ὅλα τὰ θηρία, σὰν νὰ μπαίνει μέσα ἀπὸ τὰ αὐτιά στὴν ψυχὴ τοῦ καθενὸς κάποια μελωδία ἀπὸ τὴν ἀκρόαση τῶν ἁγίων Γραφῶν, καὶ ἀποκομίζει αὐτὰ τὰ ἄλογα πάθη.

Τοῦ Ἰδίου, Εἰς τὸν 44ον Ψαλμόν.— Νὰ μὴ ἀπουσιάζεις ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Τίποτε δὲν εἶναι πιὸ δυνατὸ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Εἶναι πιὸ δυνατὴ ἀπὸ τὸν βράχο καὶ πιὸ πλατεῖα ἀπὸ τὴ γῆ. Διότι αὐτὸν

8. Ἐφεσ. 5, 30.

γὰρ οὐκ ἐχώρησε τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω, γαστήρ οὐκ ἐστενοχωρήθη χωρήσασα. Οὐδέποτε γηρᾶ, ἀλλὰ πάντα ἀκμάζει. Διὰ τί ὁρος αὐτὴν ἐκάλεσεν ἡ Γραφή; Διὰ τὸ ἀπερίτρεπτον. Καὶ πέτραν καλεῖ αὐτὴν, διὰ τὸ ἀφθορον.

Τίτλος ζ'.— *Περὶ εὐχῆς, καὶ ὅσα δι' εὐχῆς κατορθοῦνται ἡμῖν.*

Ἐξ. 9,33.— «Ἐξῆλθε Μωσῆς ἀπὸ Φαραῶ ἔξω τῆς πόλεως καὶ ἐξεπέτασε τὰς χεῖρας αὐτοῦ πρὸς Κύριον καὶ ἐπαύσαντο αἱ φωναὶ καὶ ἡ χάλαζα».

10 Κριτ. 16,28–30.— «Ἀνεβόησε Σαμψὼν πρὸς Κύριον καὶ εἶπε· Κύριε, μνήσθητι δὴ μου τὸ ἅπαξ τοῦτο, καὶ ἀνταποδώσω ἀνταπόδοσιν μίαν περὶ τῶν δύο ὀφθαλμῶν μου τοῖς ἄλλοφύλοις. Καὶ περιέλαβε Σαμψὼν τοὺς δύο στύλους τοὺς μέσους, ἐφ' οἷς ὁ οἶκος ἐπεστήρικτο, καὶ εἶπεν· Ἀποθανέτω ἡ ψυχὴ μου μετὰ τῶν
15 ἄλλοφύλων. Καὶ ἔπεσεν ὁ οἶκος καὶ ἐθανάτωσεν ὑπὲρ οὗς ἐθανάτωσεν ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ».

Β' Παραλ. 32,20–21.— «Προσηύξατο Ἐζεκίας ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀπέστειλεν ὁ Κύριος ἄγγελον καὶ ἐξέτριψε πάντα δυνατὸν καὶ πολεμιστὴν καὶ ἄρχοντα καὶ στρατηγὸν ἐν τῇ παρεμβολῇ
20 βασιλέως Ἀσσοῦρ».

Β' Παραλ. 33,10–13.— «Ἐλάλησε Κύριος ἐπὶ Μανασσῆν, καὶ κατέλαβε τὸν Μανασσῆν καὶ ἔδησαν ἐν πέδαις καὶ ἤγαγον εἰς Βαβυλῶνα. Καὶ προσηύξατο πρὸς αὐτόν, καὶ ἤκουσε τῆς βοῆς αὐτοῦ».

25 Σχόλιον.— Ἰστορεῖται παρὰ Ἀφρικανῶ, ὅτι ἐν τῷ λέγειν ᾠδὴν τὸν Μανασσῆ, τὰ δεσμὰ διερράγη, σιδηρᾶ ὄντα, καὶ ἔφυγεν.

πὸν δὲν χῶρεσαν τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω, δὲν δυσκολεύτηκε νὰ τὸν χωρέσει μὰ κοιλιά. Ποτὲ δὲν γερνάει, ἀλλὰ πάντοτε βρίσκεται σὲ ἀκμή. Γιατί ἡ Γραφή τὴν ὀνομάζει ὄρος; Ἐπειδὴ εἶναι ἀμετάβλητη. Τὴν ὀνομάζει καὶ βράχο, ἐπειδὴ μένει ἀδιάφθορη.

Τίτλος 7.— Για τὴν προσευχή, καὶ τὰ ἀγαθὰ πὸν πετυχαίνουμε μὲ τὴν προσευχή.

Ἐξ. 9, 33.— «Βγῆκε ὁ Μωϋσῆς ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Φαραὼ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, ὕψωσε τὰ χέρια του στὸν Κύριο καὶ ἔπαυσαν οἱ βροντὲς καὶ τὸ χαλάζι».

Κριτ. 16, 28-30.— «Φώναξε ὁ Σαμψὼν πρὸς τὸν Κύριο καὶ εἶπε· Κύριε, θυμίσου με γιὰ μὰ ἀκόμα φορὰ, γιὰ νὰ ἀνταποδώσω στοὺς ἀλλόφυλους ἀνάλογη τιμωρία γιὰ τὰ δύο μάτια πὸν μοῦ ἔβγαλαν. Καὶ ἀγκάλιασε ὁ Σαμψὼν τὶς δύο μεσαῖες κολῶνες, στὶς ὁποῖες στηριζόταν, καὶ εἶπε· Ἄς πεθάνω μαζί μὲ τοὺς ἀλλόφυλους. Καὶ ἔπεσε τὸ οἶκημα καὶ σκότωσε περισσότερους ἀπὸ ἐκείνους πὸν εἶχε θανατώσει ὁ Σαμψὼν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ζωῆς του».

Β' Παραλ. 32, 20-21.— «Προσευχῆθηκε ὁ βασιλιάς Ἐζεκίας καὶ ὁ Κύριος ἔστειλε ἄγγελο, ὁ ὁποῖος ξεπάστρεψε κάθε γενναῖο πολεμστὴ καὶ ἄρχοντα καὶ στρατηγὸ καὶ στρατόπεδο τοῦ βασιλιᾶ Ἰασσοῦρ».

Β' Παραλ. 33, 11-13.— «Μίλησε ὁ Κύριος στὸν Μανασῆ⁹, καὶ τὸν συνέλαβαν, τὸν ἔδεσαν μὲ χειροπέδες καὶ τὸν ἔφεραν στὴ Βαβυλώνα. Προσευχῆθηκε ὁμως ὁ Μανασῆς στὸν Θεό, καὶ ὁ Θεὸς ἄκουσε τὴν προσευχή του».

Σχόλιο.— Λέγεται ἀπὸ τὸν ἸΑφρικανό, ὅτι καθὼς ὁ Μανασῆς ἀπήγγελε τὴν προσευχή του, ἔσπασαν τὰ δεσμά του πὸν ἦταν σιδερένια, καὶ ὁ Μανασῆς ἔφυγε.

9. Στὸ σημεῖο αὐτὸ τὸ βιβλίον τῶν Παραλειπομένων λέει ὅτι τόσο ὁ Μανασῆς ὅσο καὶ ὁ λαὸς «οὐκ ἐπήκουσαν» καὶ τότε· «ἤγαγε Κύριος ἐπ' αὐτοὺς τοὺς ἄρχοντας τῆς δυνάμεως τοῦ βασιλέως Ἰασσοῦρ καὶ κατέλαβον τὸν Μανασῆ...» (Β' Παραλ. 33, 10).

Γ' Βασ. 18,36.— «'Ανεβόησεν Ἡλιοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπε· Κύριε ὁ Θεὸς Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, ἐπάκουσόν μου ἐν πυρὶ· καὶ ἔπεσε πῦρ παρὰ Κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατέφαγε τὸ ὄλοκαύτωμα καὶ τὰς σχίζας καὶ τοὺς λίθους καὶ τὸν 5 χοῦν, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ἐν τῇ θαλάσῃ ἐξέλειξε τὸ πῦρ».

Δ' Βασ. 6,15–18.— «᾽Ωρθρισεν ὁ λειτουργὸς Ἐλισσαιέ, καὶ ἰδοὺ δύναιμις κυκλοῦσα τὴν πόλιν, καὶ ἵπποι καὶ ἄρματα. Καὶ εἶπε τὸ παιδάριον πρὸς αὐτόν· Τί ποιήσομεν; Καὶ εἶπεν Ἐλισσαιέ· Μὴ φοβοῦ, ὅτι τοῦ πλείους οἱ μεθ' ἡμῶν. Καὶ προσηύξατο 10 Ἐλισσαιέ καὶ εἶπε· Κύριε, διάνοιζον τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ παιδαρίου· καὶ εἶδε, καὶ ἰδοὺ τὸ ὄρος πλήρες ἵππων καὶ ἄρμα πυρὸς κύκλω Ἐλισσαιέ· καὶ προσηύξατο Ἐλισσαιέ καὶ εἶπε· Πάταξον τὸ ἔθνος τοῦτο ἀορασίᾳ».

Δ' Βασ. 20,4–5.— «᾽Ἦν Ἡσαΐας ἐν τῇ αὐλῇ μέσῃ, καὶ ρῆμα 15 Κυρίου ἐγένετο πρὸς αὐτόν· Ἐπίστρεψον καὶ ἐρεῖς πρὸς Ἐζεκίαν· Τάδε λέγει Κύριος παντοκράτωρ· Ἦκουσα τῆς προσευχῆς σου καὶ εἶδον τὰ δάκρυά σου καὶ προσθήσω ἐπὶ τὰ ἔτη σου ἔτη ἰς'».

Ἰωβ 8,5.— ᾽Ορθριζε πρὸς Κύριον παντοκράτορα δεόμενος. 20 Εἰ καθαρὸς εἶ καὶ ἀληθινός, ἐπακούσεται τῆς δεησεώς σου».

Ψαλμ. 49,14.— «Θύσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἀπόδος τῷ Ὑψίστῳ τὰς εὐχὰς σου».

Ψαλμ. 115,9.— «Τὰς εὐχὰς μου τῷ Κυρίῳ ἀποδώσω ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ».

Ἱερ. 29,12.— «Προσεύξασθε πρὸς με, καὶ εἰσακούσομαι ὑμῶν, καὶ ἐκζητήσατέ με ἐν ὄλῃ καρδίᾳ ὑμῶν, καὶ ἐπιφανοῦμαι ὑμῖν».

Βαροῦχ 3,1–2.— «Κύριε παντοκράτωρ ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ· ψυχῇ ἐν στεναγμοῖς καὶ πνεῦμα ἀκηδιῶν ἐκέκραξε πρὸς σέ. 30 Ἄκουσον, Κύριε, ἐλέησον, ὅτι Θεὸς ἐλεήμων εἶ, καὶ ἐλέησον».

Δαν. 3,15 (Προσευχὴ Ἀζαρ).— «Ἐν ψυχῇ συντετριμμένη καὶ πνεύματι ταπεινώσεως προσδεχθήμεν ὡς ἐν ὄλοκαυτώμασιν».

Γ' Βασιλ. 18, 36.- «Φώναξε ὁ Ἡλίας στὸν οὐρανὸ καὶ εἶπε· Κύριε, Θεὲ τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰσαάκ καὶ τοῦ Ἰακώβ, ἄκουσέ με καὶ στείλε φωτιά. Καὶ ἔπεσε φωτιά ἀπὸ τὸν Κύριο ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, πὺ κατέκαψε τὸ ζῶο τῆς θυσίας καὶ τὰ ξύλα καὶ τὶς πέτρες καὶ τὸ χῶμα, καὶ ἔγλειψε ἀκόμα καὶ τὸ νερὸ τῆς θάλασσας ἢ φωτιά.

Δ' Βασιλ. 6, 15-18.- «Σηκώθηκε ὁ ὑπηρέτης τοῦ Ἐλισσαίου τὸ πρωὶ καὶ εἶδε ξαφνικὰ γύρω ἀπὸ τὴν πόλη στρατιωτικὴ δύναμη καὶ ἄλογα καὶ ἄρματα, καὶ εἶπε τὸ παιδί στὸν Ἐλισσαίῳ· Τί θὰ κάνουμε; Καὶ ὁ Ἐλισσαίος τοῦ ἀπάντησε· Μὴ φοβᾶσαι· διότι εἶναι περισσότεροι ἐκεῖνοι πὺ βρίσκονται μὲ τὸ μέρος μας. Προσευχήθηκε τότε ὁ Ἐλισσαίος καὶ εἶπε· Κύριε, ἄνοιξε τὰ μάτια τοῦ παιδιοῦ. Καὶ τότε τὸ παιδί εἶδε ὅτι τὸ βουνὸ ἦταν γεμᾶτο ἄλογα καὶ πύρινα ἄρματα γύρω ἀπὸ τὸν Ἐλισσαίῳ. Προσευχήθηκε τότε ὁ Ἐλισσαίος καὶ εἶπε· Χτύπησε τὸ ἔθνος αὐτὸ μὲ τύφλωση».

Δ' Βασιλ. 20, 4-5.- «Καθὼς ὁ Ἡσαΐας βρισκόταν στὴ μέση τῆς αὐλῆς, τοῦ μίλησε ὁ Κύριος καὶ τοῦ εἶπε· Γύρισε πίσω καὶ πὲς στὸν Ἐζεκία· Αὐτὰ λέει ὁ Κύριος ὁ Παντοκράτορας· Ἄκουσα τὴν προσευχή σου καὶ εἶδα τὰ δάκρυά σου, γι' αὐτὸ θὰ προσθέσω στὴ ζωὴ σου ἀκόμα δεκαῆξι χρόνια».

Ἰώβ 8, 5.- «Νὰ σηκώνεσαι κάθε πρωὶ καὶ νὰ προσεύχεσαι στὸν παντοκράτορα Κύριο. Ἐὰν εἶσαι καθαρὸς καὶ εὐκρινῆς, θὰ ἀκούσει τὴν προσευχή σου».

Ψαλμ. 49, 14.- «Πρόσφερε στὸν Θεὸ θυσία δοξολογίας καὶ ὅ,τι ἔταξες κάποια φορὰ στὸν Ὑψιστο ἐκπλήρωσέ το».

Ψαλμ. 115, 9.- «Ὅσα τάματα ἔκανα στὸν Κύριο, θὰ τὰ ἐκπληρώσω μπροστὰ σὲ ὅλο τὸν λαὸ».

Ἱερ. 29, 12.- «Προσευχηθεῖτε σὲ μένα καὶ θὰ σᾶς ἀκούσω, ἀναζητήστε με μὲ ὅλη τὴν καρδιά σας καὶ θὰ ἐμφανισθῶ σὲ σᾶς».

Βαροῦχ 3, 1-2.- «Παντοκράτορα Κύριε, Θεὲ τοῦ Ἰσραὴλ· μὰ ψυχὴ πὺ στενάζει, ἓνα πνεῦμα πὺ εἶναι κυριευμένο ἀπὸ μελαγχολία κράζει σὲ σένα· Κύριε, ἄκουσέ με, λυπήσου με, διότι εἶσαι Θεὸς σπλαχνικὸς, καὶ ἔλεήσέ με».

Δαν. 3, 15 (Προσευχὴ Ἀζαρία).- «Μὲ ψυχὴ συντετριμμένη καὶ πνεῦμα ταπεινωμένο, ἂς γίνουμε δεκτοὶ ἀπὸ σένα ὡς θυσία».

Σ. Σειρ. 7,10.— «Μὴ ὀλιγοψυχῆσης ἐν τῇ προσευχῇ σου· μὴ ἐμποδίσῃς τοῦ ἀποδοῦναι εὐχὴν ἐν καιρῷ».

Μαθ. 6,5–9.— «Ὅταν προσεύχη, οὐκ ἔσῃ ὡσερ ὑποκριταὶ σκυθρωποὶ, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἐστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ δὲ ὅταν προσεύχη, εἰσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου. Προσευχόμενοι δέ, μὴ βαττολογήσητε, ὡσερ οἱ ἔθνικοι· δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. Μὴ οὖν ὁμοιώθητε αὐτοῖς. Οἶδε γὰρ ὁ Πατήρ ὑμῶν, ὃν χρεῖαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτήσαι αὐτόν. Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· «Πάτερ ὑμῶν», καὶ τὰ ἐξῆς.

Μαθ. 7,7.— «Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῶν· ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. Πᾶς γὰρ αἰτῶν λαμβά-
15 νει».

Μαθ. 17,19.21.— «Προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν, εἶπον· Διὰ τί οὐκ ἐδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν· ἂν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, 20 Μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ, καὶ μεταβήσεται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν. Τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ».

Μαθ. 26,41.— «Γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν».

Ἰω. 16,23.— «Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃ τι ἂν αἰτήσετε τὸν Πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν».

Λουκᾶ 18,1–2.— «Ἐλεγε παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι καὶ μὴ ἐκκακεῖν. Κριτῆς τις ἐν τινὶ πόλει» κ. τ. ἐ.

Λουκᾶ 21,26.— «Ἀγρυπνεῖτε ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι».

Λουκᾶ 22,40–42.— «Γενόμενος ἐπὶ τοῦ τόπου, εἶπεν αὐτοῖς·

Σοφ. Σειρ. 7, 10.— «Νὰ μὴ ὀλιγοψυχῆσεις στὴν προσευχή σου, καὶ μὴ παραμελήσεις νὰ ἐκπληρώσεις τάμα πὺ κάποτε ἔκανες».

Ματθ. 6, 5-9.— «Ὅταν προσεύχεσαι νὰ μὴ εἶσαι σὰν τοὺς ὑποκριτῆς πὺ εἶναι σκυθρωποὶ καὶ ἀρέσκονται νὰ προσεύχονται ὀρθιοὶ στὶς συναγωγὰς καὶ στὶς γωνίες τῶν πλατειῶν, γιὰ νὰ τοὺς βλέπουν οἱ ἄνθρωποι. Ἀλήθεια σὰς λέω, ὅτι αὐτοὶ ἔλαβαν τὴν ἀμοιβή τους. Ἐσὺ ὅμως ὅταν προσεύχεσαι πῆγαινε στοὺς πόδι ἀπόμερο δωμάτιό σου. Καὶ ὅταν προσεύχεσθε νὰ μὴ φλυαρεῖτε, ὅπως κάνουν οἱ ἔθνικοὶ· διότι αὐτοὶ νομίζουν ὅτι μὲ τὴν πολυλογία τους θὰ εἰσακουσθοῦν. Νὰ μὴ μοιάζετε λοιπὸν μ' αὐτούς. Διότι ὁ Πατέρας σας γνωρίζει αὐτὰ πὺ χρειάζεστε πρὶν νὰ τοῦ τὰ ζητήσετε. Ἐσεῖς λοιπὸν νὰ προσεύχεσθε ὡς ἐξῆς· Πατέρα μας...» καὶ τὰ λοιπά.

Ματθ. 7, 7.— «Ζητᾶτε καὶ θὰ σὰς δοθεῖ· ἀναζητᾶτε καὶ θὰ βρεῖτε· χτυπᾶτε καὶ θὰ σὰς ἀνοιχθεῖ ἡ πόρτα· διότι ὁ καθένας πὺ ζητᾶ, παίρνει».

Ματθ. 17, 19.21.— «Τότε οἱ μαθητῆς πλησίασαν ἰδιαιτέρως τὸν Ἰησοῦ καὶ τοῦ εἶπαν· Γιατί ἐμεῖς δὲν μπορέσαμε νὰ θγάλουμε τὸ δαιμόνιο; Καὶ ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἀπάντησε· Ἐξαιτίας τῆς ἀπιστίας σας. Σὰς θεβαιώνω ὅτι· ἂν ἔχετε πίστη σὰν τὸν σπόρο τοῦ σιναπιῦ, θὰ λέτε στοὺς βουνὸ αὐτό· Πῆγαινε ἀπὸ ἐδῶ ἐκεῖ, καὶ θὰ πηγαίνει, καὶ τίποτε δὲν θὰ εἶναι ἀδύνατο σὲ σὰς. Αὐτὸ δὲ τὸ γένος δὲν θγαίνει μὲ τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνον μὲ προσευχή καὶ νηστεία».

Ματθ. 26, 41.— «Νὰ ἀγρυπνεῖτε καὶ νὰ προσεύχεσθε, γιὰ νὰ μὴ πέσετε σὲ πειρασμό».

Ἰω. 16, 23.— «Σὰς θεβαιώνω, ὅτι ὅσα ζητήσετε ἀπὸ τὸν Πατέρα στοὺς ὄνομά μου, θὰ σὰς τὰ δώσειν».

Λουκᾶ 18, 1-2.— «Τοὺς εἶπε μιὰ παραβολὴ γιὰ τὸ ὅτι πρέπει πάντοτε νὰ προσεύχονται καὶ νὰ μὴ ἀποθαρρύνονται· Κάποιος κριτῆς σὲ μιὰ πόλη...» καὶ τὰ ἐξῆς.

Λουκᾶ 21, 36.— «Νὰ ἀγρυπνεῖτε διαρκῶς προσευχόμενοι, γιὰ νὰ ἀξιωθεῖτε νὰ ἀποφύγετε ὅλα ὅσα πρόκειται νὰ γίνουν».

Λουκᾶ 22, 40-42.— «Ὅταν ἔφτασε στὸν τόπο¹⁰ τοὺς εἶπε· Νὰ

10. Στὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.

Προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. Καὶ αὐτὸς ἀνεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολήν, καὶ θεὶς τὰ γόντα προσηύξατο, λέγων· Πάτερ, εἰ βούλει, παρένεγκε τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ. Πλὴν μὴ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω. Καὶ ἐλθὼν ἐπὶ τοὺς μαθητάς, εὗρεν αὐτοὺς καθεύδοντας καὶ εἶπεν αὐτοῖς· Προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν».

Μάρκ. 11,23–25.— «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, Ἐρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῆ ἔν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἔσται αὐτῷ ὃ ἂν εἴπῃ. Ὅταν στήκητε 10 προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατὰ τινος, ἵνα καὶ ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφῆ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν».

Πράξ. 1,14.— «Οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει».

Πράξ. 6,2–4.— «Καὶ προσκαλεσάμενοι οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος 15 τῶν μαθητῶν εἶπον· Οὐκ ἀρεστόν ἐστι καταλείποντας ἡμᾶς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, διακονεῖν τραπέζαις. Ἐπισκέψασθε οὖν, ἀδελφοί, ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους ἐπτά, πλήρεις Πνεύματος καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης. Ἡμεῖς δὲ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου ἐσόμεθα 20 προσκαρτεροῦντες».

Πράξ. 10,1–4.— «Ἀνὴρ τις ἦν ἐν Καισαρείᾳ, ὀνόματι Κορνήλιος, ἑκατοντάρχης, ἐκ σπειρῆς τῆς καλουμένης Ἰταλικῆς, εὐσεβῆς καὶ φοβούμενος Θεὸν σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν ἐλεημοσύνας πολλὰς ἐν τῷ λαῷ καὶ δεόμενος Θεοῦ διὰ παντός. 25 Εἶδεν ἐν ὄραματι φανερῶς, ὡς περὶ ὄραν ἐνάτην τῆς ἡμέρας, ἄγγελον τοῦ Θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν καὶ εἰπόντα αὐτῷ, Κορνήλιε. Ὁ δὲ ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἔμφοβος γενόμενος, εἶπε· Τί ἐστὶ, κύριε; Εἶπε δὲ αὐτῷ· Αἱ προσευχαί σου καὶ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ».

Ἐφ. 6,18.— «Διὰ πάσης εὐχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι 30 ἐν παντὶ καιρῷ ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἀγίων καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ».

προσεύχεσθε γιὰ νὰ μὴ πέσετε σὲ πειρασμό, καὶ ὁ ἴδιος ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ αὐτοὺς σὲ ἀπόσταση ὅση μπορεῖ κανεὶς νὰ πετάξει μιὰ πέτρα, καὶ ἀφοῦ γονάτισε ἄρχισε νὰ προσεύχεται λέγοντας· Πατέρα, ἂν θέλεις, ἀπομάκρυνε τὸ ποτήρι αὐτὸ ἀπὸ μένα. Ὅμως ἂς μὴ γίνῃ τὸ δικό μου θέλημα, ἀλλὰ τὸ δικό σου. Καὶ ὅταν ἦρθε στοὺς μαθητές, τοὺς βρῆκε νὰ κοιμοῦνται καὶ τοὺς εἶπε· Νὰ προσεύχεσθε, γιὰ νὰ μὴ πέσετε σὲ πειρασμό».

Μάρκ. 11, 23-25.— «Σᾶς βεβαιῶνω, ὅτι ὅποιος πεῖ στὸ βουνὸ αὐτό, Σήκω καὶ ρίξου στὴ θάλασσα, χωρὶς νὰ ἀμφιβάλλει μέσα του ὅτι αὐτὸ πού λέει θὰ γίνῃ, θὰ τοῦ γίνῃ ὅ,τι καὶ ἂν πεῖ. Ὅταν σέκεστε καὶ προσεύχεσθε, νὰ συγχωρεῖτε ὅ,τι δήποτε ἔχετε ἐναντίον κάποιου, γιὰ νὰ συγχωρήσῃ καὶ ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος τὰ δικά σας παραπτώματα».

Πράξ. 1, 14.— «Ὅλοι αὐτοὶ ἦταν προσηλωμένοι μὲ μιὰ ψυχὴ στὴν προσευχὴ καὶ στὴ δέηση».

Πράξ. 6, 2-4.— «Τότε οἱ δώδεκα προσκάλεσαν ὅλο τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν καὶ εἶπαν· Δὲν εἶναι σωστό, ἀφήνοντας ἡμεῖς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, νὰ ὑπηρετοῦμε στὰ τραπέζια. Ἀναζητεῖστε λοιπὸν, ἀδελφοί, μεταξὺ σας ἑπτὰ ἄνδρες, πού νὰ ἔχουν καλὴ φήμη, γεμάτους ἅγιο Πνεῦμα καὶ σοφία, τοὺς ὁποίους νὰ τοποθετήσουμε στὸ ἔργο αὐτό, καὶ ἡμεῖς νὰ ἀφοσιωθοῦμε στὴν προσευχὴ καὶ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ λόγου».

Πράξ. 10, 1-4.— «Ὑπῆρχε στὴν Καισάρεια κάποιος ἄνθρωπος πού λεγόταν Κορνήλιος, ἑκατόνταρχος, ἀπὸ τὴ στρατιωτικὴ μονάδα πού ὀνομαζόταν ἰταλική, εὐσεβὴς καὶ θεοφοβούμενος μαζί μὲ ὅλη τὴν οἰκογένειά του, ὁ ὁποῖος ἔκανε πολλὰς ἐλεημοσύνας στὸν λαὸ καὶ προσευχόταν πάντοτε στὸν Θεό. Μιὰ μέρα, κατὰ τὶς ἑννιά, εἶδε σὲ ὄραμα καθαρὰ ἕνα ἄγγελον τοῦ Θεοῦ νὰ ἔρχεται σ' αὐτόν καὶ νὰ τοῦ λέει· Κορνήλιε. Καὶ ἐκεῖνος στρέφοντας τὸ βλέμμα του σ' αὐτόν καὶ φοβισμένος ἀπάντησε· Τί συμβαίνει, κύριε; Καὶ ὁ ἄγγελος τοῦ εἶπε· Οἱ προσευχὲς σου καὶ οἱ ἐλεημοσύνες σου ἔφτασαν στὸν Θεό».

Ἐφεσ. 6, 18.— «Νὰ προσεύχεσθε καὶ νὰ δέεσθε συνεχῶς σὲ κάθε περίσταση, ὀδηγούμενοι ἀπὸ τὸ ἅγιο Πνεῦμα· νὰ μένετε ἀγρυπνοὶ ἀφοσιωμένοι στὴ δέηση γιὰ ὅλους τοὺς πιστοὺς καὶ γιὰ μένα.

Α' Τιμ. 2,1-8.— «Παρακαλῶ πρὸ πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλέων, καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵν' ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. Τοῦτο γὰρ καλὸν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Βούλομαι προσεύχεσθαι τοὺς ἀνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντες ὁσίας χεῖρας, χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ. Ὡσαύτως καὶ γυναῖκας».

Ἰακ. 5,13-15.— «Κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; Προσευχέσθω. Εὐθύμει τις; Ψαλλέτω. Ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; Προσκαλεσάσθω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτόν, ἀλείψαντες αὐτόν ἐλαίῳ ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου· καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα».

Α' Πέτρ. 4,7.— «Σωφρονήσατε, καὶ νήψατε εἰς προσευχάς».

15 Γρηγ. Θεολόγου.— Μὴ μικρολογίαν καταγνωσθῶμεν, ἐν τῷ μικρᾷ αἰτεῖν ἡμᾶς, καὶ τοῦ διδόντος ἀνάξια.

Γρηγ. Νύσσης.— Εὐηχὸς ἐστὶν ἐκείνη ἡ φωνή, καὶ μέχρι τῆς θείας ἀναβαίνουσα ἀκοῆς, οὐχ ἡ μετὰ τινος διατάσεως γινόμενη κραυγὴ, ἀλλ' ἡ ἀπὸ καθαρᾶς συνειδήσεως ἀναπεμπομένη ἐνθύμησις.

Τοῦ ἰδίου, εἰς τὴν Κυριακὴν προσευχὴν 1.— Χωρίζεται Θεοῦ, ὁ μὴ συνάπτων ἑαυτὸν διὰ προσευχῆς τῷ Θεῷ. Οὐκοῦν τοῦτο χρὴ πρότερον ἡμᾶς διδαχθῆναι τῷ λόγῳ, ὅτι δεῖ πάντοτε προσεύχεσθαι καὶ μὴ ἐκκακεῖν. Ἐκ γὰρ τοῦ προσεύχεσθαι περι- 25 γίνεται τὸ μετὰ τοῦ Θεοῦ εἶναι· ὁ δὲ μετὰ Θεοῦ ὢν, τοῦ ἀντικειμένου κεχώρισται.

Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π.— Προσευχὴ τῷ μὲν Ἰωνᾷ τὸ κῆτος οἶκον ἐποίησεν, τὸν δὲ Ἐζεκιαν ἐκ τῶν πυλῶν τοῦ θανάτου πρὸς ζωὴν ἐπανήγαγε, τοῖς δὲ τρισὶ νέοις εἰς πνεῦμα δροσῶδες τὴν φλόγα 30 ἔτρεψεν.

Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π.— Ὁ ἐν καιρῷ προσευχῆς μὴ πρὸς τὰ λωσιτελοῦντα τῇ ψυχῇ τεταμένος, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἐμπαθεῖς τῆς διανοίας κινήσεις συνδιατίθεσθαι τὸν Θεὸν ἀξίων, λῆρὸς τίς ἐστιν

Α' Τιμ. 2,1-8.- «Πρώτα ἀπὸ ὅλα παρακαλῶ νὰ κάνετε δεήσεις, προσευχές, παρακλήσεις καὶ εὐχαριστίες γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, γιὰ τοὺς βασιλεῖς, καὶ γιὰ ὅλους ἐκείνους ποὺ βρίσκονται σὲ ἡγετικὰς θέσεις, γιὰ νὰ ζοῦμε ζωὴ ἡρεμῆ καὶ ἡσυχῆ, μὲ κάθε εὐσέβεια καὶ σεμνότητα. Διότι αὐτὸ εἶναι ἀρεστὸ στὸν Θεό. Θέλω οἱ ἄνδρες νὰ προσεύχονται σὲ κάθε τόπο ὑψώνοντας ἅγια χέρια, χωρὶς ὀργὴ καὶ ἀμφιβολία. Τὸ ἴδιο καὶ οἱ γυναῖκες».

Ἰακ. 5,13-15.- «Ὑποφέρει κάποιος μεταξύ σας; Ἄς προσεύχεται. Βρίσκεται σὲ κατάστασι εὐθυμίας; Ἄς ψάλλει. Εἶναι κάποιος μεταξύ σας ἄρρωστος; Ἄς προσκαλεῖ τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἃς προσεύχονται ἐπάνω του, ἀλείφοντάς τον μὲ λάδι στὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου· καὶ ἡ προσευχὴ ποὺ γίνεται μὲ πίστι θὰ σώζει τὸν ἀνήμερον».

Α' Πέτρ. 4,7.- «Νὰ εἶστε συνετοὶ καὶ νὰ προσεύχεσθε νηφάλιοι».

Γρηγορίου Θεολ.- Νὰ μὴ κατηγορηθοῦμε γιὰ μικρολογία, μὲ τὸ νὰ ζητᾶμε μηδαμνὰ καὶ ἀνάξια, αὐτοῦ ποὺ τὰ δίνει, πράγματα.

Γρηγορίου Νύσσης.- Ἐντονη φωνή, ποὺ ἀνεβαίνει μέχρι τὰ αὐτιά τοῦ Θεοῦ, δὲν εἶναι ἡ κραυγὴ ποὺ γίνεται μὲ ἔντασι, ἀλλὰ ἡ σκέψις ποὺ ἐκπέμπεται πρὸς τὰ ἄνω ἀπὸ καθαρὴ συνείδησι.

Τοῦ ἰδίου, Εἰς τὴν Κυριακὴν Προσευχὴν 1.- Ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν Θεὸ ἐκεῖνος ποὺ δὲν συνδέει τὸν ἑαυτό του μὲ τὸν Θεὸ μέσω τῆς προσευχῆς. Συνελπῶς πρέπει πρῶτα ἐμεῖς νὰ διδαχθοῦμε αὐτὸν τὸν λόγο, ὅτι πρέπει πάντοτε νὰ προσευχόμαστε καὶ νὰ μὴ ἀποθαρρυνόμαστε¹¹. Διότι μὲ τὴν προσευχὴ ἐπιτυγχάνεται τὸ νὰ εἴμαστε μαζί μὲ τὸν Θεό· καὶ αὐτὸς ποὺ εἶναι μὲ τὸν Θεό, ἔχει ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὸν ἀντικείμενο (διάβολο).

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.- Ἡ προσευχὴ γιὰ τὸν μὲν Ἰωνᾶ ἔκανε τὸ κῆτος κατοικία, ἐνῶ τὸν Ἐζεκία ἀπὸ τίς πύλες τοῦ θανάτου τὸν ἐπανέφερε στὴ ζωὴ, καὶ γιὰ τοὺς τρεῖς νέους μετέτρεψε τὴ φλόγα σὲ δροσερὸ ἀέρα.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.- Ἐκεῖνος ποὺ κατὰ τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς δὲν ἔχει στραμμένη τὴν ψυχὴ του σ' αὐτὰ ποὺ εἶναι ὠφέλιμα, ἀλλὰ ἐπιχειρεῖ νὰ συμπαρασύρει τὸν Θεὸ στὶς ἐμπαθεῖς κινήσεις τῆς

ὡς ἀληθῶς καὶ βαττολόγος καὶ φληνάφης καὶ φλύαρος καὶ εἴ τι ἄλλο τῆς τοιαύτης σημασίας ἐστί. Παρὰ σοῦ μοι ζωὴ, παρὰ σοῦ γενέσθω καὶ ἡ πρὸς τὸ ζῆν ἀφορμὴ.

Τοῦ ἰδίου, ὁμιλία 3.— Ἐπειδὴ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ κρίσεως ἀπεπλανήθη διὰ τῆς ἀπάτης ἢ ἀνθρωπίνῃ φύσιν καὶ πρὸς τὸ χειρὸν ἢ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων κατεκράτηθη, καλῶς εὐχόμεθα τοῦ Θεοῦ τὴν βασιλείαν ἐλθεῖν. Οὐ γὰρ ἐστὶν ἄλλως ἐκδῶναι τὴν πονηρὰν τῆς φθορᾶς δυναστείαν, μὴ τῆς ζωοποιοῦ δυνάμεως ἐφ' ἡμῶν ἀντιλαβούσης τὸ κράτος. Ἐὰν οὖν προσευξώμεθα, ταύτῃ τῇ δυνάμει τὸν Θεὸν ἱκετεύομεν· Ἀπαλλαγείην τῆς φθορᾶς· ἐλευθερωθείην τοῦ θανάτου· μηκέτι κατ' ἐμοῦ βασιλευέτω τὰ νῦν ἐπικρατοῦντα πάθη, μηδὲ ἀγέτω με ὁ πολέμιος διὰ τῆς ἀμαρτίας αἰχμάλωτον· ἀλλ' ἐλθέτω ἐπ' ἐμὲ ἡ βασιλεία σου, ἵνα ἀποχωρήσῃ ἡ τοῦ ἐναντίου τυραννίς. Οὐ γὰρ ὑπομένει τὸ σκότος τὴν τοῦ φωτὸς παρουσίαν, οὐ νόσος ὑγείας ἐπιλαβούσης ἴσταται, οὐκ ἐνεργεῖ τὰ πάθη, τῆς ἀπαθείας παρουσίας. Φροῦδος ὁ θάνατος, ἀφανὴς ἡ φθορά, ὅταν ἐν ἡμῖν βασιλεύῃ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀφθαρσία τὸ κράτος ἔχῃ.

Τοῦ ἰδίου, ὁμιλία 4.— Γενηθήτω ἐν ἐμοὶ τὸ θέλημά σου, ἵνα σβεσθῇ τοῦ διαβόλου τὸ θέλημα. Ὡσπερ γὰρ ἐν τοῖς ζοφώδεσι τῶν σπηλαίων φωτὸς εἰσκομισθέντος ὁ ζόφος ἀφανίζεται, οὕτω τοῦ σοῦ θελήματος ἐν ἐμοὶ γενομένου, πᾶσα ἡ πονηρὰ καὶ ἄτοπος τῆς προαιρέσεως κίνησις εἰς τὸ μὴ ὄν περιίσταται. Θέλημα γὰρ σου ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων ἐστίν.

Ἰω. Χρυσοσοστόμου.— Ὁ τοῦ πονηροῦ ρυσθῆναι εὐχόμενος, ἔξω τῶν πειρασμῶν γενέσθαι παρακαλεῖ.

Τοῦ ἰδίου.— Ὅταν δι' εὐχῆς αἰτησώμεθα τι τὸν Δεσπότην, μὴ ταχέως ἐξατονήσωμεν, ἀλλὰ τὸ συνεχὲς τῆς ἀποτυχίας τῇ συνεχείᾳ τῆς αἰτήσεως ἐκνικήσωμεν.

Τοῦ ἰδίου.— Ἐν ταῖς ἀναβολαῖς καὶ ταῖς ὑπερθέσεσι τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ μὴ προκάμωμεν, μηδὲ προαναπίπτωμεν. Πολλάκις γὰρ ὁ Δεσπότης τὴν δοκοῦσαν ἀναβολὴν εἰς πίστειως γυμνασίαν παρέλκει.

διάνοιάς του, εἶναι πραγματικά ἀνόητος καὶ μωρολόγος καὶ φλύαρος καὶ φαφλατᾶς καὶ ὅ,τι ἄλλο ἀνάλογο ὑπάρχει. Ἀπὸ σένα μοῦ δόθηκε ἡ ζωὴ, ἀπὸ σένα καὶ ἡ ἀφετηρία γιὰ τὴ ζωὴ.

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία 3.— Ἐπειδὴ ἡ ἀνθρωπίνη φύση κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ ἀγαθοῦ ἀποπλανήθηκε μὲ τὴν ἀπάτην, καὶ ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων ὁδηγήθηκε μὲ τὴ βία πρὸς τὸ χειρότερον, κάνουμε καλὰ πού προσευχόμεσθε νὰ ἔρθῃ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Διότι δὲν εἶναι δυνατὸ μὲ ἄλλο τρόπο νὰ ἀποβάλουμε ἀπὸ πάνω μας τὴν πονηρὴ ἔξουσία τῆς φθορᾶς, ἐὰν δὲν ἀναλάβῃ τὴν ἔξουσία ἐπάνω μας ἡ ζωοποιὸς δύναμις. Ὅταν λοιπὸν προσευχόμεσθε, μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια νὰ παρακαλοῦμε τὸν Θεό· νὰ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὴ φθορά, νὰ ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ τὸν θάνατον, νὰ μὴ βασιλεύουν ἐναντίον μου στὸ ἔξῃς τὰ πάθη πού τώρα κυριαρχοῦν, οὔτε νὰ μὲ ὀδηγῇ αἰχμάλωτον ὁ ἐχθρὸς μέσω τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ νὰ ἔρθῃ σὲ μένα ἡ βασιλεία σου, γιὰ νὰ ἀπομακρυνθῇ ἡ τυραννία τοῦ ἀντιθέτου. Διότι τὸ σκοτάδι δὲν ἀνέχεται τὴν παρουσίαν τοῦ φωτός, οὔτε ἡ ἀρρώστια παραμένει ὅταν ἔρχεται ἡ υγεία, οὔτε τὰ πάθη δροῦν, ὅταν εἶναι παρούσα ἡ ἀπάθεια. Ὁ θάνατος εἶναι μάταιος, ἡ φθορὰ ἐξαφανίζεται, ὅταν βασιλεύει μέσα μας ἡ ζωὴ καὶ κατέχει τὴν ἔξουσίαν ἡ ἀφθαρσία.

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία 4.— Ἄς γίνῃ μέσα μου τὸ θέλημά σου, γιὰ νὰ σῃσθεῖ τὸ θέλημα τοῦ διαβόλου. Διότι, ὅπως στὰ σκοτεινὰ σπήλαια, ὅταν μπεῖ φῶς τὸ σκοτάδι ἐξαφανίζεται, ἔτσι καὶ ὅταν ἔρθῃ μέσα μου τὸ θέλημά σου, ὅλη ἡ πονηρὴ καὶ ἀπρεπὴς κίνησις τῆς προαιρέσεώς μου ὀδηγεῖται εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν. Διότι θέλημά σου εἶναι ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ὅποιος προσεύχεται νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸν πονηρὸν, παρακαλεῖ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τοὺς πειρασμούς.

Τοῦ ἰδίου.— Ὅταν ζητήσουμε κάτι ἀπὸ τὸν Δεσπότη μὲ τὴν προσευχὴν, νὰ μὴ ἀποθαρρυνθοῦμε γρήγορα, ἀλλὰ νὰ νικήσουμε τὴ συνέχεια τῆς ἀποτυχίας μὲ τὴν συνεχῆ προσευχὴν.

Τοῦ ἰδίου.— Στις ἀναβολὰς καὶ μεταθέσεις τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ ἀποκάμνουμε, οὔτε νὰ ἀποθαρρυνόμεσθε ἀμέσως. Διότι πολλὰς φορὰς ὁ Δεσπότης τὴ φαινομενικὴ ἀναβολὴ τὴν παρατείνει γιὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴν πίστην μας.

Τοῦ ἰδίου.— Καλὸν πάντοτε διὰ προσευχῆς ὁμιλεῖν τῷ Θεῷ. Εἰ γὰρ συντυχία ἀνδρὸς ἀγαθοῦ βελτιοῖ τὸν συντυγχάνοντα, πόσω μᾶλλον καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ προσομιλεῖν τῷ Θεῷ;

5 Τοῦ ἰδίου.— Μέγα ἀγαθὸν εὐχή, εἴαν μετὰ διανοίας εὐχάριστου γένηται, εἴαν παιδεύσωμεν ἑαυτοῦς, μὴ μόνον λαμβάνοντας, ἀλλὰ καὶ ἀποτυγχάνοντας εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ. Καὶ γὰρ ποτὲ μὲν δίδωσι, ποτὲ δὲ οὐ δίδωσιν, ἀμφοτέρα χρησίμως. Ὡστε κἂν λάβῃς, κἂν μὴ λάβῃς, ἔλαβες ἐν τῷ μὴ ἀπολαβεῖν· κἂν μὴ ἐπι-
10 τύχῃς, ἐπέτυχες ἐν τῷ μὴ ἐπιτυχεῖν. Ἔστι γάρ ὅτε τὸ μὴ λαβεῖν ὄπερ αἰτοῦμεν, τοῦ λαβεῖν λυσιτελέστερον. Εἰ γὰρ συμφέρον ἡμῖν πολλάκις τὸ λαβεῖν, πάντως ἔδωκεν ἄν. Τὸ δὲ συμφερόντως ἀποτυχεῖν, ἐπιτυχεῖν ἐστι.

Τοῦ ἰδίου.— Μέγα ὄπλον εὐχή, μέγας κόσμος, μεγάλη ἀσφάλεια. Ἀνθρώπων μὲν γὰρ δεόμενοι, δαπάνης καὶ χρημάτων δεόμεθα καὶ κολακείας δουλοπρεποῦς καὶ πολλῆς περιόδου καὶ πραγματείας. Οὐ γὰρ ἐξ εὐθείας αὐτοῖς τοῖς κυρίοις τοῦ δοῦναι τὴν χάριν ἐνι διαλεχθῆναι πολλάκις, ἀλλ' ἀνάγκη πρότερον διακόνους καὶ οἰκονόμους αὐτῶν καὶ ἐπιτρόπους, χρήμασι καὶ
20 ρήμασι καὶ παντὶ θεραπεῦσαι τρόπῳ, καὶ τότε δι' ἐκείνων τὴν αἴτησιν δυνηθῆναι λαβεῖν. Ἐπὶ δὲ Θεοῦ οὐκ ἔστιν οὕτως. Οὐ γὰρ δεῖται μεσιτῶν ἐπὶ τῶν ἀξιούντων, οὐδὲ οὕτως δι' ἐτέρων παρακαλούμενος, ὡς δι' ἡμῶν αὐτῶν τῶν δεομένων ἐπινεῦει τῇ χάριτι. Καὶ ἐνταῦθα μὲν, καὶ λαμβάνοντας καὶ μὴ λαμβάνοντας ἔστι
25 κερδαίνειν, ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων ἐν ἑκατέρῳ πολλάκις ἐβλάβημεν. Ἐπεὶ οὖν μεῖζον τὸ κέρδος καὶ πλείων ἡ εὐκολία τοῖς τῷ Θεῷ προσιοῦσι, μὴ καταφρονῶμεν εὐχῆς. Τότε γὰρ σοι μᾶλλον δίδωσιν ἢ αἰτεῖς, ἂν σὺ διὰ σεαυτοῦ αἰτῆς, εἴαν μὴ παρέργως αἰτῆς, ὄπερ ποιοῦσιν οἱ πολλοί. Ἡ γλῶσσα μὲν λέγει τὰ ρήματα,

Τοῦ ἰδίου.— Εἶναι καλὸ νὰ μιλοῦμε πάντοτε στὸν Θεὸ μέσω τῆς προσευχῆς. Διότι, ἐὰν ἡ συζήτησις τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου βελτιώνει αὐτὸν πού συνομιλεῖ μαζί του, πόσο μᾶλλον τὸ νὰ μιλοῦμε καὶ τὴν ἡμέρα καὶ τὴ νύχτα μετὰ τὸν Θεό.

Τοῦ ἰδίου.— Ἡ προσευχὴ εἶναι μεγάλο ἀγαθόν, ὅταν γίνεται μετὰ εὐχάριστη διάθεση, ἐὰν ἀσκοῦμε τοὺς ἑαυτοὺς μας, ὄχι μόνο ὅταν παίρνομε, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἀποτυχαίνομε, νὰ εὐχαριστοῦμε τὸν Θεό. Διότι ἄλλοτε δίνει καὶ ἄλλοτε δὲν δίνει, κάνοντας καὶ τὰ δύο πρὸς τὸ συμφέρον μας. Ὡστε εἴτε πάρεις εἴτε δὲν πάρεις, μετὰ τὸ νὰ μὴ πάρεις, εἶναι σὰ νὰ πῆρες. Καὶ ἂν δὲν ἐπιτύχεις, πέτυχες μετὰ τὸ νὰ μὴ ἐπιτύχεις. Διότι μπορεῖ κάποτε τὸ νὰ μὴ πάρουμε αὐτὸ πού ζητοῦμε, νὰ εἶναι πιὸ ὠφέλιμο ἀπὸ τὸ νὰ πάρουμε. Διότι, ἂν τὸ νὰ πάρουμε πολλές φορές μᾶς συμφέρει, ὅπως ὅποτε θὰ μᾶς τὸ ἔδινε. Τὸ νὰ ἀποτύχομε ὅμως πρὸς τὸ συμφέρον μας, εἶναι ἐπιτυχία.

Τοῦ ἰδίου.— Ἡ προσευχὴ εἶναι μεγάλο ὄπλο, μεγάλο κόσμημα, μεγάλη ἀσφάλεια. Διότι, ὅταν παρακαλοῦμε ἀνθρώπους, χρειάζομαστε καὶ ἔξοδα καὶ χρήματα, καὶ δουλεπρεπῆ κολακεία, καὶ πολὺ χρόνον καὶ ἐνόχληση. Διότι πολλές φορές δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ μιλήσει κανεὶς ἀπ' εὐθείας στοὺς ἴδιους τοὺς κυρίους γιὰ νὰ τοῦ κάνουν τὴ χάρη, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη προηγουμένως νὰ κολακεύσει τοὺς ὑπηρετές καὶ τοὺς οἰκονόμους καὶ τοὺς ἐπιτρόπους τοὺς μετὰ χρήματα καὶ μετὰ λόγια καὶ μετὰ κάθε τρόπο, καὶ τότε μέσω ἐκείνων νὰ μπορέσει νὰ πάρει αὐτὸ πού ζηταί. Στὸν Θεὸς ὅμως δὲν γίνεται ἔτσι. Διότι δὲν χρειάζεται μεσολαβητῆς γι' αὐτὰ πού ζητᾶμε, οὔτε παρακαλεῖται τόσο πολὺ, ὅσο συγκατανεύει στὴ χάρη ὅταν παρακαλεῖται ἀπὸ μᾶς τοὺς ἴδιους πού ἔχουμε ἀνάγκη. Καὶ ἐδῶ βέβαια, εἴτε παίρνομε, εἴτε δὲν παίρνομε, εἶναι δυνατὸ νὰ κερδίσομε, ἐνῶ μετὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ στίς δύο περιπτώσεις πολλές φορές ἔχουμε ζημιωθεῖ. Ἀφοῦ λοιπὸν τὸ κέρδος εἶναι μεγαλύτερον, καὶ περισσότερον ἢ εὐκολία σ' ἐκείνους πού προσέρχονται στὸν Θεό, νὰ μὴ περιφρονοῦμε τὴν προσευχὴν. Διότι τότε περισσότερον σοὺ δίνει αὐτὰ πού ζητᾶς, ὅταν τὰ ζητᾶς σὺ ὁ ἴδιος, ὅταν δὲν τὰ ζητᾶς σὰν ἀγγελία, πρᾶγμα πού κάνουν οἱ περισσότεροι. Διότι ἡ γλῶσσα τοὺς λέει τὰ λόγια, ἀλλὰ ἡ ψυχὴ τοὺς τρέχει τὸ σπῆτι ἢ

ἡ δὲ ψυχὴ τῆς οἰκίας ἢ ἀγορᾶς τὰς ὁδοὺς περιέρχεται. Τοῦτο δὲ ὄλον τοῦ διαβόλου τὸ κατασκευάσμα. Ἐπειδὴ γὰρ οἶδεν ἡμᾶς κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν διαλεχθῆναι πρὸς τὸν Θεόν, ὅτι δυνάμεθα καὶ ἀφέσεως ἀμαρτημάτων τυχεῖν, βουλόμενος ἡμῖν τὸν τῆς
 5 εὐχῆς προσχωῶσαι λιμένα, κατ' αὐτὸν ἐνίσταται τὸν καιρὸν, ἐκκρούων ἡμῶν τὴν διάνοιαν τῶν λεγομένων, ὥστε ζημιωθέντας ἡμᾶς μᾶλλον, ἢ κερδαίνοντας, ἀπελθεῖν. Ταῦτα οὖν εἰδῶς, ἄνθρωπε, ὅταν προσίης Θεῷ, ἐννόησον τίνι προσέρχῃ, καὶ ἀρκεῖ σοι εἰς νῆψιν.

10 Τοῦ ἰδίου, ὁμιλία 7.— Ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος, καὶ ἰδοὺ γυνή, τὸ παλαιὸν ὄπλον τοῦ διαβόλου, ἢ τοῦ παραδείσου με ἐκβαλοῦσα, ἢ μήτηρ τῆς παρανομίας, ἢ ἀρχὴ τῆς ἀμαρτίας· αὐτὴ ἐκείνη ἢ γυνὴ ἔρχεται. Καινὸν πρᾶγμα καὶ παράδοξον! Ἰουδαῖοι φεύγουσι, καὶ γυνὴ καταδιώκει. Καὶ παρε-
 15 κάλει αὐτὸν λέγουσα· «Κύριε, Υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με». Εὐαγγελίστρια γίνεται ἢ γυνή, καὶ τὴν θεότητα καὶ τὴν οἰκονομίαν ὁμολογεῖ· «Κύριε», καὶ τὴν δεσποτείαν, «Υἱὲ Δαβίδ», τῆς σαρκὸς τὴν ἀνάληψιν. «Ἐλέησόν με». Οὐκ ἔχω κατόρθωμα βίου· οὐχ ἔχω παρρησίαν πολιτείας. Ἐπὶ ἔλεον καταφεύγω, ὅπου ἀνεξέτα-
 20 στος σωτηρία. Καὶ τί εἶδες οὕτω, πονηρὰ οὐσα καὶ παράνομος; Πῶς ἐτόλμησας προσελθεῖν; Καὶ ὄρα γυναικὸς φιλοσοφίαν. Οὐ παρακαλεῖ Ἰάκωβον· οὐ δέεται Ἰωάννου, οὐδὲ προσέρχεται Πέτρον, ἀλλὰ διέτεμε τὸν χορὸν. Οὐκ ἔχω μεσίτου χρεῖαν, ἀλλὰ λαβοῦσα τὴν μετάνοιαν συνήγορον, αὐτῇ τῇ πηγῇ προσέρχομαι. Διὰ
 25 τοῦτο κατέβη, διὰ τοῦτο σάρκα ἀνέλαβεν, ἵνα ἐγὼ αὐτῷ διαλεχθῶ. Ἄνω τὰ Χερουβὶμ αὐτὸν τρέμουσι, καὶ κάτω αὐτῷ πόρνη διαλέγεται. «Ἐλέησόν με»· ψιλὸν ρῆμα, καὶ πέλαγος ἀχανὲς σωτηρίας. «Ἐλέησόν με»· διὰ τοῦτο παρεγένου, διὰ τοῦτο σάρκα ἀνέλαβες, διὰ τοῦτο ἐγένου ὄπερ εἰμί. Ἄνω τρόμος, καὶ
 30 κάτω παρρησία. «Ἐλέησόν με». Τί ἔχεις; Ἐλεον ζητῶ. Τί πάσχεις; «Ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται». Ἡ συμπάθεια γυνάσκεται, ἢ φύσις βασανίζεται. Ἐξῆλθε συνήγορος τοῦ θυγα-

στοὺς δρόμους τῆς ἀγορᾶς, καὶ ὅλο αὐτὸ εἶναι κατασκευάσμα τοῦ διαβόλου. Διότι, ἐπειδὴ γνωρίζει ὅτι τὴν ὥρα ἐκείνη, μιλώντας μὲ τὸν Θεό, μποροῦμε νὰ πετύχουμε καὶ τὴ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν μας, θέλοντας νὰ μᾶς προσχώσει τὸ λιμάνι, ἐμφανίζεται ἐκείνη ἀκριβῶς τὴν ὥρα ἀπομακρύνοντας τὴ σκέψη μας ἀπὸ αὐτὰ πού λέμε, ὥστε νὰ φύγουμε μᾶλλον ζημιωμένοι παρὰ κερδισμένοι. Γνωρίζοντάς τα λοιπὸν αὐτά, ἄνθρωπε, ὅταν προσέρχεσαι στὸν Θεό, νὰ σκέφτεσαι σὲ ποιὸν πηγαίνεις, καὶ θὰ σοῦ εἶναι ἀρκετὸ γιὰ νὰ εἶσαι νηφάλιος.

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία 7.— Βγῆκε ὁ Ἰησοῦς στὰ μέρη τῆς Τύρου καὶ τῆς Σιδώνας, καὶ νά, ἔρχεται μὴ γυναίκα, τὸ παλιὸ ὄπλο τοῦ διαβόλου, αὐτὴ πού μὲ ἔδωξε ἀπὸ τὸν παράδεισο, ἢ μητέρα τῆς παρανομίας, ἢ ἀρχὴ τῆς ἁμαρτίας· αὐτὴ ἢ ἴδια ἢ γυναίκα προσῆλθε. Πρᾶγμα καινοφανὲς καὶ παράδοξο! Οἱ Ἰουδαῖοι φεύγουν καὶ ἡ γυναίκα τρέχει πίσω του. Καὶ τὸν παρακαλοῦσε λέγοντας· «Κύριε, υἱὲ τοῦ Δαβὶδ, ἐλέησέ με»¹². Γίνεται εὐαγγελίστρια ἢ γυναίκα, καὶ ὁμολογεῖ καὶ τὴν θεότητα καὶ τὴν θεία οἰκονομία. «Κύριε», μ' αὐτὸ ὁμολογεῖ τὴν ἐξουσία, «υἱὲ τοῦ Δαβὶδ», μὲ αὐτὸ τὴν πρόσληψη τῆς σάρκας, «ἐλέησέ με»· δὲν ἔχω ἐνάρετη ζωὴ· δὲν ἔχω τὴν παρησία τῆς συμπεριφορᾶς· καταφεύγω στὴν εὐσπλαγχνία, ὅπου ὑπάρχει ἡ σωτηρία χωρὶς ἔλεγχο. Καὶ τί εἶδες ἐσύ, πού εἶσαι πονηρὴ καὶ παράνομη; Πῶς τόλμησες νὰ πλησιάσεις; Καὶ πρόσεχε τὴ σοφία τῆς γυναίκας. Δὲν παρακαλεῖ τὸν Ἰάκωβο· δὲν ἐκλιπαρεῖ τὸν Ἰωάννη· δὲν πλησιάζει τὸν Πέτρο, ἀλλὰ παρακάμπτει τὸν χορὸ τῶν μαθητῶν. Δὲν ἔχω ἀνάγκη ἀπὸ μεσίτη, ἀλλὰ, παίρνοντας ὡς συνήγορο τὴ μετάνοια, πηγαίνω στὴν ἴδια τὴν πηγὴ. Γι' αὐτὸ κατέβηκε, γι' αὐτὸ προσέλαβε σάρκα, γιὰ νὰ μιλήσω ἐγὼ μὲ αὐτόν. Ἐπάνω τὰ Χερουθὶμ τὸν τρέμουν, καὶ κάτω μιλάει μ' αὐτόν πόρνη. «Ἐλέησέ με» ἀπλῆ λέξη, καὶ ἀχανὲς πέλαγος σωτηρίας. «Ἐλέησέ με»· γι' αὐτὸ ἦρθες, γι' αὐτὸ προσέλαβες σάρκα, γι' αὐτὸ ἔγινες αὐτὸ πού εἶμαι ἐγώ. Ἐπάνω τρόμος, καὶ κάτω παρησία. «Ἐλέησέ με»· Τί ἔχεις; Ζητῶ ἔλεος. Ἐπὶ τί πάσχεις; Ἡ θυγατέρα μου βασανίζεται ἀπὸ δαιμόνιο. Ἡ συμπάθεια δοκιμάζεται, ἢ φύση βασανίζεται. Βγῆκε συνήγορος τῆς μικρῆς θυγατέρας τῆς. Δὲν ὑποφέρει

τρίου· οὐ φέρει τὴν νοσοῦσαν, ἀλλὰ φέρει τὴν πίστιν. Θεός ἐστι καὶ τὰ πάντα βλέπει.

«Ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται». Πένθος χαλεπὸν, τὸ κέντρον τῆς φύσεως, τὴν μήτραν διεσχίζει, κλυδώνιον τοῖς σπλάγχχοις εἰργάσατο. Τί ποιήσω; Ἀπόλλυμαι. Καὶ διὰ τί οὐκ εἶπεν, ἑλέησον τὴν θυγατέρα μου, ἀλλὰ, «ἐλέησόν με»; Ἐκείνη γὰρ ἐν ἀσθενείᾳ ἔχει τὸ πάθος. Οὐκ οἶδε τί πάσχει, καὶ οὐκ αἰσθάνεται τῆς ἡδονῆς, παραπέτασμα τῆς συμφορᾶς ἔχουσα τὸ ἀνόδονον, μᾶλλον δὲ τὸ ἀναίσθητον. Ἐμὲ δὲ ἐλέησον, τὴν θεωρῶν τῶν καθημερινῶν κακῶν. Θέατρον ἔχω συμφορᾶς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ποῦ ἀπέλθω; εἰς τὴν ἔρημον; Ἄλλ' οὐ τολμῶ αὐτὴν καταλιπεῖν μόνην. Ἄλλ' εἰς τὴν οἰκίαν; Ἄλλ' εὐρίσκω τὸν πόλεμον ἔνδον, τὰ κύματα ἐν τῷ λιμένι. Τί αὐτὴν καλέσω; Νεκράν; Ἄλλὰ κινεῖται. Ἄλλὰ ζῶσαν; Ἄλλ' οὐκ οἶδε τί πάσχει. Οὐκ οἶδα εὐρεῖν ὄνομα ἐρμηνεῦον τὸ πάθος. «Ἐμὲ ἐλέησον». Εἰ τεθνήκει τὸ θυγάτριόν μου, οὐκ ἂν τοιαῦτα ἔπαθον. Παρέδωκα ἂν τὸ σῶμα τοῖς κόλποις τῆς γῆς, καὶ τῷ χρόνῳ τὴν λήθην εἰσήγαγον, καὶ διεφόρησα τὸ ἔλκος. Νῶν δὲ νεκρὸν ἔχω διηνεκῆ μοι θεωρίαν ἐργαζόμενον, ὑφαίνοντά μοι τὰ τραύματα, πλεονάζοντά μοι τὸ ἔλκος. Πῶς εἶδον ὀφθαλμοῦς διαστρεφομένους, ἀφρὸν προἰεμένην, τὸν δῆμιον ἔνδον ὄντα, καὶ μὴ φαινόμενον, τὰς μάλιστα φαινομένας; Ἔστηκα θεωρὸς τῶν ἀλλοτρίων κακῶν, τῆς φύσεώς με κεντριζούσης. «Ἐλέησόν με». Χαλεπὸν τὸ κλυδώνιον, πάθος καὶ φόβος. Πάθος φύσεως, καὶ φόβος δαίμονος. Προσελθεῖν οὐ δύναμαι, οὐδὲ κατασχεῖν. Ὡθεῖ με τὸ πάθος, καὶ διακρούεται με ὁ φόβος. «Ἐλέησόν με».

Ἄλλ' ἐνόησον γυναικὸς φιλοσοφίαν. Οὐκ ἀπῆλθε πρὸς μάντις· οὐ περίαπτα ἐποίησεν· οὐ μαγγανιστρίας γυναικας ἐμισθώσατο, ταύτας τὰς γυμναζούσας τοὺς δαίμονας καὶ ἀξούσας τὸ ἔλκος, ἀλλ' ἀφῆκε τοῦ διαβόλου τὸ ἐργαστήριον. «Ἐλέησόν με· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται». Ὅσοι πατέρες ἐγένεσθε, βοηθήσατε τῷ λόγῳ, καὶ ὄσαι μητέρες κατεσκευάσθητε. Οὐ δύναμαι ἐρμηνεῦσαι τὸν χειμῶνα ὃν ὑπέμεινε τὸ γύναιον. Εἶ-

τὴν ἄρρωστη, ἀλλὰ φέρει μέσα τῆς τὴν πίστη. Εἶναι Θεός καὶ τὰ βλέπει ὅλα.

«Ἡ θυγατέρα μου βασανίζεται ἀπὸ δαιμόνιο». Πένθος φοβερό, τὸ κέντρο τῆς φύσεως διασχίζει τὴ μητέρα, προκάλεσε κλυδωνισμό στὰ σπλάγχνα μου. Τί νὰ κάνω; Χάνομαι. Καὶ γιατί δὲν εἶπε, Ἐλέησε τὴ θυγατέρα μου, ἀλλὰ εἶπε, «ἐλέησέ με»; Ἐπειδὴ ἐκείνη εἶναι πού πάσχει. Δὲν γνωρίζει ἀπὸ τί πάσχει καὶ δὲν αἰσθάνεται τὴν ἡδονή, ἐπειδὴ ἔχει σὰν παραπέτασμα τῆς συμφορᾶς τῆς τὸ ὅτι δὲν πονᾷ, ἢ μᾶλλον τὴν ἀναισθησία. Ἐλέησε ἐμένα, πού εἶμαι θεατῆς τῶν καθημερινῶν κακῶν. Στὸ σπίτι μου ἔχω θέαμα συμφορᾶς. Ποῦ νὰ πάω; Στὴν ἔρημο; Δὲν τολμῶ ὅμως νὰ τὴν ἐγκαταλείψω μόνη. Νὰ μείνω στὸ σπίτι; Ἐκεῖ βρίσκω τὸν πόλεμο μέσα, τὰ κύματα στὸ λιμάνι. Πῶς νὰ τὴν ὀνομάσω; Νεκρῆ; Ὅμως κινεῖται. Ζωντανή; Ὅμως δὲν γνωρίζει ἀπὸ τί πάσχει. Δὲν βρίσκω ὄνομα πού νὰ ἐκφράζει τὸ πάθος. «Ἐλέησε ἐμένα». Ἐὰν εἶχε πεθάνει ἡ θυγατέρα μου, δὲν θὰ τὰ πάθαινα αὐτά. Θὰ παρέδινά τὸ σῶμα τῆς στὰ σπλάγχνα τῆς γῆς, καὶ μὲ τὸν χρόνο θὰ ξεχνούσα, θὰ ξεπερνούσα τὴν πληγὴ. Τώρα ὅμως ἔχω νεκρὸ πού τὸν βλέπω διαρκῶς, ὁ ὁποῖος μου προκαλεῖ τὰ τραύματα καὶ πολλαπλασιάζει τὴν πληγὴ. Πῶς ἄντεξα νὰ βλέπω μάτια πού στρέφονται σὲ διάφορες κατευθύνσεις, χέρια νὰ στραγγαλίζονται, πλεξίδες νὰ λύνονται, ἀφροὶ νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα, τὸν δῆμο νὰ βρίσκεται μέσα καὶ νὰ μὴ φαίνεται, τίς μάστιγες νὰ φαίνονται; Στάθηκα θεατῆς τῶν ξένων δεινῶν, ἐνῶ μὲ κέντριζε ἡ φύση. «Σπλαχνίσου με». Εἶναι φοβερὴ ἡ ταραχὴ· πάθος καὶ φόβος. Πάθος τῆς φύσεως καὶ φόβος τοῦ δαίμονα. Νὰ πλησιάσω δὲν μπορῶ, οὔτε νὰ συγκρατηθῶ. Μὲ σπρώχνει τὸ πάθος, καὶ μὲ ἀποθαρρύνει ὁ φόβος. «Ἐλέησέ με».

Κοίταξε ὅμως τὴ σοφία τῆς γυναίκας. Δὲν πῆγε σὲ μάντιες· δὲν ἔκανε φυλαχτά· δὲν πλήρωσε γυναῖκες μάγισσες, αὐτὲς πού γυμνάζουν τοὺς δαίμονες καὶ αὐξάνουν τὴν πληγὴ, ἀλλ' ἄφησε τὸ ἐργαστήρι τοῦ διαδόλου. «Ἐλέησέ με· ἡ θυγατέρα μου βασανίζεται ἀπὸ δαιμόνιο». Ὅσοι γίνετε πατέρες, βοηθήστε με νὰ βρῶ τὰ κατάλληλα λόγια, καὶ ὅσες γίνετε μητέρες. Δὲν μπορῶ νὰ περιγράψω τὴ συμφορὰ πού βρῆκε τὴ γυναίκα. Εἶδες τὴν καρτερία, τὴν

δες τὴν καρτερίαν, τὴν ἀνδρείαν, τὴν ὑπομονήν; «Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον». Καινὰ τὰ πράγματα! Παρακαλεῖ, δέεται, κλαίει τὴν συμφορὰν· αὖξει τῇ τραγωδίαν· διηγῆται τὸ πάθος, καὶ ὁ φιλόανθρωπος οὐκ ἀποκρίνεται, ὁ Λόγος σιγᾷ, ἡ πηγὴ ἀποκλείεται, ὁ ἰατρὸς τὰ φάρμακα συστέλλει. Τί τὸ καινόν; τί τὸ παράδοξον; Ἄλλοις ἐπιτρέχεις, καὶ ταύτην ἐπιτρέχουσιν ἀπελευθεύεις; Ἄλλ' ἐνόησον τοῦ ἰατροῦ τὴν σοφίαν. «Ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίνατο αὐτῇ λόγον». Τί οὖν; Ἐπειδὴ οὐκ ἐπέτυχεν ἀποκρίσεως, «προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγουσιν αὐτῷ, Ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὀπισθεν ἡμῶν». Ἄλλος εὐαγγελιστὴς λέγει, «ἔμπροσθεν ἡμῶν». Ἐναντία τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ οὐ ψευδῆ. Ἀμφοτέρω γὰρ ἐποίει. Πρὸ τούτου ὀπισθεν ἔκραζεν. Ὅταν οὐκ ἀπεκρίθη, ἔμπροσθεν ἦλθεν, καθάπερ κύων περιλείχων τοὺς πόδας τοῦ δεσπότου. «Ἀπόλυσον αὐτήν». Θέατρον περιέσεισεν, δῆμον 15 συνήγαγεν. «Ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὀπισθεν ἡμῶν».

Τί οὖν αὐτός; «Οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ». Ὅτε ἀπεκρίθη, χεῖρον ἐποίησεν αὐτῆς τὸ ἔλκος. Τί οὖν; Διὰ τοῦτο ἄνθρωπος ἐγένου, σάρκα ἀνέλαβες, οἰκονομίας τοσαύτας εἰργάσω, ἵνα μίαν γωνίαν σώσης; 20 Ἀπειρημένοι Χανααῖοι, βδελυκτοὶ τῆς ἀσεβείας, ἐναγεῖς, μικροί, ἀκάθαρτοι, οὔτε ἀκοῦσαι αὐτῶν ἠνεῖχοντο οἱ Ἰουδαῖοι, τὸν νόμον τελοῦντες καὶ πληροῦντες αὐτόν. Ἐπειδὴ ἡ γυνὴ Χανααῖα ἦν καὶ τοῦ ὀρίου ἐκείνου τοῦ ἀπειρημένου, ἐνθα καὶ λύσσα καὶ μανία καὶ ἀσέβεια ἐπέκειτο, καὶ διαβόλου τυραννίς καὶ δαιμόνων 25 βάρχει καὶ φύσις πατουμένη, καὶ εἰς ἀλόγων ἀλογίαν κατενεχθεῖσα, εἰς δαιμόνων κακίαν. Προσέτασσε δὲ ὁ νόμος, «μηδὲν σοὶ καὶ Χανααῖοις· μὴ δῶς, μὴ λάβῃς μετ' ἐκείνων. Μὴ γυναικὰ λάβῃς, μὴ συμβόλαια, μὴ συναλλάγματα». Διὰ τοῦτο φραγμὸν περιέθηκεν. Ἴνα οὖν μὴ λέγωσιν οἱ Ἰουδαῖοι, Ὅτι ἀφήκας ἡμᾶς 30 καὶ ἀπῆλθες ἔξω, διὰ τοῦτο οὐκ ἐπιστεῦσαμέν σοι. Ἴδου ἀπὸ ἐθνῶν ἔρχονται, καὶ οὐ δέχομαι αὐτούς, ὑμᾶς δὲ φεύγοντας καλῶ· «δεῦτε πρὸς με, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι,

ἀνδρεία καὶ τὴν ὑπομονή της. Καὶ ἐκεῖνος δὲν τῆς ἀπάντησε. Καινοφανῆ πράγματα! Παρακαλεῖ, ἱκετεύει, καλαίει τὴ συμφορὰ· αὐξάνει τὴν τραγικὴ της κατάστασι, διηγεῖται τὸ πάθος, καὶ ὁ φιλόδοξος δὲν ἀπαντᾷ· ὁ Λόγος σιωπᾷ, ἡ πηγὴ φράσσεται, ὁ γιατρὸς μαζεύει τὰ φάρμακα. Τί τὸ καινούργιο; τί τὸ παράδοξο; Σὲ ἄλλους τρέχεις ἐσύ, καὶ αὐτὴν ποὺ τρέχει σὲ σένα τὴ διώχνεις. Πρόσεξε ὅμως τὴ σοφία τοῦ γιατροῦ. «Αὐτὸς ὅμως δὲν τῆς ἀπηύθυνε κανένα λόγο». Τί γίνεται λοιπόν; Ἐπειδὴ δὲν τῆς ἀπάντησε, «τὸν πλησίασαν οἱ μαθητὲς του καὶ τοῦ εἶπαν Ἐπάλλαξέ την, γιατί φωνάζει πίσω μας». Ἄλλος εὐαγγελιστὴς λέει «μπροστά μας». Ἀντιφατικὰ αὐτὰ ποὺ λέχθησαν, ἀλλ' ὄχι ἀνακριθεῖ· διότι τὰ ἔκανε καὶ τὰ δύο. Πρὶν ἀπὸ αὐτὸ φώναζε ἀπὸ πίσω τους, ὅταν ὅμως δὲν ἀποκρίθηκε, τότε πῆγε ἀπὸ μπροστά, γλείφοντας σὰν σκυλὶ τὰ πόδια τοῦ κυρίου του. «Ἐπάλλαξέ την» Προξένησε θέαμα, συγκέντρωσε πλῆθος. «Ἐπάλλαξέ την, διότι φωνάζει ἀπὸ πίσω μας».

Καὶ τί ἀπαντᾷ αὐτός; «Δὲν στάλθηκα, παρὰ μόνο γιὰ τὰ χαμένα πρόβατα τοῦ γένους τοῦ Ἰακώβ». Ὅταν ἀπάντησε, ἔκανε χειρότερη τὴν πληγὴ της. Τί λοιπόν; Γι' αὐτὸ ἔγινε ἀνθρώπος, προσέλαβες σάρκα, ἔκανες τόσα πράγματα, γιὰ νὰ σώσεις μία γωνία; Ἀπαγορευμένοι οἱ Χαναναῖοι, μισητοὶ στὴν εὐσέβεια, μολυσμένοι, ἀκάθαρτοι, οὔτε νὰ τοὺς ἀκούσουν ἀνέχονταν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐφαρμόζοντας τὸν νόμο καὶ ἐκτελώντας τον. Διότι ἡ γυναῖκα ἦταν Χαναναία, καὶ ἀπὸ τὴν περιοχὴ ἐκεῖνη ποὺ ἦταν ἀπαγορευμένη, ὅπου ὑπῆρχε λύσσα καὶ μανία καὶ ἀσέβεια καὶ τυραννία τοῦ διαδόλου, καὶ βακχικὰ ὄργια δαιμόνων, καὶ ἀνθρώπινη φύση καταπατημένη καὶ ξεπεσμένη σὲ ἀλογία ἀλόγων ζώων καὶ σὲ κακία δαιμόνων. Καὶ ὁ νόμος διέτασσε· Τίποτα δὲν θὰ ὑπάρχει ἀνάμεσα σὲ σένα καὶ στοὺς Χαναναῖους· νὰ μὴ δώσεις, οὔτε νὰ πάρεις τίποτα μαζί μ' αὐτούς. Νὰ μὴ πάρεις γυναῖκα, νὰ μὴ συνάψεις συμβόλαια, νὰ μὴ κάνεις συναλλαγές. Γι' αὐτὸ ἔβαλε φραγμό, γιὰ νὰ μὴ λένε οἱ Ἰουδαῖοι· Ἄφησες ἡμᾶς καὶ βγῆκες ἔξω, γι' αὐτὸ δὲ σὲ πιστέψαμε. Νά, ἔρχονται ἔθνη καὶ δὲν τοὺς δέχομαι, ἐνῶ ἐσὺ ποὺ φεύγετε σὰς προσκαλῶ· «Ἐλάτε σὲ μένα ὅλοι σεῖς ποὺ εἴστε κουρασμένοι καὶ φορτωμένοι, κι' ἐγὼ θὰ σᾶς ἀναπαύσω»¹³, καὶ

κάγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς», καὶ οὐκ ἔρχεσθε. Ταύτην δὲ ἀπορρίπτω, καὶ παραμένει. Ἐμφανῆς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν. «Ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὀπισθεν ὑμῶν».

Ἴδωμεν οὖν τί λέγει· «οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα
5 τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ». Ἡ δὲ ἀκούσασα, «ἦλθε καὶ προσεκύνησε λέγουσα· Ναὶ Κύριε» Ὁ δὲ φησιν, Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βάλλειν τοῖς κυναρίοις». Τί οὖν; «Ναί, Κύριε». Κύνα με λέγεις, ἐγὼ σε Κύριον καλῶ· σὺ με ὑβρίζεις, ἐγὼ σε αἰνῶ. «Ναὶ Κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ
10 τῶν ψυχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν». Ὡ σοφία γυναικός! Κύνα με ἐκάλεσας; Δός μοι ψυχίον. Συνήγορος ἐγένου μοι τῇ αἰτήσει, ἐν τῇ παροχῇ τὴν συγκατάθεσιν ἐπίδειξον. «Ναί, Κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψυχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν».
15 Τί οὖν; ὁ παραιτούμενος, ὁ διώκων, ὁ λέγων, «οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ δοῦναι τοῖς κυναρίοις», ὁ λέγων, «οὐκ ἀπεστάλην, εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ, τί φησιν, «ὦ γύναι»; Ἐπαινέτης ἐγένου; ἀνακηρύττεις τὴν γυναῖκα; οὐκ ἥσχυνες αὐτήν; οὐκ ἐδίωκες; Διὰ τοῦτο ἐδίω-
20 κον. Εἰ γὰρ ἐξ ἀρχῆς αὐτήν ἀπέλυσα, οὐκ ἂν ἔμαθες αὐτῆς τὴν πίστιν. Εἰ ἐκ προοιμίων ἔλαβεν, ἀνεχώρει, καὶ τὸν θησαυρὸν αὐτῆς οὐκ ἠπίστασο. Διὰ τοῦτο ἀνεβαλόμην τὴν δόσιν, ἵνα δείξω αὐτοῖς τὴν πίστιν. «Ὡ γύναι». Θεὸς λέγει, «ὦ γύναι!» Ἀκουέτωσαν οἱ εὐχόμενοι μετὰ βαναυσίας. Ὅταν εἶπω, παρακάλεσον
25 τὸν Θεόν, δεήθητι αὐτοῦ, ἰκέτευσον αὐτόν· λέγει, Παρεκάλεσα ἅπαξ καὶ δεύτερον, τρίτον, δέκατον, καὶ οὐκ ἔλαβον. Μὴ ἀποστῆς, ἕως ἐὰν λάβης. Τότε ἀπόστηθι, ὅταν λάβης· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τότε· ἀλλὰ καὶ τότε παράμενε. Κἂν λάβης, αἶτει· ὅταν δὲ λάβης, εὐχαρίστησον, ὅτι ἔλαβες. Εἰσέρχονται πολλοὶ εἰς τὴν
30 Ἐκκλησίαν, καὶ ἀπαρτίζουσι μυρίους στίχους εὐχῆς, καὶ ἐξέρ-

σεῖς δὲν ἔρχεσθε. Ἐνῶ αὐτὴν τὴν ἀπορρίπτω, καὶ αὐτὴ ἐπιμένει. Φανερώθηκα σ' αὐτοὺς πού δὲν με ἀναζητοῦν. «Ἀπάλλξέ την, διότι φωνάζει ἀπὸ πίσω μας».

* Ἄς δοῦμε λοιπὸν τί λέει· «Δὲν στάλθηκα, παρὰ μόνο στὰ χαμένα πρόβατα τοῦ γένους τοῦ Ἰακώβ»¹⁴. Καὶ ἐκεῖνη ἀκούοντάς τον «ἤρθε καὶ τὸν προσκύνησε λέγοντας· Ναί, Κύριε. Καὶ ἐκεῖνος εἶπε· Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ πάρω τὸ ψωμί τῶν παιδιῶν καὶ νὰ τὸ ρίξω στὰ σκυλάκια». Καὶ τί ἀπαντᾷ αὐτῇ; «Ναί, Κύριε»· Σκυλί με λές· ἐγὼ σὲ ἀποκαλῶ Κύριε· ἐσὺ με θρίζεις, ἐγὼ σὲ ἐξυμνῶ. «Ναί, Κύριε· ἀλλὰ καὶ τὰ σκυλιὰ τρῶνε ἀπὸ τὰ ψίχουλα πού πέφτουν ἀπὸ τὸ τραπέζι τῶν κυρίων τους». Πόση σοφία γυναικας! Σκυλί με λές; Τάισέ με σάν σκυλί. Δὲν παραιτοῦμαι ἀπὸ τὴ ντροπὴ· θὰ πάρω λοιπὸν τὴν τροφὴ τοῦ σκυλιοῦ. Μὲ ὀνόμασες σκυλί; Δός μου ψίχουλο. Ἐγίνες συνήγορος στὸ αἴτημά μου· δείξε τὴ συγκατάθεσή σου στὴν παροχή αὐτοῦ πού ζητῶ. «Ναί, Κύριε· ἀλλὰ καὶ τὰ σκυλιὰ τρῶνε ἀπὸ τὰ ψίχουλα πού πέφτουν ἀπὸ τὸ τραπέζι τῶν κυρίων τους»¹⁴. Τί κάνει λοιπὸν αὐτὸς πού τὴν ἀποφεύγει, πού τὴ διώχνει, πού λέει, «Δὲν εἶναι σωστὸ νὰ πάρω τὸ ψωμί τῶν παιδιῶν καὶ νὰ τὸ δώσω στὰ σκυλιὰ», αὐτὸς πού λέει, «Δὲν στάλθηκα, παρὰ μόνο στὰ χαμένα πρόβατα τοῦ γένους τοῦ Ἰσραήλ»; Τί λέει; «Γυναίκα». Ἐγίνες ἕμνητής; ἀναγνώρισες τὴ γυναίκα; δὲν τὴν ντρόπιασες; δὲν τὴν ἐδιωχνες; Γι' αὐτὸ τὴν ἐδιωχνα. Διότι, ἐὰν τὴν θεράπευα ἀπὸ τὴν ἀρχή, δὲ θὰ μάθαινες τὴν πίστη της. Ἐὰν ἔπαιρνε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ αὐτὸ πού ζητοῦσε, θὰ ἀποχωροῦσε καὶ δὲν θὰ γνώριζες τὸν θησαυρὸ της. Γι' αὐτὸ ἀνέβαλα τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ αἰτήματός της, γιὰ νὰ δείξω σ' αὐτοὺς τὴν πίστη της. «Γυναίκα». Ὁ Θεὸς λέει, «Γυναίκα!» * Ἄς τὸ ἀκούσουν ὅσοι προσεύχονται κατὰ τρόπο ἀγροῖκο. Ὅταν λέω, Παρακάλεσε τὸν Θεό, προσευχήσου, ἰκέτευσέ τον, ἀπαντᾷ· Παρακάλεσα μὰ φορὰ καὶ δύο καὶ τρεῖς καὶ δέκα καὶ δὲν πῆρα. Μὴν ἀπομακρυνθεῖς, μέχρι νὰ πάρεις. Νὰ φύγεις τότε, ὅταν θὰ πάρεις· ἢ καλύτερα οὔτε τότε· καὶ τότε νὰ παραμένεις. Καὶ ὅταν πάρεις αὐτὸ πού ζήτησες, νὰ ζητᾷς καὶ ὅταν τὸ πάρεις, νὰ εὐχαριστεῖς, διότι πῆρες. Πολλοὶ μπαίνουν στὴν ἐκκλησία, ἀραδιάζουν μύριους στίχους προσευχῆς, καὶ βγαίνουν. Μήπως ὁ

χονται. Μὴ γὰρ πολλῶν χρεῖαν ἔχει ὁ Θεὸς λόγων; τῆς εὐχῆς σου μόνον χρῆζει. Καὶ τί, φησί; Ἔκλινα, καὶ ἠϋξάμην. Ἔκλινας τὰ γόνατα, ἀλλ' ἡ διάνοιά σου ἔξω ἐπέτατο. Τὸ σῶμά σου ἔσω, καὶ ἡ ψυχὴ σου ἔξω. Τὸ στόμα σου ἔλεγεν, καὶ ἡ διάνοιά σου
 5 ἠρίθμει τοὺς τόκους, συμβόλαια, συναλλάγματα, χωρία, κτήματα. Ὁ γὰρ διάβολος πονηρὸς ὢν καὶ εἰδὼς ὅτι ἐν καιρῷ εὐχῆς μεγάλα ἀνύομεν, τότε ἐπέρχεται. Πολλάκις κείμεθα ὑπτιοὶ, καὶ οὐδὲν λογιζόμεθα, καὶ ὁ νοῦς ἠρεμεῖ. Ἠλθομεν εὐξασθαι, καὶ μυριοὶ λογισμοὶ ἐπέρχονται, ἵνα ἡμᾶς ἐκβάλῃ κενούς.

10 Ταῦτα εἰδὼς ἐν ταῖς εὐχαῖς, γίνωσκε τὴν Χαναanaίαν. Ἄλλ' οὐκ ἔχεις θυγατέρα δαιμονιζομένην. Τί εἶπεν ἡ Χαναanaία; «Ἐλέησόν με· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται». Μέγας ὁ δαίμων, ἀμαρτία· ὁ δαιμονιῶν ἐλεεῖται, ὁ ἀμαρτάνων μισεῖται. Ἐκεῖνος συγγνώμην ἔχει, οὗτος ἀπολογίας ἐστέρηται. «Ἐλέησόν με»·
 15 βραχὺ τὸ ρῆμα, καὶ πέλαγος φιλανθρωπίας. Ὅπου γὰρ ἔλεος, πάντα τὰ ἀγαθὰ· κἂν ἔξω ᾗς, κράζε καὶ λέγε, Ἐλέησόν με· μὴ κινῶν τὰ χεῖλη, ἀλλὰ τῇ διανοίᾳ βοῶν· καὶ σιωπῶντων ἀκουεὶ ὁ Θεός. Οὐ ζητεῖται τόπος, ἀλλ' ἀρκεῖ τρόπος. Ὁ Ἰερεμίας ἐν βορβόρῳ ἦν καὶ τὸν Θεὸν ἐπεσπάσατο. Ὁ Δανιὴλ ἐν λάκκῳ λε-
 20 ὄντων, καὶ τὸν Θεὸν ἐξευμενίσαστο· οἱ τρεῖς παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ ἦσαν, καὶ τὸν Θεὸν ἐδυσώπησαν. Ὁ ληστής ἐσταυρώθη, καὶ ὁ σταυρὸς οὐκ ἐκώλυσεν, ἀλλὰ παράδεισον ἤνοιξεν. Ὁ Ἰώβ ἐν κοπρίᾳ ἦν, καὶ τὸν Θεὸν ἴλεον κατεσκευάσεν. Ὅπου ἕαν ᾗς, εὐχου. Κἂν δικαστῆ παραστῆς, εὐχου. Ὅταν ὀργῆζηταί σοι δικαστής,
 25 εὐχου. Θάλασσα ἦν ἐμπροσθεν, ὀπισθεν οἱ Αἰγύπτιοι ἐδίωκον, μέσος ὁ Μωσῆς. Πολλὴ εὐχὴ ἐν τῇ στενοχωρίᾳ· ἀλλὰ μέγα τὸ πέλαγος τῆς εὐχῆς. Ὅπισθεν οἱ Αἰγύπτιοι ἐδίωκον, καὶ μέση ἡ εὐχὴ. Καὶ οὐδὲν ἐλάλει Μωσῆς· καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Θεός; «Τί βοᾷς πρὸς με;» Κἂν τὸ στόμα σου σιγᾷ, ἀλλ' ἡ καρδιά σου βοᾷ.

Θεὸς ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ πολλὰ λόγια; Μόνο τὴν προσευχή σου χρειάζεται. Καὶ τί λέει· Γονάτισα καὶ προσευχήθηκα· γονάτισες, ἀλλὰ ἡ σκέψη σου πετοῦσε ἔξω. Τὸ σῶμα σου ἦταν μέσα, καὶ ἡ ψυχὴ σου ἔξω. Τὸ στόμα σου ἔλεγε, καὶ ὁ νοῦς σου μετροῦσε τοὺς τόκους, τὰ συμβόλαια, τὶς συναλλαγές, τὰ χωράφια, τὰ κτήματα. Διότι ὁ διάβολος, ὄντας πονηρός, καὶ γνωρίζοντας ὅτι τὴν ὥρα τῆς προσευχῆς αισθανόμαστε μεγάλη ἀνία, τότε μᾶς πλησιάζει. Πολλὲς φορὲς εἴμαστε ξαπλωμένοι καὶ δὲν σκεφτόμαστε τίποτα, καὶ ὁ νοῦς μας ἡρεμεῖ. ἤρθαμε νὰ προσευχηθοῦμε καὶ ξαφνικὰ μᾶς καταλαμβάνουν μυριάδες λογισμοί, γιὰ νὰ μᾶς θγάλει ἔξω ἄδειους.

Γνωρίζοντας αὐτὰ ποὺ συμβαίνουν στὶς προσευχές, κατανόησε καὶ τὴν Χαναναία. Ἄλλὰ δὲν ἔχεις θυγατέρα δαιμονιζόμενη. Τί εἶπε ἡ Χαναναία. «Ἐλέησέ με· ἡ θυγατέρα μου βασανίζεται ἀπὸ δαιμόνιο». Ὁ δαίμονας εἶναι μέγας, ἁμαρτία· αὐτὸς ποὺ βασανίζεται ἀπὸ τὸν δαίμονα ἔλεεῖται, ἐνῶ αὐτὸς ποὺ ἁμαρτάνει μισεῖται. Ἐκεῖνος συγχωρεῖται, ἐνῶ αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ ἀπολογηθεῖ. «Ἐλέησέ με»· σύντομη φράση, καὶ πέλαγος φιλανθρωπίας. Διότι, ὅπου ὑπάρχει ἔλεος, ἐκεῖ ὑπάρχουν ὅλα τὰ καλά. Ἀκόμα καὶ ὅταν βρισκεσαι ἔξω φώναζε καὶ λέγε, Ἐλέησέ με· χωρὶς νὰ κινεῖς τὰ χεῖλη σου, ἀλλὰ φωνάζοντας νοερά· ὁ Θεὸς ἀκούει καὶ αὐτοὺς ποὺ σιωποῦν. Δὲν ζητεῖται τόπος, ἀλλὰ ἀρκεῖ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο θὰ τὸ ποῦμε. Ὁ Ἱερεμίας βρισκόταν σὲ βοῦρκο καὶ ἐπικαλέσθηκε τὸν Θεό. Ὁ Δανιὴλ ἦταν μέσα στὸ λάκκο τῶν λιονταριῶν, καὶ προσεῖλκυσε τὴν εὐμένεια τοῦ Θεοῦ. Οἱ τρεῖς Παῖδες βρισκόνταν μέσα στὸ καμίνι καὶ ἰκέτευσαν τὸ Θεό. Ὁ ληστής σταυρώθηκε, καὶ ὁ σταυρὸς δὲν τὸν ἐμπόδισε, ἀλλὰ τοῦ ἄνοιξε τὸν παράδεισο. Ὁ Ἰὼβ βρισκόταν στὴν κοπριά καὶ ἐξιλέωσε τὸν Θεό. Ὅπου καὶ νὰ εἶσαι, νὰ προσεύχεσαι. Ὅταν ὁ δικαστὴς ὀργίζεται ἐναντίον σου, νὰ προσεύχεσαι. Μπροστὰ ἦταν ἡ θάλασσα, ἀπὸ πίσω οἱ Αὔγυπτιοὶ τοὺς καταδίωκαν, καὶ στὴ μέση ὁ Μωυσῆς. Πολλὴ προσευχὴ μέσα στὴ στενοχώρια του· ἀλλὰ μέγας τὸ πέλαγος τῆς προσευχῆς. Ἀπὸ πίσω οἱ Αὔγυπτιοὶ τοὺς καταδίωκαν, καὶ στὴ μέση ἡ προσευχὴ. Καὶ δὲν ἔλεγε τίποτε ὁ Μωυσῆς· καὶ τοῦ λέει ὁ Θεός· «Γιατί φωνάζεις σὲ μένα;»¹⁵ Ἔστω καὶ ἂν τὸ στόμα σου σιωπᾷ, ὅμως ἡ καρδιά σου φωνάζει.

Καὶ σὺ ὅταν παραστῆς δικαστῆ μεμνηότι καὶ τυραννοῦντι, καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν δημίων, εὐχου τῷ Θεῷ. Εὐχομένου δέ σου, τὰ κύματα καταστέλλεται. Ὁ δικαστῆς ἐπὶ σέ; πρὸς τὸν Θεὸν φεῦγε· «ὁ ἄρχων πλησίον σου; σὺ τὸν Δεσπότην παρακάλεσον. 5 Μὴ γὰρ ἄνθρωπός ἐστιν; αἰεὶ ἐγγύς ἐστι, καὶ πανταχοῦ ἐστι, καὶ πάντα πληροῖ. Ἐὰν θέλῃς παρακαλέσαι ἄνθρωπον, καὶ μαθεῖν τί ποιεῖ, διακονῶν οὐκ ἀποκρίνεται. Ἐπὶ δὲ τοῦ Θεοῦ οὐδὲν τοιοῦτον. Ὅπου δ' ἂν ἀπέλθῃς καὶ καλῆς, ἀκούει. Οὐ θυρωρός, οὐκ οἰκονόμος, οὐ μεσίτης, οὐ διάκονος, οὐδὲν τούτων, Εἶπέ· «ἐλέη- 10 σόν με», καὶ ὁ Θεὸς παραγίνεται. Ἔτι λαλοῦντός σου ἐρεῖ· Ἴδὸν πάρεμι. Ὡ ρῆμα ἡμερότητας γέμον, οὐκ ἀναμένον τελέσαι τὴν εὐχὴν. Οὐδέπω τελεῖς τὴν εὐχὴν, καὶ λαμβάνεις τὴν δόσιν. «Ἐλέησόν με»· ταύτην μιμησώμεθα τὴν Χαναναίαν. «Ἐλέησόν με· ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται». Καὶ τί ἤκουσεν; «Ὡ 15 γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις». Ἐξηπορήθης, ὑβρίσθης παρ' ἐμοῦ. Ἀπεδίωξά σε, καὶ οὐκ ἀνεχώρησας, ἀλλὰ παρέμεινας. Ἀληθῶς, «ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις». Ἀπέθανεν ἡ γυνή, καὶ τὸ ἐγκώμιον αὐτῆς μένει διαδήματος λαμπρότερον εἰς ὄσσην ἥλιος ἐφορᾷ γῆν. Ἀκούεις τοῦ Χριστοῦ λέγον- 20 τος· «ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις σύ». Καὶ ἐξῆλθε τὸ δαιμόνιον, «καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς». Πότε; «ἀπὸ ὥρας ἐκείνης». Οὐκ ἐξ ἧς ἦλθεν ἡ μήτηρ αὐτῆς, ἀλλ' ἐξ ἧς ἤκουσε παρὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν. «Ὡ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις». Καὶ λοιπὸν ἦλθεν προσ- 25 δοκοῦσα εὐρεῖν δαιμονιζομένην, καὶ εὗρεν ὑγιαίνουσαν, τῷ θελήματι αὐτῆς θεραπευθεῖσαν κατὰ τὴν κέλευσιν τοῦ Δεσπότου.

Κυρίλλου Ἀλεξ., Ὁμιλ. εἰς Λουκᾶν 18,1.— Ἀεὶ προσεύχεται δεῖν, καὶ πρὸ τῶν ἀγώνων, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀγῶσι, καὶ τὴν ἄνωθεν ἐπικουρίαν αἰτεῖν.

30 Εὐσεβίου.— Ὑπὲρ τῆς κοινῆς τῶν ἀνθρώπων χρῆ εὐχεσθαι πρότερον σωτηρίας, εἴθ' οὕτως ὑπὲρ ἑαυτῶν. Ἐπὶ γὰρ κοινω-

Και σὺ ὅταν στέκεσαι μπροστά σὲ δικαστὴ ὀργισμένον ποὺ σὲ τυραννεῖ, ἀλλὰ καὶ σ' αὐτοὺς τοὺς δημίους, νὰ προσεύχεσαι τὸν Θεό. Καὶ ὅταν προσεύχεσαι τὰ κύματα καταπραΰνονται. Ἔρχεται ὁ δικαστὴς ἐναντίον σου; Φύγε ἐσὺ πρὸς τὸν Θεό. Ὁ ἄρχοντας εἶναι κοντά σου; Ἐσὺ παρακάλεσε τὸν Θεό. Μήπως εἶναι ἄνθρωπος; Πάντοτε βρίσκεται κοντά σου, καὶ βρίσκεται παντοῦ, καὶ γεμίζει τὰ πάντα. Ἐὰν θέλεις νὰ παρακαλέσεις ἕνα ἄνθρωπο καὶ νὰ μάθεις τί κάνει, ὅταν ἐργάζεται, δὲν ἀπαντᾷ. Στὸ Θεὸ ὅμως δὲν συμβαίνει κάτι τέτοιο. Ὅπου καὶ ἂν πᾶς καὶ τὸν καλέσεις, ἀκούει. Οὔτε θυρωρὸς ὑπάρχει ἐδῶ, οὔτε οἰκονόμος, οὔτε μεσίτης, οὔτε ὑπηρέτης, τίποτε ἀπὸ αὐτά. Πές, Ὁ Θεὸς ἐρχεται. «Ἐνῶ ἐσὺ θὰ μιᾶς, θὰ σοῦ πεῖ· Νὰ εἶμαι παρών»¹⁶. Πῶ, πῶ λόγος γεμάτος πραότητα, ὁ ὁποῖος δὲν περιμένει νὰ τελειώσεις τὴν προσευχή. Δὲν προφθαίνεις νὰ τελειώσεις τὴν προσευχή, καὶ ἱκανοποιεῖται τὸ αἴτημά σου. «Ἐλέησέ με». Ἄς μιμηθοῦμε αὐτὴν τὴν Χανααῖα. «Ἐλέησέ με· ἡ θυγατέρα μου βασανίζεται ἀπὸ δαιμόνιο». Καὶ τί ἄκουσε; «Γυναίκα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη· ἄς γίνει ὅπως θέλεις». Ταπεινώθηκες, βριστήκες ἀπὸ μένα. Σὲ ἐδιώξα καὶ δὲν ἐφυγες, ἀλλὰ πράμεινες. Ἀλήθεια, γυναίκα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη. Ἡ γυναίκα πέθανε, καὶ τὸ ἐγκώμιό της μένει πρὸς λαμπερὸ ἀπὸ διάδημα σ' ὅλη τὴ γῆ ποὺ φωτίζει ὁ ἥλιος. Ἀκοῦς τὸν Χριστὸ νὰ λέει· «Γυναίκα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη· ἄς γίνει ὅπως θέλεις ἐσὺ». Καὶ ἔγῃκε τὸ δαιμόνιο, καὶ θεραπεύθηκε ἡ θυγατέρα της. Πότε; Ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμή. Ὅχι ἀπὸ τότε ποὺ ἦρθε ἡ μετέρα της, ἀλλὰ ἀπὸ τότε ποὺ ἄκουσε ἀπὸ τὸν Σωτῆρα μας «Γυναίκα, ἡ πίστις σου εἶναι μεγάλη· ἄς γίνει ὅπως θέλεις». Ἔτσι λοιπὸν γύρισε περιμένοντας νὰ βρεῖ τὴ θυγατέρα της δαιμονισμένη, καὶ τὴν βρῆκε νὰ εἶναι ὑγιής, θεραπευμένη μετὰ τὴ δική της θέληση, σύμφωνα μετὰ τὴν προσταγὴ τοῦ Δεσπότη.

Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.— «Πρέπει νὰ προσευχόμαστε πάντοτε»¹⁸· καὶ πρὶν ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες, καὶ κατὰ τὴ διάρκειαν τῶν ἀγῶνων, καὶ νὰ ζητοῦμε τὴ βοήθεια ἀπὸ τὸν οὐρανό.

Εὐσεβίου.— Πρέπει πρῶτα νὰ προσευχόμαστε γιὰ τὴν κοινὴ σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἔπειτα γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας. Διότι

νίαν γεγόναμεν, καὶ ταύτην ὁ προτιμῶν τοῦ καθ' ἑαυτὸν ἰδίου, μάλιστα εἶη Θεῷ κεχαρισμένος.

Ἁγίου Νείλου.— Προσέταξε Κύριος, ἵνα ἐπικαλέσῃ αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως. Διὸ οὐ χρὴ κατοκνεῖν, ἀλλὰ παντὶ μὲν καιρῷ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Θεόν, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς καιροῖς τῶν θλίψεων, ἵνα δείξωμεν τοῖς ἐχθροῖς, ὅτι κατεπόθημεν ὑπὸ τῶν περιστάσεων, ἀλλὰ μετὰ πεποιοθήσεως πρὸς τὸν Θεὸν ἄνω βλέπομεν.

Τοῦ ἰδίου.— Πλειστάκις δεηθεῖς καὶ ἀποτυχῶν, μὴ ἀποκάμῃς μηδὲ ἀπελπίσῃς, ἀλλὰ, ἀνακαινίσας τοὺς πρὸς τὸν Θεὸν λιβέλλους, πάλιν πρόσελθε ἀναιδῶς τῷ Δεσπότη. Προτιμᾶται γὰρ ἐν ταῖς ἀνάγκαις τῆς αἰδοῦς ἢ ἀναίδειας. «Διὰ γὰρ τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ δοθήσεται αὐτῷ ὅσον θέλει», καθὼς εἶπεν ὁ Κύριος.

Τοῦ ἰδίου.— Ὡσπερ τὸ ἀναπνεῖν οὐδέποτε ἄκαιρον, οὕτως οὐδὲ τὸ αἰτεῖσθαι παρὰ Κυρίου τὰ αἰτήματα μυστικά, μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς.

Τοῦ ἰδίου.— «Ἡμέρας», φησὶν, «ἐκέκραξα, καὶ ἐν νυκτὶ ἐναντίον σου, Κύριε ὁ Θεός μου». Ὁρᾷς πῶς Δαβὶδ ὁ θεσπέσιος ὑποτύπωσις ὑμῖν γίνεται πρὸς τὸ ἀδιαλείπτως εὐχεσθαι καὶ μὴ καταφέρεισθαι εἰς ἀκηδῖαν;

Εἰ πλεονάκις ὠφελήθημεν ἀνδρὶ ἀγαθῷ συντυχόντες, πηλὶκα κερδανοῦμεν καθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ προσδιαλεγόμενοι δι' εὐχῆς καὶ ψαλμωδίας τῷ Δεσπότη τῶν ὄλων;

Οὐ τὸ τυχὸν ἀγαθόν, ἀλλὰ καὶ ἄγαν μέγα τὸ πάντοτε διὰ τῆς ἰκετείας ἑαυτοῦς τῷ κρείττονι παρατίθεσθαι.

Οὐ μικρὸν τοῖς ἐλαχίστοις καὶ τὸ μίαν βαθμίδα τῆς τῶν ἀρετῶν κλίμακος ἀναθῆναι καὶ τέως ἄνω γενέσθαι τῆς γῆς.

Τόλμησον προσελθεῖν μετὰ κλαυθμοῦ τῷ οὐρανίῳ ἀρχιάτρῳ Ἰησοῦ καὶ πάντα τῆς ψυχῆς ἀπογυμνῶσαι τὰ τραύματα.

δημιουργηθήκαμε για τὴν κοινωνία, καὶ ὅποιος τὴν προτιμᾷ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του, εἶναι κατεξοχὴν χαρισμένος στὸν Θεό.

Ἁγίου Νείλου.— Ὁ Κύριος διέταξε νὰ τὸν ἐπικαλεῖσαι τὶς ἡμέρες τῆς θλίψεως. Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ ἀποφεύγουμε νὰ τὸν ἐπικαλούμαστε, ἀπὸ ὀκηρία, σὲ κάθε περίσταση, ἰδιαίτερα μάλιστα σὲ περίοδο θλίψεων, γιὰ νὰ δείξουμε στοὺς ἐχθροὺς, ὅτι μπορεῖ νὰ μᾶς ἔχουν καταπιεῖ οἱ δυσκολίες, ἀλλὰ προσβλέπουμε μὲ ἐμπιστοσύνη στὸν Θεὸ πού εἶναι ἐπάνω.

Τοῦ ἰδίου.— Ἄν ἰκέτεψες πολλὰς φορές καὶ ἀπέτυχες, νὰ μὴ ἀποκάμεις, οὔτε νὰ ἀπελπισθεῖς, ἀλλὰ, ἀνανεώνοντας τὰ αἰτήματά σου πρὸς τὸν Θεό, πλησίασε μὲ ἀναίδεια τὸν Δεσπότη. Διότι σὶς ἀνάγκες προτιμᾶται ἢ ἀναίδεια ἀπὸ τὴ ντροπή. «Διότι ἕξαιτίας τῆς ἀδιαντροπίας του θὰ τοῦ δοθεῖ ὅσο θέλει»¹⁹, ὅπως εἶπε ὁ Κύριος.

Τοῦ ἰδίου.— Ὅπως τὸ νὰ ἀναπνεύουμε δὲν εἶναι ποτὲ ἄκαιρο, ἔτσι οὔτε τὸ νὰ ζητοῦμε ἀπὸ τὸν Κύριο τὰ μυστικά αἰτήματά μας, μέχρι τὴν τελευταία ἀναπνοή μας.

Τοῦ ἰδίου.— «Τὴν ἡμέρα», λέει, «φωναίω σὲ σένα, Κύριε Θεέ μου, καὶ τὴ νύχτα τὸ ἴδιο»²⁰. Βλέπεις ὅτι ὁ θεόπνευστος Δαβὶδ γίνεται σὲ μᾶς παράδειγμα γιὰ νὰ προσευχόμαστε ἀδιάκοπα, καὶ νὰ μὴ βυθίζομαστε σὲ ἀδράνεια;

Ἐὰν πάρα πολλὰς φορές ἔχουμε ὠφεληθεῖ ἀπὸ ἄνθρωπο ἀγαθὸ πού συναντήσαμε κάποτε, πόσο μεγάλα θὰ κερδήσουμε μιλώντας κάθε μέρα καὶ νύχτα μέσω τῆς προσευχῆς καὶ ψαλμωδίας μὲ τὸν Δεσπότη τῶν ὅλων!

Δὲν εἶναι τυχαῖο ἀγαθὸ, ἀλλὰ πάρα πολὺ μεγάλο, τὸ νὰ παραδίνουμε μέσω τῆς προσευχῆς τοὺς ἑαυτοὺς μας στὸν ἀνώτερον.

Δὲν εἶναι μικρὸ γιὰ τοὺς ἀσήμαντους τὸ νὰ ἀναβοῦν ἔστω καὶ ἓνα σκαλοπάτι τῆς σκάλας τῶν ἀρετῶν καὶ νὰ βρεθοῦν ἔστω καὶ γιὰ λίγο πάνω ἀπὸ τὴ γῆ.

Τόλμησε νὰ πλησιάσεις μὲ κλάματα στὸν οὐράνιο ἀρχίατρο Ἰησοῦ, καὶ νὰ τοῦ δείξεις γυμνὰ ὅλα τὰ τραύματα τῆς ψυχῆς σου.

19. Λουκᾶ 11, 8.

20. Ψαλμ. 87, 2.

Οὐδὲν γὰρ ἂν εἶη πάθος, ὅπερ μὴ ἰσχύει θεραπεῦσαι Χριστὸς ὁ
φιλανθρωπότατος.

Τοὺς σκώληκας τῆς διανοίας ἐξαφανίζειν σπεῦδε δι' εὐχῆς
καὶ νηστείας καὶ ἀγρυπνίας εὐτόνου.

5 Εὖ ἴσθι, καὶ εἰς τὸ γῆρας αὐτὸ ἐληλακότας τινὰς ἐγνωμεν,
δι' εὐχῆς καὶ ἐλπίδος μέγιστον λελογχότας ἐπουρανοῦ χαρίσμα-
τος.

Οὐδὲν παντελῶς ἀντιτάξασθαι δύναται τῷ Κυρίῳ, οὐ χρό-
νος, οὐ τόπος, οὐ πρᾶγμα, οὐ διάβολος βρέμων, οὐ δαίμονες πο-
10 λεμοῦντες, οὐκ ἀσθένεια ψυχικὴ ἢ σωματικὴ, οὐ λογισμῶν στει-
ρώσεις, οὐ νόμος μελῶν σαρκός τε καὶ αἵματος, ὧν κατακαυχᾶ-
ται ὁ Σατανᾶς καὶ δράκων, ὁ τὴν ἰσχὴν ἐπ' ὄσφους κεκτημένος,
τὴν δὲ δύναμιν αὐτοῦ τὴν μεστὴν βδελυγμίας ἐπ' ὄμφαλοῦ τῆς
γαστροῦς· οὐχ ἕξις κακίστη πολυπαθῆς, οὐ συνήθεια πολυετῆς τε
15 καὶ χρόνιος.

Ἄγιου Νείλου.— Οὐ περιποιητέον ἡμῖν τοὺς ἀρέσκοντας τῷ
διαβόλῳ λογισμούς, ἀλλὰ ἀναιρετέον τῇ τοῦ θεοῦ λόγου παρα-
ξιφίδι.

Τοῦ ἰδίου.— «Ἡ ψυχὴ ἡμῶν», φησὶν, «ὡς στρουθίον ἐρρύ-
20 σθη ἐκ τῆς παγίδος τῶν θηρευόντων δαιμόνων». Ὡσπερ γὰρ τὰ
στρουθία διὰ τῆς τῶν πτερῶν κινήσεως μετάρσια γίνεται ἄνω
τῆς γῆς, οὕτω καὶ ὁ θεοσεβῆς ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν ἐπιγείων πρὸς
τὰ ἐπουράνια διὰ προσευχῶν μετατίθησιν ἑαυτόν.

Μ. Βασιλείου, Ὁμιλία εἰς ἀγίαν Ἰουλίταν.— Τὴν δύναμιν
25 πληροῦτε τῆς προσευχῆς. «Εἶτε γὰρ ἐσθίετε», φησὶν, «εἶτε πίνε-
τε, εἶτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖτε». Καθεζόμενος
ἐπὶ τραπέζης, προσεύχου· προσφερόμενος τὸν ἄρτον, τῷ δεδω-
κότι τὴν χάριν ἀποπλήρου. Παρῆλθεν ἡ χρεια τῶν βρωμάτων;
Ἡ μέντοι μνήμη τοῦ εὐεργέτου μὴ παρερχέσθω. Τὸν χιτῶνα ἐν-
30 δυόμενος, εὐχαρίστει τῷ δεδωκότι. Τὸ ἱμάτιον περιβαλλόμενος,
αὔξησον τὴν εἰς Θεὸν ἀγάπην, ὃς καὶ χειμῶνι καὶ θέρει ἐπιτή-

Διότι δὲν ὑπάρχει πάθος τὸ ὁποῖο νὰ μὴ μπορεῖ νὰ θεραπεύσει ὁ τόσο φιλόανθρωπος Χριστός.

Τρέξε νὰ ἐξαφανίσεις τὰ σκουλήκια τῆς διάνοιάς σου μὲ προσευχή καὶ νηστεία καὶ ἔντονη ἀγρυπνία.

Γνώριζε καλά ὅτι γνωρίζουμε μερικοὺς πού μολονότι εἶχαν φτάσει στὰ γηρατεία, μὲ τὴν προσευχή καὶ τὴν ἐλπίδα πέτυχαν τὴν ἐπουράνια χάρη.

Τίποτε ἀπολύτως δὲν μπορεῖ νὰ ἀνταταχθεῖ στὸν Κύριο, οὔτε χρόνος, οὔτε τόπος, οὔτε πρᾶγμα, οὔτε διάβολος μαινόμενος, οὔτε δαίμονες πού τὸν πολεμοῦν, οὔτε ψυχικὴ ἢ σωματικὴ ἀσθένεια, οὔτε στειρότητα λογισμῶν, οὔτε νόμος τῶν μελῶν τῆς σάρκας καὶ τοῦ αἵματος, γιὰ τὰ ὁποῖα καυχίεται ὁ Σατανᾶς καὶ δράκος, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ἰσχύ του στὴ μέση του καὶ τὴ γεμάτη μῖσος δύναμή του στὸν ὄμφαλό τῆς κοιλιᾶς του. Ἐπίσης οὔτε ἡ πολὺ κακὴ καὶ πολυπαθὴς συνήθεια, οὔτε ἡ πολυετής καὶ χρόνια συνήθεια.

Ἄγ. Νείλου.- Δὲν πρέπει νὰ διατηροῦμε μέσα μας τοὺς λογισμοὺς πού ἀρέσουν στὸν διάβολο, ἀλλὰ νὰ τοὺς καταστρέφουμε μὲ τὸ ἔγχειρίδιο τοῦ θείου λόγου.

Τοῦ ἰδίου.- «Ἡ ψυχὴ μας», λέει, «γλύτωσε σὰν σπουργίτη ἀπὸ τὴν παγίδα τῶν κυνηγῶν»²¹ δαιμόνων. Διότι, ὅπως τὰ σπουργίτια μὲ τὴν κίνηση τῶν φτερῶν τους ἀνυψώνονται πάνω ἀπὸ τὴ γῆ, ἔτσι καὶ ὁ θεοσεβὴς ἄνθρωπος μὲ τίς προσευχὲς του μεταθέτει τὸν ἑαυτό του ἀπὸ τὰ ἐπίγεια πρὸς τὰ ἐπουράνια.

Μ. Βασιλείου, Ὁμιλία εἰς τὴν ἁγίαν Ἰουλίταν.- Νὰ ἐκπληρώσετε τὴ δύναμη τῆς προσευχῆς. Διότι λέει· «εἴτε τρῶτε εἴτε πίνετε εἴτε κάνετε κάτι ἄλλο, ὅλα νὰ τὰ κάνετε γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ»²². Ὅταν κάθεσαι στὸ τραπέζι νὰ προσεύχεσαι. Μοιράζοντας τὸ ψωμί, νὰ ἀποδίδεις τὴν εὐχαριστία σ' αὐτὸν πού σοῦ τὸ ἔδωσε. Πέρασε ἡ ἀνάγκη τῶν τροφῶν; Ὅμως ἡ ἀνάμνηση τοῦ εὐεργέτη δὲν πρέπει νὰ περνᾷ. Ὅταν ντύνεσαι τὸν χιτῶνα, νὰ εὐχαριστεῖς αὐτὸν πού σοῦ τὸν ἔδωσε. Ὅταν φορεῖς τὸ ἱμάτιο, νὰ αὐξάνεις τὴν ἀγάπη σου στὸν Θεό, ὁ ὁποῖος καὶ τὸν χειμῶνα καὶ τὸ καλοκαίρι μᾶς

21. Ψαλμ 123, 7.

22. Α' Κορ. 10, 31.

δεια ἡμῖν σκεπάσματα ἐχαρίσατο, τὴν τε ζωὴν ἡμῶν συντηροῦν-
 τα καὶ τὸ ἄσχημον περιστέλλοντα. Ἐπληρώθη ἡ ἡμέρα; Εὐχαρί-
 στει τῷ τὸν ἥλιον εἰς ὑπηρεσίαν τῶν ἡμερινῶν ἔργων χαρισα-
 μένω ἡμῖν, πῦρ δὲ παρασχομένω τοῦ φωτίζειν τὴν νύκτα καὶ
 5 ταῖς λοιπαῖς χρεῖαις ταῖς κατὰ τὸν βίον ὑπηρετεῖν. Ὅταν ἐνατε-
 νίσῃς κάλλη, προσεύχου τῷ Δεσπότῃ τῶν ὀρωμένων καὶ προ-
 σκύνει τὸν ἀριστοτέχνην τῶν ὄλων Θεόν, ὃς ἐν σοφίᾳ τὰ πάντα
 ἐποίησεν.

Ἁγίου Νείλου.— Ὅταν περὶ τινος ἀγαθοῦ παρακαλέσῃς τὸν
 10 Θεὸν καὶ μὴ εἰσακούσῃ σου παραυτίκα, μὴ ὀλιγορήσῃς μηδὲ μι-
 κροψυχῆσῃς. Πολλάκις γὰρ πρὸς τὸ παρὸν οὐ συμφέρει σοι τὸ
 αἴτημα. «Πᾶς ὁ αἰτῶν λαμβάνει», φησί. Λαμβάνει δέ, εἴπερ ζη-
 τοῖ τὰ συμφέροντα τῆ ψυχῆ.

Τοῦ ἰδίου.— Μὴ πλοῦτον ἐν προσευχῇ ζητήσῃς, μὴ ὑγείαν,
 15 μὴ τῶν ἐχθρῶν ἄμυναν, μὴ δόξαν ἀνθρωπίνην, ἀλλὰ μόνον τὰ
 συντελοῦντα πρὸς σωτηρίαν ψυχῆς.

Ἐὰν κακῶς καὶ ἀξυμφόρως αἰτεῖς, καθάπερ ὁ πυρέττων
 ἄνθρωπος παρακαλεῖ παρασχεῖν αὐτῷ οἶνον, προσβλέπων ὁ
 Θεὸς τὰ μέλλοντα, οὐ ποιεῖ τὸ θέλημά σου· οὐ παρέχει τὴν ἀλόγι-
 20 στον αἴτησιν.

Εὐσεβίου.— Μνησθῶμεν τοῦ προδότου Ἰούδα, καὶ μὴ ἐξέλ-
 θωμεν τῆς ἐκκλησίας. Ἐκείνω γὰρ ἀρχὴ ἀπωλείας γέγονε τὸ μὴ
 παραμένειν τῇ εὐχῇ. Λαβὼν γὰρ τὸν ἄρτον πρῶτος τῶν λοιπῶν
 ἐξῆλθε, καὶ εὐθέως ἐχώρησεν εἰς αὐτὸν ὁ Σατανᾶς καὶ εἰς τὴν
 25 προδοσίαν ἐσπούδασεν. Ἐὰν οὖν τις πρὸ τῆς ἀπολύσεως ἐξ-
 ἔλθῃ, τὰς τοῦ Ἰούδα εὐθύνας ἀποτίσει. Μὴ οὖν διὰ μίαν ὥραν
 μέλλωμεν μετὰ Ἰούδα κατακρίνεσθαι. Οὐδὲν ἡμᾶς βαρῆσει ἢ
 παραμονή· οὐ χειμῶνας ἔνδον ἔχει, οὐ πῦρ, οὐχ ἕτερα κολαστή-
 ρια.

30 Ἁγίου Νείλου.— Εἰ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ ὁ Κύριος ἐν τοῖς
 Εὐαγγελίοις, ὅτι, «παντὶ τῷ αἰτοῦντι σε δίδου τὴν ἐλεημοσύνην»,

χάρισε τὰ ἀνάλογα σκεπάσματα, πού και τὴ ζωὴ μας συντηροῦν, και τὰ ἀπόκρυφα τοῦ σώματός μας καλύπτουν. Τελείωσε ἡ ἡμέρα; Νὰ εὐχαριστεῖς αὐτὸν πού μᾶς χάρισε τὸν ἥλιο γιὰ τὴν ἐξυπηρέτησι τῶν ἔργων τῆς ἡμέρας, και μᾶς ἔδωσε τὴ φωτιὰ γιὰ νὰ φωτίζει τὴ νύχτα και νὰ μᾶς ἐξυπηρετεῖ στὶς ἄλλες βιοτικὲς μας ἀνάγκες. Ὅταν στρέφεις τὸ βλέμμα σου στὸν οὐρανὸ και ἀτενίζεις τὴν ὁμορφιὰ τῶν ἄστρον, νὰ προσεύχεσαι στὸν Δεσπότη αὐτῶν πού βλέπεις, και νὰ προσκυνεῖς τὸν ἀριστοτέχνη τῶν ὄλων Θεό, ὁ ὁποῖος τὰ ἔκανε ὅλα μὲ σοφία.

Ἁγίου Νείλου.— Ὅταν παρακαλέσεις τὸν Θεὸ γιὰ κάποιο ἀγαθό, και δὲν σε ἀκούσει ἀμέσως, νὰ μὴ λιποψυχήσεις, οὔτε νὰ ἀποθαρρυνθεῖς. Διότι πολλὲς φορὲς πρὸς τὸ παρὸν δὲν σοῦ συμφέρει τὸ αἶτημα. «Ὅποιος ζητᾷ, παίρνει»²³, λέει. Παίρνει ὅμως, ἐὰν φυσικὰ ζητήσῃ αὐτὰ πού συμφέρουν στὴν ψυχὴ.

Τοῦ ἰδίου.— Νὰ μὴ ζητήσῃς πλοῦτο στὴν προσευχῇ, οὔτε ὑγεία, οὔτε ἄμυνα κατὰ τῶν ἐχθρῶν, οὔτε ἀνθρώπινη δόξα, ἀλλὰ μόνο ὅσα συντελοῦν στὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς.

Ἐὰν ζητᾷς πράγματα κακὰ και ἀσύμφορα, ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἄνθρωπος πού ἔχει πυρετὸ παρακαλεῖ νὰ τοῦ δώσουν κρασί, προβλέποντας ὁ Θεὸς τὰ μέλλοντα, δὲν ἱκανοποιεῖ αὐτὸ πού θέλεις· δὲν ἱκανοποιεῖ τὸ ἀπερίσκεπτο αἶτημά σου.

Εὐσεβίου.— Ἄς θυμηθοῦμε τὸν προδότη Ἰούδα και ἄς μὴ θγοῦμε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Καθόσον σ' ἐκεῖνον, τὸ νὰ μὴ παραμένει στὴν προσευχῇ, ἔγινε ἀρχὴ τῆς ἀπώλειάς του. Διότι μόλις πῆρε τὸ ψωμὶ θγῆκε πρῶτος ἀπὸ τοὺς ἄλλους και ἀμέσως μπῆκε μέσα του ὁ Σατανᾶς, και ἔτρεξε στὴν προδοσία. Ἐὰν λοιπὸν κάποιος θγει ἀπὸ τὴν ἐκκλησία πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπόλυση, θὰ πληρώσει τὶς εὐθύνες τοῦ Ἰούδα. Ἄς μὴ κατακριθοῦμε λοιπὸν μαζί μὲ τὸν Ἰούδα γιὰ μιὰ ὥρα. Σὲ τίποτα δὲ θὰ μᾶς ἐπιβαρύνει ἡ παραμονή. Οὔτε βαρυχειμωνιὰ ἔχει μέσα, οὔτε φωτιὰ, οὔτε ἄλλα βασανιστήρια.

Ἁγίου Νείλου.— Ἐφόσον ὁ Κύριος στὰ Εὐαγγέλια λέει στὸν ἄνθρωπο, «στὸν καθένα πού σοῦ ζητᾷ νὰ δίνεις ἔλεημοσύνη»²⁴,

23. Ματθ. 7, 8.

24. Λουκᾶ 6, 30.

πολλῶ μᾶλλον αὐτὸς ὁ Κύριος παντὶ τῷ δεομένῳ δώσει πλοῦσια τὰ ἐλέη, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων τὴν ἄφεσιν καὶ τῶν λυπηρῶν τὴν λύσιν, τὰ μυρία καλά.

Χριστὸς ὁ παμβασιλεὺς Θεὸς οὐδαμῶς ἀποστρέφεται τοὺς πρὸς αὐτὸν κεχηνότας καὶ ἀπὸ βάθους καρδίας στενάζοντας, κἀν πολλοῖς ἁμαρτήμασι πεφορτισμένοι τυγχάνωσιν, ἀλλὰ καὶ προσίεται καὶ καθαρίζει τούτους, τῆς υἰοθεσίας δωρεῖται χάρισμα καὶ ἀρετῶν ἐργάτας ἀποφαίνει προϊόντος τοῦ χρόνου.

Τίτλος η'.— *Περὶ ἐλεημοσύνης καὶ εὐποιᾶς τῶν πτωχῶν.*

Δευτ. 15,11.7.— «Οὐ μὴ ἐκλείπη ἐνδεὴς ἀπὸ τῆς γῆς. Διὰ τοῦτο ἐγὼ σοι ἐντέλλομαι ποιεῖν τὸ ρῆμα τοῦτο, λέγων· Ἀνοίγων ἀνοίξεις τὰς χεῖράς σου τῷ ἀδελφῷ σου, τῷ πένητι τῷ ἐπιδεομένῳ».— «Οὐκ ἀποστρέψεις τὴν χεῖρά σου ἐνώπιον τοῦ ἀδελφοῦ».

Δευτ. 10,19.— «Ἐγὼ σοι ἐντέλλομαι ἀγαπᾶν τὸν προσήλυτον, δοῦναι αὐτῷ ἄρτον καὶ ἱμάτιον».

Ἰωβ 31,32.16–20.— «Ἡ θύρα μου παντὶ ἐλθόντι ἠνέωκτο. Ἄδύνατοι, χρεῖαν ἦν ποτε εἶχον, οὐκ ἀπέτυχον· χήρας δὲ τὸν ὀφθαλμὸν οὐκ ἐξέτηξα. Εἰ δὲ καὶ τὸν ἄρτον μου ἔφαγον μόνος, καὶ οὐχὶ καὶ ὄρφανῷ μετέδωκα; Εἰ δὲ καὶ παρεῖδον γυμνὸν ἀπολλύμενον, καὶ οὐκ ἠμφίασα; Ἄδύνατοι δὲ εἰ μὴ ἠλόγησάν με, ἀπὸ δὲ κουρᾶς ἀμνῶν μου ἔθερμάνθησαν οἱ ὦμοι αὐτῶν; Ὄφθαλμὸς ἦμην τυφλῶν, ποῦς δὲ χωλῶν· ἐγὼ ἦμην πατὴρ ἀδυνάτων».

Ψαλμ. 36,21.— «Ὁ δίκαιος οἰκτεῖρει καὶ δίδωσι».

Ψαλμ. 40,1.— «Μακάριος ὁ συνιῶν ἐπὶ πτωχὸν καὶ πένητα».

30 Ψαλμ. 111,15.— «Χρηστὸς ἀνὴρ ὁ οἰκτεῖρων καὶ κυχρῶν· ἐσκόρπισεν, ἔδωκεν», καὶ τὰ λοιπά.

πολύ περισσότερο ὁ ἴδιος ὁ Κύριος θὰ δώσει στὸν καθένα πού τὸν παρακαλεῖ πλούσια τὰ ἔλεη, καθὼς καὶ τὴ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν, καὶ τὴν παύση αὐτῶν πού τὸν στενοχωροῦν, καὶ μύρια ὄσα καλὰ.

Ὁ Χριστός, ὁ βασιλεὺς τῶν ὅλων Θεός, δὲν ἀποστρέφεται καθόλου ἐκείνους πού ἀπευθύνονται σ' αὐτὸν μὲ ἀνοιχτὸ τὸ στόμα καὶ ἀναστενάξουν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιάς τους, ἔστω καὶ ἂν εἶναι φορτωμένοι μὲ πολλὰ ἁμαρτήματα, ἀλλὰ καὶ τοὺς δέχεται καὶ τοὺς καθαρίζει, τοὺς δωρίζει τὸ χάρισμα τῆς υἰοθεσίας καὶ τοὺς κάνει μὲ τὸ καιρὸ ἐργάτες τῶν ἀρετῶν.

Τίτλος 8.— Γιά τὴν ἐλεημοσύνη καὶ τὴν ἀγαθοεργία πρὸς τοὺς φτωχοὺς.

Δευτ. 15, 11.7.— «Οἱ φτωχοὶ δὲ θὰ λείψουν ἀπὸ τὴ γῆ. Γι' αὐτὸ ἐγὼ σοῦ δίνω τὴν ἐξῆς ἐντολὴ λέγοντας: Νὰ ἀνοίγεις τὰ χέρια σου στὸν ἀδελφό σου, στὸν φτωχὸ πού ἔχει ἀνάγκη. Νὰ μὴ σφίξεις τὸ χέρι σου μπροστὰ στὸν ἀδελφό σου».

Δευτ. 10, 19.— «Ἐγὼ σοῦ παραγγέλλω νὰ ἀγαπᾷς τὸν προσήλυτο καὶ νὰ τοῦ δίνεις ψωμί καὶ ρουχισμό».

Ἰωβ 31, 16-20.— «Ἡ πόρτα μου στὸν καθένα πού ἐρχόταν ἦταν ἀνοιχτή. Ἀδύνατοι, ὅταν βρέθηκαν σὲ κάποια ἀνάγκη, δὲν στερήθηκαν τὴ βοήθειά μου. Δὲν ἄφησα τὰ μάτια τῆς χήρας νὰ λειώσουν. Μὴπως γύρισα ἀλλοῦ τὰ μάτια μου ἀπὸ γυμνὸν πού κινδύνευε νὰ πεθάνει καὶ δὲν τὸν ἔντυσα; Μὴπως δὲν μὲ εὐλόγησαν φτωχοὶ πού ζεστάθηκαν οἱ ὦμοί τους ἀπὸ τὸ μαλλὶ τῶν πραιβάτων μου; Ἦμουν τὰ μάτι τῶν τυφλῶν καὶ τὸ πόδι τῶν κουτσῶν· ἐγὼ ἤμουν πατέρα τῶν ἀδυνάτων».

Ψαλμ. 36,21.— «Ὁ δίκαιος λυπᾶται καὶ δίνει».

Ψαλμ. 40,1.— «Εἶναι εὐτυχὴς ὁ ἄνθρωπος πού καταλαβαίνει τὸν φτωχὸ καὶ τὸν στερημένο».

Ψαλμ. 111,5.— «Εἶναι ἀγαθὸς ὁ ἄνθρωπος πού σπλαγχνίζεται καὶ δανίζει· σκόρπισε, ἔδωσε.» καὶ τὰ λοιπά.

Παροιμ. 3,3.4.27.— «Ἐλεημοσύνη καὶ πίστις μὴ ἐκλείπέτωσάν σε· ἔφασαι δὲ αὐτὰς ἐπὶ σῶ τραχήλῳ, καὶ εὐρήσεις χάριν. Μὴ ἀπόσχη εὐποιεῖν ἐνδεεῖ, ἥνικα ἂν ἔχη ἡ χεὶρ σου βοηθεῖν. Μὴ εἶπης· Ἐπελθὼν ἐπανῆκε, καὶ αὔριον δώσω, δυνατοῦ σου ὄντος εὐποιεῖν. Οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται ἡ ἐπιούσα».

Παροιμ. 11,26.27.— «Εὐλογία εἰς κεφαλὴν τοῦ μεταδιδόντος. Τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀγαθοποιεῖ ἀνὴρ ἐλεήμων».

Παροιμ. 13,8.— «Ἀτύτρον ψυχῆς ἀνδρός, ὁ ἴδιος πλοῦτος. Δίκαιοι οἰκτεῖρουσι καὶ ἐλεοῦσιν».

Παροιμ. 14,21.— «Ὁ ἐλεῶν πτωχόν, μακαριστός».

Παροιμ. 15,27α.— «Ἐλεημοσύνη καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι».

Παροιμ. 17,5.— «Ὁ σπλαγχνιζόμενος ἐλεηθήσεται».

Παροιμ. 19,17.— «Ὁ ἐλεῶν πτωχόν, δανεῖζει Θεῷ, κατὰ δὲ τὸ δόγμα αὐτοῦ ἀνταποδώσει αὐτῷ».

Παροιμ. 28,27.— «Ὅσοι διδοῦσι πτωχοῖς, οὐκ ἐνδεθησονται».

Παροιμ. 21,21.— «Ὁδὸς δικαιοσύνης καὶ ἐλεημοσύνης εὐρήσει ζωὴν καὶ δόξαν».

Παροιμ. 22,8α.— «Ἄνδρα ἰλαρὸν καὶ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός».

Ἐκκλ. 9,10.— «Πᾶν ὃ ἐὰν εὕρη χεὶρ σου τοῦ ποιῆσαι, ὅση δύναμις σου ποιήσον».

Ἐκκλ. 3,12.— «Ἐγνων ὅτι οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν ἐν αὐτοῖς, εἴ μὴ τοῦ εὐφρανθῆναι καὶ τοῦ ποιῆσαι ἀγαθὸν ἐν ζωῇ αὐτοῦ».

Ἰσοῖα 6,6.— «Τὸ κριμὰ μου ὡς φλόξ ἐξελεύσεται, διότι ἔλαιον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν».

Ἥσ. 58,7–8.— «Διάρρηπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου, καὶ πτωχοὺς ἀστέγους εἰσάγαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. Ἐὰν ἴδης γυμνόν, περίβαλε. Ἐὰν δῶς πεινῶντι τὸν ἄρτον σου ἐκ ψυχῆς καὶ ψυχὴν τεταπεινωμένην ἐμπλήσης, τότε ἀνατελεῖ ἐν τῷ σκότει τὸ φῶς

Παροιμ. 3,3. 4. 27.— «Οἱ ἐλεημοσύνες καὶ ἡ πίστη ποτὲ νὰ μὴ σ' ἐγκαταλείψουν. Νὰ τίς κρεμάσεις στὸ λαιμὸ σου καὶ θὰ βρεῖς χάρη. Νὰ μὴ ἀποφεύγεις νὰ εὐεργετῆς τὸν φτωχό, ὅταν ἔχει τὸ χέρι σου νὰ βοηθήσει. Μὴ πεις· Φύγε καὶ ξαναγύρνα αὐριο καὶ θὰ σοῦ δώσω, ἐνῶ εἶσαι σὲ θέση νὰ κάνεις τὸ καλό. Γιατὶ δὲν ξέρεις τί θὰ σοῦ παρουσιάσει ἡ αὐριανὴ ἡμέρα».

Παροιμ. 11,26,17.— «Εὐλογία τοῦ Θεοῦ δίνεται σ' αὐτὸν ποὺ δίνει. Ὁ ἐλεήμων ἄνθρωπος εὐεργετῆι γιὰ τὴν ψυχὴ του».

Παροιμ. 13,8.— «Ὁ πλοῦτος τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελεῖ λύτρο τῆς ψυχῆς του. Οἱ δίκαιοι λυποῦνται καὶ ἐλεοῦν».

Παροιμ. 14,21.— «Ὅποιος ἐλεεῖ φτωχὸν εἶναι ἀξιωμακάριστος».

Παροιμ. 15,27α.— «Μὲ ἐλεημοσύνη καὶ μὲ ἐντιμότητα καθαρίζονται οἱ ἁμαρτίες».

Παροιμ. 17,5.— «Ὅποιος εἶναι σπλαχνικός, θὰ ἐλεηθεῖ».

Παροιμ. 19,17.— «Ὅποιος ἐλεεῖ τὸν φτωχό, δανείζει τὸν Θεὸ καὶ ἀνάλογα μὲ ὅ,τι δίνει, θὰ τοῦ ἀνταποδώσει ὁ Κύριος».

Παροιμ. 28,27.— «Ὅσοι δίνουν στοὺς φτωχοὺς, δὲν θὰ βρεθοῦν σὲ ἀνέχεια».

Παροιμ. 21,21.— «Ὁ δρόμος τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐλεημοσύνης ὁδηγεῖ στὴ ζωὴ καὶ στὴ δόξα».

Παροιμ. 22,8α.— «Τὸν ἄνθρωπο τὸν γελαστὸ καὶ ἐλεήμονα τὸν ἀγαπᾷ ὁ Θεός».

Ἐκκλ. 9,10.— «Ὅ,τι μπορεῖ νὰ κάνει τὸ χέρι σου, κάνε το μὲ ὅση δύναμη διαθέτεις».

Ἐκκλ. 3,12.— «Γνωρίζω ὅτι δὲν ὑπάρχει ἄλλο ἀγαθὸ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, παρὰ τὸ νὰ εὐφραίνονται καὶ νὰ κάνουν τὸ ἀγαθὸ στὴ ζωὴ τους».

ᾠσμη 6,6.— «Ἡ δίκαιη κρίση μου θὰ βγεῖ καὶ θὰ λάμψει σὰν φλόγα, διότι ἐγὼ θέλω ἐλεημοσύνη καὶ ὄχι θυσία».

Ἦσ. 58,7-8.— «Νὰ μοιράζεσαι τὸ ψωμί σου μὲ τὸν φτωχό καὶ νὰ βάζεις τοὺς ἄστεγους φτωχοὺς στὸ σπίτι σου. Ἄν δεῖς γυμνὸν ντύσε τον. Ἄν δώσεις τὸ ψωμί σου σὲ πεινασμένο μὲ τὴν ψυχὴ σου, καὶ χορτάσεις μὰ ψυχὴ ταπεινωμένη, τότε μέσα στὸ σκοτάδι σου

σου, καὶ τὸ σκότος σου ὡς μεσημβρία, καὶ ἔσται ὁ Θεὸς μετὰ σοῦ διὰ παντός».

Δαν. 4,24.— «Βασιλεῦ, ἡ βουλή μου ἀρεσάτω σοι· τὰς ἀμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι, καὶ τὰς ἀνομίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων».

Σοφ. Σολ. 10,12.— «Παντὸς δυνατωτέρα ἐστὶν ἡ εὐσέβεια».

Σοφ. Σειρ. 3,30.— «Πῦρ φλογιζόμενον κατασβέσει ὕδωρ, καὶ ἐλεημοσύνη ἐξιλάσκει ἀμαρτίας».

10 Σοφ. Σειρ. 4,1.2.5.8.— «Τέκνον, τὴν ζωὴν τοῦ πτωχοῦ μὴ ἀποστερήσης, καὶ μὴ παρελκύσης ὀφθαλμοὺς ἐπὶ ἐνδεεῖς. Ψυχὴν πεινώσαν μὴ λυπήσης, καὶ μὴ παρελκύσης δόσιν ἐπιδεομένου. Μὴ ἀποστρέψης τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ πτωχοῦ, καὶ ἀπὸ δεομένου μὴ ἀποστρέψης ὀφθαλμόν σου. Κλῆνον πτωχῷ τὸ οὖς σου,
15 καὶ ἀποκρίθητι αὐτῷ εἰρηνικὰ ἐν πραότητι».

Σοφ. Σειρ. 7,10.32.— «Ἐλεημοσύνην ποιῆσαι μὴ παρίδης. Πτωχῷ ἔκτεινον τὴν χειράσου, ἵνα τελειωθῇ ἡ εὐλογία σου».

Σοφ. Σειρ. 15,12.— «Εὖ ποιήσον εὐσεβεῖ, καὶ εὐρήσεις ἀνταπόδομα, καὶ εἰ μὴ παρ' αὐτοῦ, ἀλλὰ παρὰ τοῦ Ὑψίστου.
20 Ἐὰν εὖ ποιῆς, γινῶθι τίνι ποιεῖς, καὶ ἔσται χάρις τοῖς ἀγαθοῖς σου».

Σοφ. Σειρ. 17,22.— «Ἐλεημοσύνη ἀνδρὸς ὡς σφραγὶς μετ' αὐτοῦ».

Σοφ. Σειρ. 29,1.12.— Ὁ ποιῶν ἔλεον, δανιεῖ τῷ πλησίον,
25 καὶ ὁ ἐπισχύων τῇ χειρὶ αὐτοῦ, τηρήσει ἐντολάς. Ἐπὶ ταπεινῷ μακροθύμησον, καὶ ἐπὶ ἐλεημοσύνην μὴ παρεκλύσης αὐτόν. Σύγκλεισον ἐλεημοσύνην ἐν τοῖς ταμείοις σου, καὶ αὕτη σε ἐξελεῖται ἐκ πάσης κακώσεως· κατέναντι ἐχθροῦ πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ».

30 Σοφ. Σειρ. 40,17.— «Ἐλεημοσύνη εἰς τὸν αἰῶνα μένει».

Σοφ. Σειρ. 40,24.— «Ἀδελφοὶ καὶ βοήθεια ἐν καιρῷ θλίψεως, καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρα ἐλεημοσύνη ρύεται».

θά ἀνατείλει τὸ φῶς σου, καὶ τὸ σκοτάδι σου θά γίνει σὰν μεσημέρι, καὶ θά εἶναι ὁ Θεὸς μαζί σου γιὰ πάντα».

Δαν. 4,24.— «Βασιλιά μου, ἃς φανεῖ ἄρεστή σέ σένα ἢ συμβουλή μου· ἀπαλλάξου ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες σου μὲ ἔλεημοσύνες, καὶ ἀπὸ τὶς ἀνομίες σου μὲ καλωσύνες στοὺς φτωχοῦς».

Σοφ. Σολ. 10,12.— «Ἡ εὐσέβεια εἶναι πιὸ δυνατὴ ἀπὸ κάθε τι ἄλλο».

Σοφ. Σειρ. 3,30.— «Τὸ νερὸ σβήνει τὶς φλόγες τῆς φωτιᾶς, καὶ ἡ ἔλεημοσύνη ἐξιλεώνει τὶς ἁμαρτίες».

Σοφ. Σειρ. 4,1.2.5.8.— «Παιδί μου, νὰ μὴ στερήσεις τὸν φτωχὸ ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴ ζωὴ του καὶ νὰ μὴ ἀναβάλεις νὰ ρίξεις τὰ μάτια σου σὲ στερημένους. Νὰ μὴ λυπήσεις ψυχὴ ποὺ πεινάει καὶ νὰ μὴ ἀργήσεις νὰ ἐλεήσεις κάποιον ποὺ ἔχει ἀνάγκη. Νὰ μὴ γυρίσεις τὸ πρόσωπό σου ἀπὸ φτωχόν, καὶ μὴ ἀποστρέψεις τὰ μάτια σου ἀπὸ αὐτὸν ποὺ ἔχει ἀνάγκη. Σκύψου καὶ ἄκουσε τὸν φτωχὸ καὶ ἀπάντησέ του εἰρηνικὰ καὶ μὲ πραότητα».

Σοφ. Σειρ. 7,10.32.— «Νὰ μὴ παραμελεῖς νὰ κάνεις ἔλεημοσύνη. Νὰ ἀπλώνεις στὸν φτωχὸ τὸ χέρι σου, γιὰ νὰ εἶναι τέλεια ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ σὲ σένα».

Σοφ. Σειρ. 12,1.2.— «Νὰ εὐεργετῆς τὸν εὐσεβῆ καὶ θὰ βρεῖς ἀπὸ αὐτὸν ἀνταπόδοση, κ' ἂν ὄχι ἀπὸ αὐτὸν, ὅπως οἴηται ἀπὸ τὸν Ὑψιστο. Ὅταν κάνεις εὐεργεσία, νὰ ξέρεις σὲ ποιόν τὴν κάνεις, καὶ τότε θὰ βρεῖς χάρη γιὰ τὶς ἀγαθοεργίες σου».

Σοφ. Σειρ. 17,22.— «Κάθε ἔλεημοσύνη τοῦ ἀνθρώπου εἶναι γι' αὐτὸν μιὰ σφραγίδα».

Σοφ. Σειρ. 29,1.12.— «Αὐτὸς ποὺ κάνει ἔλεημοσύνες δανεῖζει τὸν πλησίον του, καὶ αὐτὸς ποὺ τὸν ἐνισχύει μὲ τὸ χέρι του, τηρεῖ τὶς ἐντολές. Νὰ δείχνεις μακροθυμία στὸν ταπεινὸ καὶ νὰ μὴ ἀναβάλεις τὴ χορήγηση ἔλεημοσύνης σ' αὐτόν. Κλεῖσε στὸ ταμεῖο σου τὰ ἔργα τῆς ἔλεημοσύνης καὶ αὐτὰ θὰ σὲ γλυτώσουν ἀπὸ κάθε κακὸ ἀπέναντι στοὺς ἐχθροῦς σου θὰ πολεμήσουν αὐτὰ γιὰ σένα».

Σοφ. Σειρ. 40, 17.— «Ἡ ἔλεημοσύνη μένει αἰώνια».

Σοφ. Σειρ. 40, 24.— «Οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ βοήθεια χρειάζονται σὲ καιρὸ θλίψεως· Περισσότερο ὅμως καὶ ἀπὸ τὰ δύο σώζει ἡ ἔλεημοσύνη».

Ματθ. 5,7.— «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθή-
σονται».

Ματθ. 6,1-4.— «Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν, μὴ
ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς. Εἰ
5 δὲ μῆγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ Πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς
οὐρανοῖς. Ὅταν οὖν ποιῆς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσσης ἔμπρο-
σθὲν σου, ὡσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ
ἐν ταῖς ρύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἀμὴν
λέγω ὑμῖν ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σοῦ δὲ ποιῶντος ἐλε-
10 μοσύνην, μὴ γνῶτω ἢ ἀριστερά σου, τί ποιεῖ ἢ δεξιὰ σου, ὅπως
ἦ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ ὁ Πατὴρ σου βλέπων ἐν
τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερωῷ».

Ματθ. 9,13.— «Πορευθέντες μάθετε τί ἐστίν, Ἔλεον θέ-
λω, καὶ οὐ θυσίαν».

15 Ματθ. 10,42.— «Ὅς ἐὰν ποτίσῃ ἓνα τῶν μικρῶν τούτων
ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ
μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ».

Λουκᾶ 3,11.— «Ἀποκριθεὶς ὁ Ἰωάννης λέγει αὐτοῖς· Ὁ
ἔχων δύο χιτῶνας, μεταδώτω τῷ μὴ ἔχοντι, καὶ ὁ ἔχων βρώμα-
20 τα, οὕτω ποιεῖτω».

Λουκᾶ 3,11.— «Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Κύριος· Νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρι-
σαῖοι τὸ ἐξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε, τὸ δὲ
ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἐξ ἀρπαγῆς καὶ πονηρίας. Ἄφρονες, οὐχ ὁ
ποιήσας τὸ ἐξωθεν, καὶ τὸ ἐσωθεν αὐτὸς ἐποίησεν; Πλὴν τὰ
25 ἐνόητα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἴδου πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἔστιν».

Λουκᾶ 12,33-34.— «Πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ
δότε ἐλεημοσύνην. Ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλάντια μὴ παλαιούμενα,
θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτῃς οὐκ ἐγγί-
ζει, οὐδὲ σῆς διαφθείρει. Ὅπου γάρ ἐστίν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν,
30 ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται».

Λουκᾶ 14,12-14.— «Ἔλεγεν ὁ Κύριος τῷ κεκληκότι αὐ-
τόν· Ὅταν ποιῆς ἀριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου,
μηδὲ γείτονας πλουσίου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ τοὺς

Ματθ. 5, 7.— «Εἶναι μακάριοι αὐτοὶ ποὺ κάνουν ἔλεημοσύνη, διότι αὐτοὶ θὰ ἔλεηθοῦν».

Ματθ. 6, 1-4.— «Προσέχετε νὰ μὴ κάνετε τὴν ἔλεημοσύνη σας μπροστὰ στοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ σᾶς δοῦν αὐτοί. Ἄλλιῶς δὲν θὰ ἔχετε ἀνταμοιβή ἀπὸ τὸν Πατέρα σας τὸν ἐπουράνιο. Ὅταν λοιπὸν κάνεις ἔλεημοσύνη, νὰ μὴ τὴ διαλαλεῖς γύρω σου, ὅπως κάνουν οἱ ὑποκριτὲς στὶς συναγωγὲς καὶ στοὺς δρόμους, γιὰ νὰ τοὺς θαυμάσουν οἱ ἄνθρωποι. Σᾶς βεβαιώνω, ὅτι δὲν θὰ ἀμειφθοῦν. Ὅταν λοιπὸν κάνεις ἐστὶν ἔλεημοσύνη νὰ μὴ γνωρίζει τὸ ἀριστερὸ χέρι σου, τί κάνει τὸ δεξιό, γιὰ νὰ μένει ἡ ἔλεημοσύνη σου κρυφή, καὶ ὁ Πατέρας σου ποὺ βλέπει ὅ,τι γίνεται κρυφά, αὐτὸς θὰ σὲ ἀνταμείψει φανερά».

Ματθ. 9, 13.— «Πηγαίνετε καὶ μάθετε τί σημαίνει, Καλωσύνη θέλω καὶ ὄχι θυσία».

Ματθ. 10, 42.— «Ὅποιος δώσει σὲ ἓναν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀσημαντοὺς ἓνα μόνο ποτήρι κρῦο νερό, ἐπειδὴ εἶναι μαθητῆς μου, σᾶς βεβαιώνω ὅτι δὲν θὰ χάσει τὴν ἀνταμοιβή του».

Λουκᾶ 3, 11.— «Ἀπαντώντας ὁ Ἰωάννης τοὺς εἶπε Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει δύο χιτῶνες, ἅς δώσει σ' ἐκεῖνον ποὺ δὲν ἔχει, καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τροφίμα, ἅς κάνει τὸ ἴδιο».

Λουκᾶ 11, 39.— «Εἶπε σ' αὐτοὺς ὁ Κύριος· Τώρα σεῖς οἱ Φαρισαῖοι καθαρίζετε τὸ ἔξωτερικὸ τοῦ ποτηριοῦ καὶ τοῦ πιάτου, ἐνῶ μέσα σας εἶστε γεμάτοι ἀπὸ ἀρπαγὴ καὶ πονηριά. Ἀνόητοι, αὐτὸς ποὺ ἔκανε τὸ ἔξωτερικὸ, δὲν ἔκανε καὶ τὸ ἐσωτερικὸ; Δῶστε λοιπὸν ἔλεημοσύνη αὐτὰ ποὺ βρῖσκονται μέσα, καὶ ἀμέσως θὰ γίνουν γιὰ σᾶς ὅλα καθαρὰ».

Λουκᾶ 12, 33-34.— «Πωλεῖστε τὰ ὑπάρχοντά σας καὶ δώστε ἔλεημοσύνη. Κάνετε γιὰ τὸν ἑαυτὸ σας βαλάντια ποὺ δὲν παλιώνουν, θησαυρὸ ἀνεξάντλητο στοὺς οὐρανοὺς, ὅπου κλέφτης δὲν πλησιάζει. Διότι ὅπου εἶναι ὁ θησαυρὸς σας, ἐκεῖ θὰ βρισκεται καὶ ἡ καρδιά σας».

Λουκᾶ 14, 12-14.— «Ἐλεγε ὁ Κύριος σὲ κάποιον ποὺ τὸν εἶχε καλέσει· Ὅταν κάνεις γεῦμα ἢ δείπνο νὰ μὴ προσκαλεῖς τοὺς φίλους σου, οὔτε τοὺς πλούσιους γείτονές σου, οὔτε τοὺς συγγενεῖς

ἀδελφούς σου, μῆποτε καὶ αὐτοὶ σε ἀντικαλέσωσι καὶ γενήσεται σοι ἀνταπόδομα. Ἄλλ' ὅταν ποιῆς δοχὴν, κάλει πτωχοὺς, ἀναπῆρους, χολοὺς, τυφλοὺς· καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναι σοι. Ἀνταποδοθῆσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν
5 δικαίων».

Πράξ. 20,34–35.— «Αὐτοὶ γινώσκετε, ὅτι ταῖς χρεῖαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρές μου. Πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν δὲ τῶν λόγων τοῦ Κυρίου, ὅτι αὐτὸς εἶπε·
10 Ἐκαστὸν ἐστὶ μαῖλλον διδόναι, ἢ λαμβάνειν».

Ρωμ. 12,8.— «Ὁ μεταδιδούς, ἐν ἀπλότητι· ὁ προϊστάμενος, ἐν σπουδῇ· ὁ ἐλεῶν, ἐν ἰλαρότητι».

Β' Κορ. 9,6–9.— «Ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει· ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει.
15 Ἐκαστος ὡς προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης, ἢ ἐξ ἀνάγκης. Ἰλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ Θεός. Πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, καθὼς γέγραπται· Ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησι».

Γαλ. 2,10.— «Τῶν πτωχῶν, ἵνα μνημονεύωμεν».

20 Α' Τιμ. 6,17–18.— «Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι ἐπαγγέλλω μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μὴ ἐλπίζειν ἐπὶ πλοῦτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ παρέχοντι πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν· ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς, ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλ-
25 λον».

Β' Θεσσ. 3,13.— «Ἵμεῖς, ἀδελφοί, μὴ ἐκκακεῖτε καλοποι-
οῦντες».

Ἐβρ. 13,16.— «Τῆς εὐποιΐας καὶ τῆς κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. Τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ Θεός».

30 Ἰακ. 2,13.— «Κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως».

σου, οὔτε τοὺς ἀδελφούς σου, μὴ τυχὸν καὶ σὲ καλέσουν κι' αὐτοὶ καὶ πάρεις τὴν ἀνταπόδοσή σου. Ὅταν λοιπὸν κάνεις δεξίωση, νὰ προσκαλεῖς φτωχοὺς, ἀνάπηρους, κουτσούς, καὶ τυφλοὺς· καὶ θὰ εἶσαι εὐτυχής, διότι δὲν ἔχουν τὰ μέσα νὰ σοῦ τὸ ἀνταποδώσουν. Θὰ ἔχεις τὴν ἀνταπόδοσή σου κατὰ τὴν ἀνάστασι τῶν νεκρῶν».

Πράξ. 20, 34-35.— «Σεῖς οἱ ἴδιοι γνωρίζετε ὅτι τίς ἀνάγκες μου καὶ ἐκεῖνες τῶν συνοδῶν μου τίς ἐξυπηρέτησαν τὰ χέρια μου. Σᾶς τὰ ἔδειξα ὅλα, ὅτι δηλαδὴ κοπιᾶζοντας μὲ κάθε τρόπο πρέπει νὰ βοηθᾶτε τοὺς ἀδύνατους καὶ νὰ θυμᾶστε τὰ λόγια τοῦ Κυρίου, ποὺ εἶπε· Εἶναι ἀξιομακάριστο νὰ δίνετε μᾶλλον, παρὰ νὰ παίρνετε».

Ρωμ. 12, 8.— «Ἐκεῖνος ποὺ δίνει κάτι, ἅς τὸ κάνει μὲ γενναιοδωρία, ὁ προοιστάμενος μὲ προθυμία, καὶ ἐκεῖνος ποὺ ἔλεεῖ μὲ χαρὰ».

Β' Κορ. 9, 6-9.— «Ἐκεῖνος ποὺ σπέρνει μὲ οἰκονομία, μὲ οἰκονομία καὶ θὰ θερίσει, ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ σπέρνει μὲ ἀφθονία, μὲ ἀφθονία καὶ θὰ θερίσει. Ὁ καθένας ἅς δίνει ὅ,τι τοῦ ὑπαγορεύει ἡ καρδιά του, ὄχι μὲ λύπη ἢ μὲ ἔξαναγκασμό. Διότι ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τὸν χαρωπὸ δωρητὴ. Ἔχοντας λοιπὸν αὐτάρκεια σὲ κάθε τι νὰ δίνετε μὲ ἀφθονία σὲ κάθε καλὸ ἔργο, ὅπως εἶναι γραμμένον· Σκόρπισε, ἔδωσε στοὺς φτωχοὺς»²⁵.

Γαλ. 2, 10.— «Νὰ θυμώμαστε τοὺς φτωχοὺς».

Α' Τιμ. 6, 17-18.— «Στοὺς πλούσιους τοῦ κόσμου αὐτοῦ παραγγέλλω νὰ μὴ εἶναι ὑπερήφανοι, οὔτε νὰ στηρίζουν τίς ἐλπίδες τους στὴν ἀβεβαιότητα τοῦ πλούτου, ἀλλὰ στὸν Θεό, ὁ ὁποῖος μᾶς τὰ δίνει ὅλα πλουσιοπάροχα γιὰ νὰ τὰ ἀπολαμβάνουμε· τοὺς παραγγέλλω νὰ κάνουν τὸ καλὸ, νὰ πλουτίζουν σὲ ἔργα καλά, νὰ εἶναι γενναιοδωροὶ καὶ κοινωνικοὶ καὶ νὰ ἀποταμιεύουν γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους καλὸ θεμέλιο γιὰ τὸ μέλλον».

Β'. Θεσσ. 3, 13.— «Σεῖς, ἀδελφοί, νὰ μὴ κουράζεστε νὰ κάνετε τὸ καλὸ».

Ἐβρ. 13, 16.— «Νὰ μὴ ξεχνᾶτε νὰ κάνετε τὸ καλὸ καὶ νὰ δίνετε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἔχετε· διότι μὲ τέτοιες θυσίες εὐχαριστιέται ὁ Θεός».

Ἰακ. 2, 13.— «Ἡ εὐσπλαγχνία θριαμβεύει τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως».

Ἐκ τοῦ κηρύγματος Πέτρου.— «Πλούσιός ἐστιν ἐκεῖνος ὁ πολλοὺς ἐλεῶν, καὶ ὁ κατὰ Θεοῦ μίμησιν ἐπιδοὺς ἐξ ὧν ἔχει. Θεὸς γὰρ παντάπασιν ἔδωκεν ἐκ τῶν αὐτοῦ κτισμάτων. Σύνετε δὴ πλούσιοι, ὅτι διακονεῖν ὀφείλετε, λαβόντες πλείονα ὧν αὐτοὶ 5 χρῆζετε· μάθετε ὅτι ἑτέροις λείπει τὰ ὑμῖν περισσεύοντα. Αἰσχύνθητε κατέχοντες τὰ ἀλλότρια· μιμήσασθε ἰσότητα Θεοῦ, καὶ οὐδεὶς ἔσται πένης.

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὸ «καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας».— Μίμησαι τὴν γῆν, ἄνθρωπε, καρποφόρησον ὡς ἐκείνη. Μὴ χεῖρων 10 φανῆς τῆς ἀψύχου. Ἐκείνη μὲν γὰρ τοὺς καρποὺς οὐκ εἰς ἑαυτῆς ἀπόλαυσιν, ἀλλ' εἰς τὴν σὴν ὑπηρεσίαν ἐξέθρεψεν· σὺ δὲ ὄν ἂν ἐπιδείξῃ τῆς εὐποιῆς καρπὸν, σεαυτῷ τοῦτον συνάγεις. Διότι τῶν ἀγαθῶν ἔργων αἱ χάριτες ἐπὶ τοὺς διδόντας ἐπαναστρέφου- σιν. Ἐδωκας τῷ πεινῶντι, καὶ σὸν γίνεται τὸ δοθὲν μετὰ προσ- 15 θήκης ἐπανελθόν. Ὡσπερ γὰρ ὁ σῖτος πεσὼν εἰς τὴν γῆν κέρ-δος τῷ προιεμένῳ γίνεται, οὕτως ὁ ἄρτος εἰς τὸν πεινῶντα καταβληθεὶς πολύχουν τὴν ὠφέλειαν εἰς ὕστερον ἀναδίδωσιν. Ἔστω οὖν σοι τὸ πέρας τῆς γεωργίας διὰ τῆς τῶν δεομένων με- 20 ταλήψεως ἀρχὴ τῆς ἐπουρανίου σποράς. «Σπείρατε γὰρ ἑαυ-τοῖς», φησὶν, «εἰς δικαιοσύνην». Τί οὖν ἀδημονεῖς; τί κόπτεις σεαυτόν, πηλῶ καὶ πλίνθοις τὸν πλοῦτον ἀποκλεῖσαι φιλονει-κῶν; «Κρεῖσσον ὄνομα καλὸν ὑπὲρ πλοῦτον πολύν». Εἰ δὲ θαυ-μάζεις τὰ χρήματα διὰ τὴν αὐτῶν τιμὴν, σκόπει πόσον πρὸς δό-ξαν λυσιτελέστερον μυρίων παίδων πατέρα προσαγορεύεσθαι, ἢ 25 μυρίους στατηῆρας ἔχειν ἐν βαλαντίῳ. Τὰ μὲν γὰρ χρήματα κατα-λείψεις ἐνταῦθα καὶ μὴ βουλόμενος, τὴν δὲ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἔρ-γοις φιλοτιμίαν ἀποκομίσεις πρὸς τὸν Δεσπότην, ὅταν δῆμος ὄλος ἐπὶ τοῦ κοινοῦ κριτοῦ περιστάντες σε τροφέα καὶ εὐργέτην,

Ἐκ τὸ κήρυγμα τοῦ Πέτρου.— Πλούσιος εἶναι ἐκεῖνος ποῦ ἐλεεῖ πολλοὺς καὶ ἐκεῖνος ποῦ δίνει ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ἔχει μμούμενος τὸν Θεό. Διότι ὁ Θεὸς ἔδωσε σὲ ὅλους ἀπὸ τὰ κτίσματα τοῦ. Καταλάβετε, πλούσιοι, ὅτι ὀφείλετε νὰ ὑπηρετεῖτε, ἀφοῦ πήρατε περισσότερα ἀπὸ αὐτὰ ποῦ χρειάζεστε οἱ ἴδιοι. Μάθετε ὅτι αὐτὰ ποῦ περισσεύουν σὲ σᾶς λείπουν ἀπὸ ἄλλους. Νὰ ντρέπεστε ποῦ κρατᾶτε αὐτὰ ποῦ ἀνήκουν σὲ ἄλλους. Νὰ μμεῖσθε τὴν ἰσότητα τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν θὰ ὑπάρχει κανένας φτωχός.

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὸ «καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας».— «Νὰ μμεῖσαι τὴ γῆ, ἄνθρωπε, καὶ νὰ καρποφορεῖς ὅπως ἐκεῖνη. Νὰ μὴ φανεῖς χειρότερος ἀπὸ ἐκεῖνη τὴν ἄψυχη. Διότι ἐκεῖνη τοὺς καρποὺς δὲν τοὺς παράγει γιὰ δικὴ τῆς ἀπόλαυση, ἀλλὰ γιὰ νὰ ὑπηρετήσουν ἐσένα. Ἐνῶ ἐσὺ τὸ καρπὸ τῆς καλωσύνης ποῦ θὰ κάνεις, τὸν συγκεντρώνεις γιὰ τὸν ἑαυτό σου. Διότι οἱ χάρες τῶν καλῶν ἔργων ξαναγυρίζουν σ' αὐτοὺς ποῦ τὰ κάνουν. Δίνεις σ' αὐτὸν ποῦ πεινάει, καὶ αὐτὸ ποῦ ἔδωσες γίνεται δικό σου, ἐπανερχόμενο αὐξημένο. Διότι, ὅπως τὸ σιτάρι πέφτοντας στὴ γῆ μεταβάλλεται σὲ κέρδος αὐτοῦ ποῦ τὸ ἔρριξε, ἔτσι καὶ τὸ ψωμὶ ποῦ δόθηκε στὸν πεινασμένο, ἀποδίδει ἀργότερα πολλαπλάσια ὠφέλεια. Ἄς γίνῃ λοιπὸν τὸ τέλος τῆς γεωργίας, μέσα ἀπὸ τὴν ἀπόλαυση αὐτῶν ποῦ ἔχει ἀνάγκη, ἀρχὴ τῆς ἐπουράνιας σπορᾶς γιὰ σένα. Διότι λέει: «Νὰ σπεῖρετε γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς σας, γιὰ νὰ δικαιωθεῖτε»²⁶. Γιατί λοιπὸν ἀγωνιᾶς; Γιατί λοιπὸν κουράζεις τὸν ἑαυτό σου προσπαθώντας νὰ περικλείσεις τὸν πλοῦτο μὲ πηλὸ καὶ πλίνθους; «Εἶναι προτιμότερο τὸ καλὸ ὄνομα ἀπὸ πολὺ πλοῦτο»²⁷. Ἐὰν ὁμως θαυμάζεις τὰ χρήματα ἕξαιτίας τῆς τιμῆς τους, σκέψου πόσο πιδ ὠφέλιμο γιὰ δόξα εἶναι νὰ ὀνομάζεις πατέρα μυριάδων παιδῶν, παρὰ νὰ ἔχεις μύριους στατήρες μέσα στὸ βαλάντιό σου. Διότι τὰ χρήματα θὰ τὰ ἀφήσεις ἔδῳ καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλεις, ἐνῶ τὸν ζῆλο σου γιὰ καλὰ ἔργα θὰ τὸν προσκομίσεις στὸν Δεσπότη, ὅταν ὀλόκληρο πλῆθος ποῦ θὰ στέκονται γύρω ἀπὸ τὸν κοινὸ κριτὴ θὰ σὲ ὀνομάζουν τροφὸ καὶ εὐεργέτη καὶ θὰ σοῦ ἀποδίδουν ὅλους τοὺς χαρακτηρισμοὺς

26. Ὡσηὲ 10, 12.

27. Παροιμ. 22, 1.

καὶ πάντα τὰ τῆς φιλανθρωπίας ἀποκαλῶσιν ὀνόματα. Θεὸς ἔστιν ὁ ἀποδεχόμενος· ἄγγελοι εὐφημοῦντες, οἱ ἀπὸ κτίσεως ἀνθρώποι μακαρίζοντες· δόξα αἰώνιος, στέφανοι δικαιοσύνης, βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἄθλά σοι ἔσται.

5 Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π.— Τὰ φρέατα ἐξαντλούμενα, εὐρωότερα γίνεται· ἐναφιέμενα δὲ κατασῆπεται· καὶ πλούτου, τὸ μὲν στάσιμον ἀχρηστον, τὸ δὲ κινούμενόν τε καὶ μεταβαῖνον κοινωφελές καὶ εὐκαρπον. Δὸς χάριν τῷ εὐεργέτῃ, ὅτι οὐχὶ αὐτὸς διοχλεῖς θύρας ἐτέρων, ἀλλὰ τὰς σὰς ἄλλοι καταλαμβάνουσιν.

10 Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλ. πρὸς τοὺς πλουτοῦντας.— Δάνειον ὁ πλούσιος τῷ ἀπόρφ. Θεῷ πιστευσον τῷ ἀεὶ εἰς πρόσωπον ἰδίου ὑπὲρ τοῦ θλιβομένου λαμβάνοντι, καὶ οἴκοθεν ἀποδιδόντι τὴν χάριν. Ἀξιόπιστος ἐγγυητῆς, πανταχοῦ γῆς καὶ θαλάσσης ἠπλωμένους ἔχων τοὺς θησαυρούς.

15 Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π.— Σκορπιζόμενος ὁ πλοῦτος, καθ' ὃν ὁ Κύριος ὑποτίθεται τρόπον, πέφυκε παραμένειν· συνεχόμενος δέ, ἀλλοτριοῦται. Ἐὰν φυλάσσης, οὐκ ἔχεις· ἐὰν σκορπίσης, οὐκ ἀπολέσεις. «Ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν, ἢ δικαιοσύνη αὐτοῦ μὲν εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος».

20 Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π.— Ἐν πανηγύρει οὐδεὶς λυπεῖται προϊέμενος τὰ παρόντα, καὶ ἀντικτώμενος τὰ δέοντα, ἀλλ' ὅσῳ περ ἂν ἐλάττονος τιμῆς τὰ πολυτίμητα πρὶνταί, τοσοῦτῳ χαίρει, ὡς λαμπροῦ αὐτοῦ τοῦ συναλλάγματος γενομένου. Σὺ δὲ λυπῆ χρυσίον καὶ ἀργύριον διδούς, τουτέστι χοῦν παρεχόμενος, ἵνα κτήσῃ
25 τὴν μακαρίαν ζωὴν.

Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π.— Προλαβὼν ἐνταφίασον σεαυτόν. Καλὸν ἐντάφιον ἢ εὐσέβεια. Πάντα περιβαλλόμενος ἀπελθε. Οἴκειον κόσμον τὸν πλοῦτον ποιήσον. Ἔχε αὐτὸν μετὰ σεαυτοῦ. Πεί-

τῆς φιλανθρωπίας. Εἶναι Θεὸς αὐτὸς πού σέ δέχεται· ἄγγελοι αὐτοὶ πού σέ ἐπιφημοῦν· ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ κτίσεως κόσμου σέ μακαρίζουν· δόξα αἰῶνα, στεφάνια δικαιοσύνης καὶ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θὰ εἶναι τὰ ἔπαθλά σου.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Τὰ πηγάδια, ὅσο πιὸ πολὺ ἀντλοῦμε ἀπ' αὐτά, τόσο πιὸ πολὺ νερὸ ἀναβλύζουν, ἐνῶ ἐὰν ἐγκαταλειφθοῦν βρωμοῦν. Καὶ ὁ πλοῦτος, ὅταν μένει στάσιμος, εἶναι ἄχρηστος, ἐνῶ ὅταν κινεῖται καὶ πηγαίνει ἀπὸ τὸν ἓνα στὸν ἄλλο, γίνεται κοινωφελῆς καὶ καρποφόρος. Δῶσε εὐχαριστία στὸν εὐεργέτη, πού δὲν ἐνοχλεῖς ἐσὺ τίς πόρτες τῶν ἄλλων, ἀλλὰ ἄλλοι ἔρχονται στίς δικές σου πόρτες.

Τοῦ ἰδίου, Ὅμιλία πρὸς τοὺς πλουτοῦντας.— Δάνειζε σὺ ὁ πλούσιος στοὺς ἄπορους. Πίστεψε στὸν Θεό, ὁ ὁποῖος πάντοτε παίρνει σὰν νὰ δίνονται σὸ πρόσωπό του ὅσα δίνονται σ' αὐτὸν πού στενοχωρεῖται, καὶ ὁ ὁποῖος ἀνταποδίδει ἀπὸ μόνος του τὴ χάρη. Εἶναι ἄξιος ἐμπιστοσύνης ἐγγυητής, πού ἔχει σ' ὅλη τὴ γῆ καὶ τὴ θάλασσα ἀπλωμένους τοὺς θησαυρούς του.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Ὅταν ὁ πλοῦτος σκορπίζεται, μὲ τὸν τρόπο πού ἐννοεῖ ὁ Κύριος, ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένει· ἐνῶ ὅταν φυλάγεται, χάνεται. Ἐὰν τὸν φυλάσσεις, δὲν θὰ τὸν ἔχεις· ἐὰν τὸν σκορπᾶς, δὲν θὰ τὸν χάσεις. «Σκόρπισε, ἔδωσε στοὺς φτωχοὺς, ἢ δικαιοσύνη του μένει αἰῶνα»²⁸.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Στὸ πανηγύρι κανένας δὲν λυπᾶται ὅταν δίνει τὰ παρόντα καὶ ἀντὶ γι' αὐτὰ ἀποκτᾶ ἐκεῖνα πού χρειάζεται, ἀντίθετα σὲ ὅσο πιὸ χαμηλὴ τιμὴ ἀγοράζει τὰ πολύτιμα πράγματα, τόσο περισσότερο χαίρεται, ἐπειδὴ ἔκανε ἐπιτυχηὴ συναλλαγὴ. Καὶ σὺ λυπᾶσαι δίνοντας χρυσάφι καὶ ἀσήμι, δηλαδή χῶμα, γιὰ νὰ ἀποκτήσεις τὴν αἰῶνα ζωή;

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Πρόλαβε νὰ θάψεις τὸν ἑαυτό σου. Καλὸς τάφος εἶναι ἢ εὐσέβεια. Ἀναχώρησε ἀπὸ τὴ ζωὴ αὐτὴ ἀφοῦ φορέσεις τὰ πάντα. Κάνε τὸν πλοῦτο στολίδια σου. Ἔχε τον μαζί σου. Δεῖξε ἐμπιστοσύνη στὸν καλὸ σύμβουλο, στὸν Χριστὸ πού σέ ἀγά-

28. Ψαλμ. 111, 9.

σθητι καλῶ συμβούλω, τῷ ἀγαπήσαντί σε Χριστῷ, τῷ δι' ἡμᾶς πτωχεύσαντι, ἵνα τὴν ἐκείνου πτωχείαν πλουτήσωμεν.

Μ. Βασ. Ὁμιλία περὶ πτωχείας.— Ὅταν πτωχῷ παρέχειν μέλλης διὰ τὸν Κύριον, τοῦτο καὶ δῶρόν ἐστι καὶ δάνεισμα· 5 δῶρον μὲν, διὰ τὴν ἀνελλιπίαν τῆς ἀπολαύσεως· δάνεισμα δέ, διὰ τὴν μεγαλοδωρεὰν τοῦ ἀποτιννύντος ὑπὲρ αὐτοῦ, ὃς μικρὰ λαβὼν διὰ τοῦ πένητος, μεγάλα ὑπὲρ αὐτοῦ ἀποδώσει· «ὁ γὰρ ἐλεῶν πτωχόν, Θεῷ δανείζει», φησὶν.

Τοῦ ἰδίου.— Ὁ χρήματα διδούς, ἐλεημοσύνην αἰτεῖ παρὰ 10 σοῦ διὰ τῆς χειρὸς τῶν πενήτων, κἂν λάβῃ τὰ ἑαυτοῦ, ἀκεραίαν σοι τὴν χάριν ὡς οἰκείαν ἀποπληροῖ.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος περὶ φθόνου.— «Ὁ πλούσιος οὐπω 15 ζηλωτός ἐστι διὰ τὸν πλοῦτον, οὐχ ὁ δυνάστης διὰ τὸν ὄγκον τοῦ ἀξιώματος. Ὅργανα γάρ ἐστι ταῦτα τῆς λοιπῆς ἀρετῆς τοῖς καλῶς κεχρημένοις, οὐκ αὐτὰ ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντα τὸ μακάριον. Ὁ μὲν οὖν κακῶς αὐτοῖς κεχρημένος ἐλεεινός, ὡς ὁ τῷ ξίφει ὁ ἔλαβεν πρὸς τὴν τῶν πολεμίων ἄμυναν, τούτῳ ἐκουσίως ἑαυτὸν κατατιτρώσκων. Εἰ δὲ καλῶς καὶ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον τὸν παρόντα μεταχειρίζεται καὶ οἰκονόμος ἐστὶ τῶν παρὰ Θεοῦ δοθέντων, 20 ἐπαινέσθαι καὶ ἀγαπᾶσθαι ὁ τοιοῦτος δίκαιός ἐστι διὰ τὸ φιλάδελφον καὶ κοινωρικὸν τοῦ τρόπου.

Τοῦ ἰδίου.— Γενοῦ, ἄνθρωπε, ὡσεὶ ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, μηδέποτε γυμνούμενος τῆς ἐλπίδος, ἀλλ' αἰεθάλλουσαν ἔχων περὶ σεαυτὸν τὴν διὰ πίστεως σωτηρίαν· οὕτω 25 καὶ τὸ αἰεθαλὲς τοῦ φύλλου μιμήσῃ, καὶ τὸ πολύκαρπον δὲ αὐτοῦ ζηλώσεις, ἀφθονον τὴν ἐλεημοσύνην παντὶ καιρῷ παρεχόμενος.

Γρηγ. Θαυματουργοῦ, Χριστήριος εἰς Ἰβριγένην.— Οὐκ οἶμαι, τῷ πόσῳ τῆς διδομένης ὕλης οὐσης ἐξωθεν, ταῖς δὲ προσφερούσαις γνώμαις μᾶλλον καὶ προαιρέσεσι τὴν φιλοτιμίαν

πησε, αὐτὸν ποὺ φτώχεψε γιὰ μᾶς, γιὰ νὰ πλουτίσουμε μὲ τὴ δική του φτώχεια.

Μ. Βασιλείου, Ὁμιλία περὶ πτωχείας.— Ὅταν πρόκειται νὰ δώσεις σὲ φτωχὸν γιὰ τὸν Κύριο, αὐτὸ εἶναι καὶ δῶρο καὶ δάνεισμα. Δῶρο, ἐπειδὴ ἦταν ἀνέλπιση ἢ ἀπόλαυσή του, καὶ δάνεισμα, ἕξαιτίας τῆς μεγάλης δωρεᾶς ἐκείνου ποὺ θὰ τὸ πληρώσει γι' αὐτόν, ὁ ὁποῖος παίρνοντας ἀσήμαντα πράγματα μέσω τοῦ φτωχοῦ, θὰ ἀνταποδώσει μεγάλα χάριν αὐτοῦ. Διότι λέει, «ἐκεῖνος ποὺ ἔλεε φτωχόν, δανείζει τὸν Θεό»²⁹.

Τοῦ ἰδίου.— Αὐτὸς ποὺ δίνει τὰ χρήματα, ζητᾷ ἐλεημοσύνη ἀπὸ σένα μὲ τὰ χέρια τῶν φτωχῶν, καὶ ἂν πάρει αὐτὰ ποὺ εἶναι δικά του, σοῦ ἀνταποδίδει τὴ χάρη, σὰν νὰ τὴν ἔκανες σ' αὐτόν.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος περὶ φθόνου.— Ὁ πλούσιος δὲν εἶναι ἀξιολύπητος γιὰ τὸν πλοῦτο του, οὔτε ὁ ἡγεμόνας γιὰ τὸ ὕψος τοῦ ἀξιωματός του. Διότι αὐτὰ (ὁ πλοῦτος καὶ ἕξουσία) εἶναι ὄργανα τῆς ὑπόλοιπης ἀρετῆς, καὶ δὲν ἔχουν αὐτὰ καθεαυτὰ τὴν εὐτυχία. Ἐκεῖνος λοιπὸν ποὺ τὰ χρησιμοποιεῖ μὲ τρόπο κακό, εἶναι ἀξιολύπητος, διότι μοιάζει μὲ ἐκεῖνον ποὺ, ἐνῶ πῆρε τὸ ξίφος νὰ πολεμήσει τοὺς ἐχθρούς, ἐκεῖνος πλήγωσε μὲ αὐτὸ θεληματικὰ τὸν ἑαυτό του. Ἐὰν ὅμως χρησιμοποιεῖ μὲ τρόπο καλὸ καὶ σύμφωνα μὲ τὴν ὀρθὴ λογικὴ τὸν τωρινὸ πλοῦτο, καὶ γίνεται διαχειριστὴς αὐτῶν ποὺ τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός, εἶναι ἀξιο ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς νὰ ἐπαινῆται καὶ νὰ ἀγαπιέται, γιὰ τὴν ἀγάπη τους πρὸς τοὺς ἀδελφούς καὶ τὴν κοινωνικότητά του.

Τοῦ ἰδίου.— Γίνε, ἄνθρωπε, σὰν τὴν ἐλιά τὴ γεμάτη καρπὸ στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ, χωρὶς νὰ χάνεις ποτὲ τὴν ἐλπίδα, ἀλλὰ ἔχοντας πάντοτε θαλερὴ στὸν ἑαυτό σου τὴ μέσω τῆς πίστεως σωτηρία, θὰ μμείσαι ἔτσι καὶ τὴ θαλερότητα τοῦ δένδρου, καὶ θὰ δείχνεις καρποφορία ἴδια μ' αὐτό, κάνοντας ἀφθονὴ ἐλεημοσύνη σὲ κάθε ὥρα.

Γρηγορίου Θαυματουργοῦ, Χαριστήριος εἰς Ὁριγένην.— Δὲν νομίζω ὅτι ἡ θεία διδασκαλία ζυγίζει τὸ ποσοῦ αὐτῶν ποὺ δίνουμε, διότι εἶναι κάτι τὸ ἔξωτερικό, ἀλλὰ τίς διαθέσεις μᾶλλον καὶ τὴν προαίρεση τῆς γενναιοδωρίας καὶ τὸ χαρούμενο ὕψος.

29. Πάροιμ. 19, 17.

καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν ὁ ἱερὸς λόγος ἐσταθμίσατο.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγος ΙΕ' Εἰς Μακαρβαίους.— Οὐδενὶ τῶν πάντων οὕτως, ὡς ἐλέω Θεὸς θεραπεύεται, ὅτι μηδὲ οἰκειότερον ἄλλο τούτου Θεῷ, οὐ^τ ἔλεος καὶ ἀλήθεια προπορεύονται, καὶ ᾧ^τ προσοιστέον τὸν ἔλεον πρὸ τῆς κρίσεως. Οὐδὲ γὰρ ἄλλω τινὶ ὡς φιланθρωπία τὸ φιλάνθρωπον ἀντιδίδοται παρὰ τοῦ δικαίως ἀντιμετροῦντος ἐν ζυγῷ καὶ σταθμῷ τὸν ἔλεον.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π.— Δός τι Θεῷ χαριστήριον, ὅτι τῶν εὐποιεῖν δυναμένων ἐγένου, ἀλλ' οὐ τῶν εὐπαθεῖν δεομένων, ὅτι 10 μὴ βλέπεις εἰς ἀλοτρίας χεῖρας, ἀλλ' εἰς τὰς σὰς ἕτεροι. Πλούτησον μὴ περιουσίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ εὐσέβειαν· μὴ μόνον τὸ χρυσίον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρετὴν. Γενοῦ τοῦ πλησίον τιμιώτερος, ἐν τῷ φανῆναι χρηστότερος. Γενοῦ τῷ ἀτυχοῦντι θεός, τὸν ἔλεον Θεοῦ μιμούμενος. Οὐδὲν γὰρ οὕτως, ὡς τὸ εὐποιεῖν ἄνθρωπος ἔχει 15 Θεοῦ.

Τοῦ ἰδίου.— Οἶμι μὴ ἀνάγκην εἶναι σοι τῆς εὐεργεσίας, ἀλλὰ προαίρεσιν; Σφόδρα καὶ αὐτὸς ἐβουλόμην καὶ ὑπελάμβανον, ἀλλὰ φοβεῖ με ἡ ἀριστερὰ χεὶρ καὶ οἱ ἔριφοι, καὶ ἃ παρὰ τοῦ στήσαντος ὄνειδίζονται, οὐχ ὅτι διηρπάκασιν, οὐδ' ὅτι σεσυλή- 20 κασιν, ἢ μεμοιχεύκασιν, ἢ ἄλλο τι τῶν ἀπηγορευμένων πεποιθήκασιν, ταύτην τὴν τάξιν καταψηφισθένες, ἀλλ' ὅτι μὴ Χριστὸν διὰ τῶν δεομένων τεθεραπεύκασιν.— Οὐδεὶς μετέγνω τῶν Θεῷ τι προσενεγκάντων. Πολὺς ἐστὶν εἰς ἀνταπόδοσιν.— Ἔστω τὸ ἀγαθὸν ὑμῶν ἐκ τῆς χρείας μὴ τοῦ περισσεύματος, ἢ μᾶλλον 25 καρποφορία Θεὸς εὐφραίνεται, ἢ πλήθει τῆς εἰσφορᾶς καὶ μεγέθει τῆς ἐπίδοσεως.— Φιλανθρωπίαν ἡμᾶς τὴν εἰς ἀλλήλους ἀπαιτεῖ ὁ Θεός, κἂν ὑπ' αὐτοῦ κολαζώμεθα.— Τὸ κάλλιστον καὶ φιλανθρωπότατον, ὅτι μὴ τῇ ἀξίᾳ τοῦ διδομένου, τῇ δὲ δυνάμει καὶ

Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος 15 εἰς Μακαβδαίους.— Μὲ τίποτε ἀπὸ ὅλα δὲν ἱκανοποιεῖται ὁ Θεὸς τόσο πολὺ, ὅσο μὲ τὴν ἔλεημοσύνη, διότι τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι πιὸ ἀγαπητὸ στὸν Θεό, μπροστὰ ἀπὸ τὸν ὁποῖο προπορεύεται ἡ εὐσπλαγχνία καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ στὸν ὁποῖο πρέπει νὰ προσφέρουμε τὴν ἔλεημοσύνη κατὰ τὴν ὥρα τῆς κρίσεως. Ἄλλωστε σὲ κανένα ἄλλο, ὅσο στὴ φιλανθρωπία, δὲν ἀνταποδίδεται τὸ φιλόνητο ἀπὸ ἐκείνον πού μετράει δίκαια μὲ ζυγαριὰ καὶ σταθμὰ τὴν ἔλεημοσύνη.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π.— Εὐχαρίστησε τὸν Θεό, γιὰ τὸ ὅτι εἶσαι ἀπὸ ἐκείνους πού μποροῦν νὰ εὐεργετοῦν καὶ ὄχι ἀπὸ ἐκείνους πού ἱκετεύουν νὰ εὐεργετηθοῦν, διότι δὲν προσβλέπεις στὰ ξένα χέρια, ἀλλὰ ἄλλοι στὰ δικά σου. Πλούτισε ὄχι μόνον σὲ περιουσία, ἀλλὰ καὶ σὲ εὐδωκίαν· ὄχι μόνον σὲ χρυσάφι, ἀλλὰ καὶ σὲ ἀρετὴ. Γίνε πιὸ τίμιος ἀπὸ τὸν πλησίον, μὲ τὸ νὰ ἀποδειχθεῖς πιὸ ἀγαθός. Γίνε θεὸς γι' αὐτὸν πού δυστυχεῖ, μμούμενος τὴν εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ. Διότι ὁ ἄνηθος δὲν ἔχει τίποτε τόσο πολὺ ἀπὸ τὸν Θεό, ὅσο τὸ νὰ εὐεργετῆ.

Τοῦ ἰδίου.— Νομίζεις ὅτι ἡ εὐεργεσία δὲν εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ σένα, ἀλλὰ προαιρετικὴ; Θὰ τὸ ἤθελα κι' ἐγὼ πάρα πολὺ καὶ θὰ τὸ ὑποστήριζα, ἀλλὰ μὲ φοβίζει τὸ ἀριστερὸ χέρι καὶ τὰ ἐρίφια, καὶ αὐτὰ πού κατηγοροῦνται ἀπὸ ἐκείνον πού τὰ ἔστησε, καὶ πού κατατάχθηκαν σ' αὐτὴ τὴν πλευρὰ, ὄχι ἐπειδὴ ἄρπαξαν οὔτε γιατί σύλησαν ἢ μοίχευσαν ἢ ἔκαναν κάτι ἀπὸ ὅσα εἶναι ἀπαγορευμένα, ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν ὑπηρετήσαν τὸν Χριστὸ μέσω ἐκείνων πού εἶχαν ἀνάγκη.— Κανένας ἀπὸ αὐτοὺς πού πρόσφεραν κάτι στὸν Θεὸ δὲν μετάνιωσαν. Τοὺς τὸ ἀνταποδίδει πλουσιοπάροχα.— Ἡ καλωσύνη σας νὰ γίνεταί ἀπὸ τὸ ὑστέρημα καὶ ὄχι ἀπὸ τὸ περισσευμά σας, μὲ τὴν ὁποία καρποφορία εὐχαριστεῖται ὁ Θεὸς περισσότερο, παρὰ μὲ τίς πολλὰς προσφορὰς καὶ μὲ τὸ μέγεθος τῆς εὐεργεσίας.— Ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ ἀπὸ μᾶς τὴν φιλανθρωπία πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ ὅταν ἀκόμα βασανίζομαστε ἀπὸ αὐτόν.— Τὸ πιὸ καλὸ καὶ πιὸ φιλόνητο εἶναι ὅτι ὁ Θεὸς δὲν μετράει αὐτὸ πού δίνουμε ἀνάλογα μὲ τὴν ἀξία του, ἀλλὰ μὲ τὴ ψυχικὴ δύναμη καὶ τὴ διάθεση ἐκείνου πού τὸ δίνει.— Μὴ ἀναβάλλεις τὸ νὰ γίνεις ἀγαθός, ἀλλὰ γίνε τώρα· οὔτε

τῆ διαθέσει τοῦ καρποφοροῦντος μετρεῖ Θεὸς τὴν ἐπίδοσιν.— Μὴ ἀναμείνης γενέσθαι χρηστός, ἀλλ' ἤδη γενοῦ· μηδὲ δι τῆς ἀξίας λείπει, τὸ πᾶν ἐλλείπης, ἀλλὰ τὸ μὲν εἰσένευκε, τὸ δὲ προθυμήθητι.— Οὐδὲν οὕτως τῶν εἰσφερομένων Θεῷ, κἂν ἐλάχιστον ἢ
 5 κἂν πολὺ τῆς ἀξίας λειπόμενον, ὃ μὴ προσίεται πάντως καὶ ἀποδέχεται, εἰ καὶ σταθμίζειν οἶδεν τῆ δικαίᾳ κρίσει τὸν ἔλεον.

Γρηγορίου Θεολόγου, τετράστιχον 30.

Καλόν τι σητῶν ἀρπάσαι καὶ τοῦ φθόνου,
 χριστὸν χρεώστην μᾶλλον, ἢ τὰ πάντα ἔχειν,
 10 ὃς βασιλείαν πλάσματος χαρίζεται.
 Χριστὸν σκέπεις, τρέφεις τε, τὸν πτωχὸν τρέφων.

Τοῦ ἰδίου, τετράστιχον 40.

Εἰ μηδὲν ὄφλεις τῷ Θεῷ τιμωρίας,
 Μηδ' αὐτὸς ἴσθι τοῖς ὄφλουσι συμπαθής.
 15 Εἰ δ' οἶδας ὄφλων, καὶ πρόχρησον τὸ πρᾶον.
 Οἶκτω γὰρ οἶκτος καὶ Θεῷ σταθμίζεται.

Τοῦ ἰδίου.— Τί δεῖ θησαυρίζειν λησταῖς καὶ κλέπταις καὶ καιρῶν μεταβολαῖς, ἄλλοτε εἰς ἄλλους μετατιθέντων καὶ ριπίζόντων τὴν ἄστατον εὐπορίαν, ἀλλὰ εἰς τὰς ἀσφαλεῖς ἀποθήκας
 20 ἀποτίθεσθαι τῶν ἐπιβουλεόντων ἰσχυροτέρας.

Γρηγ. Νύσσης, Εἰς μακαρισμούς, Ὁμιλία Α'.— Βαρύ τι χρῆμα τὸ χρυσίον ἐστί, κοῦφον δέ τι καὶ ἀνωφερὲς πρᾶγμα ἢ ἀρετή. Ἄλλὰ μὴν ἀντίκειται ταῦτα ἀλλήλοις τὸ βάρος καὶ ἡ κοῦφότης. Εἰ οὖν χρῆ τοῖς ἄνω προσβαίνειν, τῶν καθελκόντων
 25 πτωχεύσωμεν, ἵνα ἐν τοῖς ἄνω γενώμεθα. Ἀμήχανον γὰρ κοῦφόν τινα γενέσθαι τὸν τῷ βάρει τῆς ὕλης ἑαυτὸν συνηλώσαντα. Τίς δὲ ὁ τρόπος ὑψηγεῖται ἢ ψαλμωδία: «ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος». Ὁ τῷ πτωχῷ τοῖνον κοινωνήσας, εἰς τὴν μερίδα τοῦ δι'
 30 ἡμᾶς πτωχεύσαντος ἑαυτὸν καταστήσει.

ἐπειδὴ σοῦ λείπει ἡ ἀξία, παραλείπεις τελείως νὰ δώσεις, ἀλλὰ ἓνα μέρος πρόσφερε καὶ γιὰ τὸ ἄλλο δείξε προθυμία.— Τίποτε δὲν ὑπάρχει ἀπὸ αὐτὰ πού προσφέρονται μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ στὸν Θεό, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἐλάχιστο, ἢ καὶ ἂν ὑπολείπεται πολὺ σὲ ἀξία, τὸ ὅποιο ὁ Θεὸς νὰ μὴ τὸ θέλει καὶ νὰ μὴ τὸ δέχεται, ἂν καὶ γνωρίζει νὰ ζυγίζει μὲ δικαιοκρισία τὴν ἔλεημοσύνη.

Τοῦ ἰδίου, τετράστιχο 30.

Εἶναι καλὸ νὰ πάρεις κάτι ἀπὸ τοὺς σκόρους καὶ τὸν φθόνον, νὰ ᾿χεις μᾶλλον τὸν Χριστὸ ὀφειλέτη, παρὰ ὅλα τ' ἄλλα, ὁ ὅποιος γιὰ ἓνα κομμάτι ψωμοῦ χαρίζει τὴ βασιλεία. Τρέφοντας τὸν φτωχόν, σκεπάζεις καὶ τρέφεις τὸν Χριστό.

Τοῦ ἰδίου, τετράστιχο 40.

Ἐὰν δὲν ὀφείλεις στὸν Θεὸ καμμιὰ τιμωρία, οὔτε ἐστὶ εἶσαι συμπαθὴς στοὺς ὀφειλέτες σου. Ἐὰν λοιπὸν γνωρίζεις ὅτι ὀφείλεις, γίνε πρᾶος. Διότι ἡ εὐσπλαγχνία στὸν Θεὸ ἀντισταθμίζεται μὲ εὐσπλαγχνία.

Τοῦ ἰδίου.— Γιατί πρέπει νὰ θησαυρίζουμε γιὰ τοὺς ληστὲς καὶ τοὺς κλέφτες καὶ τὶς μεταβολὲς τῶν καιρῶν, οἱ ὅποιοι μεταθέτουν κάθε τόσο σὲ ἄλλους καὶ ἔξανεμίζουν τὸν ἀσταθὴ πλοῦτον, καὶ νὰ μὴ τὸν καταθέτουμε στὶς πιὸ ἀσφαλεῖς ἀποθήκες πού εἶναι πιὸ ἰσχυρὲς ἀπὸ ἐκείνους πού τὸν ἐπιβουλεύονται;

Γρηγορίου Νύσσης, Ὁμιλία Α' εἰς τοὺς Μακαρισμούς.— Τὸ χρυσάφι εἶναι πρᾶγμα βαρὺ, ἐνῶ ἡ ἀρετὴ εἶναι πρᾶγμα ἑλαφρὸ καὶ φέρεται πρὸς τὰ ἄνω. Ἀλλὰ αὐτὰ τὰ δύο, τὸ βάρος καὶ ἡ ἑλαφρότητα, εἶναι ἀντίθετα μεταξύ τους. Ἐὰν λοιπὸν πρέπει νὰ ἀνεβαίνουμε πρὸς τὰ ἄνω, ἃς γίνουμε φτωχοὶ ἀπὸ ἐκεῖνα πού μᾶς τραβοῦν πρὸς τὰ κάτω, γιὰ νὰ πᾶμε στὰ ἄνω. Διότι εἶναι ἀδύνατον κάποιος νὰ γίνῃ ἑλαφρὸς, ὅταν ἔχει καρφώσει τὸν ἑαυτό του μὲ τὸ βάρος τῆς ὑλῆς. Μὲ ποιὸν τρόπο, τὸ εἰσηγεῖται ὁ ψαλμωδός: «σκόρπισε, ἔδωσε στοὺς φτωχοὺς· ἡ δικαιοσύνη του μένει στοὺς αἰῶνες»³⁰. Ἐκεῖνος λοιπὸν πού δίνει στὸν φτωχόν, ἐγκαθιστᾷ τὸν ἑαυτό του στὴν τάξιν ἐκείνου πού ἔγινε φτωχὸς γιὰ μᾶς.

30. Ψαλμ. 111, 9.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Οὐκ ἔστι κώλυμα πρὸς ἐλεημοσύνην
 πενία, καὶ μάρτυς ἢ χήρα, ἢ τὰ δύο λεπτὰ βαλοῦσα καὶ τοὺς πολ-
 λὰ καταθέντας ὑπερακοντίσασα.— Τυφλὸς οἶδεν ἐλεοῦμενος εἰς
 οὐρανῶν βασιλείαν χειραγωγεῖν, καὶ ὁ τεῖχοις προσκρούων καὶ
 5 βόθροις ἐνολισθαίνων, οὗτος ὁδοποιὸς γίνεται τῆς εἰς οὐρανοῦς
 ἀναβάσεως. Διὰ πενήτων ὁ ἡμέτερος δικαστὴς δωροδοκεῖται
 διὰ τῆς χειρὸς τοῦ πένητος τοῦ δικαστοῦ τὴν παράθυρον κροῦ-
 σον. Δέχεται γάρ σου τὰ δι' αὐτοῦ δῶρα καὶ παραχαράττει τοὺς
 νόμους. Δέχεται, καὶ ἀντὶ δικαίου φιλάνθρωπος γίνεται. Δέχεται,
 10 καὶ τῆς ἀληθείας προτάττει τὸν ἔλεον καὶ τῇ πλάστιγγι τῶν
 ἁμαρτημάτων ἀντικρεμᾶ τὴν χεῖρα τοῦ πένητος.— Ὅταν δια-
 θρέψῃς τὸν πένητα, σαυτὸν νόμιζε διατρέφειν. Τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ
 πράγματος φύσις. Ἐξ ἡμῶν εἰς ἡμᾶς μεταχωρεῖ τὰ διδόμενα. Ὁ
 γὰρ φιλάνθρωπος ἡμῶν Δεσπότης τὸ ἡμέτερον ἐπιδὼν μικρό-
 15 ψυχον, εἰς ὑπερβολὴν ἄμετρον ἀναπέμπει τὸ ἔργον καὶ ἑαυ-
 τὸν χρεώστην τῆς ἐλεημοσύνης καλεῖ. Θεοῦ δάνεισμα τὴν εὐ-
 ποιῖαν προσαγορεύει. Ὡ πόση τῆς ἐλεημοσύνης ἡ δύναμις!
 Μόνη τὸ θεῖον ὑπεισέρχεται δικαστήριον. Μὴ φοβηθῶμεν δικα-
 στήν πρὸ τοῦ δικαστηρίου τὴν χεῖρα προτεινοντα. Μὴ φοβηθῶ-
 20 μεν δικαστὴν οὐκ ἀρνούμενον τοῦ λαβεῖν.— Καθίσας ὁ Ἰησοῦς
 ἀπέναντι τοῦ γαζοφυλακίου, ἐθεώρει πῶς οἱ ὄχλοι βάλλουσι
 χαλκόν. Παραδραμῶν τοὺς θύοντας ἐπὶ τὸ τῆς εὐποιῖας ἐπιγίνε-
 ται θέατρον, δεικνὺς διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν ὅτι μόνῳ Θεῷ τούτῳ
 ἐπιτέρπεται τῷ θεάματι· δεικνὺς ὅτι τὸν θεῖον ὀφθαλμὸν τούτου
 25 μόνου δυναντὸν ἀφομοιοῦσθαι τῷ πλάσαντι· δεικνὺς ὅτι τοῦτο
 μόνον ἄνθρωπον συνάπτει Θεῷ· δεικνὺς ὅτι τοῦτο μόνον τὸν
 πηλὸν προσπελάζει τῷ πλάσῃ. «Γίνεσθε» γάρ, φησί, «οἰκτίρ-
 μονες, ὡς ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος οἰκτίρμων ἐστίν». Μία γάρ

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Δὲν ἀποτελεῖ ἔμπόδιο γιὰ τὴν ἐλεημοσύνη ἢ φτώχεια. Καὶ μάρτυρας αὐτοῦ εἶναι ἡ χήρα, ἡ ὁποία ἔρριξε τὰ δύο λεπτὰ στὸ θυσαυροφυλάκιο ξεπερνώντας ἐκείνους πού ἔρριξαν πολλά. Ἐνας τυφλὸς πού ἐλεεῖται, μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ αὐτὸς πού σκονιάφει στοὺς τοίχους καὶ γλιστράει μέσα στοὺς βόθρους, αὐτὸς γίνεται ὀδηγὸς τῆς ἀναβάσεως στοὺς οὐρανοὺς. Μέσω τῶν φτωχῶν δωροδοκεῖται ὁ δικός μας δικαστῆς· μὲ τὸ χέρι τοῦ φτωχοῦ χτύπα τὸ παράθυρο τοῦ δικαστῆ. Διότι μέσω αὐτοῦ δέχεται τὰ δῶρα σου καὶ παραποιεῖ τοὺς νόμους. Δέχεται τὰ δῶρα σου καὶ ἀπὸ δίκαιος γίνεται φιλάνθρωπος. Τὰ δέχεται καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἀλήθεια τοποθετεῖ τὴν εὐσπλαχνία, καὶ στὴν πλάστιγγα σὰν ἀντίβαρο τῶν ἀμαρτημάτων τοποθετεῖ τὸ χέρι τοῦ φτωχοῦ.— Ὅταν τρέφεις τὸν φτωχό, νὰ πιστεύεις ὅτι τρέφεις τὸν ἑαυτό σου. Διότι τέτοια εἶναι ἡ φύση τοῦ πράγματος. Αὐτὰ πού δίνουμε ἀπὸ μᾶς μεταβαίνουν σὲ μᾶς. Διότι ὁ φιλάνθρωπος Δεσπότης μας, βλέποντας τὴ δική μας μικροψυχία, παραπέμπει πρὸς τὰ ἄνω τὸ ἔργο μας πολὺ πρὸ μεγάλο ἀπὸ ὅτι εἶναι, καὶ ὀνομάζει τὸν ἑαυτό του χρεώστη τῆς ἐλεημοσύνης. Ὀνομάζει τὴν ἀγαθοεργία δάνεισμα τοῦ Θεοῦ. Ἀλήθεια, πόσο μεγάλη εἶναι ἡ δύναμη τῆς ἐλεημοσύνης! Εἶναι ἡ μόνη πού εἰσχωρεῖ στὸ θεϊκὸ δικαστήριο. Νὰ μὴ φοβόμαστε τὸν δικαστῆ πού πρὶν ἀπὸ τὴ δίκη ἀπλώνει τὸ χέρι. Νὰ μὴ φοβόμαστε τὸν δικαστῆ πού δὲν ἀρνεῖται νὰ πάρει.— Ἀφοῦ κάθισε ὁ Ἰησοῦς ἀπέναντι ἀπὸ τὸ θυσαυροφυλάκιο, ἔβλεπε πῶς τὸ πλῆθος ρίχνει μέσα του χρήματα. Παρακάμπτοντας τὸ θυσιαστήριον, τρέχει στὸ θυσαυροφυλάκιο. Παρακάμπτοντας ἐκείνους πού πρόσφεραν θυσίες, ἔρχεται στὸ θέαμα τῆς ἀγαθοεργίας, δείχνοντας μὲ τὴν πράξη του αὐτῆ ὅτι μόνο μὲ τὸ θέαμα αὐτὸ εὐχαριστεῖται ὁ Θεός· δείχνοντας ὅτι τὸ θεϊκὸ μάτι μόνο αὐτὸ ἐνώνει τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸν Θεό· δείχνοντας ὅτι μόνο αὐτὸ φέρνει τὸν πηλὸ κοντὰ στὸν πλάστη. Διότι λέει: «γίνετε σπλαχνικοί, ὅπως καὶ ὁ Πατέρας σας ὁ οὐράνιος εἶναι σπλαχνικός»³¹. Διότι μία εἶναι ἡ εἴσοδος τῆς θεϊκῆς συγγένειας, ἡ ἀγαθοεργ-

31: Λουκᾶ 6, 36.

έστι τῆς θείας συγγενείας εἴσοδος, ἡ εὐποιΐα.— Ὡ τῆς φιλανθρω-
 που ψυχῆς! ὦ τῆς ἐλεήμονος γνώμης! οὐκ ἐξέταμεν ἡ πτωχεία
 τὸ τῆς προαιρέσεως συμπαθές. Οὐκ ἐξήλεγξεν ἡ πτωχεία τὸ τῆς
 γνώμης φιλότιμον. Οὐ συνέστειλεν ἡ ἔνδεια τὸ τῆς ψυχῆς δαψι-
 5 λές.

Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.— Τὸ τῆς ἐλεημοσύνης χρῆμα δια-
 σμήχει ἀμαρτίας, κατακαυχᾶται κρίσεως, ἡμεροῖ τὴν τῆς κολά-
 σεως φλόγα, δυσσωπεῖ τὸν δικάζοντα, μᾶλλον δὲ συνάπτει Θεῷ,
 τοῖς τῶν ἀγίων χοροῖς ἐναρίθμιον ἀπεργάζεται· ἀποφέρει δὲ καὶ
 10 εἰς τὴν ἄνω πόλιν, βασιλείαν οὐρανῶν προξενεῖ, δόξαν ἀμάραν-
 τον, ἐλπίδα βεβαίαν καὶ ἐρηραιμένην· καὶ τί γάρ; οὐχὶ τῶν τε-
 λειούντων εἰς ἀκλόνητον εὐθυμίαν;— Ὁ τοῖς ἐν ἔνδειᾳ καὶ
 πτωχευομένοις τὸν ἴδιον διανέμων πλοῦτον, οὐ πτωχεύει ποτέ.
 «Ὁ γὰρ ἐλεῶν πτωχόν, Θεῷ δανεῖζει», φησίν. Ἀξιοχρεῶς ὁ δα-
 15 νειζόμενος, πιστὸς ὁ δεχόμενος. Οἶδεν ἐκτίσαι σὺν τόκῳ τὸ δο-
 θέν. Πλοῦσιος καὶ φιλότιμος ὁ τὴν τοῦ φιλοικτίρμονος παρακα-
 ταθήκην λαβών.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγος 9, Ἀπολογ. εἰς πατέρα καὶ Βα-
 σίλειον.— Μὴ ἀναμείνης γενέσθαι χρηστός, ἀλλ' ἤδη γενοῦ.
 20 «Οὐκ ὀφθῆση», φησί, «κενὸς ἐνώπιόν μου». Μηδεὶς ἔστω κε-
 νός, μηδὲ ὁ ἄκαρπος, μηδὲ τις στεῖρα ψυχὴ καὶ ἄγονος. Ἐκα-
 στος ἐκ τῶν παρόντων καρποφορεῖ τῷ Θεῷ καὶ τῶν οἰκείων.—
 Μεταποιηθῶμεν τῆς ἐκεῖθεν λαμπρότητος· ἐν κόλποις Ἀβραὰμ
 ἀντὶ τῆς ἐντεῦθεν εὐσπλαγχνίας ἀναπασώμεθα· κρῖμα δίκαιον
 25 κρῖνωμεν· ἐξελώμεθα πένητα καὶ πτωχόν· χήραν καὶ ὄρφανὸν
 ἐλεήσωμεν· ἐκπριώμεθα κτεινομένους μὴ παρίδωμεν τὸν δεό-
 μενον ἡμῶν· μὴ παραδράμωμεν τὸν ἠλκωμένον· μὴ τρυφῆσω-
 μεν ἄλλων κακοπαθούντων· μὴ βδελυξώμεθα τὸν ὁμόδουλον·
 μὴ φίλοι καὶ ἀδελφοὶ γενώμεθα τῆς τοῦ πλουσίου μερίδος, μηδὲ
 30 ὀδυνηθῶμεν ἐν τῇ φλογί· μηδὲ τῷ χαρίσματι διαστῶμεν ἀπὸ

για.- 'Αλήθεια, πόσο φιλόνηρωπη ψυχή! Πόσο σπλαχνική γνώμη! 'Η φτώχεια δὲν ἀφήρεσε τὴ συμπάθεια τῆς προαιρέσεως. Δὲν ἀπέδειξε ἢ φτώχεια ἔνοχη τὴ φιλοτιμία τῆς γνώμης. Δὲν περιορίσε ἢ φτώχεια τὴν γενναιοδωρία τῆς ψυχῆς.

Κυρίλλου 'Αλεξανδρείας.- 'Η πράξη τῆς ἐλεημοσύνης ἀφαιρεῖ τὶς ἁμαρτίες, ἐμφανίζεται μὲ καύχησι κατὰ τὴν κρίσι, ἐξημερῶνει τὴ φλόγα τῆς κολάσεως, κάμπτει αὐτὸν πού δικάζει, ἢ μᾶλλον ἐνώνει μὲ τὸν Θεό, σὲ συγκαταλέγει στὸν ἀριθμὸ τῶν χορῶν τῶν ἁγίων· σὲ ματαφέρει στὴν οὐράνια πόλη, σοῦ ἔξασφαλίζει τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, δόξα ἀμάραντη, ἐλπίδα σίγουρη καὶ βάσιμη. Καὶ τί ἄλλο; Δὲν φέρνει σ' αὐτοὺς πού τὴν κάνουν ἀταλάντευτη εὐθυμία;- 'Εκεῖνος πού μοιράζει τὸν πλοῦτο τοῦ στοὺς φτωχοὺς, δὲν φτωχαίνει ποτέ. Διότι ἐκεῖνος πού ἐλεεῖ ἓνα φτωχό, δανεῖζε, λείει, τὸν Θεό³³. 'Αξιόπιστος αὐτὸς πού δανεῖζεται, ἔμπιστος αὐτὸς πού δέχεται. Γνωρίζει νὰ πληρῶνει μὲ τόκο αὐτὸ πού τοῦ δόθηκε. Εἶναι πλούσιος καὶ φιλότιμος αὐτὸς πού δέχτηκε τὴν παρακαταθήκη τοῦ ἐλεήμονα.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγος 9, 'Απολογητικὸς εἰς πατέρα καὶ Βασίλειον.- Μὴ ἀναβάλλεις νὰ γίνεις καλός, ἀλλὰ γίνε τώρα ἀμέσως. «Νὰ μὴ ἐμφανιστεῖς», λέει, «μπροστά μου κενός»³³. Κανένας δὲν πρέπει νὰ εἶναι κενός, οὔτε ἄκαρπος, οὔτε καμμιὰ ψυχή νὰ εἶναι στείρα καὶ ἄγονη. 'Ο καθένας ἀπὸ αὐτὰ πού ἔχει καὶ εἶναι δικὰ του νὰ παρουσιάζει καρποὺς στὸν Θεό.- "Ἄς οἰκειοποιηθοῦμε τὴ λαμπρότητα πού ὑπάρχει ἐκεῖ. "Ἄς ἀνα-παυθοῦμε στοὺς κόλπους τοῦ 'Αβραάμ, μὲ ἀντάλλαγμα τὴν ἐδῶ εὐσπλαχνία. "Ἄς κάνουμε κρίσι δίκαιη· ἄς γλυτώσουμε τὸν πέννητα καὶ φτωχό· ἄς ἐλεήσουμε τὴ χήρα καὶ τὸν ὀρφανό· ἄς ἐξαγοράσουμε αὐτοὺς πού ὀδηγοῦνται σὲ θανάτωση· ἄς μὴ ἀδιαφορήσουμε γι' αὐτὸν πού μᾶς ἰκετεύει· ἄς μὴ προσπεράσουμε τὸν πληγωμέ-νο· ἄς μὴ κάνουμε ζωὴ ἀπολαύσεων, ὅταν ἄλλοι ὑποφέρουν· ἄς μὴ ἀποστρεφόμεστε τὸν συνάνθρωπό μας· ἄς μὴ γίνουμε φίλοι καὶ ἀδελφοὶ τῆς τύχης τοῦ πλουσίου, οὔτε νὰ ὑποφέρουμε στὴ φλόγα· οὔτε νὰ ἀποχωρισθοῦμε ἀπὸ τὸ χάρισμα τῶν ὀσίων· οὔτε νὰ παρακαλέσουμε τὸν φτωχό

33. *Εξ. 23, 15.

τῶν ὀσίων· μηδὲ δεηθῶμεν Λαζάρου τοῦ πένητος ἄκρω δακτύλῳ καταψύξαι τὴν γλῶσσαν ἡμῶν φλεγομένην. Γενώμεθα χρηστοὶ εὐσπλαγχοὶ, συμπαθεῖς. Μιμησώμεθα τοῦ Δεσπότη τὴν ἀγαθότητα, ὃς ἀνατέλλει τὸν ἥλιον ἀγαθοῖς καὶ πονηροῖς, καὶ
5 τρέφει τῇ βροχῇ πάντας ὁμοίως.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος 16 Εἰς τὸν πατέρα σιωπῶντα.— Ζητήσωμεν τὴν ἐκεῖθεν ἀνάπαυσιν· ρίψωμεν τὴν ἐντεῦθεν περιουσίαν· ὁ καλὸν ἐστὶ ταύτης, τοῦτο μόνον κερδάνωμεν· κτησώμεθα τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς ἐν ἐλεημοσύναις· μεταδῶμεν τῶν ὄντων τοῖς πέ-
10 νησιν, ἵνα τὰ ἐκεῖθεν πλουτήσωμεν· δὸς μερίδα καὶ τῇ ψυχῇ, μὴ τῇ σαρκὶ μόνον· δὸς μερίδα καὶ τῷ Θεῷ, μὴ τῷ κόσμῳ μόνον· ὕφελέ τι τῆς γαστροῦ, τῷ πνεύματι καθιέρωσον· ἄρπασόν τι τοῦ πυρός· ἀπόθου μικρὸν ἀπὸ τῆς νεμομένης φλογός· ἄρπασον τοῦ τυράννου, καὶ πίστευσον τῷ Δεσπότη. Δὸς ὀλίγον παρ' οὗ τὸ
15 πλεον ἔχεις· δὸς καὶ τὸ πᾶν τῷ πάντα χαρισαμένῳ. Οὐδέποτε νικῆσεις μεγαλοδωρεὰν Θεοῦ, ὅσον ἐὰν εἰσενέγκης, πλεῖον αἰεὶ τὸ λειπόμενον· καὶ οὐδὲν δώσεις ἴδιον, ὅτι τὰ πάντα παρὰ Θεοῦ. Καὶ ὥσπερ οὐκ ἔστιν ὑπερβῆναι τὴν ἑαυτοῦ σκιάν, οὐδὲ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν γενέσθαι σώματος μέγεθος, οὕτως οὐδὲ οἷς δίδομεν
20 νικῆσαι Θεόν. Οὐ γὰρ ἐξω τι τῶν αὐτοῦ δίδωμεν. Πόθεν σοι ταῦτα πάντα καὶ παρὰ τίνος; Τίς δύναται νικῆσαι Θεὸν τοῖς χαρίσμασιν; Τίς ἔδωκέν σοι κάλλος οὐρανοῦ βλέπειν, ἡλίου δρόμον, σελήνης κύκλον, ἀστέρων πλῆθος, καὶ ἐν τούτοις πᾶσιν, ὥσπερ ἐν λύρῃ, εὐαρμοστίαν καὶ τάξιν ὡσαύτως ἔχουσιν, ὠρῶν ἀλλα-
25 γὰς, μεταβολὰς καιρῶν, ἐνιαυτῶν περιόδους, ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἰσομοιρίαν, γῆς ἐκφύσεις, ἀέρος χύσιν, πλάτη θαλάσσης λελυμένης καὶ ἰσταμένης, βάθη ποταμῶν, ἀνέμων ρεύματα; Τίς ὑετούς,

Λάζαρο νά δροσίσει μέ τήν ἄκρη τοῦ δακτύλου του τή γλώσσα μας πού θά καίεται. Ἄς γίνουμε ἀγαθοί, σπλαχνικοί, πονετικοί. Ἄς μιμηθοῦμε τήν ἀγαθότητα τοῦ Δεσπότη, «ὁ ὅποιος ἀνατέλλει τόν ἥλιο γιά τούς καλοῦς καί τούς κακοῦς, καί τρέφει μέ τή βροχή ὄλους»³⁴ κατὰ τόν ἴδιο τρόπο.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος 16, Εἰς τόν πατέρα σιωπῶντα.— Ἄς ζητήσουμε τήν ἐκεῖ ἀνάπαυση· ἄς ἀπορρίψουμε τήν ἐδῶ περιουσία. Ἄς ὠφεληθοῦμε ἀπό αὐτήν μόνο ὅ,τι εἶναι καλό· ἄς κερδίσουμε τίς ψυχές μας μέ ἐλεημοσύνης· ἄς δώσουμε ἀπό αὐτά πού ἔχουμε στοὺς φτωχοῦς, γιά νά ἀποκτήσουμε τόν οὐράνιο πλοῦτο· δώσε μιά μερίδα καί στήν ψυχή, καί ὄχι μόνο στή σάρκα· δώσε μιά μερίδα καί στὸν Θεό, καί ὄχι μόνο στὸν κόσμο· ἀφαίρεσε κάτι ἀπὸ τήν κοιλιὰ καί ἀφιέρωσε το στὸ πνεῦμα· ἄρπαξε κάτι ἀπὸ τὴ φωτιά· σπρῶξε το λίγο πιὸ πέρα ἀπὸ τὴ φλόγα πού τὸ κατατρώνει· ἄρπαξέ το ἀπὸ τὸν τύραννο καί ἐμπιστεύσου το στὸν Δεσπότη. Δώσε λίγο σ' αὐτὸν ἀπὸ τὸν ὅποιο πήρες τὸ περισσότερο· δώσε τα ἀκόμα καί ὅλα σ' αὐτὸν πού σου τὰ χάρισε ὅλα. Ποτέ δὲν θά ξεπεράσεις τὴ μεγάλη δωρεὰ τοῦ Θεοῦ· ὅσα καί ἂν προσφέρεις, ἐκεῖνα πού θά μένουν θά εἶναι πάντοτε περισσότερα· ἄλλωστε δὲν πρόκειται νά δώσεις τίποτε δικό σου, διότι ὅλα εἶναι ἀπὸ τὸν Θεό. Καί ὅπως δὲν εἶναι δυνατὸ νά ξεπεράσεις τὴ σκιά σου, οὔτε τὸ ὕψος τοῦ σώματος νά ξεπεράσει τὸ κεφάλι, ἔτσι οὔτε καί μέ αὐτά πού δίνουμε μπορούμε νά ξεπεράσουμε τὸν Θεό. Διότι δὲν δίνουμε κάτι ἔξω ἀπὸ αὐτά πού ἐκεῖνος μᾶς ἔδωσε. Ἄπὸ ποῦ ἔχεις ὅλα αὐτά καί τίνος εἶναι; Ποιὸς μπορεῖ νά ξεπεράσει τὸν Θεὸ στὰ χαρίσματα; Ποιὸς σου ἔδωσε τὴν ἱκανότητα νά βλέπεις τὴν ὁμορφιά τοῦ οὐρανοῦ, τὴν τροχιά τοῦ ἡλίου, τὸν κύκλο τῆς σελήνης, τὸ πλῆθος τῶν ἄστρων, καί σὲ ὅλα αὐτά, σὰν σὲ λύρα, τὴν καλὴ προσαρμογὴ καί τάξη πού εἶναι πάντοτε ἴδια, τίς ἐναλλαγές τῶν ἐποχῶν, τίς μεταβολές τῶν καιρῶν, τίς περιόδους τῶν ἐτῶν, τὴν ἴση μοῖρα τῆς ἡμέρας καί τῆς νύχτας, τὴ δλάστηση τῆς γῆς, τὴ διάχυση τοῦ ἀέρα, τὸ πλάτος τῆς θάλασσας πού εἶναι ἐλεύθερη καί συγκρατημένη, τὰ

34. Ματθ. 5, 45.

γεωργίαν, τροφάς, τέχνας, οικήσεις, πόθεν σοι τῶν ζώων, τὰ μὲν ἡμέρωται καὶ ὑπέζευκται, τὰ δὲ τροφή παραδίδοται; Τίς σε Κύριον καὶ βασιλέα πάντων κατέστησεν ἐπὶ τῆς γῆς; Εἴτα οὐκ αἰσχυρόμεθα εἰ τοσαῦτα παρ' αὐτοῦ, τὰ μὲν λαβόντες, τὰ δὲ ἐλπί-
5 ζοντες, μηδὲ ἐν τοῦτο εἰσοίσομεν τῷ Δεσπότῃ, τὸ φιλάνθρωπον;

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π.— Εἰ ὁ ἀτιμάζων πένητα, παροξύνει τὸν ποιήσαντα αὐτόν, τιμᾷ τὸν ποιητὴν ὁ περιέπων τὸ ποίημα· «ὁ ἐλεῶν πτωχῶν, Θεῷ δανείζει», φησὶν. Τίς οὐ δέχεται χρεώστην ἀποδώσοντα ἐν καιρῷ μετὰ τῆς ἐπικαρπίας τὸ δάνειον; Ἐλεη-
10 μοσύναις καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἀμαρτίαι. Καθαρθῶμεν οὖν ἐλεήσαντες.

Κλήμεντος Ἀλεξ., Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος.— Δυνατὸς ἦν ὁ Πατὴρ ποιῆσαι μηδένα πένητα· ἀλλ' εἰ τὸ εὐποιεῖν περιηρεῖτο, συμπάχειν οὐδεὶς ἤξιον νῦν ἀλλήλων ἔνεκα. Καὶ εὐποροῦμεν,
15 καὶ ἀποροῦμεν, ἵνα τόπος γενώμεθα τῇ εὐποιᾷ.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π.— Τὸν ἐναντίον τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις σεαυτῷ κατάλεξον στρατόν, ἄοπλον, ἀπόλεμον, ἀναίμακτον, ἀόργητον, ἀμίαντον· γέροντας θεοσεβεῖς, ὄρφανοὺς θεοφιλεῖς, χήρας πραότητι ὠπλισμένας, ἀνδρας ἀγάπη κεκοσμημένους.
20 Τοιούτους κτῆσαι τῷ σῶ πλούτῳ, καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ δορυφόρους, ὧν στρατηγεῖ ὁ Θεός.

Τοῦ ἰδίου, Στρωματεῖς 4.— Ἐλεήμονας εἶναι βούλεται, οὐ μόνον τοὺς ἔλεον ποιοῦντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς θέλοντας εὐποιεῖν, κἂν μὴ δύνωνται, οἷς κατὰ προαίρεσιν τὸ ἐνεργεῖν πάρεστι. Τῆς
25 αὐτῆς οὖν μεθέξουσι τιμῆς τοῖς δυνηθεῖσιν οἱ βουλόμενοι, ὧν ἡ προαίρεσις ἴση, κἂν πλεονεκτῶσιν ἕτεροι τῇ περιουσίᾳ.— Ἐλεη-

βάθη τῶν ποταμῶν, τὰ ρεύματα τῶν ἀνέμων; Ποιός δίνει τίς βροχές, τὴ γεωργία, τίς τροφές, τίς τέχνες, τίς κατοικίες; Ἀπὸ ποῦ γιὰ χάρη σου ἄλλα ἀπὸ τὰ ζῶα εἶναι ἡμερα καὶ ὑποταγμένα καὶ ἄλλα σοῦ παραδίνονται γιὰ νὰ τρέφῃσαι; Ποιός σὲ ἔκανε κύριο καὶ βασιλιά ὄλων πάνω στὴ γῆ; Δὲν ντρεπόμαστε λοιπόν, πού, ἐνῶ ἔχομε πάρει ἀπὸ αὐτὸν τόσα πολλὰ καὶ ἐλπίζουμε νὰ πάρουμε, νὰ μὴ προσφέρουμε στὸν Δεσπότη οὔτε ἓνα, τὴ φιλανθρωπία;

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Ἐὰν αὐτὸς πού περιφρονεῖ τὸν φτωχό, ἐξοργίζει ἐκεῖνον πὸν τὸν δημιούργησε, ἄρα τιμᾷ τὸν δημιουργὸ ἐκεῖνος πὸν περιθάλλει τὸ δημιούργημα. Διότι λέει, «ἐκεῖνος πὸν ἔλεε ἓνα φτωχόν, δανεῖζει στὸν Θεό»³⁵. Ποιός δὲν δέχεται ἓνα χρεώστη, ὁ ὁποῖος θὰ τοῦ ἐπιστρέφει τὸ δάνειο στὸν κατάλληλο καιρὸ μαζὶ μὲ τὸν τόκο; Μὲ ἐλεημοσύνης καὶ πίστη καθαρίζονται οἱ ἁμαρτίες. Ἄς καθαριστοῦμε λοιπὸν κάνοντας ἐλεημοσύνη.

Κλήμενος Ἀλεξ., Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος.— Ὁ Πατέρας μποροῦσε νὰ μὴ κάνει κανέναν φτωχό ἄλλὰ ἂν ἀφαιροῦσε τὴν ἀγαθοεργία, τότε κανένας δὲν θὰ ζητοῦσε νὰ συμπάσχουμε μὲ τοὺς ἄλλους. Εἴμαστε λοιπὸν καὶ εὐποροὶ καὶ ἄποροι, γιὰ νὰ δώσουμε τόπο στὴν ἀγαθοεργία.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Πάρε μὲ τὸ μέρος σου τὸν ἀντίθετο γιὰ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους στρατό, τὸν ἄοπλο, ἀπόλεμο, ἀναίμακτο, ψυχραμο, ἀγνὸ· τοὺς εὐσεβεῖς γέροντες, τοὺς ἀγαπητοὺς στὸν Θεὸ ὀρφανούς, τίς ὀπλισμένες μὲ πραότητα χῆρες, τοὺς στολισμένους μὲ ἀγάπη ἄνδρες. Τέτοιους ἀπόκτησε μὲ τὸν πλοῦτο σου, δορυφόρους καὶ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς σου, τῶν ὁποίων ὁδηγὸς εἶναι ὁ Θεός.

Τοῦ ἰδίου, Στραματεῖς 4.— Ὁ Θεὸς θέλει νὰ εἶναι ἐλεήμονες ὄχι μόνο αὐτοὶ πὸν κάνουν ἐλεημοσύνης, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ πὸν θέλουν νὰ ἐλεοῦν, ἔστω καὶ ἂν δὲν μποροῦν, στοὺς ὁποίους ὑπάρχει ἡ διάθεσις νὰ πράξουν τὴν ἀγαθοεργία. Ἐπομένως τὴν ἴδια τιμὴ θὰ ἔχουν μὲ ἐκεῖνους πὸν μπόρεσαν νὰ ἐλεήσουν καὶ ἐκεῖνοι πὸν ἠθελαν, διότι ἡ διάθεσις τους ἦταν ἴση, ἂν καὶ ὑπερτεροῦν οἱ ἄλλοι ὡς πρὸς τὴν περιουσία.— Πρέπει νὰ κάνουμε ἐλεημοσύνης, λέει ὁ

35. Παροιμ. 19, 17.

μοσύνας δεῖ ποιεῖν, ὁ λόγος φησίν, ἀλλὰ μετὰ κρίσεως καὶ τοῖς ἀξίοις. Καὶ ὡσπερ ὁ γεωργὸς σπείρει οὐκ εἰς ἀπλῶς τὴν γῆν, ἀλλ' εἰς ἀγαθὴν, ἵνα αὐτῷ καρποὺς κομίση, οὕτω δεῖ σπείρειν τὴν εὐποιῶν εἰς χήρας, εἰς ὄρφανούς, εἰς τοὺς ἀπεριστατούς, ἵνα
5 τῆς ἀπ' αὐτῶν εὐκαρπίας διὰ τῶν εὐχῶν ἐπιτύχησ.

Εἰρηναίου, Ἐπιστολὴ πρὸς Βίκτορα.— Ἐν ᾧ ἂν τις δύναται εὐποιεῖν τῷ πλησίον, ἦν μὴ ποιῇ, ἀλλότριος τῆς ἀγάπης τοῦ Κυρίου νομισθήσεται.

Διονυσίου Ἀλεξανδρείας.— Τοῦ ἔλεεῖν καὶ εὐεργετεῖν, οὕτε
10 προτιμώτερον, οὐτε φιλανθρωπότερόν ἐστιν ἡμῖν τι ἕτερον, ἐπεὶ μὴδὲ τῷ Θεῷ.

Διδύμου.— Μακάριόν ἐστιν ἀληθῶς εἰς πάντα πτωχοὺς καὶ πένητα συνιέναι, ἵνα τις κατὰ σύνεσιν τὰ τῆς κοινωνίας πτωχῷ καὶ πένητι ποιήσεται, μείζονα καὶ σπουδαιότερον τὴν ἐπιμέλειαν
15 ποιούμενος εἰς τοὺς δι' ἀρετὴν ἢ θεοσέβειαν πτωχεύσαντας ἢ πενομένους· ἄλλως εἰς τοὺς ἐκ νόσων ἢ συμπτωμάτων ἀποροῦντας, παρὰ τοὺς ἐκ κακοπραγίας ἢ ἀσωτίας πτωχεύσαντας.

Εὐαγρίου.— Ξένος καὶ πένης Θεοῦ κολλύριον. Ὁ δεξάμενος αὐτούς, ταχέως ἀναβλέψει.— Λεῖα ὁδὸς ὑπὸ ἐλεημοσύνης γίνεται.

Νείλου.— Οἶδε τρέφεσθαι ὁ Δεσπότης τῶν ὄλων διὰ μεταδόσεως τῆς πρὸς τοὺς εὐποιουμένους.— Ἦνπερ ποιεῖς εὐεργεσίαν ἐλεημοσύνης εἰς πάντας τοὺς δεομένους, ὁ Χριστὸς σφετερίζεται. «Πεπεῖνακα» γάρ, φησί, «καὶ δεδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ πεποτίκατέ με».

Φίλωνος.— Πλούτου τὸ κάλλος οὐκ ἐν βαλαντίοις, ἀλλ' ἐν τῇ τῶν χρηζόντων ἐπικουρίᾳ.

Τίτλος θ'.— Περὶ τῶν ἐλεημοσύνην μὴ ποιούντων, ἀλλὰ πλεονεκτούντων, καὶ περὶ φειδώλων φιλοπλουτούντων καὶ φιλαργύρων.

Ἰωβ 5,5.— Ἐξ ἀδίκου στόμα ἐφράχθη. Ἐκεῖνοι ἐθέρισαν,

λόγος, ἀλλὰ μὲ λογικὴ καὶ σ' αὐτοὺς πού εἶναι ἄξιοι ἐλεημοσύνης. Καὶ ὅπως ὁ γεωργὸς σπέρνει ὄχι ἀπλῶς στὴ γῆ, ἀλλὰ στὴν εὐφορῆ γῆ, γιὰ νὰ τοῦ ἀποφέρει καρπούς, ἔτσι πρέπει νὰ σπείρεις τὴν ἀγαθοεργία στὶς χῆρες, στοὺς ὀρφανούς, σ' ὅσους εἶναι ἐμπερίστατοι, γιὰ νὰ ἐπιτύχεις ἀπ' αὐτοὺς μὲ τὶς εὐχὲς τους καλὴ καρποφορία.

Εἰρηναίου, Ἐπιστ. εἰς Βικτορα.— Γιὰ ὅτι μπορεῖ κανεὶς νὰ βοηθήσει τὸν πλησίον, ἂν δὲν τὸ κάνει, θὰ θεωρηθεῖ ξένος ἀπὸ τὴν ἀγάπῃ τοῦ Κυρίου.

Διονυσίου Ἀλεξανδρείας.— Δὲν ὑπάρχει γιὰ μᾶς τίποτε ἄλλο προτιμότερο καὶ πιὸ φιλόφθωπο ἀπὸ τὸ νὰ ἐλεοῦμε καὶ νὰ εὐεργετοῦμε, ὅπως οὔτε καὶ γιὰ τὸν Θεό.

Διδύμου.— Εἶναι πραγματικὰ μακάριο νὰ κατανοοῦμε καὶ φτωχὸ καὶ ἐνδεῆ, ὥστε ὁ καθένας μὲ σύνεση νὰ δίνει στὸν φτωχὸ καὶ στὸν ἐνδεῆ, φροντίζοντας περισσότερο καὶ γρηγορότερα ἐκείνους πὺ ἔχουν γίνῃ φτωχοὶ καὶ ἐνδεεῖς ἕξαιτίας τῆς ἀρετῆς ἢ θεοσέβειάς τους· ἐπίσης ἐκείνους πὺ εἶναι ἄποροι, ἕξαιτίας ἀσθενειῶν ἢ ἀτυχημάτων, παρὰ ἐκείνους πὺ πτώχευσαν ἀπὸ κακὰς πράξεις καὶ σπατάλες.

Εὐαγρίου.— Ὁ ξένος καὶ ὁ φτωχὸς εἶναι τὸ κολλύριον τοῦ Θεοῦ. Ὅποιος τοὺς δέχεται, ἀνακτᾷ ἀμέσως τὸ φῶς του. Ὁ δρόμος μὲ τὴν ἐλεημοσύνη γίνεταὶ ὁμαλός.

Νείλου.— Ὁ Δεσπότης τῶν ὅλων ξέρει νὰ τρέφεται μὲσω ἐκείνων πὺ δίνονται στοὺς εὐεργετούμενους. Ἡ εὐεργεσία πὺ κανεὶς σὲ ὅλους ὅσους ἔχουν ἀνάγκη, τὴν ἰδιοποιεῖται ὁ Χριστός. Διότι λέει· «ἐπέινασα, καὶ μοῦ δώσατε νὰ φάω· ἐδίψασα, καὶ μὲ ποτίσατε»*.

Φίλωνος.— Ἡ ὁμορφιὰ τοῦ πλοῦτου δὲν βρῖσκεται στὸ βαλάντιο, ἀλλὰ στὴ βοήθεια ἐκείνων πὺ ἔχουν ἀνάγκη.

Τίτλος 9.— Γιὰ ἐκείνους πὺ δὲν κάνουν ἐλεημοσύνη, ἀλλ' εἶναι πλεονέκτες· ἐπίσης γιὰ τοὺς σφιχτοχέρηδες, ἐκείνους πὺ ἀγαποῦν τὸν πλοῦτον, καὶ τοὺς φιλάργυρους.

Ἰωβ 5,5.- «Τοῦ ἄδικου τὸ στόμα φράχθηκε. Αὐτὰ πὺ θέρισαν

δίκαιοι ἔδονται, αὐτοὶ δὲ ἐκ κακῶν οὐκ ἐξαιρεθῆσονται».

Ἰωβ 24,2-4.— «'Ασεβεῖς ὄριον ὑπερέβησαν, ποιμνιον σὺν ποιμένι ἀρπάσαντες ἀπῆλθον, ὑποζύγιον ὄρφανῶν ἀπήγαγον, βοῦν χήρας ἐνεχυρίασαν. Ἐξέκλιναν δὲ ἀδυνάτους ἐξ ὁδοῦ δικαίας, ὁμοθυμαδὸν δὲ ἐκύκλωσαν πρᾶεῖς γῆς».

Ἰωβ 4,8-9.— «Οἱ σπεύροντες τὰ ἄτοπα, ὀδύνας θεριοῦσιν ἑαυτοῖς, ἀπὸ προστάγματος Κυρίου ἀπολοῦνται, ἀπὸ δὲ πνεύματος ὀργῆς αὐτοῦ ἀφανισθήσονται».

Ἰωβ 11,11.— «Αὐτὸς οἶδεν ἔργα ἀνόμων· ἰδὼν δὲ ἄτοπα οὐ παρόψεται».

Ἰωβ. 34,22.— «Οὐκ ἔστι τόπος τοῦ κρυβῆναι τοὺς ποιοῦντας τὰ ἄνομα».

Ἰωβ 20,18-20.— «Εἰς κενὰ καὶ μάταια ἐκοπίασε πλοῦτον, ἐξ οὗ οὐ γεύσεται. Πολλῶν γὰρ ἀδυνάτων οἴκους ἔθλασε, δίκαιαν δὲ ὄρφανῶν ἤρπασε, καὶ οὐκ ἔστησεν. Οὐκ ἔστιν αὐτοῦ σωτηρία τοῖς ὑπάρχουσιν, ἐν ἐπιθυμίᾳ αὐτοῦ οὐ σωθήσεται. Οὐκ ἀνθήσει αὐτοῦ τὰ ἀγαθὰ. Ὅταν δοκῆ ἤδη πεπληρῶσθαι, σβεσθήσεται, πᾶσα δὲ ἀνάγκη ἐπ' αὐτὸν ἐπελεύσεται».— «Φυλάττω μὴ πρᾶξαι ἄδικα».

Ἰωβ 22,6-10.— «'Ενεχυρίαζες τοὺς ἀδελφούς σου διακενῆς, ἀμφίασιν δὲ γυμνῶν ἀφέλου. Οὐδὲ ὕδωρ διψῶντας ἐπότισας, ἀλλὰ πεινῶντων ἐστέρησας ψωμόν. Χήρας δὲ ἐξαπέστειλας κενάς, ὄρφανούς δὲ ἐκάκωσας. Τοιγαροῦν ἐκύκλωσάν σε παγίδες καὶ ἐσπούδασέ σε πόλεμος ἐξαισίος».

Ἰωβ 24,9-14.— «Ἦρπασαν ὄρφανὸν ἀπὸ μαστοῦ, πεπτωκότα δὲ ἐταπεινώσαν, καὶ γυμνοὺς ἐξέβαλον ἀδίκως, πεινῶντων δὲ τὸν ψωμόν ἀφείλαντο. Ὅδον δικαιοσύνης οὐχ ὤδευσαν, οὐδὲ ἀτραποὺς αὐτῆς ἐπορεύθησαν. Γνοὺς δὲ αὐτῶν τὰ ἔργα, παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς σκότος».

Ἰωβ 31,3.— «Οὐαὶ καὶ ἀπώλεια τῷ ἀδίκῳ».

ἐκείνοι, τὰ τρώνε οἱ δίκαιοι, ἐνῶ αὐτοὶ δὲν θὰ ἔξαιρεθοῦν ἀπὸ τοὺς κακοῦς».

Ἰώβ 24,2-4.- «Οἱ ἀσεβεῖς ξεπέρασαν τὸ ὄριο· ἀφοῦ ἄρπαξαν τὸ κοπάδι μαζί με τὸν βοσκὸ ἔφυγαν· ἀπήγαγαν τὰ ὑποζύγια τῶν ὄρφανῶν πῆραν τὸ βόδι τῆς χήρας ὡς ἐνέχυρο· ἀνάγκασαν τοὺς ἀδύνατους νὰ παρεκκλίνουν ἀπὸ τὸν σωστὸ δρόμο, καὶ περικύκλωσαν ὅλους τοὺς πράους τῆς γῆς».

Ἰώβ 4,8-9.- «Αὐτοὶ ποὺ σπέρνουν ἀνομίες, θὰ θερίσουν γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς καρποὺς ὀδυνηροῦς· με πρόσταγμα τοῦ Κυρίου θὰ χαθοῦν καὶ με τὸ φύσημα τῆς δίκαιης ὀργῆς του θὰ ἀφανισθοῦν».

Ἰώβ 11,11.- «Αὐτὸς γνωρίζει τὰ ἔργα τῶν παρανόμων, καὶ βλέποντας τὰ ἄτοπα ἔργα τους δὲν θὰ τὰ παραβλέψει».

Ἰώβ 34,22.- «Δὲν ὑπάρχει τόπος νὰ κρυφτοῦν αὐτοὶ ποὺ κάνουν τὰ παράνομα ἔργα».

Ἰώβ 20,18-20.- «Ἄδικα καὶ μάταια κοπίασε γιὰ πλοῦτο, ἀπὸ τὸν ὁποῖο δὲ θὰ γευθεῖ· διότι πολλῶν ἀδυνάτων γκρέμισε τὰ σπῖτια, καὶ ἄρπαξε τὴν τροφή τῶν ὄρφανῶν, καὶ δὲν σταμάτησε. Δὲν ὑπάρχει γι' αὐτὸν σωτηρία με τὰ ὑπάρχοντά του. Δὲν θὰ καρποφορήσουν τὰ ἀγαθὰ του. Ὅταν θὰ νομίσει ὅτι εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ ἀγαθὰ, θὰ σθήσει, καὶ θὰ πέσει ἐπάνω του κάθε θλίψη.- Νὰ φυλάγεται, ὥστε νὰ μὴ κάνεις ἀδικίες».

Ἰώβ 22,6-10.- «Ζητοῦσες καὶ ἔπαιρνες ἐνέχυρο ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς σου ἄδικα καὶ ἀφαιροῦσες τὸ ροῦχο τῶν γυμνῶν. Οὔτε νερὸ δὲν ἔδωσες σ' αὐτοὺς ποὺ διψοῦσαν, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ πεινοῦσαν στέρησες τὸ ψωμί. Ἐδίωξες τὶς χήρες με ἀδειανὰ χέρια, καὶ κακοποίησες τοὺς ὄρφανούς. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς λοιπὸν σὲ περικύκλωσαν θλίψεις καὶ ξέσπασε ἐναντίον σου φοβερὸς πόλεμος».

Ἰώβ 24,9-14.- «Ἄρπαξαν ὄρφανὸ παιδί ἀπὸ τὸν μαστό, τὸν πεσμένο κάτω τὸν ταπείνωσαν, ἔδιωξαν ἄδικα τοὺς γυμνοὺς, καὶ ἄρπαξαν τὸ ψωμί ἀπὸ τοὺς πεινασμένους. Δὲν βάδισαν τὸν δρόμο τῆς δικαιοσύνης, οὔτε περπάτησαν στὰ μονοπάτια της. Γνώρισε ὁ Κύριος τὰ ἔργα τους καὶ τοὺς παρέδωσε στὸ σκοτάδι».

Ἰώβ 31,3.- «Καταστροφή καὶ ὄλεθρος ἐπιφυλάσσεται στὸν ἄδικο».

Ἰωβ. 24,20.— «Συντριβείη πᾶς ἄδικος ἴσα ξύλω ἀνιάτω».

Ἰωβ 20,15.— «Πλοῦτος ἀδίκως συναγόμενος ἐξεμεθήσεται».

Ἰωβ 27,16–18.— «Ἐὰν συναγάγη ὡσπερ γῆν ἀργύριον, ἴσα
5 δὲ πηλῶ χρυσίον ἐτοιμάσῃ, ταῦτα πάντα περιποιηθήσονται, τὰ
δὲ χρήματα αὐτοῦ ἀληθινοὶ καθέξουσιν. Ἀπέβη δὲ ὁ οἶκος αὐτοῦ
ὡσπερ σῆτες, καὶ ὡς ἀράχνη ὁ πλοῦτος αὐτοῦ».

Ψαλμ. 33,17.— «Πρόσωπον Κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά,
τοῦ ἐξολοθρεῦσαι» καὶ τὰ λοιπά.

10 Ψαλμ. 48,17.— «Μὴ φοβοῦ ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος, ἢ
ὅταν πληθυνθήσεται».

Ψαλμ. 139,12.— «Ἄνδρα ἄδικον κακὰ θηρεύσει εἰς δια-
φθοράν».

Δ' Βασ. 5,25–27.— «Εἶπεν Ἐλισσαιὲ πρὸς Γιεζί· πόθεν
15 Γιεζί; Καὶ εἶπεν Γιεζί· Οὐ πεπόρευται ὁ δοῦλός σου. Καὶ εἶπεν
Ἐλισσαιὲ πρὸς αὐτόν· Οὐχ ἡ καρδιά μου μετὰ σοῦ ἐπορεύθη, ὅτε
ἐπέστρεψεν ὁ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ἄρματος εἰς συνάντησίν σου; Καὶ νῦν
ἔλαβες τὸ ἀργύριον καὶ τὰ ἱμάτια, καὶ νῦν λήψῃ ἑαυτῷ κήπους
καὶ ἐλαιῶνας καὶ ἀμπελῶνας καὶ πρόβατα καὶ παῖδας καὶ παιδί-
20 σκας. Καὶ ἡ λέπρα Νεεμὰν κολληθήσεταιί σοι καὶ τῷ σπέρματί
σου εἰς τοὺς αἰῶνας».

Παροιμ. 21,14.— «Δώρων ὁ φειδόμενος, θυμὸν ἐγείρει ἰ-
σχυρόν».

Παροιμ. 19,4.— «Πλοῦτος προστίθησι φίλους πολλούς».

25 Παροιμ. 22,7.— «Πλούσιοι πτωχῶν ἄρξουσιν».

Παροιμ. 28,11.— «Σοφὸς παρ' ἑαυτῷ πλούσιος».

Παροιμ. 13,11.— «Ἵπαρξις ἐπισπουδαζομένη μετὰ ἀνο-
μίας, ἐλάσσων γίνεται».

Ίώβ 24,20.— «Κάθε ἄδικος θὰ καταστραφεῖ σὰν τὸ σάπιο δένδρο»

Ίώβ 20,15.— «Ὁ πλοῦτος πὺ συγκεντρώνεται μὲ τρόπο ἄδικο θὰ ξερασθεῖ».

Ίώβ 27,16-18.— «Ἐὰν κάποιος συγκεντρώσει τόσο ἀσήμι ὅσο τὸ χῶμα τῆς γῆς, καὶ συσσωρεῦσει χρυσάφι σὰν τὴ λάσπη, ὅλα αὐτὰ θὰ ἀποταμευθοῦν, ἀλλὰ τὰ χρήματά του θὰ περιέλθουν στὰ χέρια τῶν δικαίων. Τὸ σπίτι του θὰ καταντήσῃ σὰν τοὺς σκόρους, καὶ ὁ πλοῦτος του σὰν τὸν ἰστό τῆς ἀράχνης».

Ψαλμ. 33,17.— «Τὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου εἶναι ἐναντίον ἐκείνων πὺ κάνουν κακό, γιὰ νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσει».

Ψαλμ. 48,17.— «Μὴ παραξενεύεσαι ὅταν ἕνας ἄνθρωπος πλουτίσει, ἢ ὅταν ἀυξηθεῖ πολὺ ἢ δόξα του».

Ψαλμ. 139,12.— «Τὸν ἄδικο ἄνθρωπο θὰ τὸν κυνηγήσουν τὰ κακὰ γιὰ νὰ τὸν καταστρέψουν».

Δ'. Βασ. 5,25-27.— «Ρώτησε ὁ Ἐλισσαῖος τὸν Γιεζί· ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι Γιεζί; Καὶ ὁ Γιεζί ἀπάντησε· Ἐδῶ εἶναι ὁ δοῦλος σου· δὲν πῆγα πουθενά. Καὶ ὁ Ἐλισσαῖος τοῦ εἶπε· Δὲν σὲ παρακολούθησε ἡ καρδιά μου, ὅταν ἐπέστρεψε ὁ ἄνδρας ἀπὸ τὸ ἄρμα καὶ σὲ συνάντησε; Τώρα δὰ πῆρες ἀργύρια καὶ ἐνδύματα, γιὰ νὰ ἀγοράσεις γιὰ τὸν ἑαυτό σου κήπους καὶ ἐλαιῶνες καὶ ἀμπελῶνες καὶ πρόβατα καὶ δούλους καὶ δούλες. Ἡ λέπρα τοῦ Νεεμάν θὰ κολλήσῃ σὲ σένα καὶ στοὺς ἀπογόνους στοὺς αἰῶνες»³⁷.

Παροιμ. 21,14.— «Ὅποιος λυπᾶται νὰ προσφέρει δῶρα, προκαλεῖ μεγάλο θυμό».

Παροιμ. 19,4.— «Ὁ πλοῦτος προσθέτει πολλοὺς φίλους».

Παροιμ. 22,7.— «Οἱ πλούσιοι θὰ γίνουν ἄρχοντες τῶν φτωχῶν».

Παροιμ. 28,11.— «Ὁ πλούσιος νομίζει γιὰ τὸν ἑαυτό του ὅτι εἶναι σοφός».

Παροιμ. 13,11.— «Περιουσία πὺ ἀποκτᾶται μὲ παρανομία, λιγοστεύει».

37. Ὁ Νεεμάν ἦταν διακεκριμένος Σύρος στρατηγὸς λεπρός, ὁ ὁποῖος ἔκανε τὸ πᾶν γιὰ τὴ θεραπεία του, ἐξ οὗ καὶ ἡ δωροδοκία τοῦ ὑπηρετῆ τοῦ Ἐλισσαίου Γιεζί.

Παροιμ. 10,2.— «Οὐκ ὠφελήσουσι θησαυροὶ ἀνόμους».

Παροιμ. 28,27.— «Ὡς ἀποστρέψει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ πτωχοῦ, ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ἔσται».

Παροιμ. 11,17.— «Ἐξολλύει τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ὁ ἀνελεή-
5 μων».

Παρμ. 12,10.— «Τὰ σπλάγχνα τῶν ἀσεβῶν ἀνελεήμονα».

Ἐκκλ. 5,9.— «Ὁ ἀγαπῶν ἀργύριον, οὐ πλησθήσεται ἀργυ-
ρίου».

10 Ἐκκλ. 10,19.— «Τοῦ ἀργυρίου ὑπακούσεται τὰ σύμπαν-
τα».

Ἐκκλ. 6,1-2.— «Ἔστι πονηρία ἣν εἶδον ὑπὸ τὸν ἥλιον·
ἀνὴρ ᾧ δώσει αὐτῷ ὁ Θεὸς πλοῦτον, καὶ ὑπάρχοντα καὶ δόξαν,
καὶ οὐκ ἔστιν ὑστερῶν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὧν ἐπιθυμεῖ,
15 καὶ ὅτι ἀνὴρ ξένος φάγεται αὐτόν».

Ἔσθῃ 12,8.— «Χαναάν, ἐν χερσὶν αὐτοῦ ζυγὸς ἀδικίας· κα-
ταδυναστεύειν ἠγάπησεν».

Ἄββακ. 2,6-7.— «Οὐαὶ ὁ πληθύνων ἑαυτῷ τὰ οὐκ ὄντα
ἑαυτοῦ, καὶ βαρύνων τὸν κλοιὸν αὐτοῦ στιβαρῶς, ὅτι ἐξαίφνης
20 ἀναστήσονται δάκνοντες αὐτόν καὶ ἐκνήψουσιν. Ὁ πλεονεκτῶν
πλεονεξίαν κακὴν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ καὶ τοῦ τάξαι νοσσιὰν αὐτοῦ».

Ἦσ. 5,8.— «Οὐαὶ οἱ συνάπτοντες οἰκίαν πρὸς οἰκίαν, καὶ
ἀγρὸν πρὸς ἀγρὸν ἐγγιζόντες, ἵνα τοῦ πλησίον ἀφέλωνται τι».

Ἦσ. 3,14-15.— «Ἡ ἀρπαγὴ τοῦ πτωχοῦ ἐν τοῖς οἴκοις ὑ-
25 μῶν. Τί ὑμεῖς ἀδικεῖτε τὸν λαόν μου καὶ τὸ πρόσωπον τῶν
πτωχῶν καταισχύνετε; φησὶ Κύριος».

Ἦσ. 47,6.— «Ἐγὼ ἔδωκα εἰς τὴν χεῖρά σου, σὺ δὲ οὐ δέ-
ππδωκας αὐτοῖς ἔλεος».

Ἦσ. 1,15.— «Ὅταν ἐκτείνητε τὰς χεῖρας ὑμῶν, ἀποστρέ-
30 ψω τοὺς ὀφθαλμοὺς μου ἀφ' ὑμῶν. Αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἵματος
πλήρεις».

Ἦσ. 52,5.— «Δι' ὑμᾶς τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς
ἔθνεσιν».

Ἦσ. 57,20.— «Οἱ ἄδικοι ὡς θάλασσα ἀναβρασσομένη, οὐ-
τως κλυδωνισθήσονται καὶ ἀναπαύσασθαι οὐ μὴ δύνανται».

Παροιμ. 10,2.- «Θησαυροὶ δὲν θὰ ὠφελήσουν τοὺς παράνομους».

Παροιμ. 28,27.- «Ὅποιος ἀποστρέφει τὸ πρόσωπό του ἀπὸ τὸν φτωχό, θὰ περιέλθει σὲ μεγάλη ἀνέχεια».

Παροιμ. 11,17.- «Ὁ ἄσπλαχνος καταστρέφει τὸ σῶμα του».

Παροιμ. 12,10.- «Τὰ σπλάχνα τῶν ἀσεβῶν εἶναι ἄπονα».

Ἐκκλ. 5,9.- «Ἐκεῖνος πού ἀγαπάει τὰ χρήματα μὲ πάθος, δὲ θὰ χορτάσει ποτὲ ἀπὸ χρήματα».

Ἐκκλ. 10,19.- «Στὰ χρήματα ὑπακούουν τὰ πάντα».

Ἐκκλ. 6,1-2.- «Υπάρχει ἓνα κακὸ πού τὸ εἶδα στὴ γῆ· ἄνθρωπος στὸν ὁποῖο δίνει ὁ Θεὸς πλοῦτο καὶ ὑλικά ἀγαθὰ καὶ δόξα, ὥστε νὰ μὴ στερεῖται τίποτε ἀπὸ ὅσα ἐπιθυμεῖ ἢ ψυχὴ του, πού στὸ τέλος τοῦ τὰ τρώει ἓνας ξένος ἄνθρωπος».

ᾠσῆ 12,8.- «Στὰ χέρια τοῦ Χαναάν ὑπάρχει ζυγαριὰ ἀδικίας· τοῦ ἀρέσει νὰ ἐκμεταλλεῖται τοὺς ἄλλους».

Ἀββακ. 2,6-7.- «Ἀλλοίμονο σ' αὐτὸν πού πολλαπλασιάζει γιὰ τὸν ἑαυτό του αὐτὰ πού δὲν εἶναι δικά του, καὶ κάνει βαρὺ τὸν ζυγό του, διότι ξαφνικά θὰ ἐξεγερθοῦν καὶ θὰ τὸν δαγκώσουν καὶ θὰ τὸν ἐξαφανίσουν. Ἀλλοίμονο σ' αὐτὸν πού ἀπὸ πλεονεξία ἀποταμεύει θησαυροὺς πονηροὺς στὸ σπίτι του, γιὰ νὰ τοποθετήσῃ ἐκεῖ τὴ φωλιά του».

Ἦσ. 5,8.- «Ἀλλοίμονο σ' ἐκείνους πού ἐνώνουν τὸ σπίτι τους μὲ τὸ σπίτι τοῦ ἄλλου καὶ τὸ χωράφι τους μὲ τὸ χωράφι του, γιὰ νὰ ἀφαιρέσουν κάτι ἀπὸ τὸν διπλανό τους».

Ἦσ. 3, 14-15.- «Ἡ περιουσία τῶν φτωχῶν πού ἀρπάχθηκε βρισκεται στὰ σπίτια σας. Γιατί ἐσεῖς ἀδικεῖτε τὸν λαό μου καὶ ἐξευτελίσετε τὸ πρόσωπο τῶν φτωχῶν; λέει ὁ Κύριος».

Ἦσ. 47,6.- «Ἐγὼ ἔδωσα στὰ χέρια σου· ἐσὺ ὅμως δὲν τοὺς ἔδωσες ἔλεημοσύνη».

Ἦσ. 1,15.- «Ὅταν θ' ἀπλώνετε τὰ χέρια σας, θὰ ἀποστρέφω τὰ μάτια μου ἀπὸ σᾶς. Διότι τὰ χέρια σας εἶναι γεμάτα αἵματα».

Ἦσ. 52,5.- «Ἐξαιτίας σας συκοφαντεῖται τὸ ὄνομά μου μεταξὺ τῶν ἔθνικῶν».

Ἦσ. 57,20.- «Οἱ ἄδικοι θὰ ἀναταράζονται, σὰν θάλασσα τρικυμισμένη, καὶ δὲν θὰ μποροῦν νὰ βροῦν ἀνάπαυση».

Ἦσ. 54,14.— «Ἀπέχου ἀπὸ ἀδίκου, καὶ οὐ μὴ φοβηθῆσῃ, καὶ τρόμος οὐκ ἐγγιεῖ σοι».

Ἰεζ. 16,49–50.— «Τοῦτο τὸ ἀνόμημα Σοδόμων, ὅτι ἐν ὑπερφηανίᾳ καὶ πλησμονῇ ἄρτων καὶ ἐν εὐθηνίᾳ οἴνου ἐσπατάλα, αὐτὴ καὶ θυγατέρες αὐτῆς, καὶ χεῖρα πτωχοῦ καὶ πένητος οὐκ ἀντελάβοντο, καὶ ἐμεγαλαύχουν, καὶ ἐποίησαν ἀνόμημα ἐνώπιόν μου».

Ἰεζ. 22,29.— «Λαὸς ἐκπιέζοντες ἀδικίαν καὶ ἀρπάζοντες ἄρπαγμα, πτωχὸν καὶ πένητα καταδυναστεύοντες, καὶ πρὸς τὸν 10 προσήλτον οὐκ ἀναστρεφόμενοι μετὰ κρίματος».

Ἰεζ. 19,2.— «Ἡ μήτηρ σου σκύμνος λεόντων, ἐγενήθη ἐν μέσῳ λεόντων· ἐπλήθυνε σκύμνους αὐτῆς καὶ ἀνεπήδησεν εἰς τὸν σκύμνον αὐτῆς, λέων ἐγένετο· ἔμαθε τὸ ἀρπάζειν ἄρπαγμα».

Ἰεζ. 22,24.— «Τάδε λέγει Κύριος· σὺ εἶ ἡ γῆ ἡ οὐ βρεχομένη, οὐδὲ ὑετὸς ἐγένετο ἐπὶ σὲ ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς. Οἱ ἀφηγούμενοι ἐν 15 μέσῳ αὐτῆς ὡς λέοντες ὠρυόμενοι, ἀρπάζοντες ἀρπάγματα, ψυχὰς κατεσθίοντες ἐν δυναστείᾳ».

Σοφ. Σειρ. 14,9.— «Πλεονάκτου ὀφθαλμὸς οὐκ ἐμπίπλεται μερίδι».

20 Σοφ. Σειρ. 35,20.— «Συντρίψει Κύριος ὄσφυν ἀνελεημόνων».

Σοφ. Σειρ. 5,8.— «Μὴ ἐπίχαιρε ἐπὶ χρήμασιν ἀδίκους. Οὐδὲν γὰρ ὠφελήσουσιν ἐν ἡμέρᾳ ἐπαγωγῆς».

Σοφ. Σειρ. 16,13.— «Οὐκ ἐκφεύζεται ἐν ἀρπάγματι ἄμαρ 25 τωλός».

Σοφ. Σειρ. 21,8.— «Ὁ οἰκοδομῶν τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐν χρήμασιν ἀλλοτρίου, ὡς ὁ συνάγων τοὺς λίθους αὐτοῦ εἰς τὸν χειμάρρον».

Σοφ. Σειρ. 27,10.— «Λέων θήραν ἐνεδρεύει, οὕτως ἄμαρ 30 τία τοὺς ἐργαζομένους ἄδικα».

Σοφ. Σειρ. 34,18.— «Θυσιάζων ἐξ ἀδίκων, θυσία μεμιασμένη».

Ήσ. 54,14.— «Νὰ ἀπέχεις ἀπὸ τὸ ἄδικο, καὶ δὲ θὰ φοβηθεῖς ποτέ, καὶ τρόμος δὲ θὰ σὲ πλησιάσει».

Ίεζ. 16,49-50.— «Ἡ ἁμαρτία τῶν Σοδόμων εἶναι, ὅτι μέσα στὴν ὑπερηφάνια καὶ τὴν ἀφθονία τοῦ ψωμοῦ καὶ τοῦ κρασιοῦ, ζοῦσε ζωὴ σπάταλη, αὐτὴ καὶ οἱ θυγατέρες της, καὶ δὲν ἔδιναν στὸ χέρι τοῦ φτωχοῦ καὶ τοῦ στερημένου καμμὰ δόθηια, καὶ ὅτι ὑπερηφανεύονταν καὶ ἁμάρταναν μπροστὰ μου».

Ίεζ. 22,29.— «Εἶναι λαὸς πὺ καταπιέζει μὲ τὶς ἀδικίες του ἀρπάζουν καὶ καταδυναστεύουν τὸν φτωχὸ καὶ τὸν ἔνδεῃ, καὶ πρὸς τὸν προσήλυτο δὲν φέρονται δίκαια».

Ίεζ. 19,2.— «Ἡ μητέρα σου εἶναι παιδί λιονταριοῦ, γεννήθηκε ἀνάμεσα σὲ λιοντάρια· γένησε πολλὰ λιονταράκια, καὶ ἓνα ἀπὸ αὐτὰ διακρίθηκε καὶ ἔγινε λιοντάρι, καὶ ἔμαθε νὰ ἀρπάζει τὰ θύματά του».

Ίεζ. 22,24.— «Τὰ ἐξῆς λέει ὁ Κύριος· Σὺ εἶσαι χώρα πὺ δὲ βρέχεται, οὔτε ἔπεσε σὲ σένα βροχὴ κατὰ τὶς ἡμέρες τῆς ὀργῆς μου. Οἱ ἄρχοντές σου ἀνάμεσά σου εἶναι σὰν λιοντάρια πὺ ὠρύονται, ἀρπάζουν καὶ ληστεύουν καὶ κατατρῶνε τὶς περιουσίες τῶν ἀδυνάτων μὲ τὴ δύναμή τους».

Σοφ. Σειρ. 14,9.— «Τὸ μάτι τοῦ πλεονέκτη δὲ χορταίνει μὲ τὸ μερίδιό του».

Σοφ. Σειρ. 35,20.— «Ὁ Κύριος θὰ συντρίψει τὴ μέση τῶν ἄσπλαχνων ἀνθρώπων».

Σοφ. Σειρ. 5,8.— «Νὰ μὴ χαιρεσαι γιὰ χρήματα ἄδικα, διότι δὲν θὰ σὲ ὠφελήσουν καθόλου τὴν ἡμέρα τῆς ὀργῆς τοῦ Κυρίου».

Σοφ. Σειρ. 16,13.— «Ὁ ἁμαρτωλὸς δὲν θὰ διαφύγει τὴν τιμωρία γιὰ τὶς ἀρπαγές του».

Σοφ. Σειρ. 21,8.— «Αὐτὸς πὺ χτίζει τὸ σπίτι του μὲ ξένα χήματα, μοιάζει μὲ τὸν ἄνθρωπο πὺ μαζεύει τὶς πέτρες του σὲ χείμαρρο».

Σοφ. Σειρ. 27,10.— «Ὅπως τὸ λιοντάρι ἐνεδρεύει τὸ θήραμά του, ἔτσι καὶ ἡ ἁμαρτία ἐνεδρεύει γιὰ νὰ πιάσει αὐτοὺς κάνουν ἀδικίες».

Σοφ. Σειρ. 34,18.— «Ἐκεῖνος πὺ προσφέρει θυσία ἀπὸ πράγματα πὺ ἀπέκτησε μὲ τρόπο ἄδικο, κάνει θυσία μολυσμένη».

Σοφ. Σειρ. 40,13.— «Χρήματα ἀδίκων, ὡς ποταμοὶ ξηρανθήσεται καὶ ὡς βροντὴ μεγάλη ἐν ὑετῷ ἐξηχῆσει».

Σοφ. Σειρ. 34,20.— «Θύων υἷὸν ἐναντι πατρὸς αὐτοῦ, ὁ προσάγων θυσίαν ἐκ χρημάτων πενήτων».

5 Σοφ. Σειρ. 12,3.— «Οὐκ ἔσται ἀγαθὰ τῷ ἐνδεδεχίζοντι εἰς κακὰ καὶ τῷ ἐλεημοσύνην μὴ χαριζομένῳ».

Σοφ. Σειρ. 34,21.— «Ἐἶς ἄρτος ἐπιδεδωμένων ζωῆ πτωχῶν· ὁ ἀποστερῶν αὐτήν, ἄνθρωπος αἱμάτων».

Σοφ. Σειρ. 13,24.— «Ἄγαθος πλοῦτος ᾧ μὴ ἔστιν ἄμαρ-
10 τία».

Σοφ. Σειρ. 31,1–6.— «Ἄγρυπνία πλοῦτου ἐκτῆκει σάρκα, καὶ ἡ μέριμνα αὐτοῦ ἀφιστᾷ ὕπνον. Ὁ ἀγαπῶν χρυσίον, οὐ δικαιοθήσεται. Πολλοὶ ἐδόθησαν εἰς πτώμα χρυσίου, καὶ ἐγενήθη ἡ ἀπώλεια αὐτῶν κατὰ πρόσωπον αὐτῶν. Ξύλον προσκόμματός
15 ἔστι τοῖς θυσιάζουσιν αὐτῷ, καὶ πᾶς ἄφρων ἀλώσεται ἐν αὐτῷ».

Σοφ. Σειρ. 13,23–26.— «Κυνηγὸς λεόντων, θυαγροὶ ἐν ἐρήμῳ, οὕτω νομαὶ πλουσίων οἱ πτωχοί. Πλουσίου σφαλέντος πολλοὶ ἀντιλήπτορες· ἐλάλησαν ἀπόρρητα καὶ ἐδικαίωσαν αὐτόν. Πλούσιος ἐλάλησε, καὶ πάντες ἐσίγησαν καὶ τὸν λόγον αὐ-
20 τοῦ ἀνύψωσαν ἕως τῶν νεφελῶν».

Σοφ. Σειρ. 28,10.— «Κατὰ τὴν ἰσχὸν τοῦ ἀνθρώπου, οὕτω καὶ ὁ θυμὸς αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὸν πλοῦτον ἀνυψώσει ὄργην αὐτοῦ».

Σοφ. Σειρ. 31,8–10.— «Μακάριος πλούσιος, ὃς εὐρέθη
25 ἄμωμος, καὶ ὃς ὀπίσω χρυσίου οὐκ ἐπορεύθη. Τίς ἐστι; καὶ μακαριοῦμεν αὐτόν. Ἐποίησε γὰρ θαυμάσια ἐν λαῷ αὐτοῦ. Τίς ἐδοκιμάσθη ἐν αὐτῷ καὶ ἐτελειώθη; καὶ ἔστω εἰς καύχησιν. Τίς ἠδύνατο παραβῆναι, καὶ οὐ παρέβη, ποιῆσαι κακά, καὶ οὐκ ἐποί-

Σοφ. Σειρ. 40,13.- «Τὰ χρήματα τῶν ἀδίκων θὰ ξεραθοῦν σὰν ποτάμια καὶ θὰ ἤχοῦν σὰν μεγάλη βροντὴ σὲ ὥρα βροχῆς».

Σ. Σειρ. 34,20.- «Ὅποιος προσφέρει θυσία ἀπὸ χρήματα φτωχῶν, εἶναι σὰν νὰ θυσιάσει τὸ παιδί μπροστὰ στὸν πατέρα του».

Σοφ. Σειρ. 12,3.- «Νὰ μὴ εὐεργετῆται ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἐπιμένει μὲ πείσμα στὸ κακό, ὅπως ἐπίσης καὶ ἐκεῖνος πού, ἐνῶ μπορεῖ, δὲν κάνει ἐλεημοσύνη».

Σοφ. Σειρ. 34,21.- «Τὸ ψωμί τῶν στερημένων εἶναι ἡ ζωὴ τῶν φτωχῶν· ἐκεῖνος πὺ τὸς τὴν στερεῖ εἶναι ἄνθρωπος πὺ χύνει αἷμα».

Σοφ. Σειρ. 13,24.- «Εἶναι καλὸς ὁ πλοῦτος ἐκεῖνος, στὸν ὁποῖο δὲν ὑπάρχει ἁμαρτία».

Σοφ. Σειρ. 31,1-6.- «Ἡ ἀγρυπνία τοῦ πλούτου λειώνει τὶς σάρκες, καὶ ἡ φροντίδα γι' αὐτὸν ἀπομακρύνει τὸν ὕπνο. Αὐτὸς πὺ ἀγαπάει τὸ χρυσάφι, δὲν θὰ δικαιωθεῖ. Πολλοὶ γιὰ τὸ χρυσάφι ἐγίναν πῶμα, καὶ ἡ καταστροφή τους παρουσιάστηκε ξαφνικὰ μπροστὰ τους. Τὸ χρυσάφι εἶναι ξύλο στὸ ὁποῖο σκοντάφτουν ὅσοι κάνουν θυσία σ' αὐτό, καὶ κάθε ἀνόητος συλλαμβάνεται στὰ δίχτυα του».

Σοφ. Σειρ. 13,23-26.- «Τὰ λιοντάρια κυνηγοῦν ἄγριους ὄνους στὴν ἔρημο· ἔτσι καὶ οἱ φτωχοὶ εἶναι θηράματα τῶν πλουσιῶν. Ὅταν ἓνας πλούσιος κάνει σφάλμα, ὑπάρχουν πολλοὶ πὺ θὰ τὸν βοηθήσουν· λέει λόγια πὺ δὲν λέγονται ἀπὸ ντροπὴ, καὶ τὸν δικαιολογοῦν. Μιλáει ὁ πλούσιος καὶ ὅλοι σιωποῦν· ἐγκωμιάζουν τὰ λόγια του καὶ τὰ ἀνεβάζουν μέχρι τὰ σύννεφα».

Σοφ. Σειρ. 28,10.- «Ὁ θυμὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀνάλογος μὲ τὴ δύναμή του, καὶ ἡ ὀργὴ του μεγαλώνει ἀνάλογα μὲ τὸν πλοῦτο του».

Σοφ. Σειρ. 31,8-10.- «Μακάριος ὁ πλούσιος πὺ βρέθηκε καθαρός καὶ δὲν ἔτρεξε πίσω ἀπὸ τὸ χρυσάφι. Ποιὸς εἶναι αὐτός, γιὰ νὰ τὸν καλοτυχίσουμε; Διότι ἔκανε θαυμάσια γιὰ τὸν λαό του. Ποιὸς δοκιμάστηκε μὲ τὸν πλοῦτο καὶ βρέθηκε τέλειος; Αὐτὸ θὰ εἶναι γι' αὐτὸν καύχηση. Ποιὸς μποροῦσε νὰ παραβεῖ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν τὸ παρέβη, μποροῦσε νὰ κάνει κακό καὶ δὲν τὸ ἔκα-

ησε; Στερεωθήσεται τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ, καὶ ἐλεημοσύνας αὐτοῦ ἐκδιηγῆσεται ἡ Ἐκκλησία».

Σοφ. Σειρ. 11,18–19.— «Ἔστι πλουτῶν ἀπὸ προσοχῆς καὶ σφιγγίας αὐτοῦ, καὶ καταλείπει αὐτὰ ἑτέροις, καὶ ἀποθανεῖ-
5 ται»

Σοφ. Σειρ. 14,4–5.— «Ὁ συνάγων ἀπὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, συνάγει ἄλλοις, καὶ ἐν τοῖς αὐτοῦ τρυφήσουσιν ἕτεροι. Ὁ πονηρὸς ἑαυτῷ, τίνι ἀγαθός; Τέκνον, καθόσον ἔχεις, εὐποίει σε-
αυτῷ».

10 Ματθ. 19,23–26.— «Εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· Ἄμην λέγω ὑμῖν, ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν· εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ραφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν. Ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ,
15 ἐξεπλήσσαντο σφόδρα, λέγοντες· Τίς ἄρα δύναται σωθῆναι. Ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς· Παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι, παρὰ δὲ Θεῷ πάντα δυνατά».

Λουκᾶ 12,16.— «Ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα», καὶ τὰ λοιπά.

20 Λουκᾶ 6,25.— «Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. Οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι, ὅτι πεινάσετε. Οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες, ὅτι πενήθησете καὶ κλαύσετε».

Λουκᾶ 13,27.— «Ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας. Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς ὀδόντων».

25 Α' Κορ. 6,7–8.— «Διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; Διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε, ἀλλ' ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα ἀδελφούς; Ἦ οὐκ οἴδατε, ὅτι ἄδικοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν;».

Κολ. 3,25.— «Ὁ ἀδικῶν κομιεῖται ὃ ἠδίκησε, καὶ οὐκ ἔστι
30 προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ».

Α' Θεσσ. 4,6.— «Μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· διότι ἐκδικος ὁ Θεὸς περὶ πάντων τούτων».

νε; Τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ θὰ μείνουν μόνιμα καὶ ἡ Ἐκκλησία θὰ διηγεῖται τὶς ἐλεημοσύνες του».

Σοφ. Σειρ. 11,18-19.- «Ἐπιμένει ἄνθρωπος πού πλουτίζει διότι εἶναι ἀφοσιωμένος στὸ χρήμα καὶ σφιχτοχέρης θὰ τὰ ἀφήσει ὅμως σὲ ἄλλους, καὶ θὰ πεθάνει».

Σοφ. Σειρ. 14,4-5.- «Ἐκεῖνος πού συγκεντρώνει χρήματα μέσα ἀπὸ τὴν ψυχὴ του, τὰ συγκεντρώνει γιὰ ἄλλους, καὶ μὲ τὰ δικά του χρήματα θὰ εὐφρανθοῦν ἄλλοι. Ἐκεῖνος πού εἶναι κακὸς γιὰ τὸν ἑαυτό του, σὲ ποιὸν εἶναι καλός; Παιδί μου, ἀνάλογα μ' αὐτὰ πού ἔχεις, νὰ περιποιεῖσαι τὸν ἑαυτό σου».

Ματθ. 19,23-26.- «Εἶπε ὁ Ἰησοῦς στοὺς μαθητὲς του. Ἀλήθεια σὰς λέω, ὅτι δύσκολα ὁ πλοῦσιος θὰ μπεῖ στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἀκόμα σὰς λέω, ὅτι εἶναι εὐκολότερο νὰ περάσει καραβόσχοινο ἀπὸ τὴν τρύπα μᾶς βελόνας, παρά πλοῦσιος νὰ μπεῖ στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Ὅταν τὰ ἄκουσαν οἱ μαθητὲς του αἰσθάνθησαν μεγάλη ἔκπληξη καὶ εἶπαν. Τότε ποιὸς μπορεῖ νὰ σωθεῖ; Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀφοῦ τοὺς κοίταξε, τοὺς εἶπε. Στὸν ἄνθρωπο αὐτὸ εἶναι ἀδύνατο, ἀλλὰ στὸν Θεὸ ὅλα εἶναι δυνατά».

Λουκᾶ 12,16.- «Κάποιου ἀνθρώπου πλουσίου τὰ χωράφια ἔδωσαν πλούσια σοδειά».

Λουκᾶ 6,25.- «Ἀλλοίμονο σὲ σὰς τοὺς πλοῦσιους, διότι δὲν θὰ ἔχετε παρηγοριά. Ἀλλοίμονο σὲ σὰς τοὺς χορτάτους, διότι θὰ πεινάσετε. Ἀλλοίμονο σὲ σὰς πού γελάτε, διότι θὰ πενήθησετε καὶ θὰ κλάψετε».

Λουκᾶ 13,27.- «Ἀπομακρυνθεῖτε ἀπὸ μένα ὅλοι οἱ ἐργάτες τῆς ἀδικίας. Ἐκεῖ θὰ εἶναι τὸ κλάμα καὶ τὸ τριξίμο τῶν δοντιῶν».

Α' Κορ. 6,7-8.- «Γιατί δὲν προτιμᾶτε νὰ ἀδικεῖσθε; Γιατί δὲν ἀνέχεστε νὰ στερηθεῖτε, ἀλλ' ἀντίθετα ἀδικεῖτε σεῖς καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ μάλιστα ἀδελφούς; Ἡ μήπως δὲν ξέρετε ὅτι οἱ ἄδικοι δὲ θὰ κληρονομήσουν τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν».

Κολ. 3,25.- «Ὅποιος ἀδικεῖ θὰ πάρει ἀνάλογα πρὸς τὸ κακὸ πού ἔκανε, καὶ δὲν ὑπάρχει μεροληψία στὸν Θεό».

Α' Θεσσ. 4,6.- «Νὰ μὴ ἁμαρτάνει καὶ ἐκμεταλλεύεται τὸν ἀδελφὸ του στὰ ζητήματα αὐτά, γιατί ὁ Κύριος θὰ εἶναι δίκαιος τιμωρὸς ὅλων αὐτῶν».

B' Τιμ. 2,19.— «Ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ».

A' Τιμ. 6,9–10.— «Οἱ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ εἰς παγίδα καὶ εἰς ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν. Ρίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύνας πολλαῖς».

Ἰακ. 5,1–3.— «Οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς 10 τάλαιπωρίαῖς ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις. Ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα ἐγένετο. Ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὁ ἰός. Ὡς πῦρ ἐθήσαυρίσατε ἐν ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ».

Ἰακ. 2,13–16.— «Ἡ κρίσις ἀνέλεος τῶ μὴ ποιήσαντι ἔλεος. Ἐὰν ὁ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχουσι καὶ λειπόμενοι τῆς ἐφημέρου τροφῆς, εἶπη δέ τις ἐξ ὑμῶν, Ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε, μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί ὄφελος;».

B' Πητρ. 2,9.— «Οἶδε Κύριος εὐσεβεῖς ἐκ τῶν πειρασμῶν ρύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν».

A' Ἰω. 3,17.— «Ὅστις ἔχει τὸν βίον τοῦ κόσμου τούτου καὶ θεωρεῖ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρεῖαν ἔχοντα καὶ κλείσει τὰ σπλάγχνα, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μένει ἐν αὐτῶ;».

M. Βασιλείου, Εἰς τὸ «καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας».— Ἰακουσαι ἄνθρωπε, Σολομῶντος· «Μὴ εἶπης, ἐπανελθὼν ἐπάνηκε, καὶ αὔριον δώσω. Οὐ γάρ· οἶδας τί τέξεται ἢ ἐπιούσα». Οἶων παραγγελμάτων ὑπερορᾶς! Καὶ κατηφῆς εἶ καὶ δυσέντευκτος, ἐκκλίνων τὰς ἀπαντήσεις, μήπου τι καὶ μικρὸν ἀναγκασθῆς τῶν 30 χειρῶν ἐκβαλεῖν. Μίαν οἶδας φωνήν· Οὐκ ἔχω, οὐδὲ δώσω· πένης γάρ εἰμι. Πένης εἶ τῶ ὄντι καὶ ἐνδεῆς παντὸς ἀγαθοῦ· πένης

Β' Τιμ. 2,19.- «Ἄς μείνει μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀδικία καθένας πὺ ὀνομάζει τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ».

Α' Τιμ. 6, 9-10.- «Ἐκεῖνοι πὺ θέλουν νὰ πλουτίσουν πέφτουν σὲ πειρασμὸ καὶ παγίδα καὶ σὲ ἐπιθυμίες ἀνόητες καὶ βλαβερές, οἱ ὁποῖες βυθίζουν τοὺς ἀνθρώπους στὸν ὄλεθρο καὶ στὴν ἀπώλεια. Διότι ρίζα ὄλων τῶν κακῶν εἶναι ἡ φιλαργυρία, τὴν ὁποία, ἐπιθυμῶντας τὴν μερικοί, ξεστράτισαν ἀπὸ τὴν πίστη καὶ σούβλισαν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς μὲ θάσσανα πολλὰ».

Ἰακ. 5, 1-3.- «Σεῖς οἱ πλούσιοι κλάψτε καὶ θρηνηστε γιὰ τὶς συμφορὲς πὺ σᾶς ἔρχονται. Ὁ πλοῦτος σας σάπισε, καὶ τὰ ροῦχα σας εἶναι φαγωμένα ἀπὸ τὸν σκόρο· τὸ χρυσάφι σας καὶ τὸ ἀσήμι ἔχουν σκουριάσει καὶ ἡ σκουριά τους θὰ ἀποτελεῖ μαρτυρία ἐναντίον σας, καὶ θὰ φάει τὶς σάρκες σας ἡ σκουριά. Αὐτὰ πὺ θησαυρίσατε μοιάζουν μὲ φωτιά γιὰ τὶς ἔσχατες ἡμέρες».

Ἰακ. 2, 13-16.- «Ἡ κρίση θὰ εἶναι ἄσπαχνη γιὰ ἐκεῖνον πὺ δὲν ἔδειξε εὐσπλαγχνία. Ἐὰν ὁ ἀδελφός ἢ ἡ ἀδελφή εἶναι γυμνοὶ καὶ στεροῦνται τὴν καθημερινὴ τροφή, καὶ τοὺς πεῖ κάποιος ἀπὸ σᾶς Πηγαίνετε στὸ καλὸ, ζεσταθεῖτε καὶ χορτάσετε, χωρὶς νὰ τοὺς δώσει τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὸ σῶμα, ποιὸ θὰ εἶναι τὸ ὄφελος;

Β' Πέτρ. 2, 9.- «Γνωρίζει ὁ Κύριος νὰ σώζει τοὺς εὐσεβεῖς ἀπὸ τὶς δοκιμασίες, τοὺς δὲ κακοὺς νὰ τοὺς φυλάει γιὰ νὰ τιμωρηθοῦν κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως.

Α' Ἰω. 3, 17.- «Ὅποιος ἔχει τὰ πλούτη αὐτοῦ τοῦ κόσμου, καί, ἐνῶ βλέπει τὸν ἀδελφὸ του νὰ ἔχει ἀνάγκη, κλείνει τὴν καρδιά του, πῶς μπορεῖ νὰ μείνει ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μέσα του;».

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὸ «καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας».- Ἄκουσε, ἄνθρωπε, τὸν Σολομῶντα· «Μὴ πείς, Ξαναέλα, καὶ αὐριο θὰ σοῦ δώσω· γιὰτὶ δὲν ξέρεις τί θὰ φέρει ἡ αὐριανὴ ἡμέρα»³⁸. Πόσο μεγάλες ἐντολὲς παραβλέπετε! Καὶ σκυθρωπὸς εἶσαι καὶ δυσκολομίλητος, ἀποφεύγοντας τὶς ἀπαντήσεις, ἀπὸ φόβο μήπως ἀναγκαστεῖς καὶ θγάλεις ἀπὸ τὸ χέρι σου τὸ παραμικρό. Μιὰ μόνο ἀπάντηση γνωρίζεις· Δὲν ἔχω, οὔτε θὰ σοῦ δώσω· διότι εἶμαι φτωχός. Εἶσαι πράγματι φτωχός καὶ στερημένος ἀπὸ κάθε καλὸ· φτωχός ἀπὸ

38. Παροιμ. 2, 28. καὶ 27, 1.

ἀγάπης, πένης φιλανθρωπίας, πένης πίστεως εἰς Θεόν, πένης ἐλπίδος τῆς αἰωνίου. Συμμεριστὰς ποιήσον τῶν σητῶν τοὺς ἀδελφούς σου. Τὸ αἰριον σηπόμενον, σήμερον μετάδος τοῖς δεομένοις. Πλεονεξίας εἶδος τὸ χαλεπώτατον, μηδὲν τῶν φθειρομένων 5 τῶν τοῖς ἐνδεέσι καταμερίσαι. Τίνα, φησὶν, ἀδικῶ, συνέχων τὰ ἑμαυτοῦ; Ποῖα, εἶπέ μοι, σαυτοῦ; Οὐχὶ γυμνὸς ἐξέπεσας τῆς γαστρὸς; Οὐχὶ γυμνὸς πάλιν εἰς τὴν γῆν ἀποστρέφεις; Τὰ δὲ παρόντα σοι πόθεν; Εἰ μὲν ἀπὸ ταυτομάτου λέγεις, ἄθεος εἶ, μὴ γνωρίζων τὸν Κτίσαντα, μηδὲ χάριν ἔχων τῷ δεδωκότι. Εἰ δὲ ὁμολο- 10 γεῖς εἶναι παρὰ Θεοῦ, εἶπέ τὸν λόγον δι' ὃν ἔλαβες. Μὴ ἄδικος ὁ Θεός, ὁ ἀνίσως ἡμῖν διαιρῶν τὰ τοῦ βίου; Διὰ τί σὺ μὲν πλουτεῖς, ἐκεῖνος δὲ πένεται, ἢ πάντως ἵνα καὶ σὺ χρηστότητος καὶ πιστῆς οἰκονομίας μισθὸν ὑποδέξῃ, κάκεῖνος τοῖς μεγάλοις ἄθλοις τῆς ὑπομονῆς τιμηθῇ; Σὺ δὲ πάντα τοῖς ἀπληρώτοις τῆς πλεονεξίας 15 κόλλποις περιλαμβάνων, οὐδένα οἶει ἀδικεῖν τοσοῦτοις ἀποστερωῶν; Τίς ἐστὶν ὁ πλεονέκτης; Ὁ μὴ ἐμμένων τῇ αὐταρκειᾷ. Τίς δὲ ὁ ἀποστερητής; Ὁ ἀφαιρούμενος τὰ ἐκάστων. Σὺ δε ὁ πλεονέκτης, σὺ δὲ ἀποστερητής, ἂ πρὸς οἰκονομίαν ἐδέξω, ταῦτα ἴδια σεαυτοῦ ποιούμενος. Εἰ ὁ μὲν ἐνδεδομένον ἀπογυμνῶν λωποδύ- 20 τῆς ὁμολογηθήσεται, ὁ δὲ γυμνὸν μὴ ἐνδύων, δυνάμενος τοῦτο ποιεῖν, ἄλλης προσηγορίας ἐστὶ ἄξιος. Τοῦ πεινῶντός ἐστιν ὁ ἄρτος, ὃν σὺ κατέχεις· τοῦ γυμνητεύοντος, τὸ ἱμάτιον, ὃ σὺ φυλάττεεις ἐν ἀποθήκαις· τοῦ ἀνυποδήτου, τὸ ὑπόδημα, ὃ παρὰ σοὶ κατασῆπεται. Τοῦ χρήζοντος τὸ ἀργύριον, ὃ κατωρύξας ἔχεις· 25 ὥστε τοσοῦτοις ἀδικεῖς, ὅσον παρέχειν ἠδύνασο.

Ἰδίου.— Τί τὸ κωλύον, ὦ ἄνθρωπε, πρὸς τὴν μετάδοσιν; Ὁ πεινῶν τήκεται· ὁ γυμνητεύων πῆγνυται, ὁ ἀπαιτούμενος ἀγχεταί, καὶ σὺ τὴν ἐλεημοσύνην εἰς τὴν αἰριον ἀναβάλλεις;

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλ. πρὸς πλουτοῦντας.— Εὐχῆ τὰ πάντα πρὸς

ανάγκη, φτωχὸς ἀπὸ φιλανθρωπία, φτωχὸς ἀπὸ πίστη στὸν Θεό, φτωχὸς ἀπὸ αἰώνια ἐλπίδα. Κάνε τοὺς ἀδελφούς σου συμμετόχους τῶν παρασίτων. Αὐτὸ πὺν αὐριο θὰ σαπίσει, δῶσε το σήμερα σ' αὐτοὺς πὺν ἔχουν ἀνάγκη. Εἶναι τὸ χειρότερο εἶδος πλεονεξίας, νὰ μὴ μοιράζεις σ' αὐτοὺς πὺν ἔχουν ἀνάγκη τίποτε ἀπὸ αὐτὰ πὺν καταστρέφονται. Ποιόν, λέει, ἀδικῶ κρατώντας αὐτὰ πὺν μοῦ ἀνήκουν; Ποιὰ εἶναι δικά σου, πές μου; Δὲν βγήκες γυμνὸς ἀπὸ τὴν κοιλιά; Δὲ θὰ ἐπιστρέψεις πάλι γυμνὸς στὴ γῆ; Καὶ αὐτὰ πὺν ἔχεις ἀπὸ ποῦ προέρχονται; Γιατί, ἂν πείς ἀπὸ τὴν τύχη, εἶσαι ἄθεος, ἀφοῦ δὲν ἀναγνωρίζεις τὸν Κτίστη, οὔτε εὐχαριστεῖς αὐτὸν πὺν σοῦ τὰ ἔδωσε. Ἐὰν πάλι ὁμολογεῖς ὅτι προέρχονται ἀπὸ τὸν Θεό, πές μου τὸν λόγο γιὰ τὸν ὁποῖο τὰ πήρες. Μήπως εἶναι ἀδικὸς ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος μᾶς μοιράζει ἄνισα τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴ ζωὴ; Γιατί ἐσὺ εἶσαι πλούσιος καὶ ἐκεῖνος στερεῖται; Ὅχι ὅπωςδήποτε γιὰ νὰ δεχθεῖς ἐσὺ μισθὸ ἀγαθότητος καὶ ἀξιόπιστης διαχειρίσεως, καὶ ἐκεῖνος νὰ τιμηθεῖ μὲ τὰ μεγάλα ἔπαθλα τῆς ὑπομονῆς; Σὺ ὁμως κρατώντας τα ὅλα στοὺς ἀχόρταγους κόλπους τῆς πλεονεξίας, νομίζεις ὅτι δὲν ἀδικεῖς κανέναν, στερώντας τὸν ἀπὸ τόσα πολλὰ πράγματα; Ποιὸς εἶναι ὁ πλεονέκτης; Αὐτὸς πὺν δὲν ἀρκεῖται σ' αὐτὰ πὺν τοῦ φτάνουν. Καὶ ποιὸς εἶναι αὐτὸς πὺν στερεῖ τοὺς ἄλλους; Αὐτὸς πὺν ἀφαιρεῖ ὅσα ἀνήκουν στὸν καθένα. Καὶ σὺ ὁ πλεονέκτης καὶ ὁ ἀποστερητῆς, αὐτὰ πὺν πήρες γιὰ νὰ τὰ διαχειριστεῖς, τὰ κάνεις δικά σου. Ἐὰν ἐκεῖνος πὺν ξεγυμνώνει ἕνα ντυμένον χαρακτηρίζεται λωποδύτης, ἐκεῖνος πὺν δὲν ντύνει τὸν γυμνὸ, ἐνῶ μπορεῖ νὰ τὸ κάνει, εἶναι ἄξιος ἄλλου χαρακτηρισμοῦ; Τὸ ψωμί πὺν ἔχεις ἐσὺ εἶναι τοῦ πεινασμένου· τὸ ροῦχο πὺν φυλάς στὴν ἀποθήκη σου εἶναι τοῦ γυμνοῦ· τὸ παπούτσι πὺν σαπίζει σὲ σένα εἶναι τοῦ ξυπόλυτου· τὸ ἀσῆμ πὺν ἔχεις καταχωνιάσει ἀνήκει σ' αὐτὸν πὺν ἔχει ἀνάγκη· ὥστε τόσο πολλοὺς ἀδικεῖς, ὅσο μποροῦσες νὰ δώσεις.

Τοῦ ἰδίου.— Τί εἶναι αὐτὸ πὺν σὲ ἐμποδίζει, ἄνθρωπέ μου, νὰ δώσεις; Ὁ πεινασμένος λειώνει· ὁ γυμνὸς παγώνει· αὐτὸς πὺν ὀφείλει ἄγχεται, καὶ σὺ ἀναβάλλεις τὴν ἐλεημοσύνη γιὰ αὐριο;

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία περὶ πίστεως.— Παρακαλεῖς νὰ γίνουν ὅλα

τὴν τοῦ χρυσοῦ φύσιν μεταβληθῆναι. Ποίαν δὲ μηχανὴν διὰ τὸν χρυσὸν οὐκ ἐννοεῖς; Ὁ σῖτος χρυσὸς σοι γίνεται, ὁ οἶνος εἰς χρυσὸν μεταπήγνυται, τὰ ἐρία σοι ἀποχρυσουῦται· πᾶσα ἐπίνοια χρυσὸν σοι προσάγει. Αὐτὸς ἑαυτὸν ὁ χρυσὸς ἀπογεννᾷ πολυπλασιαζόμενον ἐν δανείσμασι, καὶ κόρος οὐκ ἔστι, καὶ τὸ τέλος τῆς ἐπιθυμίας οὐκ ἐξευρίσκεται.

Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π.— Ὅσῳ πλεονάζεις τῷ πλούτῳ, τοσοῦτον ἐλλείπεις τῇ ἀγάπῃ. Διὰ τί ἀθυμεῖς, ὦ ἄνθρωπε, φθαρτὰ προϊέμενος καὶ βασιλείαν οὐρανῶν ἀντιλαμβάνων; Διὰ τί ἀρνή τὸν αἰ-
10 τοῦντα καὶ ἀπαναίνη τὴν δόσιν, μυρίας προφάσεις ἀναλωμάτων ἐπινοῶν; Τί ἀποκριθήσῃ τῷ κριτῇ, ὁ τοὺς τοίχους ἀμφιεννύων, ἄνθρωπον οὐκ ἐνδύεις; ὁ τοὺς ἵππους κοσμῶν, τὸν ἀδελφὸν ἀσχημονοῦντα περιορᾷς; ὁ κατασῆπων τὸν σῖτον, τοὺς πεινῶντας οὐ τρέφεις; ὁ τὸν χρυσὸν κατορύσσων, τοῦ ἀγχομένου κατα-
15 φρονεῖς;

Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π.— Ὅσπερ οἱ τὰς κλίμακας ἀναβαίνοντες, αἰεὶ πρὸς τὴν ὑπερκειμένην βαθμίδα τὸ ἴχνος αἴροντες, οὐ πρότερον ἴστανται, πρὶν ἂν τῆς ἀρχῆς ἐφίκωνται, οὕτω οὐδὲ οἱ πλούσιοι παύονται, ἕως ἂν ὑψωθέντες, ἀπὸ τοῦ πτώματος ἑαυτοῦς
20 καταρρήξωσιν.

Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π.— Ὅσα βλέπει ὁ ὀφθαλμὸς, τσαῦτα ἐπιθυμεῖ ὁ πλεονέκτης. Οὐ πλησθήσεται ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ ὄραῖν, καὶ οὐ κορεσθήσεται φιλάργυρος τοῦ λαμβάνειν. «Ὁ ἄδης οὐκ εἶπεν, Ἄρκεϊ», οὐδὲ ὁ πλεονέκτης εἶπέ ποτε τό, Ἄρκεϊ. Πότε χρῆση
25 τοῖς παροῦσιν; πότε δὲ ἀπολαύσης αὐτῶν, αἰεὶ τοῖς πόνοις τῆς κτήσεως συνεχόμενος; Οὐαὶ τοῖς συνάπτουσιν οἰκίαν πρὸς οἰκίαν, καὶ ἀγρὸν πρὸς ἀγρὸν ἐγγίζουσιν, ἵνα τοῦ πλησίον ἀφέλωνται τι. Σὺ δὲ τί ποιεῖς; Οὐ προφασίζῃ μυρία, ἵνα λάβῃς τὰ τοῦ πλησίον; Ἐπισκοπεῖ μοι, φησί, τοῦ γείτονος ἢ οἰκία, θορύβους
30 ἐνίησιν, ἢ τὸ πεπλανημένον ὑποδέχεται· ἢ ὅτι ἂν τύχοι αἰτιασά-

χρυσάφι. Ποιά ἐφεύρεση γιὰ τὸ χρυσάφι δὲν ἐπινοεῖς; Τὸ σιτάρι γίνεται γιὰ σένα χρυσάφι· τὸ κρασί σὲ χρυσάφι στερεοποιεῖται· τὰ μαλλιά τῶν προβάτων γιὰ σένα χρυσώνονται· κάθε ἐπινόηση σοῦ φέρνει χρυσάφι. Τὸ ἴδιο τὸ χρυσάφι γεννάει τὸν ἑαυτὸ του πολλαπλασιαζόμενον μὲ τὰ δανείσματα, καὶ κορεσμὸς δὲν ὑπάρχει, καὶ ἡ ἐπιθυμία σου αὐτὴ δὲν ἔχει τέλος.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Ὅσο αὐξάνεις τὸν πλοῦτον, τόσο ὑπολείπεται στήν ἀγάπη. Γιατί λιποψυχεῖς, ἄνθρωπέ μου, προσιμώντας τὰ φθαρτὰ καὶ ἀνταλλάσσοντάς τα μὲ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν; Γιατί ἀποφεύγεις αὐτὸν ποῦ σοῦ ζητᾷ καὶ ἀρνεῖσαι νὰ τοῦ δώσεις, ἐπινοώντας μύριες προφάσεις ἐξόδων; Τί θὰ ἀποκριθεῖς στὸν κριτὴ, σὺ ποῦ, ἐνῶ ντύνεις τοὺς τοίχους, δὲν ντύνεις ἓνα ἄνθρωπον; Σὺ ποῦ, ἐνῶ στολίζεις τὰ ἄλογα, ἀνέχεσαι τὸν ἀδελφὸ σου νὰ περιφέρεται ἄσεμνα; Σὺ ποῦ ἀφήνεις τὸ σιτάρι νὰ σαπίζει, καὶ δὲν τρέφεις αὐτοὺς ποῦ πεινοῦν; Σὺ ποῦ παραχώνεις τὸ χρυσάφι, ἀλλὰ περιφρονεῖς αὐτὸν ποῦ ἄγχεται;

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Ὅπως ἐκεῖνοι ποῦ ἀνεβαίνουν τὶς σκάλες, σηκώνοντας πάντοτε τὸ βλέμμα πρὸς τὸ πῶς πάνω σκαλοπάτι, δὲν σταματοῦν, παρὰ μόνο ὅταν φτάσουν στήν ἀρχή, ἔτσι οὔτε οἱ πλούσιοι σταματοῦν, μέχρι ποῦ νὰ φτάσουν στὸ ὕψος, καὶ πέφτοντας ἀπὸ ἐκεῖ νὰ αὐτοκαταστραφοῦν.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Ὅσα βλέπει τὸ μάτι, τόσα ἐπιθυμῆ ὁ πλεονέκτης. Ὅπως δὲν χορταίνει τὸ μάτι νὰ βλέπει, ἔτσι οὔτε ὁ φιλάργυρος χορταίνει νὰ παίρνει. «Ὁ ἄδης δὲν εἶπε, Φτάνει»³⁹. οὔτε ὁ πλεονέκτης λέει ποτὲ τὸ ἀρκεῖ. Πότε θὰ χρησιμοποίησεις αὐτὰ ποῦ ἔχεις; Πότε θὰ τὰ ἀπολαύσεις, ἀφοῦ διαρκῶς διακατέχεσαι ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς ἀπόκτησής τους; Ἀλλοίμονο σ' αὐτοὺς ποῦ ἐνώνουν τὸ ἓνα σπίτι μὲ τὸ ἄλλο καὶ προσεγγίζουν τὸ ἓνα χωράφι μὲ τὸ ἄλλο, γιὰ νὰ πάρουν καὶ ἀπὸ τὸν γείτονα κάτι. Καὶ σὺ τί κάνεις; Δὲν προφασίζεσαι μύρια ἐπιχειρήματα γιὰ νὰ πάρεις αὐτὰ ποῦ ἀνήκουν στὸν γείτονα; Μοῦ κρύβει τὸν ἥλιο, λέει, τὸ σπίτι τοῦ γείτονα, προκαλεῖ θόρυβο, ἢ ὑποδέχεται τὸ παιδί ποῦ ξαναγύρισε, ἢ

39. Παροιμ. 30, 16.

μενος, περιελαύνων καὶ ἐξωθῶν καὶ ἔλκων ἀεὶ καὶ σπαράσσων, οὐ πρότερον παύσεται, πρὶν ἂν ἐπαγάγη αὐτοῖς ἀνάγκην ἐπαναστάσεως. Τί τοίνυν Ναβουθὲ τὸν Ἰσραηλίτην ἀπέκτεινεν; Οὐχὶ τοῦ Ἀχαῶβ ἐπιθυμία τοῦ ἀμπελῶνος; Πονηρὸς ἐν πόλει σύνοικος, πονηρὸς ἐν ἀγροῖς ὁ πλεονέκτης. Ἡ θάλασσα οἶδε τὰ ὄρια ἑαυτῆς, ἢ νύξ οὐχ ὑπερβαίνει ὀροθεσίας ἀρχαίας· ὁ πλεονέκτης οὐκ αἰδεῖται χρόνον, οὐ γνωρίζει ὄρον, οὐ συγχωρεῖ ἀκολουθίαν διαδοχῆς, ἀλλὰ μιμεῖται τοῦ πυρὸς τὴν βίαν· πάντα ἐπιλαμβάνεται, πάντα ἐπινέμεται. Καὶ ὡσπερ οἱ ποταμοὶ ἐκ μικρᾶς τῆς 10 πρώτης ἀρχῆς ὀρμηθέντες, εἴτα ταῖς κατ' ὀλίγον προσθήκαις ἀνυπόστατον λαβόντες τὴν αὐξήσιν, τῷ βιαίῳ τῆς φορᾶς τὸ ἐνιστάμενον παρασύρουσι.

Τοῦ ἰδίου, ὁ π. π.— Τί οὖν μετὰ ταῦτα; Οὐχὶ τρεῖς σε πῆχεις ἀναμένουσιν οἱ πάντες; οὐχὶ λίθων ὀλίγων βάρος ἀρκέσει πρὸς 15 φυλακὴν τῇ δυστήνῳ σαρκί; Ὑπὲρ τίνος μοχθεῖς; ὑπὲρ τίνος παρανομεῖς; τί συνάγεις χερσὶν ἀκαρπίαν; Εἶθε ἀκαρπίαν, καὶ μὴ ὕλην αἰωνίῳ πυρί. Οὐ νῆψεις ποτὲ ἀπὸ τῆς μέθης ταύτης; οὐχ ὑγιανεῖς τοὺς λογισμοὺς; οὐ σεαυτοῦ γενήσῃ; οὐ πρὸ ὀφθαλμῶν λήψῃ τὸ τοῦ Χριστοῦ δικαστήριον; Τί ἀπολογήσῃ, ἐπειδὴν σε 20 κύκλω περιστάντες οἱ ἡδίκημένοι καταβοῶσι ἐπὶ τοῦ δικαίου κριτοῦ; Τί οὖν ποιήσεις; ποίους συνηγόρους μισθώσεις; ποίους μάρτυρας παραστήσεις; πῶς παραπείθεις τὸν ἀπαραλόγιστον δικαστήν; Οὐκ ἐνι ρήτῳ ἐκεῖ οὐκέτι πιθανότης ρημάτων κλέψαι δυναμένη τοῦ δικαστοῦ τὴν ἀλήθειαν. Οὐκ ἀκολουθοῦσι κόλα- 25 κες, οὐ τὰ χρήματα, οὐδ' ὄγκος ἀξιώματος. Ἐρημος φίλων, ἔρημος βοηθῶν, ἀσυνηγόρητος, ἀναπολόγητος, κατησχυμμένος ἀπολειφθήσῃ, σκυθρωπός, κατηφής, μεμονωμένος, ἀπαρρησίαστος. Ὅπου γὰρ ἂν περιεπαγάγῃς τὸν ὀφθαλμὸν, ἐναργεῖς ὄψει τῶν κακῶν τὰς εἰκόνας· ἔνθεν τοῦ οὐρανοῦ τὰ δάκρυα, ἐκεῖθεν 30 τῆς χήρας τὸν στεναγμὸν, ἐτέρωθεν τοὺς κατακονδυλισθέντας ἀπὸ σοῦ πένητας, τοὺς οἰκέτας οὓς κατέξαινες, γείτονας οὓς πα-

προβάλλοντας ὅσες δικαιολογίες τύχει, τριγυρίζοντας τὸ σπίτι καὶ ἐξωθώντας τον, καὶ πάντοτε προκαλώντας καὶ ἐνεχλώντας τον, δὲν σταματᾷ πρὶν τοὺς κάνει νὰ ἐπαναστατήσουν. Γιατί τάχα ὁ Ναβουθὲ σκότωσε τὸν Ἰσραηλίτη; Ὁ Ἀχαάδ δὲν ἐπιθύμησε τὸ ἀμπέλι; Κακὸς στὴν πόλη ὁ συγκάτοικος, κακὸς στὰ χωράφια ὁ πλεονέκτης. Ἡ θάλασσα γνωρίζει τὰ ὄριά της, ἡ νύχτα δὲν ξεπερνᾷ τὴν τόσο παλιὰ ὀριοθέτησή της· ὁ πλεονέκτης δὲν σέβεται τὸν χρόνο, δὲν γνωρίζει τὸ σύνορο, δὲν ἀποδέχεται τὴ συνέχεια τῆς διαδοχῆς, ἀλλὰ μμεῖται τῆ βία τῆς φωτιᾶς· ὅλα τὰ καταλαμβάνει, ὅλα τὰ ἐπικαρποῦται. Καὶ ὅπως τὰ ποτάμια ξεκινώντας στὴν ἀρχὴ μικρά, ἔπειτα, μὲ τὶς ἀλλεπάλληλες προσθήκες καὶ ἄλλων παραποτάμων, παίρνοντας ἀναπάντεχη αὐξηση, μὲ τὴν ὀρμητικὴ τους πορεία παρασύρουν ὅ,τι συναντοῦν.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Καὶ τί γίνεται μετὰ ἀπὸ αὐτά; Δὲν σὲ περιμένουν τρεῖς πῆχεις ὄλο καὶ ὄλο; Δὲν φτάνει τὸ βάρος λίγων λίθων γιὰ νὰ φυλάσσουν τὴ δύστυχη σάρκα σου; Γιὰ ποιὸν μοχθεῖς; Γιὰ ποιὸν παρανομεῖς; Γιατί συγκεντρώνεις στὰ χέρια σου ἀκαρπία; Καὶ μακάρι νὰ ἦταν ἀκαρπία, καὶ ὄχι ξύλα γιὰ τὴν αἰώνια φωτιά. Δὲν θὰ συνέλθεις ποτὲ ἀπὸ αὐτὴ τὴ μέθη; Δὲν θὰ ἐξυγιάνεις τοὺς συλλογισμούς σου; Δὲν θὰ βρεῖς τὸν ἑαυτό σου; Δὲν λάβεις ὑπόψη σου τὸ δικαστήριον τοῦ Χριστοῦ; Τί θὰ ἀπολογηθεῖς ὅταν θὰ στέκονται γύρω σου οἱ ἀδικημένοι καὶ θὰ φωνάζουν ἐναντίον σου στὸν δίκαιο κριτῆ; Τί θὰ κάνεις; Ποιούς συνηγόρους θὰ προσλάβεις; Ποιούς μάρτυρες θὰ παρουσιάσεις; Πῶς θὰ ἐξαπατήσεις τὸν λογικὸ κριτῆ; Δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ ρήτορας, οὔτε πειστικότητα λόγων ποῦ νὰ μπορεῖ νὰ διαστρεβλώσει τὴν ἀλήθεια τοῦ δικαστῆ. Δὲν ἀκολουθοῦν ἐκεῖ οἱ κόλακες, οὔτε τὰ χρήματα, οὔτε τὸ ὕψος τοῦ ἀξιώματος. Θὰ ἐγκαταλειφθεῖς μόνος, χωρὶς φίλους, χωρὶς βοηθούς, χωρὶς συνηγόρους, χωρὶς ἀπολογία, καταντροπιασμένος, σκυθρωπός, κατσούφης, ἀπομονωμένος, χωρὶς παρησία. Διότι ὅπου καὶ ἂν στρέψεις τὸ μάτι σου θὰ δεῖς ζωντανὲς τὶς εἰκόνες τῶν κακῶν ἀπὸ ἐδῶ τὰ δάκρυα τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ ἐκεῖ τὸν στεναγμὸ τῆς χήρας, ἀπὸ κάπου ἄλλοῦ τοὺς φτωχοὺς ποῦ γρονθοκοπήθηκαν ἀπὸ σένα, τοὺς ὑπηρέτες ποῦ βασάνιζες, τοὺς γείτονες ποῦ

ρῶργιζες, πάντα σοι ἐπαναστήσεται· πονηρὸς χορὸς τῶν κακῶν σου πράξεων περιστοιχίσηται σοι. Ὡσπερ γὰρ ἡ σκιά τῷ σώματι, οὕτω ταῖς ψυχαῖς ἀμαρτίαι παρέπονται, ἐναργῶς τὰς πράξεις εἰκονίζουσαι. Διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἀρνησις ἐκεῖ, ἀλλὰ φράσσεται στόμα ἀναίσχυντον. Αὐτὰ γὰρ ἐκάστου καταμαρτυρεῖ τὰ πράγματα, οὐ φωνὴν ἀφιέντα, ἀλλὰ τοιαῦτα φαινόμενα, οἷα ὑφ' ἡμῶν κατεσκευάσται.

Πῶς σοι δυνηθῶ ὑπ' ὄψιν ἀγαγεῖν τὰ φρικτά; Ἐὰν ἄρα ἀκούσης, ἐὰν ἄρα ἐνδῶς, μνήσθητι τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἐν ἧ ἀποκαλύπτεται ἐνδοξος τοῦ Χριστοῦ παρουσία. Τότε ἀναστήσονται, οἱ μὲν τὰ ἀγαθὰ πράξαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. Τότε αἰσχύνῃ αἰώνιος τοῖς ἀμαρτωλοῖς, καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλλων τοὺς ὑπεναντίους. Ἐκεῖνα λυπεῖτω σε, καὶ μὴ λυπεῖτω σε ἡ ἐντολή. Πῶς σε δυσωπήσω; τί φθέγξομαι; Βασιλείας οὐκ ἐπιθυμεῖς· γέενναν οὐ φοβῆ. Πόθεν εὐρεθῆ ἴασις τῇ ψυχῇ σου; Εἰ τὰ φρικτὰ οὐ πτοεῖ, τὰ φαιδρά οὐ προτρέπεται, λιθίνῃ καρδίᾳ διαλεγόμεθα. Διάβλεψον, ἀνθρώπε, πρὸς τὴν φύσιν τοῦ πλούτου. Τί τοσοῦτον ἐπτόησαι περὶ τὸν χρυσόν; λίθος ἐστὶν ὁ χρυσός· λίθος ὁ ἀργυρος· λίθος ὁ μαργαρίτης· λίθος τῶν λίθων ἕκαστος, χρυσόλιθον καὶ βηρύλλιον καὶ ἀχάτης καὶ βάκινθος καὶ ἀμέθυσος καὶ ἴασις. Ταῦτα δὴ τοῦ πλούτου τὰ ἀνθη, ὧν σὺ, τὰ μὲν ἀποτιθῆ κατακρύπτων καὶ τοὺς διαφανεῖς τῶν λίθων τῷ σκότει κατακρύπτεις, τοὺς δὲ περιφέρει τῶν βαρυτίμων, ἐναβρυνόμενος αὐτῶν τῇ αὐγῇ. Εἶπέ, τί σοι ὄφελος λίθοις λαμπομένῃ περιστρέφειν τὴν χεῖρα; Οὐκ ἐρυθρίᾳς λιθιδίων κισσῶν, ὡς γυναῖκες ὅταν κύωσιν; Καὶ γὰρ ἐκεῖνα λιθίδια περιτρώγουσιν, καὶ σὺ λίχνως ἔχεις περὶ τὰ ἀνθη τῶν λίθων, σαρδόνυχας, ἰάσπιδας καὶ ἀμεθύσους ἐπιζητῶν. Τίς καλ-

ἐξόργιζες, ὅλα θὰ ἐπαναστατήσουν ἐναντίον σου· θὰ σέ περιστοιχίσει κακὸς χορὸς τῶν κακῶν σου πράξεων. Διότι, ὅπως ἡ σκιά ἀκολουθεῖ τὸ σῶμα, ἔτσι καὶ οἱ ἁμαρτίες ἀκολουθοῦν τὴν ψυχὴν, ἀπεικονίζοντας ζωντανὰ τὴν πράξιν σου. Γι' αὐτὸ δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ ἄρνηση, ἀλλὰ φράσσεται τὸ ἀναίσχυντο στόμα. Διότι ἐναντίον μας μαρτυροῦν τὰ ἴδια τὰ πράγματα, χωρὶς νὰ θγάζουν φωνή, ἀλλὰ ἐμφανιζόμενα ὅπως ἐμεῖς τὰ κάναμε.

Πῶς νὰ μπορέσω νὰ θέσω ὑπόψη σου τὰ φρικτὰ πράγματα; Ἐὰν ὁμως ἀκούσεις, ἐὰν ἐνδώσεις, θυμήσου τὴν ἡμέρα ἐκείνη, κατὰ τὴν ὁποία ἐμφανίζεται ἔνδοξη ἡ παρουσία τοῦ Χριστοῦ. Τότε θὰ ἀναστηθοῦν, ὅσοι ἔκαναν τὰ καλὰ γιὰ νὰ ζήσουν, καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔκαναν τὰ κακὰ γιὰ νὰ κριθοῦν. Τότε θὰ καταλάβει αἰῶνια ἐντροπὴ τοὺς ἁμαρτωλοὺς καὶ φωτιὰ ποὺ θὰ καταφάει ἐκείνους ποὺ εἶναι ἐναντίοι τοῦ Θεοῦ⁴⁰. Ἐκεῖνα νὰ σέ στενοχωροῦν καὶ ὄχι ἡ ἐντολή. Πῶς νὰ σέ παροτρύνω; Τί νὰ πῶ; Τὴ βασιλεία δὲν τὴν ἐπιθυμεῖς· τὴ γέεννα τοῦ πυρὸς δὲν τὴ φοβᾶσαι. Ἀπὸ ποῦ νὰ βρεθεῖ θεραπεία γιὰ τὴν ψυχὴν σου; Ἐφόσον δὲν σέ πτοοῦν τὰ φρικτὰ, δὲν σέ προτρέπουν τὰ εὐχάριστα, μιλάμε σὲ πέτρινη καρδιά. Κοίταξε, ἄνθρωπε, τὴ φύση τοῦ πλοῦτου. Γιατί συγκινεῖσαι τόσο πολὺ ἀπὸ τὸ χρυσάφι; Πέτρα εἶναι τὸ χρυσάφι· πέτρα εἶναι τὸ ἀσήμι· πέτρα τὸ μαργαριτάρι· πέτρα εἶναι τὸ καθένα ἀπὸ τὰ πετράδια, τὸ χρυσόλιθο, τὸ θηρύλλιο, ὁ ἀγάτης, ὁ ὑάκινθος, ὁ ἀμέθυστος καὶ ὁ ἰασπις. Αὐτὰ εἶναι τὰ ἐκλεκτὰ εἶδη τοῦ πλοῦτου, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐσύ, ἀλλὰ τὰ καταθέτεις κρυβοντάς τα, καὶ τὰ διαφανῆ ἀπὸ τὰ πετράδια τὰ καταχωνιάζεις στὸ σκοτάδι· ἄλλα πάλι ἀπὸ τὰ πολύτιμα τὰ περιφέρεις καμαρώνοντας γιὰ τὴν ἀνταύγειά τους. Πές μου, ποῖο εἶναι τὸ ὄφελός σου μὲ τὸ νὰ περιστρέφεις τὸ χέρι ποὺ λάμπει ἀπὸ τὴν πέτρα; Δὲν κοκκινίζεις ποὺ κρεμᾷς πετραδάκια, ὅπως κάνουν οἱ γυναῖκες ὅταν εἶναι ἔγκυες; Καὶ ἐκεῖνες βέβαια κρεμοῦν πετραδάκια, ἐνῶ ἐσύ εἶσαι λαίμαργος γιὰ τὰ πολύτιμα πετράδια, ἀναζητώντας σαρδόνυχες, ἰάσπιδες καὶ ἀμέθυστους. Ποιὸς μπορεῖ μὲ τὸν καλλωπισμὸ νὰ προσθέσει στὴ ζωὴν σου μὲ μὲρα; Ποιὸν

40. Ἐβρ. 10, 27.

λωπισθεῖς, μίαν ἡμέραν ἠδυνήθη τῷ βίῳ προσθεῖναι; τίνος ἐφεί-
 σατο θάνατος διὰ τὸν πλοῦτον; τίνος ἀπέχετο νόσος διὰ τὰ
 χρήματα; Ἔως πότε χρυσός, τῶν ψυχῶν ἡ ἀγχόνη, τοῦ θανάτου
 τὸ ἄγκιστρον, τὸ τῆς ἁμαρτίας δέλεαρ; Ἔως πότε πλοῦτος, ἡ τῶν
 5 πολέμων ὑπόθεσις, δι' ὧν χαλκεύεται ὄπλα, διὸ ἀκονᾶται ξίφη;
 Διὰ τοῦτο συγγενεῖς ἀγνοοῦσι τὴν φύσιν, ἀδελφοὶ κατ' ἀλλήλων
 φονικὸν βλέπουσιν. Διὰ τὸν πλοῦτον αἱ ἐρημίαι τοὺς φονευτὰς
 τρέφουσι, θάλασσα τοὺς καταποντιστάς, αἱ πόλεις τοὺς συκο-
 φάντας.

10 Τίς ἐστὶν ὁ ψεύδους πατήρ; τίς ὁ πλαστογραφίας δημιουργ-
 γός; τίς ὁ τὴν ἐπιορκίαν γεννήσας; Οὐχ ὁ πλοῦτος; οὐχ ἡ περὶ
 τοῦτον σπουδή; Τί πάσχετε, ἄνθρωποι; τίς ὑμῖν τὰ ὑμέτερα εἰς
 τὴν καθ' ὑμῶν ἐπιβουλήν περιέτρεψε, συνεργὰ πρὸς τὸ ζῆν; Μὴ
 γὰρ ἀφορμὴ ἀπωλείας, ἀλλ' ἀναγκαῖος ὁ πλοῦτος διὰ τοὺς παῖ-
 15 δας. Εὐπρόσωπος ἀφορμὴ πλεονεξίας αὐτῆ· τοὺς γὰρ παῖδας
 προβάλλεσθε, τῇ δὲ καρδίαν πληροφορεῖτε. Μὴ αἰτιῶ τὸν ἀναί-
 τιον· ἴδιον ἔχει δεσπότην, ἴδιον οἰκονόμον. Παρ' ἄλλου τὴν ζωὴν
 ἐδέξατο, καὶ παρ' αὐτοῦ τὰς ἀφορμὰς ἀναμένει τοῦ βίου. Μὴ τοῖς
 γεγαμηκόσιν οὐκ ἐγράφη τὰ Εὐαγγέλια, «εἰ θέλεις εἶναι τέλειος,
 20 πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δός πτωχοῖς»; Ὅτε ἤτεες παρὰ
 Κυρίου τὴν εὐπαιδίαν, ὅταν ἠξίους γενέσθαι τέκνων πατῆρ, ἄρα
 προσέθηκας τοῦτο, Δός μοι τέκνα, ἵνα πλεονέκτης γενόμενος τῇ
 προφάσει τῶν παιδῶν τῇ γέννη παραδοθῶ· δός μοι παῖδας, ἵνα
 τοῦ Εὐαγγελίου καταφρονήσω;

25 Τοῦ ιδίου, ὁπ. π.— Δεῖξον τὰ ἔργα, καὶ ἀπαίτει τὰς ἀντιδό-
 σεις. Οὐδεὶς μετὰ τὸ λυθῆναι τὴν πανήγυριν πραγματεύεται, οὐδὲ
 μετὰ τοὺς ἀγῶνας ἐπελθὼν στεφανοῦται, οὐδὲ μετὰ τοὺς πολέ-
 μους ἀνδραγαθεῖ· οὐ τοῖνον μετὰ τὴν ζωὴν εὐσεβεῖ δηλονότι. Ἐν
 μέλανι καὶ γράμμασι κατεπαγγέλλη τὰς εὐποιῆς. Τίς οὖν ἀναγ-

λυπήθηκε ὁ θάνατος ἕξαιτίας τοῦ πλούτου του; Ἀπὸ ποιὸν ἀπομακρύνθηκε ἡ ἀρρώστια ἕξαιτίας τῶν χρημάτων; Μέχρι πότε τὸ χρυσάφι θὰ γίνεται ἡ ἀγχόνη τῶν ψυχῶν, τὸ ἀγκίστρι τοῦ θανάτου, τὸ δόλωμα τῆς ἁμαρτίας; Μέχρι πότε ὁ πλοῦτος θὰ γίνεται ἀφορμὴ τῶν πολέμων, μέσω τῶν ὁποίων κατασκευάζονται ὄπλα; Γι' αὐτὸ ἀκονίζονται τὰ ξίφη, γι' αὐτὸ οἱ συγγενεῖς ἀγνοοῦν τὴ φύση καὶ οἱ ἀδελφοὶ βλέπουν μὲ φονικὴ διάθεση ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Ἐξαιτίας τοῦ πλούτου οἱ ἐρημιεὶς τρέφουν τοὺς φονιάδες, ἡ θάλασσα τοὺς πειρατές, οἱ πόλεις τοὺς συκοφάντες.

Ποιὸς εἶναι ὁ πατέρας τοῦ ψεύδους; Ποιὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς τῆς πλαστογραφίας; Ποιὸς γέννησε τὴν ἐπιπορκία; Δὲν εἶναι ὁ πλοῦτος; Δὲν εἶναι ὁ πόθος γι' αὐτόν; Τί παθαίνετε, ἄνθρωποι; Ποιὸς μετέστρεψε τὰ δικά σας βοηθητικὰ γιὰ τὴ ζωὴ σας μέσα, σὲ ἔχθρα ἐναντίνον σας; Διότι τάχα δὲν εἶναι ἀφορμὴ ἀπώλειας ὁ πλοῦτος, ἀλλ' εἶναι ἀναγκαῖος γιὰ τὰ παιδιά. Εὐσχημὴ δικαιολογία τῆς πλεονεξίας αὐτῆ. Διότι προβάλλετε τὰ παιδιά, ἀλλὰ ἱκανοποιεῖτε τὴ διάθεση τῆς καρδιᾶς σας. Νὰ μὴ κατηγορεῖτε τὸν ἀνάιτιο· ἔχει ἰδικό του κύριο, ἰδικό του διαχειριστή. Ἀπὸ ἄλλον πήρε τὴ ζωὴ καὶ ἀπὸ αὐτὸν ἀναμένει τὶς δικαιολογίες τῆς ζωῆς. Μήπως τὰ Εὐαγγέλια δὲν γράφτηκαν γιὰ τοὺς παντρεμένους; «Ἐὰν θέλεις νὰ γίνεις τέλειος, πώλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ δώσε τα στοὺς φτωχοὺς»⁴¹. Ὅταν ζητοῦσες ἀπὸ τὸν Κύριο καλὰ παιδιά, ὅταν ἀξιωνες νὰ γίνεις πατέρας παιδιῶν, μήπως πρόσθεσες καὶ αὐτό, Δώσε μου παιδιά, ὥστε ὅταν γίνω πλεονέκτης νὰ παραδοθῶ στὴ γέεννα μὲ τὴ δικαιολογία τῶν παιδιῶν; δώσε μου παιδιά, γιὰ νὰ περιφρονήσω τὸ Εὐαγγέλιο;

Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π.— Δεῖξε τὰ ἔργα σου καὶ τότε νὰ ζητᾶς τὶς ἀναταποδόσεις. Κανένας δὲν διαπραγματεύεται μετὰ τὴ λήξη τοῦ πανηγυριοῦ, οὔτε στεφανώνεται ὅταν ἔρθει μετὰ τοὺς ἀγῶνες, οὔτε κάνει ἀνδραγαθήματα μετὰ τοὺς πολέμους· ἐπομένως οὔτε καὶ μετὰ τὴ ζωὴ ἐπιδεικνύει εὐσέβεια. Γιὰ τὴν ὑποχρέωση τῶν ἀγαθοεργιῶν ἔχεις διαβεβαίωση μὲ μελάνι καὶ γράμματα. Ποιὸς ὅμως θὰ

41. Ματθ. 19, 21.

γελεῖ σοι τὸν καιρὸν τῆς ἐξόδου, τίς ἐγγυητὴς ἔσται τοῦ τρόπου τῆς τελευτῆς; Πόσοι ἀπὸ βιαίων ἠρπάσθησαν συμπτωμάτων, οὐδὲ φωνὴν ρῆξαι συγχωρηθέντες ὑπὸ τοῦ πάθους; πόσους πυρετὸς ἐποίησεν ἔκφρονας; Τί οὖν ἀναμένεις καιρὸν, ἐν ᾧ πολλάκις οὐδὲ τῶν σεαυτοῦ λογισμῶν ἔση; Νῦξ βαθεῖα καὶ νόσος βαρεῖα, καὶ ὁ βοηθῶν οὐδαμοῦ, καὶ ὁ ἐφεδρεύων τῷ κλήρῳ ἔτοιμος. Πάντα πρὸς τὸ ἑαυτοῦ δόκιμον χρησάμενος ἀπρακτά σου τὰ βουλευμάτα ποιῶν. Εἶτα περιβλεψάμενος ὧδε καὶ ὧδε καὶ ἰδὼν τὴν περιεστῶσάν σε ἐρημίαν, τότε αἰσθήσῃ τῆς ἀβουλίας, τότε στενάξεις τὴν ἄνοιαν, εἰς οἷον καιρὸν ἑταμιεύου τὴν ἐντολήν· ὅτε ἢ μὲν γλῶσσα παρεῖται, ἢ δὲ χεὶρ ὑπότρομος ἤδη κλονουμένη ταῖς συνολκαῖς, ὡς μήτε φωνῆ, μήτε γράμμασι διασημᾶναι τὴν γνώμην. Καίτοι, εἰ καὶ πάντα φανερώς ἐγγράπτο καὶ πᾶσα φωνὴ διαρρήδην κεκήρυκτο, ἐν γράμμα παρεντεθὲν ἱκανὸν ἦν πᾶσαν μεταποιῆσαι τὴν γνώμην.

Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π.— Οἶδα πολλοὺς νηστεύοντας, προσευχομένους, στενάζοντας, πᾶσαν τὴν ἀδάπανον εὐλάβειαν ἐπιδεικνυμένους, ὀβολὸν δὲ ἓνα μὴ προῖεμένους τοῖς θλιβομένοις. Τί ὄφελος τούτοις τῆς λοιπῆς ἀρετῆς; Οὐ γὰρ παραδέχεται αὐτοὺς ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π.— Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, ἵνα ἔχῃς ἐφόδιον πρὸς αἰωνίαν ἀπόλαυσιν. Ἀπέρχῃ λυπούμενος; Ἐὰν δὲ ἀκούσῃς, δὸς χρήματα γυναιξὶ χλιδῶσαις, δὸς λιθοξόοις, τέκτοσι, ψηφοθέταις, ζωγράφοις, χαίρεις ὡς δὴ τι χρημάτων τιμιώτερον κατακτώμενος. Οὐχ ὄρας τοὺς τοίχους τούτους, τοὺς ὑπὸ τοῦ χρόνου καταρруέντας, ὧν τὰ λείψανα ὡσπερ σκόπελοι τινες διὰ τῆς πόλεως πάσης ἀνέχουσι; Πόσοι ἦσαν κατὰ τὴν πόλιν πένητες τούτων ἐγειρομένων, οἱ διὰ τὴν περὶ ταῦτα σπουδὴν ὑπὸ τῶν τότε πλουσίων παρεωρῶντο; Ποῦ

σέ προειδοποιήσει για τὸν καιρὸ τοῦ θανάτου σου; Ποιὸς θὰ γίνῃ ἐγγυητὴς γιὰ τὸν τρόπο τοῦ θανάτου σου; Πόσοι δὲν ἀρπάχθηκαν ἀπὸ βίαια ἀτυχήματα, χωρὶς νὰ τοὺς δοθεῖ ἡ δυνατότητα οὔτε νὰ φωνάξουν ἀπὸ τὸ δυστύχημα; Πόσους ὁ πυρετὸς τοὺς ἔκανε παράφρονες; Γιατί λοιπὸν περιμένεις τὸν καιρὸ, κατὰ τὸν ὁποῖο πολλὲς φορὲς δὲν θὰ εἶσαι οὔτε στὰ λογικά σου; Κάποια βαθειὰ νύχτα, μιὰ βαρεῖα ἀρρώστια, χωρὶς νὰ ὑπάρχει κάποιος νὰ σέ βοηθήσει, καὶ αὐτὸς πού караδοκεῖ γιὰ τὴν κληρονομίαν εἶναι ἔτοιμος. Ρυθμίζοντας τὰ πάντα ὅπως τὸν ἐξυπηρετοῦν, σοῦ ἀχρηστεύει τὶς ἐπιθυμίες. Ἐπειτα κοιτάζοντας ἐδῶ καὶ ἐκεῖ καὶ βλέποντας τὴν μοναξιά πού σέ περιβάλλει, τότε θὰ αἰσθανθεῖς τὴν ἀναποφασιστικότητά σου, τότε θὰ ἀναστενάξεις γιὰ τὴν μωρία πού εἶχες νὰ φυλάξεις τὴν τήρηση τῆς ἐντολῆς σέ τέτοιο καιρὸ· τότε δηλαδή πού ἡ γλῶσσα χαλαρώνει καὶ τὸ χέρι ἤδη τρέμει ἀπὸ τὶς συσπάσεις τῶν νεύρων, ἔτσι ὥστε νὰ μὴ μπορεῖς οὔτε μὲ τὴ φωνή, οὔτε γραπτῶς νὰ δηλώσεις τὴν ἐπιθυμία σου. Ἄν καὶ βέβαια καὶ ἂν ἀκόμα ὅλα εἶχαν γραφεῖ φανερά, καὶ κάθε λέξη εἶχε διακηρυχθεῖ ρητά, ἔνα μόνο γράμμα νὰ παρεμβαλλόταν, ἦταν ἱκανὸ νὰ τροποποιήσει ὅλη τὴν ἐπιθυμία σου.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Γνωρίζω πολλοὺς πού νηστεύουν, προσεύχονται, στεναίνουν, δείχνουν ὅλη τὴν εὐλάβεια πού εἶναι ἀνέξοδη, ἀλλὰ δὲν ρίχνουν ἕνα ὄβολο σ' αὐτοὺς πού ὑποφέρουν. Ποιὸ τὸ ὄφελος σ' αὐτοὺς ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη ἀρετὴ τους; Διότι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δὲν τοὺς παραδέχεται.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Πώλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ δῶσε τα στοὺς φτωχοὺς, γιὰ νὰ τὰ ἔχεις ἐφόδιο γιὰ αἰῶνια ἀπόλαυση. Φεύγεις λυπημένος; Ἐὰν ὁμως ἀκούσεις, Δῶσε χρήματα σὲ γυναῖκες ἀβροδίαιτες, δῶσε σὲ μαρμαράδες, σὲ τεχνίτες, σὲ ψηφοθέτες, ζωγράφους, χαίρεσαι, σὰν νὰ κατάρκησες κάτι πιὸ πολύτιμο ἀπὸ τὰ χρήματα. Δὲν βλέπεις αὐτοὺς τοὺς τοίχους πού κατέρρευσαν ἀπὸ τὸν χρόνον, τὰ ἐρείπια τῶν ὁποίων ὑψώνονται σὰν σκόπελοι σ' ὅλη τὴν πόλιν; Πόσοι φτωχοὶ ὑπῆρχαν σ' ὁλόκληρη τὴν πόλιν, ὅταν χιζόνταν αὐτά, οἱ ὁποῖοι παραγκωνίζονταν τότε ἀπὸ τοὺς πλουσίους, ἐξαιτίας τοῦ ἐνδιαφέροντός τους γι' αὐτά; Ποῦ εἶναι λοιπὸν ἡ

τοίνυν ἢ λαμπρὰ τῶν ἔργων κατασκευή; ποῦ δὲ ὁ ἐπὶ τούτων μεγα-
 λουργία ζηλούμενος; Οὐ τὰ μὲν συγκέχεται καὶ ἠφάνισται,
 ὡσπερ αἱ κατὰ παιδιὰν ἐν ταῖς ψάμοις ὑπὸ τῶν παίδων φιλοτε-
 χνούμεναι, ὁ δὲ ἐν τῷ ἄῤῃ κεῖται, ἐπὶ τῇ σπουδῇ τῶν ματαίων
 5 μεταμελόμενος; Μεγάλην ἔχε τὴν ψυχὴν. Τοῖχοι δέ, καὶ μικροὶ
 καὶ μεγάλοι, τὴν αὐτὴν χρεῖαν πληροῦσιν. Ὅταν παρέλθω εἰς οἰ-
 κίαν ἀνδρὸς ἀπειροκάλου καὶ ἴδω αὐτὴν παντοίοις γεγανωμένην
 ἄνθεσιν, οἶδα ὅτι οὗτος οὐδὲν τῶν ὀρωμένων τιμιώτερον κέκτη-
 ται, ἀλλὰ τὰ μὲν ἄψυχα καλλωπίζει, τὴν δὲ ψυχὴν ἀκόσμητον
 10 ἔχει. Ποίαν, εἶπέ μοι, χρεῖαν περισσοτέραν παρέχουσιν ἀργυραῖ
 κλίνας, καὶ τράπεζαι ἀργυραῖ, ἐλεφάντιναι στιβάδες, καὶ ἐλεφάν-
 τиноὶ δίφροι, ὡστε τὸν πλοῦτον διὰ ταῦτα μὴ διαβαίνειν πρὸς
 τοὺς πτωχοὺς, καίτοι μυριοὶ ἐφροστήκασιν τῇ θύρᾳ ἅπασαν ἀφιέν-
 τες ἐλεεινὴν φωνήν, σὺ δὲ ἀρνῆ τὴν δόσιν, ἀδύνατον εἶναι λέγων
 15 ἐπαρκεῖν τοῖς αἰτοῦσι; καὶ τῇ μὲν γλώσση ἐξόμνυσαι, ὑπὸ δὲ τῆς
 χειρὸς διελέγχει· σιωπῶσα γὰρ ἡ χεὶρ σου τὴν ψευδολογίαν σου
 κηρύσσει, περιαστραπτομένη ὑπὸ τῆς τοῦ δακτυλίου σφενδόνης.
 Πόσους δύναται εἶς σου δακτύλιος χρεῶν ἀπολῦσαι! πόσους οἴ-
 κους καταπίπτοντας ὀρθῶσαι! μία σου κιβωτὸς ἱματίων δύναται
 20 δῆμον ὄλον ριγοῦντα περιβαλεῖν· ἀλλ' ὑπομένεις ἄπρακτον ἀπο-
 πέμψαι τὸν πένητα, οὐ φοβούμενος τὸ δίκαιον τῆς ἀνταποδόσε-
 ως τοῦ κριτοῦ. Οὐκ ἠλέησας; Οὐκ ἐλεθῆσῃ. Οὐ ἠνοιξας τὴν οἰ-
 κίαν; Ἀποπεμφθῆσῃ τῆς βασιλείας. Οὐκ ἔδωκας ἄρτον τῷ πει-
 νῶντι; Οὐ λήψῃ τὴν αἰωνίαν ζωὴν. Ἀλλὰ πένητα λέγεις σαυτόν;
 25 Κἀγὼ συντίθημι. Πένης γὰρ ἐστὶν ὁ πολλῶν ἐνδεής. Πολλῶν δὲ
 ὑμᾶς ἐνδεεῖς ποιεῖ τὸ τῆς ἐπιθυμίας ἀκόρεστον. Τοῖς δέκα τα-
 λάντοις, δέκα ἕτερα προστιθέναί σπουδάξεις. Ἐπειδὴν εἴκοσι γέ-

έντυπωσιακή κατασκευή τῶν ἔργων; Καὶ ποῦ εἶναι αὐτὸς ποῦ ἔδειχνε ζῆλο γιὰ τὴν μεγαλοπρέπειά τους; Αὐτὰ τώρα δὲν ἔχουν ἀνακατωθεῖ καὶ ἐξαφαιστεῖ, ὅπως ἐκεῖνα ποῦ κατασκευάζουν τὰ παιδιά παίζοντας μὲ τὴν ἄμμο, καὶ αὐτὸς δὲν βρῖσκεται στὸν ἄδη, μετανοιωμένος γιὰ τὸν ζῆλο ποῦ ἔδειξε γιὰ αὐτὰ τὰ μάταια πράγματα; Καὶ οἱ τοῖχοι, εἴτε μικροὶ εἴτε μεγάλοι, τὴν ἴδια ἀνάγκη ἱκανοποιοῦν. Ὅταν μᾶθῶ σὲ σπίτι ἀνθρώπου ἀκαλαίσθητου καὶ δῶ τις ἐπιφάνειες τῶν τοίχων του καλυμμένες μὲ κάθε εἶδους διακοσμητικὰ θέματα, καταλαβαίνω ὅτι αὐτὸς δὲν ἔχει τίποτε ἄλλο πολυτιμότερο ἀπὸ αὐτὰ ποῦ φαίνονται· ἀλλὰ τὰ μὲν ἄψυχα τὰ καλωπίζει, ἐνῶ τὴν ψυχὴν τὴν ἔχει ἀστόλιστη. Πές μου ὅμως· ποιά ἀνάγκη ἐξυπηρετοῦν περισσότερο τὰ ἀσημένια κρεββάτια καὶ τὰ ἀσημένια τραπέζια, τὰ ἐλεφάντινα ἀνάκλιτρα καὶ οἱ ἐλεφάντες ἄμαξες, ὥστε ἐξαιτίας αὐτῶν νὰ μὴ πηγαίνει ὁ πλοῦτος στοὺς φτωχοὺς, ἂν καὶ μυριάδες ἀπὸ αὐτοὺς στέκονται στὴν πόρτα, φωνάζοντας μ' ὅλη τὴν ἐλεεινὴ φωνή τους, καὶ σὺ ἀρνεῖσαι νὰ τοὺς δώσεις, λέγοντας ὅτι δὲν μπορεῖς νὰ ἱκανοποιήσεις αὐτοὺς ποῦ ζητοῦν· καὶ μὲ τὴ γλῶσσα ὀρκίζεσαι, ἐνῶ ἀπὸ τὸ χέρι σου διαψεύδεις, διότι τὸ χέρι σου σιωπώντας διακηρύττει τὸ ψέμα σου, καθὼς ἀστράφτει ἀπὸ τὴν πέτρα τοῦ δακτυλιδιοῦ σου⁴². Πόσους μπορεῖ νὰ ἀπαλλάξει ἀπὸ τὰ χρέη τους ἓνα σου δακτυλίδι! Πόσα σπίτια ποῦ γκρεμίζονται νὰ τὰ ἀναστηλώσει! Ἐνα κιβώτιο τῶν ἐνδυμάτων σου μπορεῖ νὰ ντύσει ὀλόκληρο πλῆθος ποῦ τουρτουρίζει· καὶ ὅμως βαστάει ἢ καρδιά σου νὰ διώχνεις τὸν φτωχὸ ἄπρακτον, χωρὶς νὰ φοβᾶσαι τὸ δίκαιο τῆς ἀνταπόδοσης τοῦ κριτοῦ. Δὲν ἐλέησες; Δὲν θὰ ἐλεηθεῖς. Δὲν ἀνοιξες τὸ σπίτι σου; Θὰ διωχθεῖς ἀπὸ τὴν βασιλεία. Δὲν ἔδωσες ψωμὶ στὸν πεινασμένο; Δὲν θὰ κερδίσεις τὴν αἰώνια ζωή. Ἀλλὰ λές ὅτι καὶ σὺ εἶσαι φτωχός; Κι' ἐγὼ συμφωνῶ. Διότι φτωχός εἶναι ἐκεῖνος ποῦ ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ πολλὰ. Καὶ ἐσᾶς σᾶς κάνει νὰ ἔχετε ἀνάγκη ἀπὸ πολλὰ ἢ ἀκόρεστη ἐπιθυμία σας. Στὰ δέκα τάλαντα βιάζεσαι νὰ προσθέσεις ἄλλα δέκα. Καὶ ὅταν γίνουν εἴκοσι, ἄλλα τόσα ζητᾶς. Καὶ συνέχεια αὐτὸ ποῦ προστίθεται δὲν

42. Σφενδόνη εἶναι τὸ κοίλωμα τοῦ δακτυλιδιοῦ, ὅπου στερεώνεται ἡ πολύτιμη πέτρα.

νηται, ἄλλα τοσαῦτα ζητεῖς. Καὶ αἰεὶ σοὶ τὸ προστιθέμενον οὐχὶ τὴν ὀρμὴν ἴστησιν, ἀλλὰ ἀναφλέγει τὴν ὄρεξιν. Ὡσπερ γὰρ τοῖς μεθούουσιν ἀφορμὴ τοῦ πίνειν ἢ προσθήκη τοῦ οἴνου γίνεται, οὕτω καὶ οἱ νεόπλουτοι, πολλὰ κτησάμενοι, πλειόνων ἐπιθυμοῦ-
5 σιν.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π.— Πλούτῳ κομᾶς καὶ ἐπὶ προγόνοις μέγα φρονεῖς, καὶ ἐπαγάλλῃ πατρίδι καὶ κάλλει σώματος καὶ ταῖς παρὰ πάντων τιμαῖς; Πρόσεχε σεαυτῶ, ὅτι θνητὸς εἶ, ὅτι «γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύση». Περίβλεψαι τοὺς πρὸ σοῦ ἐν ταῖς ὁμοίαις
10 ἐξέτασθέντας. Ποῦ οἱ τὰς πολιτικὰς δυνάμεις περιβεβλημένοι; Ποῦ οἱ δυσμαχώτατοι ρήτορες; ποῦ οἱ τὰς πανηγύρεις διατιθέντες; οἱ λαμπροὶ ἵπποτρόφοι, οἱ στρατηγοὶ, οἱ τύραννοι; Οὐ πάντα κόνις, οὐ πάντα μῦθος; οὐκ ἐν ὀλίγοις ὀστέοις τὰ μνημόσυνα τῆς ζωῆς αὐτῶν; Ἐγκυψον τοῖς τάφοις, εἰ δυνήσῃ διακρῖναι, τίς ὁ
15 οἰκέτης καὶ τίς ὁ δεσπότης· ποῦ ὁ πτωχός, καὶ τίς ὁ πλούσιος. Διάκρινον εἴ τίς σοὶ δύναμις τὸν δέσμιον ἀπὸ τοῦ βασιλέως, τὸν ἰσχυρὸν ἀπὸ τοῦ ἀσθενοῦς, τὸν εὐπρεπῆ ἀπὸ τοῦ δυσειδοῦς. Μεμνημένος οὖν τῆς φύσεως οὐκ ἐπαρθῆσῃ ποτέ.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π.— Τὸν πλεονέκτην τί δύναται ἐπισχεῖν; Πυ-
20 ρός ἐστι χαλεπώτερος, πάντα διὰ συνεχείας νεμόμενος. Ἐλαβε τὰ τοῦ πλησίον, ἄλλος ἀνεφάνη γείτων, καὶ τὰ ἐκείνου ἐξιδιοποιήσατο. Οὐ τοῖς κατόπιν προσέχει, ἀλλὰ λυπεῖ τὰ λειπόμενα. Οὐ τῇ ἀπολαύσει τῶν συναχθέντων προσέχει, ἀλλ' ἐαυτὸν ἐκδπανᾶ τῇ ἐπιθυμίᾳ τῆς τοῦ πλείονος κτήσεως. Εἶτα ἀγρυπνίαι, ἐν-
25 τεῦθεν αἱ μέριμναι καὶ αἱ φροντίδες· ὅσον αὖξιν ὁ πλοῦτος, τοσοῦτον φέρει τοῦ βίου τὸ μεριμνητικόν. Δικαστῆς προσδοκᾶται, καὶ ὁ πλεονέκτης περισκοπεῖ μὴ εἰς δικαστήρια κατασυρῆ, μὴ ὀρφανὸς τὸ δάκρυον αὐτοῦ ἐπὶ δικαστηρίου δημοσιεύσῃ. Βου-

σοῦ σταματᾷ τὴν ὀρμή, ἀλλὰ σοῦ ἀνοίγει τὴν ὄρεξη. Διότι ὅπως ὁ αὐτοὺς ποὺ μεθοῦνε, ἀφορμὴ νὰ πίνουν γίνεται ἡ προσθήκη τοῦ κρασιοῦ, ἔτσι καὶ οἱ νεόπλουτοι, ἀποκτώντας πολλὰ, ἐπιθυμοῦν περισσότερα.

Τοῦ ἰδίου.— Καυχίεσαι γιὰ τὸν πλοῦτο σου καὶ ὑπερηφανεύεσαι γιὰ τοὺς προγόνους σου; Καὶ χαίρεσαι γιὰ τὴν πατρίδα σου καὶ γιὰ τὴν ὁμορφιά τοῦ σώματός σου καὶ γιὰ τὶς τιμὲς ποὺ σοῦ ἀπονέμουν ὅλοι; Νὰ προσέχεις τὸν ἑαυτό σου, γιατί εἶσαι θνητός· διότι «εἶσαι χῶμα καὶ θὰ ἐπανέλθεις πάλι στὴ γῆ»⁴³. Κοίταξε ἐκείνους ποὺ ἔζησαν πρὶν ἀπὸ σένα καὶ δοκιμάστηκαν γιὰ τὰ ἴδια πράγματα. Ποῦ εἶναι αὐτοὶ ποὺ εἶχαν πολιτικὴ δύναμη; Ποῦ εἶναι οἱ ἀκαταμάχητοι ρήτορες; Ποῦ εἶναι αὐτοὶ ποὺ ρυθμίζαν τὶς πανηγύρεις; Οἱ λαμπροσὸλιστοι ἵπποτρόφοι, οἱ στρατηγοί, οἱ τύρανοι; Δὲν ἔγιναν ὅλα σκόνη; Δὲν εἶναι ὅλα παραμῦθι; Δὲν περιορίζονται σὲ λίγα κόκκαλα αὐτὰ ποὺ θυμίζουν τὴ ζωὴ τους; Σκύψε στοὺς τάφους καὶ διάκρινε ἂν μπορεῖς ποιὸς εἶναι ὑπρέτης καὶ ποιὸς κύριος· ποῦ εἶναι ὁ φτωχὸς καὶ ποιὸς εἶναι πλούσιος. Διάκρινε ἂν μπορεῖς τὸν φυλακισμένο ἀπὸ τὸν βασιλιά, τὸν δυνατὸ ἀπὸ τὸν ἀδύνατο, τὸν εὐπρεπῆ ἀπὸ τὸν ἄσχημο. Ἐὰν θυμᾶσαι λοιπὸν τὴ φύση μας δὲν θὰ ὑπερηφανευθεῖς ποτέ.

Τοῦ ἰδίου.— Τί μπορεῖ νὰ συγκρατήσῃ τὸν πλεονέκτη; Εἶναι πρὸ φοβερός καὶ ἀπὸ τὴ φωτιά, καταστρέφοντας τὰ πάντα τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο. Πῆρε αὐτὰ ποὺ εἶχε ὁ πλησίον του, ἐμφανίζεται ἄλλος γείτονας καὶ οἰκειοποιεῖται καὶ ὅσα ἀνήκουν ὁ ἐκείνῳ. Δὲν προσέχει τὰ κατοπινά, ἀλλὰ τὸν στενοχωροῦν αὐτὰ ποὺ ὑπολείπονται. Δὲν ἀφοσιώνεται στὴν ἀπόλαυση αὐτῶν ποὺ συγκέντρωσε, ἀλλὰ φθείρει τὸν ἑαυτό του μὲ τὴν ἐπιθυμία νὰ ἀποκτήσῃ περισσότερα. Ἐπειτα ἔρχονται ἀγρυπνίες καὶ ἀπὸ αὐτὲς οἱ μέριμνες καὶ οἱ φροντίδες. Ὅσο αὐξάνει ὁ πλοῦτος, τόσο πρὸ πολὺ μεγαλώνουν καὶ οἱ φροντίδες τῆς ζωῆς. Ἀναμένεται ὁ δικαστής, καὶ ὁ πλεονέκτης κοιτάζει νὰ μὴ συρθεῖ στὰ δικαστήρια, νὰ μὴ φανερώσῃ ὁ ὄρφανὸς τὰ δάκρυά του στὸ δικαστήριο. Σκέφτεται τὴ νύχτα, ποι-

43. Γεν. 3, 19.

λεύεται ἐν νυκτί, τίνας τῶν πικρῶν συνηγῶρων παραστήσει, ἵνα
 ψευδεῖς μαρτυρίας ἐκμισθώσῃται, πῶς ἐκπολιορκήσῃ τὸν ἐν
 ἐρμηίᾳ, καταδυναστεύσει δὲ τούτου, καὶ ἐν δικαστηρίῳ τὴν ἀλή-
 θειαν κλέψας, ἀμφοτέρους δὲ ἀναλώσει, καὶ τὸν δικαστὴν παρα-
 5 κρουσάμενος καὶ τὸ νήπιον πλεονεκτήσας. Αὐταὶ αἱ μέριμναι δα-
 πανῶσι τοῦ πλεονέκτου τὴν ψυχὴν. Κύων ὑλακτεῖ· Καὶ ὁ πλου-
 σιος νομίζει κλέπτην εἶναι. Μυδὸς ψόφος, καὶ τοῦ πλουσίου ἡ
 καρδιά πηδᾷ. Πάντα δι' ὑποψίας ἔχει. Υἱὸς ἀύξανομένους
 ὡσπερ ἐπιβούλους ὄρᾳ, ὅτι ἡ ἡλικία αὐτῶν τὴν διαδοχὴν κατε-
 10 πείγει.

Τοῦ αὐτοῦ, Λόγος περὶ φιλαργυρίας.— «Ἀνθρώπου» γάρ,
 φησί, «πλουσίου ἠυφόρησεν ἡ χώρα καὶ διελογίζετο καθ' ἑαυ-
 τόν· Τί ποιήσω; Καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκο-
 δομήσω». Διὰ τί οὖν ἠυφόρησεν ἡ χώρα ἀνθρώπου μηδὲν ἀγα-
 15 θὸν ἐκ τῆς εὐφορίας ποιήσῃν μέλλοντος; Ἴνα μᾶλλον ἡ τοῦ
 Θεοῦ μακροθυμία διαφανῇ καὶ μέχρι τῶν τοιούτων ἐκτεινομένης
 αὐτοῦ τῆς χρηστότητος. «Βρέχει γὰρ ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους
 καὶ ἀνατέλλει τὸν ἥλιον ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς». Ἡ δὲ τοιαύ-
 τη ἀγαθότης μείζονα συνάγει τοῖς πονηρευομένοις τὴν κόλασιν.
 20 Ἦνεγκε τοῖς ὄμβροις ἐπὶ τῶν πλεονεκτικῶν χειρῶν γεωργου-
 μένην γῆν. Ἔδωκε τὸν ἥλιον ἐκθάλλειν τὰ σπέρματα καὶ πολυ-
 πλασιάζειν τοὺς καρποὺς διὰ τῆς εὐφορίας. Καὶ τὰ μὲν πρὸ τοῦ
 Θεοῦ τοιαῦτα· γῆς ἐπιτηδειότης, ἀέρων εὐκρατοὶ καταστάσεις,
 σπερμάτων ἀφθονία, βοῶν συνεργίαι, τᾶλλα οἷς γεωργία πέφυ-
 25 κεν εὐθηνεῖσθαι. Τὰ δὲ παρὰ ἀνθρώπου οἷα; Τὸ πικρὸν τοῦ
 ἡθους, ἡ μισανθρωπία, τὸ δυσμετάδοτον, ταῦτα τῷ εὐεργέτῃ ἀν-
 τεπεδεικνυτο. Οὐκ ἐμνήσθη τῆς κοινῆς φύσεως. Οὐκ ἠγήσατο
 χρῆναι τὸ περιττεῖον τοῖς ἐνδεέσι καταμερίσαι. Οὐκ ἔσχε τινὰ
 λόγον τῆς ἐντολῆς· «μὴ ἀπόσχη εὐποιεῖν ἐνδεῆ», καὶ «ἐλεημοσύ-
 30 ναι καὶ πίστεις μὴ ἐκλείπτωσάν σε», καὶ «διάθρυπτε πεινῶντι

οὺς ἀπὸ τοὺς σκληροὺς συνηγόρους νὰ παρουσιάσει, γιὰ νὰ πληρώσει ψευδομάρτυρες, πῶς νὰ ἐκπολιορκήσῃ αὐτὸν ποὺ εἶναι μόνος, γιὰ νὰ τὸν καταδυναστεύσῃ, καὶ στὸ δικαστήριον, κρύβοντας τὴν ἀλήθεια, νὰ τοὺς φθείρῃ καὶ τοὺς δύο, καὶ τὸν δικαστὴ ἔξαπατώντας τον, καὶ τὸ νήπιον μὲ τὴν ὑπεροχὴν του. Οἱ φροντίδες αὐτῆς σπαταλοῦν τὴν ψυχὴ τοῦ πλεονέκτη. Γαυγίζει σκυλί; Ὁ πλούσιος νομίζει ὅτι εἶναι κάποιος κλέφτης. Ἀκούεται θόρυβος ποντικοῦ, καὶ ἡ καρδιὰ τοῦ πλουσίου ἀναπηδᾷ. Ὅλα τὰ ὑποψιάζεται. Τοὺς γιούς του ὅταν μεγαλώνουν τοὺς βλέπει ὡς ἐχθροὺς, ἐπειδὴ ἡ ἡλικία τους τοὺς κάνει νὰ διάζονται νὰ τὸν διαδεχθοῦν.

Τοῦ ἰδίου.— «Κάποιου ἀνθρώπου πλουσίου, λέει, τὰ χωράφια ἔφεραν μεγάλη σοδειά, καὶ σκεφτόταν μέσα του· Τί νὰ κάνω; Θὰ γκρεμίσω τίς ἀποθήκες μου καὶ θὰ χτίσω μεγαλύτερες»⁴⁴. Γιατί ὁμως ἔφεραν τὰ χωράφια του μεγάλη σοδειά, ἀφοῦ δὲν ἐπρόκειτο νὰ κάνει κανένα καλὸ μὲ αὐτήν; Γιὰ νὰ φανεῖ μᾶλλον τοῦ Θεοῦ ἡ μακροθυμία καὶ ὅτι ἡ ἀγαθότητά του ἐκτείνεται ἀκόμα καὶ μέχρι αὐτὰ τὰ πράγματα. Διότι «βρέχει καὶ σὲ δικαίους καὶ σὲ ἀδίκους καὶ ἀνατέλλει τὸν ἥλιο του γιὰ τοὺς κακοὺς καὶ τοὺς καλοὺς»⁴⁵. Ἄλλ' αὐτὴ ἡ ἀγαθότητά του φέρνει μεγαλύτερη τιμωρία στοὺς πονηροὺς. Ἐφερε τίς βροχῆς στὴ γῆ ποὺ καλλιμεργεῖται ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ πλεονέκτη. Ἐδωσε τὸν ἥλιο νὰ θερμάνῃ τοὺς σπόρους καὶ νὰ πολλαπλασιάσῃ τοὺς καρποὺς μὲ τὴν εὐφορία. Καὶ ὅσα βέβαια προέρχονται ἀπὸ τὸν Θεὸ εἶναι αὐτά· ἡ καταλληλότης τῆς γῆς, ὁ εὐκρατος ἀέρας, ἡ ἀφθονία τῶν σπόρων, ἡ βοήθεια τῶν βοδιῶν, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα μὲ τὰ ὁποῖα εὐημερεῖ ἡ γεωργία. Τὰ παρεχόμενα ὁμως ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον ποιά ἦταν; Τὸ σκληρὸ ἦθος, ἡ μισανθρωπία, ἡ δυσκολία στὸ νὰ δίνει· αὐτὰ παρουσίασε ἀπέναντι στὸν εὐεργέτη του. Δὲν θυμῆθηκε τὴν κοινὴ φύση μας. Δὲν σκέφθηκε ὅτι πρέπει αὐτὸ ποὺ περισσεύει νὰ τὸ μοιράσῃ στοὺς φτωχοὺς. Δὲν κράτησε κανένα λόγο τῆς ἐντολῆς «νὰ μὴ παραλείπεις νὰ ἀγαθοεργεῖς τὸν φτωχόν» καὶ «ἐλεημοσύνης καὶ προσφορῆς νὰ μὴ σοῦ λείπουν» καὶ «μοίραζε τὸ ψωμὶ σου στὸν πεινασμένον»⁴⁶. Καὶ ὅλοι οἱ

44. Λουκᾶ 12, 16-18. 45. Ματθ. 5, 45.

46. Γαλ. 6, 9. Β' Θεσ. 3, 13. Ἦσ. 58, 7.

τὸν ἄρτον σου». Καὶ πάντες προφήται καὶ πάντες διδάσκαλοι ἐκβοῶντες οὐκ εἰσηκούοντο, ἀλλ' αἱ μὲν ἀποθῆκαι διερρήγγυντο τῷ πλήθει τῶν ἀποκειμένων στενοχωρούμεναι, ἢ φειδωλὸς δὲ καρδία οὐκ ἐνεπίμπλατο. Ἄει γὰρ τὰ νέα τοῖς παλαιοῖς προστι-

5 θεῖς καὶ ταῖς κατ' ἔτος προσθήκαις τὴν εὐπορίαν προσαύξων, εἰς τὴν ἀδιεξόδευτον ταύτην ἀμηχανίαν ἐνέπεσεν. Ὑποχωρεῖν μὲν τοῖς παλαιοῖς διὰ τὴν πλενοξενίαν μὴ συγχωρῶν, ὑποδέχεσθαι δὲ τὰ νέα διὰ τὸ πλήθος μὴ ἐξαρκῶν. Διὰ τοῦτο ἀνήνυτα μὲν αὐτῶν τὰ βουλευματα, ἄποροι δὲ αἱ φροντίδες.

10 «Τί ποιήσω;». Τίς οὐκ ἂν ἐλεήσῃε τὸν ὄντως πολιορκούμενον; Δεῖλαιος τῆς εὐφορίας, ἐλεινὸς τῶν παρόντων ἀγαθῶν, ἐλεινότερος τῶν προσδοκωμένων. Μὴ γὰρ προσόδους αὐτῷ φέρει ἢ γῆ; Στεναγμοὺς αὐτῷ φύει. Μὴ γὰρ καρπῶν εὐφορίαν συνάγει; Φροντίδας καὶ λύπας καὶ ἀμηχανίαν δεινήν. Ὅμοια

15 τοῖς πενομένοις ὀδύρεται. Ἥ οὐχὶ ταύτην ἀφήσῃ τὴν φωνὴν καὶ ὁ διὰ πενίαν στενοχωρούμενος; Τί ποιήσω; πόθεν τροφαί; πόθεν ἐνδύματα; Ταῦτα καὶ ὁ πλούσιος φθέγγεται. Ὁδυνᾶται τὴν καρδίαν ὑπὸ τῆς μερίμνης διεσθιόμενος. Ὁ γὰρ τοὺς ἄλλους εὐφραίνει, τοῦτο τήκει τὸν πλεονέκτην. Οὐ γὰρ χαίρει πάντων αὐτῷ πε-

20 πληρωμένων τῶν ἔνδον, ἀλλὰ νύσσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ περιρρέων ὁ πλοῦτος, καὶ τῶν ταμιείων ὑπερχεόμενος, μήπου καὶ πρὸς τοὺς ἐξωθεν παρακύψας ἀγαθοῦ τινος ἀφορμὴ τοῖς ἐνδεέσι γένηται. Καί μοι δοκεῖ τὸ πάθος αὐτοῦ τῆς ψυχῆς τῷ τῶν γαστριμάργων προσεοικέναι, οἱ διαρραγῆναι μᾶλλον ὑπὸ λαιμαργίας αἰ-

25 ροῦνται, ἢ τῶν λειψάνων μεταδοῦναι τοῖς ἐνδεέσι. Σύνες, ἄνθρωπε, τοῦ δεδοκότος· μνήσθητι σεαυτοῦ τίς εἶ, τί οἰκονομεῖς· παρὰ τίνος ἔλαβες, διὰ τί τῶν πολλῶν προεκρίθης. Ἀγαθοῦ Θεοῦ γέγονας ὑπηρετής, οἰκονόμος τῶν ὁμοδούλων. Μὴ πάντα οἴου τῇ γαστρὶ τῇ σῆ παρασκευάσθαι. Ὡσπερ ἀλλοτρίων βου-

προφήτες και ὅλοι οἱ δάσκαλοι πού φωνάζουν δὲν ἀκούονταν ἀπὸ αὐτόν, ἀλλὰ οἱ μὲν ἀποθήκες του γκρεμίζονταν ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν γεννημάτων πού τις πίεζαν, ἐνῶ ἡ φυλάργυρη καρδιά του δὲν γέμιζε. Διότι προσθέτοντας διαρκῶς τὰ νέα στὰ παλιὰ και ἀυξάνοντας μὲ τις κατ' ἔτος προσθήκες τὴν εὐπορία του, ἔφτασε σ' αὐτὴ τὴν ἀμηχανία πού δὲν εἶχε διέξοδο. Διότι οὔτε τὰ παλιὰ σκεπτόταν νὰ στερηθεῖ, οὔτε τὰ νέα μποροῦσε νὰ δεχθεῖ στὶς ἀποθήκες, ἐπειδὴ λόγῳ τοῦ πλήθους των δὲν χωροῦσαν σ' αὐτές. Γι' αὐτὸ και οἱ σκέψεις γι' αὐτὰ ἦταν ἀκατόρθωτες και οἱ φροντίδες του δὲν κατέληγαν πουθενά.

Τί νὰ κάνω; Ποιὸς δὲ θὰ σπλαχνιζόταν αὐτόν πού κυριολεκτικὰ ἦταν πολιορκούμενος; Δυστυχισμένος ἕξαιτίας τῆς εὐφορίας, ἀξιολύπητος γιὰ τὰ ἀγαθὰ πού εἶχε, και ἀκόμα πιὸ ἔλεινός γι' αὐτὰ πού τὸν περιέμεναν. Μήπως δηλαδή ἡ γῆ τοῦ ἀπέφερε ἔσοδα; Στεναγμούς βλάσταινε γι' αὐτόν. Μήπως συγκεντρώνει πλούσιους καρπούς; Ὁχι, ἀλλὰ φροντίδες και λύπες και τρομερὴ ἀμηχανία. Θρηνεῖ ὅμοια μὲ τοὺς πεινασμένους. Ἡ μήπως δὲν βγάζει τὴν ἴδια φωνὴ και ἐκεῖνος πού στενοχωριέται ἕξαιτίας τῆς φτώχειας του; Τί νὰ κάνω; ἀπὸ ποῦ νὰ βρῶ τροφές; ἀπὸ ποῦ ἐνδύματα; Τὰ ἴδια λέει και ὁ πλούσιος. Πονάει ἐπειδὴ ἡ καρδιά του κατατρώγεται ἀπὸ τὴ φροντίδα. Διότι, ἐκεῖνο πού εὐχαριστεῖ τοὺς ἄλλους, αὐτὸ κάνει τὸν πλεονέκτη νὰ λειώνει. Δὲν χαίρεται δηλαδή πού ὅλοι οἱ ἐσωτερικοὶ χώροι του εἶναι γεμάτοι, ἀλλὰ τρυπάει τὴν ψυχὴ του ὁ ἄφθονος πλοῦτος γύρω του, πού ξεχειλίζει ἀπὸ τις ἀποθήκες του, και φοβάται μήπως χυθεῖ πρὸς τὰ ἔξω και γίνει ἀφορμὴ κάποιας ἀγαθοεργίας στοὺς φτωχοὺς. Και μοῦ φαίνεται ὅτι τὸ πάθος αὐτὸ τῆς ψυχῆς του παρομοιάζει μὲ ἐκεῖνο τῶν γαστριμάργων, οἱ ὅποιοι προτιμοῦν νὰ σκάσουν ἀπὸ τὴ λαιμαργία μᾶλλον, παρά νὰ δώσουν μερικὰ ἀπὸ τὰ περισσεύματα στοὺς φτωχοὺς. Σκέψου, ἄνθρωπε, αὐτόν πού σοῦ τὰ ἔδωσε· θυμήσου ποιὸς εἶσαι· τί διαχειρίζεσαι· ἀπὸ ποιόν τὰ πήρες· γιατί προκρίθηκες ἐσὺ ἀνάμεσα στοὺς πολλούς. Ἐγίνες ὑπηρετῆς τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ, διαχειριστῆς τῶν συνδούλων σου. Μὴ νομίζεις ὅτι ὅλα ἔχουν παρασκευαστεῖ γιὰ τὴ δική σου κοιλιά. Νὰ σκέφτεσαι ὅτι αὐτὰ πού ἔχεις στὰ χέρια σου εἶναι ξένα. Σὲ εὐχαριστοῦν γιὰ λίγο χρονικὸ διάστημα

λεύου τῶν ἐν χερσί. Μικρὸν εὐφραίνει σε χρόνον, εἴτα διαρρύν-
 τα οἰχῆσεται, τὸν δὲ ἐπ' αὐτοῖς λόγον ἀπαιτηθήσῃ μετὰ ἀκρι-
 βείας. Σὺ δὲ πάντα ὁμοῦ θύραις καὶ μοχλοῖς ἐναποκλείσας ἔχεις,
 καὶ καταδήσας σφραγῖσιν ἐναγρυπνεῖς ταῖς μερίμναις, καὶ βου-
 5 λῆ κατὰ σαυτόν, ἄφρονι συμβούλῳ σεαυτῷ κεχηρημένος.

Τί ποιήσω; Ἔτοιμον ἦν εἰπεῖν, ὅτι ἐμπλήσω τὰς ψυχὰς
 τῶν πεινῶντων· ἀνοιξῶ τὰς ἀποθήκας, καὶ πάντας καλέσω
 τοὺς ἐνδεεῖς. Μιμήσομαι τὸν Ἰωσήφ τῷ τῆς φιλανθρωπίας
 κηρύγματι. Φθέγξομαι φωνὴν μεγαλόψυχον· Ὅσοι ὑστερεῖσθε
 10 ἄρτων, ἔλθετε πρὸς με, τῆς παρὰ Θεοῦ δεδομένης χάριτος τὸ ἀρ-
 κοῦν ἕκαστος, οἶον ἐκ κοινῶν πηγῶν, συμμεθέζοντες. Ἄλλ' οὐ
 τοιοῦτος σύ· πόθεν ὡς γε βασκαίνεις τοῖς ἀνθρώποις τῆς ἀπο-
 λαύσεως, πονηρὸν δὲ βουλευτήριον ἐν τῇ ψυχῇ συγκροτήσας,
 φροντίζεις οὐχ ὅπως μεταδῶς ἕκάστω τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν, ἀλλ'
 15 ὅπως, πάντα ὑποδεξάμενος, πάντας τῆς ἀπ' αὐτῶν ὠφελείας
 ἀποστερήσῃ; Παρέστησαν οἱ τὴν ψυχὴν ἀπαιτοῦντες, κάκεινος
 περὶ βρωμάτων τῇ ψυχῇ ἐλέγετο. Ταύτη τῇ νυκτὶ παρελαμβάνε-
 το, καὶ εἰς ἔτη πολλὰ τὴν ἀπόλαυσιν ἐφαντάζετο. Συνεχωρήθη
 πάντα βουλευσασθαι καὶ φανερὰν ἑαυτοῦ ποιῆσαι τὴν γνώμην,
 20 ἵνα ἀξίαν τῆς προαιρέσεως δέξῃται τὴν ἀπόφασιν. Ἄξια γὰρ κα-
 θαιρέσεως τὰ ταμιεῖα τῆς ἀδικίας. Κατάσκαπτε ταῖς ἑαυτοῦ χερ-
 σὶν ἢ κακῶς ὤκοδόμησας. Λύε τὰ σιτοδοχεῖα, ὅθεν οὐδεὶς ἀπῆλ-
 θέ ποτε παραμυθίας τυχών. Ἀφάνισον πάντα οἶκον πλεονεξίας
 φύλακα. Ἀποσκεύασον ὀρόφους, περίελε τοίχους, δεῖξον ἠλίω
 25 τὸν εὐρωτιῶντα σῖτον. Ἐξαγε ἐκ φυλακῆς τὸν δέσμιον πλοῦτον,
 θριάμβευσον τὰ σκοτεινὰ τοῦ μαμωνᾶ καταγῶγια.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος ἐν λιμῷ καὶ αὐχμῷ.— Διὰ σὲ καὶ τὴν συμ-
 φορὰν κατεδίκησεν, ὅτι ἔχων οὐκ ἐδίδως· ἐπειδὴ παρέτρεχες
 τοὺς πεινῶντας· ἐπειδὴ πρὸς τοὺς ὀδυρομένους οὐκ ἐπεστρέφου·
 30 ἐπειδὴ προσκυνούμενος οὐκ ἠλέεις. Ἔρχεται καὶ δι' ὀλίγους ἐπὶ
 δῆμον κακά, καὶ μοχθηρίας ἐνὸς παραπήλαυσε δῆμος. Ἀχὰρ ἰε-

καὶ ἔπειτα ξεγλιστρώντας φεύγουν, καὶ θὰ σοῦ ζητηθεῖ λεπτομερῆς ἀπολογισμὸς γι' αὐτά. Σὺ ὁμως ὅλα μαζί τὰ ἔχεις κλείσει μὲ πόρτες καὶ ἀμπάρες, καὶ ἀφοῦ τὰ ἀσφάλισες καλὰ μὲ σφραγιδες, ἀγρυπνεῖς ἀπὸ τὶς φροντίδες καὶ σκέφτεσαι μέσα σου, χρησιμοποιοῦντας γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου ἀνόητον σύμβουλο.

Τί νὰ κάνω; Ἦταν εὐκόλο νὰ πεῖ· Θὰ γεμίσω τὶς ψυχὲς τῶν πεινασμένων θὰ ἀνοίξω τὶς ἀποθήκες καὶ θὰ καλέσω ὅλους τοὺς φτωχοῦς. Θὰ μιμηθῶ τὸν Ἰωσήφ στὸ κήρυγμα τῆς φιλανθρωπίας. Θὰ βγάλω φωνὴ μεγαλόψυχη· Ὅσοι δὲν ἔχετε ψωμί, ἔλατε σὲ μένα, γιὰ νὰ πάρετε μέρος στὴ χάρη πού δίνει ὁ Θεός, ὅσο εἶναι ἀρκετὸ γιὰ τὸν καθένα, σὰν ἀπὸ κοινὲς πηγές. Ἀλλὰ ἐσὺ δὲν εἶσαι τέτοιος. Γιατί, σὰν νὰ βλέπεις μὲ βάσκανο μάτι τὴν ἀπόλαυση τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἔχοντας συγκροτήσῃ συνέδριο κακὸ στὴν ψυχὴ σου, δὲν φροντίζεις πῶς θὰ δώσεις στὸν καθένα αὐτὰ πού ἔχει ἀνάγκη, ἀλλὰ πῶς θὰ τὰ βολέψεις ὅλα, στερώντας ὅλους τὴν ὠφέλεια ἀπὸ αὐτά. Ἦρθαν ἐκεῖνοι πού ζητοῦν τὴν ψυχὴ του κι' ἐκεῖνος μιλοῦσε στὴν ψυχὴ του γιὰ τροφές. Αὐτὴ τὴ νύχτα τὸν παραλάμβαναν, κι' αὐτὸς φανταζόταν ἀπόλαυση γιὰ πολλὰ χρόνια. Τοῦ ἐπετράπη νὰ τὰ σκεφθεῖ ὅλα καὶ νὰ φανερώσῃ τὴ σκέψη του, γιὰ νὰ δεχθεῖ καὶ ἀντάξια πρὸς τὴν προαίρεσή του ἀπόφαση. Διότι οἱ ἀποθήκες τῆς ἀδικίας εἶναι ἄξιες νὰ γκρεμισθοῦν. Γκρέμιζε μὲ τὰ χέρια σου αὐτὰ πού κακῶς ἔκτισες. Γκρέμισε τὶς σιταποθήκες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες κανένας δὲν ἔφυγε ποτὲ ἔχοντας βρεῖ παρηγοριά. Ἐξαφάνισε κάθε σπίτι πού εἶναι φύλακας πλεονεξίας. Ἀδειασε τοὺς ὀρόφους, γκρέμισε τοὺς τοίχους, δειξε στὸν ἥλιο τὸ μουχλιασμένο σιτάρι. Βγάλε ἀπὸ τὴ φυλακὴ τὸν δέσμιο πλοῦτο, νίκησε τὰ σκοτεινὰ καταγώγια τοῦ μαμωνᾶ.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος ἐν λιμῶ καὶ ἀνύχμῳ.— Ἐξαιτίας σου καταδίκασε καὶ τὴν συμφορὰ, ἐπειδὴ, ἐνῶ εἶχες δὲν ἔδινες· ἐπειδὴ προσπερνοῦσες τοὺς πεινασμένους· ἐπειδὴ δὲν ἔστρεφες τὸ βλέμμα σου σ' αὐτοὺς πού ἔκλαιαν· ἐπειδὴ δὲν ἔλεοῦσες αὐτοὺς πού σὲ προσκυνοῦσαν. Ἔρχονται καὶ ἐξαιτίας λίγων συμφορῆς σὲ ὀλόκληρο πλῆθος, καὶ τὴ μοχθηρία τοῦ ἑνὸς τὴν ὑφίσταται τὸ πλῆθος. Ὁ Ἀχάρ⁷ διέ-

ριευμένη Ἱερικῶ παρὰ τὴν ἀπαγόρευση τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξαιτίας του τιμωρήθηκε ὁ λαός. (Ἰησ. Ναη, 7, 1-6).

ροσύλησεν, καὶ ὄλη ἢ παράταξις ἐμαστίζετο. Ὁ Ζαμβρὶ πάλιν εἰς τὰς Μαδιανίτιδας ἐξεπόρνευσε, καὶ ὁ Ἰσραὴλ ἐπιπτεν εἰς δίκην. Πάντες τοίνυν καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ τοὺς βίους ἑαυτῶν ἐξετάσωμεν.

5 Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π.— Λαοὶ ἀκούσατε· Χριστιανοὶ ἐνωτίσασθε, ὅτι τάδε λέγει Κύριος, οὐ δημηγορῶν αὐτοφώνως, τοῖς δὲ τῶν δούλων στόμασιν ἐνηχῶν ὡς ὄργανοις· μὴ φανῶμεν οἱ λογικοὶ τῶν ἀλόγων ὡμότεροι. Ἐκεῖνα γὰρ τοῖς ἐκ τῆς γῆς φυομένοις παρὰ τῆς φύσεως ὡς κοινῇ κέχρηται, καὶ προβάτων ἀγέλαι ἐν
10 καὶ τὸ αὐτὸ καταβόσκονται ὄρος. Ἴπποι δὲ παμπληθεῖς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κατανέμονται πεδιάδα, καὶ πάντα τὰ καθ' ἕκαστον οὕτως ἀλλήλοις ἀντιπαραχωρεῖ τῆς ἀναγκαίας τῶν χρειῶν ἀπολαύσεως. Ἡμεῖς δὲ ἐγκολπιαζόμεθα τὰ κοινὰ, τὰ τῶν πολλῶν μόνοι ἔχομεν. Αἰδεσθῶμεν Ἑλλήνων φιλάνθρωπα διηγήματα.
15 Παρὰ τισιν ἐκείνων νόμος φιλάνθρωπος, μία τράπεζα, καὶ κοινὰ τὰ σιτία, μία ἐστία σχεδὸν τὸν πολυάνθρωπον δῆμον ἀπεργάζε-
ται. Κααλείψωμεν τοὺς ἐξωθεν, καὶ ἀπέλθωμεν εἰς τὸ τῶν τρι-
σχιλίων ὑπόδειγμα· τὸ πρῶτον τῶν Χριστιανῶν ζηλώσωμεν
σύνταγμα, ὅπως «ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινὰ»· ὁ βίος, ἡ ψυχὴ, ἡ
20 συμφωνία, ἡ τράπεζα κοινή· ἀδιαίρετος ἀδελφότης, ἀγάπη ἀνυπόκριτος, τὰ πολλὰ σώματα ἐν ἐργαζόμενα, τὰς διαφόρους ψυχὰς εἰς μίαν ὁμόνοιαν συναρμοῦσα. Πολλὰ τῆς φιλαδελφίας ἔχεις ἐκ Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ ἐκ τῆς Νέας τὰ ὑποδείγματα. Πρεσβύ-
την ἐὰν ἴδῃς λιμώττοντα, μετάστειλαι καὶ θρεψονῶς Ἰωσήφ τὸν
25 Ἰακώβ. Ἐχθρὸν ἐὰν εὖρης στενούμενον, μὴ ἐπιβάλλῃς τῇ ὀργῇ τῇ κατεχούσῃ τὴν ἄμυναν, ἀλλὰ θρέψον αὐτὸν ὡς ἐκεῖνος τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς πωλήσαντας. Ἐὰν ἐντύχῃς νεωτέρῳ καταπονου-
μένῳ, οὕτω δάκρυσον ὡς ἐκεῖνος τὸν Βενιαμὴν τὸν τοῦ γήρωσ
ἰόν. Πειράζει καὶ σὲ τυχὸν ἢ πλεονεξία, ὡς τὸν Ἰωσήφ ἡ δέ-
30 σποινα εἴλκυσε τῶν ἱματίων, ἵνα τῆς ἐντολῆς καταφρονήσῃς;

48. Ὁ Ζαμβρὶ γιὸς τοῦ Σαλῶ ἀπὸ τῆ φυλῆ τοῦ Συμεῶν, ὁδήγησε τὸν ἀδελφὸ του σὲ μιὰ Μαδιανίτισσα ὀνόματι Χασβὶ (Ἀριθμ. 25, 6-15).

πραξε Ιεροσουλία, και ὄλο τὸ στρατεύμα ἐπλήγη ἀπὸ τῆ μάστιγα. Ὁ Ζαμβρι⁴⁸ ἐπίσης ἐπόρνευσε στὶς Μαδιανίτισσες, και ὁ Ἰσραηλιτικός λαός δικάστηκε. Ὅλοι λοιπόν, και κατ' ἴδιαν και ἀπὸ κοινού, ἄς ἐλέγξουμε τὴ ζωὴ μας.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π.— Ἀκούστε λαοί· Χριστιανοὶ τεντώστε τὰ αὐτιά σας, διότι ὁ Κύριος, χωρὶς νὰ μιλᾷει ὁ ἴδιος χρησιμοποιώντας ὡς ἡχητικὰ ὄργανα τοὺς δούλους του, λέει τὰ ἑξῆς: Ἄς μὴ φανοῦμε ἑμεῖς οἱ λογικοὶ πιδ ὅμοι ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα. Διότι ἐκεῖνα χρησιμοποιοῦν ὡς κοινὰ ὅλα ὅσα φυτρώνουν στὴ γῆ ἀπὸ τὴ φύση, και τὰ κοπάδια τῶν προβάτων βόσκουν τὸ ἴδιο βουνό. Πλήθος ἀλόγων βόσκουν τὴν ἴδια πεδιάδα και ὅλα τὰ ἐπὶ μέρους ζῶα κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἐπιτρέπουν τὸ ἓνα σιδ ἄλλο νὰ ἀπολαμβάνει ὅσα τοῦ εἶναι ἀναγκαῖα. Ἐνῶ ἑμεῖς ἀγκαλιᾷζουμε τὰ κοινὰ· κατέχουμε μόνοι μας αὐτὰ πιδ ἀνήκουν στοὺς πολλούς. Ἄς σεβαστοῦμε τὶς διηγήσεις τῶν εἰδωλολατρῶν γιὰ τὴ φιλανθρωπία. Ὑπῆρχε σὲ κάποιους ἀπὸ αὐτοὺς νόμος φιλάνθρωπος, νὰ ἐτοιμάζουν ἓνα τραπέζι και κοινὰ φαγητά, και νὰ ἔχει σχεδὸν μιά ἐστία ὄλο ἐκεῖνο τὸ πολυάνθρωπο πλῆθος. Ἄς ἀφήσουμε τοὺς ξένους και ἄς ἔρθουμε σιδ παράδειγμα τῶν τριῶν χιλιάδων ἄς μιμηθοῦμε τὴν πρώτη χριστιανική κοινότητα, πιδ τὰ εἶχε «ὅλα κοινὰ»⁴⁹: τὴ ζωὴ, τὴν ψυχὴ, τὴν ὁμοφωνία, τὸ τραπέζι κοινό· ἀδιαίρετη ἀδελφότητα, ἀγάπη ἀνυπόκριτη, τὰ πολλὰ σώματα ἐργάζονταν σάν ἓνα, οἱ διάφορες ψυχὲς συναρμοσμένες σὲ μιά ὁμόνοια. Ἐχεις πολλὰ παραδείγματα φιλαδελφίας ἀπὸ τὴν Παλαιὰ και τὴν Καινὴ Διαθήκη. Ἐάν δεῖς γέροντα πεινασμένον, στείλε και κάλεσέ τον και τάϊσέ τον, ὄπως ὁ Ἰωσήφ τὸν Ἰακώβ. Ἐάν βρεῖς ἐχθρό σου πιδ ἔχει στενοχώρια, νὰ μὴ τοῦ ἐπιτεθεῖς μὲ τὴν ὀργὴ πιδ σὲ κατέχει, ἀλλὰ θρέψε τον, ὄπως ἐκεῖνος ἔθρεψε τοὺς ἀδελφούς του πιδ τὸν πούλησαν. Ἐάν συναντήσεις νεώτερον κατάκοπο, δάκρυσσε ὄπως ἐκεῖνος ἔκανε γιὰ τὸν Βενιαμίν, τὸν γιδ τῶν γηρατειῶν του. Σὲ δοκιμάζει και σένα ἢ πλεονεξία, ὄπως τὸν Ἰωσήφ ἢ κυρία τὸν τράβηξε ἀπὸ τὰ ροῦχα του, γιὰ νὰ περιφρονήσεις τὴν ἐντολή; Ἄφησε νὰ πέσουν τὰ ροῦχα

49. Πραξ. 2, 41-45.

Πρόσριπον τὰ ἱμάτια· φύλαζον τῷ Κυρίῳ τὴν πίστιν, ὡς ἐκεῖνος τῷ Πετρεφρῆ. Ἐν ἐνιαυτῷ τὴν ἐνδειαν οἰκονόμησον, ὡς ἐκεῖνος ἐν τοῖς ἑπτά.

Τοῦ ἰδίου.— Τί ὑποτίθη ἀφορμὴν εὐπρόσωπον εἰς τὴν
5 ἁμαρτίαν; Ὁ τὸν παῖδα ποιήσας, καὶ σὲ ἐποίησεν. Ὁ σοὶ τὰς ἀφορμὰς παρεχόμενος, καὶ τῷ παιδί παρέξει τὰς τοῦ βίου διεξαγωγὰς.

Τοῦ ἰδίου.— Μὴ προφασίζου τοὺς παῖδας, ὁ πλεονέκτης. Παῖδές εἰσιν; Θησαύριζε αὐτοῖς θησαυρὸν αἰώνιον. Θησαυρὸς
10 δὲ ἐστὶν εὐσέβεια χρημάτων. Κατέλειπε παισὶν ἀγαθὴν μνήμην, ἢ πλοῦτον πολύν. Πάντας ποιήσον τοῦ παιδὸς τοῦ σοῦ πατέρας διὰ τῆς εὐνοίας. Ἀνάγκη σέ ποτε ἀπελθεῖν τοῦ βίου· εἴτα τὸν σὸν παῖδα ἐν τῇ ἀνηλικίᾳ κατελείψεις τῶν προεστώτων δεόμενον. Ἐὰν καλὸς ᾦς καὶ ἀγαθός, ἕκαστος τὸν σὸν ἔγγονον ὡς περ ἴδιον
15 ἐκθρέψει. Μεμνήσεται γάρ, ὅτι καὶ σὺ ὄρφανὸν ἐγένου πατήρ. Ἐὰν δὲ ἐν πονηρίᾳ ζήσας καὶ πολλοὺς λυπήσας καὶ παντὸς θηρίου χαλεπότερος γενόμενος τοῖς συντυγχάνουσιν, εἴτα ὑπεξῆλθες τοῦ βίου, κατέλιπες τὸν σὸν ἔγγονον κοινὸν ἐχθρὸν τῶν ζώντων. Ὡς περ γὰρ τέκνον σκορπίου ὁ θεασάμενος φοβεῖται,
20 μῆποτε εἰς ἡλικίαν ἐλθὼν μιμήσεται τὸν πατέρα, οὕτω καὶ τὰ σὰ ἔγγονα πονηρίας πατρικῆς εἶναι κληρονόμα, πρὶν εἰς ἡλικίαν ἐλθεῖν παρὰ πάντων ἐπιβουλευθήσονται. Τί οὖν πολλοὺς ἐπιβούλους καὶ ἐχθροὺς συνάγεις τοῖς σεαυτοῦ τέκνοις;

Τοῦ ἰδίου, Λόγος περὶ φιλαργυρίας.— Δουλοὶ ὄντες ἐλευθε-
25 ρούμεθα, καὶ τοὺς ὁμόδουλους οὐκ οἰκτείρομεν. Πεινῶντες τρεφόμεθα, καὶ τὸν ἐνδεῆ παρατρέχομεν ἀνανδεῆ, χορηγὸν καὶ ταμίαν Θεὸν ἔχοντες, φειδωλοὶ ἐγενόμεθα καὶ ἀκοινωνῆτοι πρὸς τοὺς πένητας. Πολύτοκα ὑμῶν τὰ πρόβατα, καὶ οἱ γυμνοὶ τῶν προβάτων πλείους. Αἱ ἀποθῆκαι τῶν ἀποκειμένων στενοῦνται,
30 καὶ τὸν ἐστενωμένον οὐκ ἐλεοῦμεν. Διὰ τοῦτο ἡμῖν ἀπειλεῖ τὸ δίκαιον κριτήριον· διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς οὐκ ἀνοίγει τὴν χεῖρα,

σου· φύλαξε γὰ τὸν Κύριο τὴν πίστη σου, ὅπως ἐκεῖνος γὰ τὸν Πε-
τεφρῆ. Θεράπευσε τὴ φτώχεια ὀλόκληρο τὸ ἔτος, ὅπως ἐκεῖνος ἐπὶ
ἑφτά χρόνια.

Τοῦ ἰδίου.— Γιατί προσφέρεις δικαιολογία εὐσχημη στὴν ἁ-
μαρτία; Αὐτὸς ποὺ ἔκανε τὸ παιδί, ἔκανε καὶ σένα. Αὐτὸς ποὺ δίνει
σὲ σένα τις δικαιολογίες, θὰ δώσει καὶ στὸ παιδί τὸν τρόπο νὰ ζή-
σει.

Τοῦ ἰδίου.— Νὰ μὴ προβάλλεις ὡς πρόφαση τὰ παιδιά, πλεονέ-
κτη. Ἔχεις παιδιά; Ἀποταμίευε γι' αὐτὰ θησαυρὸ αἰώνιον. Καὶ
θησαυρὸς εἶναι ἢ εὐσέβεια ἀπὸ τὰ χρήματα. Ἄφησε στὰ παιδιά
σου καλὸ ὄνομα, παρὰ πολὺ πλοῦτο. Κάνε τοὺς ὅλους πατέρες τοῦ
παιδιοῦ σου μὲ τὴν εὐνοιά σου. Ἀναγκαστικά κάποτε θὰ φύγεις
ἀπὸ τὴ ζωὴ· τότε θὰ ἀφήσεις τὸν γιό σου ἀνήλικο νὰ ἔχει τὴν ἀνά-
γκη τῶν προεστώτων. Ἐὰν εἶσαι καλὸς καὶ φιλόανθρωπος, ὁ καθέ-
νας θὰ φροντίσει γὰ τὸν ἀπόγονό σου, σὰν νὰ εἶναι δικός του.
Διότι θὰ θυμᾶται ὅτι καὶ σὺ ἔγινες πατέρα τῶν ὀρφανῶν. Ἐνῶ,
ἐὰν ζήσεις μέσα σὲ κακία καὶ κάνεις πολλοὺς νὰ λυπηθοῦν καὶ
γίνεις φοβερώτερος ἀπὸ θηρίο σ' αὐτοὺς ποὺ σὲ συναντοῦν, καὶ ἔ-
πειτα φύγεις ἀπὸ τὴ ζωὴ, ἀφήνεις τὸν ἀπόγονό σου ἐχθρὸ ὄλων
ὄσων ζοῦν. Διότι, ὅπως αὐτὸς ποὺ βλέπει ἓνα μικρὸ σκορπιὸ τὸν
φοβᾶται, μήπως μεγαλώνοντας μοιάσει τὸν πατέρα του, ἔτσι καὶ οἱ
δικοὶ σου ἀπόγονοι, πρὶν ἀκόμα ἐνηλικιωθοῦν, θὰ ἀντιμετωπίζο-
νται ἐχθρικά ἀπὸ ὅλους, ὡς κληρονόμοι τῆς πατρικῆς τοὺς κα-
κίας. Γιατί λοιπὸν δημιουργεῖς πολλοὺς ὑπουλοὺς καὶ ἐχθροὺς γὰ
τὰ παιδιά σου;

Τοῦ ἰδίου.— Ἐνῶ εἴμαστε δοῦλοι ἐλευθερωνόμαστε, ἀλλὰ τοὺς
συνδούλους μας δὲν τοὺς λυπούμαστε. Πεινοῦμε ἑμεῖς καὶ τρεφό-
μαστε, παραβλέπομε ὅμως τὸν φτωχό, καὶ ἐνῶ ἔχομε τὸν Θεὸ ἀνεν-
δεῆ χορηγὸ καὶ ταμία, ἑμεῖς γίναμε τσιγγούνιδες καὶ ἀκοινώνητοι
πρὸς τοὺς φτωχοὺς. Τὰ πρόβατά σας εἶναι πολύτοκα, ἀλλ' οἱ γυ-
μνοὶ εἶναι περισσότεροι ἀπὸ τὰ πρόβατα. Οἱ ἀποθήκες εἶναι στενές
γὰ τὰ ἀποθηκευμένα σ' αὐτές, ἀλλ' ὅμως δὲν ἐλεοῦμε ἐκεῖνον ποὺ
στενοχωρεῖται. Γι' αὐτὸ μᾶς ἀπειλεῖ τὸ δικαιο δικαστήριον· γι' αὐτὸ
καὶ ὁ Θεὸς δὲν ἀνοίγει τὸ χέρι του, ἐπειδὴ ἑμεῖς ἀποκλείσαμε τὴ

ἐπειδὴ τὴν φιλαδελφίαν ἡμεῖς ἀποκλείσαμεν· διὰ τοῦτο ξηραὶ αἱ ἄρουραι, ἐπειδὴ ἡ ἀγάπη ἐψύχη.

Τοῦ ἰδίου.— Ὁ δεῖνα τὸν πλοῦτον θηριομάχοις προσαναλίσκων καὶ ταῖς ματαίαις τῶν δήμων φωναῖς ἐπαγαλλόμενος, φουσᾶται τοῖς ἐπαίνοις καὶ μεγαλοφρονεῖ, τὴν δόξαν ἔχων ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτοῦ.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος πρὸς τοὺς πλουτοῦντας.— Διδάσκαλον λέγεις, καὶ τῶν μαθητῶν οὐ φρονεῖς. Ἀγαθὸν ὁμολογεῖς, καὶ τὰ διδόμενα παραπέμπῃ. Τί δέ σοι χαλεπὸν ἢ βαρὺ ἢ ὑπέρογκον ρῆμα ὁ διδάσκαλος προτείνει; «Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δός πτωχοῖς». Εἴ σοι προέβαλε πόνους γεωργικούς, ἢ τοὺς ἐξ ἐμπορίας κινδύνους, καὶ ὅσα τοῖς χειμαζομένοις ἐπίπονα πρόσεστιν, ἔδει σε λυπηθῆναι. Εἰ δὲ οὕτω διὰ ραδίας ὁδοῦ καὶ οὐδένα πόνον ἐχούσης οὐδὲ ἰδρῶτα, ἐπαγγέλλεται σε κληρονόμον τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀποδείξειν, οὐ χαίρεις τῇ εὐκολίᾳ τῆς σωτηρίας, ἀλλ' ἀπέρχῃ ὀδυνώμενος τῇ ψυχῇ καὶ πενθῶν καὶ ποιεῖς σεαυτῶ ἄχρηστα πάντα ὅσα σοι προπεπόνηται; Εἰ γὰρ οὐκ ἐφόνευσας, ὡς σὺ ἔφης, οὐδὲ ἐμοίχευσας, οὔτε ἔκλεψας, ἀνόνητον σαυτῶ ποιεῖς τὴν περὶ πάντων σπουδὴν, μὴ προστιθεῖς τὸν λεῖπον, δι' οὗ μόνου δυνήσῃ ἐσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Καὶ εἰ μὲν ἱατρὸς ἐπηγγείλατο κολοβώματα μελῶν ἐκ φύσεως ἢ ἀρρωστίας προσόντα σοι διορθώσασθαι οὐκ ἂν ἠθύμεις ἀκούων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ μέγας τῶν ψυχῶν ἱατρὸς τέλειόν σε βούλεται ποιῆσαι τοῖς καιριωτάτοις ἐλλείποντα, οὐδὲ ἔχη τὴν χάριν, ἀλλὰ πενθεῖς καὶ σκυθρωπάζεις, ἐκείνης τῆς ἐντολῆς δῆλον μακρὰν ὑπάρχων, καὶ ψεῦδος ἑαυτῶ προσμαρτυρήσας, ὅτι ἠγάπησας τὸν πλησίον ὡς σεαυτόν, καὶ ὅτι ἐφύλαξας ἐκ νεότητος τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης, καὶ τοσοῦτον ἀπέδωκας ἐκάστῳ. Πόθεν σοι ἡ τῶν ρημάτων αὐτῆ περιουσία; Δαπανητικὸν γὰρ πλούτου, ἢ θε-
ραπεῖα τῶν δεομένων.

Τοῦ ἰδίου, δπ.π.— Τί πάσχετε, ἄνθρωποι; τίς ὑμῖν τὰ ὑμέτε-

φιλαδελφία· γι' αὐτὸ εἶναι ξηρὰ τὰ χωράφια, ἐπειδὴ ψύχθηκε ἡ ἀγάπη.

Τοῦ ἰδίου.— Ὁ τάδε σπαταλῶντας τὸν πλοῦτο του στοὺς θηριομάχους καὶ ἀρεσκόμενος μὲ τὶς ἀνωφελεῖς φωνῆς τοῦ πλήθους, φουσκώνει μὲ τοὺς ἐπαίνους καὶ ὑπερηφανεύεται ἔχοντας τὴ δόξα μέσα στὴν ἀδιαντροπία του.

Τοῦ ἰδίου.— Τὸν ὀνομάζεις δάσκαλο, ἀλλὰ δὲν φέρεσαι σὰν μαθητής. Ὁμολογεῖς τὸ καλὸ, καὶ αὐτὰ πού σου δίνονται τὰ περιφρονεῖς. Καὶ ποιὸ φοβερὸ ἢ βαρὺ ἢ ὑπερβολικὸ λόγο σου πρότεινε ὁ δάσκαλος; «Πώλησε τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ δώσε τα στοὺς φτωχοὺς»; Ἐὰν σου πρότεινε κόπους γεωργικούς, ἢ κινδύους ἀπὸ αὐτοὺς πού κρύβει τὸ ἐμπόριο, καὶ ὅλες τὶς τालαιπωρίες πού συνοδεύουν αὐτοὺς πού χειμάζονται, ἔπρεπε νὰ λυπηθεῖς. Ἐφόσον ὁμως σου ὑπόσχεται νὰ σὲ ἀναδείξει κληρονόμο τῆς αἰώνιας ζωῆς μὲ τόσο εὐκόλο δρόμο, πού δὲν ἔχει κανένα κόπο, οὔτε ἰδρώτα, δὲν χαίρεσαι γιὰ τὴν εὐκολία τῆς σωτηρίας, ἀλλὰ φεύγεις μὲ πόνον στὴν ψυχὴ καὶ λύπη, καὶ κάνεις ἄχρηστα γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου ὅλα ἐκεῖνα μὲ τὰ ὁποῖα ἔχεις ἤδη ἀσκηθεῖ. Διότι, ἐὰν δὲν σκότωσες, ὅπως ἐσὺ εἶπες, οὔτε μοίχευσες, οὔτε ἔκλεψες, οὔτε ψευδομαρτύρησες ἐναντίον κάποιου, κάνεις ἀνωφελῆ γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου τὸν ζῆλο γιὰ ὅλα, ἀφοῦ δὲν προσθέτεις αὐτὸ πού λείπει, μὲ τὸ ὁποῖο καὶ μόνο θὰ μπορέσεις νὰ μπεῖς στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Καὶ ἐὰν βέβαια ὁ γιατρὸς σου ὑποσχόταν ὅτι θὰ σου διορθώσει ἐλαττώματα πού ἔχεις ἀπὸ τότε πού γεννήθηκες ἢ ἀπὸ ἀρρώστια, δὲν θὰ δυσανασχετοῦσες ἀκούοντάς τον. Τώρα ὁμως πού ὁ μέγας γιατρὸς τῶν ψυχῶν θέλει νὰ σὲ κάνει τέλειον, ἐνῶ ἔχεις πολὺ βασικὲς ἀτέλειες, ὄχι μόνο δὲν τὸν εὐχαριστεῖς, ἀλλὰ λυπᾶσαι καὶ κατσουφιάζεις, πρᾶγμα πού φανερώνει ὅτι βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὴν ἐντολὴ ἐκείνη, καὶ ὅτι τοῦ ὁμολόγησες ψέματα, ὅτι ἀγάπησες τὸν πλησίον σου σὰν τὸν ἑαυτὸ σου, καὶ ὅτι τηρεῖς ἀπὸ τὰ νιάτα σου τὴν ἐντολὴ τῆς ἀγάπης, καὶ ἔδωσες στὸν καθένα τόσο πολὺ. Ἀπὸ ποῦ προέρχεται αὐτὴ ἡ περιουσία τῶν χρημάτων; Διότι ἡ ἱκανοποίηση ἐκεῖνων πού στεροῦνται εἶναι δαπανηρὴ γιὰ τὸν πλοῦτο.

Τοῦ ἰδίου.— Τί πάθατε ἄνθρωποι; Ποιὸς μετέστρεψε σὲ σᾶς

ρα εἰς τὴν καθ' ἡμῶν ἐπιβουλὴν περιέτρεψεν, συνεργὰ πρὸς τὸ ζῆν; Μὴ γὰρ ἐφόδια κακῶν ἐδόθη τὰ χρήματα λύτρον ψυχῆς; μὴ γὰρ ἀφορμὴ ἀπωλείας; Ὅρα μὴ μετὰ μυρίων πόνων πλοῦτον ἀθροίσας, ὕλην ἀμαρτημάτων ἐτέροις παρασκευάσης, εἴτα εὐ-
5 ρεθῆς διπλᾶ τιμωρούμενος.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος περὶ φιλαργυρίας.— Πάντα χρυσὸν βλέ-
πεις, πάντα χρυσὸν φαντάζῃ. Τοῦτό σοι καθεύδοντι ἐνύπνιον,
καὶ ἐργηγορότι ἐνθύμιον. Ὡσπερ γὰρ οἱ ἀπὸ μανίας παράφοροι
οὐ τὰ πράγματα βλέπουσιν, ἀλλὰ τὰ ἐκ τοῦ πάθους φαντάζονται,
10 οὕτω σου ἡ ψυχὴ, τῇ φιλοχρηματίᾳ κατασχεθεῖσα, πάντα χρυ-
σόν, πάντα ἄργυρον βλέπει. Ἦδιον ἂν ἴδοις τὸν χρυσόν, ἢ τὸν
ἥλιον.

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλ. 6 εἰς τὴν Ἑξαήμερον.— Ἀλληλοφάγοι τῶν
ἰχθύων οἱ πλεῖστοι, καὶ ὁ μικρότερος παρ' ἐκείνοις βρωμὰ ἐστι
15 τοῦ μείζονος. Κἂν ποτε συμβῆ τοῦ ἐλάττονος κρατήσαντα ἐτέρου
γενέσθαι θήραμα, ὑπὸ τὴν μίαν ἄγονται γαστέρα τοῦ τελευταίου.
Τί οὖν ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ἄλλο τι ποιούμεν τῇ καταδυναστεία
τῶν ὑποδεεστέρων; Τί διαφέρει τοῦ τελευταίου ἰχθύος ὁ τῇ λαι-
μάργῳ φιλοπλουτία τοῖς ἀπληρώτοις τῆς πλεονεξίας αὐτοῦ κόλ-
20 ποις ἐναποκρύπτων τοὺς ἀσθενεῖς; Ἐκεῖνος εἶχε τὰ τοῦ πένητος,
σὺ τούτων λαβὼν μέρος ἐποίησω τῆς περιουσίας, ἀδίκων ἀδι-
κώτερος, πλεονέκτου πλεονεκτικώτερος. Ὅρα μὴ σε τὸ αὐτὸ
πέρας ἐκδέξῃται, ἄγκιστρόν που ἢ κύρτος ἢ δίκτυον. Πάντως
γὰρ καὶ ἡμεῖς πολλὰ τῶν ἀδίκων διεξεληθόντες, τὴν τελευταίων
25 τιμωρίαν οὐκ ἀποδρασόμεθα.

Τοῦ ἰδίου.— Ὁ τὸν ἐξ ἀδικίας ἠθροισμένον πλοῦτον ἱκανὴν
ἑαυτῷ πρὸς τὸ ἰσχύειν καὶ κρατεῖν ἀφορμὴν εἶναι κρίνων, ὁμοίος
ἐστὶν ἀρρώστῳ ἐν τῇ περιουσίᾳ τῆς νόσου τὴν εὐεξίαν τιθεμένῳ.

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλ. εἰς Ψαλμ. 61.— Ἐὰν ἴδῃς τινὰ τῶν ὑπερ-
30 πλουτούντων, μὴ μακαρίσης τὴν ζωὴν. Ἐὰν πολλαχόθεν ἐξ
ἀφθόνων πηγῶν περιρρέηται χρήματα, μὴ προσδέξῃ αὐτοῦ τὴν

ἐκείνα πού συνεργοῦν στή ζωὴ σας σὲ ἔχθρα ἐναντίον μας; Μήπως τὰ χρήματα σὰς δόθηκαν ὡς ἐφόδια κακῶν, ἀντὶ νὰ εἶναι λύτρο τῆς ψυχῆς; Μήπως γίνονται αἰτία ἀπώλειας; Πρόσεχε μήπως, μαζεύοντας μὲ μύριους κόπους πλοῦτο, ἔχεις ἐτοιμάσει ὑλικὸ γιὰ ἁμαρτίες σὲ ἄλλους, καὶ βρεθεῖς ἔτσι διπλὰ ἄξιος τιμωρίας.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος Περὶ φιλαρφυρίας.— Ὅλα τὰ βλέπεις σὰν χρυσάφι, ὅλα τὰ φαντάζεσαι χρυσάφι. Αὐτὸ ὅταν κοιμᾶσαι εἶναι τὸ ὄνειρό σου, καὶ ὅταν εἶσαι ξυπνητὸς αὐτὸ θυμᾶσαι. Ὅπως δηλαδὴ οἱ παράφρονες ἀπὸ τῆς μανίας τους δὲν βλέπουν τὰ πράγματα ὅπως εἶναι, ἀλλ' ἀπὸ τὸ πάθος τους τὰ φαντάζονται, ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ σου, κυριευμένη ἀπὸ τῆς φιλοχρηματίας, τὰ βλέπει ὅλα χρυσάφι, ὅλα ἀσήμ. Σοῦ εἶναι πιὸ εὐχάριστο νὰ βλέπεις τὸ χρυσάφι, παρὰ τὸν ἥλιο.

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὴν Ἑξαήμερον, 7, 3.— Τὰ περισσότερα ψάρια τρώγονται μεταξύ τους, καὶ τὸ μικρότερο ἀπὸ αὐτὰ γίνεται τροφή τοῦ μεγαλύτερου. Καὶ ἂν κάποτε συμβεῖ αὐτὸ πού ἔφαγε τὸ μικρότερο νὰ γίνῃ θήραμα ἄλλου, πηγαίνουν καὶ τὰ δύο στὴν κοιλία τοῦ τελευταίου. Τί λοιπόν; μήπως ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι κάνουμε τίποτε ἄλλο μὲ τὴν καταδυναστεύση τῶν κατωτέρων; Σὲ τί διαφέρει ἀπὸ τὸ τελευταῖο ψάρι ἐκεῖνος πού, μὲ τὴ λαίμαργη τάση του γιὰ πλοῦτο, κρύβει μέσα στοὺς ἀχόρταγους κόλπους τῆς πλεονεξίας του τοὺς ἀδύνατους; Ἐκεῖνος πῆρε ὅ,τι εἶχε ὁ φτωχός, ἐσὺ παίρνοντάς τα αὐτά, τὰ κάνεις μέρος τῆς περιουσίας σου, καὶ ἀποδεικνύεσαι πιὸ ἄδικος ἀπὸ τοὺς ἀδικούς καὶ πιὸ πλεονέκτης ἀπὸ πλεονέκτη. Κοίταξε νὰ μὴ σὲ περιμένει τὸ ἴδιο τέλος μὲ τὰ ψάρια, κάποιον ἀγκύστρι ἢ ἀλιετυτικὸ καλάθι ἢ δίχτυ. Διότι ὅπωςδήποτε καὶ ἡμεῖς, ἀφοῦ κάνουμε πολλὰ ἄδικα ἔργα, δὲν θὰ ἀποφύγουμε τὴν τιμωρία τῶν τελευταίων.

Τοῦ ἰδίου.— Αὐτὸς πού νομίζει ὅτι ὁ πλοῦτος, πού μὲ ἀδικία μαζεύτηκε, ἀποτελεῖ γι' αὐτὸν δικαιολογία νὰ εἶναι δυνατὸς καὶ νὰ ἐπικρατεῖ τῶν ἄλλων, μοιάζει μὲ ἄρρωστο, ὁ ὁποῖος βασίζει τὴν ὑγεία του σὲ βαθμὸ τῆς ἀρρώστιας του.

Τοῦ ἰδίου, Εἰς τὸν 61ον Ψαλμόν.— Ἐὰν δεῖς κάποιον ἀπὸ τοὺς βαθύπλουτους, νὰ μὴ καλοτυχίσεις τὴ ζωὴ του. Ἐὰν κατὰ πολλοὺς τρόπους καὶ ἀπὸ ἀφθονες πηγές νὰ τρέχουν χρήματα, νὰ μὴ ζηλέ-

περιουσίαν. Ρευστή ἡ φύσις τοῦ πλούτου, χειμάρρου ὀξύτερον τοὺς ἔχοντας παρατρέχει, ἄλλοτε ἄλλον πέφυκε παραμειβεσθαι. Ὡσπερ ποταμὸς ἀφ' ὑψηλοῦ φερόμενος ἐγγίζει μὲν τοῖς παρεστῶσι τῇ ὄχθῃ, ὁμοῦ δὲ ἤψατο, καὶ εὐθὺς ἀπεχώρησεν, οὕτω
 5 καὶ ἡ τοῦ πλούτου εὐκολία, ὀξυτάτην ἔχει καὶ ὀλισθηρὰν τὴν παρουσίαν, ἄλλους ἐξ ἄλλων παραμειβεσθαι πεφυκυῖα. Σήμερον τοῦδε ὁ ἀγρός, καὶ αὐριον ἐτέρου, καὶ μετ' ὀλίγον ἐτέρου. Ἀπόβλεψον πρὸς τὰς ἐν τῇ πόλει οἰκίας, πόσα ἤδη ἀφ' οὗ γεγόνασιν ὀνόματα μετελήφασιν, ἄλλοτε ἐπ' ἄλλου τῶν κεκτημένων ὀνο-
 10 μαζόμεναι, καὶ χρυσὸς αἰεὶ τὰς τοῦ ἔχοντος χειῖρας διαρρέων ἐφ' ἕτερον διαβαίνει, καὶ ἀπ' ἐκείνου πρὸς ἄλλον. Μᾶλλον δύνασαι ὕδωρ τῇ χειρὶ περιβαλὼν κατασχεῖν, ἢ πλοῦτον σεαυτῷ διαρκῶς συντηρῆσαι.

Γρηγ. Θεολόγου.— Πᾶς ὁ ἀδικῶν, εἰς ἀπολογίαν ἔτοιμος.

15 Τοῦ ἰδίου, τετράστιχον 31.

Πένης προσῆλθεν, εἴτ' ἀπῆλθε μὴ τυχῶν.
 Δέδοικα, Χριστέ, μὴ κἀγὼ τῆς σῆς χειρός,
 χρήζων ἀπέλθοιμ' ἐνδεῆς ἐμοῖς νόμοις.
 Ὅ γάρ τις οὐ δέδωκε, μηδ' ἐλπίζετω.

20 Τοῦ ἰδίου, Λόγος 15 Εἰς Μακαββαίους.— Μὴ ἀγαπήσης τὸν πλοῦτον, εἰ μὴ βοηθεῖν πένησι.

Τοῦ ἰδίου.— Μὴ μίξωμεν τὸν ἡμέτερον πλοῦτον ἀλλοτριῶσι δάκρυσιν, ὑφ' ὧν ὡς ἰοῦ καὶ σητὸς δαπανηθήσεται, ἢ, τὸ τῆς Γραφῆς εἰπεῖν, ἐξεμεθήσεται.

25 Τοῦ ἰδίου, Λόγος 15 εἰς Μακαββαίους.— Ὅ τὰ πολλὰ ἔχων, ἴσως καὶ παρ' ἐλπίδα· τοῦτο γὰρ ἤδη τὸ ἀδικώτατον· καὶ ταῖς πολλαῖς ἀποθήκαις στενοχωρούμενος, καὶ τὰς μὲν πληρῶν, τὰς δὲ καθαιρῶν, ἵνα τοῖς μέλλουσι καρποῖς οἰκοδομῆση μείζονας, ἀγνοῶν ὅτι τῶν ἐλπίδων προαναρπάζεται, καὶ λόγον ὑφέξει τῆς
 30 εὐπορίας καὶ τῆς φαντασίας, κακὸς οἰκονόμος ἀγαθῶν ἀλλοτριῶν γενόμενος.

ψεις τὴν περιουσία του. Ἡ φύση τοῦ πλούτου εἶναι ρευστή καὶ προσπερνάει αὐτοὺς πού τὸν ἔχουν πῶς γρήγορα καὶ ἀπὸ χείμαρρο, ἀλλάζοντας τὸν ἓνα μετὰ τὸν ἄλλον. Ὅπως τὸ ποτάμι πού ἔρχεται ἀπὸ ψηλὰ ἀγγίζει ἐκείνους πού βρίσκονται στὴν ὄχθη, ἀλλὰ μόλις τοὺς ἀγγίξει ἀμέσως φεύγει, ἔτσι καὶ ἡ εὐκολία τοῦ πλούτου εἶναι πολὺ γρήγορη καὶ γλιστερή, ἀλλάζοντας ἀπὸ τὴ φύση του τοὺς κατόχους του, τὸν ἓνα μετὰ τὸν ἄλλο. Σήμερα τὸ χωράφι εἶναι τοῦ τάδε καὶ αὐριο ἄλλου καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγο ἄλλου. Κοίταξε τὰ σπίτια τῆς πόλεως, πόσα ὀνόματα πήραν ἀπὸ τότε πού χτίστηκαν, παίρνοντας τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο τὰ ὀνόματα τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ τὸ χρυσάφι διαρκῶς ξεγλιστρῶντας ἀπὸ τὰ χέρια αὐτοῦ πού τὸ κατέχει, πηγαίνει σὲ ἄλλον καὶ ἀπὸ ἐκεῖνον σὲ ἄλλον. Μπορεῖς περισσότερο νὰ κρατήσεις νερὸ κλείνοντάς το στὸ χέρι σου, παρὰ νὰ διατηρήσεις διαρκῶς δικό σου τὸν πλοῦτο.

Καθένας πού ἀδικεῖ, πρέπει νά ναι ἔτοιμος ν' ἀπολογηθεῖ.

Γρηγορίου Θεολόγου, τετράστιχο, 31.

* Ἦρθε φτωχὸς καὶ ἔφυγε χωρὶς νὰ πάρει βοήθεια.

Φοβᾶμαι, Χριστέ, μήπως καὶ ἐγώ, ἔχοντας ἀνάγκη τὸ χέρι σου, φύγω φτωχὸς λόγῳ τῶν δικῶν μου νόμων. Διότι αὐτὸ πού κάποιος δὲν ἔδωσε, δὲν πρέπει οὔτε νὰ τὸ ἐλπίζει.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος 15 Εἰς Μακαρβαίους.— Νὰ μὴ ἀγαπᾶς τὸν πλοῦτο, παρὰ μόνο γιὰ νὰ βοηθᾶς τοὺς φτωχοὺς.

Τοῦ ἰδίου.— * Ἄς μὴ ἀναμυγνύουμε τὸν δικό μας πλοῦτο μὲ τὰ δάκρυα τῶν ἄλλων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα, σὰν ἀπὸ δηλητήριο ἢ ἀπὸ σκόρο, θὰ καταφαγωθεῖ, ἢ γιὰ νὰ χρησιμοποιήσω τὸ ρῆμα τῆς Γραφῆς, θὰ ἀποβληθεῖ σὰν ἔμετός.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος 15 Εἰς Μακαρβαίους.— Ἐκεῖνος πού ἔχει τὰ πολλὰ, ἴσως δὲν ἔχει ἐλπίδα νὰ ζήσει· καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ πῶς ἀδικοῦ ἔτσι, ἂν καὶ στενοχωρεῖται μὲ τίς πολλὰς ἀποθήκες καὶ ἄλλες ἀπὸ αὐτὲς τίς γεμίζει, ἄλλες τίς γκρεμίζει, γιὰ νὰ χτίσει πῶς μεγάλες γιὰ τὰ μελλοντικά εἰσοδήματά του, ἀγνοεῖ ὅτι μαζὶ μὲ τίς ἐλπίδες του ἀρπάζεται καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴ ζωὴ, καὶ θὰ δώσει λόγο γιὰ τὸν πλοῦτο καὶ τὴν ἔπαρσή του, ἐπειδὴ ἀποδείχτηκε κακὸς διαχειριστὴς ξένων ἀγαθῶν.

Τοῦ ἰδίου, *δπ.π.*— Ἐπιγινῶμεν τοῦ κακοῦ τὴν ὑπόθεσιν· πό-
 θεν ἐξηράνθησαν γεωργαίαι, ἥσχύνθησαν ἀποθῆκαι καὶ νομῆ ποι-
 μνίων ἐξέλιπεν· ὠλιγώθη τὰ ὠραῖα τῆς γῆς· οὐκ ἐπλήσθη τὰ πε-
 δία πιότητος, ἀλλὰ κατηφείας· οὐκ ἐπλήθουναι αἱ κοιλάδες σίτον,
 5 ἀλλ' ἐκλαύσθησαν· οὐκ ἐστάλαξαν τὰ ὄρη γλυκασμὸν ὡς ὕστε-
 ρον τοῖς δικαίοις ἀλλὰ τὴν Γελβουὲ κατάραν ἐκ τῶν ἐναντίων
 ἐδέξατο. Τοιοῦτος ὁ πλοῦτος τῶν ἀσεβῶν. Τοιαῦτα τῶν κακῶς
 σπειρόντων τὰ γεώργια. Ὁ μέντοι ἡμῶν ἐξέθλιψε πένητα, καὶ
 μοῖραν γῆς παρεσπάσατο, καὶ ὄριον ὑπερέβη κακῶς, ἢ κλέψας,
 10 ἢ τυραννήσας, καὶ συνῆψεν οἰκίαν πρὸς οἰκίαν, καὶ ἀγρὸν πρὸς
 ἀγρὸν, ἵνα τοῦ πλησίον ἀφέληται τι, καὶ μηδένα ἔχειν ἐφιλο-
 νεῖκησε, ὡς μόνως οἰκήσων ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ δε τόκοις καὶ πλεο-
 νασμοῖς τὴν γῆν ἐμίανε, συνάγων ὄθεν οὐκ ἔσπειρεν, καὶ θερί-
 ζων ὄπου μηδ' ἐσκόρπισε· γεωργῶν οὐ τὴν γῆν, ἀλλὰ τὴν
 15 χρεῖαν τῶν δεομένων· ὁ δὲ ἀπαρχὰς ἄλωνος καὶ ληνοῦ τὸν πάν-
 τα δεδωκότα Θεὸν ἀπεστέρησε, καὶ γέγονεν ἀχάριστός τε ὁμοῦ
 καὶ ἀνόητος, μήτε ὑπὲρ ὧν ἔσχεν εὐχαριστήσας, οὐδὲ τὸ μέλλον
 διὰ τῆς εὐγνωμοσύνης πραγματευσάμενος. Ὁ δὲ χήραν καὶ ὄρ-
 φανδὸν οὐκ ἠλέησεν, οὐδὲ μετέδωκεν ἄρτου καὶ τροφῆς ὀλίγης
 20 τῶ δεομένῳ, μᾶλλον δὲ Χριστῶ τῶ τρεφομένῳ, διὰ τῶν μικρῶν
 τρεφομένων. Ὁ δὲ ὁδὸν ταπεινῶν ἐξέκλινε, καὶ ἐπλαγίασεν ἐν
 ἀδίκοις δίκαιον. Ὁ δὲ ἔθυσσε τῇ ἑαυτοῦ σαγήνῃ πολλὰ συνα-
 γούση, καὶ τὴν ἀρπαγὴν τοῦ πτωχοῦ ἐν τοῖς οἴκοις ἔχων, ἢ οὐκ
 ἐμνήσθη Θεοῦ, ἢ κακῶς ἐμνήσθη. Εὐλόγητός Κύριος, εἰπὼν, ὅτι
 25 πεπλουτήκαμεν, καὶ ὑπέλαβεν ἀνομίαν ὡς παρ' αὐτοῦ πάντα
 ἔχων, ἐξ ὧν κολασθήσεται. Διὰ ταῦτα γὰρ «ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Ἄς κατανοήσουμε τὴν αἰτία τοῦ κακοῦ ἀπὸ ποῦ ξηράθηκαν οἱ καλλιέργειες καὶ καταστράφηκαν οἱ ἀποθήκες καὶ ἔλειψαν οἱ βοσκές τῶν κοπαδιῶν; ἀπὸ ποῦ λιγότεψαν οἱ ὄμορφιές τῆς γῆς, δὲν γέμισαν οἱ πεδιάδες μὲ λίπος, ἀλλὰ μὲ κατῆφεια, δὲν γέμισαν οἱ κοιλάδες μὲ σιτάρι, ἀλλὰ μὲ κλάματα· δὲν στάλαξαν τὰ βουνὰ ἀγαλλίαση, ὅπως ἔγινε ἀργότερα γιὰ τοὺς δικαίους, ἀλλὰ δέχτηκαν τὴν κατάρα τῆς Γελβουῆ⁵⁰ ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς; Τέτοιος εἶναι ὁ πλοῦτος τῶν ἀσεβῶν. Τέτοιες εἶναι οἱ καλλιέργειες ἐκείνων ποῦ σπέρνουν κακὰ. Διότι ἄλλος ἀπὸ μᾶς πιέζει τὸν φτωχὸ καὶ τοῦ παίρνει τὸ μερίδιό του τῆς γῆς, καὶ ξεπερνάει τὰ ὄριά του κακῶς, ἢ τὸν κλέβει, ἢ τὸν βασανίζει, καὶ προσκολλάει τὸ σπίτι του στὸ δικό του σπίτι καὶ τὸ χωράφι του στὸ δικό του χωράφι, γιὰ νὰ ἀρπάξει ἓνα μέρος ἀπὸ τὸν γείτονά του, καὶ ἐπιδιώκει μὲ φιλονεικίες νὰ μὴ ἔχει κανέναν δίπλα του, σὰν νὰ πρόκειται νὰ κατοικήσει μόνος πάνω στὴ γῆ. Ὁ ἄλλος πάλι μαίνει τὴ γῆ μὲ τόκους καὶ πλεονεξίες, συγκεντρώνοντας ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου δὲν ἔσπειρε καὶ θερίζοντας ἐκεῖ ὅπου δὲν σκόρπισε· καλλιεργώντας ὄχι τὴ γῆ, ἀλλὰ τὴν ἀνάγκη τῶν φτωχῶν· ἄλλος στερεῖ τις ἀπαρχές τοῦ ἀλωνιοῦ καὶ τοῦ ληνοῦ ἀπὸ τὸν Θεὸ ποῦ τοῦ ἔδωσε τὰ πάντα, καὶ γίνεται ἀχάριστος μαζί καὶ ἀνόητος, γιὰτι οὔτε γι' αὐτὰ ποῦ ἔχει δὲν τὸν εὐχαριστεῖ, οὔτε ἐξασφαλίζει τὸ μέλλον του μὲ τὴν εὐγνωμοσύνη. Ἄλλος δὲν ἔλεει τὴ χήρα καὶ τὸν ὀρφανό, οὔτε δίνει ψωμὶ καὶ λίγη τροφή σ' αὐτὸν ποῦ ἔχει ἀνάγκη, ἢ μᾶλλον στὸν Χριστὸ ποῦ τρέφεται μὲσω τῶν ἀσημάτων ἐλεουμένων. Ἄλλος πάλι παρεξέκλινε ἀπὸ τὸν δρόμο τῶν ταπεινῶν καὶ ἔβαλε τὸν δίκαιο νὰ κοιμηθεῖ μαζί μὲ τοὺς ἄδικους. Ἄλλος θυσίασε στὰ δικά του δίχτυα ποῦ μάζεψε πολλὰ ψάρια καὶ τὴν ἀρπαγὴ τοῦ φτωχοῦ ποῦ εἶχε στὸ σπίτι του, ἢ δὲν θυμήθηκε τὸν Θεό, ἢ τὸν θυμήθηκε κακῶς, λέγοντας: Ἄς εἶναι εὐλογημένος ὁ Θεός, ποῦ μὲ ἔκανε νὰ πλουτίσω, καὶ θεώρησε παράνομα, ὅτι ὀφείλει στὸν ἑαυτό του ὅλα ὅσα ἔχει, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ τιμωρηθεῖ. Διότι ἕξαιτίας αὐτῶν ἐρχεται ἡ

50. Ὁροπέδιο βορειοανατολικά τῆς Σαμάρειας, ὅπου σκοτώθηκαν ὁ Σαοὺλ καὶ ὁ γιός του Ἰωνάθαν νικημένοι ἀπὸ τοὺς Φίλιστιαίους (Α' Βασ. 28, 4 καὶ 31, 1ἔξ.).

Θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας». Διὰ ταῦτα ἢ κλείεται ὁ οὐρανός, ἢ κακῶς ἀνοίγεται. Τί πρὸς ταῦτα οἱ προσκυνοῦντες τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον ὡς τὴν Βαάλ; Οἱ περιέποντες τῶν λίθων τὰς πολυτελείας καὶ διαυγείας καὶ τὴν ἐσθῆτα τὴν μαλακὴν τε καὶ περιρρέουσαν, σητῶν δαπάνην καὶ ληστῶν καὶ τυράννων καὶ κλεπτῶν θησαυρίσματα; Οἱ πλήθει γαυριῶντες ἀνδραπόδων καὶ τετραπόδων; Οἱ τοῖς πεδίοις ἐμπλατυνόμενοι καὶ τοῖς ὄρεσι, καὶ τὰ μὲν ἔχοντες, τὰ δὲ προσλαμβάνοντες; Τί δὲ οἱ τοῖς ὑψηλοῖς θρόνοις ἐπικαθεζόμενοι καὶ τὴν ἀρχικὴν σκηνὴν αἶροντες, καὶ μὴ λογιζόμενοι τὸν ἐπὶ πᾶσι Θεὸν καὶ τὸ ἀπρόσιτον ὕψος τῆς ἀληθινῆς βασιλείας, ἵνα ὡς ὁμοδούλων τῶν ὑπηκόων ἄρχωσι, οἱ τῆς Ἰσῆς δεόμενοι φιλανθρωπίας; Σκόπει δέ μοι καὶ «τοὺς κατασπαταλῶντας ἐπὶ κλινῶν ἐλεφαντίνων», ὧν καλῶς ὁ θεὸς Ἀμῶς καθάπτει, «καὶ τὰ πρῶτα μύρα χρισιμένους».

15 Γρηγ. Νύσσης, Λόγος 6 εἰς Μακαρισμούς.— Ἄξιόν σοι τῆς σπορᾶς τὸ θέρος. Πικρίαν ἐσπειρας; δρέπου τὰ δράγματα· τὸ ἀνελεὲς ἐτίμησας; ἔχε ὕπερ ἡγάπησας. Ἐφυγες τὸν ἔλεον; φεύζεται σε τὸ ἔλεος. Ἐβδελύξω τὸν πτωχόν· βδελύσσεται σε ὁ δι' ἡμᾶς πτωχεύσας.

20 Οὐδεὶς ποτε κερδαίνειν γίνεται κόρος, ἀλλὰ τὸ ἀεὶ λαμβανόμενον, ὕλη καὶ ὑπέκκαυμα τῆς τοῦ πλείονος ἐπιθυμίας καθίσταται.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Μὴ ἄπορει τοὺς πένητας. Εἰσέρχεται ὁ πένης εἰς τὴν αὐλήν σου ζητῶν ἐντολήν, καὶ ἀναλίσκει δύο ὥρας μὴδὲν λαβῶν. Καὶ ἐνίστε ἐπιτάττεις τῷ δούλῳ σου βαλεῖν αὐτὸν ἔξω. Οὐκ ἤκουσας τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, «Εἰς ἣν δ' ἀν πόλιν εἰσέρχεσθε ἢ οἰκίαν, εἶπατε τῷ οἴκῳ ἐκεῖνῳ· Εἰρήνη ὑμῖν. Καὶ ἂν μὲν ἦ ἡ οἰκία ἀξία εἰρήνης, ἢ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτὴν· εἰ δὲ

ὀργή τοῦ Θεοῦ ἐπάνω στους υἱούς τοὺς ἀπεθεῖς. Ἐξαιτίας αὐτῶν ἡ κλείνει ὁ οὐρανὸς καὶ δὲ βρέχει, ἡ ἀνοίγει καὶ φέρνει καταστροφή. Τί ἔχουν νὰ ποῦν σ' αὐτὰ αὐτοὶ ποὺ προσκυνοῦν τὸ χρυσάφι καὶ τὸ ἀσήμι, σὰν νὰ εἶναι ἡ θεὰ Βάαλ; Αὐτοὶ ποὺ φροντίζουν γιὰ τὶς πολυτελεῖς καὶ λαμπερὲς πέτρες καὶ τὰ μαλακὰ ἐνδύματα ποὺ χύνονται πρὸς τὰ κάτω, καὶ ποὺ ἀποτελοῦν ἀνάλωση τῶν σκόρων καὶ τῶν ληστῶν καὶ ἀποθησαυρίσματα τῶν τυράννων καὶ τῶν κλεπτῶν; Αὐτοὶ ποὺ ὑπερηφανεύονται γιὰ τὸ πλῆθος τῶν δούλων καὶ τῶν τετράποδων; Αὐτοὶ ποὺ ἐπεκτείνονται στὶς πεδιάδες καὶ στὰ βουνά, καὶ ἄλλα ἀπὸ αὐτὰ τὰ κατέχουν, ἐνῶ τὰ ἄλλα τὰ ἀρπάζουν; Τί λένε αὐτοὶ ποὺ κάθονται στους ψηλοὺς θρόνους καὶ σηκώνουν τὴν αὐλαία τῆς πρώτης σκηνῆς στὰ θέατρα, καὶ δὲν ὑπολογίζουν τὸν Θεὸ ποὺ εἶναι πάνω ἀπὸ ὅλα, καὶ τὸ ἀπλησίαστο ὕψος τῆς ἀληθινῆς βασιλείας, γιὰ νὰ κυβερνοῦν σὰν ὁμόδουλοι τοὺς ὑπηκόους τους, αὐτοὶ ποὺ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ τὴν ἴδια φιλανθρωπία; Πρόσεχε σὲ παρακαλῶ καὶ ἐκείνους ποὺ κατασπαταλοῦν τὰ χρήματά τους γιὰ κρεββάτια ἀπὸ ἔλεφαντοστοῦν, τοὺς ὁποίους κατηγορεῖ ὁ θεϊκὸς Ἀμῶς⁵¹, καὶ ἀρωματίζονται μὲ τὰ καλύτερα μύρα.

Γρηγ. Νύσσης, Λόγος 6 Εἰς Μακαρισμούς.— Ὁ θερισμὸς εἶναι ἄξιος τῆς σπορᾶς σου. Ἐσπειρες πίκρα; Δρέψε τὰ δεμάτια. Τιμησες τὴν ἀσπλαχνία; Ἐχε αὐτὸ ποὺ ἀγάπησες. Ἀπέφυγες τὴν εὐσπλαχνία; Θὰ σὲ ἀποφύγει ἡ εὐσπλαχνία. Ἀποστράφηκες τὸν φτωχὸ; Θὰ σὲ ἀποστραφεῖ ἐκεῖνος ποὺ πώχευσε γιὰ χάρη μας.

Κανένας ποτέ δὲν χορταίνει νὰ κερδίζει, ἀλλὰ αὐτὰ ποὺ παίρνει κάθε φορὰ, γίνονται ξύλα καὶ ὑποδαύλιμα γιὰ μεγαλύτερη ἐπιθυμία κέρδους.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Μὴ παραμελεῖς τοὺς φτωχοὺς. Μπαίνει ὁ φτωχὸς στὴν αὐλή σου ζητώντας νὰ δώσεις ἐντολὴ γιὰ βοήθειά του, καὶ χάνει δύο ὥρες χωρὶς νὰ πάρει τίποτε. Μερικὲς φορὲς μάλιστα διατάξεις τὸν δούλο σου νὰ τὸν βγάλει ἔξω. Δὲν ἄκουσες τὸν Χριστὸ ποὺ λέει, «σὲ ὅποια πόλη ἡ σπίτι μπεῖτε, νὰ λέτε στὸ σπίτι ἐκεῖνο, Νὰ ἔχετε εἰρήνη. Καὶ ἐὰν τὸ σπίτι ἐκεῖνο εἶναι ἄξιο εἰρήνης,

51. Ἀμῶς 6, 4.

μή, ἐκτινάξατε καὶ τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· ἀνεκτότερον ἔσται γῆ Σοδομῶν καὶ Γομόρρων ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἢ τῷ οἴκῳ ἐκείνῳ». Εἰσέρχεται πένης εἰς τὴν αὐλήν σου, καὶ ἐπιτάττεις τῷ δούλῳ σου βαλεῖν αὐτὸν ἔξω. Ἄλλ' οὐκ οἶδας, 5 ὅτι, ἐὰν βάλῃς τὸν πένητα ἔξω, τὸν Χριστὸν ἐδίωξας; Αὐτὸς γὰρ εἶπεν· «ὅ τι ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου ἐποιήσατε, ἐμοὶ ἐποιήσατε». Ὅρας ὅτι ἐὰν ὑβρίσῃς τὸν πένητα, τὸν Χριστὸν ἠτίμασας; Ταῦτα λέγω, καὶ λέγων οὐ παύσομαι· ἐμοὶ μὲν τὸ λέγειν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. Οὐ παύσομαι ὑμᾶς παιδεύων, ἕως οὗ 10 βελτίους γίνεσθε. Βλέπετε πένητα, καὶ οὐκ ἐλεεῖς; Πῶς εἰσέρχῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰσέλθῃ; πῶς τὸ στόμα σου ἀνοίγεις καὶ ἐπικαλῆ τὸν Θεόν σου; Οὐ φοβῆ; οὐ τρέμεις; οὐ δέδοικας; Εἰσέρχῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν εὐξασθαι; Ποίησον ἐλεημοσύνην, ἵνα ὑπογραφῇ σοι ἡ δέησις. Ἐνίοτε τινες εἰσβάλλουσι δέησιν βασιλέως 15 καὶ ἀναλίσκουσι διακοσίους ἢ τριακοσίους χρυσίνους, καὶ πολλάκις εἰς οὐδὲν αὐτοῖς προχωρεῖ, ἀλλ' ὡς χιδάριον κατέχουσιν αὐτόν, καὶ σὺ δύο ὀβολῶν οὐ θέλεις ὑπογραφῆναι τὴν δέησίν σου; Ἐνταῦθα μὲν βασιλεὺς ὁ ἐπίγειος ὑπογράφει καὶ πολλάκις ἐναντίον ἐστὶν ἡ ὑπογραφή· ὁ δὲ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων 20 ἐὰν ὑπογράψῃ, κεκύρωται καὶ βεβεβαίωται.

Εἶδες δέησιν δύο ὀβόλων ὑπογραφομένην; Διὰ τοῦτο δύο κρατῆρες πρὸ τῶν θυρῶν εἰσι τῆς ἐκκλησίας, μία τοῦ ὕδατος, ἐν ἧ νίπτῃ τὰς χεῖρας, καὶ ἑτέρα ἡ χεὶρ τοῦ πένητος, ἐν ἧ ἀποσμῆχεις τὴν ψυχὴν σου. Εἰσέρχῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ νίπτῃ τὰς 25 χεῖράς σου· ἐπίδος εἰς χεῖρα τοῦ πένητος ὀβολόν, καὶ ἀποσμῆχεις τὴν ψυχὴν σου. Ἐὰν εἰσέλθῃς καὶ εὐξῇ καὶ νίψῃ, τῷ δὲ πένητι μὴ δῶς, τί ὄφελος; Πλοῦτον ἔχεις καὶ κρύπτεις αὐτὸν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐνίοτε ἔρχονται νυκτὸς κλέπται καὶ ὀρύσσουσι καὶ κλέπτουσι τὸν θησαυρόν, καὶ ἀνίστασαι πρῶτὸν καὶ βλέπεις αὐτὸν σεσυλη-

θά ἔρθῃ ἡ εἰρήνη σας σ' αὐτό, ἀλλιῶς, τινάξτε τὴ σκόνῃ τῶν ποδιῶν σας. Σὰς βεβαιῶνω πῶς τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως ὁ Κριτὴς θά εἶναι πρὸ ἐπιεικῆς στὰ Σόδομα καὶ Γόμορα, παρὰ γιὰ τὸ σπίτι αὐτό»⁵²; Μπαίνει φτωχὸς στὸ σπίτι σου καὶ διατάξεις τὸν δούλο σου νὰ τὸν θγάλει ἔξω. Δὲ γνωρίζεις ὅμως ὅτι ἂν θγάλῃς ἔξω τὸν φτωχό, εἶναι σὰν νὰ διώχνῃς τὸν Χριστό; Διότι αὐτὸς εἶπε: «Ὅ,τι κάνατε σὲ ἓναν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀδελφούς μου, τὸ κάνατε σὲ μένα»⁵³. Βλέπεις, πῶς ἂν θρίσεις τὸν φτωχό, ἀτιμάζεις τὸν Χριστό; Τὰ λέω αὐτὰ καὶ δὲν θά πάψω νὰ τὰ λέω· γιὰ μένα βέβαια τὸ νὰ τὰ λέω δὲν με κάνει ὀκνηρό, ἐνῶ γιὰ σὰς δημιουργεῖ ἀσφάλεια. Δὲ θά πάψω νὰ σὰς διδάσκω, μέχρι ποῦ νὰ γίνεται καλύτεροι. Βλέπεις φτωχό καὶ δὲν τὸν ἐλεεῖς; Πῶς μπαίνεις στὴν ἐκκλησία καὶ προσεύχεσαι; Πῶς ἀνοίγεις τὸ στόμα σου καὶ ἐπικαλεῖσαι τὸν Θεό σου; Δὲ φοβάσαι; δὲν τρέμεις; δὲν αἰσθάνεσαι δέος; Μπαίνεις στὴν ἐκκλησία νὰ προσευχηθεῖς; Κάνε ἐλεημοσύνη, γιὰ νὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ δέησή σου. Μερικὲς φορὲς κάποιοι ὑποβάλλουν παράκληση στὸν βασιλιά καὶ ξοδεύουν διακόσια ἢ τριακόσια χρυσᾶ νομίσματα, καὶ πολλὲς φορὲς δὲν προχωρεῖ καθόλου ἢ ὑπόθεσή τους, ἀλλὰ τοὺς ἀντιμετωπίζουν μὲ περιφρόνηση· καὶ σὺ δὲν θέλεις μὲ δύο ὄβολους νὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ αἴτησή σου; Καὶ ἐδῶ βέβαια ὑπογράφει ὁ ἐπίγειος βασιλιάς, καὶ πολλὲς φορὲς ἡ ὑπογραφή εἶναι ἀντίθετη. Ἐνῶ ὅταν ὑπογράψῃ ὁ βασιλιάς τῶν βασιλέων, εἶναι ἔγκυρο καὶ βεβαιωμένο αὐτὸ ποῦ ὑπογράφει.

Εἶδες αἴτημα ποῦ νὰ ὑπογράφεται μὲ δύο ὄβολους; Γι' αὐτὸ μπροστὰ ἀπὸ τίς πύλες τῆς ἐκκλησίας ὑπάρχουν δύο λεκάνες· μὰ μὲ νερὸ στὴν ὁποία πλένεις τὰ χέρια σου, καὶ ἄλλη μία τοῦ φτωχοῦ, στὴν ὁποία καθαρίζεις τὴν ψυχὴ σου. Μπαίνεις στὴν ἐκκλησία καὶ πλένεις τὰ χέρια σου· δῶσε στὸ χέρι τοῦ φτωχοῦ ἓνα ὄβολό, καὶ ἔτσι καθαρίζεις τὴν ψυχὴ σου. Ἐὰν μπεῖς καὶ προσευχηθεῖς καὶ πλυθεῖς, ἀλλὰ δὲν δώσεις στὸν φτωχό, ποιό εἶναι τὸ κέρδος; Ἐχεις πλοῦτο καὶ τὸν κρύβεις στὴ γῆ, καὶ μερικὲς φορὲς ἔρχονται κλέφτες κατὰ τὴ διάρκεια τῆς νύχτας καὶ σκάδουν καὶ κλέβουν τὸ

52. Ματθ. 10, 12-15.

53. Ματθ. 25, 40.

μένον. Θέλεις μὴ συληθῆναι; ὃ λέγω σοι, τοῦτο ποιήσον, καὶ οὐδέποτε συλαῖσαι εἰς τὸν αἰῶνα. Χῶσον αὐτὸν εἰς τὴν κοιλίαν τῶν πτωχῶν τῷ κινδύνῳ μου, καὶ οὐδέποτε δύναται συληθῆναι. Ἐὰν δὲ χάσης αὐτὸν εἰς γῆν γῆν, ἀπολείς αὐτόν. Καὶ ἐὰν ἀπολέσης, φυλαχθήσεται· καὶ ἐὰν μετὰ τὴν τελευταίην σου ἐκτὸς αὐτοῦ ᾦς, τί σοι τὸ ὄφελος; Τί κάμνεις καὶ πλουτεῖς, καὶ ἄλλοι εἰσέρχονται εἰς τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ κατατρυφῶσιν; Οὐκ ἤκουσας τοῦ προφήτου λέγοντος, «θησαυρίζει ὁ πλούσιος, καὶ οὐκ οἶδε τίνι συνάξει αὐτά»; Καὶ πάλιν ἀλλαχοῦ λέγει: «ἄφρων καὶ ἄνους ἀπολοῦνται, καὶ καταλείψουσιν ἄλλοτρίοις τὸν πλοῦτον αὐτῶν». Ὅρᾳς τί πάσχουσιν οἱ θησαυρίζοντες ἐπὶ τῆς γῆς; Ἀλλὰ θησαυρίζετε ἐν οὐρανῷ, «ὅπου οὐκ ἔστιν ἡ σῆς, οὐδὲ σκώληξ κατεσθίων, οὐδὲ ληστής διορύσσων».

Ὡ ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε· τῇ γῇ πιστεύεις τὸν θησαυρόν σου, καὶ τῷ Θεῷ οὐ πιστεύεις τῷ εἰπόντι, «ὃ ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν σου ἐποιήσατε, ἐμοὶ ἐποιήσατε»; Ποίαν συγγνώμην ἔχεις; Χρυσὸν φιλεῖς τὸν αἰμοβόρον, τὸν πᾶσι πολέμιον καὶ πᾶσι ποθεινόν, τὸν ὑπὸ πάντων φιλούμενον καὶ πᾶσιν ἐπιβουλεύοντα, τὸν δραπέτην, τὸν οἰκέτην, τὸν ἀγνώμονα; Οὐκ οἶδας οἷός ἐστιν ὁ πλοῦτος; Καθάπερ πόρνη ἀσυνείδητος, τούτῳ ὁμιλεῖ, ἐκεῖθεν ἐκείνῳ νεύει, ἄλλῳ συντίθεται. Τί εἶ, ἄνθρωπε; Σήμερον ἀρχῶν, καὶ αὔριον ἀρχόμενος· σήμερον πλούσιος, καὶ αὔριον πένης· σήμερον δικάζεις, καὶ αὔριον δικάζη. Ὅρᾳς τὴν τοῦ βίου μεταβολήν· οὐχ ὡς σκιά παρατρέχει; οὐ κάπνου εὐτελέστερος; οὐχ ὡς ἀράχνη διασπᾶται; Οὐ παύσομαι ὑμᾶς παιδεύων, κἂν τε μὴ ποιῆτε. Γέγραπται γάρ· Αἰεὶ εἰς ὧτα ἀκουόντων. Παρακοὴ θάνατον ἐγάζεται. Μιμήσασθε καὶ τὴν χήραν ἐκείνην τὴν τοὺς δύο ὀβολοὺς δώσασαν, πῶς ἐδικαιώθη. Δύο ὀβολοὺς οὐκ ἔχεις; Ἐνα

θησαυρό· και σηκώνεσαι τὸ πρωὶ καὶ τὸν βλέπεις κλεμμένο. Θέλεις νὰ μὴ κλαπεῖ; Κάνε αὐτὸ ποῦ σοῦ λέω καὶ δὲν θὰ κλαπεῖ στὸν αἰῶνα. Παράχωσέ τον στὴν κοιλιά τῶν φτωχῶν, ποῦ εἶναι ὁ κίνδυνός μου, καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν ποτὲ νὰ κλαπεῖ. Ἐνῶ ἔαν τὸν παραχώσεις στὴ γῆ, θὰ τὸν χάσεις. Καὶ ἔαν τὸν χάσεις, θὰ φυλαχτεῖ· καὶ ὅταν μετὰ τὸ θάνατό σου βρεθεῖς ἔξω ἀπὸ αὐτόν, ποιὸ θὰ εἶναι τὸ κέρδος σου; Γιατί κουράζεσαι καὶ πλουτίζεις καὶ ἄλλοι ἔρχονται στὰ ὑπάρχοντά σου καὶ τὰ ἀπολαμβάνουν; Δὲν ἄκουσες τὸν προφήτη ποῦ λέει, «θησαυρίζει ὁ πλούσιος, ἀλλὰ δὲ γνωρίζει γιὰ ποιὸν τὰ συγκεντρώνει αὐτά»⁵⁴; Καὶ ἄλλοῦ πάλι λέει· «ὁ ἀνόητος καὶ ὁ ἄμυαλος θὰ χαθοῦν, καὶ θὰ ἀφήσουν σὲ ἄλλους τὸν πλοῦτο τους»⁵⁵. Βλέπεις τί παθαίνουν ὅσοι θησαυρίζουν πάνω στὴ γῆ; Γι' αὐτὸ νὰ συγκεντρώνετε θησαυροὺς στὸν οὐρανό, «ὅπου δὲν ὑπάρχει σκόρος, οὔτε σκουλήκι ποῦ τοὺς κατατρῶει, οὔτε ληστής ποῦ σκάβει καὶ τοὺς κλέβει»⁵⁶.

* Ἀθλιε καὶ ταλαίπωρε· ἐμπιστεύεσαι τὸν θησαυρό σου στὴ γῆ καὶ δὲν τὸν ἐμπιστεύεσαι στὸν Θεὸ ποῦ εἶπε, «αὐτὸ ποῦ κάνατε σὲ ἕναν ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μου, τὸ κάνατε σὲ μένα»⁵⁷; Ποιὰ συγχώρηση θὰ ἔχεις; Ἀγαπᾶς τὸ αἰμοδόρο χρυσάφι, ποῦ εἶναι ἐχθρὸς ὄλων, ἀλλὰ καὶ ἀγαπητὸ σ' ὄλους, αὐτὸ ποῦ ἀγαπιέται ἀπὸ ὄλους καὶ ἐπιβουλεύεται τοὺς πάντες, αὐτὸ ποῦ εἶναι δραπέτης, ὑπηρέτης καὶ ἀχάριστο; Δὲν γνωρίζεις τί λογῆς εἶναι ὁ πλοῦτος; Μοιάζει μὲ ἀσυνείδητη πόρνη, ἢ ὁποῖα μὲ αὐτόν μιλάει, πὺδ πέρα κάνει νόημα σ' ἐκείνον, καὶ μὲ ἄλλον ἐνώνεται. Τί εἶσαι ἄνθρωπε; Σήμερα ἄρχοντας, καὶ αὔριο ἀρχόμενος· σήμερα πλούσιος, καὶ αὔριο φτωχός· σήμερα δικάζεις, καὶ αὔριο δικάζεσαι. Βλέπεις τὴ μεταβολὴ τῆς ζωῆς; Δὲν προσπερνᾶ σὰν σκιά; δὲν εἶναι πὺδ τιποτένια καὶ ἀπὸ τὸν καπνὸ; δὲν σπάζει σὰν ἀράχνη; Δὲν θὰ παύσω νὰ σᾶς διδάσκω, ἔστω καὶ ἂν δὲν τὰ κάνετε. Διότι εἶναι γραμμένο· Νὰ μιλάς στὰ αὐτιά αὐτῶν ποῦ ἀκοῦνε. Ἡ παρακοὴ φέρνει θάνατο. Νὰ μμεῖσθε καὶ ἐκείνη τὴ χήρα ποῦ ἔδωσε τοὺς δύο ὀβολούς, πῶς δικαιώθηκε. Δὲν ἔχεις δύο ὀβολούς; Δῶσε ἕνα. Δῶσε ὅ,τι ἔχεις, ἔστω

54. Ψαλμ. 18, 7.

55. Ψαλμ. 48, 11.

56. Ματθ. 6, 19-20. Λουκᾶ 12, 33. 57. Ματθ. 25, 40

δός. Ὁ ἔχεις, κἄν ἄρτον, κἄν στέναξον ἰδὼν τὸν πένητα, καὶ δέδεκται ἢ δέησις. Ὁ γὰρ ἐπιστάμενος τὰ ἀπόρρητα τῆς διανοίας ἐκάστου, ὁ τὰ πάντα ἐπιγνοὺς πρὶν γενέσεως, οἶδεν ὅτι, εἰ εἶχες, ἐδίδους. Τὴν γὰρ καρδίαν ἐξερευνᾷ καὶ οἶδεν. « Ἄνθρωπος γὰρ ὄψεται εἰς πρόσωπον, Θεὸς δὲ εἰς καρδίαν ».

Τοῦ ἰδίου, ὁμίλ. εἰς Ψαλμ. 38.— Ματαιοπονεῖς, ὦ πλούσιε, τὰ τῶν πενήτων ἐν τοῖς σοῖς ἀποκρύπτων; Τί αἰτούμενος παρ' αὐτῶν, ἀγανακτεῖς, ὡς οἴκοθεν ἀναλίσκων; Τὰ πατρῶα θέλουσιν, οὐ τὰ σά· τὰ ἐγχειρισθέντα σοι δι' αὐτούς, οὐ μετὰ σοῦ γεννηθέντα ἔλαβες. Δός καὶ τὴν χρῆσιν· κέρδανον, καὶ ἀρκεῖ σοι, ὅτι διδόναι οὐ λαμβάνειν προσετάχθης.

Τοῦ ἰδίου.— Αὐτοῦ αἱ ἀρπαγαί, καὶ ἄλλων αἱ ἡδοναί. Αὐτοῦ αἱ κατάραι, καὶ ἄλλων αἱ θεραπεῖαι. Κατ' αὐτοῦ οἱ στεναγμοί, καὶ παρ' ἑτέροις οἱ πλεονασμοί. Κατ' αὐτοῦ τὰ δάκρυα, καὶ παρ' ἑτέροις τὰ χρήματα. Αὐτὸς ἐν ᾗδῃ κολάζεται, καὶ ἄλλοι πολλάκις ἐν τοῖς αὐτοῦ τρυφῶντες ψάλλουσιν.

Τοῦ ἰδίου.— Λέοντες μὲν καὶ ἄρκτοι καὶ παρδάλεις ἐν μέσαις ταῖς πόλεσι τίνος χάριν φιλοτίμως σιτίζονται, ὁ δὲ πτωχὸς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἔρπει συντετηκῶς; Καὶ ὁ λέων θαλπόμενος τῶν δημοσίων κριῶν τὴν κνίσσαν ἐρεύγεται, οὐτίνος τὴν χρεῖαν ἐὰν ἐρωτήσῃ μᾶλλον ἐγκαλωθήσομαι. Θηρίων γὰρ ὀδόντας ἀκονῶσιν οἱ ἄνθρωποι κατὰ ἀνθρώπων.

Τοῦ ἰδίου.— Μὴ μοι λέγε, ὅτι Πενίαν φοβοῦμαι. Πενίαν φοβῆ, καὶ ἁμαρτίαν οὐ φοβῆ; Πενίαν μὴ φοβηθῆς, ἀλλ' ἁμαρτίαν τὴν μητέρα τῆς κολάσεως. Ὁ Δεσπότης αἰτεῖ ἐντολήν, καὶ οὐ δίδωκε αὐτῷ. Ὅταν γὰρ ἀκούσῃς αὐτοῦ λέγοντος, « ὃ τι ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου ἐποιήσατε, ἐμοὶ ἐποιήσατε », ὄρα, ὃ τι ἂν δῶς τῷ πένητι, τῷ Χριστῷ δίδως. Ἐὰν οὖν μὴ δῶς αὐτῷ, πῶς σὺ

ψωμί· ἔστω ἀναστενάξε βλέποντας τὸν φτωχό, καὶ θὰ γίνῃ δεκτὴ ἡ παράκλησί σου. Διότι αὐτὸς ποὺ γνωρίζει τὰ πάντα πρὶν νὰ γίνουν, γνωρίζει ὅτι, ἂν εἶχες, θὰ ἔδινες. Καθόσον ἐρευνᾷ τὴν καρδιά καὶ γνωρίζει. Διότι «ὁ ἄνθρωπος βλέπει στὸ πρόσωπο, ἐνῶ ὁ Θεὸς στὴν καρδιά»⁵⁸.

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία εἰς 38ον Ψαλμόν.— Γιατί ματαιοπονεῖς, πλούσιε, κρύβοντας μέσα στὰ δικά σου αὐτὰ ποὺ ἀνήκουν στοὺς φτωχοὺς; Γιατί ὅταν σοῦ ζητοῦν ἀγανακτεῖς, σὰν νὰ ξοδεύεις ἀπὸ τὰ δικά σου; Τὰ πατρικά τους θέλουν, ὄχι τὰ δικά σου. Αὐτὰ ποὺ σοῦ δόθηκαν γι' αὐτοὺς, καὶ δὲν τὰ πῆρες ἐπειδὴ γεννήθηκαν μαζί σου. Δῶσε τους τὴ χρησιμοποίησι· κέρδισε, καὶ σοῦ φτάνει, διότι διατάχθηκες νὰ δίνεις καὶ ὄχι νὰ παίρνεις.

Τοῦ ἰδίου.— Αὐτὸς κάνει ἀρπαγές, καὶ ἄλλοι ἀπολαμβάνουν. Αὐτὸς δέχεται κατάρεις, καὶ ἄλλοι τίς περιποιήσεις. Ἐναντίον αὐτοῦ στρέφονται ἀναστεναγμοί, καὶ ἄλλοι ἔχουν τὰ περισσεύματα. Ἐναντίον αὐτοῦ στρέφονται τὰ δάκρυα, καὶ σὲ ἄλλους μένουν τὰ χρήματα. Αὐτὸς βασανίζεται στὸν ἄδη, καὶ ἄλλοι πολλὰς φορὲς ἀπολαμβάνουν τὰ δικά του καὶ τραγουδοῦν.

Τοῦ ἰδίου.— Γιὰ ποιὸ λόγο τὰ λιοντάρια καὶ οἱ ἀρκοῦδες καὶ οἱ λεοπαρδάλεις στὸ κέντρο τῶν πόλεων ταῖζονται μὲ γενναιοδωρία, καὶ ὁ φτωχὸς σέρνεται στὸ ἔδαφος λειωμένος; Καὶ τὸ λιοντάρι ποὺ δέχεται τὴν περιποίησι ἐκβάλλει ἀπὸ τὸ στόμα του τὴ μυρουδιά τῶν δημόσιων κρεάτων. Ἐὰν ρωτήσω γιὰ ποιὸν λόγο, μᾶλλον θὰ κρῦψω τὸ πρόσωπό μου. Διότι τὰ δόντια τῶν θηρίων τὰ ἀκονίζουν οἱ ἄνθρωποι ἐναντίον τῶν ἀνθρώπων.

Τοῦ ἰδίου.— Μὴ μοῦ λές, ὅτι φοβᾶσαι τὴ φτώχεια. Φοβᾶσαι τὴ φτώχεια, καὶ δὲν φοβᾶσαι τὴν ἁμαρτία; Νὰ μὴ φοβᾶσαι τὴ φτώχεια, ἀλλὰ τὴν ἁμαρτία, ποὺ εἶναι ἡ μητέρα τῆς κολάσεως. Ὁ Δεσπότης δίνει ἐντολὴ καὶ σὺ δὲν δίνεις στὸν φτωχό. Ὅταν ὅμως τὸν ἀκοῦς νὰ λέει, «ὅ,τι κάνατε σὲ ἕναν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀδελφοὺς μου, τὸ κάνατε σὲ μένα»⁵⁹, πρόσεξε, γιατί ὅ,τι δώσεις στὸν φτωχό, τὸ δίνεις στὸν Χριστό. Ἐὰν λοιπὸν δὲν δώσεις σ' αὐτόν, πῶς θὰ ζητή-

58. Α' Βασ. 16, 7.

59. Μαθ. 25, 40.

αίτησιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἵνα ἐλεήσῃ σε; Ἐὰρ σοι οὐκ ἐγκαλεῖ, ὅτι «πεινῶντά με εἶδες, καὶ οὐκ ἔθρεψας; Διψῶντά με εἶδες, καὶ οὐκ ἐπότισας; Γυμνόν με εἶδες, καὶ οὐκ ἐνέδυσας»; Τί ἄρα ἐρεῖς αὐτῷ ἢ ποίαν συγγνώμην ἔξεις; Σὺ μὲν σηρικὰ καὶ λαγῶα καὶ αἶγεια περιβέβλησαι, καὶ ὁ πένης ράκος οὐκ ἔχει. Καὶ σὺ τρώγεις φασιανούς καὶ χῆνας καὶ ὅσα εἰσὶν ἐν ἐδέσμασι, καὶ ὁ πένης οὐκ ἰσχύει τὴν ἑαυτοῦ κοιλίαν ἄρτων χορτάσαι. Σὺ ἔχεις τοίχους χρυσορόφους καὶ μάρμαρα Λακεδαιμόνια ποικίλα, καὶ κίονας καὶ περικεφαλαίας κίωνων χρυσᾶς, καὶ ὁ πένης καλύβην οὐκ ἔχει. Καὶ ἐνίοτε ἔχεις τὸν οἶκον ἀπὸ ἀπραγῆς, ἀπὸ πλεονεξίας. Καὶ συντελευτᾶς καὶ ἀπάγεις μηδὲν ἔχων, καὶ μένει ὁ οἶκός σου διηνεκῆς κατήγορος, ἐλέγχων τὰς σὰς πράξεις. Ἐκαστος γὰρ ὁ παρερχόμενος μέλλει λέγειν· Οὗτος ὁ οἶκος τοῦ ἄρπαγος, τοῦ πλεονέκτου. Πόσας χήρας ἐκάκωσε; πόσους ὄρφανούς ἐποίησε; πόσα ὑπάρχοντα καθήρπασε; πόσους πένητας ἐπλεονέκτησε; Μὴ μοι λέγε, ὅτι ὑπατός εἰμι, ἢ ὅτι ὑπαρχός εἰμι. Οὐκ οἶδα ἀξίωμα· οὐ διαβάλλω πλοῦτον· ἀλλὰ τοὺς τῷ καλῷ κακῶς κεχρημένους. Οὐ γὰρ κακὸν τὸ πλουτεῖν· εἴ τι γὰρ ἐποίησεν ὁ Θεὸς καλὰ λίαν.

20 Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία εἰς τὸν Ψαλμ. 33.— Διὰ τὰ χρήματα τὰ ἐλεύθερα στοιχεῖα πεπράκαμεν. Αἱ ὁδοὶ τελωνοῦνται, τὰ ὕδατα δεσποτεῦνται, ὁ ἀῆρ φωναῖς ὑποβάλλεται. Πολυλόγοι καὶ φορολόγοι καὶ τελῶναι τὰς πόλεις συνέχουσιν. Οἱ πλοῦσιοι ταῖς φροντίσιν ἐκτῆκονται· οἱ δανεισταὶ ταῖς μερίμναις μαραίνονται· 25 οἱ ἄρπαγες τὸν βίον ταρασσουσιν· οἱ φιλοχρήματοι τὰ δικαστήρια κατατριβουσιν· οἱ συκοφάνται τὸ ψεῦδος πιπράσκουσιν· οἱ κερδέμποροι τὰς συμφορὰς πραγματεύονται, ἀλλήλους ψευδόμενοι τοὺς ὄρκους ἀνηλώσαμεν, εἰς τὸ ὀμνύειν μόνον τὸν Θεὸν ἐπιστάμενοι. Ἡ γῆ λοιπὸν τὰ κακὰ βαστάζειν οὐ δύναται. Ὁ ἀῆρ μέ-

σεις ἐσὺ ἐκείνη τὴν ἡμέρα νὰ σὲ ἐλεήσει; Δὲν θὰ σὲ κατηγορήσει ἄραγε λέγοντας, «μὲ εἶδες πεινασμένον καὶ δὲν μοῦ ἔδωσες νὰ φάω, μὲ εἶδες διψασμένο καὶ δὲν μὲ πότισες, μὲ εἶδες γυνὸν καὶ δὲν μὲ ἔντυσες»⁶⁰; Τί θὰ τοῦ πεῖς λοιπόν, ἢ ποιά συγγνώμη θὰ ἔχεις; Ἐσὺ τώρα φορᾶς ροῦχα μεταξωτὰ καὶ καμωμένα ἀπὸ δέρμα λαγοῦ καὶ κατσικιοῦ, καὶ ὁ φτωχὸς δὲν ἔχει οὔτε κουρέλι. Καὶ σὺ τρῶς φασιανούς καὶ χῆνες καὶ ὅσα ἄλλα τρώγονται, καὶ ὁ φτωχὸς δὲν μπορεῖ νὰ γεμίσει τὴν κοιλιά του μὲ ψωμί. Ἐσὺ ἔχεις τοίχους ἐπενδυμένους μὲ χρυσάφι καὶ χρωματιστὰ μάρμαρα ἀπὸ τὴ Λακεδαιμονία, καὶ κολῶνες καὶ χρυσᾶ κιονόκρανα, καὶ ὁ φτωχὸς δὲν ἔχει καλύβα, καὶ μάλιστα μερικὲς φορὲς κατέχεις τὸ σπίτι μὲ ἄρπαγὴ ἢ πλεονεξία. Πεθαίνεις ὁμως καὶ σὺ μαζὶ μ' αὐτὸν καὶ φεύγεις χωρὶς νὰ παίρνεις τίποτε μαζὶ σου, καὶ μένει τὸ σπίτι σου διαρκῆς κατήγορος ἐλέγχοντας τίς πράξεις σου. Διότι ὁ καθένας πού θὰ περνᾶει ἀπὸ ἐκεῖ θὰ λέει· Αὐτὸ τὸ σπίτι ἦταν τοῦ ἄρπαγα, τοῦ πλεονέκτη. Πόσες χῆρες κακοποίησε; πόσους ὄρφανούς ἔκανε; πόσες περιουσίες ἄρπαξε; πόσους φτωχοὺς ἐξαπάτησε; Καὶ μὴ μοῦ λές, Εἶμαι ὑπάτος, ἢ ὅτι Εἶμαι ὑπαρχος. Δὲν γνωρίζω ἀξίωμα· δὲν κατηγορῶ τὸν πλοῦτο, ἀλλ' ἐκείνους πού χρησιμοποιοῦν τὰ καλὸ μὲ κακὸν τρόπο. Διότι τὸ νὰ πλουτεῖ κανεὶς δὲν εἶναι κακό· ἀφοῦ ὅσα ἔκανε ὁ Θεὸς εἶναι πολὺ καλά.

Τοῦ ἰδίου, Εἰς τὸν 33ον Ψαλμόν.— Ἐξαιτίας τῶν χρημάτων ἔχουμε πωλήσει τὰ ἐλεύθερα στοιχεῖα. Οἱ δρόμοι φορολογοῦνται· τὰ νερὰ ἐξουσιάζονται· ὁ ἀέρας γεμίζει ἀπὸ φωνές. Φλύαροι καὶ φοροεισπράκτορες καὶ τελῶνες περισφίγγουν τίς πόλεις. Οἱ πλούσιοι ἀπὸ τίς φροντίδες φθείρονται· οἱ δανειστὲς ἀπὸ τὴν ἀγωνία μαραίνονται· οἱ ἄρπαγες διαταράσσουν τὴ ζωὴ· οἱ φιλοχρήματοι καταπονοῦν τὰ δικαστήρια· οἱ συκοφάντες πωλοῦν τὸ ψέμμα· οἱ κερδοσκοποὶ διαπραγματεύονται τίς συμφορὲς τῶν ἄλλων, λέγοντας ψέματα ὁ ἓνας στὸν ἄλλο ἐκφυλίζουμε τὴν ἔννοια τοῦ ὄρκου, γνωρίζοντας τὸν Θεὸ μόνον ὅταν ὀρκιζόμεσθε. Ἡ γῆ λοιπόν δὲν μπορεῖ νὰ σηκώσει τὰ κακά. Ὁ ἀέρας μολύνθηκε μέχρι καὶ στὸν

60. Ματθ. 25, 42, 43.

χρις αὐτοῦ τοῦ αἰθέρος μεμόλυνται. Οὕτω δὴ πάντων ἐν κακοῖς
 σεσοβημένων ἡμῶν, ὁ προφήτης τὸν βίον ἐκπτώμενος βοᾷ λέ-
 γων· «πλὴν μάτην ταράσσεται πᾶς ἄνθρωπος ζῶν». Ἄνθρωπος
 μόνον, ὡ̅ προφη̅τα, ταράσσεται; ἢ λογικὴ μόνον πλάσις κατηγο-
 5 ρεῖται, ὡ̅ προφη̅τα; Οὐδὲν ἕτερον τῶν ἐν ζώοις ταρασσόμενον
 εὔρες; Ναί, ταράσσεται, φησί, καὶ τὰ ὕδατα, καὶ πάλιν ἀ-
 ποκαθίσταται. Σαλεύεται ἡ γῆ, καὶ πάλιν ἐδράζεται. Κινοῦνται
 οἱ ἄνεμοι, καὶ πάλιν ἡσυχάζουσι. Θορυβεῖται πᾶν θηρίον, καὶ κο-
 ρεννύμενον παύεται. Διεγείρεται φλόξ, καὶ τὴν ὑποκειμένην ὕλην
 10 ἀναλώσασα σβέννυται· ἄνθρωπος δὲ ταρασσόμενος ἐπὶ χρήμασι
 οὐδέποτε παύεται. Ἔλαβε τοῦτο, καὶ πρὸς ἕτερον ἀποβλέπει.
 Ἐκράτησεν ἐκεῖνο, καὶ προσέτι κέχηεν. Τὰ ἑκατὸν διπλασιάζειν
 ἐπείγεται, καὶ τὰ διπλασιασθέντα πάλιν δεκαπλασιάζειν φι-
 λωνεικῶν, ἐπὶ τοσοῦτοις αὔθις τοσαῦτα σωρεύειν ἐπειγόμενος,
 15 καὶ οὐδέποτε σωρεύων παύεται, ἕως τὸ τέλος αὐτοῦ σωρευθῆ.
 Κατάδικός ἐστι, τῷ πυρετῷ τῆς φιλαργυρίας συνεχόμενος, ὡ-
 χρότερος τοῦ χρυσοῦ περιέρχεται, διὰ τὸν πολυπόθητον πλοῦ-
 τον, τὸν ἀβέβαιον φίλον, πλοῦτον τὸν ἄπιστον σύνοικον, τὸν ἐπί-
 βουλον πόθον, τὸν ὑποδέσποτον ἐμπαίκτην, τὸν πολυέραστον
 20 χλευαστὴν, τὸν ἐτοιμον μεταβάτην, τὸν ὑπόπτερον δέσμιον, τὸν
 πάσης ὀνείρων φαντασίας κουφότερον, τὸν πολεμοποιόν, τὸν
 πάσης ἐλπίδος ὀξυτέρως φεύγοντα, τὸν ἐν τῷ κρατεῖσθαι ἀφι-
 πτάμενον ἄνεμον, πλοῦτον τὸν πάσης ἀσωτίας γεννήτορα, τὸν
 πάσης ἀκολασίας συνήγορον, τὸν πάσης κακίας εὐρέτην, τὸν
 25 συνεργὸν πάσης ψυχοφθόρου τροφῆς, τὸν ἀντίπαλον τῆς ἐγκρα-
 τείας, τὸν πολέμιον τῆς σωφροσύνης, τὸν πάσης ἀρετῆς λανθά-
 νοντα κλέπτην.

Ἄλλὰ τί, φησί, διαβάλλω τὸν πλοῦτον τοὺς κεκτημένους
 ἀφείς; Ἄδικεῖται καὶ αὐτὸς ὁ πλοῦτος, δέσμιος ὑπ' αὐτῶν καὶ
 30 πεπηδημένος κατεχόμενος. Ἔοικέ μοι πρὸς αὐτοὺς τοιαύτην
 ἀφιέναι φωνήν· Τί με τὸν πλοῦτον, ὡ̅ φιλοχρήμονες, συμποδίζε-
 τε; Τί με καθάπερ δραπέτην μυρίοις δεσμοῖς περισφίγγετε; Ἀπὸ

αίθερα ἀκόμα. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὅλα μας τὰ πράγματα κινοῦνται μέσα στὸ κακό, ὁ προφήτης ἐκφράζοντας τὴν ἀηδία του γιὰ τὴ ζωὴ φωνάζει λέγοντας «μάταια ἀνησυχεῖ κάθε ἄνθρωπος ζωντανός»⁶¹. Μόνο ὁ ἄνθρωπος, προφήτη μου, ταράσσεται; ἢ μόνο ἡ λογικὴ κτίση κατηγορεῖται, προφήτη; Δὲν βρῆκες κανένα ἄλλο ζῶο νὰ ταράσσεται; Ναί, λέει· ταράσσονται καὶ τὰ νερά, ἀλλὰ πάλι ἡσυχάζουν. Σείεται ἡ γῆ, ἀλλὰ πάλι σταθεροποιεῖται. Κινοῦνται οἱ ἄνεμοι, ἀλλὰ πάλι ἡσυχάζουν. Θορυβεῖται κάθε θηρίο, ἀλλὰ ὅταν χορταίνει σταματᾷ. Σηκῶνεται καὶ ἡ φλόγα, καὶ ἀφοῦ κάψει τὰ ξύλα ποὺ ὑπάρχουν ἀπὸ κάτω της, σβῆνεται. Ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος δὲν σταματᾷ ποτὲ νὰ ἀνησυχεῖ γιὰ τὰ χρήματα. Πῆρε αὐτὸ καὶ ἀποβλέπει στὸ ἄλλο. Ἔκανε κτῆμα του ἐκεῖνο, καὶ ἀκόμα χάσκει. Βιάζεται νὰ διπλασιάσει τὰ ἑκατό, καὶ αὐτὰ ποὺ διπλασιάτηκαν καταβάλλει προσπάθεια νὰ τὰ δεκαπλασιάσει, ἐπειγόμενος στὰ τόσα ποὺ ἔχει νὰ συσσωρεύσει ἄλλα τόσα, καὶ ποτὲ δὲν παύει νὰ συσσωρεύει, μέχρι νὰ ἔρθει τὸ τέλος του. Εἶναι κατάδικος, διακατεχόμενος ἀπὸ τὸν πυρετὸ τῆς φιλαργυρίας, περιφέρεται πρὸ ὠχρὸς ἀπὸ τὸ χρυσάφι, γιὰ τὸν πολυπόθητο πλοῦτο, τὸν ἀβέβαιο φίλο, τὸν πλοῦτο τὸν ἀναξιόπιστο συγκάτοικο, τὸν ἐχθρικὸ πόθο, τὸν αἰχμάλωτο δεσπότη ποὺ μᾶς ἐμπαίζει, τὸν πολυαγάπητο χελυαστή, τὸν ἔτοιμο μεταβάτη, τὸν φτερωτὸ δέσμο, τὸν ἐλαφρότερο ἀπὸ κάθε εἰκόνα ὄνειρου, αὐτὸν ποὺ προκαλεῖ πόλεμο, ποὺ φεύγει γρηγορότερα ἀπὸ κάθε ἐλπίδα, τὸν ἄνεμο ποὺ ἐνῶ τὸν καρτεῖς φεύγει πετώντας, τὸν πλοῦτο ποὺ εἶναι ὁ γεννητορας κάθε ἀσωτίας, τὸν συνήγορο κάθε ἀκολασίας, τὸν ἐφευρέτη κάθε κακίας, τὸν σενεργὸ σὲ κάθε τροφὴ ποὺ φθείρει τὴν ψυχὴ, τὸν ἀντίπαλο τῆς ἐγκράτειας, τὸν ἐχθρὸ τῆς σωφροσύνης, τὸν κρυφὸ κλέφτη κάθε ἀρετῆς.

Ἄλλὰ γιατί, λέει, διαβάλλω τὸν πλοῦτο ἀφήνοντας αὐτοὺς ποὺ τὸν κατέχουν; Ἀδικεῖται καὶ ὁ ἴδιος ὁ πλοῦτος ποὺ κρατιέται ἀπὸ αὐτοὺς δέσμιος καὶ δεμένος μὲ χειροπέδες. Μοῦ φαίνεται ὅτι πρέπει νὰ ἀπευθύνω σ' αὐτοὺς αὐτὴ τὴ φωνή· Γιατί, φιλοχρήματοι, μὲ ἐμποδίζετε ἐμένα τὸν πλοῦτο; Γιατί μὲ σφίγγετε μὲ μύρια δεσμὰ

61. Ψαλμὶ 38, 12.

μετάλλων εἰς μέταλλα, εἰς τὰς ὑμῶν χεῖρας παραπέμπετε; Εἰ θέ-
 λετέ με κἄν μικρὸν εἰς τὸ φῶς ἀνενεῦσαι, ἐάσατέ με κἄν μικρὸν
 εἰς τὰς τῶν πενήτων δεξιὰς μεταβῆναι ἐπειγόμενον. Ἄλλὰ, φησί,
 τέκνοις συνάγω τὸν θησαυρόν, ἵνα μὴ πενίας γένωνται κληρο-
 5 ρονόμοι. Καλῶς, ὁ πολυφάνταστος πλούσιος τὰ παρόντα οὐκ οἶ-
 δε, καὶ περὶ τῶν μελλόντων φροντίζει. Τὰ κατ' αὐτὸν ἀγνοεῖ, καὶ
 τὰ περὶ τῶν τέκνων ψηφίζει· εἰ θάπτεται, οὐκ ἐπίσταται,
 καὶ περὶ κληρονόμων βουλευεται. Ἄφρον, εἶπέ μοι τὸ σὸν τέ-
 λος, καὶ τότε περὶ τῶν τέκνων ἀσφάλισαι. Εἶπέ μοι τὰ τῆς σήμε-
 10 ρον, καὶ τότε σοὶ πιστεύσω τὰ τῆς αὔριον. Τί σεαυτὸν καὶ μετὰ
 θάνατον ἀπατᾷ; Τί θέλεις εἶναι νεκρὸς χλευαζόμενος; Τί διορί-
 ζεις τοῦ Θεοῦ τὰ πρακτέα; Τί νομοθετεῖς τὴν πρόνοιαν; Τὰ σοὶ
 δεδομένα, αὐτὰ μερίμνα. Οὐδὲν πρὸς σέ περὶ τῶν μετὰ σέ. Οὐ
 δύνασαι καὶ νεκρὸς εἶναι, καὶ διοικέτης ζώντων. Οὐδεὶς τῶν ἐν
 15 ἄδου τῶν ὑπὲρ γῆς ἐπετρόπευσεν. Εἷς ἐστὶν ὁ ζώντων καὶ νε-
 κρῶν κριτής, καὶ ζυγοστατῶν ἐκάστου τὸ δίκαιον. «Θησαυρί-
 ζει» γάρ, φησὶν ὁ προφήτης, «καὶ οὐ γινώκει τίνα συνάγει αὐτά».
 Τί τῶν πενήτων ὡς ὄρφανῶν κατατρέχεις; τί αἰτούμενος παρ'
 αὐτῶν ἀγανακτεῖς, ὡς οἰκοθεν ἀναλίσκων. Τὰ πατρῶα θέλου-
 20 σιν, οὐχὶ τὰ σά· τὰ πιστευθέντα σοὶ δι' αὐτούς, καὶ οὐχὶ μετὰ σοῦ
 γεννηθέντα. Ἄ ελαβες, δός, καὶ τὴν χρῆσιν κέρδανον. Ἄρ-
 κεῖ σοι, ὅτι διὰ πτωχοῦ ὁ Θεὸς τὴ δεξιάν σοι προτείνει. Βρέ-
 χων τὴν ὑπ' οὐρανὸν χαλκοῦ ψεκάδα σε προσαιτεῖ. Ὁ βροντῶν
 καὶ ἀστράπτων, Ἐλέησον, σοὶ λέγει. Ὁ περιβάλλων τὸν οὐρανὸν
 25 νεφέλαις, ράκιον αἰτεῖ παρὰ σοῦ. Ἄρκεῖ σοι, ὅτι οἱ πένητες ὡς
 Θεόν σε λιτανεύουσι καὶ ἱκετεύουσιν· Οἰκτίρμων ἐλέησον· ἐλεή-

σάν νὰ εἶμαι δραπέτης; Μὲ παραπέμπετε ἀπὸ τὰ μέταλλα στὰ μέταλλα, στὰ δικά σας χέρια; Ἐὰν θέλετε ἔστω καὶ γιὰ λίγο νὰ ξαναγυρίσω στὸ φῶς, ἀφήστε με ἔστω καὶ γιὰ λίγο νὰ μεταβῶ γρήγορα στὰ δεξιὰ χέρια τῶν φτωχῶν. Ἀλλά, λέει, τὸν θησαυρὸ τὸν συγκεντρώνω γιὰ τὰ παιδιὰ μου, γιὰ νὰ μὴ κληρονομήσουν φτώχεια. Ὁ φαντασμένος πλούσιος, ἐνῶ δὲν γνωρίζει τὰ τωρινὰ καλά, φροντίζει γιὰ τὰ μελλοντικά. Ἀγνοεῖ τὰ δικά του, καὶ ἀποφασίζει γιὰ τὰ θέματα τῶν παιδιῶν του· δὲν γνωρίζει ἐὰν θὰ θαφτεῖ, καὶ σκέφτεται γιὰ τοὺς κληρονόμους. Ἀνόητε, πές μου τὸ δικό σου τέλος, καὶ τότε ἔξασφάλισε τὰ παιδιὰ σου. Πές μου τὰ σημερινὰ, καὶ τότε θὰ σὲ πιστέψω καὶ γιὰ τὰ αὐριανὰ. Γιατί ἔξαπατᾷς τὸν ἑαυτό σου καὶ μετὰ θάνατον; Γιατί θέλεις νὰ χλευάζεσαι καὶ νεκρός; Γιατί καθορίζεις αὐτὰ πού πρέπει νὰ κάνει ὁ Θεός; Γιατί νομιθετεῖς τὴν πρόνοια; Αὐτὰ πού εἶναι δοσμένα σὲ σένα, γι' αὐτὰ φρόντισε. Νὰ μὴ σὲ νοιάζει γι' αὐτὰ πού θὰ ἔρθουν μετὰ ἀπὸ σένα. Δὲν μπορεῖς νὰ εἶσαι καὶ νεκρός καὶ ρυθμιστὴς τῶν ζωντανῶν. Κανένας ἀπὸ αὐτοὺς πού βρίσκονται στὸν ἄδη δὲν ἔγινε ἐπίτροπος αὐτῶν πού βρίσκονται πάνω ἀπὸ τὴ γῆ. Ἕνας εἶναι ὁ κριτὴς ζωντανῶν καὶ νεκρῶν πού ζηγίζει τὸ δίκαιο τοῦ καθενός. Διότι λέει ὁ προφήτης· «θησαυρίζει, καὶ δὲ γνωρίζει γιὰ ποιὸν τὰ συγκεντρώνει αὐτά»⁶². Γιατί κατατρέχεις τοὺς φτωχοὺς ἐπειδὴ εἶναι ὀρφανοί; Γιατί ὅταν σοῦ ζητοῦν ἀγανακτεῖς, σὰ νὰ ξοδεύεις ἀπὸ τὰ δικά σου; Αὐτὰ πού ἀνήκουν στὸν πατέρα τους θέλουν, ὄχι τὰ δικά σου· αὐτὰ πού σοῦ ἔχουν ἐμπιστευθεῖ γι' αὐτοὺς, καὶ ὄχι αὐτὰ πού ἀποκτήθηκαν μαζί μὲ σένα. Δῶσε αὐτὰ πού πήρες, καὶ κέρδιδε τὴ χρῆση τους. Σοῦ φτάνει τὸ ὅτι ἔχεις ἐντολὴ νὰ δίνεις καὶ ὄχι νὰ παίρνεις. Σοῦ φτάνει πού μέσω τοῦ φτωχοῦ σοῦ ἀπλώνει ὁ Θεὸς τὸ χέρι. Αὐτὸς πού βρέχει τὴ γῆ σοῦ ζητάει μὰ σταγόνα χάλκινου νομίσματος. Αὐτὸς πού βροντᾷ καὶ ἀστράφτει σοῦ λέει, Ἐλέησε. Αὐτὸς πού καλύπτει τὸν οὐρανὸ μὲ τὰ σύννεφα, ἀπὸ σένα ζητάει ἕνα μικρὸ κουρέλι. Σοῦ εἶναι ἀρκετὸ ὅτι οἱ φτωχοὶ σὲ παρακαλοῦν καὶ σὲ ἱκετεύουν σάν Θεό· Σπλαγχνικέ, ἔλεησε· φιλόνηρωπε, σπλαχνί-

62. Ψαλμ. 38, 7.

μων οἴκτειρον. Σὺ δὲ τὰς ὀφρῦας ἀνασπᾶς, καὶ μόγις λιτανευόμενος ἐπικάμπτη. Δὸς αὐτοῖς τὰ αὐτῶν, πρὶν ἐπιστῆς τῷ λογοθεσίῳ. Δὸς αὐτοῖς τὰ αὐτῶν· πατέρα ἔχουσι βασιλέα. Δὸς αὐτοῖς τὰ αὐτῶν, καὶ λάβε παρὰ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν ἀμεριμνίαν. Ποίαν ἀμεριμνίαν, φησὶν; «Ἐφ' ὅσον ἐποίησατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποίησατε». «Ὁ γὰρ ἐλεῶν πτωχόν, δανεῖζει Θεῶ», φησὶν ὁ προφήτης.

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία εἰς τὸν Ψαλμ. 94.— Ἴδετε τὸν πλοῦτον, τὸν δραπέτην· οὐ δραπέτην δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδροφόνον. Οὐ γὰρ καταλιμπάνει μόνον τοὺς ἔχοντας αὐτόν, ἀλλὰ καὶ σφάζει αὐτούς. Πίστιν γὰρ οὐκ ἔχει. Θηρίον ἐστὶν ὁ πλοῦτος ἰοβόλον· ἂν κατέχεται, φεύγει· ἂν σκορπίζεται, παραμένει. «Ἐσκορπίσεν, ἔδωκεν τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος». Σκόρπισον οὖν αὐτόν, ἵνα μένη. Θησαυρίσατε αὐτόν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτῃς οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σῆς διαφθείρει. Ποῦ οἱ πλουτήσαντες πρὸ ἡμῶν; Ἐλησμονήθησαν. Ἡδέως ἂν ἐροίμην τοὺς ἀποθανόντας καὶ ἡρώτων αὐτούς· Ποῦ ὁ πλοῦτος καὶ οἱ στρατιῶται καὶ τὰ ξίφη τὰ ἀστράπτοντα ἐκ τῆς ἀκόνης; Ποῦ τὰ ἀργυρώματα καὶ αἱ κλίνας αἱ ἀργυραῖ; Ποῦ οἱ οἰκέται; ποῦ οἱ εὐνοῦχοι; ποῦ οἱ φίλοι; ποῦ αἱ οἰκίαι; Τί κατέχεις πλοῦτον τὸν ἐν καιρῷ ἀνάγκης οὐδὲν σε ὠφελοῦνται; Ἐγὼ οὐ κεκόλλημαι τοῖς πλουσίοις, ἀλλὰ τοῖς κακῶς τῷ πλούτῳ κεχημένοις. Οὐ τὸν πλούσιον διαβάλλω ἢ λοιδορῶ, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ τὸν ἄρπαγα. Ἄλλο πλούσιος, ἄλλο ἄρπαξ, καὶ ἄλλο πλεονέκτης. Δίελε τὰ πράγματα· μὴ μίσηγε τὰ ἄμικτα. Πλούσιος εἶ; Οὐ κωλύω, οὐ ζηλεύω. Ἄρπάξεις τὰ ἀλλότρια; Κατηγορῶ. Ἐχεις τὰ σά; Ἀπόλαυε αὐτῶν. Λαμβάνεις τὰ ἀλλότρια; Οὐ σιωπῶ, ἀλλὰ κράζω. Θέλεις με λιθάσαι; Ἐτοιμὸς εἰμι. Ἀποτεμεῖν τὴν κεφαλὴν θέλεις; Οὐ παραιτοῦμαι. Τὸ αἷμα ἔτοιμὸς εἰμι ἐκχεῖν,

σου μας. Ἐσὺ ὁμως σηκώνεις τὰ φρύδια, καὶ μὲ πολλή δυσκολία κάμπτεσαι ὅταν σὲ καθικετεύουν. Δῶσε τους αὐτὰ πού εἶναι δικά τους, πρὶν νὰ παρουσιαστῆς στὸ δικαστήριον. Δῶσε τους αὐτὰ πού εἶναι δικά τους· ἔχουν πατέρα βασιλιά. Δῶσε τους αὐτὰ πού εἶναι δικά τους, καὶ πέρα ἀπὸ τὸν πατέρα τους τὴν ἀμερμνησία. Ποιά ἀμερμνησία, λέει; «Ἐφόσον κάνατε κάτι σὲ ἕναν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἄσχημους, τὸ κάνατε σὲ μένα»⁶³. Διότι ὁ προφήτης λέει· «ἐκεῖνος πού ἔλεει ἕνα φτωχόν, δανεῖζει τὸν Θεόν»⁶⁴.

Τοῦ ἰδίου, Εἰς τὸν 44ον Ψαλμόν.— Κοιτᾶτε τὸν πλοῦτον, τὸν δραπέτη· καὶ ὄχι μόνο δραπέτη, ἀλλὰ καὶ ἀνθρωποκτόνον. Διότι ὄχι μόνο ἐγκαταλίπει αὐτοὺς πού τὸν ἔχουν, ἀλλὰ καὶ τοὺς σφάζει. Δὲν ἔχει ἐμπιστοσύνη. Εἶναι θηρίον δηλητηριώδες ὁ πλοῦτος· ὅταν τὸ ἔχεις, φεύγει· ἐὰν σκορπίζεται, παραμένει. «Σκόρπισε, ἔδωσε στοὺς φτωχοὺς· ἢ δικαιοσύνη του μένει στοὺς αἰῶνες»⁶⁵. Σκόρπισέ τον λοιπόν, γιὰ νὰ μείνει. Ἀποταμεῦστε τον στοὺς οὐρανοὺς, ὅπου κλέφτης δὲν τὸν πλησιάζει, οὔτε σκόρος τὸν καταστρέφει⁶⁶. Ποῦ εἶναι αὐτοὶ πού πλούτισαν πρὶν ἀπὸ σᾶς; Λησμονήθηκαν. Εὐχαρίστως θὰ μπορούσα νὰ ρωτήσω τοὺς πεθαμένους καὶ θὰ τοὺς ἔλεγα· Ποῦ εἶναι ὁ πλοῦτος καὶ οἱ στρατιῶτες καὶ τὰ ξίφη πού ἄστραφταν ἀπὸ τὸ ἀκόνισμα; Ποῦ εἶναι τὰ ἀσημικὰ καὶ τὰ κρεβάτια τὰ ἀσημένια; ποῦ εἶναι οἱ ὑπηρέτες; ποῦ εἶναι οἱ εὐνοῦχοι; ποῦ εἶναι οἱ φίλοι; ποῦ εἶναι τὰ σπίτια; Γιατί κρατᾶς πλοῦτον ὁ ὅποιος σὲ ὦρα ἀνάγκης δὲν σὲ ὠφελεῖ σὲ τίποτε; Ἐγὼ δὲν γίνομαι φορτικὸς στοὺς πλουσίους, ἀλλὰ σ' ἐκείνους πού χρησιμοποιοῦν τὸν πλοῦτον μὲ τρόπο κακόν. Δὲν κατηγορῶ τὸν πλούσιον, δὲν τὸν βρίζω, μὴ γένοιτο, ἀλλὰ τὸν ἄρπαγα. Ἄλλο πλούσιος, ἄλλο ἄρπαγας, ἄλλο πλεονέκτης. Ἐσχώριζε τὰ πράγματα· μὴ ἀναμυγνύεις αὐτὰ πού δὲν ἀναμυγνύονται. Εἶσαι πλούσιος; Δὲν σὲ ἐμποδίζω, οὔτε σὲ ζηλεύω. Ἄρπάζεις αὐτὰ πού εἶναι ξένα, σὲ κατηγορῶ. ἔχεις τὰ δικά σου; Ἀπολάμβανέ τα. Παίρνεις αὐτὰ πού ἀνήκουν σὲ ἄλλους; Δὲν σιωπῶ, ἀλλὰ φωνάζω. Θέλεις νὰ μὲ λιθοβολήσεις; Δὲν σταματῶ.

63. Ματθ. 25, 40. 64. Παροιμ. 19, 17.

65. Ψαλμ. 111, 9. 66. Λουκᾶ 12, 33.

μόνον τὴν ἁμαρτίαν σου κερδήσω καὶ κωλύσω αὐτὴν ἀπὸ σοῦ.
 Ἐμοὶ μέλει, ἐπειδὴ σε βλάπτει· ἑνὸς μοι μόνον μέλει, τῆς προκο-
 πῆς τῶν ἀκουόντων. Καὶ οἱ πένητες ἐμὰ τέκνα, καὶ οἱ πλούσιοι
 ἐμὰ τέκνα εἰσίν. Ἡ αὐτὴ γὰρ γαστήρ ἀμφοτέρους ὠδίνησεν, αἱ
 5 αὐταὶ ὠδῖνες καὶ οἱ αὐτοὶ πόνοι ἀμφοτέρους ἔτεκον. Ἐὰν κεκόλ-
 λησαι τῷ πένητι, κατηγορῶ σου, οὐ τοῦ πένητος τοσοῦτον, ὅσον
 τοῦ πλουσίου. Ὁ πένης γὰρ οὐδὲν μέγα ἀδικεῖται. Τί ἔχεις γὰρ
 αὐτοῦ ἀρπάσαι, εἰ μήτι γε εἶναι εἶχε χρήματα; Σὺ δὲ εἰς τὴν ψυχὴν
 σου ἐπιβουλεύεις τὴν βλάβην, ἀρπάζων πένητα.

10 Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π.— Μέχρι πότε χρήματα; μέχρι πότε ἀργυ-
 ρώματα; μέχρι πότε κολακεῖαι οἰκετῶν; μέχρι πότε οἶνος ἐκχεό-
 μενος; μέχρι πότε κρατῆρες ἐστεμμένοι; μέχρι πότε συμπόσια
 σατανικὰ καὶ διαβολικῆς γέμοντα ἐνεργείας; Οὐκ οἶσθα, ὅτι ὁ
 παρῶν βίος ὁδός ἐστιν; οὐκ οἶσθα ὅτι ἀποδημοῦμεν; μὴ γὰρ πο-
 15 λίτης εἶ· ὀδίτης εἶ. Οὐκ ἐσμέν πολῖται, ἀλλ' ὀδίται καὶ ὁδοιπόροι.
 Μὴ εἶπης, Ἔχω τήνδε τὴν πόλιν. Οὐκ ἔχεις οὐδὲν ἐνταῦθα. Ἡ
 πόλις ἡμῶν ἄνω ἐστί. Τὰ παρόντα οὐδὲν ἐστιν· ὁδός εἰσι τὰ πα-
 ρόντα. Ὀδεύομεν καθ' ἡμέραν. Ἡ φύσις τρέχει. Ἔστι τις ἐν ὁδῷ
 οἰκοδομῶν οἰκίαν; Ἔστι τις ὁδῷ χρήματα ἀποτιθέμενος; Ὅταν
 20 ὀδεύης καὶ εἰσέρχῃ εἰς πανδοχεῖον, μὴ τὸ πανδοχεῖον καλλωπί-
 ζεις ἢ κτίζεις; Οὐ, φησὶν· ἀλλὰ τρώγεις, πίνεις, καὶ ἐπέιγῃ τοῦ
 ἐξελθεῖν. Πανδοχεῖον οὖν ἐστὶν ὁ παρῶν βίος. Οὕτως εἰσῆλθο-
 μεν καὶ καταλύομεν εἰς τὸν παρόντα βίον· σπεύσωμεν ἐξελθεῖν
 μετὰ καλῆς ἐλπίδος. Μηδὲν ἀφῶμεν, οὐδὲ μὴ ἀπολέσωμεν.
 25 Ὅτε εἰσέλθῃς εἰς τὸ πανδοχεῖον, λέγεις· Ποίησον ἡμῖν ἔτοι-
 μα τὰ ψυκτά, ὅτι τὴν νύκτα ὀδεύομεν. Ὡσαύτως δὲ καὶ τῷ παι-
 δαρίῳ· Ἀσφάλισαι τὰ ἱμάτια, ἵνα μηδὲν λησμονήσῃς, μὴ τι ἀπό-
 ληται, ἀλλὰ πάντα εἰς τὴν οἰκίαν ἐπαγάγωμεν. Οὕτω καὶ ἡμεῖς
 βλέπωμεν πανδοχεῖον τὸν παρόντα βίον. Μηδὲν ὧδε καταλίπω-
 30 μεν ἐν τῷ πανδοχείῳ· πάντα εἰς τὴν μητρόπολιν ἀπενέγκωμεν.
 Ὀδίτης εἶ καὶ ὁδοιπόρος, μᾶλλον δὲ καὶ ὀδίτου εὐτελέστερος.
 Πῶς; Ἐγὼ λέγω. Ὁ ὀδίτης οἶδεν πότε εἰσέρχεται ἐν τῷ πανδο-

Εἶμαι ἔτοιμος νὰ χύσω τὸ αἷμα μου, ἀρκεῖ νὰ κερδήσω τὴν ἁμαρτία σου καὶ νὰ τὴν ἐμποδίσω ἀπὸ σένα. Ἄνησυχεῖ ἔμένα, ἐπειδὴ βλέπει ἔσένα· ἓνα πρᾶγμα μόνο μοῦ μέλει, ἡ προκοπὴ τῶν ἀκροατῶν. Καὶ οἱ φτωχοὶ εἶναι δικὰ μου παιδιά καὶ οἱ πλούσιοι δικὰ μου παιδιά. Διότι ἡ ἴδια κοιλιά τοὺς κοιλοπόνεσε· οἱ ἴδιες ὠδίνες τοῦ τοκετοῦ καὶ οἱ ἴδιοι πόνοι γέννησαν καὶ τοὺς δύο. Ἐὰν ἐνοχλεῖς τὸν φτωχόν, κατηγορῶ ἔσένα, ὄχι τόσο ἔσένα τὸν φτωχὸ ὅσο τὸν πλούσιο. Διότι ὁ φτωχὸς δὲν ἀδι-κεῖται καὶ τόσο πολύ. Τί δηλαδὴ μπορεῖς νὰ πάρεις ἀπὸ αὐτόν, παρὰ μόνο ἂν εἶχε χρήματα; Ἐσὺ ὁμως στρέφεις τὴ βλάβη στὴν ψυχὴ σου, ἀρπάζοντας τὸν φτωχόν.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π.—Μέχρι πότε θὰ ἔχεις χρήματα; μέχρι πότε θὰ ἔχεις ἀσημικά; μέχρι πότε θὰ δέχεσαι κολακειῖες ἀπὸ τοὺς ὑπέρτερες; μέχρι πότε θὰ ρεεῖ τὸ κρασί; μέχρι πότε θὰ ὑπάρχουν ποτήρια βασιλικὰ; μέχρι πότε θὰ γίνονται σατανικὰ συμπόσια, γεμᾶτα διαβολικὴ ἐνέργεια; Δὲ γνωρίζεις ὅτι ἡ ἐδῶ ζωὴ εἶναι δρόμος; δὲ γνωρίζεις ὅτι μεταναστεύουμε; Μήπως εἶσαι κάτοικος μόνιμος; περαστικός εἶσαι. Δὲν εἴμαστε πολῖτες, ἀλλὰ περαστικοὶ καὶ ὁδοιπόροι. Μὴ λές, ἔχω τὴν τάδε πόλη· δὲν ἔχεις τίποτε ἐδῶ. Ἡ πόλη μας εἶναι ἐπάνω. Αὐτὰ ἐδῶ δὲν εἶναι τίποτε· αὐτὰ ἐδῶ εἶναι δρόμος. Ὅδοιποροῦμε καθημερινά. Ἡ φύση τρέχει. Ὑπάρχει κανένας πού χιτίζει σπῆτι στὸν δρόμο; Ὑπάρχει κανένας πού καταθέτει χρήματα στὸν δρόμο; Ὅταν ὁδοιπορεῖς καὶ μπαίνεις σὲ πανδοχεῖο, μήπως ἐξωραΐζεις τὸ πανδοχεῖο ἢ τὸ κτίζεις; Ὅχι, λέει· ἀλλὰ τρῶς, πίνεις καὶ διαζέσαι νὰ θγεῖς. Πανδοχεῖο λοιπὸν εἶναι ἡ ἐδῶ ζωὴ μας. Ἐτσι μπήκαμε καὶ μένουμε σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ· ἄς βιαστοῦμε νὰ θγοῦμε μὲ τὴν καλὴ ἐλπίδα. Νὰ μὴ ἀφήσουμε τίποτε, οὔτε καὶ νὰ χάσουμε. Ὅταν μπαίνεις στὸ πανδοχεῖο λές· Ἐτοίμασέ μας τὰ κρῦα φαγητά, διότι τὸ βράδυ φεύγουμε. Τὸ ἴδιο καὶ στὸ παιδί· Ἀσφάλισε τὰ ροῦχα, γιὰ νὰ μὴ λησμονήσεις κανένα, οὔτε καὶ νὰ χαθεῖ κάτι, ἀλλὰ νὰ τὰ ξαναπαῖμε στὸ σπῆτι. Ἐτσι κι' ἐμεῖς ἄς βλέπουμε σὰν πανδοχεῖο τὴν ἐδῶ ζωὴ. Νὰ μὴ ἀφήσουμε τίποτε ἐδῶ στὸ πανδοχεῖο· ἄς τὰ μεταφέρουμε ὅλα στὴ Μητροπόλη. Εἶμαι περαστικός καὶ ὁδοιπόρος, ἢ μᾶλλον πιὸ τιποτένιος καὶ ἀπὸ περιστικόν. Πῶς τὸ λέω αὐτό; Ὁ περαστικός γνωρίζει πότε μπαίνει στὸ πανδοχεῖο καὶ

χείρῳ, καὶ οἶδεν πότε ἐξέρχεται. Ἐγὼ δὲ εἰσέρχομαι εἰς τὸ πανδο-
 χεῖον τοῦ βίου τούτου, καὶ οὐκ οἶδα πότε ἐξέρχομαι. Ἐνίστε δὲ
 καὶ ἐτοιμάζομαι πολλοῦ χρόνου διὰ τροφάς, καὶ ὁ δεσπότης μου
 παραχρῆμα καλεῖ με· «ἄφρον, ἃ ἠτοίμασας, τίني ἔσται; τὴν νύκτα
 5 ταύτην λαμβάνουσι τὴν ψυχὴν σου ἀπὸ σοῦ». Ἐδουλοῦμαι ἢ ἐξοδος
 ἡμῶν· ἄστατος ἢ κτίσις· ἐπίβουλος ἢ ἀπόλαυσις· μυριοὶ κρημνοί,
 καὶ πανταχόθεν κύματα. Τί μένη καὶ θορυβεῖς σε περὶ τὰς σκιάς;
 Τί ἄφεις τὴν ἀλήθειαν, καὶ τρέχεις ἐπὶ τὴν σκιάν; Μίσησον
 χρήματα, καὶ ἀγάπα σου τὴν ζωὴν. Ρίψον τὰ ὄντα τοῦ βίου κακά,
 10 ἵνα τὰ ἐκεῖ ἀγαθὰ κληρονομήσης. Οἷόν τι λέγω· Μὴ ἀρπάσης
 πένητα, μὴ ἐπιθυμήσης τὰ τοῦ πλησίον· τὴν χήραν μὴ γυ-
 μνώσης· τὸν ὄρφανόν μὴ ἀρπάσης· τὴν οἰκίαν μὴ λάβης τοῦ
 πένητος. Εἴ τις ἐπιλαμβάνεται τὸ συνειδός, αὐτός ἐστιν ὁ αἴ-
 τιος. Τί ἀρπάξεις πένητα; τί ἀρπάξει, ὅπου φθόνος καὶ κατάραι;
 15 Ἄρπασον ὅπου στέφανος ἀφθαρσίας. Μὴ ἄρπαζε τὰ τῆς γῆς,
 μηδὲ τὴν γῆν, ἀλλὰ ἄρπασον τὸν οὐρανόν. «Βιαστὴ γάρ ἐστι»,
 φησὶν, «ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐ-
 τήν». Ἄρπάζεις τὸν πένητα, τὸν ἐντυγχάνοντα κατὰ σοῦ τῷ Θεῷ
 νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ βοῶντα; Ἄρπασον τὸν Χριστόν, τὸν
 20 ἐπαινοῦντά σε. Τὴν κάτω βασιλείαν ἐὰν ζητήσης ἀρπάσαι, κἂν
 νοηθῆς, κολάζει· τὴν δὲ ἄνω ἐὰν μὴ ἀρπάσης, τότε χεῖρον κολά-
 ζει.

Τοῦ ἰδίου.— Ἦψαι λύχνον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ; Ἄλλ' εἰσηλθεν ὁ
 πένης ὁ ὑπὸ σοῦ ἀδικηθεὶς καὶ διὰ τῶν δακρύων κατεντυγχάνων
 25 τῷ Θεῷ ἔσβεσε τὸν λύχνον σου. Ἐδωκας τῷ πένητι ἄρτον;
 Ἄλλ' ἡ ἀγέλη τῶν βοῶν καὶ τῶν προβάτων σου ὀλόκληρον θέ-
 ρος τοῦ πένητος κατενεμήσατο. Μὴ ἀδικήσης πολλά, καὶ καλλο-
 ποιήσης ὀλίγα. Μὴ ἀδικήσης τὸν πλησίον σου· μὴ κονδυλίσης
 τὸν ὄρφανόν· μὴ καταδυναστεύσης τὴν χήραν· μὴ φθονήσης τὸν
 30 γείτονα.

Τοῦ ἰδίου.— Ὁ πρὸς τοὺς ἐν ὑπεροχῇ βλέπων, τῆς οὔσης

ξέρει πότε θὰ φύγει. Ἐνῶ ἐγὼ μπαίνω στὸ πανδοχεῖο τῆς ζωῆς αὐτῆς, καὶ δὲν ξέρω πότε θὰ φύγω. Μερικὲς φορὲς μάλιστα καὶ ἐτοιμάζομαι πολὺν χρόνο γιὰ τροφές, καὶ ὁ δεσπότης μου ἀμέσως μὲ καλεῖ: «ἀνόητε, αὐτὰ ποὺ ἐτοίμασες σὲ ποιὸν θὰ μείνουν; Τῆ νύχτα αὐτὴ σοῦ παίρνουν τὴ ψυχὴ»⁶⁷. Εἶναι ἀγνωστὴ ἡ ἔξοδος μας: ἀσταθῆς ἡ κτίσις· ὑπουλη ἢ ἀπόλασις· ὑπάρχουν μυριάδες γκρεμοὶ καὶ ἀπὸ παντοῦ ὑψώνονται κύματα. Γιατί περιμένεις καὶ ἀνησυχεῖς γιὰ τὶς σκιές; Γιατί ἀφήνεις τὴν ἀλήθεια καὶ τρέχεις πρὸς τὴ σκιά; Μίσησε τὰ χρήματα καὶ ἀγάπησε τὴ ζωὴ σου. Πέταξε αὐτὰ ποὺ εἶναι κακὰ τῆς ζωῆς, γιὰ νὰ κληρονομήσεις τὰ ἐκεῖ ἀγαθὰ. Ἐννοῶ τὸ ἐξῆς μ' αὐτὸ ποὺ λέω· Μὴ ἀρπάζεις ἀπὸ τὸν φτωχὸ καὶ μὴ ἐποθυμήσεις αὐτὰ ποὺ ἔχει ὁ πλησίον· νὰ μὴ ἀπογυμνώσεις τὴ χήρα· νὰ μὴ ἀρπάζεις τὸν ὄρφανό· νὰ μὴ πάρεις τὸ σπῆτι τοῦ φτωχοῦ. Αἴτιος εἶναι αὐτὸς ποὺ τὸν ἐλέγχει ἢ συνείδησή του. Γιατί ἀρπάζεις τὸν φτωχό; γιατί ἀρπάζεις ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ ὑπάρχουν φθόνος καὶ κατάρεις; Μὴ ἀρπάζεις τὰ ἐπίγεια οὔτε τὴ γῆ, ἀλλ' ἄρπαξε τὸν οὐρανό. Διότι λέει, «ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν εἶναι ἀπὸ αὐτὰ ποὺ παραβιάζονται, καὶ οἱ διαστὲς ἀρπάζουν αὐτήν»⁶⁸. Ἄρπάζεις ἀπὸ τὸν φτωχὸ ποὺ προσεύχεται νύχτα καὶ μέρα στὸν Θεὸ ἐναντίον σου καὶ φωνάζει; Ἄρπαξε τὸν Χριστὸ ποὺ σὲ ἐπαινεῖ. Ἐὰν θελήσεις ν' ἀρπάζεις τὴν ἐπίγεια βασιλεία καὶ γίνεις ἀντιληπτός, θὰ τιμωρηθεῖς, ἐνῶ ἐὰν δὲν ἀρπάζεις τὴν οὐράνια βασιλεία, τότε θὰ τιμωρηθεῖς χειρότερα.

Τοῦ ἰδίου.— Ἄναψες λυχνάρι στὴν ἐκκλησία; Ἄλλὰ μπαίνει μέσα ὁ φτωχὸς ποὺ ἀδικήθηκε ἀπὸ σένα καὶ παρακαλῶντας τὸν Θεὸ μὲ τὰ δάκρυά του σπῆνει τὸ λυχνάρι σου. Ἐδωσες στὸν φτωχὸ ψωμί; Ὅμως ἡ ἀγέλη τῶν βοδιῶν καὶ τῶν προβάτων σου ἔφαγαν βόσκοντας ὅλο τὸ σιτάρι ποὺ θέρισε ὁ φτωχός. Νὰ μὴ κάνεις πολλὰς ἀδικίες καὶ λίγες ἀγαθοεργίες. Νὰ μὴ ἀδικεῖς τὸν πλησίον σου· νὰ μὴ κακοποιεῖς τὸν ὄρφανό· νὰ μὴ καταδυναστεύεις τὴ χήρα· νὰ μὴ φθονεῖς τὸν γείτονά σου.

Τοῦ ἰδίου.— Αὐτὸς ποὺ βλέπει ἐκείνους ποὺ εἶναι ἀνώτεροί του,

67. Λουκᾶ 12, 20.

68. Ματθ. 11, 12.

αὐτῷ εὐπορίας οὐ δυνήσεται λαβεῖν αἰσθησιν· οἷον ὁ κεκτημένος ἑκατὸν χρυσίνους, ἐὰν νοήσῃ τὸν διακοσίους ἔχοντα, οὐδὲν ἠγήσεται ἔχειν, τῆς ἐπιθυμίας τῶν πλειόνων αὐτὸν κεντούσης. Κἂν αὐτὰ λάβῃ, τὴν ἐπιθυμίαν οὐδὲ οὕτως ἀποθήσεται, ἐτέρων
 5 πλειόνων ἐφιέμενος. Καὶ ἡ τῶν οὐδέπω κτησθέντων ἐπιθυμία διηνεκῶς αὐτὸν ἐνοχλοῦσα, τῶν ἤδη συνηγμένων τὴν ἡδονὴν οὐκ ἀφήσι φαίνεσθαι.

Τοῦ ἰδίου.— Ἐπισηφελὴς ὁ βίος τοῖς πλουτοῦσι, καὶ δυσμεταχειρίστος ἢ μεταβολή. Ἔτι δὲ λέγεις· Πολλοὺς οἰκέτας περι-
 10 γει καὶ πολλὰ κέκτηται πλέθρα γῆς ὁ πλουτῶν. Πρῶτον μὲν χαλεπὰς ἔξει τὰς εὐθύναις, πάντων τῷ Θεῷ τὸν λόγον ὑπέχων. Οὐ γὰρ ὅπως ἀπολαύσειε μόνον ἔλαβεν, ἀλλ' ὅπως καὶ ἐτέροις γένοιτο χρήσιμος. Δεύτερον δέ, ὅτι πλεόν οὐδὲν ἀπὸ τῆς περιουσίας αὐτῷ γίνεται ταύτης, ἢ φροντίδες καὶ μέριμναι καὶ ὄργαι καθη-
 15 μεριναὶ καὶ ἀγανακτήσεις καὶ τὸ διὰ παντὸς εἶναι ἐν ταραχαῖς καὶ θορύβοις. Οὗτος μὲν γὰρ μυρίας πληροῖ γαστέρας, ὁ δὲ πένης μίαν πληροῖ μόνον· ἀλλὰ καὶ οὗτος κάκεῖνος μίαν, καὶ ἐν ἀμφοτέροις θεραπεύουσι σῶμα· ἀλλ' ὁ μὲν χωρὶς ἀγωνίας καὶ δέους, ὁ δὲ μετὰ τοῦ τρέμειν καὶ δεδοικέναι τὰς ἐπαναστάσεις καὶ μυρίων
 20 δεῖσθαι τῶν συνεφασομένων αὐτῷ τῆς τῶν πραγμάτων οἰκονομίας. Μὴ τοίνυν εἶδε, ὡς πολλὴν ἔχει περιουσίαν, ἀλλ' εἰ πλεόν τι τῆς πολλῆς ταύτης ἀπολαύει.

Τοῦ ἰδίου.— Ὁ καταμαλακισθεὶς, καὶ τοῖς παροῦσιν ἑαυτὸν προσηλώσας, ἀποσπώμενος καὶ χωριζόμενος, μειζόνως δάκνεται,
 25 καὶ μᾶλλον ὀδύρεται καὶ θρηνεῖ. Ὁ δὲ πένης οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πολλὰ φιλοσοφήσας κατὰ τὸν ἐμπροσθεν χρόνον, οὐ μετὰ τὸσαύτης δέξεται τῆς ἀθυμίας τὸν θάνατον, ὥστε καὶ παρῶν καὶ προσδοκώμενος, ἐκείνῳ μᾶλλον ἔστι φοβερός, ἢ τούτῳ.

Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.— Πάντως ὁ ἀδικούμενος κατα-
 30 φλέγεται μὲν ὑπὸ λύπης, ἀμύνασθαι δὲ οὐκ ἔχων, ἢ διὰ τῶν ἴσων ἐλθεῖν, ἔσθ' ὅτε διὰ τοῦτο τῆς ἀνωθεν δίκης τὸ κέντρον καλεῖ πρὸς ἐπικουρίαν.

δὲν τὰ καταλάβει τὴν ἀφθονία πού ἔχει· ὅπως ἐκεῖνος πού ἔχει ἑκατό χρυσᾶ νομίσματα, ὅταν σκεφθεῖ αὐτὸν πού ἔχει διακόσια, νομίζει ὅτι δὲν ἔχει τίποτε, ἐπειδὴ τὸν βασανίζει ἡ ἐπιθυμία τῶν περισσοτέρων. Ἄλλὰ καὶ ὅταν τὰ ἀποκτήσει αὐτά, οὔτε τότε ἀποβάλλει τὴν ἐπιθυμία, ἐπειδὴ ἐπιθυμεῖ ἄλλα περισσότερα. Ἔτσι ἡ ἐπιθυμία αὐτῶν πού ποτὲ δὲν ἀπόκτησε τὸν ἐνοχλεῖ διαρκῶς καὶ δὲν ἀφήνει νὰ φανεῖ ἡ εὐχαρίστηση ἀπὸ αὐτὰ πού ἤδη ἔχουν συγκεντρωθεῖ.

Τοῦ ἰδίου.— Εἶναι γεμάτη ἀνασφάλεια ἡ ζωὴ γιὰ τοὺς πλουσίους, καὶ δυσκολομεταχειρίστη ἡ μεταβολὴ τῆς. Καὶ ὡστόσο λές· Ὁ πλούσιος περιφέρει μαζί του πολλοὺς ὑπηρέτες καὶ ἔχει πολλὰ στρέμματα γῆς. Κατὰ πρῶτον, θὰ ἔχει φοβερὲς εὐθύνες, λογοδοῦντας γιὰ ὅλα στὸν Θεό. Γιατί δὲν πλούτισε μόνο γιὰ νὰ ἀπολαύσει ὁ ἴδιος, ἀλλὰ γιὰ νὰ γίνεи χρήσιμος καὶ σὲ ἄλλους. Καὶ δεύτερον, ὅτι ἀπὸ τὴν περιουσία του αὐτὴ δὲν κερδίζει τίποτε ἄλλο, παρὰ φροντίδες, μέριμνες, καθημερινὲς ὀργές καὶ ἀγανακτήσεις, καὶ τὸ ὅτι συνεχῶς θρῖσκειται σὲ ταραχές καὶ ἐνοχλήσεις. Διότι αὐτὸς γεμίζει μύρια στομάχια, ἐνῶ ὁ φτωχὸς μόνο ἓνα, ἀλλὰ καὶ οἱ δύο ἐξυπηρετοῦν ἓνα σῶμα· μόνο πού ὁ ἓνας χωρὶς ἀγωνία καὶ φόβο, ἐνῶ ὁ ἄλλος μαζί μὲ τὸ ὅτι τρέμει καὶ φοβᾶται τὶς ἐπαναστάσεις, χρειάζεται καὶ μυριάδες συμβοηθούς γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν καταστάσεων. Μὴ βλέπεις λοιπὸν ὅτι ἔχει μεγάλη περιουσία, ἀλλὰ ἐὰν ἀπολαμβάνει τίποτε περισσότερο ἀπὸ τὴ μεγάλη αὐτὴ περιουσία.

Τοῦ ἰδίου.— Αὐτὸς πού καταβλήθηκε πολὺ καὶ προσήλωσε τὸν ἑαυτὸ του στὰ γῆινα, ὅταν ἀποσπᾶται καὶ ἀποχωρίζεται ἀπὸ αὐτὰ πληγώνεται περισσότερο καὶ θρηνεῖ καὶ ὀδύρεται πῶς πολὺ. Ἐνῶ ὁ φτωχὸς δὲν παθαίνει τὰ ἴδια, ἀλλὰ, ἀφοῦ φιλοσόφησε πολὺ στὸν χρόνον πού πέρασε, δὲν δέχεται μὲ τόση λύπη τὸν θάνατον, ὥστε καὶ ὅταν εἶναι παρὼν ὁ θάνατος καὶ ὅταν ἀναμένεται, εἶναι τρομερὸς σ' ἐκεῖνον μᾶλλον, παρὰ σ' αὐτόν.

Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.— Ὅπως δὴποτε αὐτὸς πού ἀδικεῖται κατακαίεται βέβαια ἀπὸ τὴ λύπη, ἀλλὰ μὴ μπορώντας νὰ ἀμυνθεῖ, παρὰ μόνον ὅταν γίνεи ἴσος, γι' αὐτὸ μερικὲς φορὲς καλεῖ σὲ βοήθεια τὸ κεντρὶ τῆς οὐράνιας δίκης.

Μαξίμου Ὁμολογητοῦ.— Πέφυκεν ἕκαστος τῶν κακουργῶν ἀνδρῶν τὸ δίκαιον εἶναι νομίζειν κακόν.

Κλήμεντος Ἀλεξ., Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος, 11.— Πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα. Τί οὐ προχείρως δέχονται τινες 5 τὴν ὑπάρχουσαν οὐσίαν ἀπορρίψαι, τὴν πρὸς αὐτὰ συμπάθειαν, τὴν ὑπεράγαν ἐπιθυμίαν, τὴν περὶ αὐτὴν ἀγρυπνίαν, τὴν νόσον, τὰς μερίμνας, τὰς ἀκάνθας τοῦ βίου, αἱ τὸ σπέρμα τῆς ζωῆς συμπνίγνουσιν;

Νείλου.— Μέγα τοῖς πρὸς ἀρετὴν ἐπειγομένοις ἐμπόδιον ἢ 10 τῶν κοσμικῶν πραγμάτων συμπάθεια, καὶ ψυχῆ καὶ σώματι πολλάκις ὄλεθρον προξενούσα. Τί γὰρ Ναβουθαὶ τὸν Ἰσραηλίτην ἀπώλεσεν; οὐκ ἄμπελος ἐπίφθονος αἷτιος αὐτῷ θανάτου γεγένηται, πρὸς φόνον αὐτοῦ κινήσας τὸν γείτονα Ἀχαάβ; Τί δὲ τὰς δύο ἡμισυ φυλάς ἔξω τῆς ἐπαγγελλομένης γῆς μεῖναι παρε- 15 σκεύασεν; Οὐ πλῆθος κτηνῶν; Τί δὲ καὶ τὸν Λῶτ ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ ἐχώρισεν; Οὐχ ὁ τῶν βοσκημάτων πολὺς ἀριθμὸς, συνεχεῖς τοῖς ποιμέσι κινήσας τὰς ἔριδας, ἕως αὐτοῦς τέλεον ἀπέρρηξεν ἀπ' ἀλλήλων;

Ἰωσήπου.— Πᾶσαν ἀθέμιτον ὁδὸν ποιεῖ τὸ κέρδος.

20 Ἰσως οὐκ ἐπέστησας τῷ προσφωῶς χρησιμοδοτοῦντι καὶ λέγοντι· Μὴ σπεῦδε πλουτεῖν, μὴ ταχὺ πένης γένη.

Τοῖς τὴν ἄκραν φιλοχρηματίαν καὶ φειδωλίαν ἐξησκηκόσιν ἀνθρώποις, πολλὰς πρὸς ζημίαν ἀφορμὰς ἢ Πρόνοια περιποιεῖν εἶωθεν.

25 Φίλωνος.— Πλούτου τὸ κάλλος οὐκ ἐν βαλαντίοις, ἀλλ' ἐν τῇ τῶν χρηζόντων ἐπικουρίᾳ.

Νείλου.— Οὐδὲν πάμπαν σπουδάζεται παρὰ σοῦ, οὐ βίος λαμπρὸς; οὐ λόγος ὀρθός, οὐ προστασία τῶν θλιβομένων, οὐ τὰ ἐξῆς, πλὴν τοῦ φιλεῖν καὶ δι' εὐχῆς ποιεῖσθαι καὶ συλλέγειν τὰ 30 ὀλοκωνίτιδα.

Μαξιμου Ὁμολογητοῦ.— Ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς κακούργους ἀνθρώπους συνήθως θεωρεῖ ὅτι τὸ δίκαιο εἶναι κακό.

Κλήμεντος Ἀλεξ., Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος.— Πούλησε τὰ ὑπάρχοντά σου. Γιατί μερικοὶ δὲν δέχονται εὐκολὰ νὰ ἀποχωρισθοῦν τὴν περιουσία πού ἔχουν, τὴ συμπάθεια σ' αὐτὴν, τὴν ὑπερβολικὴ ἐπιθυμία, τὴν ἀγρυπνία γι' αὐτὴν, τὴν ἀρρώστια, τὶς μέριμνες, τὰ ἀγκάθια τὶς ζωῆς πού συμπνίγουν τὸν σπόρο τῆς ζωῆς;

Ἄγ. Νείλου.— Ἡ ἀγάπη τῶν κοσμικῶν πραγμάτων ἀποτελεῖ μεγάλο ἐμπόδιο σ' ἐκείνους πού σπεύδουν πρὸς τὴν ἀρετὴ, καὶ πολλὰς φορές προκαλεῖ καταστροφή καὶ στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα. Διότι τί εἶναι ἐκεῖνο πού κατέστρεψε τὸν Ναβουθαί; Δὲν ἔγινε αἰτία τοῦ θανάτου του τὸ ἀξιοζήλευτο ἀμπέλι του, τὸ ὁποῖο παρακίνησε τὸν γείτονά του Ἀχαάβ νὰ τὸν σκοτώσει⁶⁹; Τί ἔκανε τὶς δύο μισὲς φυλὲς νὰ μείνουν ἔξω ἀπὸ τὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας; Δὲν ἦταν τὸ πλῆθος τῶν κτηνῶν; Τί χώρισε τὸν Λῶτ ἀπὸ τὸν Ἀβραάμ; Δὲν ἦταν ὁ μεγάλος ἀριθμὸς τῶν ζώων, πού προκαλέσσε τοὺς βοσκοὺς συνεχεῖς ἔριδες, μέχρι πού τοὺς χώρισε τελείως μεταξὺ τους;

Ἰωσήπου.— Τὸ κέρδος δημιουργεῖ κάθε ἀθέτιμο δρόμο.

Ἴσως δὲν πρόσεξες τὸν χρησιμοδότη πού λέει μὲ πολλὴ ἐπιτυχία· Μὴ διάζεσαι νὰ πλουτίσεις, γιὰ νὰ μὴ γίνεις γρήγορα φτωχός.

Στοὺς ἀνθρώπους πού εἶναι φιλοχρήματοι καὶ τσιγγούνιδες, ἡ θεία Πρόνοια συνήθως ἐπιφυλάσσει πολλὰς ἀφορμὰς γιὰ ζημιά.

Φίλωνος.— Ἡ ὁμορφιὰ τοῦ πλοῦτου δὲν βρῖσκεται στὰ βαλάντια, ἀλλὰ στὴ βοήθεια ἐκείνων πού ἔχουν ἀνάγκη.

Ἄγ. Νείλου.— Δὲν ἐνδιαφέρεσαι γιὰ τίποτε ἀπολύτως, οὔτε γιὰ καθαρὴ ζωὴ, οὔτε γιὰ σωστὰ λόγια, οὔτε γιὰ τὴν προστασία ἐκείνων πού ὑποφέρουν, οὔτε γιὰ ἄλλο τίποτε, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ νὰ ἀγαπᾶς καὶ νὰ προσεύχεσαι καὶ νὰ περισυλλέγεις ἄγρια λαχανικά.

69 Ὁ Ναβουθαί εἶχε ἀμπέλι δίπλα στοὺς βασιλικοὺς κήπους τοῦ Ἀχαάβ, ὁ ὁποῖος, θέλοντας νὰ τὸ ἀποκτήσει, ζήτησε νὰ τὸ ἀγοράσει ἀπὸ τὸν Ναβουθαί, ἢ νὰ τοῦ παραχωρήσει ἄλλο ἰσότιμο κτήμα. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ναβουθαί ἀρνήθηκε, ἡ γυναῖκα τοῦ Ἀχαάβ Ἰεζάβελ κατόρθωσε μὲ μηχανορραφίαι νὰ τοῦ πάρει τὸ κτήμα καὶ νὰ ἐπιτύχει τὸν θάνατό του διὰ λιθοβολισμοῦ (Α' Βασ. 21, 19).

Τίτλος ι'.— *Περὶ ἔργων καὶ πράξεων, καὶ ὅτι ὁποῖά
τις δρᾷ, τοσαῦτα καὶ ὑφίσταται· καὶ ὡς κατὰ τὰ ἔργα
ἡμῶν καὶ ὁ μισθὸς ἐξομοιοῦται παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.*

Λευϊτ. 24,19–20.— «Ἐάν τις δῶ μῶμον τῷ πλησίον, ὡς
5 ἐποίησεν αὐτῷ, ὡσαύτως ἀντιποιηθήσεται αὐτῷ· συντριμμα
ἀντὶ συντριμματος· ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ· ὀδόντα ἀντὶ ὀδόν-
τος. Καθότι ἂν δῶ μῶμον ἀνθρώπῳ, οὕτω δοθήσεται αὐτῷ».

Κριτ. 10,5–7.— «Κατέδραμον ὀπίσω Ἄδωνιβεζέκ, καὶ κα-
τέλαβον αὐτὸν καὶ ἀπέκοψαν τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ τῶν
10 ποδῶν αὐτοῦ. Καὶ εἶπεν Ἄδωνιβεζέκ· Ἐβδομήκοντα βασιλεῖς τὰ
ἄκρα τῶν ποδῶν αὐτῶν καὶ τῶν χειρῶν αὐτῶν ἀποκεκομμένοι
ἦσαν συλλέγοντες τὰ ὑποκάτω τῆς τραπέζης μου. Καθὼς οὖν
ἐποίησα, οὕτως ἀνταπέδωκέ μοι ὁ Θεός».

Ἰωβ 4,8.— «Οἱ σπείροντες τὰ ἄτοπα, ὀδύνας θηριοῦσιν ἐαν-
15 τοῖς».

Ἰωβ 24,20.— «Ἀποδοθεῖ αὐτῷ ἃ ἔπραξεν».

Ἰωβ 34,20.— «Κενὰ κενοῖς ἀποβήσεται».

Παροιμ. 12,14.— «Ἀνταπόδομα χειλέων αὐτοῦ δοθήσεται
αὐτῷ».

20 Παροιμ. 1,31.— «Ἔδονται τῆς ἐαυτῶν ὁδοῦ τοὺς καρποὺς
καὶ τῆς ἐαυτῶν ἀσεβείας πλησθήσονται. Ἐξετασμός γὰρ ἀσεβεῖς
ὄλεϊ».

Παροιμ. 11,27.— «Τεκταινόμενος ἀγαθὰ, ζητεῖ χάριν· ἐκζη-
τοῦντα δὲ κακὰ καταλήψεται αὐτόν».

25 Παροιμ. 12,8.— «Ὁ σπείρων φαῦλα, θερίσει κακὰ· ματαιό-
τητα δὲ ἔργων αὐτοῦ συντελέσει».

Παροιμ. 31,16.— «Δότε αὐτῇ ἀπὸ τῶν καρπῶν χειρῶν αὐ-
τῆς».

Ἰθβιδιοῦ 1,15.— «Ὅν τρόπον ἐποίησας, οὕτως ἔσται σοι.
30 Τὸ ἀνταπόδομά σου ἀνταποδοθήσεται εἰς κεφαλὴν σου».

Τίτλος 10.— Γιά τὰ ἔργα καὶ τὶς πράξεις, καὶ ὅτι, ἐκεῖνα πού κάνει κάποιος, αὐτὰ καὶ παθαίνει· καὶ ὅτι μισθὸς μας ἀπὸ τὸν Θεὸ εἶναι ἀνάλογος μὲ τὰ ἔργα μας.

Λευϊτ. 24, 19-20.— «Ἐὰν κάποιος κάνει κακὸ στὸν πλησίον του, ὅ,τι ἔκανε σ' ἐκεῖνον, τὸ ἴδιο θὰ συμβεῖ καὶ σ' αὐτόν· δηλαδὴ θὰ πάθει κάταγμα γιὰ τὸ κάταγμα πού προκάλεσε, θὰ χάσει τὸ μάτι του γιὰ τὸ μάτι πού ἔβγαλε, καὶ τὸ δόντι του γιὰ δόντι πού ἔσπασε. Ὅ,τι κακὸ θὰ κάνει σὲ ἄνθρωπο, θὰ ὑποστῆ καὶ αὐτὸς τὸ ἴδιο».

Κριτ. 10, 5-7.— «Ἐτρεξαν πίσω ἀπὸ τὸν Ἀδωνιβεζέκ⁷⁰, τὸν συνέλαβαν καὶ τοῦ ἔκοψαν τὰ δάχτυλα τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδιῶν του. Καὶ ὁ Ἀδωνιβεζέκ εἶπε· Ἐβδομήντα βασιλεῖς μὲ κομμένα τὰ δάχτυλα τῶν ποδιῶν καὶ τῶν χειρῶν τους μάζευαν τὰ ἀποφάγια κάτω ἀπὸ τὸ τραπέζι μου. Ὅ,τι ἔκανα λοιπὸν μοῦ τὸ ἀνταπέδωσε ὁ Θεός».

Ἰωβ 4, 8.— «Ὅσοι σπέρνουν παρανομίες, θὰ θερίσουν θλίψεις γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς τους».

Ἰωβ 24, 20.— «Εἶθε νὰ τοῦ ἀναταποδοθοῦν αὐτὰ πού ἔκανε».

Ἰωβ 34, 20.— «Στοὺς ἄσκοπους, οἱ πράξεις τους θὰ ἀποβοῦν ἄσκοπες».

Παροιμ 12, 14.— «Θὰ τοῦ δοθεῖ ἀνταπόδωμα γιὰ τὰ λόγια πού θγαίνουν ἀπὸ τὰ χεῖλη του».

Παροιμ. 1,31.— «Θὰ φᾶνε τοὺς καρποὺς τῆς συμπεριφορᾶς τους, καὶ θὰ χορτάσουν ἀπὸ τὶς ὀδυνηρὲς συνέπειες τῆς ἀσέβειάς τους».

Παροιμ. 11, 27.— «Ὅποιος σκέπτεται καὶ κάνει ἔργα καλὰ, ἐπιζητεῖ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ· ἐκεῖνος ὅμως πού ἐπιδιώκει τὰ κακὰ, θὰ τὸν κυριέψουν τὰ κακὰ αὐτά».

Παροιμ. 12, 8.— «Ὅποιος σπέρνει κακὰ, θὰ θερίσει κακὰ, καὶ τὰ ἔργα του θὰ ἀποβοῦν ἀνώφελα».

Παροιμ. 31, 16.— «Δῶστε τῆς ἀπὸ τοὺς καρποὺς τῶν χειρῶν τῆς».

Ἰοβδιου 1, 15.— «Αὐτὰ πού ἔκανες, αὐτὰ θὰ σὲ βροῦν. Τὸ κακὸ πού ἔκανες θὰ πέσει στὸ κεφάλι σου».

70. Βασιλιάς τῆς Βεζέκ, πόλεως τῶν Χαναναίων.

Παροιμ. 18,20.— «Τὰ γεννήματα τῶν ἔργων αὐτῶν φάγονται».

Ἦσ. 3,11.— «Οὐαὶ τῷ ἀνόμῳ· πονηρὰ κατὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ δοθήσεται αὐτῷ».

5 Ἱερ. 17,10.— «Ἐγὼ Κύριος ἐτάζων καρδίας καὶ δοκιμάζων νεφρούς, τοῦ δοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ καὶ κατὰ τοὺς καρποὺς τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτοῦ».

Ἱερ. 50,29.— «Καθὼς ἐποίησε, ποιήσατε αὐτῇ».

10 Ἱεζ. 14,14.— «Κατὰ τὰς ὁδοὺς αὐτῶν ποιήσω αὐτοῖς, καὶ τοῖς κρίμασιν αὐτῶν ἐκδικήσω αὐτούς, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ Κύριος».

Σοφ. Σολ. 11,16.— «Δι' ὧν τις ἀμαρτάνει, διὰ τούτων κολλάζεται».

Σ. Σολ. 6,10.— «Οἱ φυλάξαντες ὀσιότητα, ὀσιωθήσονται».

Σοφ. Σειρ. 7,1.— «Μὴ ποίει κακά, καὶ οὐ μὴ σε καταλάβῃ κακά. Ἀπόστηθι ἀπὸ ἀδίκου, καὶ ἔκκλινε ἀπὸ ἀμαρτίας».

Σοφ. Σειρ. 39,25.— «Ἄγαθὰ τοῖς ἀγαθοῖς ἐκτίσθη ἀπ' ἀρχῆς· οὕτω τοῖς ἀμαρτωλοῖς κακά».

Σοφ. Σειρ. 16,12.14.— «Ἄνδρα κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ κρινεῖ, 20 καὶ ἕκαστος κατὰ ἔργα αὐτοῦ εὐρήσει».

Σοφ. Σειρ. 27,27.29.— «Ὁ ὀρύσσων βόθρον, ἐμπεσεῖται, καὶ ὁ ἰστῶν παγίδα, ἐν αὐτῇ ἀλώσεται. Ὁ ποιῶν πονηρὰ, εἰς αὐτὰ ἐγκυλισθήσεται, καὶ οὐ μὴ ἐπιγνῶ πόθεν ἦκει αὐτῷ».

Λουκᾶ 6,37-38.— «Μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε. Ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε. Δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν. Μέτρον καλόν, πεπιεσμένον καὶ σεσαλευμένον καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν. Ὡς γὰρ μέτρῳ μετρήτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν».

Γαλ. 6,7-8.— «Μὴ πλανᾶσθε· Θεὸς οὐ μωκτηρίζεται. Ὁ 30 γὰρ ἐὰν σπειρῇ ἀνθρώπος, τοῦτο καὶ θερίσει. Ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν· ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον».

Ἐφεσ. 6,8.— «Ἐκαστος ὁ ἐὰν ποιήσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομμεῖται παρὰ Κυρίου, εἴτε δούλος, εἴτε ἐλεύθερος».

Παροιμ. 18, 20.— «Θὰ φάνε τοὺς καρποὺς τῶν ἔργων τους».

Ἦσ. 3, 11.— «Ἀλλοίμονο στὸν παράνομο· θὰ τὸν βροῦν δεινὰ ἀνάλογα πρὸς τὰ ἔργα τῶν χειρῶν του».

Ἰερ. 17, 10.— «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος πού ἐξετάζω τὶς καρδιές καὶ ἐρευνῶ τὰ νεφρά, γιὰ νὰ ἀνταποδώσω στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς του καὶ σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα του».

Ἰερ. 50, 29.— «Νὰ τῆς κάνετε ὅ,τι ἔκανε».

Ἰεζ. 14, 14.— «Ἀνάλογα μὲ τὸν τρόπο τῆς ζωῆς τους θὰ τοὺς ἀνταμείψω, καὶ ἀνάλογα μὲ τὰ κρίματά τους θὰ τοὺς τιμωρήσω, καὶ θὰ μάθουν ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος».

Σοφ. Σολ. 11, 16.— «Ὁ καθένας τιμωρεῖται ἀνάλογα μὲ τὶς ἁμαρτίες πού ἔχει».

Σ. Σολ. 6, 10.— «Ὅσοι τήρησαν τὴν εὐσέβεια, θὰ γίνουν ἅγιοι».

Σοφ. Σολ. 7, 1.— «Νὰ μὴ κάνεις κακά, καὶ δὲν θὰ σὲ βροῦν κακά. Ἀπομακρύνσου ἀπὸ τὸ ἄδικο καὶ φύγε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία».

Σοφ. Σειρ. 39, 25.— «Τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ δημιουργήθηκαν γιὰ τοὺς καλοὺς· τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς τὰ κακά».

Σοφ. Σειρ. 16, 12. 14.— «Θὰ κρίνει τὸν ἄνθρωπο ἀνάλογα μὲ τὰ ἔργα του, καὶ ὁ καθένας θὰ ἀμειφθεῖ σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα του».

Σοφ. Σειρ. 27, 27. 29.— «Ὅποιος σκάβει λάκκο, πέφτει μέσα, καὶ ὅποιος στήνει παγίδα, πιάνεται σ' αὐτήν. Ὅποιος κάνει κακά, θὰ κυλιστεῖ σ' αὐτὰ καὶ δὲν θὰ γνωρίζει ἀπὸ ποῦ τοῦ ἔρχονται».

Λουκᾶ 6, 37-38.— «Νὰ μὴ κρίνετε, καὶ δὲ θὰ κριθεῖτε· νὰ μὴ καταδικάζετε καὶ δὲ θὰ καταδικαστεῖτε. Συγχωρεῖτε, καὶ θὰ συγχωρηθεῖτε. Δίνετε, καὶ θὰ δώσουν καὶ σὲ σᾶς· θὰ σᾶς δώσουν στὴν ἀγκαλιά σας μέτρο καλό, πατημένο, γεμᾶτο καλά, πού νὰ ξεχύνεται. Διότι μὲ τὸ μέτρο πού μετρᾶται, θὰ μετρηθεῖ καὶ γιὰ σᾶς».

Γαλ. 6, 7-8.— «Μὴ πλανᾶσθε· ὁ Θεὸς δὲν ἐμπαίζεται. Ἐκεῖνο πού θὰ σπείρει ὁ ἄνθρωπος, ἐκεῖνο καὶ θὰ θερίσει. Διότι ἐκεῖνος πού θὰ σπείρει στὴ σὰρκα του, θὰ θερίσει ἀπὸ τὴ σὰρκα του διαφθορά· ἐνῶ ἐκεῖνος πού θὰ σπείρει στὸ πνεῦμα, θὰ θερίσει ἀπὸ τὸ πνεῦμα ζωὴ αἰώνια».

Ἐφεσ. 6, 8.— «Ὁ καθένας ὅ,τι καλὸ κάνει, αὐτὸ θὰ λάβει ἀπὸ τὸν Κύριο, εἴτε δούλος εἶναι, εἴτε ἐλεύθερος».

Μ. Βασιλείου.— Ἀγαθὸν ἐλπίς τοῦ ἐλέους. «Τὸ γὰρ κράτος τοῦ Θεοῦ, καὶ παρ' αὐτοῦ τὸ ἔλεος· ὅτι σὺ ἀποδώσεις ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ».

«ὦ, μέτρω», φησί, «μετρήτε, μετρηθήσεται ὑμῖν». Ἐθλι-
 5 ψας τὸν ἀδελφόν; ἐκδέχου τὸ ἴσον. Ἦρπασας τὰ τῶν ὑποδεε-
 στέρων; κατεκονδύλισας πένητας; κατήσχυνας ἐν λοιδορίαις;
 ἐσυκοφάντησά; κατεψεύσω; ἀλλοτρίοις ἐπεβούλευσας γάμοις;
 ἐπιώρκησας; ὄρια πατέρων μετέθηκας; κτήμασιν ὄρφανῶν
 ἐπῆλθες; χήρας ἐξέθλιψας; τὴν παροῦσαν ἡδονὴν τῶν ἐν Εὐαγ-
 10 γελίοις ἀγαθῶν προετίμησας; ἐκδέχου τούτων τὴν ἀντιμέτρησιν.
 «Ὅλα γὰρ σπείρει ἕκαστος, τοιαῦτα καὶ θερίσει». Καὶ εἰ μὲν τι
 τῶν ἀγαθῶν πέπρακταί σοι, κάκεινων ἐκδέχου πολυπλασίως
 τὰς ἀντιδόσεις.

Γρηγ. Νύσσης.— Ἡ τοῦ Θεοῦ δικαιοκρισία ταῖς ἡμετέραις
 15 διαθέσεσιν ἐξομοιοῦται, καὶ οἷάπερ ἂν τὰ παρ' ἡμῶν ἦ, τοιαῦτα
 ἡμῖν ἐκ τῶν ὁμοίων ἀντιπαρέχεται. Χρὴ γὰρ πάντως θερίσαι
 τινὰ ἄπερ ἔσπειρε, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλως. Σπορὰ δ' ἔστιν ἡ ἀν-
 θρωπίνη προαίρεσις, θέρος δὲ ἡ ἐπὶ προαίρεσει ἀνταπόδοσις.

Ἄξιόν σοι τῆς σπορᾶς τὸ θέρος. Πικρίαν ἔσπειρας; δρέπου
 20 τὰ δράγματα.

Τίτλος ια'.— *Περὶ εὐπραγίας καὶ δυσπραγίας, καὶ ὅτι οὐ χρὴ ἐπαίρεσθαι ἐν ταῖς εὐπραγίαις καὶ συστέλλεσθαι ἐν τῇ δυσπραγίᾳ.*

Παροιμ. 30(24),8–9.— «Πλοῦτον καὶ πενίαν μὴ μοι δῶς·
 15 σύνταξον δέ μοι τὰ δέοντα καὶ τὰ αὐταρκῆ, ἵνα μὴ πλησθεῖς,
 ψευδῆς γένωμαι, καὶ εἶπω, Τίς με ὀρᾷ; ἢ πενηθεὶς κλέψω, καὶ
 ὁμόσω τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ».

Μ. Βασιλείου.— Εἶναι καλὸ πρᾶγμα ἡ ἐλπίδα ἐλεημοσύνης. «Διότι ἡ δύναμις εἶναι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀπὸ αὐτὸν προέρχεται ἡ εὐσπλαγχνία· καὶ ἐπὶ θὰ ἀνταποδώσεις στὸν καθένα σύμφωνα μὲ τὰ ἔργα του»⁷¹.

«Μὲ ὅποιο μέτρο», λέει, «μετρᾶτε, θὰ μετρηθοῦν καὶ τὰ δικὰ σας ἔργα»⁷². Λύπησες τὸν ἀδελφό σου; Περίμενε τὸ ἴδιο. Ἐρπαξες αὐτὰ πού ἀνήκουν στοὺς κατώτερους; γρονθοκόπησες τοὺς φτωχοὺς; καταφρόνησες μὲ βρισιές; συκοφάντησες; εἶπες ψέματα; σκέφτηκες κακὸ γιὰ τὸν γάμο τῶν ἄλλων; ἔγινες ἐπίορκος; μετακίνησες σύνορα πατέρων; εἰσέβαλες σὲ κτήματα ὀρφανῶν; πίεσες χῆρες; προτίμησες τὴν ἐδῶ ἡδονὴ ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ τῶν Εὐαγγελίων; Νὰ περιμένεις τὴν ἀνταμοιβὴ αὐτῶν διότι ὅ,τι σπέρνει ὁ καθένας, αὐτὰ καὶ θὰ θερίσει⁷³. Καὶ ἂν βέβαια ἔκανες κάτι ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ, νὰ περιμένεις καὶ ἐκείνου τὴν ἀνταπόδοση πολλαπλάσια.

Γρηγορίου Νύσσης.— Ἡ δικαιοκρισία τοῦ Θεοῦ εἶναι ὅμοια μὲ τίς δικές μας διαθέσεις, καὶ ἀνάλογα μὲ τὰ δικὰ μας ἔργα, μᾶς παρέχει τὰ ἴδια. Διότι ὅπωςδήποτε πρέπει κάποιος νὰ θερίσει αὐτὰ πού ἔσπειρε, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ γίνει ἄλλιῶς. Καὶ σπορὰ εἶναι ἡ προαίρεση τῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ θερισμὸς εἶναι ἡ ἀνάλογη πρὸς τὴν προαίρεσή τους ἀνταπόδοση.

Ὁ θερισμὸς σου εἶναι ἀντάξιός τῆς σπορᾶς σου. Ἐσπείρες πικρία; Θέρισε τὰ δεμάτια αὐτῆς.

Τίτλος 11.— Γιὰ τὴν εὐημερία καὶ τὴ δυστυχία, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑπερηφανευόμαστε γιὰ τὴν εὐημερία καὶ νὰ μὴ ντρεπόμαστε γιὰ τὴ δυστυχία.

Παροιμ. 30 (24) 8-9.— «Πλοῦτο καὶ φτώχεια μὴ μοῦ δώσεις· ἔξασφάλισέ μου μόνο αὐτὰ πού μοῦ χρειάζονται καὶ μοῦ ἀρκοῦν, γιὰ νὰ μὴ χορτάσω καὶ γίνω ψεύτης καὶ πῶ· Ποιὸς μὲ βλέπει; Ἡ γιὰ νὰ μὴ γίνω φτωχὸς καὶ κλέψω καὶ ὀρκισθῶ ψευδῶς στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ».

71. Ψαλμ. 61, 12-13.

72. Ματθ. 7, 2.

73. Γαλ. 6, 8.

Σοφ. Σειρ. 11,25.— «Ἐν ἡμέρα ἀγαθῶν μὴ ἀμνημονήσης κακῶν, καὶ ἐν ἡμέρα κακῶν μὴ ἀμνημονήσης ἀγαθῶν».

Σοφ. Σειρ. 18,25.— «Μνήσθητι καιρὸν λιμοῦ ἐν καιρῷ πλησμονῆς· πτωχείαν καὶ ἔνδειαν ἐν ἡμέρα πλούτου. Ἀπὸ πρωί-
5 θεν ἕως ἑσπέρας μεταβαλεῖ καιρός, καὶ πάγια ἐστὶ ταχινὰ ἔναντι Κυρίου. Ἄνθρωπος γὰρ σοφὸς ἐν παντὶ εὐλαβηθήσεται».

Σοφ. Σειρ. 12,9.— «Ἐν ἀγαθοῖς ἀνδρὸς οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ἐν λύπῃ, καὶ ἐν κακοῖς αὐτοῦ καὶ ὁ φίλος διαχωρισθήσεται».

Σοφ. Σειρ. 2,4–5.— «Πᾶν ὃ ἐὰν ἐπαχθῇ σοι, δέξαι καὶ ἐν
10 ἀλαλάγματι ταπεινῶσεως σου μακροθύμησον, ὅτι δοκιμάζεται ἐν πυρὶ χρυσὸς καὶ ἄνθρωποι δεκτοὶ ἐν καμίνῳ ταπεινῶσεως».

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν παροιμιῶν.— Κυβερνή-
του χρεία, ἵνα καὶ ἐν γαλήνῃ τοῦ βίου πάντων αὐτῷ κατὰ ροῦν
προϊόντων, τὰς μεταβολὰς ἐκδέχεται καὶ μὴ ὡς ἀθανάτοις ἐπα-
15 ναπαύηται τοῖς παροῦσι καὶ ἐν ταῖς σκυθρωποτέραις καταστά-
σεσι μὴ ἀπελπίζῃ ἑαυτόν, μηδὲ τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθεῖς
ὑποβρύχιος φέρεται. Οὔτε γὰρ υἡγεία σώματος, οὔτε νεότητος ἀν-
θος, οὔτε εὐθῆνεια οἴκου, οὐχ ἡ λοιπὴ τοῦ βίου εὐημερία ἐπιπολῶ
διαμένει. Ἄλλ' ἐν τῇ εὐδία ταύτῃ τοῦ βίου ἐκδέχου ποτὲ καὶ χει-
20 μῶνα πραγμάτων. Ἦξει γὰρ νόσος καὶ ἦξει πενία, οὐκ ἀεὶ κατὰ
πρύμναν ἰσταμένου τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑπέρβλεπτον ἐν
πᾶσι, ζηλωτὸν ἀδόκητοι πολλακίς ἀδοξίαι καταλαμβάνουσι, καὶ
πᾶσαν εὐημερίαν βίου, οἷον σπιλάδες τινὲς περιστάσεσιν ἀβου-
λήτοις συνετάραξαν. Καὶ συνέχεια τῶν κακῶν ὡσπερ κύματά
25 ἐστίν, ἄλλα ἐπ' ἄλλοις ἐπειγόμενα, τραχύνοντά σου τὸν βίον καὶ

Σοφ. Σειρ. 11, 25.- «Σὲ καιρὸ εὐτυχίας νὰ μὴ λησμονεῖς τὰ κακά, καὶ σὲ περίοδο κακῶν νὰ μὴ λησιμονῆς τὰ ἀγαθὰ».

Σοφ. Σειρ. 18, 25-27.- «Ὅταν ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ, νὰ θυμᾶσαι τὸν καιρὸ τῆς πείνας, καὶ ὅταν εἶσαι πλούσιος, νὰ θυμᾶσαι τὴ φτώχεια καὶ τὴν ἀνέχεια. Ἀπὸ τὸ πρῶι μέχρι τὸ βράδυ μεταβάλλεται ὁ καιρὸς· ἔτσι καὶ ὅλα παρέρχονται πολὺ γρηγορὰ μπροστὰ στὸν Κύριο. Διότι ἄνθρωπος σοφὸς σὲ κάθε τι θὰ εἶναι προσεκτικὸς».

Σοφ. Σειρ. 12, 9.- «Ὅταν ὁ ἄνθρωπος εὐημερεῖ οἱ ἐχθροὶ του στε-νοχωροῦνται, ὅταν ὁμως πέσει σὲ δυστυχία ἀκόμα καὶ ὁ φίλος του τὸν ἐγκαταλείπει».

Σοφ. Σειρ. 2, 4-5.- «Κάθε τι πού σὲ στενοχωρεῖ νὰ τὸ δέχεσαι, καὶ σὲ ἐναλλαγές⁷⁴ τῆς ταπεινώσεώς σου νὰ δείχνεις μακροθυμία, διότι, ὅπως μὲ τὴ φωτιὰ καθαρίζεται τὸ χρυσάφι, ἔτσι καὶ οἱ ἄνθρωποι γίνονται δεκτοὶ μέσα ἀπὸ τὸ καμίνι τῆς ταπεινώσεως».

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Παροιμιῶν.- Ὁ ἄνθρωπος χρειάζεται κυβερνήτη, ὥστε καὶ σὲ περίοδο γαλήνης τῆς ζωῆς, ὅταν ὅλα προχωροῦν σύμφωνα μὲ τὸ ρεῦμα, νὰ δέχεται τὶς μεταβολὲς καὶ νὰ μὴ ἐπαναπαύεται σὰν νὰ εἶναι ἀθάνατα τὰ παρόντα, ἀλλὰ καὶ σὲ τὶς πρὸ δύσκολες περιστάσεις νὰ μὴ ἀπελπίζεται, οὔτε νὰ καταπίνεται ἀπὸ τὴ μεγαλύτερη στενοχώρια καὶ νὰ καταποντίζεται. Διότι οὔτε ἡ ὑγεία τοῦ σώματος, οὔτε ἡ ἀνθηρότητα τῆς νεότητος, οὔτε ὁ πλοῦτος τοῦ σπιτιοῦ, οὔτε ἡ ὑπόλοιπη εὐημερία τῆς ζωῆς μένει γιὰ πολὺ. Ἀλλὰ κατὰ τὴ διάρκειά αὐτῆς τῆς γαλήνης τῆς ζωῆς νὰ περιμένεις κάποτε καὶ τὴν κακοκαιρία τῆς καταστάσεως. Διότι θὰ ἔρθει ἀρρώστια, θὰ ἔρθει φτώχεια, ἀφοῦ ὁ ἄνεμος δὲν πνέει πάντοτε σύμφωνα μὲ τὴν κατεύθυνση τῆς πρύμνης, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν πού εἶναι περιβλεπτός σὲ ὅλους καὶ ἀξιοζήλευτος, πολλὰ φορὲς τὸν βρίσκουν ἀπροσδόκητες κακοτυχίες, καὶ σὰν ξαφνικὰ φυσημάτα ἀνέμου, κάποιες ἀπροσδόκητες καταστάσεις, συνταράσσουν ὅλη τὴν εὐημερία τῆς ζωῆς. Καὶ ἡ διαδοχὴ τῶν συμφορῶν εἶναι ὅπως τὰ κύματα, πού ἔρχονται τὸ ἓνα μετὰ τὸν ἄλλο, κἀνοντας τὴ ζωὴ σου δύσκολη, καὶ προκαλώντας γύρω σου φο-

74. Οἱ Ὁ, ἀντὶ «ἀλαλάγματι», ἔχουν «ἐν ἀλλάγμασι» (Σοφ. Σειρ. 2, 4).

περιϋστῶντα φοβερόν σοι τῆς ζωῆς τὸν κλυδῶνα, ἀλλ' ὄψει ποτὲ καὶ τοῦτον παραδραμόντα πρὸς ἰλαρότητα καὶ λευκὴν ὄντως εἰς γαλήνην τὸν βίον μεταβληθέντα. Οὗτος οὖν ἐστὶν ὁ νοήμων κυβερνήτης, ὁ στοχαζόμενος τῆς ὑποκειμένης φύσεως, μεταχειριζόμενος τὰ συμπίπτοντα καὶ ὁμοῖος ἑαυτῷ διαμένων, μῆτε ἐπαίρομενος ἐν ταῖς εὐθυμίαις, μῆτε καταπίπτων ἐν ταῖς συμφοραῖς.

Τοῦ ἰδίου.— Νόσον καὶ πενίαν καὶ ἀδοξίαν καὶ θάνατον καὶ ὄσα λυπηρὰ τοῖς ἀνθρώποις, οὕτω ἐν τῇ μοίρᾳ τῶν κακῶν καταλογίζεσθαι ἄξιον, διὰ τὸ μηδὲ τὰ ἀντικείμενα τούτοις ἐν τοῖς
10 μεγίστοις ἡμᾶς τῶν ἀγαθῶν ἀριθμεῖν, ὡς τὰ μὲν ἐκ φύσεώς ἐστι, τὰ δὲ καὶ συμφερόντως πολλοῖς ἀπαντήσαντα φαίνεται.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγος ΙΖ' πρὸς τοὺς πολιτευομένους Ναζιανζοῦ.— Ἄνω νεύωμεν, ἀδελφοί· ἐν παντὶ καιρῷ καὶ περιστάσει πάση προβαλλώμεθα τὴν καλὴν ἐλπίδα, μῆτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις ἀποβάλλωμεν τὸν φόβον, μῆτε ἐν τοῖς λυπηροῖς τὸ εὐελπι.
Μνησθῶμεν καὶ ἐν εὐδίᾳ τῆς ζάλης καὶ ἐν χειμῶνι τοῦ κυβερνήτου. Ἄλλὰ μὴ ταῖς θλίψεσιν ἐκκακήσωμεν, μηδὲ γενώμεθα δοῦλοι κακοί. Ἀγαθύνοντι μὲν ἐξομολογούμενοι τῷ Δεσπότῃ, παιδεύοντι δὲ μὴ προστιθέμενοι· καίτοι ποτὲ κρείσσων ὑγείας νό-
20 σος, καὶ ὑπόμνησις ἀνέσεως, καὶ ἐπίσκεψις ἀμελείας, καὶ ἐπιστροφή συγχωρήσεως. Μῆτε διὰ τὰς συμφορὰς πίπτωμεν, μῆτε διὰ τὸν κόρον ὑβρίζωμεν.

Τοῦ ἰδίου.— Μῆτε ὑγίαν πᾶσαν θαυμάζωμεν, μῆτε νόσον διαπτύωμεν, μηδὲ πλούτῳ ρέοντι προστιθώμεθα, μῆτε πενίας
25 κατεξανιστώμεθα, ὡς ἀποπτύστου πάντη καὶ κατακρίτου καὶ τῆς μισουμένης μερίδος, ἀλλ' εἶδωμεν καὶ ὑγίαν περιφρονεῖν

βερῆ τὴν τρικυμία τῆς ζωῆς. Θὰ δεῖς ὁμως κάποτε καὶ τὴν τρικυμία αὐτὴ νὰ μεταστρέφεται σὲ εὐχάριστη κατάστασι, καὶ ἡ ζωὴ νὰ μεταβάλλεται πραγματικὰ σὲ λευκὴ γαλήνη. Αὐτὸς λοιπὸν εἶναι ὁ συννετὸς κυβερνήτης, αὐτὸς ποὺ ὑπολογίζει τὴ φύσιν στὴν ὁποία εἶναι ἐκτεθειμένος καὶ κατευθύνει κατάλληλα τὶς καταστάσεις ποὺ συναντᾷ, μένοντας πάντοτε ὁ ἴδιος, χωρὶς νὰ ὑπερηφανεύεται στὶς περιόδους εὐθυμίας, οὔτε καὶ νὰ καταρρέει ὅταν τὸν βρῖσκουν συμφορές.

Τοῦ ἰδίου.— Τὴν ἀρρώστια καὶ τὴ φτώχεια καὶ τὴν ἔλλειψιν δόξας καὶ τὸ θάνατον καὶ ὅλα ὅσα γιὰ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι πράγματα λυπηρά, δὲν εἶναι ἄξιον νὰ τὰ κατατάσσουμε στὴν κατηγορίαν τῶν κακῶν, ἐπειδὴ οὔτε καὶ τὰ ἀντίθετα πρὸς αὐτὰ τὰ ἀπαριθμούμε μεταξὺ τῶν πολὺ μεγάλων ἀγαθῶν, διότι ἄλλα ἀπὸ αὐτὰ ὀφείλονται στὴ φύσιν, καὶ ἄλλα φαίνεται ὅτι ὑπάρχουν σὲ πολλοὺς γιὰ τὸ συμφέρον τους.

Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγ. 17,5 πρὸς τοὺς πολιτευομένους Ναζιανζοῦ.— Ἄς κοιτᾶμε ἐπάνω, ἀδελφοί· σὲ κάθε εὐκαιρία καὶ κάθε περίστασι ἃς προβάλλουμε τὴν καλὴ ἐλπίδα, καὶ οὔτε σὲ καιρὸ εὐθυμίας νὰ ἀποβάλλουμε τὸν φόβον, οὔτε ὅταν βρῖσκόμεστε σὲ λύπες νὰ χάνουμε τὴν ἐλπίδα. Ἄς θυμηθοῦμε καὶ στὴν καλοκαιρίαν τὴν τρικυμία καὶ στὴν κακοκαιρίαν τὸν κυβερνήτην. Ἄλλ' ἃς μὴ ὀλιγοψυχοῦμε στὶς θλίψεις, οὔτε νὰ γινόμεστε δούλοι κακοί, ὥστε ὅταν μᾶς εὐεργετῆ νὰ δοξάζουμε τὸν Δεσπότην, καὶ ὅταν μᾶς παιδεύει νὰ μὴ τὸν πλησιάζουμε· ἂν καὶ δέβαια κάποτε εἶναι προτιμώτερη ἢ ἀρρώστια ἀπὸ τὴν ὑγείαν, ἢ ὑπομονὴ ἀπὸ τὴν ἀνεσιν, ἢ λεπτομερὴς ἔρευνα ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν, καὶ ἢ μετάνοιαν ἀπὸ τὴν συγχώρησιν. Οὔτε νὰ καταρρέουμε ἐξαιτίας τῶν συμφορῶν ποὺ μᾶς βρῖσκουν, οὔτε νὰ γινόμεστε ἀλαζόνες, ὅταν χορταίνουμε.

Τοῦ ἰδίου.— Οὔτε κάθε ὑγείαν νὰ τὴ θαυμάζουμε, οὔτε τὴν ἀρρώστια νὰ τὴν περιφρονοῦμε, οὔτε νὰ προσηλωνόμεστε στὸν πλοῦτον ποὺ μετακινεῖται, οὔτε νὰ καταφερόμαστε ἐναντίον τῆς φτώχειας, σὰν νὰ εἶναι ἐντελῶς ἄξια περιφρονήσεως καὶ ἀξιοκατάκριτη καὶ μισητὴ· ἀλλὰ πρέπει νὰ περιφρονοῦμε καὶ τὴν ἀσύνετην ὑγείαν, καρπὸς τῆς ὁποίας εἶναι ἡ ἁμαρτία, καὶ νὰ τιμᾶμε τὴν

ἀσύνετον, ἧς καρπὸς ἀμαρτία, καὶ νόσον τιμᾶν ὀσίαν, αἰδούμενοι
τοὺς διὰ πάθους νικήσαντας.

Τοῦ ἰδίου.— Μῆτε ἀθυμῶν ἀπελπίσης εὐημερίαν, μῆτε, εὖ
καὶ καλῶς πράττων, ἀθυμίαν. Εἰς ἑνιαυτὸς τέσσαρας ὥρας φέ-
5 ρει, καὶ μία ροπή καιροῦ πολλὰς πραγμάτων μεταβολὰς.

Τοῦ ἰδίου, Εἰς τὸ βάπτισμα.— Ἔως ἐξουρίας πλεῖς, φοβή-
θητι τὸ ναυάγιον, καὶ ἤττον ναυαγήσεις, τῇ δειλίᾳ βοηθῶ χρώμε-
νος.

Γρηγορίου Θεολόγου, τετράστιχον 27.

10 Μῆ μέγα εἶπης εὐπλοῶν πρὸ πείσματος.
Πολλοῖς πρὸς ὄρμον εὐπλοοῦν ἔδυ σκάφος.
Πολλοὶ προσωρμίσθησαν ἐκ τρικυμίας.
Μῆτε τὸ ἀλγαινὸν ἀπαραμύθητον,
μῆτε τὸ εὖ πράττειν ἀπαιδαγώγητον.

15 Τοῦ ἰδίου, ἐκ μονοστίχων
Ἔστ' εὐπλοεῖς μάλιστα μέμνησο ζάλης.
Μῆ σφόδρα ἐπαίνει τοῦ βίου εὐδρομον,
ὁ μεῖζον εἰδὼς τῶν ὀρωμένων φρονεῖν,
μήπως ἐμοὶ μὲν ὕψος ἦ τὸ δύσβατον,
20 σοὶ δὲ ἐπικρημνον τοῦ βίου τὸ εὐπετές.
Ἐμοῦ τὸ λυπηρὸν κρεῖσσον ἢ τὸ σὸν καλόν.
Βοῶν ποτε ἴδες, τὸν μὲν ἐν φάτνῃ μέγαν,
ἐπηρμένον, στίλβοντα τῇ εὐπραγίᾳ.
Τραχηλιῶντα, τὸν κάτω νενευκότα.
25 Ρικνὸν δὴ συμβόλοις γεωργίας.
Ἐπειτα τὸν μὲν εἰς σφαγὴν τηρούμενον,
τὸν δὲ τρέφοντα αὐτόν τε καὶ δεσπότην.
Τούτων τίς ἐστὶν εὐτυχέστερος; εἰπέ.
Οὐχ ὁ στενός τε καὶ ζυγῶ τετριμμένος;
30 Εὐδὴλον· ἀλλὰ σοὶ γε τὸ πλάτος φίλον,
κἂν ἦ κακόν τε καὶ κακῶς συγκείμενον.
Ἦ καὶ τὸν ὄγκον ὑδεριῶντος αἰνέσεις,
ἢ καὶ φρενοπλήξ ἰσχύειν σοι φαίνεται.
Τὸ δὲ ἡδὺ πάντων φάρμακον σωτήριον,

εὐσεβῆ ἀρρώστια, σεβόμενοι ἐκείνους πού νίκησαν μέσω τοῦ πάθους των.

Τοῦ ἰδίου.— Οὔτε ὅταν εἶσαι λυπημένος νὰ χάνεις τὴν ἐλπίδα εὐημερίας, οὔτε ὅταν εὐτυχεῖς νὰ ἀποκλείεις τὴν στενοχώρια. Ἔνας χρόνος ἔχει τέσσερις ἐποχές, καὶ μὰ στιγμή τοῦ χρόνου πολλῆς μεταβολῆς τῶν καταστάσεων.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα.— Ὅσο καιρὸ πλέεις μὲ οὖριο ἄνεμο, νὰ φοβᾶσαι τὸ ναυάγιο καὶ θὰ ναυαγήσεις λιγότερο, ἔχοντας βοηθὸ τὴ δειλία.

Τοῦ ἰδίου, τετράστιχο 27.

Νὰ μὴ ὑπερηφανευθεῖς ὅταν πλέεις καλὰ πρὶν δέσεις τὸ πλοῖο.
Πολλῶν, πλεόντας πρὸς τὸν ὄρμο καλὰ, βυθίστηκε τὸ σκάφος.
Πολλοὶ ὁδήγησαν τὸ πλοῖο στὸ λιμάνι μὲ τρικυμία.
Οὔτε αὐτὸ πού προκαλεῖ πόνο εἶναι ἀπαρηγόρητο,
οὔτε ἡ εὐτυχία χωρὶς κατάλληλη παιδαγωγία.

Τοῦ ἰδίου, ἀπὸ μονόστιχα,

Ὅταν πλέεις καλὰ νὰ θυμᾶσαι περισσότερο τὴν τρικυμία.
Νὰ μὴ παινεύεις τῆς ζωῆς τὴν εὐτυχῆ πορεία,
σύ πού ξέρεις νὰ σκέφτεσαι περισσότερο ἀπὸ τὰ φαινόμενα,
μήπως γιὰ μένα μὲν εἶναι ὕψος δυσανάβατο,
ἐνῶ γιὰ σένα ἐπικίνδυνη ἢ εὐκολὴ ζωὴ.
Ἡ δική μου λύπη εἶναι καλύτερη ἀπὸ τὴ δική σου εὐημερία.
Βλέπεις κάποτε ἓνα βόδι στὴ φάτνη μεγάλο
καὶ ἐπηρμένο, νὰ γυαλίζει ἀπὸ τὴν καλοπέραση
καὶ ἀλαζονικό, καὶ ἄλλο νὰ σκύδει κάτω,
ζαρωμένο σύμβολο τῆς γεωργίας.

*Ἐπειτα βλέπεις τὸ ἓνα νὰ προορίζεται γιὰ σφαγὴ,
ἐνῶ τὸ ἄλλο νὰ τρέφει καὶ ἐκεῖνο καὶ τὸν κύριο.

*Ἀπὸ αὐτὰ ποιὸ εἶναι πιὸ εὐτυχισμένο; Πές μου.

*Ὅχι τὸ ζαρωμένο καὶ τὸ φθαρμένο ἀπὸ τὴν τριβὴ τοῦ ζυγοῦ;
Εἶναι δλοφάνερο. Ἐσὺ ὅμως προτιμᾶς τὸ παχύ,
ἔστω καὶ ἂν εἶναι κακὸ καὶ κακῶς συντεθειμένο.

*Ἐκτὸς ἔαν ἐπαινεῖς καὶ τὸν ὄγκο τοῦ ὑδρωπικοῦ,
καὶ ὁ φρενοβλαθῆς σοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι δυνατός,
καὶ τὸ γλυκὺ εἶναι σωτήριο φάρμακο ὄλων,

οὐ καὶ τὸ πικρὸν ἐξέωσε πολλακίς.

Τὸ δὲ ἡδὺ πρὸς τὸ χειρὸν ὡς τὰ πολλὰ ἄγειν,

Δέον μὴ δέχεσθαι πᾶσαν οἶακος στροφὴν,

Ἔως ἂν ὄρμοις εὐδίοις προσορμίση.

5 Ἰω. Χρυσοστόμου.— Τάφος καὶ φθορὰ καὶ κόνις τὸ τῆς βιωτικῆς εὐημερίας συμπέρασμα.

Κλήμεντος Ἀλεξ., Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος.— Χρὴ μήτε ἀγαθὰ τινα προστεθεικέναι τούτοις ἀνθρώποις οὕσιν, μήτε αὐτὰ κακὰ ἀπεχθάνεσθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐπάνω εἶναι ἀμφοῖν, τὰ μὲν πα-
10 τοῦντα, τὰ δὲ τοῖς δεομένοις παραπέμποντα.

Γρηγ. Θεολόγου.— Πλέκει ταῦτα δι' ἀλλήλων ὁ Θεός, ἐμοὶ δοκοῦν, ἵνα μήτε τὸ λυποῦν ἀθεράπευτον ἦ, μήτε τὸ εὐφραῖνον ἀπαιδαγώγητον, καὶ ἵνα, τὸ τούτοις ἄστατον καὶ ἀνώμαλον θεω-
ρήσαντες, πρὸς αὐτὸν μόνον βλέπωμεν.

15 Μ. Βασιλείου.— Αἰσχρὸν εὐλογεῖν μὲν ἡμᾶς ἐπὶ τοῖς χρηστοτέροις, σιωπᾶν δὲ ἐπὶ τοῖς σκυρθωποτέροις καὶ ἐπιπό-
νοις πράγμασιν· ἀλλὰ τότε καὶ πλέον εὐχαριστεῖν δεῖ εἰδότας, ὅτι «ὄν ἀγαπᾷ Κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἰόν, ὃν παραδέ-
χεται».

20 Ἰω. Χρυσοστόμου.— Τάφος διαδέξεται τὸ τῆς δόξης τέλος.

Ἰωσήπου.— Ὡσπερ ἀπειροκάλων τὸ λίαν ἐπαίρεσθαι ταῖς εὐσπλαγχνίαις, οὕτως ἀνάνδρων τὸ καταπτήσσειν ἐν τοῖς παι-
σμασιν. Ὁξεῖα γὰρ ἐν ἀμφοτέροις ἢ μεταβολή.

Ἄγ Νεΐλου.— Καθάπερ ἴδιόν ἐστι τοῦ φωτὸς τὸ φωτίζειν,
25 οὕτως ἴδιον Θεοῦ τὸ ἐλεεῖν καὶ οἰκτεῖρειν τὰ οἰκεῖα ποιήματα.
«Ἐλεήμων γὰρ καὶ οἰκτεῖρμων ὁ Κύριος», κατὰ τὴν φωνὴν Λα-
βίδ. Μῆτε οὖν ἀπογνῶς, μῆτε καταφρονήσης.

Πάντων σου τῶν πραγμάτων κατευοδουμένων, ἐκδέχου
μεταβολήν. Καὶ πάλιν ὑπὸ ἀπροσδοκῆτων συμφορῶν κυκλού-
30 μενος, φαντάζου τὰ χρηστὰ καὶ τὰ κρείττονα.

πὺν διώχνει πολλὰς φορὰς καὶ τὸ πικρὸ.

Ἐνὼ τὸ γλυκὺ συνήθως ὀδηγεῖ πρὸς τὸ χειρότερο.

Πρέπει νὰ μὴ δέχεσαι κάθε στροφή τοῦ τιμονιοῦ, μέχρι νὰ ὀδηγήσεις τὸ πλοῖο σὲ γαλήνια λιμάνια.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ἡ κατάληξη τῆς βιοτικῆς εὐημερίας εἶναι τάφος, φθορά, καὶ σκὴν.

Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος.— Πρέπει κανεὶς οὔτε ἀγαθὰ νὰ παρέχει ὁ αὐτοὺς πὺν εἶναι ἄνθρωποι, οὔτε πάλι νὰ μισεῖ τῇ δυστυχία τους, ἀλλὰ νὰ μένει πάνω καὶ ἀπὸ τὰ δύο· τὰ κακὰ νὰ τὰ καταπατεῖ, καὶ τὰ ἀγαθὰ νὰ τὰ χορηγεῖ ὁ αὐτοὺς πὺν ἔχουν ἀνάγκη.

Γρηγορίου Θεολόγου.— Τὰ πλέκει αὐτὰ ὁ Θεὸς μεταξύ τους, ἐγὼ νομίζω, γιὰ νὰ μὴ εἶναι οὔτε τὸ λυπηρὸ ἀθεράπευτο, οὔτε τὸ εὐχάριστο ἀπαιδαγωγῆτο, ὥστε, ἀφοῦ κατανοήσουμε τὸ ἄσφατον καὶ ἀνώμαλον αὐτῶν, νὰ βλέπουμε μόνο πρὸς αὐτόν.

Μ. Βασιλείου.— Εἶναι αἰσχρὸ ἐμεῖς νὰ δοξάζουμε τὸν Θεὸ γιὰ τὰ ἀγαθὰ, καὶ νὰ σιωποῦμε γιὰ τὰ θλιβερὰ καὶ κοπιαστικὰ πράγματα· ἀλλὰ τότε πρέπει νὰ εὐχαριστοῦμε τὸν Θεὸ περισσότερο, γνωρίζοντας ὅτι «ὁ Θεὸς δοκιμάζει ἐκεῖνον πὺν ἀγαπᾷ καὶ μασιγώνει κάθε παιδί του πὺν παραδέχεται»⁷⁵.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Τάφος θὰ διαδεχθεῖ τὸ τέλος τῆς δόξας.

Ἰωσήπου.— Ὅπως οἱ ἀγροῖκοι ἐπαίρονται πάρα πολὺ γιὰ τίς καλωσύνες τους, ἔτσι καὶ οἱ ἄνανδροι συστέλλονται μὲ τὰ πταίσματα. Διότι καὶ στὰ δύο ἡ μεταβολὴ εἶναι πολὺ μεγάλη.

Ἁγίου Νείλου.— Ὅπως χαρακτηριστικὸ γνῶρισμα τοῦ φωτὸς εἶναι τὸ νὰ φωτίζει, ἔτσι γνῶρισμα τοῦ Θεοῦ εἶναι νὰ ἔλεει καὶ νὰ συμπονεῖ τὰ δημιουργήματά του. Διότι, σύμφωνα μὲ τὸν Δαβίδ, «ὁ Κύριος εἶναι ἐλεήμων καὶ σπλαχνικός»⁷⁶. Ἐπομένως, οὔτε νὰ ἀπογοιτεύεσαι, οὔτε νὰ τὸν περιφρονεῖς.

Ὅταν ὅλες σου οἱ ὑποθέσεις πηγαίνουν καλὰ, νὰ περιμένεις μεταβολή. Ἐπίσης καὶ ὅταν εἶσαι περικυκλωμένος ἀπὸ ἀπροσδόκητες συμφορὰς, νὰ σκέφτεσαι τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ καλύτερα.

75. Ἐβρ. 12, 6.

76. Ψαλμ. 110, 4.

Οὐ χρὴ δυσφορεῖν ἐπὶ τοῖς συμβαίνουσιν, ἀλλὰ μᾶλλον εὐθυμεῖν ἐπὶ ταῖς πολλαῖς θλίψεσι. Διὰ τοῦτο γάρ, φησὶν, ἔθλιψά σε καὶ ἐλιμαγχόνησά σε, ἵνα ψωμισθῆς τὸ μάννα τῆς γνῶσεως καὶ ἐπ' ἐσχάτων εὖ σε ποιήσω.

5 Ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος ὁμοιούμενος πελάγει κυματώσεις καὶ στροφᾶς παντοίας προσδέχεται, κατὰ τε εὐπραγίας καὶ κακοπραγίας. Ἰδρυσταὶ γὰρ οὐδὲν τῶν γηγενῶν, ἀλλὰ ὥδε κᾶκεῖσε διαφέρεται, οἷα σκάφος θαλαττεῖον ὑπ' ἐναντίων πραγμάτων.

Τίτλος ιβ'.— *Περὶ εὐθηνίας καὶ εὐπορίας, καὶ ὅτι ἐν*
10 *ταῖς εὐπορίαις φιλεῖ τὰ ἀμαρτήματα γίνεσθαι.*

Δευτ. 32,15.— «Ἐφαγεν Ἰακώβ καὶ ἐνεπλήσθη καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἡγαπημένος».

Δευτ. 6,12.— «Φαγὼν καὶ ἐμπλησθεῖς, πρόσεχε σεαυτῷ, μὴ ἐπιλάθῃ Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου».

15 Δευτ. 8,12–14.— «Μὴ φαγὼν καὶ ἐμπλησθεῖς καὶ οἰκίας καλὰς οἰκοδομήσας καὶ κατοικήσας ἐν αὐταῖς καὶ τῶν προβάτων σου, καὶ τῶν βοῶν σου πληθυνθέντων, ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ πληθυνθέντων σοι, μὴ ὑψωθῆς ἐν τῇ καρδίᾳ σου».

Παροιμ. 23,1.— «Φαγὼν καὶ πιὼν πρόσεχε σεαυτῷ, μὴ
20 πλανηθῆ ἡ καρδίᾳ σου, μὴ ἀπατηθῆς ἐν χορτασίᾳ κοιτίας».

Ἱερ. 5,28.— «Ἐμεγαλύνθησαν καὶ ἐπλούτησαν, ἐλιπάνθησαν, ἔστεατώθησαν καὶ παρέβησαν λόγους μου εἰς πονηρόν».

Ἱεζ. 16,49–50.— «Τοῦτο ἀνόμημα Σοδόμων, ὅτι ἐν ὑπερηφανίᾳ καὶ πλησμονῇ ἄρτων καὶ ἐν εὐθηνίᾳ οἴνου ἔσπατάλων
25 αὕτη καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς, καὶ χειρὸς πτωχοῦ καὶ πένητος οὐκ ἀντελαμβάνοντο, καὶ ἐποίησαν ἀνόμημα ἐνώπιόν μου».

Δὲν πρέπει νὰ δυσφοροῦμε γιὰ ὅσα μᾶς συμβαίνουν, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἐπιθυμοῦμε τὶς πολλὰς θλίψεις. Διότι λέει, γι' αὐτὸ σὲ στενοχώρησα καὶ σὲ ἔκανα νὰ πεινάσεις, γιὰ νὰ τραφεῖς μὲ τὸ μάννα τῆς γνώσεως καὶ στὸ τέλος νὰ σὲ εὐεργετήσω.

Ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων μοιάζει μὲ πέλαγος καὶ ὑπόκειται σὲ κάθε εἶδους μεταβολὰς καὶ πρὸς τὴν εὐημερία καὶ πρὸς τὴν δυστυχία. Διότι κανένα ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πράγματα δὲν μένει σταθερὸ, ἀλλὰ πηγαίνει ἔδῳ κι' ἐκεῖ, σὰν σκάφος πού θαλασσοδέρνεται ἀπὸ ἀντίθετες καταστάσεις.

**Τίτλος 12.— Γιὰ τὴν ἀφθονία καὶ τὴν εὐπορία, καὶ ὅτι
συνήθως οἱ ἁμαρτίες γίνονται ὅταν εὐποροῦμε.**

Δευτ. 32,15.— «Ἐφαγε ὁ Ἰακώβ καὶ χόρτασε καὶ κλώπησε ὁ λαὸς ὁ ἀγαπημένος».

Δευτ 6,12.— «Ὅταν τρῶς καὶ χορταίνεις, νὰ προσέχεις τὸν ἑαυτὸ σου, μήπως λησμονήσεις τὸν Κύριο καὶ Θεό σου».

Δευτ 8,12-14.— «Ὅταν φᾶς καὶ χορτάσεις καὶ χτίσεις ὠραῖα σπίτια καὶ κατοικήσεις σ' αὐτά, καὶ ὅταν τὰ πρόβατά σου καὶ τὰ βόδια σου πολλαπλασιαστοῦν, καὶ ὅταν ἀυξηθεῖ τὸ ἀσήμι καὶ τὸ χρυσάφι σου, νὰ μὴ γίνεις ὑπερήφανος».

Παρομ. 23,1.— «Ὅταν τρῶς καὶ πίνεις καὶ προσέχεις τὸν ἑαυτὸ σου, νὰ μὴ παραπλανηθεῖ ἡ καρδιά σου, καὶ νὰ μὴ παρασυρθεῖς ἔχοντας χορτάτη τὴν κοιλιά σου».

Ἱερ. 5,28.— «Ἐγίναν μεγάλοι καὶ πλούσιοι· λιπάρθηκαν, πάχυναν καὶ παρέβησαν τὸ νόμο μου στραφέντες πρὸς τὸ κακὸ».

Ἱεζ. 16,49-50.— «Αὐτὸ ἦταν τὸ ἁμάρτημα τῶν Σοδόμων, ὅτι μέσα στὴν ὑπερηφάνειά τους καὶ τὴν ἀφθονία τοῦ ψωμοῦ, καὶ μέσα στὴν ἀφθονία τοῦ κρασιοῦ αὐτοὶ καὶ οἱ θυγατέρες τῆς⁷⁷ ζοῦσαν σπάταλη ζωὴ, καὶ δὲ βοηθοῦσαν τὸ ἀπλωμένο χέρι τοῦ φτωχοῦ καὶ τοῦ στερημένου, καὶ διέπρατταν παρανομία μπροστά μου».

77. Ἐννοεῖ τὴν πόλη τῶν Σοδόμων καὶ τὶς γύρω κωμοπόλεις.

Σοφ. Σειρ. 13,8.— «Πρόσεχε μὴ ἀποπλανηθῆς καὶ ταπεινωθῆς ἐν εὐφροσύνῃ σου».

Μ. Βασιλείου.— Αἱ εὐθηνίαὶ τοῦ βίου ἀντὶ πειρατηρίων γίνονται τοῖς πολλοῖς.

5 Διδύμου, Κατὰ Μανιχαίων.— Φιλοῦσι τὰ ἀμαρτήματα ἐκ πλήθους ὀχλῶν, καὶ εὐθηνίας τῶν ἀναγκαίων τίκτεσθαι.

Τίτλος ιγ'.— Περὶ ἐπιβουλῆς καὶ τῶν ἐπιβουλευόντων τοῖς πλησίον, καὶ ὅτι αἱ καθ' ἑταίρων ἐπιβουλαὶ εἰς τοὺς μηχανησαμένους περιτρέπονται.

10 Ψαλμ. 7,16.— «Λάκκον ὥρυξε καὶ ἀνέσκαψεν αὐτόν, καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον».

Ψαλμ. 9,16.— «Ἐν παγίδι ταύτη ἧ ἔκρυψαν, συνελήφθη ὁ ποῦς αὐτῶν».

Ψαλμ. 56,7.— «᾽Ωρυξαν πρὸ προσώπου μου βόθρον, καὶ 15 ἐνέπεσαν εἰς αὐτόν».

Ψαλμ. 140,10.— Πεσοῦνται ἐν ἀμφιβλήστρω αὐτῶν οἱ ἀμαρτωλοί».

Παροιμ. 26,27.— «Ὁ ὀρύσσων βόθρον τῷ πλησίῳ, ἐμπεσεῖται εἰς αὐτόν, ὁ δὲ κυλίων λίθον, ἐφ' ἑαυτὸν κυλιεῖ».

20 Ἐκκλ. 10,8.— «Ὅς παρασκευάζεται ἐπὶ πρόσωπον τοῦ ἑαυτοῦ φίλου δίκτυον, περιβάλλει τοῖς ἑαυτοῦ ποσίν».

Σοφ. Σειρ. 27,26–27.— «Ὁ ὀρύσσων βόθρον εἰς αὐτὸν ἐμπεσεῖται, καὶ ὁ ἰστῶν παγίδα, ἐν αὐτῇ ἀλώσεται. Ὁ ποιῶν πονηρὰ, εἰς αὐτὰ κυλισθήσεται, καὶ οὐ μὴ ἐπιγινῶ πόθεν ἤκει».

25 Ἄγ. Νεΐλου.— Διὰ τί μαθητής; διὰ τί καὶ ἐπίβουλος, τῷ ἰδίῳ διδασκάλῳ ἐπιβουλεύων, καὶ τὸν Ἰούδαν ἐκεῖνον μιμούμενος, τοῦ ἰδίου διδασκάλου προδότην γενόμενον;.

Σοφ. Σειρ 13,8.— «Πρόσεχε νὰ μὴ παραπλανηθεῖς καὶ ταπεινωθεῖς μὲ αὐτὴ τὴν ἀπερισκεψία σου».

Μ. Βασιλείου.— «Οἱ ἀφθονίης τῆς ζωῆς δίνονται σὲ πολλοὺς ὡς δοκιμαστικά μέσα».

Διδύμου, Κατὰ Μανιχαίων.— «Οἱ ἁμαρτίες τοῦ πλήθους συνήθως γεννιῶνται ἀπὸ τὴν ἀφθονία τῶν ἀναγκαίων γιὰ τὴ ζωὴ».

Τίτλος 13.— **Γιὰ τὴ σκευωρία καὶ γιὰ ἐκείνους πὺν ἐπιβουλεύονται τοὺς πλησίον τους, καὶ οἱ σκευωρῆες ἐναντίον φίλων ἐπιστρέφουν σ' ἐκείνους πὺν τίς μηχανεύθηκαν.**

Ψαλμ. 7,16.— «Ἔνοιξε λάκκο καὶ τὸν ἔσκαψε βαθειά, ἀλλὰ θὰ πέσει μέσα σὸ βόθρο πὺν ἄνοιξε ὁ ἴδιος».

Ψαλμ. 9,16.— «Στὴν παγίδα αὐτὴ πὺν ἔκρυψαν, πιάστηκε τὸ πόδι τους».

Ψαλμ. 56,7.— «Ἔνοιξαν μπροστά μου βόθρο, ἀλλ' ἔπεσαν μέσα οἱ ἴδιοι».

Ψαλμ. 140,10.— «Οἱ ἁμαρτωλοὶ θὰ πέσουν μέσα σὸ δίχτυ πὺν οἱ ἴδιοι ἔστησαν».

Παροιμ. 26,27.— «Ἐκεῖνος πὺν σκάβει λάκκο γιὰ τὸν ἄλλο, θὰ πέσει μέσα σ' αὐτὸν ὁ ἴδιος. Καὶ ἐκεῖνος πὺν κυλάει λίθο γιὰ νὰ συνθλίψει ἄλλον, τὸν κυλάει ἐπάνω του».

Παροιμ. 29,5.— «Ἐκεῖνος πὺν ἐτοιμάζεται νὰ ρίξει δίχτυ ἐναντίον τοῦ φίλου του, περιπλέκει τὰ δικά του πόδια σ' αὐτό».

Ἐκκλ. 10,8.— «Ἐκεῖνος πὺν σκάβει λάκκο γιὰ ἄλλον, θὰ πέσει ὁ ἴδιος μέσα σ' αὐτὸν, καὶ ἐκεῖνον πὺν χαλαίει τὸν φράχτη, θὰ τὸν δαγκώσει φίδι· ἐκεῖνος πὺν κλέβει πέτρες, θὰ καταπονηθεῖ».

Σοφ. Σειρ. 27,26-27.— «Ἐκεῖνος πὺν σκάβει λάκκο, θὰ πέσει ὁ ἴδιος μέσα σ' αὐτὸν, καὶ ὅποιος στήνει παγίδα σὲ ἄλλον, θὰ πιαστεῖ ὁ ἴδιος σ' αὐτήν. Ἐκεῖνος πὺν διαπράττει κακὰ εἰς βάρος ἄλλου, θὰ κυλιστεῖ σ' αὐτὰ ὁ ἴδιος καὶ δὲν θὰ ξέρει ἀπὸ ποῦ τοῦ ἦρθαν».

Ἁγίου Νείλου.— **Γιατί εἶσαι μαθητής; Γιατί εἶσαι δόλιος καὶ ἐπιβουλεύεσαι τὸν δάσκαλό σου, μμούμενος ἐκεῖνον τὸν Ἰούδα, ὁ ὁποῖος ἔγινε προδότης τοῦ δασκάλου του;**

Τίτλος ιδ'.— *Περὶ ἐχθρῶν καὶ πτώσεως αὐτῶν, καὶ ὅτι οὐ δεῖ χαίρειν ἐπὶ τῇ κακοπραγίᾳ τῶν ἐχθρῶν.*

Παροιμ. 24, 17–19.— «Ἐὰν πέσῃ ὁ ἐχθρὸς σου, μὴ ἐπιχαρῆς αὐτῷ, ἐν δὲ τῷ ὑποσκελίσματι αὐτοῦ μὴ ἐπαίρου. Ὅτι ὄψεται ὁ Κύριος καὶ οὐκ ἀρέσει αὐτῷ, καὶ ἀποστρέψει τὸν θυμὸν αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ. Μὴ ἐπίχαιρε ἐπὶ κακοποιοῖς».

Παροιμ. 25, 21–22.— «Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρὸς σου, ψώμιζε αὐτόν, καὶ ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν. Τοῦτο γὰρ ποιῶν, ἀνθρακας πυρρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ Κύριος ἀνταποδώσει σοι ἀγαθὰ».

Μιχ. 7, 8.— «Μὴ ἐπίχαιρέ μοι, ἢ ἐχθρά μου, ὅτι πέπτωκα· καὶ γὰρ ἀναστήσομαι».

Ὁβδίου 1, 12.— «Μὴ ἐπίχαιρε ἐπὶ τοῖς υἱοῖς Ἰούδα ἐν ἡμέρᾳ ἀπωλείας αὐτῶν, καὶ μὴ μεγαλορρημονήσης ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως».

Ἰεζ. 25, 5–7.— «Τάδε λέγει Κύριος· ἀνθ' ὧν ἐπεκρότησας τῇ χειρὶ σου καὶ ἐπεψόφησας τῷ ποδί σου καὶ ἐπέχαρας ἐκ ψυχῆς σου ἐπὶ τὴν γῆν τοῦ Ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἐκτενῶ τὴν χειρὰ μου ἐπὶ σέ, καὶ δώσω σε εἰς διαρπαγὴν ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐξολοθρεύσω σε ἐκ τῶν λαῶν, καὶ ἀπολέσω σε ἀπωλείᾳ».

Ἰεζ. 25, 3–5.— «Τάδε λέγει Κύριος· ἀνθ' ὧν ἐπεχάρητε ἐπὶ τὰ ἅγια μου, ὅτι ἐβεβηλώθη, καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰούδα ὅτι ἐπορεύθησαν ἐν αἰχμαλωσίᾳ, διὰ τοῦτο ἐγὼ δίδωμι ὑμᾶς τοῖς υἱοῖς Κέδεμ εἰς κληρονομίαν, καὶ κατασκηνώσουσιν ἐν σοὶ σὺν τῇ ἀπαρτίᾳ αὐτῶν καὶ δώσουσιν ἐν σοὶ τὰ σκηνώματα αὐτῶν. Αὐτοὶ φάγονται τοὺς καρπούς σου καὶ αὐτοὶ πίνονται τὴν πλιότητά σου. Καὶ δώσω τὴν πόλιν τοῦ Ἀμὼν εἰς νομὰς καμήλων, καὶ τοὺς υἱοὺς Ἀμὼν εἰς νομέας προβάτων».

Γρηγορίου Θεολόγου.— Νουθετεῖσθαι δεῖ τῇ τῶν πλησίων

Τίτλος 14.— Γιά τοὺς ἐχθροὺς καὶ τὴν κατάπτωσή τους,
καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ χαιρόμαστε γιὰ τὴ δυστυχία τῶν
ἐχθρῶν μας.

Παροιμ. 24, 17-19.— «Ἐὰν πέσει ὁ ἐχθρὸς σου, νὰ μὴ χαιρε-
κακήσεις γι' αὐτό, καὶ ἂν πέσει μὲ τρικλοποδιά, νὰ μὴ ἐπαίρῃσαι.
Διότι θὰ τὸ δεῖ ὁ Κύριος καὶ δὲ θὰ τοῦ ἄρέσει, καὶ θὰ ἀπομακρύνει
τὸν θυμὸ του ἀπὸ αὐτόν. Νὰ μὴ χაίρῃσαι γιὰ τοὺς κακοποιούς».

Παροιμ. 25,21-22.— «Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρὸς σου, δός του νὰ φάει,
καὶ ἂν διψᾷ, δός του νὰ πιεῖ. Διότι κἀνοντάς το αὐτό, συσσωρεύ-
εις ἀναμμένα κάρβουνα στὸ κεφάλι του, καὶ ὁ Κύριος θὰ σοῦ ἀντα-
ποδώσει ἀγαθὰ».

Μιχ. 7,8.— «Μὴ χαιρεκακεῖς ἐναντίον μου, σὺ ἢ ἐχθρὰ μου,
ἐπειδὴ ἔπεσα· διότι θὰ ξανασηκωθῶ».

Ὁδδ. 1,12.— «Νὰ μὴ χαιρεκακεῖς γιὰ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἰού-
δα τὴν ἡμέρα τῆς καταστροφῆς τους, καὶ νὰ μὴ κομπάζεις ὅταν
αὐτοὶ θλίβονται».

Ἰεζ. 25,5-7.— «Ὁ Κύριος λέει τὰ ἑξῆς Ἐπειδὴ χειροκρότησες
καὶ χτύπησες μὲ θόρυβο τὸ πόδι σου καὶ δοκίμασες χαρὰ μέσα ἀπὸ
τὴν ψυχὴ σου εἰς βάρος τῆς χώρας τοῦ Ἰσραήλ, γι' αὐτὸ ἐγὼ θὰ ἁ-
πλώσω τὴν χερὶ μου ἐπάνω σου καὶ θὰ σὲ παραδώσω στὰ ἄλ-
λα ἔθνη νὰ ἀρπάξουν τὴν περιουσία σου, καὶ θὰ σὲ ἐξολοθρεύσω
ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαοὺς, καὶ θὰ σὲ ἐξαφανίσω τελείως»⁷⁸.

Ἰεζ. 25,3-5.— «Αὐτὰ λέει ὁ Κύριος Ἐπειδὴ ἐκδηλώσατε χαρὰ
γιὰ τὰ ἄγια μου πού βεβηλώθηκαν καὶ γιὰ τὴ φυλὴ τοῦ Ἰούδα πού ὁ-
δηγήθηκαν στὴν αἰχμαλωσία, γι' αὐτὸ ἐγὼ θὰ σᾶς παραδώσω στὸν
λαὸ Κεδὲμ γιὰ νὰ σᾶς κληρονομήσουν καὶ νὰ κατοικήσουν στὴν
περιοχὴ σας καὶ νὰ μοιραστοῦν τὶς κατοικίες σας. Αὐτοὶ θὰ φᾶνε
τοὺς καρπούς σου καὶ αὐτοὶ θὰ πιοῦν ὅτι ἐκλεκτὸ ἔχεις. Θὰ ἐπι-
τρέψω ἢ πόλη τῶν Ἀμμωνιτῶν νὰ γίνῃ τόπος βοσκῆς γιὰ τὶς κα-
μῆλες, καὶ θὰ κάνω τοὺς Ἀμμωνῖτες βοσκοὺς προβάτων».

Γρηγορίου Θεολόγου.— Πρέπει νὰ νουθετούμαστε ἀπὸ τὸ χτύ-

78. Πρόκειται γιὰ τοὺς Ἀμμωνῖτες, οἱ ὁποῖοι, ὅταν ὁ Ναβουχοδονόσωρ κα-
τέστρεψε τὴν Ἱερουσαλήμ, ἐπέδειξαν χαιρεκακία (Ἰεζ. 25, 3).

πληγῆ, καὶ διὰ τῶν ἀλλοτριῶν κακῶν τὰ οἰκεία εὖ τίθεσθαι.

Τοῦ ἰδίου.— Φύλασσε σαυτόν, πτώμα δ' ἄλλου μὴ γέλα.

Τοῦ ἰδίου.— Μὴ γελάσης πτώμα τοῦ πέλας. Διάβαινε δὲ
5 ἀσφαλῆς, ὄση σοι δύναμις, ἀλλὰ καὶ δίδου χεῖρα χαμαὶ κειμένῳ.

Τοῦ ἰδίου.— Χρηστοὺς εἶναι χρὴ τοῖς προεμπεσοῦσι, καὶ τῷ ἐλέῳ κτᾶσθαι τὸν ἔλεον.

Τοῦ ἰδίου.— Ἐν ταῖς ἀλλοτρίαις συμφοραῖς τὰ οἰκεία εὖ τίθεσθαι χρὴ, καὶ δανεῖζειν Θεῷ τὸν ἔλεον ἐλέους χρήζοντας, καὶ
10 μὴ καταφρονεῖν τῶν ἀνθρώπων, ἀνθρώπους ὄντας.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ὅταν ἴδῃς τὸν ἐχθρὸν ἐμπεσόντα εἰς τὰς χεῖρας τὰς σὰς, μὴ νόμιζε τιμωρίας, ἀλλὰ σωτηρίας ἐκεῖνον εἶναι τὸν καιρόν. Διὰ τοῦτο τότε μάλιστα φεῖδεσθαι δεῖ τῶν ἐχθρῶν, ὅταν αὐτῶν γενώμεθα κύριοι. Πολλοὶ βασιλεῖς ἐπὶ τὴν
15 ἀρχὴν ἐλθόντες, τοὺς πάλαι λελυπηκότας λαβόντες, ἄξιον αὐτῶν εἶναι ἐνόμισαν δίκην μὴ ἀπαιτῆσαι τῶν πεπλημμελημένων, καὶ τῆς ἐξουσίας ἢ περιουσία καταλλαγῆς ὑπόθεσις γέγονεν.

Τοῦ ἰδίου.— Οὐδὲν ἀσφαλέστερον τοῦ φεῖδεσθαι τῶν ἐχθρῶν· οὐδὲν σφαλερώτερον τοῦ βούλεσθαι διεκδικεῖν ἑαυτὸν
20 καὶ ἀμύνεσθαι.

Τοῦ ἰδίου.— Πολλῶ μείζον καὶ κερδαλεώτερον τὸ φεῖσασθαι τοῦ διαφθεῖραι. Ὁ μὲν γὰρ διαφθεῖρας τὸν ἐχθρόν, καὶ καταγνώσεται πολλάκις ἑαυτοῦ καὶ πονηρὸν ἔξει συνειδός, καθ' ἐκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας ἐκείνης διωκόμενος
25 Ὁ δὲ φεισάμενος, μικρὸν καρτερήσας χρόνον, γάννυται μετὰ ταῦτα καὶ τρυφᾷ, χρηστὰς καὶ ἀμείνους κτησάμενος ἐλπίδας, καὶ τὰς ἀμοιβὰς τῆς ἀνεξικακίας παρὰ τοῦ Θεοῦ προσδοκᾷ. Καὶ εἴ ποτε παραπέση τινὶ δεινῷ, μετὰ πολλῆς παρρησίας ἀπαιτήσει τὸν Θεὸν τὴν ἀντίδοσιν.

πημα τῶν ἄλλων, καὶ μέσα ἀπὸ τὰ ξένα κακὰ νὰ διευθετοῦμε τὰ δικά μας.

Τοῦ ἰδίου.— Νὰ φυλάγεις τὸν ἑαυτό σου, καὶ νὰ μὴ περιγαλᾷς τὸ ἀτύχημα τοῦ ἄλλου.

Τοῦ ἰδίου.— Νὰ μὴ περιγελᾷς τὴν πτώση τῶν ἄλλων. Νὰ βαδίζεις ἀσφαλῆς ὅσο μπορεῖς, ἀλλὰ νὰ δίνεις καὶ τὸ χέρι σου σ' αὐτὸν ποὺ εἶναι πεσμένος κάτω.

Τοῦ ἰδίου.— Πρέπει νὰ εἴμαστε καλοὶ ἀπέναντι σ' ἐκείνους ποὺ ἔχουν πέσει πρὶν ἀπὸ ἡμᾶς καὶ νὰ ἀποκτοῦμε τὴν εὐσπλαγχνία μὲ τὴν εὐσπλαγχνία.

Τοῦ ἰδίου.— Μὲ τίς συμφορὰς τῶν ἄλλων πρέπει νὰ διευθετοῦμε τὰ δικά μας, καὶ νὰ δανεῖζουμε τὸν Θεὸ εὐσπλαγχνία ἡμεῖς ποὺ ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ εὐσπλαγχνία, καὶ νὰ μὴ περιφρονοῦμε τοὺς ἀνθρώπους, ἀφοῦ κι' ἡμεῖς εἴμαστε ἄνθρωποι.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ὅταν δεῖς τὸν ἔχθρὸ νὰ ἔχει πέσει στὰ χέρια σου, νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι αὐτὴ εἶναι εὐκαρία τιμωρίας, ἀλλὰ σωτηρίας. Γι' αὐτὸ τότε προπάντων πρέπει νὰ λυπούμαστε τοὺς ἔχθρους, ὅταν γινόμαστε κύριοί τους. Πολλοὶ βασιλεῖς, ὅταν ἤρθαν στὴν ἐξουσία καὶ συνέλαβαν ἐκείνους ποὺ τοὺς στενοχώρησαν, θεώρησαν ὅτι εἶναι ἄξιο τοῦ ἑαυτοῦ τους νὰ μὴ ζητήσουν τὴν τιμωρία τους γι' αὐτὰ ποὺ ἔκαναν, καὶ ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἐξουσίας τους ἔγινε εὐκαιρία συμφιλώσεως.

Τοῦ ἰδίου.— Τίποτε δὲν εἶναι πιὸ ἀσφαλὲς ἀπὸ τὸ νὰ λυπᾶσαι τοὺς ἔχθρους· τίποτε δὲν εἶναι πιὸ ἐπικίνδυνο ἀπὸ τὸ νὰ θέλῃς νὰ ἐκδικηθεῖς προστατεύοντας τὸν ἑαυτό σου.

Τοῦ ἰδίου.— Εἶναι πολὺ ἀνώτερο καὶ ἐπικερδὲς τὸ νὰ ἀφήσῃς κάποιον ἀπειραχτον, ἀπὸ τὸ νὰ τὸν σκοτώσῃς. Διότι ἐκεῖνος ποὺ σκοτώνει τὸν ἔχθρὸ, κατηγορεῖ πολλὰς φορὰς τὸν ἑαυτό του καὶ ἔχει τύψεις συνειδήσεως, καταδιωκόμενος κάθε μέρα καὶ ὥρα ἀπὸ τὴν ἁμαρτία ἐκείνη. Ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ ἔδειξε εὐσπλαγχνία, ἀφοῦ δείξει γιὰ λίγο διάστημα ὑπομονή, λάμπει ἀπὸ χαρὰ ἔπειτα καὶ εὐχαριστεῖται, ἐπειδὴ ἀπέκτησε ἀγαθὸς καὶ ἀνώτερες ἐλπίδες καὶ περιμένει τίς ἀμοιβὰς τῆς ἀνεξικακίας του ἀπὸ τὸν Θεό. Καὶ ἐὰν κάποτε περιπέσει σὲ κάποιο κακό, θὰ ζητήσῃ μὲ πολὺ θάρρος ἀπὸ τὸν Θεὸ τὴν ἀνταπόδοση.

Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.— Περιφανῆς καὶ ἀξιοζήλωτος ἀγαθότης ἐστίν, δηλαδὴ τὸ ὀρέγειν ἔλεον τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς αἰρουμένοις καὶ τὴν χειρα φέρειν ἐπίκουρον· βούλεσθαι δὲ καὶ σώζειν αὐτούς, οὐκ ἐμβαίνοντας μᾶλλον, καὶ οἷον κειμένοις ἐπο-
 5 χουμένους καὶ τῆς ἐνούσης αὐτοῖς ἀθλιότητος καταμειδιῶντας ἀφιλοικτιρμόνως, δρῶντας δὲ μᾶλλον ἐκεῖνα, τὰ δι' ὧν ἔξω γέ-
 νοιντο παγίδος, ποιουμένους δὲ καὶ λιτὰς ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς τὸν τῶν ὄλων ἐξουσιάζοντα.

Ἄγ. Νείλου.— Τὰς συμφορὰς ἔλεειν, οὐ μισεῖν προσῆκεν.

10 Οὐ χρὴ ἐπὶ παντὶ πτώματι καὶ πάσῃ ἀμαρτίᾳ ἀνθρώπου ἐπαίρεσθαι, οὐδὲ ἐπιχαίρειν ποτὲ τῷ ὑποσχετλιασθέντι, κάνει δοκῆ ὁ τοιοῦτος ἐχθρὸς φόνιος εἶναι· μᾶλλον δὲ συμπάσχειν καὶ συναλαγεῖν καὶ εὐχὴν ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεὸν ποιεῖσθαι, δεδιό-
 15 σθεις, τροπαιοφόρος ἀναδειχθῆ, ὁ δὲ νομίσας ἴστασθαι, ἐξαισίον ὕστερον πτώμα καταρραγῆ παρὰ τὴν προσδοκίαν, καὶ ἐναπο-
 θάνῃ τῷ πτώματι. Διὰ τοῦτο τότε μάλιστα δεῖ φεῖδεσθαι τῶν ἐχθρῶν, ὅταν αὐτῶν γενώμεθα κύριοι.

Κἂν πού τινα σπανίως συμβῆ ἀποκλῖναι τῆς ἀρετῆς καὶ τῷ
 20 διαβόλῳ παραπесеῖν, μὴ θέλει τοῦτον δικάζειν καὶ κατακρίνειν. Φοβοῦ δὲ μᾶλλον, μὴ καὶ συμπτωματισθῆς.

Χαίρειν ἐπὶ ταῖς τῶν ἐχθρῶν ἀτυχίαις, εἰ καὶ δίκαιόν ποτε, ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπινον.

Τίτλος ιε'.— Περὶ εὐεργεσίας, ἢ προσφορᾶς ἐξ ἀδίκων
 γινομένης.

25

Α' Παραλ. 21, 22–25.— «Ἐῖπεν Δαβὶδ τῷ Ὁρνᾶ· Δός μοι τόπον τῆς ἄλλω καὶ οἰκοδομήσω ἐν αὐτῇ θυσιαστήριον τῷ Κυρίῳ· ἀργυρίου δός μοι αὐτόν, καὶ παύσεται ἡ πληγὴ ἐκ τοῦ λαοῦ. Καὶ

Κυρίλλου Ἀλεξ.— Ὁλοφάνερη καὶ ἀξιοζήλευτη ἀγαθότητα εἶναι τὸ νὰ δείχνουμε εὐσπλαγχνία σ' ἐκείνους πού προτιμοῦν νὰ μᾶς μισοῦν καὶ νὰ τοὺς ἀπλώνουμε χέρι βοήθειας, καὶ ἀκόμα νὰ θέλουμε καὶ νὰ τοὺς σώσουμε, χωρὶς νὰ τοὺς προσπερνᾶμε διασπικᾶ, καί, ἐνῶ εἶναι ξαπλωμένοι καταγῆς, περνώντας πάνω σὲ ἄμαξα, νὰ εἰρωνευόμαστε ἄσπλαγχνα τῇ δυστυχίᾳ πού τοὺς κατέχει, ἀλλὰ κάνοντας μᾶλλον ὅ,τι χρειάζεται γιὰ νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὴν παγίδα, ἀπευθύνοντας ἀκόμα καὶ παρακλήσεις γι' αὐτοὺς σ' ἐκεῖνον πού ἐξουσιάζει τοὺς πάντες.

Ἁγίου Νείλου.— Πρέπει νὰ σπλαγχνιζόμαστε τὶς συμφορὰς καὶ ὄχι νὰ τὶς μισοῦμε.

Δὲν πρέπει κανεὶς νὰ ἐπαίρεται σὲ κάθε πτώση καὶ κάθε ἁμαρτία ἀνθρώπου, οὔτε νὰ δείχνει χαιρεκακία γι' αὐτὸν πού ἔχει περιέλθει σὲ ἀξιοθρήνητη κατάστασι, ἔστω καὶ ἂν ὁ ἐχθρὸς αὐτὸς φαίνεται νὰ εἶναι φονιάς· μᾶλλον πρέπει νὰ συμπάσχει καὶ νὰ συμπονεῖ μαζί του, καὶ νὰ προσεύχεται γι' αὐτὸν στὸν Θεό, φοβούμενος καὶ τρέμοντας καὶ ἀναλογιζόμενος μήπως αὐτὸς πού εἶναι πεσμένος ἀναδειχθεῖ νικητῆς, καὶ ἐκεῖνος πού νομίζει ὅτι στέκεται καλά, πέσει ὕστερα ἀπροσδόκητα πτώσι μεγάλη καὶ πεθάνει ἀπὸ τὴν πτώσι. Γι' αὐτὸ τότε προπάντων πρέπει νὰ σπλαγχνιζόμαστε τοὺς ἐχθροὺς μας, ὅταν γίνουμε κύριοί τους.

Καὶ ἂν κάποτε συμβεῖ σπάνια κάποιος νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὴν ἀρετὴ καὶ νὰ παρασυρθεῖ ἀπὸ τὸν διάβολο, μὴ θέλεις νὰ τὸν δικάζεις καὶ νὰ τὸν κατακρίνεις. Νὰ φοβᾶσαι μᾶλλον μήπως καὶ σὺ πέσεις μαζί μ' αὐτόν.

Τὸ νὰ χαιρεται κανεὶς γιὰ τὶς δυστυχίες τῶν ἐχθρῶν, ἂν καὶ κάποτε εἶναι δίκαιο, ὅμως δὲν εἶναι ἀνθρώπινο.

Τίτλος 15.— Γιὰ τὴν εὐεργεσία ἢ προσφορὰ πού γίνεται ἀπὸ ἄδικα ἀποκτήματα.

Α' Παραλ. 21,22-25.— «Εἶπε ὁ Δαβὶδ στὸν Ὁρνᾶ· Δός μου τὸν τόπο αὐτὸν τοῦ ἄλωνιού σου, γιὰ νὰ κτίσω σ' αὐτὸ θυσιαστήριον γιὰ τὸν Κύριον· δός μου τον μὲ χρήματα, γιὰ νὰ σταματήσῃ τὸ θα-

εἶπεν Ὁρνᾶ πρὸς Δαβίδ· Λάβε σεαυτῶ, καὶ ποιησάτω ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς τὸ ἀγαθὸν ἐνώπιον αὐτοῦ. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς· Οὐχί, ἀλλ' ἢ ἀγοράσω ἀργυρίου ἀξίου, ὅτι οὐ μὴ λάβω τὰ σὰ τῶ Κυρίῳ ἀνενεγκεῖν ὀλοκαύτωςιν δωρεὰν Κυρίῳ τῶ Θεῶ. Καὶ
 5 ἔδωκε Δαβίδ τῶ Ὁρνᾶ περὶ τόπου αὐτοῦ σίκλους χρυσοῦ ὀκλήης ἑξακοσίους».

Σοφ. Σειρ. 34,18έ.— «Θυσιάζοντος ἐξ ἀδίκων θυσία μεμω-
 κημένη, καὶ οὐκ εἰς εὐδοκίαν δωρήματα ἀνόμων. Θύων υἰὸν
 ἔναντι πατρὸς αὐτοῦ, οὕτως ὁ προσάγων θυσίαν ἐκ χρημάτων
 10 πενήτων. Εἷς οἰκοδομῶν, καὶ εἷς καθαιρῶν· τίς ὠφέλεια πλέων
 ἢ κόπος; Εἷς εὐχόμενος, καὶ εἷς καταρῶμενος· τίνος φωνῆς
 εἰσακούσεται ὁ Δεσπότης;»

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ὁ τὰ ἐτέρου λαμβάνων καὶ ἐτέρῳ δι-
 δούς, οὐκ ἠλέησεν, ἀλλὰ καὶ ἠδίκησεν ἀδικίαν τὴν ἐσχάτην. Εἰ
 15 μὲν γὰρ ἔλεεῖς ὧν ἀδικεῖς, ἐλέησον οὓς ἀδικεῖς. Εὐσεβῆς γὰρ
 ἐκεῖνος, οὐχ ὁ πολλοὺς ἐλεῶν, ἀλλ' ὁ μηδὲν ἀδικῶν. Ἔτι δὲ καὶ
 πάλιν ἐλεεῖν βούλη, ἐλέησον ἀπὸ σῶν καρπῶν δικαιοσύνης.

Εἰ σπεῖρεις πτωχοῖς, τὰ σεαυτοῦ σπεῖρον. Τὰ γὰρ ἀλλότρια
 ζιζανίων πικρότερα· γεωργεῖς γὰρ ἀγρόν, ὃν θερίσαι οὐ δύνασαι.

**Τίτλος ις'.— Περὶ ἐργολαβῶν καὶ ἐντολέων, εἰς
 ἀλλοτρίας δίκας ἑαυτοῦς ἐμβαλλόντων.**

Παροιμ. 26,17.— «Ὡσπερ ὁ κρατῶν κέρκου κυνός, οὕτως
 ὁ προεστὼς ἀλλοτρίας κρίσεως».

Ἦσ. 32,7.— «Βουλὴ τῶν πονηρῶν ἄνομα βούλεται, κατα-

νατικό τοῦ λαοῦ. Καὶ ὁ Ὅρνᾶ ἀπάντησε στὸν Δαβίδ· Πάρτον δικό σου τὸν τόπο καὶ ἄς κάνει ὁ κύριός μου ὁ βασιλιάς ὅ,τι νομίζει καλὸ. Καὶ ὁ βασιλιάς εἶπε· Ὅχι· ἀλλὰ θὰ ἀγοράσω τὸν τόπο αὐτὸν μὲ τὴν τιμὴ πού ἀξίζει, γιατί δὲν θὰ πάρω αὐτὰ πού εἶναι δικά σου, γιὰ νὰ προσφέρω δωρεὰν θυσία στὸν Κύριο καὶ Θεό. Ἔτσι ἔδωσε ὁ Δαβίδ στὸν Ὅρνᾶ γιὰ τὸν τόπο ἐκεῖνο ζυγισμένους ἑξακόσιους σίκλους χρυσοῦ».

Σοφ. Σειρ. 34,18ἔξ.— «Ἡ θυσία ἐκείνου πού προσφέρεται ἀπὸ πράγματα πού ἀποκτήθηκαν μὲ τρόπο ἄδικο εἶναι θυσία ἐμπαικτική, καὶ ὁ Θεὸς δὲν εὐαρεστεῖται μὲ τίς προσφορὰς τῶν ἀσεβῶν. Ἐκεῖνος πού προσφέρει θυσία ἀπὸ χρήματα τῶν φτωχῶν, εἶναι σὰν νὰ θυσιάζει τὸ παιδί μπροστὰ στὸν πατέρα του. Ὅταν ὁ ἕνας κτίζει καὶ ὁ ἄλλος γκρεμίζει, ποιά ἢ ὠφέλεια, παρὰ μόνο κόπος; Ὅταν ἕνας προσεύχεται καὶ ἄλλος καταριέται, τίνος τῆ φωνὴ θὰ ἀκούσει ὁ Δεσπότης;»

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ἐκεῖνος πού παίρνει αὐτὰ πού ἀνήκουν σὲ ἄλλον καὶ τὰ δίνει σὲ ἄλλον, δὲν τὸν ἔλεεῖ, ἀλλ' ἀντίθετα κάνει πολὺ μεγάλη ἀδικία. Ἐὰν δηλαδὴ ἔλεεῖς ἀπὸ αὐτὰ πού ἀδικεῖς, τότε ἔλεησε αὐτοὺς πού ἀδικεῖς. Διότι εὐσεβής δὲν εἶναι ἐκεῖνος πού ἔλεεῖ πολλούς, ἀλλὰ ἐκεῖνος πού δὲν ἀδικεῖ καθόλου. Ἐὰν ὁμως θέλεις νὰ ἔλεεῖς, κάνε ἔλεημοσύνη ἀπὸ τοὺς δικούς σου δικαίους καρπούς.

Ἐὰν σπέρνεις σὲ φτωχοὺς, σπεῖρε τὰ δικά σου. Καθόσον τὰ ξένα εἶναι πιὸ πικρὰ ἀπὸ τὰ ζιζάνια· διότι καλλιεργεῖς χωράφι τὸ ὁποῖο δὲν μπορεῖς νὰ θερίσεις.

Τίτλος 16.— Γιὰ τοὺς δικολάβους καὶ τοὺς ἐντολοδότες,
καὶ ἐκείνους πού ἀναμιγνύονται σὲ ξένες δίκες.

Παροιμ. 26,17.— «Ἐκεῖνος πού παρεμβαίνει σὲ ξένη δίκη, μοιάζει μ' αὐτὸν πού κρατεῖ τὴν οὐρὰ σκύλου».

Ἦσ. 32,7.— «Ἡ διάνοια τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων σκέφτεται

φθειραί ταπεινοῦς ἐν λόγοις ἀδίκους, καὶ διασκεδάσαι λόγους πενήτων ἐν κρίσει».

Σοφ. Σειρ. 29,19.— Ὁ διώκων ἐργολάβειαν, ἐμπεσεῖται εἰς κρίσιν».

5 Σοφ. Σειρ. 11,9.— «Περὶ πράγματος οὐ οὐκ ἔστι σοι χρεία, μὴ ἐρέθιζε».

Τίτλος ιζ'.— Περὶ ἐπισκόπων χρηστῶν καὶ φυλακτόνων τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ.

Λευϊτ. 21,17-23.— «Πᾶς ἄνθρωπος, ᾧ ἂν ἦ μῶμος ἐν αὐ-
10 τῷ, οὐ προσελεύσεται προσφέρειν. Ἄνθρωπος τυφλὸς ἢ χωλός, ἢ κολοβόριν ἢ ὠτότμητος, ἢ ᾧ ἂν ἦ σύντριμμα χειρὸς ἢ ποδός, ἢ κυρτὸς ἢ ἐφηλος τοὺς ὀφθαλμοὺς ἢ πτιλλός, ἢ ᾧ ἂν ἦ ἐν αὐτῷ χώρα ἀγρία ἢ λειχὴν ἢ μονόρχις, οὐ προσεγγιεῖ τοῦ προσενεγκεῖν θυσίας Κυρίῳ, ὅτι μῶμος ἐν αὐτῷ. Ἀπὸ τῶν δώρων τῶν
15 ἀγίων φάγεται, πλὴν πρὸς τὸ καταπέτασμα οὐ προσελεύσεται καὶ πρὸς τὸ θυσιαστήριόν μου οὐκ ἐγγίξει. Γυναῖκα πόρνην καὶ βεβηλωμένην οὐ λήφονται, ὅτι ἅγιοι εἰσίν».

Ψαλμ. 131,9.— «Οἱ ἱερεῖς σου ἐνδύσονται δικαιοσύνην, καὶ οἱ ὄσιοί σου ἀγαλλιάσει ἀγαλλιάσονται».

20 Παροιμ. 27,23.— «Γνωστῶς ἐπιγνώση ψυχὰς ποιμνίου σου, καὶ ἐπιστήσεις καρδίαν σου σαῖς ἀγέλαις».

Ζαχ. 11,4.— «Ποιμαίνετε τὰ πρόβατα τῆς σφαγῆς, ἃ οἱ κτησάμενοι κατέσφαζον, καὶ οὐ μετεμελοῦντο, καὶ οἱ πωλοῦντες αὐτὰ ἔλεγον· Εὐλογητὸς Κύριος, καὶ πεπλουτήκαμεν, καὶ οἱ ποι-
25 μένες αὐτῶν οὐκ ἔπασχον οὐδὲν ἐπ' αὐτοῖς».

πάντοτε πράγματα παράνομα· νὰ καταστρέψει τοὺς περιφρονημένους μὲ λόγια ἄδικα καὶ νὰ διαλύσει τὰ λόγια τῶν φτωχῶν στὴ δίκη».

Σοφ. Σειρ. 29,19.— «Ἐκεῖνος ποὺ ἐπιδιώκει νὰ ἀναλάβει ἐργολαβία, θὰ ἐμπλακεῖ σὲ δίκη».

Σοφ. Σειρ. 11,9.— «Γιὰ ζητήματα ποὺ δὲν σὲ ἀφοροῦν, νὰ μὴ φιλονεικεῖς».

**Τίτλος 17.— Γιὰ τοὺς καλοὺς ἐπισκόπους οἱ ὅποιοι
φυλάσσουν τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ.**

Λευϊτ. 21,17-23.— «Κάθε ἄνθρωπος⁴, ποὺ ἔχει ἐλάττωμα, δὲν θὰ πλησιάζει νὰ προσφέρει θυσία. Δηλαδή ἄνθρωπος τυφλός, ἢ κουτσός, ἢ ποὺ ἔχει τὴ μύτη του κολοβή, ἢ τὰ αὐτιά του κομμένα, ἢ ἐκεῖνος ποὺ ἔχει σπάσιμο χεριοῦ ἢ ποδιοῦ, ἢ εἶναι κυρτός, ἢ ἔχει λευκὸ στίγμα στὰ μάτια του, ἢ ἔχει μαδημένα τὰ βλέφαρά του, ἢ ἔχει ἄγρια ψώρα, ἢ λειχήνα, ἢ εἶναι μονόρχις, δὲν θὰ πλησιάζει νὰ προσφέρει θυσίαι στὸν Κύριο, διότι ἔχει ἐλάττωμα. Ἐπὶ τὰ δῶρα τῶν ἁγίων θὰ τρώει, ἀλλὰ δὲν θὰ πλησιάζει στὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ καὶ δὲ θὰ ἐγγίξει στὸ θυσιαστήριό μου. Δὲν θὰ παίρνουν γυναῖκα πόρνη καὶ βέβηλη, διότι εἶναι ἀφιερωμένοι».

Ψαλμ. 131,9.— «Οἱ ἱερεῖς σου ἃς φορέσουν σὰν ἔνδυμα τὴ δικαιοσύνη, καὶ οἱ ἀφοσιωμένοι σὲ σένα ἃς σκιρτοῦν ἀπὸ ἀγαλλίαση».

Παροιμ. 27,23.— «Φρόντισε νὰ γνωρίσεις καλὰ τὶς ψυχὲς τοῦ ποιμνίου σου, καὶ δῶσε τὴν καρδιά σου στὰ κοπάδια σου».

Ζαχ. 11,4.— «Νὰ ποιμένετε τὰ πρόβατα ποὺ μέχρι τώρα προορίζονταν γιὰ σφαγή, αὐτὰ ποὺ οἱ κύριοί τους τὰ ἐσφαζαν καὶ δὲν μετανοοῦσαν, ἀλλὰ αὐτοὶ ποὺ τὰ πωλοῦσαν ἔλεγαν· Ἴσως εἶναι δοξασμένος ὁ Κύριος, γιατί χάρη σ' αὐτὰ πλουτίσαμε, καὶ οἱ ποιμένες τους δὲν αἰσθάνονταν κανένα πόνον γι' αὐτὰ».

79. Ἐννοεῖ τῆς Λευϊτικῆς φυλῆς τοῦ Ἀαρῶν (Λευϊτ. 21, 17).

Ἰεζ. 3,17-21.— «Υἱὲ ἀνθρώπου, σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ Ἰσραήλ, καὶ ἀκοῦσαι ἐκ τοῦ στόματός μου λόγον, καὶ διαστεῖλαι αὐτοῖς παρ' ἐμοῦ. Ἐν τῷ λέγειν με τῷ ἀνόμῳ, ἀποστρέψαι ἀπὸ τῶν ὁδῶν αὐτοῦ τοῦ ζῆν αὐτόν· ἐὰν ὁ ἀνομος ἐκεῖνος τῆ ἀδικία αὐτοῦ ἀποθάνηται, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρός σου ἐκζητήσω. Καὶ σὺ ἐὰν διαστείλῃ τῷ ἀνόμῳ, καὶ μὴ ἀποστρέψῃ ἀπὸ τῆς ἀνομίας αὐτοῦ, ἐν τῇ ἀδικίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται, καὶ σὺ τὴν ψυχὴν σου ρύσῃ. Καὶ ἐν τῷ ἀποστρέφειν δίκαιον καὶ ποιήσῃ παράπτωμα, ἐν ταῖς ἀμαρτίαις αὐτοῦ ἀποθανεῖται, διότι οὐ μὴ μνησθῶσιν αἱ δικαιοσύναι αὐτοῦ, καὶ τὸ αἷμα ἐκ τῆς χειρός σου ἐκζητήσω. Ἐὰν δὲ διαστείλῃ τῷ δικαίῳ τοῦ μὴ ἀμαρτάνειν, σὺ τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν ρύσῃ».

Ἰεζ. 44,21.30.— «Οἶνον οὐ μὴ πῖωσι πᾶς ἱερεὺς ἐν τῷ εἰσπορευέσθαι αὐτὸν εἰς τὴν αὐλὴν ἐσωτέραν. Ἐκ πάντων τῶν ἀπαρχῶν ὑμῶν τοῖς ἱερεῦσιν ἔσται».

Σοφ. Σολ. 6,10.— «Οἱ φυλάξαντες ὁσίως τὰ ὄσια, ὁσιωθήσονται, καὶ οἱ διδαχθέντες αὐτά, εὐρήσουσιν ἀπολογία».

Σοφ. Σειρ. 7,4-31.— «Μὴ ζήτηί παρὰ κυρίου κηδεμονίαν, μηδὲ παρὰ βασιλέως καθέδραν δόξης. Ἐν ὅλῃ ψυχῇ σου εὐλαβοῦ τὸν Κύριον, καὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ θαύμαζε, ἐν ὅλῃ δυνάμει σου δόξαζε τὸν ποιήσαντά σε, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ μὴ ἐγκαταλίπῃς. Φοβοῦ τὸν Κύριον, καὶ δόξασον ἱερέα, καὶ δὸς τὴν μερίδα αὐτῶν, καθὼς ἐνετείλατό σοι».

Σοφ. Σειρ. 32,1-3.— «Ἠγούμενόν σε κατέστησαν; Μὴ ἐπαίρου. Γίνου ἐν αὐτοῖς ὡς εἷς ἐξ αὐτῶν. Φρόντισον αὐτῶν καὶ οὕτως κάθισον, καὶ πᾶσαν τὴν χρεῖαν σου ποιήσας ἀνάπεσον, ἵνα εὐφρανθῆς δι' αὐτούς καὶ εὐδοκίας χάριν λάβῃς τὸν στέφανον».

Ματθ. 16,13.— «Ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου», καὶ τὰ λοιπά.

Ἰω. 21,16.— «Εἶπεν ὁ Κύριος τῷ Πέτρῳ· Σύμων Ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με;».

Ἰεζ. 3,17-21.— «Υἱὲ τοῦ ἀνθρώπου, σὲ ἔχω ἐγκαταστήσει φρουρὸν στὸν Ἰσραηλιτικὸν λαόν· θὰ ἀκούσεις λοιπὸν ἀπὸ τὸ στόμα μου λόγον καὶ θὰ τοὺς ἀπειλήσεις ἐκ μέρους μου. Ὅταν ἐγὼ λέω στὸν παράνομον νὰ ἐπιστρέψει ἀπὸ ζωῆς πού κάνει γιὰ νὰ ζήσῃ, ἐὰν ὁ παράνομος αὐτὸς πεθάνει ἕξαιτίας τῆς ἀδικίας του, θὰ ζητήσω τὴν εὐθύνη γιὰ τὸ αἷμα του ἀπὸ σένα. Ἐὰν ὅμως ἐσὺ μιλῆσῃς ἐπίμονα στὸν παράνομον αὐτὸν καὶ δὲν μετανοήσῃ γιὰ τὴν ἀδικία του, τότε αὐτὸς θὰ πεθάνει γιὰ τὴν ἀδικία του, ἀλλὰ ἐσὺ θὰ σώσῃς τὴν ζωὴ σου. Καὶ ἐὰν κάποιος δίκαιος ἀλλάξῃ καὶ κάνει παραπτώματα, θὰ πεθάνει γιὰ τὶς ἁμαρτίες του, γιατί δὲν θὰ ληφθοῦν ὑπόψη οἱ προηγούμενες καλές του πράξεις, ἀλλὰ τὴν εὐθύνη γιὰ τὸν θάνατό του θὰ τὴ ζητήσω ἀπὸ σένα. Ἐὰν ὅμως διαμαρτυρηθεῖς καὶ προτρέψεις τὸν δίκαιον νὰ μὴ ἁμαρτάνει, ἐσὺ θὰ γλυτώσῃς τὴν ζωὴ σου».

Ἰεζ. 44,21. 30.— «Ὅλοι οἱ ἱερεῖς ὅταν πρόκειται νὰ μποῦν στὴν ἐσωτερικὴ αὐλὴ τοῦ ναοῦ νὰ μὴν πίνουν κρασί. Ὅλες οἱ προσφορὲς τῶν ἀπαρχῶν σας θὰ ἀνήκουν στοὺς ἱερεῖς».

Σοφ. Σολ. 6,10.— «Ὅσοι μὲ εὐλάβεια τήρησαν τὸ ἅγιο θέλημα τοῦ Θεοῦ, θὰ γίνωνται ἅγιοι, καὶ ὅσοι τὸ διδάχθηκαν, θὰ ἔχουν ἀπολογία τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως».

Σοφ. Σειρ. 7,4-31.— «Νὰ μὴ ζητᾶς ἀπὸ τὸν Κύριον κηδεμονία, οὔτε ἀπὸ τὸν βασιλιὰ ἐνδοξες θέσεις. Νὰ δείχνῃς εὐλάβεια στὸν Κύριον μὲ ὅλη τὴν ψυχὴ σου, καὶ νὰ σέβῃς τοὺς ἱερεῖς του. Νὰ δοξάζῃς μὲ ὅλη σου τὴ δύναμη αὐτὸν ποῦ σὲ δημιούργησε, καὶ νὰ μὴ ἐγκαταλείπῃς τοὺς λειτουργοὺς του. Νὰ φοβᾶσαι τὸν Κύριον καὶ νὰ τιμᾷς τὸν ἱερέα δίνοντάς του τὴ μερίδα του, ὅπως ὄρισε ὁ νόμος».

Σοφ. Σειρ. 32,1-3.— «Σὲ ὄρισαν προϊστάμενον; Νὰ μὴ ὑπερηφανεύῃσαι. Νὰ εἶσαι σ' αὐτοὺς σὰν ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς. Νὰ φροντίζῃς γι' αὐτοὺς καὶ ἔπειτα νὰ κάθῃσαι, καὶ ὅταν ἐκπληρώσῃς ὅλες σου τὶς ὑποχρεώσεις, κάθισε γιὰ νὰ εὐφρανθεῖς γι' αὐτοὺς καὶ νὰ πάρῃς τὸ στεφάνι τῆς εὐχαριστίας».

Ματθ. 16,13.— «Ὅταν ὁ Ἰησοῦς πῆγε στὰ μέρη τῆς Καισάρειας τοῦ Φιλίππου», καὶ τὰ λοιπά.

Ἰω. 21,16. «Εἶπε ὁ Κύριος στὸν Πέτρο· Σίμων υἱὲ τοῦ Ἰωνᾶ, μὲ ἀγαπᾷς;».

Λουκᾶ 13,14–12.— «Ἐγένετο φιλονεικία ἐν τοῖς μαθηταῖς, τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς· Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται. Ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλὰ ὁ μείζων 5 ἐν ὑμῖν γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν. Τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος, ἢ ὁ διακονῶν; Οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; Ἐγὼ δὲ εἰμι ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν».

Λουκᾶ 12,42.— «Μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ Κύριος εὐρήσει γρηγοροῦντας. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται 10 καὶ ἀνακλιεῖ αὐτοὺς καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. Εἶπε δὲ Κύριος· Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ Κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ δοῦναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον; Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ὃν ἐλθὼν ὁ Κύριος, αὐτὸν εὐρήσει ποιοῦντα οὕτως. Ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι 15 τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν».

Πράξ. 20,27–32.— «Διαμαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, ὅτι καθαρὸς εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων ὑμῶν. Οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλήν τοῦ Θεοῦ. Προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς 20 τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος. Καὶ ταῦν παρατίθημι ὑμᾶς, ἀδελφοί, τῷ Θεῷ, καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις».

25 Α' Θεσσ. 13,14–12.— «Οὕτω λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ τῷ Θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν. Οὕτε γὰρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν καθὼς οἴδατε, οὕτε ἐν προφάσει πλεονεξίας, Θεὸς μάρτυς, οὕτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὕτε ἀφ' ὑμῶν, οὕτε ἀπὸ ἄλλων, δυνάμενοι ἐν 30 βάρει εἶναι, ὡς Χριστοῦ ἀπόστολοι· ἀλλ' ἐγενήθημεν ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπη τὰ ἑαυτῆς τέκνα».

Λουκᾶ 22,24.— «Ἐγινε φιλονεικία μεταξύ τῶν μαθητῶν γιά τὸ ποιός θεωρεῖται ὅτι εἶναι ὁ μεγαλύτερος· καὶ Ἰησοῦς τοὺς εἶπε· Οἱ βασιλεῖς τῶν ἔθνῶν καταδυναστεύουν αὐτά, καὶ ἐκεῖνοι πού τὰ ἐξουσιάζουν ὀνομάζονται εὐεργέτες τους. Ἔσεῖς ὁμως νὰ μὴ κάνετε τὸ ἴδιο, ἀλλὰ ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ σᾶς ἄς φέρεται ὅπως ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἀρχηγὸς σὰν τὸν ὑπηρέτη. Διότι ποιός εἶναι μεγαλύτερος; Ἐκεῖνος πού κάθεται στὸ τραπέζι ἢ ἐκεῖνος πού ὑπηρετεῖ; Δὲν εἶναι ἐκεῖνος πού κάθεται στὸ τραπέζι; Ἐγὼ ὁμως εἶμαι ἀνάμεσά σας σὰν ὑπηρέτης».

Λουκᾶ 12,42.— «Εἶναι μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ὅταν ἔλθει ὁ Κύριος θὰ τοὺς βρεῖ νὰ εἶναι ἀγρυπνοί. Σᾶς βεβαιώνω ὅτι θὰ ζώσει τὴ μέση του καὶ θὰ τοὺς βάλει νὰ καθίσουν καὶ περνώντας ἀνάμεσά τους θὰ τοὺς ὑπηρετήσῃ. Ἐπίσης ὁ Κύριος εἶπε· Ποιός ἄραγε εἶναι ὁ ἔμπιστος καὶ φρόνιμος οἰκονόμος, τὸν ὁποῖο ὁ Κύριος θὰ τὸν τοποθετήσῃ ἐπικεφαλῆς τῶν ὑπηρετῶν του, γιὰ νὰ τοὺς δίνει τὴν κανονικὴ μερίδα τροφῆς τὴν κατάλληλη ὥρα; Εἶναι μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, πού ὅταν ἔρθῃ ὁ Κύριος θὰ τὸν βρεῖ νὰ ἐνεργεῖ ἔτσι. Σᾶς βεβαιώνω, ὅτι θὰ τὸν κάνει διαχειριστὴ σὲ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του».

Πράξ. 20,27-32.— «Σᾶς βεβαιώνω τὴ σημερινὴ μέρα, ὅτι εἶμαι καθαρὸς ἀπὸ τὸ αἷμα ὄλων σας. Διότι δὲν παρέλειψα νὰ σᾶς κηρύξω ὀλόκληρο τὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ. Προσέχετε λοιπὸν τοὺς ἑαυτοὺς σας καὶ ὀλόκληρο τὸ ποίμνιο, στὸ ὁποῖο τὸ ἅγιο Πνεῦμα σᾶς τοποθέτησε ἐπισκόπους, γιὰ νὰ ποιμαίνετε τὴν ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁποία ἀπέκτησε μὲ τὸ ἴδιο του τὸ αἷμα. Καὶ τώρα, ἀδελφοί μου, σᾶς ἀφιερώνω στὸν Θεὸ καὶ στὸ λόγο τῆς χάριτός του, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴ δύναμη νὰ σᾶς δώσει κληρονομὰ ἀνάμεσα στοὺς ἁγιασμένους».

Α΄ Θεσ. 2,4-6.— «Μιλᾶμε ἔτσι, ὄχι γιὰ νὰ γίνουμε ἀρεστοὶ στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ στὸν Θεό, ὁ ὁποῖος ἐξετάζει τίς καρδιές μας. Διότι δὲν ἤρθαμε ποτὲ μὲ λόγια κολακευτικά, ὅπως γνωρίζετε, οὔτε μὲ ὑστεροβουλία πλεονεξίας, μάρτυς μου ὁ Θεός, οὔτε ζητήσαμε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τιμές, οὔτε ἀπὸ σᾶς, οὔτε ἀπὸ ἄλλους, ἀν καὶ μπορούσαμε νὰ τοὺς ἐπιβαρύνουμε, ὡς ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλὰ εἴμαστε στοργικοὶ ἀνάμεσά σας, ὅπως ἡ μητέρα περιθάλπει τὰ παιδιὰ της».

Α' Τιμ. 3,1ε.— «Εἴ τις ἐπίσκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ. Δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλιον, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, ἀλλ' ἐπιεικῆ μᾶλλον, ἀφιλάργυρον, τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ πολλῇ μετὰ πάσης σεμνότητος. Εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδεν, πῶς Ἐκκλησίας Θεοῦ ἐπιμελήσεται; Οὐ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεῖς, εἰς κρίμα ἐμπέση τοῦ διαβόλου. Δεῖ δὲ καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὄνειδισμὸν ἐμ-
10 πέση καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου».

Α' Τιμ. 5,22.— «Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἀμαρτίαις ἀλλοτρίαις, Ἐαυτὸν ἀγνὸν τήρει».

Τίτ. 1,7.— «Δεῖ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς Χριστοῦ ἀπόστολον καὶ οἰκονόμον· μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πά-
15 ροῖνον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰχροκερδῆ, ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σὴφρονα, δίκαιον, ὄσιον, ἐγκρατῆ».

Τίτ. 3,1.— «Μηδεὶς σου περιφρονεῖτω τῆς νεότητος. Ὑπομίμησκε αὐτοῦ ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάττεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐτοιμοὺς εἶναι».

20 Α' Πέτρ. 5,3.— «Ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς, ἀλλ' ἐκουσίως, μηδὲ αἰχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως κατὰ Θεόν· μηδὲ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, ἀλλὰ τύπος γινόμενοι τοῦ ποιμνίου».

Μ. Βασιλείου, Ὅροι κατὰ Πλάτος Β', 5.— Τὸν προεστῶτα
25 μὴ ἐπαιρέτω τὸ ἀξίωμα, ἵνα μὴ ἐκπέση τοῦ μακαρισμοῦ τῆς ταπεινοφροσύνης, ἧ καὶ αὐτὸς «τυφλωθεῖς εἰς κρίμα ἐμπέση τοῦ διαβόλου». Ἄλλ' ἐκεῖνο πεπείσθω, ὅτι ἡ τῶν πλειόνων ἐπιμέλεια πλειόνων ἐστὶν ὑπηρεσία. Ὡς οὖν ὁ πολλοῖς μὲν ὑπηρετῶν

Α' Τιμ. 3,1-7.— «Ὅποιος ποθεῖ ἐπισκοπή, καλὸ ἔργο ἐπιθυμεῖ. Πρέπει ὁμως ὁ ἐπίσκοπος νὰ εἶναι ἀμεμπτος, ἄνδρας μᾶς γυναίκας, νηφάλιος, ἀξιοπρεπής, φιλόξενος, διδακτικός, ὄχι μέθυσος, ὄχι βίαιος, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπεικής, ἀφιλάργυρος, νὰ διευθύνει καλὰ τὸ δικό του σπίτι, νὰ ἔχει παιδιά πού ὑποτάσσονται πολὺ καὶ μὲ σεμνότητα. Γιατί, ἂν κάποιος δὲν μπορεῖ νὰ διευθύνει τὸ σπίτι του, πῶς θὰ φροντίσει τὴν Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ; Νὰ μὴ εἶναι νεοφώτιστος, γιὰ νὰ μὴ κυριευτεῖ ἀπὸ ἀλαζονεία καὶ πέσει στὴν καταδίκη τοῦ διαβόλου. Ἀκόμα πρέπει νὰ ἔχει καὶ καλὴ μαρτυρία ἀπὸ τοὺς ἔξω ἀνθρώπους, γιὰ νὰ μὴ ἐξευτελισθεῖ καὶ πέσει στὴν παγίδα τοῦ διαβόλου».

Α' Τιμ. 5,22.— «Νὰ μὴ ἐπιθέτεις γρήγορα τὰ χέρια σου σὲ κανέναν, οὔτε νὰ συμμετέχεις σὲ ξένες ἁμαρτίες: Νὰ διατηρεῖς τὸν ἑαυτό σου ἄγνό».

Τίτ. 5,22.— «Ὁ ἐπίσκοπος, ὡς ἀπόστολος καὶ οἰκονόμος τοῦ Χριστοῦ, δὲν πρέπει νὰ ἔχει καμμιά κατηγορία, νὰ μὴ εἶναι αὐθάδης, οὔτε ὀργίλος, οὔτε μέθυσος, οὔτε βίαιος, οὔτε αἰσχροκερδής, ἀλλὰ φιλόξενος, φιλόγαθος, συνетός, δίκαιος, εὐσεβής, ἐγκρατής».

Τίτ. 3,1.— «Κανεῖς ἄς μὴ σὲ καταφρονεῖ ἐπειδὴ εἶσαι νέος⁸⁰. Νὰ τοὺς ὑπενθυμίξεις νὰ ὑποτάσσονται στὶς ἀρχές καὶ τὶς ἐξουσίες, νὰ πειθαρχοῦν, καὶ νὰ εἶναι πρόθυμοι γιὰ κάθε καλὸ ἔργο».

Α' Πέτρ. 5,3.— «Νὰ ἐπιβλέπετε ὄχι ἀναγκαστικά, ἀλλὰ θεληματικά, οὔτε μὲ τρόπο αἰσχροκερδῆ, ἀλλὰ μὲ προθυμία σύμφωνη πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· οὔτε σὰν νὰ ἔχετε κυριαρχικὴ ἐξουσία πάνω σὲ κείνους πού σᾶς ἔλαχε νὰ ποιμαίνετε, ἀλλὰ νὰ γίνεστε ὑπόδειγμα σὸ ποίμνιο».

Μ. Βασιλείου, Ὅροι κατὰ πλάτος 2,5.— «Τὸν προαϊστάμενο δὲν πρέπει τὸ ἀξίωμα νὰ τὸν κάνει νὰ ἐπαίρεται, γιὰ νὰ μὴ ξεπέσει ἀπὸ τὸν μακαρισμὸ τῆς ταπεινοφροσύνης, ἢ «γιὰ νὰ μὴ τυφλωθεῖ καὶ αὐτὸς καὶ πέσει στὴν καταδίκη τοῦ διαβόλου»⁸¹. Ἀλλὰ νὰ εἶναι πεπεισμένος, ὅτι ἡ φροντίδα περισσοτέρων, εἶναι ὑπηρεσία περισσοτέρων. Ὅπως λοιπὸν ἐκεῖνος πού ὑπηρετεῖ τραυματισμένους καὶ

80. Α' Τιμ. 4, 12.

81. Α' Τιμ. 3, 6.

τετραυματισμένοις καὶ ἀποξύνων μὲν τοὺς ἰχῶρας ἐκάστου τραύματος, προσάγων δὲ τὰ βοηθήματα κατὰ τὴν ἰδιότητα τῆς ὑποκειμένης κακώσεως, οὐχὶ ἐπάρσεως ἀφορμὴν τὴν ὑπηρεσίαν λαμβάνει, ἀλλὰ μᾶλλον ταπεινώσεως καὶ ἀγωνίας, καὶ πολὺ
 5 πλέον οὗτος ὁ τὰ ἀσθενήματα ἰᾶσθαι τῆς ἀδελφότητος πιστευθεῖς, ὡς πάντων ὑπηρετῆς καὶ ὑπὲρ πάντων λόγον ἔχων δοῦναι, διανοεῖσθαι καὶ ἀγωνιᾶν ὀφείλει. Τούτω γὰρ τῷ τρόπῳ κατορθωθήσεται ὁ σκοπὸς τοῦ Κυρίου εἰπόντος· «εἴ τις θέλει ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω πάντων ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος».

10 Τοῦ ἰδίου, Ἐρώτ. 25.— Ὁ τὴν κοινὴν φροντίδα πεπιστευμένως, ὡς ὀφείλων λόγον δοῦναι περὶ ἐκάστου τῶν ἐμπεπιστευμένων, οὕτω διακεῖσθω.

Τοῦ ἰδίου, Ἐπιστολὴ 1η.— Μανθάνειν ἀνεπαισχύντως καὶ διδάσκειν ἀνεπιφθόνως, καὶ εἴ τι παρ' ἑτέρου δεδίδακται, μὴ
 15 ἐπικρύπτειν, ὥσπερ αἱ φαῦλαι τῶν γυναικῶν, αἱ τὰ νόθα ὑποβαλλόμεναι, ἀλλὰ κηρύσσειν εὐγνωμόνως τὸν Πατέρα τοῦ Λόγου.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγος Α' Εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα.— Ἀνθρώπῳ, χαλεποῦ ὄντος τοῦ εἰδέναι ἄρχεσθαι, κινδυνεύει μᾶλλον
 20 χαλεπώτερον εἶναι τὸ εἰδέναι ἄρχειν ἀνθρώπων· καὶ μάλιστα ἀρχὴν ταύτην τὴν ἡμετέραν, τὴν ἐν νόμῳ θεῖῳ καὶ πρὸς Θεὸν ἄγουσαν, ἧς, ὅσον τὸ ὕψος καὶ τὸ ἀξίωμα, τοσοῦτον καὶ ὁ κίνδυνος.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Αὕτη μοι φαίνεται τῷ ὄντι τέχνη τις εἶναι
 25 τεχνῶν καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν, ἀνθρωπὸν ἄγειν τὸ πολυτροπώτατον ζῶον καὶ ποικιλώτατον.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Ὡσπερ τοῖς σώμασιν, οὐ τὴν αὐτὴν φαρμακείαν καὶ τροφήν προσφέρονται ἅπαντες, ἄλλοι δὲ ἄλλην, ἢ εὐεκτοῦντες ἢ κάμνοντες, οὕτω καὶ τὰς ψυχὰς διαφόρῳ λόγῳ
 30 καὶ ἀγωγῇ θεραπευτέον. Μάρτυρες δὲ τῆς θεραπείας, ὧν καὶ τὰ πάθη. Τοὺς μὲν ἄγει λόγος, οἱ δὲ ρυθμίζονται παραδείγματι. Οἱ

καθαρίζει τὸ πύον κάθε τραύματος καὶ προσφέρει τὰ θεραπευτικὰ μέσα ἀνάλογα μὲ τὴν ἰδιομορφία τῆς κακώσεως πού ὑπάρχει, δὲν ἐκλαμβάνει τὴν ὑπηρεσία ὡς ἀφορμὴ ἐπάρσεως, ἀλλὰ μᾶλλον ταπεινώσεως καὶ ἀγωνίας, ἔτσι πολὺ περισσότερο αὐτὸς πού ἔχει ἀναλάβει νὰ θεραπεύει τὶς ἀσθένειες τῆς ἀδελφότητος, ὡς ὑπρέτης ὄλων, καὶ πού ἔχει νὰ δώσει λόγο γιὰ ὅλους, πρέπει νὰ σκέφτεται καὶ νὰ ἀγωνιᾷ. Διότι μόνο μ' αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ ἐπιτευχθεῖ ὁ σκοπὸς τοῦ Κυρίου ὁ ὁποῖος εἶπε· «Ὅποιος θέλει νὰ εἶναι πρῶτος μεταξὺ σας, νὰ εἶναι τελευταῖος ὄλων καὶ ὑπρέτης ὄλων»⁸².

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π. 25—Ἐκεῖνος πού ἔχει ἀναλάβει τὴ φροντίδα τῶν κοινῶν, νὰ φέρεται σὰν νὰ πρόκειται νὰ δώσει λόγο γιὰ τὸν καθένα ἀπὸ αὐτοὺς πού τοῦ ἔχουν ἐμπιστευθεῖ.

Τοῦ ἰδίου, Ἐπιστολὴ 1η.— Νὰ μαθαίνει χωρὶς νὰ ἔχει λόγους νὰ ντρέπεται γι' αὐτό, νὰ διδάσκει χωρὶς νὰ προκαλεῖ φθόνον, καὶ ὅ,τι τυχὸν διδάχθηκε ἀπὸ ἄλλον νὰ μὴ τὸ κρύβει, ὅπως οἱ διεφθαρμένες γυναῖκες, οἱ ὁποῖες ἀποβάλλουν τὰ νόθα· ἀλλὰ νὰ κηρύττει μὲ εὐγνωμοσύνη τὸν Πατέρα τοῦ Λόγου.

Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος Α' Εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα.— Ἐφόσον εἶναι δύσκολο στὸν ἄνθρωπο νὰ μάθει νὰ ἐξουσιάζεται, κινδυνεύει νὰ εἶναι πιὸ δύσκολο νὰ μάθει νὰ ἐξουσιάζει τοὺς ἀνθρώπους, καὶ μάλιστα ἐξουσία σὰν αὐτὴ τῆ δικῆ μας, ἣ ὁποία ὀδηγεῖ στὸν θεϊκὸ νόμον καὶ στὸν Θεό, τῆς ὁποίας ὅσο μεγάλο εἶναι τὸ ὕψος καὶ τὸ ἀξίωμά της, ἄλλο τόσο μεγάλος εἶναι καὶ ὁ κίνδυνος.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Αὐτὴ μοῦ φαίνεται πῶς εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο ἡ τέχνη τῶν τεχνῶν καὶ ἡ ἐπιστήμη τῶν ἐπιστημῶν, τὸ νὰ καθοδηγεῖς ἄνθρωπο, τὸ πιὸ πανοῦργον καὶ πολυμήχανον ζῶον.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Ὅπως στὰ σώματα δὲν δίνουν ὅλοι τὰ ἴδια φάρμακα καὶ τὴν ἴδια δίαιτα, ἀλλὰ ὁ καθένας διαφορετικῆ, ἀνάλογα μὲ τὸ ἂν εἶναι γερὸς ἢ ὑποφέρει, ἔτσι καὶ τὶς ψυχὰς πρέπει νὰ τὶς θεραπεύουμε μὲ διαφορετικὰ λόγια καὶ ἀγωγή. Καὶ μάρτυρες τῆς θεραπείας εἶναι αὐτοὶ πού ἔχουν καὶ τὰ πάθη. Ἄλλους λοιπὸν τοὺς καθοδηγεῖ ὁ λόγος, ἄλλοι διοικοῦνται μὲ τὸ παράδειγμα. Ἄλ-

μὲν δέονται κέντρον, οἱ δὲ χαλινοῦ. Καὶ οἱ μὲν γὰρ εἰσι νωθεῖς καὶ δυσκίνητοι πρὸς τὸ καλόν, οὗς τῆ πληγῆ τοῦ λόγου διεγερτέον, οἱ δὲ θερμότεροι τοῦ μετρίου τῷ πνεύματι καὶ δυσκάθεκτοι ταῖς ὀρμαῖς, καθάπερ πῶλοι γενναῖοι ἔξω τῆς νύσσης θέοντες.

5 Τοὺς μὲν ἔπαινος ὤνησεν, τοὺς δὲ ψόγος· ἀμφοτέρα μετὰ τοῦ καιροῦ καὶ τοῦ λόγου. Τοὺς μὲν παράκλησις κατορθοῖ, τοὺς δὲ ἐπιτίμησις· καὶ αὐθις, τοὺς μὲν ἐν τῷ κοινῷ διελεγχόμενους, τοὺς δὲ κρύβδην. Φιλοῦσι γὰρ οἱ μὲν καταφρονεῖν τῶν ἰδίων νουθετημάτων, πλήθους καταγνώσει σωφρονιζόμενοι, οἱ δὲ

10 πρὸς ἐλευθερίαν τῶν ἐλέγχων ἀναισχυντεῖν, τῷ τῆς ἐπιτιμήσεως μυστήριῳ παιδαγωγούμενοι, καὶ ἀντιδιδόντες τῆς συμπαθείας τὴν εὐπάθειαν. Τῶν μὲν παρατηρεῖν ἐπιμελῶς ἀναγκαῖον, μέχρι καὶ τῶν σμικροτάτων, ὅσον τὸ οἶσθαι λανθάνειν· τῶν δὲ ἔστιν ἅ καὶ παρορᾶν ἀμεινον, ὥστε ὀρῶντας μὴ ὀρᾶν, καὶ ἀκού-

15 οντας μὴ ἀκούειν· μήτε τῆ χρητότητι μαλακίζειν, μήτε τραχύνειν τῆ χαλεπότητι.

Τοῦ ἰδίου, δπ. π.— Οὗτος ὁρος πάσης πνευματικῆς προστασίας, πανταχοῦ τὸ καθ' ἑαυτὸν παρορᾶν πρὸς τὸ τῶν ἄλλων συμφέρον.

20 Τοῦ ἰδίου. Λόγος Α' εἰς τὸ Πάσχα.— Παιδῶν φεῖδεσθαι πατρικὸς νόμος.

Τοῦ ἰδίου.— Τροφή καὶ τοῦ τρέφοντός ἐστὶν ἡ διδασκαλία.

Τοῦ ἰδίου.— Ἐπιτιμῆσαι γαληνῶς, ἐπαινεῖσαι παιδευτικῶς, καὶ μηδέτερον τῆ ἀμετρία λυμαίνεσθαι, ἀλλὰ ποιῆσαι καὶ τὴν

25 ἐπιτίμησιν πατρικὴν, καὶ τὸν ἔπαινον ἀρχικόν· μήτε τὸ ἀπαλὸν ἔκλυτον, μήτε στυφὸν τὸ αὐστηρόν· ἀλλὰ τὸ μὲν ἐπιείκειαν, τὸ δὲ φρόνησιν, καὶ φιλοσοφίαν ἀμφοτέρα.

λοι χρειάζονται κεντρὶ καὶ ἄλλοι χαλινάρι. Καὶ ἄλλοι θέβαια εἶναι νωθροὶ καὶ δυσκίνητοι πρὸς τὸ καλόν, τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ τοὺς διεγείρουμε μὲ τὸ χτύπημα τοῦ λόγου, ἄλλοι πάλι εἶναι πῶ θερμοὶ ἀπὸ τὰ συνηθισμένο μέτρο ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ δυσκολοσυγκράτητοι στὶς ὁρμές, τρέχοντες σὰν ζωηρὰ πουλάρια ἔξω ἀπὸ τὸ πεδίο τῶν ἀγώνων. Τοὺς πρώτους τοὺς ὠφελεῖ ὁ ἔπαινος, ἐνῶ τοὺς ἄλλους ἢ κατάκριση· καὶ τὰ δύο ὁμῶς στὴν κατάλληλη ὥρα καὶ μὲ τὰ κατάλληλα λόγια. Σὲ ἄλλους εἶναι ἀποτελεσματικὴ ἢ παράκληση, ἐνῶ σ' ἄλλους ἢ ἐπίπληξη. Καὶ πάλι· ἄλλους ὅταν τοὺς ἐλέγχουμε δημόσια, καὶ ἄλλους κρυφά. Διότι ἄλλοι περιφρονοῦν συνήθως τὶς κατ' ἰδίαν νουθεσίαις καὶ συντείνονται μὲ τὴν ἀποδοκιμασίαν τοῦ πλήθους, ἀντίθετα ἄλλοι, ἐνῶ αὐθαδιάζουν στὶς ἐλεύθερες παρατηρήσεις, συντείνονται μὲ τὴ μυστικότητα τῆς ἐπιπλήξεως καὶ ἀνταποκρίνονται στὴ συμπάθεια μὲ εὐαισθησία. Ἄλλους πρέπει νὰ τοὺς κάνουμε παρατηρήσεις ἀκόμα καὶ γιὰ τὰ πολὺ μικρὰ πράγματα, ἀκόμα καὶ αὐτὰ πού φαίνονται νὰ διαφεύγουν τὴν προσοχὴ μας, ἐνῶ σὲ ἄλλους εἶναι καλύτερα νὰ παραβλέπουμε μερικὰ πράγματα, ὥστε, ἐνῶ τὰ βλέπουμε, νὰ κάνομε πῶς δὲν τὰ βλέπουμε, καὶ ἐνῶ τὰ ἀκοῦμε, νὰ κάνομε πῶς δὲν τὰ ἀκοῦμε. Οὔτε μὲ τὴν καλωσύνη νὰ τοὺς κάνομε μαλθακούς, οὔτε μὲ τὴν αὐστηρότητά μας νὰ τοὺς σκληρύνουμε.

Τοῦ ἰδίου.— Αὐτὸς εἶναι ὁ ὅρος κάθε πνευματικῆς προστασίας· σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις νὰ παραβλέπουμε αὐτὸ πού ἐμεῖς κρίνουμε σωστό, ἀποβλέποντας πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἄλλων.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος Α' Εἰς τὸ Πάσχα.— Νόμος πατρικὸς εἶναι νὰ φροντίζουν τὰ παιδιά τους μὲ πολλὴ περίσκεψη.

Τοῦ ἰδίου.— Ἡ διδασκαλία εἶναι τροφή καὶ αὐτοῦ πού διδάσκει.

Τοῦ ἰδίου.— Νὰ ἐπιτιμᾷς ἤρεμα, νὰ ἐπαινεῖς κατὰ τρόπο παιδαγωγικόν, καὶ οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο νὰ τὸ καταστρέφεις μὲ τὴν ἔλλειψη μέτρου, ἀλλὰ νὰ κάνεις καὶ τὴν ἐπίπληξη πατρικά, καὶ τὸν ἔπαινο ἔξουσιαστικά· οὔτε ἢ ἀπαλότητα νὰ εἶναι ἄτονη, οὔτε ἢ αὐστηρότητα νὰ εἶναι στυφή· ἀλλὰ τὸ πρῶτο νὰ τὸ διακρίνει ἐπιείκεια, ἐνῶ τὸ ἄλλο σύνεση, καὶ τὰ δύο δὲ ἀγάπη.

Τοῦ ἰδίου.— Ὅσον τὸ ὕψος καὶ τὸ ἀξίωμα, τοσοῦτον καὶ ὁ κίνδυνος.

Τοῦ ἰδίου.— Οἱ ἱερεῖς ἐνδύσασθε δικαιοσύνην. Μὴ διασπείρωμεν τὰ πρόβατα τῆς νομικῆς καὶ διαφθείρωμεν, ὑπὲρ ὧν ἔθηκε τὴν ψυχὴν ὁ ποιμὴν ὁ καλός, ὁ γινώσκων τὰ ἴδια, καὶ γινωσκόμενος ὑπὸ τῶν ἰδίων, καὶ καλῶν κατ' ὄνομα, καὶ εἰσάγων αὐτά, καὶ ἐξάγων ἀπὸ τε ἀπιστίας εἰς πίστιν, καὶ ἀπὸ τῆς ζωῆς ταύτης εἰς τὴν ἐκεῖθεν ἀνάπασιν· φοβηθῶμεν μὴ ἀφ' ἡμῶν ἀρξῆται τὸ κρίμα καὶ τὴν ἀπειλήν· μὴ λάβωμεν ἐκ χειρὸς Κυρίου
10 διπλᾶ τὰ ἁμαρτήματα, αὐτοὶ τε οὐκ εἰσιόντες, καὶ τοὺς εἰσελθεῖν δυναμένους κωλύοντες.

Τὰ πρόβατα μὴ ποιμαίνετε τοὺς ποιμένας, μηδὲ ὑπὲρ τοὺς ἑαυτῶν ὄρους ἐπαίρεσθε. Ἄρκεϊ γὰρ ὑμῖν ἂν καλῶς ποιμαίνεσθε. Μὴ κρίνετε τοὺς κριτάς, μηδὲ νομοθετῆτε τοῖς νομοθέταις.
15 Οὐ γάρ ἐστιν ὁ Θεὸς ἀκαταστασίας καὶ ἀταξίας, ἀλλ' εἰρήνης καὶ τάξεως.

Καὶ ὀφθαλμὸς παιδευτοῦ σιωπῶσα διδασκαλία.

Γρηγορίου Νύσσης.— Ὅσον κρείττων ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος, τοσοῦτω τιμιώτερος τῶν τὰ σώματα θεραπευόντων ὁ τὰς
20 ψυχὰς ἐξιώμενος.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Περὶ ἱερωσύνης λόγος 3. — Τοσοῦτον ἀνώτερον βασιλείας ἔστηκεν ἱερωσύνη, ὅσον πνεύματος καὶ σαρκὸς τὸ μέσον.

Τοῦ ἰδίου.— Οὐ γὰρ ἔστι τὰ τῶν ἱερέων κρύπτεσθαι ἐλαττώματα, ἀλλὰ καὶ τὰ σμικρότατα ταχέως κατάδηλα γίνεται.

Τοῦ ἰδίου.— Οὐ χρὴ τὴν σύνεσιν ἡλικίᾳ κρίνειν, οὐδὲ τὸν πρεσβύτερον ἀπὸ τῆς πολιᾶς δοκιμάζειν, οὐδὲ τὸν νέον πάντως ἀπειργεῖν τῆς τοιαύτης διακονίας, ἀλλὰ τὸν νεόφυτον. Πολλὸ δὲ ἀμφοτέρων τὸ μέσον.

30 Τοῦ ἰδίου.— Οἱ πολλοί, ὅταν τινὰ ἴδωσι χρημάτων κρείττο-

Τοῦ ἰδίου.— Ὅσο πῶς ψηλὸ εἶναι τὸ ἀξίωμα, τόσο μεγαλύτερος εἶναι καὶ ὁ κίνδυνος.

Τοῦ ἰδίου.— Οἱ ἱερεῖς ἐνδυθεῖτε δικαιοσύνη. Νὰ μὴ διασκορπίζουμε τὰ πρόβατα τῆς βοσκῆς, καὶ νὰ μὴ καταστρέφουμε αὐτὰ γιὰ τὰ ὁποῖα θυσιάσε τῇ ζωῇ του ὁ καλὸς Ποιμένας, ὁ ὁποῖος γνωρίζει τὰ δικά του πρόβατα καὶ γνωρίζεται ἀπὸ αὐτὰ⁸³, τὰ βάζει καὶ τὰ θγάζει ἀπὸ τὴν ἀπιστία στὴν πίστη καὶ ἀπὸ τὴν ζωὴ αὐτῆ στὴν μέλλουσα ἀνάπαυση· ἅς φοθηθοῦμε μήπως ἀπὸ μᾶς ἀρχίσει τὴν κρίση καὶ τὴν ἀπειλή⁸⁴· νὰ μὴ πάρουμε ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Κυρίου διπλᾶ τὰ ἁμαρτήματα, γιὰ τὸ ὅτι καὶ ἡμεῖς δὲν μπαίνουμε, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους πού μποροῦν νὰ μπουῖν μέσα τοὺς ἐμποδίζουμε⁸⁵.

Τὰ πρόβατὰ νὰ μὴ ποιμαίνετε τοὺς ποιμένες, οὔτε νὰ ἐπαίρεσθε περισσότερο ἀπὸ ὅσο ἐπιτρέπει ἡ θέση σας. Διότι σᾶς εἶναι ἀρκετὸ νὰ ποιμαίνεσθε καλά. Νὰ μὴ ἐπικρίνετε τοὺς κριτές, οὔτε νὰ νομοθετεῖτε γιὰ τοὺς νομοθέτες. Διότι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι Θεὸς ἀκαταστασίας καὶ ἀταξίας, ἀλλὰ Θεὸς εἰρήνης καὶ τάξεως⁸⁶.

Καὶ τὸ μάτι τοῦ ἐκπαιδευτοῦ ἀποτελεῖ σιωπηρὴ διδασκαλία.

Γρηγορίου Νύσσης.— Ὅσο ἀνώτερη εἶναι ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα, τόσο πῶς ἄξιος τιμῆς εἶναι αὐτὸς πού φροντίζει τὶς ψυχὰς ἀπὸ ἐκείνους πού ὑπηρετοῦν τὰ σώματα.

Ἰω. Χρυσόστομος, Περί ἱερωσύνης, Λόγος 3ος.— Τόσο πῶς ψηλὰ ἀπὸ τὴ βασιλεία στέκεται ἡ ἱερωσύνη, ὅση εἶναι τὸ μέσο ἀνάμεσα στὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κρυφτοῦν τὰ ἐλαττώματα τῶν ἱερέων, ἀλλ' ἀκόμα καὶ τὰ πολὺ μικρὰ γίνονται φανερὰ γρήγορα.

Τοῦ ἰδίου.— Δὲν πρέπει νὰ κρίνουμε τὴ φρόνηση ἀπὸ τὴν ἡλικία, οὔτε νὰ ἐπιδοκιμάζουμε τὸν ἡλικιωμένο ἀπὸ τὰ ἄσπρα του μαλλιά, οὔτε νὰ ἀποκλείουμε ὅπωςδήποτε τὸν νέο ἀπὸ τὸ ὑπόργημα αὐτό, ἀλλὰ μόνο τὸν νεοφώτιστο. Εἶναι μεγάλη ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς τοὺς δύο.

Τοῦ ἰδίου.— Πολλοὶ ὅταν δοῦν κάποιον πού εἶναι ὑπεράνω

83. Ἰω. 10, 3. 84. Α' Πέτρ. 4, 17. 85. Λούκᾶ 11, 52. 86. Α' Κορ. 14, 33.

να, εὐθέως αὐτὸν ἐπιτήδειον εἶναι πρὸς ταύτην ἀποφαίνονται οἰκονομίαν. Ὁ τοιοῦτος λυμεῶν ἂν εἶη προστάτης, καὶ λύκος ἀντὶ ποιμένος.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος 1 εἰς Ψαλμὸν 50.— Μηδεὶς μῆτε νέον διαβάλλῃ, μῆτε γέροντα ἐγκωμιάζῃ. Οὔτε γὰρ ἡ πολὺ ἀρετὴ, οὔτε ἡ νεότης κακία. Πολλοὶ καὶ ἐν νεότητι φιλοσοφίαν ὑπεδειξαντο· πολλοὶ καὶ γὰρ ἐν γῆρει ὑπεσκελίσθησαν. Καὶ γὰρ οἱ τρεῖς παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ ἦσαν, καὶ τὴν φλόγα δρόσον εἰργάσαντο· καὶ Δανιὴλ δωδεκαέτης ὢν, τῷ δήμῳ τῷ Ἑβραϊκῷ διελέγετο καὶ τοὺς λέοντας πρόβατα ἐποίησεν· οὐ τὴν φύσιν μεταβαλὼν, ἀλλὰ τὴν θηριωδίαν αὐτῶν τῇ πίστει χαλινώσας. Καὶ Παῦλος γεγηρακῶς ἦν καὶ πεπολιωμένος, καὶ σκυλευτῆς γέγονε τῶν Ἐκκλησιῶν. Καὶ μετὰ ταῦτα τὸ βραβεῖον τῆς πίστεως ἤρπασεν, καὶ πρόβατον γέγονεν ἀγαθότητος, καὶ κήρυξ, καὶ ἀπόστολος. Μὴ οὖν τὸν νέον διάβαλλε, μηδὲ τὸν γεγηρακῶτα ἐπαίνει. Οὐ γὰρ ἐν τῇ διαφορᾷ τῆς ἡλικίας ἀρετὴ καὶ κακία, ἀλλὰ ἐν τῇ διαφορᾷ τῆς γνώμης. Κἂν ἦς νηφάλιος, οὐδὲν σε καταβλάψει τὸ ἄωρον τῆς ἡλικίας· κἂν ἦς ράθυμος, οὐδὲν σε ὠφελήσει τὸ γῆρας. Πολιὰ γὰρ οὐ τρίχες λευκαί, ἀλλὰ ψυχῆς ἀρετὴ. Οὗτος τοίνυν ὁ Δαβὶδ νέος ὢν, ὠριμον τὸν καρπὸν τῆς ἀρετῆς ἐκέκτητο. Ἦλθεν ὁ Σαμουὴλ πρὸς τὸν Ἰεσσαί, ἔχων τὸ κέρασ, ἐνθα τὸ ἔλαιον ἦν τὸ ἅγιον. Καὶ τί φησιν; Ἐπεμψέ με ὁ Θεὸς ποιῆσαι βασιλέα τῶν υἱῶν σου ἕνα. Ὁ Ἰεσσαί ἀκούσας βασιλέα, νομίσας ἐκείνῳ ἐπιτήδειον εἶναι τὸ ἀξίωμα, ἀγει τὸν πρῶτον υἱόν, καὶ φησιν ὁ προφήτης· Πάραγε αὐτόν, οὐκ ἠδόκησεν ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ. Ἄγει τὸν δεύτερον· οὐδὲ οὗτος. Τὸν τρίτον· οὐδὲ οὗτος· τὸν τέταρτον, τὸν πέμπτον. Ἀνηλώθη ὁ χορὸς τῶν παίδων καὶ ὁ ζητούμενος οὐχ ἠύρισκετο. Λέγει αὐτῷ· Ἐχεις ἄλλον; Ἠσχύνθη ὁ πατήρ· ἔχω ἕνα, φησὶν, μικρόν, εὐτελῆ· βασιλέα ζητεῖς, μικρόν, εὐτελῆ, ποιμένα. Ἄνθρωπος ἐξουθενεῖ, ἀλλ' ὁ Θεὸς στεφανοῖ. «Οὐ γὰρ ὡς δψεται ἄνθρωπος, δψεται Θεός. Ἄνθρωπος εἰς πρόσωπον,

χρημάτων, ἀμέσως συμπεραίνουν ὅτι αὐτὸς εἶναι κατάλληλος γι' αὐτὸ τὸ λειτούργημα. Αὐτὸς ὅμως ὁ προστάτης μπορεῖ νὰ εἶναι ἐκμεταλλευτὴς καὶ λύκος ἀντὶ ποιμένας.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος 1ος εἰς Ψαλμ. 50.— Οὔτε τὸν νέο νὰ διαβάλλει κανεῖς, οὔτε τὸν γέρο νὰ ἐγκωμιάζει. Διότι οὔτε τὰ ἄσπρα μαλλιά εἶναι ἀρετὴ, οὔτε ἡ νεότητα κακία. Πολλοὶ καὶ στὴ νεότητά τους ἐπέδειξαν ἀρετὴ, καὶ πολλοὶ στὰ γηρατεία τους διεφθάρησαν. Καὶ πραγματικὰ οἱ τρεῖς παῖδες ρίχτηκαν μέσα στὸ καμίνι καὶ μετέβαλαν τὴ φλόγα σὲ δροσιά· καὶ ὁ Δανιὴλ, ἐνῶ ἦταν δώδεκα ἐτῶν, μλοῦσε στὸ ἑβραϊκὸ πλῆθος καὶ ἔκανε τὰ λιοντάρια πρόβατα· ὄχι μεταβάλλοντας τὴ φύση τους, ἀλλὰ χαλινώνοντας τὴ θηριωδία τους μὲ τὴν πίστη. Καὶ ὁ Παῦλος ἦταν γηρασμένος καὶ εἶχε ἄσπρα μαλλιά, ἀλλὰ ἐγινε διώκτης τῶν Ἐκκλησιῶν. Καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ ἄρπαξε τὸ βραβεῖο τῆς πίστεως καὶ ἐγινε πρόβατο καλωσύνης καὶ κήρυκας καὶ ἀπόστολος. Μὴ κατηγορεῖς λοιπὸν τὸν νέο, οὔτε νὰ ἐπαινεῖς τὸν γέρο. Διότι ἡ ἀρετὴ ἢ κακία δὲν βρίσκεται στὴ διαφορὰ τῆς ἡλικίας, ἀλλὰ στὴ διαφορὰ τῆς γνώμης. Καὶ ἂν εἶσαι νηφάλιος, σὲ τίποτε δὲν θὰ σὲ βλάψει τὸ νεαρὸ τῆς ἡλικίας. *Ἄν πάλι εἶσαι νωθρός, σὲ τίποτε δὲν θὰ σὲ βοηθήσουν τὰ γηρατεία. Διότι ὠριμότητα δὲν εἶναι οἱ ἄσπρες τρίχες, ἀλλὰ ἡ ἀρετὴ τῆς ψυχῆς. *Ἐτι λοιπὸν ὁ Δαβὶδ, ἐνῶ ἦταν νέος, εἶχε ὠριμο τὸν καρπὸ τῆς ἀρετῆς. *Ἦρθε ὁ Σαμουὴλ στὸν Ἰεσσαὶ κρατώντας τὸ δοχεῖο μέσα στὸ ὅποιο ὑπῆρχε τὸ ἅγιο λάδι. Καὶ τί λέει; Μὲ ἔστειλε ὁ Θεὸς νὰ κάνω ἕνα ἀπὸ τὰ παιδιά σου βασιλιά. *Ὁ Ἰεσσαὶ ἀκούοντας βασιλιά, νομίζοντας ὅτι τὸ ἀξίωμα εἶναι κατάλληλο γιὰ ἐκεῖνον, ἔφερε τὸν πρῶτο γιό του, καὶ ὁ προφήτης εἶπε· Πάρε τὸν αὐτόν, δὲν ἄρεσε αὐτὸς στὸν Θεό. Φέρνει τὸν δεύτερο· οὔτε αὐτός· τὸν τρίτο· οὔτε αὐτός· τὸν τέταρτο, τὸν πέμπτο. Τελείωσε τὸ σύνολο τῶν παιδιῶν, καὶ αὐτὸς τὸν ὅποιο ζητοῦσε δὲν βρέθηκε. Λέει στὸν Ἰεσσαί· *Ἐχεις ἄλλον; Νιτράπηκε ὁ πατέρας· *Ἐχω, εἶπε, ἕναν μικρὸ καὶ ἀνάξιο λόγου· ἐσὺ βασιλιά ζητᾷς· αὐτὸς εἶναι μικρός, ἀνάξιος λόγου, βοσκός. *Ὁ ἄνθρωπος τὸν ἐξευτελίζει, ἀλλὰ ὁ Θεὸς τὸν στεφανώνει. Διότι ὁ Θεὸς δὲν βλέπει ὅπως βλέπει ὁ ἄνθρωπος. *Ὁ ἄνθρωπος βλέπει στὸ πρόσωπο, ἐνῶ ὁ Θεὸς στὴν καρδιά⁸⁷. *Ἄς μὴ

Θεὸς δὲ εἰς καρδίαν». Μὴ γὰρ πολυσαρκίαν ζητοῦμεν; ψυχῆς εὐγένειαν ἐπιθυμοῦμεν.

Τοῦ ἰδίου.— Βούλει μαθεῖν, ὅση τῶν ἱερέων ἐστὶν ἡ δύναμις; Ἐνόησον τὸ βάπτισμα, τῶν ἀμαρτημάτων τὴν ἄφεσιν, τὴν υἰοθεσίαν, τὰ μυρία ἀγαθὰ, ἃ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τούτων σοι παραγίνεται καὶ διὰ τῆς ἐπικλήσεως τῆς ὑπὸ τούτων σοι γινομένης. Ἄλλ' ἐπειδὴ ραθύμως αὐτοῖς προσερχόμεθα καὶ ἡμελημένῳ λογισμῷ, διὰ τοῦτο ἅπας ὁ βίος ἡμῶν ἀνατέτραπται.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος εἰς τὴν διαφωνίαν ἐπισκόπων.— Εἰ ὁ πατριάρχης Ἰακώβ θρεμμάτων προεστώς, πρόβατα ἄλογα βόσκων, καὶ ἀνθρώπων μέλλων εὐθύνας διδόναι, καὶ νύκτας ἀϋπνοὺς διήνυσεν, καὶ καύματα, καὶ κρύος, καὶ πᾶσαν ἀέρων ἀνωμαλίαν ἔφερεν, ὥστε μηδὲν παραπολέσθαι τῶν θρεμμάτων ἐκείνων, πολλῶ μᾶλλον ἡμᾶς τοὺς οὐκ ἀλόγοις ἐφεστῶτας, ἀλλὰ πνευματικοῖς προβάτοις, καὶ οὐκ ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ Θεῷ μέλλοντας τὰς εὐθύνας διδόναι, πρὸς οὐδὲν ὀκνεῖν καὶ ἀναδύεσθαι χρῆ τῶν δυναμένων ὠφελῆσαι τὰ ποιμνία· ἀλλ' ὅσον βελτίων αὐτὴ ἡ ποιμνὴ ἐκείνης καὶ ἀλόγων ἀνθρωποὶ, καὶ ἀνθρώπων Θεός, οὕτω καὶ ἡμᾶς πλείω καὶ σφοδροτέραν τὴν σπουδὴν καὶ τὴν προθυμίαν ἐπιδείκνυσθαι χρῆ.

Τοῦ ἰδίου.— Τοιαῦτα τῶν ἀγίων τὰ σπλάγχνα, ὥστε τὸν μετὰ τῶν τέκνων θάνατον τῆς χωρὶς αὐτῶν ζωῆς γλυκύτερον νομίζειν.

Ἰγνατίου. Ἐπιστ. πρὸς Σμυρναίους.— Πάντες τῷ ἐπισκόπῳ ἀκολουθεῖτε, ὡς Ἰησοῦς Χριστὸς τῷ Πατρὶ, καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ ὡς τοῖς ἀποστόλοις· τοὺς δὲ διακόνους ἐντρέπεσθε, ὡς Θεοῦ ἐντολὴν διακονοῦντας. Μηδεὶς χωρὶς ἐπισκόπου τι πρᾶστέτω τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐκείνη βεβαία εὐχαριστία ἡγείσθω, ἢ ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων οὐσα. Ὅπου ἂν φανῇ ὁ ἐπίσκοπος, ἐκεῖ τὸ πλῆθος ἦτω, ὥσπερ ὅπου ἂν ὁ Χριστός, ἐκεῖ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία. Οὐκ ἐξόν ἐστὶ χωρὶς τοῦ ἐπισκόπου οὔτε

ἀναζητᾶμε λοιπὸν παχυσαρκία, ἀλλὰ νὰ ἐπιθυμοῦμε εὐγένεια τῆς ψυχῆς.

Τοῦ ἰδίου.— Θέλεις νὰ μάθεις πόσο μεγάλη εἶναι ἡ δύναμη τῶν ἱερέων; Σκέψου τὸ βάπτισμα, τὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν, τὴν υἰοθεσία, τὰ μύρια ὅσα ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα γίνονται ἀπὸ σένα μὲ τὴν ἐπίθεση αὐτῶν τῶν χειρῶν καὶ μὲ τὴν ἐπίκληση ποὺ γίνεται ἀπὸ αὐτὰ σὲ σένα. Ἄλλὰ ἐπειδὴ προσερχόμαστε σ' αὐτὰ μὲ νωθρότητα καὶ μὲ ἀδιάφορη σκέψη, γι' αὐτὸ ἔχει ἀνατραπεῖ ὅλη ἡ ζωὴ μας.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος εἰς τὴν διαφωνίαν τῶν ἐπισκόπων.— Ἐὰν ὁ πατριάρχης Ἰακώβ, προϊστάμενος ζῶων, ποὺ ἔβασκε ἄλογα πρόβατα καὶ ἐπρόκειτο νὰ δώσει λογαριασμὸ σὲ ἄνθρωπο, καὶ νύχτες πέρασε ἄπνους, καὶ καύσωνες καὶ κρύα, καὶ ὑπέμεινε ὄλων τῶν ἀνέμων τὴν ἀνωμαλία, γιὰ νὰ μὴ χαθεῖ κανένα ἀπὸ τὰ ζῶα ἐκεῖνα, πολὺ περισσότερο ἔμεῖς ποὺ εἴμαστε προϊστάμενοι ὄχι σὲ ἄλογα πρόβατα, ἀλλὰ σὲ πνευματικά, καὶ πρόκειται νὰ δώσουμε λόγο ὄχι σὲ ἄνθρώπους, ἀλλὰ στὸν Θεό, πρέπει νὰ μὴ διστάζουμε μπροστὰ σὲ τίποτε οὔτε νὰ ἀποφεύγουμε τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ μποροῦν νὰ ὠφελήσουν τὰ ποίμνια· ἀλλὰ ὅσο πιὸ ἀνώτερη εἶναι ἡ ποίμνη αὐτὴ ἀπὸ ἐκείνην, καὶ ἀπὸ τὰ ἄλογα ζῶα οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἀπὸ τοὺς ἄνθρωπους ὁ Θεός, τόσο περισσότερη καὶ ἐντονότερη προσπάθεια καὶ προθυμία πρέπει νὰ δείχνουμε ἔμεῖς.

Τοῦ ἰδίου.— Ἦταν τέτοια ἡ ἀγάπη τῶν ἀγίων, ὥστε νὰ θεωροῦν τὸ θάνατο μαζί μὲ τὰ παιδιὰ τοὺς πιὸ γλυκὸν ἀπὸ τὴ ζωὴ χωρὶς αὐτά.

Ἰγνατίου, Ἐπιστολὴ πρὸς Σμυρναίους.— Ὅλοι νὰ ἀκολουθεῖτε τὸν ἐπίσκοπο, ὅπως ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς τὸν Πατέρα, καὶ τὸ πρεσβυτέριο, σὰν νὰ εἶναι οἱ ἀπόστολοι· τοὺς δὲ διακόνους νὰ τοὺς σέβεσθε, ἐπειδὴ ὑπηρετοῦν τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ. Κανένας νὰ μὴ κάνει χωρὶς τὸν ἐπίσκοπο τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἀνήκουν στὴν ἐκκλησία. Ἐκείνη ἡ εὐχαριστία νὰ θεωρεῖται ἀσφαλῆς, ποὺ τελεῖται μὲ τὴν ἔγκριση τῶν ἐπισκόπων. Ὅπου ἐμφανισθεῖ ὁ ἐπίσκοπος, ἐκεῖ νὰ εἶναι καὶ τὸ πλῆθος τῶν πιστῶν, ὅπως ὅπου εἶναι ὁ Χριστός, ἐκεῖ ὁρίζεται καὶ ἡ καθολικὴ Ἐκκλησία. Δὲν ἐπιτρέπεται χωρὶς τὴν ἄδεια τοῦ ἐπισκόπου οὔτε νὰ βαπτίζετε οὔτε θεία

βαπτίζειν, οὔτε ἀγάπην ποιεῖν, ἀλλ' ὁ ἐὰν ἐκεῖνος δοκιμάσῃ, τοῦτο τῷ Θεῷ εὐάρεστον. Ὁ τιμῶν ἐπίσκοπον, ὑπὸ Θεοῦ τετίμηται· ὁ λάθρα ἐπισκόπου τί πράσσω, τῷ διαβόλῳ λατρεύει.

Τοῦ ἰδίου, Ἐπιστολὴ πρὸς Πολύκαρπον Σμύρνης.— Πάντας βάσταζε, ὡς καὶ σὲ ὁ Κύριος. Πάντων ἀνέχου ἐν ἀγάπῃ· προσευχαῖς σχόλαζε ἀδιαλείπτως. Αἰτοῦ σύνεσιν πλείονα ἢς ἔχεις. Γρηγόρει, ἀκοίμητον ὄμμα κεκτημένος.

Τοῦ ἰδίου.— Πάντων τὰς νόσους βάσταζε ὡς τέλειος ὁ ἀθλητής. Ὅπου πλείων κόπος, πολὺ κέρδος. Καλοῦς μαθητὰς ἐὰν φιλήσῃ, χάρις σοι οὐκ ἔσται· μᾶλλον τοὺς ἀπειθεστέρους ἐν πρῶτῃ ὑπότασσε. Οὐ πᾶν τραῦμα τῇ αὐτῇ ἐμπλάστρω θεραπεύεται. Τοὺς παροξυσμοὺς ἐμβροχαῖς παῦε. Διὰ τοῦτο σαρκικὸς εἶ καὶ πνευματικός, ἵνα τὰ φαινόμενά σοι εἰς πρόσωπον κολλακεύῃς, τὰ δὲ ἀόρατα αἶτει ἵνα σοι φανερωθῇ, ἵνα μηδενὸς
15 λείπῃ.

Χρῆ τὸν προεστῶτα ἀνεπίληπτον μελετᾶν καὶ ἀσκεῖσθαι βίον, καὶ μηδὲν ἀνεπιτήδευτον ἔχειν τῶν ἀρεσκόντων Θεῷ.

Μ. Ἀθανασίου.— Δεῖ τὸν λειτουργὸν τῆς Ἐκκλησίας πρὸ πάντων ἐκτὸς ὀργῆς εἶναι, καὶ μὴ ἐπιπλήττειν, ἀλλὰ παρακα-
20 λεῖν.

Διδύμου.— Τότε ἀνύει διδάσκαλος καὶ πιστεύεται λέγων, ὅταν ἀφ' ὧν πράττει παιδεύῃ, κατὰ τό, «ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν».

Εὐαγρίου (Νείλου).— Ἰερέα φρόνησις καὶ βίος καὶ εὐγένεια
25 ποιεῖ. Λόγῳ μὲν τὴν ἀρετὴν δίδασκει, ἔργῳ δὲ αὐτὴν κήρυσσε.

Ἰωσήπου, βιβλ. 11,8.— Ἀλέξανδρος πόρρωθεν ἰδὼν, τὸ μὲν πλῆθος ἐν λευκαῖς ἐσθῆσι, τοὺς δὲ ἱερεῖς προεστῶτας ἐν ταῖς βυσσίναις αὐτῶν, τὸν δὲ ἀρχιερέα ἐν τῇ ὑακίνθῳ καὶ διαχρῦσῳ

εὐχαριστία νὰ κάνετε· ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ ἐκεῖνος θὰ ἐγκρίνει, αὐτὸ εἶναι ἀρεστὸ στὸν Θεό. Ὅποιος τιμᾷ τὸν ἐπίσκοπο, αὐτὸς ἔχει τιμηθεῖ ἀπὸ τὸν Θεό. Ὅποιος κάνει κάτι χωρὶς τὴν ἐγκρίση τοῦ ἐπισκόπου, λατρεύει τὸν διάβολο.

Τοῦ ἰδίου, Ἐπιστολὴ πρὸς Πολύκαρπον Σμύρνης.— Νὰ τοὺς στηρίζεις ὅλους, ὅπως καὶ ὁ Κύριος στηρίζει ἐσένα. Νὰ τοὺς ἀνέχεσαι ὅλους μὲ ἀγάπη· νὰ ἀφοσιώνεσαι σὲ ἀδιάκοπτες προσευχές. Νὰ ζητᾷς σύνεση περισσότερη ἀπὸ αὐτὴν ποὺ ἔχεις. Νὰ εἶσαι σὲ διαρκῆ ἐγρήγορη, ἔχοντας ἀνύσταχτα τὰ μάτια σου.

Τοῦ ἰδίου.— Νὰ σηκώνεις τὶς ἀσθένειες ὅλων σὰν τέλειος ἀθλητής. Ὅπου καταβάλλεται περισσότερος κόπος, ἐκεῖ ὑπάρχει καὶ πολὺ κέρδος. Ἐὰν ἀγαπᾷς τοὺς καλοὺς μαθητές, δὲν θὰ ἔχεις χάρη· νὰ ὑποτάσσεις τοὺς πῶ ἀπείθαρχους μὲ περισσότερη πραότητα. Κάθε τραῦμα δὲ θεραπεύεται μὲ τὸ ἴδιο ἔμπλαστρο. Τοὺς παροξισμοὺς νὰ τοὺς σταματᾷς μὲ κομπρέσσης. Γι' αὐτὸ εἶσαι σαρκικὸς καὶ πνευματικὸς, ὥστε αὐτὰ ποὺ εἶναι φανερὰ σὲ σένα νὰ τὰ ἀντιμετωπίζεις κατὰ πρόσωπο· ἐνῶ γιὰ ἐκεῖνα ποὺ δὲν φαίνονται νὰ ζητᾷς νὰ σοῦ φανερωθοῦν, ὥστε νὰ μὴ σοῦ λείπει τίποτε.

Πρέπει ὁ προϊστάμενος νὰ φροντίζει νὰ ζεῖ ἄμεμπτη ζωὴ, καὶ νὰ μὴ ὑπάρχει τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἀρέσουν στὸν Θεὸ ποὺ νὰ μὴ τὸ ἀσκεῖ.

Μ. Ἀθανασίου.— Ὁ λειτουργὸς τῆς Ἐκκλησίας πρέπει προπάντων νὰ μὴ ὀργίζεται καὶ νὰ μὴ ἐπιπλήττει, ἀλλὰ νὰ παρηγορεῖ.

Διδύμου.— Ὁ δάσκαλος τότε ὠφελεῖ καὶ πιστεύεται μιλώντας, ὅταν διδάσκει μὲ αὐτὰ ποὺ κάνει, σύμφωνα μὲ τὸ «αὐτὰ ποὺ ἄρχισε νὰ κάνει καὶ νὰ διδάσκει ὁ Ἰησοῦς»⁸⁸.

Εὐαγγερίου.— Τὸν ἱερέα τὸν κάνει ἡ σύνεση, ἡ ζωὴ καὶ ἡ εὐγένεια. Νὰ διδάσκεις μὲ τὸν λόγο τὴν ἀρετὴ, καὶ νὰ τὴν κηρύττεις μὲ τὰ ἔργα σου.

Ἰωσήπου, Βιβλ. 11,8.— Ὁ Ἀλέξανδρος βλέποντας ἀπὸ μακριὰ τὸ πλῆθος νὰ φορεῖ λευκὰ ἐνδύματα, τοὺς ἱερεῖς νὰ προπορεύονται μὲ τὶς βύσσινες στολές τους, καὶ τὸν ἀρχιερέα μὲ τὴν καμωμέ-

στολή, καὶ ἐπὶ κεφαλῆς ἔχοντα τὴν κίδαριν καὶ τὸ χρυσοῦν ἐπ' αὐτῆς ἔλασμα, ᾧ τὸ τοῦ Θεοῦ ὄνομα ἐγγράπτο, προσελθὼν μόνος προσεκύνησε τὸ ὄνομα καὶ τὸν ἀρχιερέα. Παρμενίωνος δὲ πυθομένου, τί δὴ ποτε προσκυνούντων αὐτὸν ἀπάντων, αὐτὸς
 5 προσκυνήσειεν τὸν Ἰουδαίων ἀρχιερέα; Οὐ τοῦτον, εἶπε, προσεκύνησα, τὸν δὲ Θεόν, οὗ τὴν ἀρχιερωσύνην οὕτως τετίμηται.

Τίτλος ιη'.— Περὶ ἐπισκόπων πονηρῶν καὶ μὴ φυλαττόντων τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ.

Ψαλμ. 77,64.— «Οἱ ἱερεῖς αὐτῶν ἐν ρομφαίᾳ ἔπεσαν».

10 Ὡσηὲ 4,6.— «Ἐκρυσαν οἱ ἱερεῖς ὁδὸν Κυρίου».

Μιχ. 3,11.12.— «Οἱ ἡγούμενοι αὐτῆς μετὰ δώρων ἔκριναν, καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτῆς μετὰ μισθοῦ ἀπεκρίναντο, καὶ οἱ προφῆται αὐτῆς μετὰ ἀργυρίου ἐμαντεύοντο. Οὐχ ὑμῶν ἐστὶ γνῶναι κριμα, οἱ μισοῦντες τὰ καλὰ καὶ ζητοῦντες τὰ πονηρά. Ἀρπάζοντες τὰ δέρματα αὐτῶν καὶ τὰς σάρκας ἀπὸ τῶν ὀστέων αὐτῶν».

Σοφον. 3,4.— «Οἱ ἱερεῖς αὐτῆς βεβηλοῦσι τὰ ἅγια, καὶ ἀσεβοῦσι νόμον».

Ζαχ. 11,17.7.9.19.— «ἽΩ οἱ ποιμαίνοντες μάταια καὶ οἱ κατελελοιπότες τὰ πρόβατα! Μάχαιρα ἐπὶ βραχίονος αὐτοῦ. Ἐγὼ
 20 οὐ ποιμαίνω ὑμᾶς· τὸ ἀποθνήσκον ἀποθνησκέτω, καὶ τὸ ἐκλείπον ἐκλείπέτω, καὶ τὰ κατάλοιπα κατεσθιέτωσαν, ἕκαστος τὰς σάρκας τοῦ πλησίον αὐτοῦ. Ἴδου ἐγὼ ἐξεγερῶ ποιμένα ἀπειρον ἐπὶ τὴν γῆν· τὸ ἐκλείπον οὐκ ἐπιστρέψεται καὶ τὸ ἐσκορπισμένον οὐ μὴ ἰάσεται, καὶ τὸ ὀλόκληρον οὐ μὴ κατευθύνη, καὶ τὰ κρέα
 25 τῶν ἐκλεκτῶν φάγεται, καὶ τοὺς ἀστραγάλους αὐτῶν ἐκστρέψει».

Ἦσ. 28,7.— «Ἐπλανήθησαν διὰ τὰ σίκερα, ἱερεὺς καὶ προ-

νη ἀπὸ ὑάκινθο καὶ ὀλόχρυση στολή του, ἔχοντας στὸ κεφάλι τὴν τιάρα κι' ἐπάνω σ' αὐτὴν τὸ χρυσὸ ἔλασμα, στὸ ὁποῖο ἦταν γραμμένο τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, πλησίασε μόνος καὶ προσκύνησε τὸ ὄνομα καὶ τὸν ἀρχιερέα. Καὶ ὅταν ὁ Παρμενίωνας ρώτησε, γιατί, ἐνῶ ὅλοι προσκυνοῦν αὐτόν, ἐκείνος προσκύνησε τὸν ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων; εἶπε· Δὲν προσκύνησα αὐτόν, ἀλλὰ τὸν Θεό, μὲ τὴν ἀρχιερωσύνη τοῦ ὁποῖου εἶναι τιμημένος αὐτός.

Τίτλος 18.— Γιά τοὺς κακοὺς ἐπισκόπους, πὺ δὲν τηροῦν τίς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ.

Ψαλμ. 77, 64.— «Οἱ ἱερεῖς τοὺς ἔπεσαν νεκροὶ ἀπὸ σπαθί».

ᾠσηὲ 4, 6.— «Οἱ ἱερεῖς ἀπέκρυσαν τὸν δρόμο τοῦ Κυρίου».

Μιχ. 3, 11. 2.— «Οἱ ἄρχοντες τῆς δίκαιζαν δωροδοκούμενοι, οἱ ἱερεῖς τῆς ἔδιναν ἀπαντήσεις παίρνοντας ἀμοιβή, καὶ οἱ προφῆτες τῆς ἔδιναν τίς μαντεῖες τοὺς ἀφοῦ προηγουμένως ἔπαιρναν χρήματα. Δὲν εἶναι ἀρμοδιότητά σας νὰ ἀποδίδετε δικαιοσύνη, σεῖς οἱ ὁποῖοι μισεῖτε τὰ καλὰ καὶ ἐπιζητεῖτε τὰ κακὰ, σεῖς πὺ ἀρπάζετε τὸ δέγμα τοὺς καὶ τίς σάρκες ἀπὸ τὰ κόκκαλά τοὺς».

Σοφον. 3, 4.— «Οἱ ἱερεῖς τῆς μολύνουν τὰ ἅγια καὶ φέρονται μὲ ἀσέβεια ἀπέναντι στὸν νόμο».

Ζαχ. 11, 17. 9. 16.— ᾠ, σεῖς πὺ ποιμαίνετε ἄδικα καὶ ἐγκαταλείπετε τὰ πρόβατα! Θὰ πέσει μαχαίρι στὰ χέρια σας. Ἐγὼ δὲν σᾶς ποιμαίνω πιά· τὸ ἐτοιμοθάνατο ἄς πεθαίνει καὶ τὸ ἀδύνατο ἄς ξεψυχήσει, καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἄς καταφαγωθοῦν μεταξύ τοὺς. Ὅριστε, ἐγὼ θὰ ἀναδείξω ποιμένα ἀνίκανο στὴ γῆ τῆς Παλαιστίνης, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ ἀναζητήσει γιὰ νὰ ἐπαναφέρει τὸ χαμένο πρόβατο, καὶ τὸ πληγωμένο δὲν θὰ τὸ θεραπεύσει, καὶ τὸ ὑγιὲς δὲν θὰ τὸ κατευθύνει σωστά, ἀλλὰ θὰ τρώει τὰ κρέατα τῶν ἐκλεκτῶν προβάτων καὶ θὰ ἔξαρθρώνει τοὺς ἀστραγάλους τοὺς».

Ἦσ. 28, 7.— «Παραπλανήθηκαν ἐξαιτίας τῶν οἰνοπνευματωδῶν ποτῶν ὁ ἱερέας καὶ ὁ προφήτης. Ἀλλοιώθηκαν ἐξ ὀλοκλή-

φήτης. Ἐξέστησαν διὰ τὸν οἶνον· ἐσείσθησαν ἀπὸ τῆς μέθης τοῦ σίκερα».

Ἱερ. 23, 1–2.— «Ὡ οἱ ποιμένες οἱ διασκορπίζοντες καὶ ἀπολωῦντες τὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς». Διὰ τοῦτο τάδε λέγει Κύριος ἐπὶ τοὺς ποιμένας τοὺς ποιμαίνοντας τὸν λαόν μου· Ὑμεῖς διεσκορπίσατε τὰ πρόβατά μου, καὶ ἐξώσατε αὐτά, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθε αὐτά. Ἴδου ἐγὼ ἐκδικῶ ὑμᾶς κατὰ τὰ πονηρὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν».

Ἱερ. 27, 6.— «Πρόβατα ἀπολωλότα ἐγενήθη ὁ λαός μου· οἱ ποιμαίνοντες αὐτὸν ἐξώσαν αὐτοὺς ἐπὶ τὰ ὄρη, ἀπεπλάνησαν αὐτούς».

Ἱεζ. 22, 25.— «Οἱ ἀφηγούμενοι αὐτῶν λέοντες ὠρῶμενοι, οἱ ἀρπάζοντες ἄρπαγμα, ψυχὰς κατεσθίοντες ἐν δυναστείᾳ, καὶ τιμὰς λαμβάνοντες ἐν ἀδικίᾳ».

Ἱεζ. 22, 26–28.— «Καὶ ἱερεῖς ἠθέτησαν νόμον μου καὶ ἐβεβήλουν τὰ ἅγια μου· ἀναμέσον ἀκαθάρτου καὶ καθαροῦ οὐ διέστελλον, καὶ ἐβεβήλουν με ἐν μέσῳ αὐτῶν. Οἱ ἄρχοντες αὐτῶν ἐν μέσῳ αὐτῆς ὡς λύκοι, ἀρπάζοντες ἄρπαγμα, τοῦ ἐκχεαί αἷμα, ὅπως πλεονεξίᾳ πλεονεκτῶσιν· καὶ οἱ προφήται αὐτῆς ἀλείφοντες αὐτούς».

Ἱεζ. 34, 2–10.— «Τάδε λέγει Κύριος· Ὡ οἱ ποιμένες Ἱερουσαλήμ! μὴ βόσκουσιν οἱ ποιμένες ἑαυτούς; οὐ τὰ πρόβατα βόσκουσιν οἱ ποιμένες; Ἴδου τὸ γάλα κατεσθίετε καὶ τὰ ἔρια περιβάλλεσθε, καὶ τὸ παχὺ σφάζεσθε, καὶ τὰ πρόβατά μου οὐ βόσκετε. Τὸ ἡσθηνηκὸς οὐκ ἐνισχύσατε, καὶ τὸ πλανώμενον οὐκ ἐπεστρέψατε, καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐζητήσατε, καὶ τὸ ἰσχυρὸν κατειργάσασθε, καὶ διεσπάρη τὰ πρόβατά μου διὰ τὸ μὴ εἶναι ποιμένας. Ἐβοσκον οἱ ποιμένες ἑαυτούς, τὰ δὲ πρόβατά μου οὐκ ἔβοσκον. Ἀντὶ τούτου, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ τοὺς ποιμένας καὶ ἐκζητήσω τὰ πρόβατά μου ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν».

Σοφ. Σολ. 6, 2–8.— «Μάθετε δικασταὶ περάτων τῆς γῆς, ὅτι ἐδόθη παρὰ Κυρίου ἡ κράτησις ὑμῶν, ὃς ἐξετάσει ὑμῶν τὰ ἔργα

ρου ἕξαιτίας τοῦ κρασιοῦ· κλονίστηκαν ἀπὸ τῆ μέθη τῶν οἴνοπνευματωδῶν ποτῶν».

Ἱερ. 23, 1-2.— «Ἀλλοίμονο σὲ σᾶς τοὺς ποιμένες πού διασκορπίζετε καὶ καταστρέφετε τὰ πρόβατα τοῦ ποιμνίου μου. Γι' αὐτὸ αὐτὰ λέει ὁ Κύριος στοὺς ποιμένες πού ποιμενοῦν τὸν λαό μου· Σεῖς διασκορπίσατε τὰ πρόβατά μου καὶ τὰ ἐκδιώξατε, καὶ δὲν φροντίσατε γι' αὐτά. Γι' αὐτὸ θὰ σᾶς τιμωρήσω ὅπως ταιριάζει στὰ πονηρὰ ἔργα σας».

Ἱερ. 27, 6.— «Ὁ λαός μου ἔγινε σὰν πρόβατα χαμένα· ἐκείνοι πού τοὺς ποιμαίνουν τοὺς ἐδιώξαν στὰ βουνά, τοὺς παραπλάνησαν».

Ἱερ. 22, 25.— «Οἱ ἄρχοντές τους εἶναι σὰν λιοντάρια πού ὠρύονται, ἀρπάζουν συνεχῶς, κατατρῶνε μὲ τὴ δύναμή τους τίς ζωές καὶ καταλαμβάνουν ἀξιώματα μὲ ἀδικίες».

Ἱερ. 22, 26-27. «Καὶ οἱ ἱερεῖς ἀθέτησαν τὸν νόμο μου καὶ μόλυναν τὰ ἅγια μου· δὲν ἔκαναν διάκριση ἀνάμεσα στὸ ἀκάθαρτο καὶ τὸ καθαρὸ, καὶ θεθῆλωσαν τὸ ὄνομά μου μεταξὺ τοῦ πλήθους. Οἱ ἄρχοντές των μέσα στὴν πόλη εἶναι σὰν λύκοι· ἀρπάζουν τὰ θύματά τους, χύνουν αἷμα, γιὰ νὰ ἀποκτήσουν μὲ τὴν πλεονεξία τους περισσότερα. Καὶ οἱ προφῆτες τῆς πλάνης αὐτῆς τοὺς κολακεύουν».

Ἱερ. 34, 2-10.— «Αὐτὰ λέει ὁ Κύριος· Ἱεροσολήμ! Μήπως οἱ ποιμένες βόσκουν τοὺς ἑαυτοὺς τους; Δὲν βόσκουν τὰ πρόβατα οἱ ποιμένες; Ἐσεῖς ὅμως τρῶτε τὸ γάλα, νύνεστε μὲ τὰ μαλλιά τους, καὶ σφάζετε τὸ πιὸ παχὺ ἀπὸ αὐτά, ἀλλὰ δὲν βόσχετε τὰ πρόβατά μου. Δὲν ἐνισχύσατε τὸ ἔξασθενημένο· δὲν ἐπιστρέψατε τὸ περιπλανημένο· τὸ χαμένο δὲν τὸ ἀναζητήσατε, καὶ τὸ ὑγιὲς τὸ κακοποιήσατε, καὶ ἔτσι διασκορπίστηκαν τὰ πρόβατά μου, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουν ποιμένες. Οἱ ποιμένες βοσκοῦσαν τοὺς ἑαυτοὺς τους, καὶ δὲν ἔβοσκαν τὰ πρόβατά μου. Γι' αὐτὰ ὅλα τώρα ἐγὼ θὰ ἔρθω ἐναντίον τῶν ποιμένων καὶ θὰ ζητήσω τὰ πρόβατά μου ἀπὸ τὰ χέρια τους».

Σοφ. Σολ. 6, 2-8.— «Ἀκοῦστε, σεῖς πού δικάζετε τὰ πέρατα τῆς γῆς, ὅτι ἡ ἐξουσία σᾶς δόθηκε ἀπὸ τὸν Κύριο, ὁ ὁποῖος θὰ ἐλέγξει

καὶ τὰς βουλὰς διερευνήσει, ὅτι, ὑπηρεταὶ ὄντες τῆς αὐτοῦ βασιλείας, οὐκ ἐκρίνατε ὀρθῶς, οὐδὲ ἐφυλάξατε νόμον, οὐδὲ κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ ἐπορεύθητε. Φρικτῶς καὶ ταχέως ἐπιστήσεται ὑμῖν ὄλεθρος, ὅτι κρίσις ἀπότομος ἐν τοῖς ὑπερέχουσι γίνεται. Ὁ γὰρ ἐλάχιστος συγγνωστός ἐστὶν ἐλέους· δυνατοὶ δὲ δυνατῶς ἐτασθήσονται. Οὐ γὰρ ὑποστελεῖται πρόσωπον ὁ πάντων Δεσπότης, οὐδὲ ἐντραπήσεται μέγεθος». Καὶ πάλιν· «Τοῖς κραταιοῖς ἰσχυρὰ ἐφίσταται ἔρευνα».

Ματθ. 23, 1–28.— «Τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ 10 τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, λέγων· Ἐπὶ τῆς Μωϋσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι. Πάντα οὖν ὅσα ἂν λέγωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε, κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε. Λέγουσι γάρ, καὶ οὐ ποιοῦσι. Δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρῆα καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, τῷ δὲ 15 δακτύλῳ αὐτῶν οὐ κινουσιν αὐτά. Πάντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσιν πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. Πλατύνουσι γὰρ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, καὶ μεγαλύνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν, φιλοῦσιν τε τὰς πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθέδρας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν 20 ταῖς ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων Ραββί. Ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε Ῥαββί. Εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστὶν ὁ καθηγητής, ὁ Χριστός, πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε. Καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Εἷς γὰρ ἐστὶν ὁ Πατὴρ ὑμῶν, ὁ ἐν οὐρανοῖς. Ὁ δὲ μείζων ὑμῶν ἔστω ὑμῶν διάκονος. Ὅστις δὲ ὑψώσει ἑαυτόν, 25 ταπεινωθήσεται, καὶ ὅστις ταπεινώσει ἑαυτόν, ὑψωθήσεται. Οὐαὶ ὑμῖν, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρῖμα. Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, Γραμματεῖς

89. Ἦταν διάφορα ἐπιρράμματα καὶ κρόσια, ποὺ κατ' ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ προσθεταν στὴν κάτω παρυφὴ τοῦ χιτῶνα καὶ τοῦ ἱματίου τους οἱ Ἑβραῖοι, γιὰ νὰ θυ-

τά ἔργα σας καὶ θὰ διερευνήσῃ τις ἀποφάσεις σας, διότι, ἐνῶ εἴσα-
στε ὑπηρέτες τοῦ βασιλείου του, δὲν δικάσατε σωστά, οὔτε τηρή-
σατε τὸν νόμο, οὔτε πορευθήκατε σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θε-
οῦ. Θὰ πέσει φρικτὴ καὶ γρήγορη ἐπάνω σας ἡ τιμωρία, διότι γίνε-
ται ξαφνικὴ καταδικὴ αὐτῶν πού ἐξουσιάζουν. Καὶ οἱ ἀσήμαντοι
βέβαια εἶναι ἄξιοι συγγνώμης καὶ εὐσπλαγχνίας, ἐνῶ οἱ ἰσχυροὶ
θὰ κριθοῦν μὲ ἀυστηρότητα. Διότι ὁ Δεσπότης τῶν ὄλων δὲν ἐπι-
ρεάζεται ἀπὸ τὸ πρόσωπο, οὔτε φοβᾶται τὸ ὕψος τοῦ ἀξιώματος».
Καὶ πάλι· «Γιὰ τοὺς ἰσχυροὺς ἐπιφυλάσσεται αὐστηρὴ ἔρευνα».

Ματθ. 23, 1-28.— «Τότε ὁ Ἰησοῦς μίλησε σὰ πλήθη καὶ στοὺς
μαθητὲς του καὶ εἶπε· Στὸν θρόνο τοῦ Μωϋσέως κάθισαν οἱ Γραμ-
ματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι. Ὅλα λοιπὸν ὅσα σᾶς λένε νὰ κάνετε, νὰ
τὰ κάνετε, ἀλλὰ νὰ μὴ κάνετε ὅ,τι κάνουν αὐτοί. Διότι λένε καὶ δὲν
τὰ κάνουν. Δένουν βαρεῖα καὶ δυσβάστακτα φορτία καὶ τὰ φορτώ-
νουν στοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, καὶ αὐτοὶ δὲν ἐπιχειροῦν οὔτε
μὲ τὸ δάχτυλό τους νὰ τὰ κουνήσουν. Ὅλα τὰ ἔργα τους τὰ κάνουν
γιὰ νὰ φανοῦν στοὺς ἀνθρώπους. Πλαταίνουν τὰ φυλακτήριά
τους² καὶ μεγαλώνουν τὰ κράσπεδα τῶν ἐνδυμάτων τους, καὶ τοὺς
ἀρέσει νὰ ἔχουν τὴν πρώτη θέση σὰ δειπνα καὶ τὰ πρῶτα καθί-
σματα στὶς συναγωγές, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς στὶς ἀγορές, καὶ νὰ
ὀνομάζονται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους Ραββῖνοι. Σεῖς ὁμως νὰ μὴ
ὀνομασθεῖτε Ραββῖνοι· διότι ἓνας εἶναι ὁ καθηγητὴς σας, ὁ Χρι-
στός, ἐνῶ ὅλοι ἐσεῖς εἶστε ἀδελφοί. Καὶ κανένα νὰ μὴ ὀνομάσετε
πατέρα σας στὴ γῆ, διότι ἓνας εἶναι ὁ Πατέρας σας, ἐκεῖνος πού
βρίσκεται στοὺς οὐρανοὺς. Ἄλλὰ ὁ μεγαλύτερός σας νὰ εἶναι ὑπη-
ρέτης σας. Ἐκεῖνος πού θὰ ὑψώσει τὸν ἑαυτό του θὰ ταπεινωθεῖ,
καὶ ἐκεῖνος πού θὰ ταπεινώσῃ τὸν ἑαυτό του, θὰ ὑψωθεῖ. Ἄλλοί-
μονο σὲ σᾶς, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριτὲς, διότι κατα-
τρῶτε τὰ σπίτια τῶν χηρῶν καὶ γιὰ πρόφαση κάνετε ἀτέλειωτες
προσευχές· γι' αὐτὸ θὰ κατακριθεῖτε περισσότερο. Ἄλλοίμονο ὄ

μοῦνται διαρκῶς τὴν ὑποχρέωσή τους νὰ τηροῦν τις ἐντολές (Ἀρθμ. 15, 32. Δευτ.
22, 13). Πρὸβλ. Π. Παπαευαγγέλου, *Ἡ διαμόρφωσις τῆς ἐξωτερικῆς ἐμφανίσεως
τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ ἰδία τοῦ ἑλληνικοῦ κλήρου*. Θεσσαλονίκη 1965, σελ. 22.

καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὑμεῖς δὲ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε ἔλθειν. Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸν ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον καὶ τὴν πίστιν· οἱ διῶλιζοντες τὸν κώνωπα, τὸν δὲ κάμηλον καταπίνοντες. Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξαρπαγῆς καὶ πλεονεξίας. Φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἔκτὸς αὐτοῦ καθαρὸν. Οὐαὶ δὲ ὑμῖν, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι. Ἐξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοὶ ἐστε ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας».

Ματθ. 24,48–51.— «Ἐὰν δὲ εἶπη ὁ κακὸς δούλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, Χρονίζει ὁ κύριός μου ἔλθειν, καὶ ἄρξῃται τυπτεῖν τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθύνοντων, ἡξει ὁ Κύριος τοῦ δούλου ἐκεῖνου ἐν ἡμέρᾳ ἣ οὐ προσδοκᾷ καὶ ἐν ὧρᾳ ἣ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτὸν καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει».

Πράξ. 8,18–21.— «Ἰδὼν Σίμων, ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδεται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκε αὐτοῖς χρήματα λέγων· Δότε κάμοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα, ὡς ἂν ἐπιθῶ τὰς χειράς μου, λαμβάνῃ Πνεῦμα ἅγιον. Εἶπεν δὲ ὁ Πέτρος πρὸς αὐτόν· Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἶη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. Οὐκ ἔστι σοι μερίς, οὐδὲ κληρὸς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ».

Μ. Βασιλείου, Ὅροι κατὰ Πλάτος Β', ἐρωτ. 25.— Πόσον κακὸν ἔστιν ἀντὶ ὁδηγίας πλάνης αἴτιον γενέσθαι τοῖς ὑποχειρίοις! Οὐδεὶς περιορᾷ τὸ ἑαυτοῦ τέκνον μέλλον καταπίπτειν εἰς βόθυνον, ἢ ἐμπεσὸν ἐναφήσει τῷ πτώματι. Πόσον δὲ δεινότερον ψυχὴν εἰς βάθος κακῶν ἐμπίπτουσαν ἐναφεῖναι τῇ ἀπώλειᾳ; Γρηγορίου Θεολόγου.— Μὴ ἔστω τις κεφαλὴ μόλις που

ἑσᾶς, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριτές, διότι κλείνετε τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ οὔτε σεῖς μπαίνετε, ἀλλὰ οὔτε ἐκείνους ποὺ θέλουν νὰ μποῦν τοὺς ἀφήνετε. Ἄλλοίμονο δὲ σὲ σᾶς, διότι δίνετε τὸ δέκατο ἀπὸ τὸν дуόσμο καὶ τὸν ἄνηθο καὶ τὸ κύμνο, καὶ ἀφήσατε τὰ σπουδαιότερα τοῦ νόμου, τὸ δίκαιο καὶ τὴν εὐσπλαγχνία καὶ τὴν πίστη. Διυλίζετε τὸ κουνούπι καὶ καταπίνετε τὴν καμήλα. Ἄλλοίμονο σὲ σᾶς, διότι καθαρίζετε τὸ ἐξωτερικὸ μέρος τοῦ ποτηριοῦ καὶ τοῦ πιάτου, ἐνῶ μέσα εἶναι γεμᾶτα ἀπὸ ἄρπαγὴ καὶ πλεονεξία. Φαρισαῖε τυφλέ, καθέρισε πρῶτα τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πιάτου, γιὰ νὰ γίνει καὶ τὸ ἐξωτερικὸ τους καθαρό. Ἄλλοίμονο σὲ σᾶς, διότι μοιάζετε μὲ τάφους ἀσβεστωμένους, οἱ ὅποιοι ἀπὸ ἔξω φαίνονται ὡραῖοι· ἀπὸ ἔξω φαίνεστε στοὺς ἀνθρώπους δίκαιοι, ἐνῶ ἀπὸ μέσα εἶστε γεμᾶτοι ὑποκρισία καὶ παρανομία.

Ματθ. 24, 48-51.— «Ἐὰν πεῖ ὁ κακὸς ἐκεῖνος δούλος μέσα του, Ἄργεῖ νὰ ἔρθει ὁ κύριος, καὶ ἀρχίσει νὰ χτυπᾷ τοὺς συνδούλους του, νὰ τρώει καὶ νὰ πίνει μὲ μέθυσους, θὰ ἔρθει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου τὴν ἡμέρα ποὺ δὲν τὸν περιμένει καὶ σὲ ὥρα ποὺ δὲν γνωρίζει καὶ θὰ τὸν σχίσει στὰ δύο καὶ θὰ τὸν βάλλει μαζὶ μὲ τοὺς ὑποκριτές».

Πράξ. 8, 18-21.— «Ὅταν εἶδε ὁ Σίμων, ὅτι μὲ τὴν ἐπίθεση τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίνεται τὸ ἅγιο Πνεῦμα, τοὺς πρόσφερε χρήματα λέγοντας· Δώστε καὶ σὲ μένα τὴν ἐξουσία αὐτή, γιὰ νὰ λαμβάνει ἅγιο Πνεῦμα ἐκεῖνος στὸν ὅποιο θὰ θέτω τὰ χέρια μου. Τότε ὁ Πέτρος τοῦ εἶπε· Τὰ χρήματά σου μαζὶ μὲ σένα νὰ χαθοῦν, διότι νόμισες ὅτι μὲ χρήματα ἀποκτιέται ἡ δωρεὰ τοῦ Θεοῦ. Δὲν ἔχεις μερίδιο οὔτε κληρο στὸ πρᾶγμα αὐτό».

Μ. Βασιλείου, Ὅροι κατὰ Πλάτος Β', ἐρ 25.— Πόσο μεγάλο κακὸ εἶναι, ἀντὶ κανεὶς νὰ καθοδηγῆ αὐτοὺς ποὺ εἶναι στὴ δικαιοδοσία του, νὰ γίνονται αἴτιος τῆς πλάνης τους. Κανένας δὲν ἀδιαφορεῖ γιὰ τὸ παιδί του ποὺ κινδυνεύει νὰ πέσει σὲ βόθρο, ἢ ὅταν πέσει δὲν τὸ ἀφήνει πεσμένο. Πόσο ὅμως πιὸ κακὸ εἶναι νὰ ἀφήνεις μὰ ψυχὴ ποὺ πέφτει σὲ βάθος κακῶν, στὴν ἀπώλειά της;

Γρηγορίου Θεολόγου.— Νὰ μὴ γίνονται κάποιος κεφάλι, ἐνῶ μόλις καὶ μετὰ βίας εἶναι χέρι, ἢ πόδι, ἢ κάτι ἄλλο ἀπὸ τὰ κατώτε-

χειρ τωγγάνων, ἢ ποῦς, ἢ ἄλλο τι τῶν εὐτελεστέρων τοῦ σώματος. Ἐκαστος ἐν ἧ ἐκλήθη τάξει, ἀδελφοί, ἐν ταύτῃ μενέτω.

Γρηγορίου Θεολόγου, τετράστιχον 5.

Ἵμῖν λέγω μάλιστα τοῖς τοῦ βήματος,

5 ὀφθαλμὸν εἶναι μὴ σκότους πεπλησμένον,
μηδὲ πρόεδροι τοῦ κακοῦ φαινόμεθα.

Εἰ γὰρ τὸ φῶς τοιοῦτον, τὸ σκότος πόσον;

Τοῦ ἰδίου, Λόγος Β' ἀπολογητικός.— Τίς ἂν τοὺς ἄλλους πείσειεν μετριάζειν, οὕτω τῶν προεστώτων διακειμένων; Τί
10 ὄφελος κυβερνήτην εἶναι χρηστόν, πονηροῖς χρώμενον ἐρέταις;

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Πόθεν, εἰπέ μοι, νομίζεις τὰς τοσαύτας ἐν ταῖς Ἐκκλησιαῖς τίκτεσθαι ταραχάς; Ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ ἄλλοθεν οἶμαι, ἢ ἐκ τοῦ τὰς τῶν προεστώτων αἰρέσεις καὶ ἐκλογὰς ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν γίνεσθαι.

15 Τοῦ ἰδίου.— Οὐδὲν διδασκάλου ψυχρότερον ἐν λόγοις φιλοσοφοῦντος μόνον. Τοῦτο οὐ διδάσκαλος, ἀλλὰ ὑποκριτής. Ἄρχοντος μηδὲν τοὺς ἀρχομένους ὠφελοῦντος, οὐδὲν ἀθλιώτερον.

Τοῦ ἰδίου.— Ὅσον πρὸς μείζονα ὄγκον τῆς ἀρχιερωσύνης ἀναβέβηκεν ὁ τὴν ἐπισκοπὴν λαχών, τοσούτω πλείονα ἀπαιτη-
20 θήσεται λόγον, οὐχὶ διδασκαλίας μόνον, ἀλλὰ καὶ πενήτων προστασίας. Καθάπερ γὰρ ἡμεῖς ἀργύρια τοῖς οἰκέταις ἐμπιστεύοντες, ἀπάντων ἀπαιτοῦμεν αὐτοὺς λόγον, οὕτω καὶ ὁ Θεὸς ῥήματα ἡμῖν ἐμπιστεύσας, τὰ αὐτοῦ ζητήσῃ καὶ τῆς δαπάνης τὸν τρόπον.

25 Ἰουστίνου, Ἀπολογία.— Ἀδύνατον τὰ οὕτως μεγάλα καὶ θεῖα τοὺς μὴ πρότερον παρὰ τῶν εἰδότην μεμαθηκότας, ἢ αὐτοὺς εἶδέναι, ἢ ἐτέρους δύνασθαι διδάσκειν ὀρθῶς.

Ἄγ. Νείλου.— Ἡ τοῦ διδασκάλου ἀπειρία ἀπόλλυσι τοὺς μαθητευομένους, καὶ ἢ τῶν μαθητευομένων ἀμέλεια κίνδυνον
30 φέρει τῷ διδασκάλῳ, καὶ μάλιστα ὅταν παρὰ τὴν αὐτοῦ ἀνεπιστημοσύνην ραθυμοῖεν ἐκεῖνοι.

ρα μέλη τοῦ σώματος. Ὁ καθένας, ἀδελφοί, ἄς παραμένει στήν θέση πού βρέθηκε.

Τοῦ ἰδίου, τετράστιχο 5.

Μιλῶ ἰδιαίτερα σέ σᾶς πού εἴστε στό βῆμα,
νά μὴ εἴμαστε ὀφθαλμὸς γεμάτος σκοτάδι,
οὔτε νά φαινόμεστε ἀρχηγοὶ τοῦ κακοῦ.

Διότι, ἐάν τὸ φῶς εἶναι τέτοιο, πόσο εἶναι τὸ σκοτάδι;

Τοῦ ἰδίου, Λόγος ἀπολογητικός.— Ποιὸς θὰ μποροῦσε νά πείσει τοὺς ἄλλους νά εἶναι μετριόφρονες, ὅταν οἱ προϊστάμενοι δείχνουν τέτοια διαγωγή; Τί ὠφελεῖ νά εἶναι κανεῖς κυβερνήτης καλός, ὅταν χρησιμοποιοῖ κακοὺς κωπηλάτες;

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Πές μου· ἀπὸ ποῦ νομίζεις ὅτι προκαλοῦνται οἱ τόσο μεγάλες ἀναταραχὲς στήν Ἐκκλησία; Ἐγὼ πάντως νομίζω ὅτι δὲν προέρχονται ἀπὸ ἄλλον, παρὰ ἀπὸ τὸ ὅτι οἱ ἐπιλογὲς καὶ ἐκλογὲς τῶν προϊσταμένων γίνονται στήν τύχη.

Τοῦ ἰδίου.— Δὲν ὑπάρχει τίποτε πιὸ ψυχρὸ ἀπὸ τὸν δάσκαλο πού φιλοσοφεῖ μόνο μὲ λόγια. Αὐτὸς δὲν εἶναι δάσκαλος ἀλλὰ ὑποκριτὴς. Δὲν ὑπάρχει πιὸ ἐλεεινὸ πρᾶγμα ἀπὸ τὸν ἄρχοντα, ὁ ὁποῖος δὲν ὠφελεῖ καθόλου τοὺς ἀρχομένους.

Τοῦ ἰδίου.— Ὅσο πιὸ ψηλὰ στήν ἀρχιερωσύνη ἀνέβηκε αὐτὸς πού ἔγινε ἐπίσκοπος, τόσο πιὸ πολὺ θὰ λογοδοτήσῃ ὄχι μόνο γιὰ τὴ διδασκαλία, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν προστασία τῶν φτωχῶν. Διότι ὅπως ἡμεῖς, ὅταν ἐμπιστευθοῦμε χρήματα στοὺς ὑπηρέτες, ζητοῦμε ἀπὸ αὐτοὺς λογαριασμὸ γιὰ ὅλα ὅσα τοὺς δώσαμε, ἔτσι καὶ ὁ Θεὸς πού μᾶς ἐμπιστεύθηκε λόγια, θὰ ζητήσῃ πίσω τὰ δικά του, καὶ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο τὰ ξοδέψαμε.

Ἰουστίνου, Ἀπολογία.— Εἶναι ἀδύνατο, αὐτὰ τὰ τόσο μεγάλα καὶ θεϊκὰ πρᾶγματα, ὅσοι δὲν τὰ διδάχθηκαν προηγουμένως ἀπὸ ἐκείνους πού τὰ γνωρίζουν, νά τὰ γνωρίσουν οἱ ἴδιοι, ἀλλὰ καὶ σέ ἄλλους νά τὰ διδάξουν σωστά.

Ἁγίου Νείλου.— Ἡ ἀπειρία τοῦ δασκάλου καταστρέφει τοὺς μαθητές, καὶ ἡ ἀμέλεια τῶν μαθητῶν θέτει σέ κίνδυνο τὸν δάσκαλο, ἰδιαίτερα μάλιστα ὅταν, κοντὰ στήν ἀνεπιστημοσύνη ἐκείνου, καὶ αὐτοὶ δείχνουν νωθρότητα.

Τοῦ ἰδίου.— Μὴ νομιζέτωσαν ἀνέσεως καὶ ἀπολαύσεως εἶναι πρόφάσιν τὸ πρᾶγμα. Πάντως γὰρ ἐστὶν ἐπιπονώτερον ἄρχειν ψυχῶν. Καὶ δεῖ τοὺς ἐπὶ ταῦτα ἐρχομένους ἀλείψασθαι ὡς πρὸς ἀγῶνα ἐπίπονον εἰσβάλλοντας.

5 Τοῦ ἰδίου.— Σχίζων ξύλα κινδυνεύσει ἐν αὐτοῖς, ἐὰν ἐκπέσῃ τὸ σιδήριον. Ὁ γὰρ διαιρῶν τῷ λόγῳ τὰ πράγματα, ἐὰν μὴ πανταχόθεν ἔχη προησφαλισμένον τὸν λόγον, κινδυνεύσει ἐν τοῖς ἀκούουσι, σκανδάλου ἀφορμὴν τῷ λόγῳ τοῖς μαθητευομένοις παρεχόμενος.

10 Τοῦ ἰδίου.— Ἐκεῖνο μὴ ἀγνοήσης, ὅτι πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων ἔχουσι κατακοσμηθεὶς τὴν κάμινον τοῦ πυρός.

Τοῦ ἰδίου.— Ἐκάστου ἱερέως καὶ διδασκάλου τὸ ἔργον, ὁποῖόν ἐστίν, τὸ πῦρ δοκιμάσει τὸ αἰώνιον. Ἡ γὰρ ἡμέρα ἐκείνη τὰ πάντα ἐκκαλύψει καὶ φανεροποιήσει, διότι ἐν πυρὶ ἀποκαλυφθήσεται.

15 Τοῦ ἰδίου.— Οὐκ οἶσθα, ὅτι καὶ ἐπίσκοποι ποτε ὑφίστανται ὀλέθρου καὶ πτώματος;

Τοῦ ἰδίου.— Ἄτοπόν ἐστὶ διώκοντα τὰς τιμὰς, φεύγειν τοὺς πόνους δι' ὧν αἱ τιμαί.

20 Νόμος ἔστω κατὰ τῶν τὰ σεμνὰ καὶ θεῖα μὴ σεμνῶς καὶ θεοπρεπῶς ὄρῃν ἀξιούντων, κόλασιν ἐπιφέρειν ἀορασίας.

Τίτλος ιθ'.— Περὶ ἐγγύης.

Ἄπουσιάζει εἰς τὰ χειρόγραφα.

Τίτλος κ'.— Περὶ ἐπιθυμίας, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἡμᾶς ἐξακολουθεῖν ταῖς πονηραῖς ἐπιθυμίαις.

25 Ἐξ. 20, 16–17.— «Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου, οὔτε τὴν οἰκίαν, οὔτε τὸν ἀγρόν, οὔτε τὸν παῖδα, οὔτε τὴν παιδίσκην, οὔτε τοῦ βοῦς αὐτοῦ, οὔτε τοῦ ὑποζυγίου αὐτοῦ, οὔτε πᾶν ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστίν».

Τοῦ ἰδίου.— Νὰ μὴ νομίζουν ὅτι τὸ ἀξίωμα εἶναι εὐκαιρία ἀνέσεως καὶ ἀπολαύσεως. Διότι τὸ νὰ ἔξουσιάζεις ψυχὰς εἶναι τὸ πῶς κοπιαστικὸ ἀπὸ ὅλα, καὶ πρέπει ἐκεῖνοι πού προσέρχονται σ' αὐτό, νὰ ἐτοιμασθοῦν σὰν νὰ πρόκειται νὰ πάρουν μέρος σὲ ἐπίπονο ἀγῶνα.

Τοῦ ἰδίου.— Αὐτὸς πὺν σχίζει ξύλα διατρέχει κίνδυνον σχίζοντάς τα, ἔὰν τοῦ πέσει τὸ τσεκούρι. Ἔτσι καὶ αὐτὸς πὺν διαιρεῖ μὲ τὸ λόγο τὰ πράγματα, ἔὰν δὲν ἔχει ἀπὸ παντοῦ ἔξασφαλισμένον τὸν λόγο, διατρέχει κίνδυνον ἀπ' αὐτοὺς πὺν τὸν ἀκοῦνε, διότι μὲ τὸν λόγο δίνει στοὺς μαθητὲς του ἀφορμὴ σκανδάλου.

Τοῦ ἰδίου.— Νὰ μὴ ἀγνοεῖς τὸ ἔξῃς ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους θὰ κοσμήσουν τὸ καμίνι τῆς φωτιᾶς.

Τοῦ ἰδίου.— Τὴν ποιότητα τοῦ ἔργου κάθε ἱερέα καὶ δασκάλου θὰ τὴ δοκιμάσει ἡ αἰὼνια φωτιά. Διότι ἡ ἡμέρα ἐκεῖνη θὰ ἀποκαλύψει καὶ θὰ φανερώσει τὰ πάντα, ἀφοῦ θ' ἀποκαλυφθῆ μὲ φωτιά.

Τοῦ ἰδίου.— Δὲν γνωρίζεις ὅτι κάποτε καὶ οἱ ἐπίσκοποι καταστρέφονται καὶ πέφτουν;

Τοῦ ἰδίου.— Εἶναι ἄτοπο, ἐνῶ ἐπιδιώκεις τὶς τιμὰς, νὰ ἀποφεύγεις τοὺς κόπους μὲσω τῶν ὁποίων ἐπιτυγχάνονται οἱ τιμὰς.

Ἄς γίνῃ νόμος ἐναντίον ἐκείνων πὺν ἐπιμένουν νὰ μὴ βλέπουν τὰ σεμνὰ καὶ θεϊκὰ μὲ τρόπο σεμνὸ καὶ θεοπρεπῆ, ἐπιφέροντάς τους τιμωρία τυφλώσεως.

Τίτλος 19.— Γιά τὴν ἐγγύηση.

(Λεῖπει ἀπὸ τὰ χειρόγραφα)

Τίτλος 20.— Γιά τὴν ἐπιθυμία, καὶ ὅτι δὲν πρέπει ἡμεῖς νὰ ἀκολουθοῦμε τὶς κακὰς ἐπιθυμίας.

Ἐξοδ. 20,16-17.— «Νὰ μὴ ἐπιθυμήσεις τὴ γυναῖκα τοῦ πλησίον σου, οὔτε τὸ σπίτι, οὔτε τὸ χωράφι, οὔτε τὸν δούλο του, οὔτε τὴ δούλη του, οὔτε τὸ βόδι του, οὔτε τὸ ὑποζύγιό του, οὔτε κάθε τι πὺν ἀνήκει στὸν πλησίον σου».

Α' Παραλ. 11,17-19.- «Ἐπεθύμησε Δαβὶδ ἐπιθυμίαν καὶ εἶπεν· Τίς ποτιεῖ με ὕδωρ ἐκ τοῦ λάκκου τοῦ ἐν Βηθλεέμ; Καὶ ἔλαβον οἱ τρεῖς δυνατοὶ καὶ παρεγένοντο πρὸς Δαβίδ· καὶ οὐκ ἠθέλησε πιεῖν αὐτό, καὶ ἔσπεισεν αὐτὸ τῷ Κυρίῳ καὶ εἶπεν·
5 Ἰλεῶς μοι, Κύριε, τοῦ ποιῆσαι τοῦτο, εἰ αἷμα τῶν ἀνθρώπων τῶν πορευθέντων ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν πίομαι».

Παροιμ. 12,12.- «Ἀένδρον ζωῆς ἐπιθυμία ἀγαθή».

Σοφ. Σειρ. 18,30.- «Ὅπισω τῶν ἐπιθυμιῶν σου μὴ πορεύου, καὶ ἀπὸ τῶν ὀρέξεόν σου κωλύου».

10 Σοφ. Σολ. 4,12.- «Ρεμβασμὸς ἐπιθυμίας μεταλλεῦει νοῦν ἄκακον».

Ματθ. 5,28.- «Ὅς ἐὰν ἴδῃ γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτήν, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ».

Α' Ἰω. 2,16.- «Πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ ἢ ἐπιθυμία τῆς σαρκός, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, ἡ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστίν».

Α' Πέτρ. 2,11.- «Παρακαλῶ ὑμᾶς ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες προτεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς».

20 Ἰω. Χρυσοστόμου.- «Ἐγὼ ὁ δημιουργὸς ἐνέταξα τῷ πλάσματι ἐπιθυμίαν, καὶ οὐ τὸ φυσικὸν κίνημα διαβάλλω. Οὐ λέγω γάρ, Οὐκ ἐπιθυμήσεις. Οὐκ ἀνασπῶ τοῦ καλῶς φυτευθέντος τὴν ρίζαν, ἀλλὰ τοῦ προφθαρέντος φυτοῦ τὰ νόθα πρέμνα κλαδεύω. Οὐ λέγω οὖν τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν ἐξορίσαι τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ τοῦ
25 μαχικοῦ πάθους τὰς παραφουάδας ἐτι βλαστανούσας ἐκκόπτω. Τίς τῇ καλῇ ἀρούρα ζιζάνια παρασπείρει; Σπέρμα καλὸν ἔσπειρα· πόθεν τῶν ζιζανίων ὁ ὄλεθρος; Ἐκτριψον, πάτησον, ἀπόπνιξον τὸ σπέρμα τὸ πονηρὸν, καὶ οὐ πονέσεις ἀδρυνομένου τοῦ ζιζανίου. «Πᾶς δὲ ὃς ἐὰν ἐμβλέψῃ γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι
30 αὐτήν, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ».

Α' Παραλ. 11,17-19.- «Ὁ Δαβὶδ αἰσθάνθηκε ζωνηρὴ ἐπιθυμία καὶ εἶπε· Ποιὸς θὰ μοῦ φέροι νὰ πιῶ ἕνερὸ ἀπὸ τὸ πηγᾶδι ποῦ βρῖσκεται στὴ Βηθλεέμ; Καὶ πῆγαν οἱ τρεῖς δυνατοὶ ἄνδρες πῆραν νερὸ καὶ τὸ ἔφεραν στὸν Δαβὶδ. Ἐκεῖνος ὅμως δὲν ἤθελε νὰ τὸ πιεῖ, καὶ τὸ ἔχυσε ὡς σπονδὴ στὸν Κύριον λέγοντας· Σπλαγχνίσου με, Κύριε, νὰ μὴ τὸ κάνω αὐτό, νὰ πιῶ δηλαδὴ τὸ αἷμα τῶν ἀνθρώπων ποῦ πῆγαν νὰ μοῦ τὸ φέρουν μὲ τὸ νὰ χάσουν τὴ ζωὴ τους.

Παροιμ. 12,12.- «Ἡ εὐσεβὴς ἐπιθυμία εἶναι δένδρον τῆς ζωῆς».

Σοφ. Σειρ. 18,30.- «Νὰ μὴ ἀκολουθεῖς τὶς ἐπιθυμίες σου, καὶ νὰ ἐμποδίζεις τὸν ἑαυτὸ σου ἀπὸ τὶς ἁμαρτωλὲς ὁρέξεις σου».

Σοφ. Σολ. 4,12.- «Ἡ μαγεία τῆς κακῆς ἐπιθυμίας ἐπισκοτίζει τὸν ἄκακον νοῦ».

Ματθ. 5,28.- «Ὅποιος βλέπει μὴ ἑνὴ γυναῖκα καὶ τὴν ἐπιθυμεῖ, εἶναι σὰν νὰ διέπραξε μὲ αὐτὴν μοιχείαν μέσα στὴν καρδιά του».

Α' Ἰω. 2,16.- «Κάθε τι ποῦ ὑπάρχει στὸν κόσμον, ἢ σαρκικὴ ἐπιθυμία, ἢ ἐπιθυμία τῶν ματιῶν καὶ ἢ ὑπερηφάνεια τῆς ζωῆς δὲν προέρχονται ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν κόσμον».

Α' Πέτρ. 2,11.- «Σᾶς παρακαλῶ, σὰν ξένοι καὶ περαστικοί, νὰ μένετε μακριὰ ἀπὸ τὶς σαρκικὲς ἐπιθυμίες, οἱ ὁποῖες ἀνταγωνίζονται τὴν ψυχὴν».

Ἰω. Χρυσόστομος.- Ἐγὼ ὁ Δημιουργὸς ἔβαλα μέσα στὸ πλάσμα τὴν ἐπιθυμία καὶ δὲν κατηγορῶ τὴ φυσικὴ ροπή. Δηλαδὴ δὲν λέω νὰ μὴ ἐπιθυμεῖς. Δὲν ξερριζώνω τὴ ρίζα ἐκεῖνου ποῦ φυτεύθηκε καλὰ, ἀλλὰ κλαδεύω τὰ νόθα παράρριζα τοῦ φυτοῦ ποῦ εἶναι μαραμένον. Δὲν λέω λοιπὸν νὰ θγάλεις αὐτὴ τὴν ἐπιθυμία ἀπὸ τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ ἀποκόπτω τὶς παραφυάδες τοῦ μανιακοῦ πάθους ποῦ ἀκόμα βλαστάνουν. Ποιὸς σπέρνει στὸ καλὸ χωράφι ζιζάνια; Σπόρον καλὸν ἔσπειρα· ἀπὸ ποῦ λοιπὸν προῆλθε ἡ καταστροφὴ τῶν ζιζανίων; Κατὰστρεψε, πάτησε, πνίξε τὸν κακὸ σπόρον, καὶ ἔτσι δὲν θὰ πονέσεις, καθὼς θὰ δυναμώνει τὸ ζιζάνιον. «Καθέννας ποῦ θὰ κοιτάξει γυναῖκα καὶ θὰ τὴν ἐπιθυμήσει, εἶναι σὰν νὰ ἔχει διαπράξει μαζί της μοιχείαν μέσα στὴν καρδιά του»⁹⁰.

90. Ματθ. 5,28.

Ὡσπερ τῷ στρουθῷ τῶν πτερῶν ὄφελος οὐδὲν ὑπὸ τῆς παγίδος ἀλόντι, ἀλλ' εἰκῆ καὶ μάτην πτερύσεται, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν λογισμῶν οὐδὲν ὄφελος, εἴαν κατὰ κράτος ὑπὸ τῆς πονηρᾶς ἐπιθυμίας ἀπλῶς, ἀλλ' ὅσα εἴαν σκιρτήσης, ἐάλως. Διὰ τοῦτο 5 πτερὰ τοῖς στρουθίοις, ἵνα ἐκφύβῃ παγίδας· διὰ τοῦτο λογισμοὶ τοῖς ἀνθρώποις, ἵνα ἐκφύγῃσι τὰ ἀμαρτήματα.

Τίτλος κα'.— *Περὶ ἐκουσίων καὶ ἀκουσίων ἀμαρτημάτων.*

Ἐξ. 21,12.— «Ἐὰν πατάξῃ τις τινα καὶ ἀποθάνῃ, θανάτῳ 10 θανατούσθω. Ὁ δὲ οὐχ ἑκών, ἀλλ' ὁ Θεὸς παρέδωκεν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, δώσω σοι τόπον, οὗ φεύζεται ἐκεῖ ὁ φονεύσας».

Λουκᾶ 12,47.— «Ἐκεῖνος ὁ δοῦλος ὁ γνοῦς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ καὶ μὴ ποιήσας, δαρήσεται πολλάς, ὁ δὲ μὴ γνοῦς, δαρήσεται ὀλίγας».

15 Α' Τιμ. 1,12–14.— «Χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμώσαντί με Χριστῷ, ὅτι πιστόν με ἠγήσατο, θέμενος εἰς τὴν διακονίαν τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν· ἀλλ' ἤλεθη, ὅτι ἀγνῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ. Ὑπερεπλεόνασε δὲ ἡ χάρις τοῦ Κυρίου μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ».

20 Ἐβρ. 10,26.— «Ἐκουσίως ἀμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκέτι περὶ ἀμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία, φοβερὰ δὲ τις ἐκδοχὴ κρίσεως καὶ πυρὸς ζῆλος ἐσθίειν μέλλοντος τοῦς ὑπεναντίους».

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Παροιμιῶν.— Τῶν ἀμαρ- 25 τημάτων, τὰ μὲν ἀκουσιά ἐστίν, τὰ δὲ ἀπὸ γνώμης πονηρᾶς γίνονται. Ὑποθώμεθα γὰρ πορνείαν εἶναι τὸ κρινόμενον, καὶ πόρνas δύο· ἀλλ' ἡ μὲν πορνοβοσκῶ πραθεῖσα πρὸς ἀνάγκην ἐστὶν ἐν

“Ὅπως στό σπουργίτι τὰ φτερά δὲν ὠφελοῦν σὲ τίποτε ὅταν πιασεῖ στήν παγίδα, καὶ ἄδικα καὶ μάταια προσπαθεῖ νὰ πετάξει, ἔτσι καὶ μὲ τοὺς λογισμοὺς δὲν ὑπάρχει γιὰ σένα καμμιά ὠφέλεια, ἐὰν κυριευθεῖς ἐξολοκλήρου ἀπὸ τὴν κακὴ ἐπιθυμία, ὅσο καὶ νὰ στριφογυρίζεις. Γι’ αὐτὸ ὑπάρχουν τὰ φτερά στὰ σπουργίτια, γιὰ νὰ ξεφεύγουν τὶς παγίδες· γι’ αὐτὸ ὑπάρχουν καὶ οἱ λογισμοὶ στοὺς ἀνθρώπους, γιὰ ν’ ἀποφεύγουν τὶς ἁμαρτίες.

Τίτλος 21.— Γιὰ τὰ ἐκούσια καὶ τὰ ἀκούσια ἁμαρτήματα.

Ἐξοδ. 21,12.— «Ἐὰν ἓνας χτυπήσει κάποιον καὶ αὐτὸς πεθάνει, νὰ τιμωρεῖται μὲ θάνατο. Ἐκεῖνος ὅμως ποὺ θὰ σκοτώσει χωρὶς νὰ τὸ θέλει, ἀλλ’ ἐπειδὴ ὁ Θεὸς τὸν παρέδωσε στὰ χέρια του, θὰ σοῦ ὑποδείξω τόπο στὸν ὁποῖο νὰ καταφύγει ὁ φονιάς».

Λουκᾶ 12,47.— «Ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ποὺ γνώρισε τὸ θέλημα τοῦ κυρίου του καὶ δὲν τὸ ἐτέλεσε, θὰ δαρεῖ πολὺ. Ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν τὸ γνώρισε, θὰ δαρεῖ λίγο».

Α’ Τιμ. 1,12-14.— «Εὐχαριστῶ τὸν Χριστὸ ποὺ μὲ ἐνδυναμώνει, διότι μὲ θεώρησε πιστὸν καὶ τοποθέτησε στήν ὑπηρεσία του ἐμένα ποὺ προηγουμένως ἦμουν βλάσφημος καὶ διώκτης καὶ ὑβριστής, ἀλλὰ ἐλεήθηκα, ἐπειδὴ ἀγνοώντας ἔκανα πράξεις ἀπιστίας. Καὶ ξεχείλισε ἡ χάρη τοῦ Κυρίου μαζί μὲ πίστη καὶ ἀγάπη στό ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Ἐβρ. 10,26.— «Ὅταν ἐμεῖς ἁμαρτάνουμε θεληματικὰ ἀφοῦ γνωρίσαμε καλὰ τὴν ἀλήθεια, δὲν ἀπομένει πιά καμμιά θυσία γιὰ τὶς ἁμαρτίες, ἀλλὰ μᾶς περιμένει φοβερὴ κρίση καὶ πόθος φωτιᾶς ποὺ θὰ καταφάει τοὺς ἀντίθετους μὲ τὸν Θεό».

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Παροιμιῶν. Ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα ἄλλα εἶναι ἀθέλητα, καὶ ἄλλα γίνονται μὲ κακὴ σκέψη. Ἄς ὑποθέσουμε δηλαδή ὅτι αὐτὴ ποὺ κρίνεται εἶναι ἡ πορνεία, καὶ ἔχουμε δύο πόρνες· ἀλλ’ ἡ μία ἔχει πωληθεῖ σὲ πορνοβοσκό καὶ βρῖσκεται ἀπὸ ἀνάγκη στό κακό, προσφέροντας τὴν ἐργασία τοῦ

τῷ κακῷ, τὴν ἐκ τοῦ σώματος ἐργασίαν τῷ πονηρῷ δεσπότη
 παρεχομένη· ἡ δὲ διὰ τὴν ἡδονὴν ἐκουσίως ἑαυτὴν ἐπιδοῦσα τῇ
 ἀμαρτίᾳ. Ἄλλως οὖν τὰ ἀκούσια τυγχάνει συγγνώμης, καὶ ἄλ-
 λως τὰ ἐκ μοχθηρᾶς προαιρέσεως κατακρίνεται.

5 Κλήμεντος Ἀλεξ.— Τὸ ἀκούσιον οὐ κρίνεται. Διττὸν δὲ τοῦ-
 το· τὸ μὲν γινόμενον μετὰ ἀγνοίας, τὸ δὲ δι' ἀνάγκην.

Διδύμου.— Εἰ πρῶτον ἀγνοία σφάλλεται τις, οὐ κολαστέος,
 ἐκεῖνου κολαστέου τοῦ καθ' ἕξιν ἀμαρτάνοντος.

Τὰ μὲν ἀκούσια ἀμαρτήματα καὶ νόμος συγχωρεῖ καὶ Θεὸς
 10 παρορᾷ, φιλόανθρωπος ὢν καὶ οὐκ ἀπηνής, καὶ τῶν ἐκουσίως...

Φίλωνος.— Ὡς τὸ ἐκουσίως ἀμαρτάνειν ἐστὶν ἄδικον, οὕτω
 τὸ ἀκουσίως καὶ καθ' ἀγνοίαν, οὐκ εὐθὺς δίκαιον, ἀλλὰ ταχύ που
 μεθόριον ἀμφοῖν, δικαίου καὶ ἀδίκου, τὸ ὑπὸ τινων καλούμενον
 ἀδιάφορον. Ἀμάρτημα γὰρ οὐδέν, ἔργον δικαιοσύνης.

15 Τοῦ ἰδίου.— Τῷ μὲν ἀγνοία τοῦ κρείττονος διαμαρτάνοντι,
 συγγνώμη δίδεται· ὁ δὲ ἐξ ἐπιστήμης ἀδικῶν, ἀπολογία οὐκ
 ἔχει, προεαλωκῶς ἐν τῷ τοῦ συνειδότος δικαστηρίῳ.

Τίτλος κβ'.— *Περὶ εὐχαριστούντων καὶ εὐγνωμονούν-
 των, καὶ ὅτι χρὴ τοὺς εὐεργέτας κηρύσσειν.*

20 Ἰησ. Ναυῆ, 6,22-23.— «Τοῖς δύο νεανίσκοις τοῖς κα-
 τασκοπήσασιν εἶπεν Ἰησοῦς· Εἰσεέλθετε εἰς τὴν οἰκίαν τῆς
 γυναικὸς καὶ ἐκβάλετε αὐτὴν καὶ πάντα τὰ αὐτῆς. Καὶ εἰς-
 ἤλθον καὶ ἐξήγαγον τὴν Ραὰβ τὴν πόρνην καὶ τὸν πατέρα
 καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς».

25 Ψαλμ. 88,1.— «Τὰ ἐλέη σου, Κύριε, εἰς τὸν αἰῶνα
 ἔσομαι».

σώματός της στον πονηρό κύριό της, ενώ ή άλλη παραδίνει τον εαυτό της στην άμαρτία με τη θέλησή της χάριν της ήδονής. Ἄλλιως λοιπόν συγχωρούνται τὰ ἀκούσια ἀμαρτήματα, καὶ ἄλλιως καταδικάζονται τὰ ἀμαρτήματα πού γίνονται με κακή πρόθεση.

Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως.— Ἐκείνο πού γίνεται χωρίς τή θέλησή μας δέν δικάζεται. Καί εἶναι δύο εἰδῶν αὐτό, ἐκείνο πού γίνεται ἀπό ἄγνοια, καί ἐκείνο πού γίνεται με ἔξαναγκασμό.

Διδύμου.— Ἐάν κανεῖς σφάλει γιά πρώτη φορά ἀπό ἄγνοια, δέν εἶναι ἄξιος τιμωρίας, διότι τιμωρεῖται ἐκεῖνος πού ἀμαρτάνει ἀπό συνήθεια.

Τὰ ἀθέλητα ἀμαρτήματα καί ὁ νόμος τὰ συγχωρεῖ καί ὁ Θεός τὰ παραβλέπει, ἐπειδὴ εἶναι φιλόανθρωπος καί ὄχι σκληρός, ἐνῶ τὰ ἐκούσια...

Φίλωνος.— Ὅπως τὸ νὰ ἀμαρτάνει κανεῖς ἐκούσια εἶναι ἄδικο, ἔτσι καί τὸ νὰ ἀμαρτάνει ἀκούσια καί ἀπό ἄγνοια δέν εἶναι εὐθέως δίκαιο, ἀλλὰ βρῖσκεται κάπου στὰ ὅρια καί τῶν δύο, τοῦ δικαίου καί τοῦ ἀδίκου, αὐτὸ πού ὀρισμένοι τὸ ὀνομάζουν ἀδιάφορο. Διότι δέν ὑπάρχει ἀμάρτημα, ἀλλὰ εἶναι ἔργο δικαιοσύνης.

Τοῦ ἰδίου.— Σ' αὐτὸν πού ἀμαρτάνει ἐπειδὴ δέν γνωρίζει ποιό εἶναι τὸ καλύτερο, δίνεται συγχώρηση· ἐνῶ ἐκεῖνος πού ἐν γνώσει του ἀδικεῖ, εἶναι ἀδικαιολόγητος, ἔχοντας ἤδη καταδικαστεῖ ἀπὸ τὸ δικαστήριό τῆς συνειδήσεως.

Τίτλος 22.— Γιά ἐκείνους πού εὐχαριστοῦν καὶ ἐκδηλώνουν εὐγνωμοσύνη· καὶ ὅτι πρέπει νὰ διαλαλοῦμε τοὺς εὐεργέτες.

Ἰησ. Ναυῆ 6,22-23.— «Στοὺς δύο νέους πού εἶχαν κατασκοπεύσει εἶπε ὁ Ἰησοῦς· Μπεῖτε στὸ σπίτι τῆς γυναίκα καὶ βγάλτε τὴν ἔξω καὶ αὐτὴν καὶ ὅλα ὅσα τῆς ἀνήκουν. Καὶ μπήκαν καὶ ἔβγαλαν τὴν Ραάβ τὴν πόρνη καὶ τὸν πατέρα της καὶ τὴ μητέρα της καὶ τὰ ἀδελφία της.

Ψαλμ. 88,1.— «Τὰ ἐλέη σου, Κύριε, θὰ τὰ ψάλλω αἰώνια».

Ψαλμ. 114,3.— «Τί ανταποδώσω τῷ Κυρίῳ περι πάντων ὧν ανταπέδωκεν ἡμῖν;».

Ψαλμ. 136,5.— «Ἐὰν ἐπιλάβωμαί σου, Ἱερουσαλήμ, ἐπιλησθείη ἡ δεξιὰ μου».

5. Σοφ. Σολ. 8,21.— «Φρονήσεώς ἐστὶν καὶ τὸ εἶδέναι τίνος ἡ χάρις».

Σοφ. Σειρ. 3,31.— «Ὁ ανταποδιδὸς χάριτας, μέμνηται εἰς τὸ μετὰ ταῦτα, καὶ ἐν καιρῷ πτώσεως αὐτοῦ εὐρήσει στήριγμα».

Σοφ. Σειρ. 17,22.— «Χάριν ἀνθρώπου ὡς κόρην συντήρη-
10 σον».

Λουκᾶ 1,47.— «Εἶπε Μαριάμ· Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον».

Λουκᾶ 17,12.— «Εἰσερχομένου αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν, ὑπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες καὶ ἤραν φωνὴν λέγοντες· Ἰη-
15 σοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς. Καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς· Πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσιν. Καὶ ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψεν μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν Θεόν, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσω-
20 πον αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς Σαμαρείτης. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· Οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἑννέα ποῦ; Οὐχὲ εὐρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ Θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἄλλογενὴς οὗτος. Καὶ εἶπαν αὐτῷ· Ἀναστᾶς πορεύου, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε».

Α' Θεσσ. 5,17.— «Ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε· τοῦτο γὰρ θέλημά
25 ἐστὶ Θεοῦ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς».

Μ. Βασιλείου.— Πρέπουσα δοξολογίας ὑπόθεσις, ἡ τῶν εὐεργετημάτων διήγησις.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγος ΚΕ' εἰς ἱερομάρτυρα Κυπριανόν.—
'Αποδώσωμεν τοίνυν σὺν τόκῳ τὸ χρέος, ἂν ἄρα τοσοῦτον
30 εὐποροῦντες φανῶμεν.

Τίτλος κγ'.— **Περὶ ἐκδικήσεως, καὶ ὡς ἀπηγόρευται δις περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος εὐθύνας εἰσπράττεσθαι.**

Δευτ. 32,43.— «Οὐκ ἐκδικήσεις δις ἐπὶ τὸ αὐτό».

Ψαλμ. 115,3.— «Τί νὰ ἀνταποδώσω στὸν Κύριο γιὰ ὅλα ὅσα μου ἔχει κάνει;».

Ψαλμ. 136,5.— «Ἐὰν σὲ λησμονήσω, Ἱερουσαλήμ, νὰ ξεραθεῖ τὸ δεξιό μου χέρι».

Σοφ. Σολ. 8,21.— «Εἶναι θέμα φρονήσεως τὸ νὰ ἀναγνωρίζεις αὐτὸν ἀπὸ τὸν ὁποῖο προέρχεται τὸ χάρισμα».

Σ. Σειρ. 3,31.— «Αὐτὸς ποὺ ἀνταποδίδει εὐγνωμοσύνη θὰ μνημονεύεται καὶ στὸ μέλλον, καὶ σὲ καιρὸ δυστυχίας θὰ βρεῖ βοήθεια».

Σοφ. Σειρ. 17,22.— «Τῆ χάρη ποὺ σοῦ κάνει ὁ ἄνθρωπος νὰ τὴ φυλάγεις σὰν κόρη ὀφθαλμοῦ».

Λουκᾶ 1,47.— «Εἶπε ἡ Μαρία· Δοξάζει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριο».

Λουκᾶ 17,12. «Καθὼς ἔμπαινε στὴν πόλη τὸν συνάντησαν δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι φώναζαν λέγοντας· Ἰησοῦ δάσκαλε, ἔλεξέ μας. Καὶ ὁ Ἰησοῦς βλέποντάς τους εἶπε· Πηγαίνετε νὰ δείξετε τοὺς ἑαυτοὺς σας στοὺς ἱερεῖς. Καὶ καθὼς πήγαιναν θεραπεύθηκαν. Ἕνας ἀπὸ αὐτούς, βλέποντας ὅτι θεραπεύθηκε, γύρισε δοξάζοντας τὸν Θεὸ μὲ δυνατὴ φωνὴ καὶ ἔπεσε στὰ πόδια τοῦ Ἰησοῦ εὐχαριστώντας τον· καὶ αὐτὸς ἦταν Σαμαρεῖτης. Ἀποκρίθηκε τότε ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπε· Δὲν καθαρίστηκαν καὶ οἱ δέκα; Οἱ ἄλλοι ἐννέα ποῦ εἶναι; Δὲν θεώρησαν σκόπιμο νὰ γυρῶσιν πίσω καὶ νὰ δοξάσουν τὸν Θεό, παρὰ μόνο αὐτὸς ὁ ἄλλοεθνής; Καὶ εἶπε σ' αὐτόν Σήκω ἔπάνω καὶ πήγαινε· ἡ πίστη σου σὲ ἔσωσε».

Α' Θεσσ. 5,17.— «Νὰ εὐχαριστεῖτε γιὰ τὸ κάθε τι· διότι αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ πρὸς ἑσᾶς μέσω τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Μ. Βασιλείου.— Μορφὴ δοξολογίας ποὺ ταιριάζει στὸν Θεὸ εἶναι ἡ διήγησις τῶν εὐεργητημάτων του.

Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος 25, Ἐγκώμιον εἰς ἱερομάρτυρα Κυπριανόν.— Ἄς ἐπιστρέψουμε λοιπὸν τὸ χρεὸς μας μαζί μὲ τὸν τόκο, ἐὰν βέβαια εἴμαστε τόσο πολὺ εὐποροί.

Τίτλος 23.— Γιὰ τὴν τιμωρίαν· καὶ ὅτι ἀπαγορεύεται γιὰ τὸ ἴδιο πράγμα νὰ ζητοῦμε δύο φορές εὐθύνες.

Δευτ. 32,43.— «Νὰ μὴ τιμωρεῖς δύο φορές γιὰ τὸ ἴδιο ἀδίκημα».

Ναοὺμ 1,9.— «Τί λογίζεσθε ἐπὶ τὸν Κύριον; Συντέλειαν αὐτὸς ποιήσει, καὶ οὐκ ἐκδικήσει δις ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν θλίψει».

Τίτλος κδ'.— *Περὶ ἐπικοινωνῶν πραγμάτων, καὶ διτι χρὴ φεύγειν τὰ ἐπικοινωνια καταγῶγια, διότι μάχας καὶ διαστάσεις προξενοῦνται.*

5

Γεν. 13,8—11.— «Εἶπεν Ἀβραὰμ πρὸς Λῶτ· Μὴ ἔστω μάχη ἀναμέσον ἐμοῦ, καὶ ἀναμέσον σου, καὶ ἀναμέσον τῶν ποιμένων μου, καὶ τῶν ποιμένων σου, ὅτι ἄνθρωποι ἀδελφοὶ ἡμεῖς ἐσμεν. Οὐκ ἰδοὺ πᾶσα ἡ γῆ ἐναντίον σου ἐστίν; Διαχωρίσθητι ἀπ' ἐμοῦ. 10 Εἰ σὺ εἰς ἀριστερά, ἐγὼ εἰς δεξιά· εἰ σὺ εἰς δεξία, ἐγὼ εἰς ἀριστερά. Καὶ ἐπάρας Λῶτ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, εἶδεν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, ὅτι πᾶσα ἦν ποτιζομένη, πρὸ τοῦ καταστρέψαι τὸν Θεὸν Σόδομα καὶ Γόμορρα, ὡς παράδεισος τοῦ Θεοῦ, καὶ ὡς ἡ γῆ Αἰγύπτου. Καὶ ἐξελέξατο ἑαυτῷ Λῶτ τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἀπῆρε Λῶτ ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ ἐχωρίσθησαν.»

Παροιμ. 21,9.— «Κρεῖσσον οἰκεῖν ἐπὶ γωνίας ὑπαιθρου, ἢ ἐν οἴκῳ κοινῷ».

Σοφ. Σειρ. 13,2.— «Ἰσχυροτέρῳ σου καὶ πλουσιωτέρῳ σου 20 μὴ κοινῶναι».

Ἔχουσιν αἱ τῶν κοινῶν ἐπιμέλειαι λαβὰς εἰς τὸ μεμφθῆναι.

Τίτλος κε'.— *Περὶ εὐδοκίας· διτι εὐχῆς ἀξίον τὸ κατόρθωμα.*

Σοφ. Σειρ. 29,23.— «Ἐπὶ μικρῷ καὶ μεγάλῳ εὐδοκίμιαν 25 ἔχε».

Β' Τιμ. 2,15.— «Σπούδαςον σεαυτὸν εὐδόκιμον παραστήσαι τῷ Θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον».

Ναούμ. 1,9.— «Τί σκέφτεσθε γιά τόν Κύριο; Αὐτός θά φέρει τή συντέλεια τοῦ κόσμου, καί δέν θά τιμωρήσει δύο φορές γιά τὸ ἴδιο πρᾶγμα μέ θλίψη».

Τίτλος 24.— Γιά τὰ κοινὰ πράγματα, καί διτι πρέπει νὰ ἀποφεύγουμε τὰ κοινόχρηστα καταλύματα, διότι προκαλοῦνται φιλονεικίες καί διχόνοιες.

Γεν. 13,8-11.— «Εἶπε ὁ Ἀβραάμ στόν Λώτ· Νά μή ὑπάρχουν φιλονεικίες ανάμεσα σέ μένα καί σέ σένα καί ανάμεσα στοὺς βοσκούς μου καί στοὺς βοσκούς σου, διότι εἶμαστε ἀδέλφια. Δέν βρῖσκεται ὅλη ἡ γῆ μπροστά σου; Χώρισε ἀπὸ μένα. Ἐάν πᾶς ἐσὺ ἀριστερά, ἐγὼ θά πάω δεξιά· ἐάν ἐσὺ πᾶς δεξιά, θά πάω ἐγὼ ἀριστερά. Καί σηκώνοντας ὁ Λώτ τὰ μάτια του, εἶδε ὅτι ἡ περιοχὴ τοῦ Ἰορδάνη ποτιζόταν, πρὶν καταστρέψει ὁ Θεὸς τὰ Σόδομα καί τὰ Γόμορρα, σάν τὸν παράδεισο τοῦ Θεοῦ καί τὴ χώρα τῆς Αἰγύπτου. Ἔτσι διάλεξε ὁ Λώτ τὴν περιοχὴ τοῦ Ἰορδάνη, καί ἔφυγε πρὸς ἀνατολὰς καί χωρίστηκαν».

Παροιμ. 21,9.— «Εἶναι καλύτερα νὰ κατοικεῖ κανεὶς σὲ κάποια γωνία ἔξω στὸ ὑπαιθρο, παρὰ σὲ σπίτι μαζί μέ ἄλλον».

Σοφ. Σειρ. 13,2.— «Νά μή ἔχεις δωσοληψίες μέ ἰσχυρότερο καί πλουσιώτερον ἀπὸ σένα».

Οἱ φροντίδες γιά τὰ κοινὰ πράγματα δίνουν ἀφορμές γιά ἀλληλοκατηγορίες.

Τίτλος 25.— Γιά τὴν εὐδοκίμησιν· διτι ἡ ἐπιτυχία εἶναι ἄξια δοξολογίας.

Σοφ. Σειρ. 29,23.— «Νά μένεις εὐχαριστημένος καί μέ τὰ μικρὰ καί μέ τὰ μεγάλα».

Β' Τιμ. 2,15.— «Φρόντισε νὰ παρουσιάσεις τὸν ἑαυτό σου στόν Θεὸ δοκιμασμένον, ἐργάτη πού δέν ἔχει λόγους νὰ ντρέπεται»

Τίτλος κς'.— Περὶ ἐμπόρων.

Σοφ. Σειρ. 26,29.— «Μόλις ἐξελεῖται ἔμπορος ἀπὸ πλημμελείας».

Τίτλος κζ'.— Περὶ εὐνούχων.

5 Σοφ. Σολ. 3,14.— «Μακάριος ὁ εὐνούχος ὁ μὴ ἐργασάμενος ἐν χερσὶν ἀνόμημα μηδὲ ἐνθυμηθεὶς κατὰ τοῦ Κυρίου πονηρά. Δοθήσεται αὐτῷ τῆς πίστεως χάρις ἐκλεκτὴ καὶ κληρὸς ἐν ναῷ Κυρίου θυμηδέστερος».

Σοφ. Σειρ. 20,4.— «Ἐπιθυμία εὐνούχου ἀποπαρθενῶσαι
10 νεᾶνιν».

Ματθ. 19,12.— «Εἰσὶν εὐνούχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτῶν ἐγεννήθησαν οὕτως· καὶ εἰσὶν εὐνούχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καὶ εἰσὶν εὐνούχοι, οἵτινες εὐνουχίσαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν».

15 Μ. Βασιλείου, Ἐπιστολὴ πρὸς Σιμπλίκιον.— Ἄτιμον τὸ τῶν εὐνούχων γένος καὶ πανώλεθρον. Τοῦτο δὴ τοῦτο ἄθηλυ, ἀνανδρον, γυναικομανὲς καὶ ἐπίζηλον, ἀμετάδοτον, πάνδοχον, ἀπροσκορές, κλαυσίδειπνον, ὀξύθυμον, χρυσομανές, κακόμισθον, ἀπηνές, θηλυδρῶδες, γαστρίδουλον. Καὶ τί γὰρ εἶπω; σὺν
20 αὐτῇ τῇ γεννήσει σιδηροκατάδικον. Πῶς γὰρ ὀρθὴ γνώμη τούτων, ὧν οἱ πόδες στρεβλοί; Οὗτοι μὲν οὖν σωφρονοῦσιν ἄμισθα διὰ σιδήρου, μένουσι δὲ ἄκαρποι δι' οἰκείαν αἰσχρότητα.

Ἄγ. Νείλου.— Ἀπόστησον ἀπὸ τῆς συμβίου σου τὸν εὐνούχων σμάραγδον. Κἂν γὰρ δοκοίῃ τῶν κατὰ διδύμων ἐκτετεμῆ-
25 σθαι, ἀλλ' ἄνω ἔχει ἐν τῷ προσώπῳ τοὺς διδύμους ὀφθαλμοὺς ἐμπαθῶς βλέποντας καὶ ἐπισυρόμενον ἤδη πονηρὰς μαρτυρίας.

Τίτλος 26.— Για τούς ἔμπορους.

Σοφ. Σειρ. 26,29.— «Με πολλή δυσκολία γλυτώνει ὁ ἔμπορος ἀπὸ τὴν ἀδικία».

Τίτλος 27.— Για τούς εὐνούχους, καὶ ὅτι εἶναι πονηροί.

Σοφ. Σολ. 3,14.— «Εἶναι εὐτυχῆς ὁ εὐνούχος πού δὲν διέπραξε μὲ τὰ χέρια του ἁμαρτία, οὔτε σκέφθηκε ἐναντίον τοῦ Κυρίου πονηρά. Γιὰ τὴν ἀξιοπιστία του θὰ τοῦ δοθεῖ ἐκλεκτὴ δωρεὰ καὶ τιμητικὴ θέση στὸν ναὸ τοῦ Κυρίου».

Σοφ. Σειρ. 20,4.— «Ἐπιθυμία τοῦ εὐνούχου εἶναι νὰ καταστρέψει τὴν παρθενὰ νεάνιδας».

Ματθ. 19,12.— «Ἐπάρχουν εὐνούχοι πού ἀπὸ τὴν κοιλία τῆς μητέρας τους γεννήθηκαν ἔτσι· ἐπίσης ὑπάρχουν εὐνούχοι πού εὐνουχίστηκαν ἀπὸ τούς ἀνθρώπους· καὶ ἀκόμη ὑπάρχουν εὐνούχοι πού εὐνούχισαν τούς ἑαυτούς τους γιὰ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν».

Μ. Βασιλείου, Ἐπιστολὴ πρὸς Σιμπλίκιον.— Τὸ γένος τῶν εὐνούχων εἶναι ἄτιμο καὶ ὀλέθριο. Αὐτὸ τὸ ἴδιο δὲν ἔχει θηλυκό, εἶναι ἄνανδρο, διακατέχεται ἀπὸ μανιακὸ ἔρωτα πρὸς τὶς γυναῖκες, εἶναι ζηλότυπο, ἀκοινωνήτο, δέχεται τὰ πάντα, εἶναι ἀχόρταστο, παραπονεῖται γιὰ τὸ δεῖπνο, εἶναι ὀξύθυμο, ἀγαπᾷ μὲ μανία τὸ χρυσάφι, ἀνταμείβεται κακῶς, εἶναι σκληρὸ, θηλυπρεπές, κοιλιόδουλο· καὶ τί ἄλλο νὰ πῶ; Ἀπὸ αὐτὴν ἤδη τὴ γέννησή του εἶναι σιδηροκατάδικο. Πῶς δηλαδή εἶναι δυνατό νὰ εἶναι σωστὴ ἡ γνώμη αὐτῶν, τὴ στιγμή πού τὰ πόδια τους εἶναι στραβά; Αὐτοὶ λοιπὸν συνετίζονται ἄμωστα ὅταν εἶναι σιδηροδέσμοι, καὶ παραμένουν ἄκαρποι ἕξαιτίας τῆς δικῆς τους αἰσχροσύνης.

Ἁγίου Νείλου.— «Ἀπομάκρυνε ἀπὸ τὴ γυναῖκα σου τὸν δαίμονα τῶν εὐνούχων. Διότι, ἂν καὶ φαίνεται ὅτι στερεῖται τούς κάτω διδύμους, ὅμως ἔχει ἐπάνω στὸ πρόσωπό του τὰ δίδυμα μάτια του πού βλέπουν μὲ πάθος καὶ ἐπισύρει πονηρὰ μαρτυρίες.

Τίτλος κη'.— *Περὶ ἐγκωμίων καὶ τῶν χαιρόντων ἐν αὐτοῖς, καὶ ὅτι οὐ δεῖ πρὸ πείρας ἐπαινεῖν τινα.*

Παροιμ. 27,21.— «Δόκιμον ἀργύριον καὶ χρυσίον πυρώσεις· ἀνὴρ δὲ δοκιμάζεται διὰ στόματος ἐγκωμιαζόντων αὐτόν».

5 «Τὸν αὐτὸν ἐπαινεῖν καὶ ψέγειν οὐκ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ».

Σοφ. Σειρ. 27,7.— «Πρὸ λογισμοῦ μὴ ἐπαινέσης ἀνδρα. Οὗτος γὰρ πειρασμὸς ἀνθρώπου».

Λουκᾶ 6,26.— «Οὐαὶ ὑμῖν ὅταν καλῶς εἴπωσιν ὑμᾶς πάντες οἱ ἄνθρωποι. Κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποιοῦν τοῖς ψευδοπροφήταις
10 οἱ πατέρες αὐτῶν».

Ἰγνατίου, Ἐπιστολὴ πρὸς Τραλλιανούς.— «Κἂν ἐρρωμένος ὦ κατὰ τὸν Θεόν πλεῖόν με δεῖ φοβεῖσθαι καὶ προσέχειν τοῖς εἰκῇ φουσῶσίν με. Ἐπαινοῦντες γάρ με μαστιγοῦσιν».

Μὴ πρὸς ἐπαίνους χαννωθῶμεν τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀλήθειαν.

15 Μ. Βασιλείου.— Πολλοὶ τὸν παρὰ τῶν πολλῶν ἐπαινοῦν θηρώμενοι, ἔργῳ μὲν τὴν ἀδικίαν καὶ πλεονεξίαν ὡς ὠφέλιμον προτιμῶσι, σχήματι δὲ καὶ λόγῳ τὴν ἰσότητα καὶ τὴν δικαιοσύνην ὑπερθαυμάζουσιν.

Ὁ δεῖνα τὸν πλοῦτον τοῖς θηριομάχοις προσαναλίσκων καὶ
20 ταῖς ματαίαις τῶν δήμων φωναῖς ἐπαγαλλόμενος, φουσᾶται τοῖς ἐπαίνοις καὶ μέγα φρονεῖ, τὴν δόξαν ἔχων ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτοῦ, ὅς γε καὶ ἔγγραφον τοῖς περιφανέσι τῆς πόλεως τὴν ἑαυτοῦ ἁμαρτίαν ἐπὶ τῶν πινάκων δεικνύει.

Τίτλος κθ'.— *Περὶ ἐκδικήσεως Θεοῦ τοῖς ἀδικουμένοις γενομένης· ὅτι χρὴ τῷ Θεῷ ἐπιτρέπειν τὰ τῆς ἐκδικήσεως.*

Ψαλμ. 93,1.— «Θεὸς ἐκδικήσεων Κύριος, Θεὸς ἐκδικήσεων ἐπαρρησιάσατο».

Τίτλος 28.— Γιά τούς ἐπαίνους καί ἐκείνους πού χαιρόνται μέ αὐτούς, καί ὅτι δέν πρέπει πρὶν δεβαιωθοῦμε νά ἐπαινοῦμε κάποιον.

Παροιμ. 27,21.— «Τὸ γνήσιο ἀσήμι καί χρυσάφι θὰ τὸ δοκιμάσεις στὴ φωτιά· ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος δοκιμάζεται ἀπὸ τὰ λόγια αὐτῶν πού τὸν ἐγκωμιάζουν».

Τὸ νά ἐπαινεῖ κανεὶς καί νά κατηγορεῖ τὸν ἴδιο δέν εἶναι γνώρισμα ἀγαθοῦ ἀνθρώπου.

Σοφ. Σειρ. 27,7.— «Νὰ μὴ ἐπαινεῖς ἄνθρωπο πρὶν τὸν ἀκούσεις, νά μιλᾷ· διότι αὐτὸ εἶναι τὸ κριτήριον τοῦ ἀνθρώπου».

Λουκᾶ 6,26.— «Ἀλλοίμονο σέ σᾶς ὅταν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι σᾶς ἐπαινοῦν· διότι ἔτσι ἀκριβῶς ἔκαναν στοὺς ψευδοπροφῆτες οἱ πατέρες τους».

Ἰγνατίου, Ἐπιστολὴ πρὸς Τραλλιανούς.— «Ἄν καί εἶμαι δυναμωμένος κατὰ Θεόν, πρέπει νά φοβᾶμαι περισσότερο καί νά φυλάγομαι ἀπὸ αὐτούς πού μέ φουσκώνουν τὰ μυαλά ἀδίκᾳ. Διότι ὅταν μέ ἐπαινοῦν, μέ μαστιγώνουν».

Νὰ μὴ ἀποχαυνωνόμαστε ἀπὸ τοὺς ὑπερβολικοὺς ἐπαίνους.

Μ. Βασιλείου.— Πολλοὶ κυνηγώντας τὸν ἐπαινο ἔκ μέρους τῶν πολλῶν, στὴν πράξη προτιμοῦν τὴν ἀδικία καί πλεονεξία ὡς ὠφέλιμη, καί μόνο φαινομενικᾶ καί μέ λόγια κάνουν πὼς θαυμάζουν τὴν ἰσότητα καί τὴ δικαιοσύνη.

Ὁ τάδε σπαταλώντας τὸν πλοῦτο στοὺς θηριομάχους καί δοκιμάζοντας μεγάλη χαρὰ ἀπὸ τὶς ἄσκοπες φωνές τῶν ὄχλων, φουσκώνει μέ τοὺς ἐπαίνους καί ἀλαζονεύεται, ἔχοντας γιὰ δόξα τὴν ντροπὴ του, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἐπιδεικνύει τὴν ἁμαρτία του στοὺς ἐπιφανεῖς τῆς πόλεως γραμμένη στοὺς πίνακες.

Τίτλος 29.— Γιά τὴν τιμωρία πού ἐπιβάλλει ὁ Θεὸς γιὰ χάρη ἐκείνων πού ἀδικοῦνται, καί ὅτι πρέπει νά ἀναθετοῦμε στὸν Θεὸ τὴν ἐπιβολὴ τῆς ἐκδίκησης.

Ψαλμ. 93,1.— «Ὁ Κύριος εἶναι Θεὸς τιμωρὸς καί ἐμφανίσθηκε Θεὸς πού ἐκδικεῖται».

Ψαλμ. 102,6.— «Ποιῶν ἐλεημοσύνας ὁ Κύριος, καὶ κρῖμα πᾶσι τοῖς ἀδικουμένοις».

Ψαλμ. 139,13.— «Ἔγνων ὅτι ποιήσει Κύριος τὴν κρίσιν τῶν πτωχῶν καὶ τὴν δίκην».

5 Παροιμ. 20,22.— «Μὴ εἶπης, Τίσομαι τὸν ἐχθρόν, ἀλλ' ὑπόμεινον τὸν Κύριον, ἵνα σε βοηθήσῃ».

Ἰεζ. 28,24.— «Σκόλοψ πικρίας καὶ ἄκανθα ὀδύνης ἀπὸ τῶν περικύκλω αὐτῶν. Καὶ ποιήσω κρῖμα ἐν πᾶσι τοῖς ἀτιμάζουσιν αὐτούς».

10 Λουκᾶ 18,2.— «Κριτὴς τις ἦν ἐν τινὶ πόλει τὸν Θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρέπόμενος. Χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα· Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου. Καὶ οὐκ ἤθελεν ἐπὶ χρόνου. Μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ· Εἰ καὶ τὸν Θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ
15 ἐντρέπομαι, διὰ γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω αὐτήν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑποπιάζῃ με. Εἶπεν δὲ ὁ Κύριος· Ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει. Ὁ δὲ Θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ, τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας καὶ μακροθυμῶν ἐπ' αὐτοῖς;
20 Λέγω ὑμῖν, ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει».

Ρωμ. 12,19.— «Μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ. Γέγραπται γάρ· Ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει Κύριος».

Κυρίλλου Ἀλεξ.— Πάντως ὁ ἀδικούμενος καταφλέγεται
25 μὲν ὑπὸ λύπης, ἀμύνασθαι δὲ οὐκ ἔχων, ἢ διὰ τῶν ἰσῶν ἐλθεῖν ἔσθ' ὅτε, διὰ τὸ ἠτῆσθαι τῆς τοῦ ἀδικοῦντος χειρὸς, τῆς ἀνωθεν μισοπονηρίας τὸ κέντρον καλεῖ πρὸς ἐπικουρίαν.

Ἰωσήπου.— Δεῖν, οἶμαι, τοὺς χωρίον ἱερὸν νεμομένους ἐπιτρέπειν πάντα τῷ Θεῷ δικάζειν, καὶ καταφρονεῖν τῆσδε χειρὸς
30 ἀνθρωπίνης, ὅταν αὐτοὶ τὸν ἄνω δικαστὴν περισκοπῶσιν.

Ψαλμ. 102,6.— «Ὁ Κύριος κάνει ἐλεημοσύνες καὶ ἐκδίδει δίκαιες ἀποφάσεις γιὰ ὅλους τοὺς ἀδικουμένους».

Ψαλμ. 139,13.— «Γνωρίζω ὅτι ὁ Κύριος θὰ κρίνει δίκαια τοὺς φτωχοὺς καὶ θὰ ἐκδικήσῃ τὸ δίκαιο τῶν στερημένων».

Παροιμ. 20,22.— «Νὰ μὴ πείσῃ, Θὰ ἐκδικηθῶ τὸν ἐθχρό μου, ἀλλὰ περίμενε νὰ σὲ βοηθήσῃ ὁ Κύριος».

Ἰεζ. 28,24,26.— «Πικρὸ καρφὶ καὶ ἀγκάθι ὀδυνηρὸ γιὰ ὅλους τοὺς γειτονικοὺς λαοὺς. Καὶ ἐγὼ θὰ τιμωρήσω ὅλους ὄσους τοὺς ἐξευτελίζουν».

Λουκᾶ 18,2.— «Σὲ κάποια πόλη ὑπῆρχε ἓνας δικαστὴς πού οὔτε τὸν Θεὸ φοβόταν οὔτε τοὺς ἀνθρώπους ντρέπόταν. Στὴν ἴδια πόλη ὑπῆρχε μιὰ χήρα, ἡ ὁποία ἐρχόταν σ' αὐτὸν καὶ τοῦ ἔλεγε· Δώσε μου τὸ δίκαιό μου ἀπέναντι στὸν ἀντίδικό μου· καὶ αὐτὸς δὲν ἤθελε γιὰ ἓνα χρονικὸ διάστημα. Ἐπειτα ὁμως εἶπε μέσα του· Ἄν καὶ δὲν φοβᾶμαι τὸν Θεὸ καὶ δὲν ντρέπομαι τοὺς ἀνθρώπους, ὁμως ἐπειδὴ ἡ χήρα αὐτὴ μὲ ἐνοχλεῖ θὰ τῆς δώσω τὸ δίκαιό της, γιὰ νὰ μὴ ἐρχεται συνέχεια καὶ μὲ ταλαιπωρεῖ. Καὶ ὁ Κύριος εἶπε· Ἀκούσατε τί εἶπε ὁ ἀδικὸς κριτὴς. Εἶναι λοιπὸν δυνατὸ νὰ μὴ ἀποδώσῃ ὁ Θεὸς τὸ δίκαιό τους στοὺς ἐκλεκτοὺς του οἱ ὁποῖοι φωνάζουν πρὸς αὐτὸν μέρα καὶ νύχτα, ἂν καὶ δείχνει ὑπομονὴ γι' αὐτούς; Σᾶς λέω ὅτι θὰ ἀποδώσῃ τὸ δίκαιό τους γρήγορα».

Ρωμ. 12,19.— «Νὰ μὴ ἐκδικεῖσθε οἱ ἴδιοι τοὺς ἑαυτοὺς σας, ἀλλὰ νὰ δίνεται τόπο στὴν ὀργή. Διότι εἶναι γραμμένο· Ἡ ἐκδίκηση ἀνήκει σὲ μένα, λέει ὁ Κύριος, καὶ ἐγὼ θὰ κάνω τὴν ἀνταπόδοση».

Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.— Ὅπωςδήποτε αὐτὸς πού ἀδικεῖται κατακαίεται ἀπὸ τὴ λύπη, ἀλλὰ μὴ μπορώντας νὰ ἀμυνθεῖ, ἢ ἄλλοτε νὰ ἀνταποδώσῃ τὰ ἴδια, ἐπειδὴ ὑστερεῖ ἀπέναντι στὴ δύναμη αὐτοῦ πού τὸν ἀδικεῖ, καλεῖ σὲ βοήθεια τὸ οὐράνιο κεντρὶ αὐτοῦ πού μισεῖ τὸ κακό.

Ἰωσήπου.— Πρέπει, νομίζω, αὐτοὶ πού νέμονται τὸν ἱερό χωρὸ νὰ ἀναθέτουν στὸν Θεὸ νὰ τὰ δικάζῃ ὅλα, καὶ νὰ περιφρονοῦν τὴν ἀνθρώπινη ἐπέμβαση, ὅταν οἱ ἴδιοι βλέπουν παντοῦ γύρω τους τὸν οὐράνιο δικαστή».

Τίτλος λ'.— *Περὶ εὐθυνομένων καὶ δίκας εἰσπραττομένων, καὶ ὡς οὐδαμῶς ἄλλος ἀντὶ ἄλλου εὐθυνηθήσεται.*

Δευτ. 24,16.— «Οὐκ ἀποθανοῦνται πατέρες ὑπὲρ τέκνων, οὔτε υἱοὶ ὑπὲρ πατέρων· ἕκαστος τῆ ἑαυτοῦ ἁμαρτίᾳ ἀποθανεῖται».

Ψαλμ. 48,7.— «Ἀδελφὸς οὐ λυτροῦται, λυτρώσεται ἄνθρωπος;».

Ἰερ. 38,29.— «Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις οὐ μὴ εἴπωσι, Πατέρες ἔφαγον ὄσπρια καὶ οἱ ὀδόντες τῶν τέκνων ἠμωδίασαν, ἀλλ' ἕκαστος ἐν τῆ ἑαυτοῦ ἁμαρτίᾳ ἀποθανεῖται, καὶ τοῦ φαγόντος αἰμωδιάσουσιν οἱ ὀδόντες».

Ἰεζ. 18,2.20.— «Οἱ πατέρες ἔφαγον ὄσπρια καὶ οἱ ὀδόντες τῶν τέκνων ἠμωδίασαν. Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, ἢ ψυχὴ ἡ ἀμαρτάνουσα αὐτὴ καὶ ἀποθανεῖται. Ὁ δὲ ἄνθρωπος ἔσται δίκαιος, ὁ ποιῶν δικαιοσύνην. Υἱὸς οὐ λήψεται τὴν ἀδικίαν τοῦ υἱοῦ. Δικαιοσύνη δὲ δικαίου ἐπ' αὐτὸν ἔσται, καὶ ἀνομία ἀνόμου ἐπ' αὐτὸν ἔσται».

Γαλ. 6,5.— «Ἐκαστος τὸ ἴδιον φορτίον βαστάζει».

Τίτλος ΛΑ'.— *Περὶ ἐλεγκμῶν*

Παροιμ. 29,15.— «Πληγαὶ καὶ ἐλέγχοι διδῶσι σοφίαν».

Παροιμ. 28,23.— «Ὁ ἐλέγχων ἀνθρώπου ὁδοῦς, χάριτας μᾶλλον ἔξει τοῦ γλωσσοχαριτοῦντος».

Παροιμ. 29,1.— «Κρείσσων ἀνὴρ ἐλέγχων, ἀνδρὸς σκληροτραχήλου».

Παροιμ. 24,25.— «Οἱ ἐλέγχοντες, βελτίους φανοῦνται, ἐπ' αὐτοὺς δὲ ἤξει εὐλογία ἀγαθή».

Τίτλος 30.— Για εκείνους πού εἶναι ἔνοχοι καὶ καταδικάζονται, καὶ ὅτι κατὰ κανένα τρόπο δὲν πρέπει ἡ εὐθύνη τοῦ ἑνὸς νὰ μεταβιβάζεται σὲ ἄλλον.

Δευτ. 24,16.— «Δὲν θὰ πεθάνουν οἱ πατέρες γιὰ τὰ παιδιά τους, οὔτε τὰ παιδιά γιὰ τοὺς πατέρες τους· ὁ καθένας θὰ πεθάνει γιὰ τὴ δική του ἁμαρτία».

Ψαλμ. 48,7.— «Ὁ ἀδελφὸς δὲν μπορεῖ νὰ τὸν λυτρώσει καὶ θὰ τὸν λυτρώσει ἄνθρωπος».

Ἱερ. 38,29.— «Τίς μέρες ἐκείνες δὲν θὰ λένε, Οἱ πατέρες ἔφαγαν ἄγουρα σταφύλια καὶ μούδιασαν τὰ δόντια τῶν παιδιῶν τους, ἀλλ' ὁ καθένας θὰ πεθάνει γιὰ τὴ δική του ἁμαρτία, καὶ θὰ μουδιάσουν τὰ δόντια ἐκείνου πού ἔφαγε τὰ σταφύλια.

Ἱεζ. 18,2. 20.— «Οἱ πατέρες ἔφαγαν ἄγουρα σταφύλια καὶ μούδιασαν τὰ δόντια τῶν παιδιῶν τους. Ὁρκίζομαι στὸν ἑαυτό μου, λέει ὁ Κύριος, ἡ ψυχὴ πού ἁμαρτάνει, αὐτὴ καὶ θὰ πεθάνει, ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος πού ἔφαρμόζει τὴ δικαιοσύνη θὰ εἶναι δίκαιος. Ὁ γιὸς δὲν θὰ πάρει τὴν ἀδικία τοῦ πατέρα του. Ἡ δικαιοσύνη τοῦ ἑναρέτου θὰ μείνει σ' αὐτόν, καὶ ἡ ἁμαρτία τοῦ παρανόμου θὰ μείνει σ' αὐτόν».

Γαλ. 6,5.— «Ὁ καθένας θὰ σηκώσει τὸ δικό του βάρος».

Τίτλος 31.— Για τοὺς ἐλέγχους.

Παροιμ. 29,15.— «Οἱ σωματικὲς τιμωρίες καὶ οἱ ἔλεγχοι δίνουν σοφία».

Παροιμ. 28,23.— «Ἐκεῖνος πού ἐλέγχει τὴ συμπεριφορὰ τοῦ ἀνθρώπου, θὰ ἔχει περισσότερη εὐγνωμοσύνη ἀπὸ αὐτόν πού ἡ γλώσσα του χαριτολογεῖ».

Παροιμ. 29,1.— «Εἶναι προτιμώτερος ὁ ἄνθρωπος πού ἐλέγχει, παρὰ ὁ σκληροστράχηλος».

Παροιμ. 24,25.— «Ὅσοι ἐλέγχουν θὰ ἀναδειχθοῦν καλύτεροι, καὶ θὰ ἔρθει ἐπάνω τους ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ».

Παροιμ. 10,10.— «Ὁ ἐλέγχων μετὰ παρρησίας εἰρηνοποιεῖ».

Παροιμ. 9,8.— «Μὴ ἔλεγχε κακοῦς, ἵνα μὴ μισήσωσί σε».

Σοφ. Σειρ. 31,31.— «Ἐν συμποσίῳ οἴνου μὴ ἐλέγξης τὸν
5 πλησίον σου».

Σοφ. Σειρ. 8,10.— «Μὴ ἐκκαίης ἄνθρακας, ἀμαρτωλοὺς ἐλέγχων, μὴ ἐμπυρισθῆς ἐν φλογὶ πυρὸς ἀμαρτιῶν».

Α' Τιμ. 5,20.— «Τοὺς ἀμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσιν».

Παροιμ. 10,10.- «Εκεῖνος ποῦ ἐλέγχει φανερὰ κάνει ἔργο εἰρηνοποιοῦ».

Παροιμ. 9,8.- «Νὰ μὴ ἐλέγχεις τοὺς κακοὺς, γιὰ νὰ μὴ σὲ μισήσουν».

Σοφ. Σειρ. 31,31.- «Σὲ συμπόσιο κρασιοῦ νὰ μὴ ἐλέγξεις τὸν παρακαθήμενό σου».

Σοφ. Σειρ. 8,10.- «Μὴ ἀνάβεις κάρβουνα ἐλέγχοντας ἁμαρτωλόν, γιὰ νὰ μὴ καεῖς καὶ σὺ μέσα στὴ φλόγα τῆς φωτιᾶς τῶν ἁμαρτιῶν του».

Α΄ Τιμ. 5,20.- «Εκείνους ποῦ ἁμαρτάνουν νὰ τοὺς ἐλέγχεις μπροστὰ σὲ ὅλους, γιὰ νὰ φοβοῦνται καὶ οἱ ἄλλοι».

ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ Ζ

Τίτλος α'.— *Περὶ τοῦ ζητεῖν τὸν Θεὸν καὶ ἀκολουθεῖν αὐτῷ, καὶ ὅτι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ πάντα χρῆ ἡμᾶς πράττεσθαι».*

Λευϊτ. 10,3.— «Ἐν τοῖς ἐγγίζουσί με ἀγιασθήσομαι».

5 *Δευτ. 10,20.— «Κύριον τὸν Θεόν σου φοβηθήση, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις, καὶ πρὸς αὐτὸν κολληθήση, καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὄμῃ. Οὗτος καύχημά σου καὶ οὗτος ζωὴ σου».*

Ψαλμ. 9,11.— «Οὐκ ἐγκατέλιπες τοὺς ἐκζητοῦντάς σε, Κύριε».

10 *Ψαλμ. 31,9.— «Ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγξαι, τῶν μὴ ἐγγιζόντων πρὸς σέ».*

Ψαλμ. 33,5.— «Ἐξεζήτησα τὸν Κύριον καὶ ἐπήκουσέ μου καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεών μου ἐρρύσατό με».

15 *Ψαλμ. 72,27.— «Οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ, ἀπολοῦνται».*

Ψαλμ. 33,11.— «Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπέινασαν, οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον, οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ».

20 *Ψαλμ. 39,7.— «Ἀγαλλιάσθωσαν καὶ εὐφρανθήτωσαν ἐπὶ σοὶ πάντες οἱ ζητοῦντές σε, Κύριε».*

Ψαλμ. 68,33.— «Ἐκζητήσατε τὸν Θεόν, καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ ὑμῶν».

Ψαλμ. 104,3.— «Εὐφρανθήτω καρδιά ζητούντων τὸν Κύριον».

25 *Παροιμ. 16,8.— «Ὁ ζητῶν τὸν Κύριον, εὐρήσει γνῶσιν μετὰ δικαιοσύνης. Οἱ δὲ ὀρθῶς ζητοῦντες αὐτόν, εὐρήσουσιν εἰρήνην».*

ΣΤΟΙΧΕΙΟ Ζ

Τίτλος 1.— Γιά τὸ ὅτι πρέπει ν' ἀναζητοῦμε τὸν Θεὸ καὶ
νὰ τὸν ἀκολουθοῦμε, καὶ ὅλα νὰ τὰ κάνουμε στὸ ὄνομά
του.

Λευϊτ. 10,3.— «Σ' ἐκείνους ποὺ μὲ πλησιάζουν θὰ δείξω τὴν
ἀγιότητά μου».

Δευτ. 10, 20.— «Τὸν Κύριο καὶ Θεὸ σου νὰ φοβᾶσαι καὶ μόνο
αὐτὸν νὰ λατρεύεις καὶ σ' αὐτὸν νὰ προσκολληθεῖς καὶ στὸ ὄνομα
αὐτοῦ νὰ ὀρκίζεσαι. Αὐτὸς θὰ εἶναι καύχημά σου καὶ ἡ ζωὴ σου».

Ψαλμ. 9,11.— «Δὲν ἐγκατέλειψες, Κύριε, αὐτοὺς ποὺ σὲ ἀναζη-
τοῦν».

Ψαλμ. 31, 9.— «Μὲ φίμωτρο καὶ χαλινάρι σφίξε τὰ σιαγόνια
αὐτῶν ποὺ δὲν πλησιάζουν σὲ σένα».

Ψαλμ. 33,5.— «Ἀναζήτησα τὸν Κύριο καὶ μὲ ἄκουσε καὶ μὲ
γλύτωσε ἀπὸ ὅλες τὶς θλίψεις».

Ψαλμ. 72, 27.— «Ὅσοι ἀπομακρύνονται ἀπὸ σένα θὰ ἀπολε-
σθοῦν».

Ψαλμ. 33, 11.— «Πλούσιοι ἐγιναν φτωχοὶ καὶ πείνασαν, ἐνῶ
ὅσοι ἀναζητοῦν τὸν Κύριο δὲν θὰ στερηθοῦν κανένα ἀγαθό.»

Ψαλμ. 39, 7.— «Ἄς σκιρτήσουν ἀπὸ χαρὰ καὶ ἄς εὐφρανθοῦν
γιὰ σένα, ὅλοι ὅσοι σὲ ἀναζητοῦν, Κύριε».

Ψαλμ. 68, 33.— «Ἀναζητεῖστε τὸν Θεὸ καὶ θὰ ζήσει ἡ ψυχὴ
σας».

Ψαλμ. 104, 3.— «Ἄς εὐφρανθεῖ ἡ καρδιά ἐκείνων ποὺ ἀνα-
ζητοῦν τὸν Κύριο».

Παροιμ. 16, 8.— «Ἐκεῖνος ποὺ ἀναζητεῖ τὸν Κύριο θὰ ἀποκτή-
σει γνώση καὶ ἀρετὴ, καὶ ὅσοι τὸν ἀναζητοῦν εὐλαβίζονται, θὰ ἀπο-
λαύσουν εἰρήνη».

Ὡσηὲ 10,12.— «Ὡς ἔτι καιρὸς, ἐκζητήσατε τὸν Κύριον».

Ὡσηὲ 12,7.— «Ἐλεον καὶ κριμα φυλάσσου, καὶ ἔγγιζε πρὸς τὸν Θεὸν σου διὰ παντός».

Ἦσ. 55,2.— «Ἀκούσατέ μου, καὶ φάγεσθε ἀγαθά, καὶ τρυ-
5 φήσει ἐν ἀγαθοῖς ἡ ψυχὴ ὑμῶν».

Ἦσ. 45,25.— «Αἰσχυρῆσονται πάντες οἱ ἀφορίζοντες ἑαυ-
τοὺς ἀπὸ Κυρίου».

Ἱερ. 36,13–14.— «Ἐκζητήσατέ με ἐν ὄλη καρδίᾳ ὑμῶν, καὶ ἐπιφανοῦμαι ὑμῖν».

10 Ἐβρ. 11,6.— «Τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης ὁ Θεὸς γίνεται.

Ἰακ. 4,8.— «Ἐγγίσάτε τῷ Θεῷ, καὶ ἔγγιεῖ ὑμῖν».

Μ. Βασιλείου, Ὅτι οὐκ ἔστι αἴτιος τοῦ κακοῦ ὁ Θεός.— Ἀ-
μύχανον ἐκτραπήναι τῆς δικαίας ὁδοῦ, μὴ λήθην Θεοῦ ταῖς ψυ-
15 χαῖς νοσήσαντας.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Ὅσον ἀφίστατο τῆς ζωῆς ὁ Ἀδάμ, το-
σοῦτον προσήγγιζεν τῷ θανάτῳ. Ζωὴ γὰρ ὁ Θεός, στέρνησις δὲ
ζωῆς ὁ θάνατος. Ὡστε τὸν θάνατον ὁ Ἀδάμ διὰ τῆς ἀναχωρή-
σεως τοῦ Θεοῦ κατεσκεύασεν, κατὰ τὸ γεγραμμένον, ὅτι «ἰδοὺ οἱ
20 μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ, ἀπολοῦνται».

Τοῦ ἰδίου, Ἐἰς 13 κεφ. Ἡσαΐα.— Ἀνάγκη τὴν ἐρημωθεῖσαν
ψυχὴν τῆς οἰκειώσεως τοῦ Θεοῦ, οἰκητήριον γενέσθαι πνευμα-
των ἀκαθάρτων.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγος Α' εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα.— Τάξις ἀρί-
25 στη παντὸς ἀρχομένου καὶ λόγου καὶ πράγματος, ἐκ Θεοῦ τε ἀρ-
χεσθαι καὶ εἰς Θεὸν ἀναπαύεσθαι.

Τοῦ ἰδίου.— Ἀρχὴν ἀπάντων καὶ τέλος ποιῶ Θεόν.

Τίτλος β'.— **Περὶ ζώων ἀλόγων, τῶν φυσικῆ σοφίᾳ
κεκοσμημένων.**

30 Ἰωβ 39,29.— «Ἦ σὺ περιέθηκας ἵππῳ δύναμιν, ἐνέδυσας

Ώση 10, 12.— «Ὅσο ἀκόμα εἶναι καιρός, ἀναζητεῖτε τὸν Κύριο».

Ώση 12, 7.— «Νὰ τηρεῖς τὴν εὐσπλαγχνία καὶ τὴ δικαιοσύνη καὶ νὰ πλησιάσεις ἔτσι τὸν Θεὸ παντοτινά».

Ἦσ. 55, 2.— «Ἀκοῦστε με καὶ θὰ φάτε ἀγαθὰ καὶ ἡ ψυχὴ σας θὰ ζήσει μέσα σὲ ἀγαθὰ».

Ἦσ. 45, 25.— «Θὰ κατατροπιασθοῦν ὅλοι ὅσοι ἀπομακρύνουν τοὺς ἑαυτοὺς ἀπὸ τὸν Κύριο».

Ἰερ. 36, 13-14.— «Ἀναζητεῖτε με μὲ ὅλη τὴν καρδιά σας καὶ θὰ ἐμφανισθῶ σὲ σᾶς».

Ἐβρ. 11, 6.— «Αὐτοὺς πού τὸν ἀναζητοῦν ὁ Θεὸς τοὺς ἀνταμείβει».

Ἰακ. 4, 8. «Πλησιάστε τὸν Θεὸ καὶ θὰ σᾶς πλησιάσει».

Μ. Βασιλείου, ὁμλ. Ὅτι οὐκ ἔστι αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός.— Εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐκτραπεῖται ἀπὸ τὸν σωστὸ δρόμο, ἐὰν ἡ ψυχὴ σας δὲν λησμονήσῃ τὸν Θεό.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Ὅσο ὁ Ἀδὰμ ἀπομακρυνόταν ἀπὸ τὴ ζωὴ, τόσο πὺ πολὺ πλησίαζε τὸν θάνατο· διότι ὁ Θεὸς εἶναι ζωὴ, ἐνῶ ἡ στέρηση τῆς ζωῆς εἶναι θάνατος. Ὡστε μὲ τὴν ἀπομάκρυνσή του ἀπὸ τὸν Θεὸ ὁ Ἀδὰμ προκάλεσε τὸν θάνατο, σύμφωνα μ' αὐτὸ πού εἶναι γραμμένο· «Νά, αὐτοὶ πού ἀπομακρύνονται ἀπὸ σένα χάνονται»⁹¹.

Τοῦ ἰδίου, Εἰς τὸ 13ον κεφ. τοῦ Ἡσαΐα.— Ἡ ψυχὴ πού ἐρημώνεται ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ, ἀναγκαστικὰ γίνεται κατοικία τῶν ἀκάθαρτων πνευμάτων.

Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος Α', Εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα.— Ἡ ἄριστη τάξη θέλει κάθε τι πού ἀρχίζει, εἴτε λόγος εἴτε πρᾶγμα, νὰ ἀρχίζει ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ νὰ τελειώνει σπὸν Θεό.

Τοῦ ἰδίου.— Ἀρχὴ καὶ τέλος ὄλων κάνε τὸν Θεό.

Τίτλος 2.— Γιὰ τὰ ἄλογα ζῶα, πού εἶναι προικισμένα μὲ φυσικὴ σοφία.

⁹¹ Ἰώβ 39, 29.— «Μήπως σὺ περιέβαλες μὲ δύναμη τὸ ἄλογο καὶ
91. Ψαλμ. 72, 27.

δὲ τραχήλω αὐτοῦ φόβον; Πόρρωθεν δὲ ὀσφραίνεται πολέμους. Ἐκ δὲ τῆς σῆς ἐπιστήμης ἔστηκεν ἰέραξ, ἀναπετάσας τὰς πτέρυγας αὐτοῦ, ἀκίνητος ὁρῶν πρὸς νότον; Γῦψ ἐπὶ νοσσιὰν αὐτοῦ καθεσθείς, ἀυλίζεται ἐπ' ἐξοχῇ πέτρας καὶ ἀποκρύφω; Ἐκεῖ ὧν
5 ζητεῖ τὰ σῖτα· πόρρωθεν δὲ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ σκοπεύουσι».

Ἰωβ 38,41.39,1-6.— «Τίς ἠτοιμάσασε κόρακι βοράν; νεοσσοὶ γὰρ αὐτοῦ πρὸς Κύριον κεκράγασι, πλανώμενοι, τὰ σῖτα ζητοῦντες. Εἰ ἔγνωσ καιρὸν τοκετοῦ τραγελάφου ἐπὶ πέτρας, ἐφύλαξας δὲ ὠδῖνας ἐλάφων; Ἡρίθμησας δὲ μῆνας αὐτῶν πλήρεις τοκε-
10 τοῦ, ὠδῖνας δὲ αὐτῶν ἔλυσας; Ἐξέθρεψας δὲ αὐτῶν τὰ παιδιά ἄνευ φόβου; Τίς δὲ ἐστὶν ὁ ἀφείς ὄνον ἄγριον ἐλεύθερον; δεσμοῦς δὲ αὐτοῦ τίς ἔλυσεν; ἐθέμην δὲ τὴν δίαιταν αὐτοῦ ἔρημον».

Παροιμ. 6,6έ.— «Ἴθι πρὸς μύρμηκα, ὧ ὀκνηρέ, καὶ ζήλωσον ἰδῶν τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ γενοῦ ἐκείνου σοφώτερος. Ἐ-
15 κεῖνος γάρ, γεωργίου μὴ ὑπάρχοντος μηδὲ τὸν ἀναγκάζοντα ἔχων μηδὲ ὑπὸ δεσπότην ὧν, ἐτοιμάζεται θέρους τὴν τροφήν, πολλὴν τε ἐν τῷ ἀμητῷ ποιεῖται τὴν παράθεσιν. Ἡ πορεύθητι πρὸς τὴν μέλισσαν, καὶ μάθε ὅτι ἐργάτης ἐστί, τὴν δὲ ἐργασίαν ὡς σεμνὴν ποιεῖ, ἧς τοὺς πόνους βασιλεῖς καὶ ἰδιῶται πρὸς
20 ὑγίαν προσφέρονται. Ποθεινὴ δὲ ἐστὶ πᾶσι καὶ ἐπίδοξος, καίπερ οὔσα ἐν ρώμῃ ἀσθενής».

Παροιμ. 30,24-31.— «Τέσσαρά ἐστιν ἐλάχιστα ἐπὶ τῆς γῆς· ταῦτα δὲ ἐστὶ σοφώτερα τῶν σοφῶν· οἱ μύρμηκες, οἷς μὴ ἐστὶν ἰσχὺς καὶ ἐτοιμάζεται θέρους τὴν τροφήν· καὶ οἱ χοιρόγρυλλοι
25 ἔθνος οὐκ ἰσχυρόν, οἱ ἐποίησαντο ἐν πέτραις τοὺς ἑαυτῶν οἴκους. Ἀβασίλευτός ἐστὶν ἡ ἀκρίς, ἐκστρατεύει ἀφ' ἐνὸς κελεύσματος· καὶ καλαβώτης χερσὶν ἐρειδόμενος καὶ εὐάλωτος ὧν,

ἐντυσες τὸν τράχηλό του ἔτσι ὥστε νὰ προκαλεῖ φόβο; Διότι ἀπὸ μακριὰ ὀσφραίνεται τοὺς πολέμους. Μήπως ἀπὸ τῆ δική σου σοφία ἔμαθε τὸ γεράκι νὰ στέκεται στὸν ἄερα ἀκίνητο ἀπλώνοντας τὰ φτερά του καὶ βλέποντας πρὸς τὸν νότο; Καὶ ὁ γύπας καθισμένος στῆ φωλιά του ποὺ εἶναι χτισμένη σὲ ἀπότομη καὶ ἀπόκρυφη προεξοχή βράχου περνᾷ τὴ νύχτα του, καὶ ἐνῶ βρίσκεται ἐκεῖ ἀναζητᾷ τὴν τροφή του καὶ τὰ μάτια του στοχεύουν ἀπὸ μακριὰ».

Ἰώβ 38, 41-39, 1-6.- «Ποιὸς ἐτοίμασε τὴν τροφή γιὰ τὸν κόρακα; Διότι τὰ μικρὰ πουλιά του φωνάζουν πρὸς τὸν Κύριο, πετώντας ἐδῶ κ' ἐκεῖ καὶ ἀναζητώντας τὴν τροφή τους. Μήπως ἐσύ γνώρισες τὴν ἐποχὴ ποὺ γεννᾷ ὁ τραγέλαφος πάνω στὸν βράχο, καὶ φροντίζεις γιὰ τὸ κοιλοπὸνημα τῶν ἐλαφιῶν; Σὺ μέτρησες τοὺς μῆνες ποὺ ὀλοκληρῶνεται ἡ κυφορία τους καὶ καταπαύνες τοὺς πόνους τῶν τοκετῶν τους; Ἐσύ ἀνάθρεψες τὰ νεογνά τους χωρὶς φόβο; Καὶ ποιὸς εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἄφησε ἐλεύθερο τὸν ὄναγρο καὶ ποιὸς ἔλυσε τὰ σχοινιά ποὺ τὸν κρατοῦσαν δεμένο; Ἐγὼ ὄρισα ὡς κατοικία του τὴν ἔρημο.

Παροιμ. 6, 6 ἔξ. «Πήγαινε στὸ μυρμήγκι, ὀκνηρέ, καὶ γίνε μιμητὴς του, βλέποντας τὸν τρόπο τῆς ζωῆς του, καὶ γίνε πιὸ σοφὸς ἀπὸ ἐκεῖνο. Διότι ἐκεῖνο, ἐνῶ δὲν ἔχει χωράφια, οὔτε κανέναν ποὺ νὰ τὸ ἀναγκάζει νὰ δουλέψει, οὔτε βρίσκεται κάτω ἀπὸ τίς διαταγὲς ἀφεντικοῦ, ἐτοιμάζει κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ θέρους τὴν τροφή του καὶ κάνει μεγάλη ἀποθήκευση τροφῶν τὴν περίοδο τῆς συγκομιδῆς. Ἡ πήγαινε στῆ μέλισσα καὶ μάθε ὅτι εἶναι ἐργατικὴ καὶ πόσο μεγάλη σημασία δίνει στῆ δουλειά της. Αὐτῆς τοὺς κόπους, δηλαδὴ τὸ μέλι, βασιλεῖς καὶ ἰδιῶτες τὸ χρησιμοποιοῦν γιὰ τὴν ὑγεία τους. Καὶ εἶναι αὐτὴ σὲ ὅλους ἀγαπητὴ καὶ τιμημένη, ἂν καὶ εἶναι ὡς πρὸς τὴ σωματικὴ της δύναμη ἀνίσχυρη».

Παροιμ. 30, 24-31. «Τέσσερα εἶναι τὰ πιὸ μικρὰ πάνω στῆ γῆ, αὐτὰ ὅμως εἶναι σοφώτερα ἀπὸ τοὺς σοφούς. Τὰ μυρμήγκια ποὺ δὲν ἔχουν δύναμη, καὶ ὅμως ἐτοιμάζουν τὴν τροφή τους ἀπὸ τὸ καλοκαίρι· οἱ σκαντζόχοιροι, γένος ὄχι ἰσχυρό, οἱ ὅποιοι κάνουν τίς κατοικίες τους μέσα στοὺς βράχους. Οἱ ἀκρίδες δὲν ἔχουν βασιλιά, καὶ ὅμως ἐκστρατεύουν μὲ ἓνα πρόσταγμα. Καὶ ἡ οἰκιακὴ

κατοικεῖ ἐν ὄχυρῶματι βασιλέων. Τρία ἐστὶν ἡ εὐόδως πορεύονται, καὶ τὸ τέταρτον ὁ καλῶς διαβαίνει· σκυῖμος λέοντος ἰσχυρότερος κτηνῶν, ὃς οὐκ ἀποστρέφεται, οὐδὲ καταπτήσει κτήνος, καὶ ἀλεκτρυῶν ἐμπεριπατῶν ἐν θηλείαις εὖψυχος, καὶ τράγος ἡγούμενος αἰπολίου».

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὴν Ἑξαήμερον 5,4,1.— Τὸ κώνειον οἱ ψάρες βόσκονται, διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος τὴν ἐκ τοῦ δηλητηρίου βλάβην ἀποδιδράσκοντες. Λεπτοὺς γὰρ ἔχοντες τοὺς ἐπὶ τὴν καρδίαν πόρους, φθάνουσιν ἐκπέμψασθαι. Ἑλλέβορος δὲ ὀρτύγων ἐστὶ τροφή, ἰδιότητι κράσεως τὴν βλάβην ἀποφευγόντων. Ἔστι δὲ αὐτὰ ταῦτα ἐν καιρῷ ποτε καὶ ἡμῖν χρήσιμα.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π. 7,5,28.— Ἐχιδνα τὸ χαλεπώτατον τῶν ἔρπετῶν πρὸς γάμον ἀπαντᾷ τῆς θαλασσίας μυραίνης, καὶ συριγμῷ τὴν παρουσίαν σημήνασα, ἐκκαλεῖται αὐτὴν ἐκ τῶν βυθῶν πρὸς γαμικὴν συμπλοκὴν. Ἡ δὲ ὑπακούει καὶ ἐνοῦται τῷ ἰοβόλῳ.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π. 7,4,21.— Τινὲς ἀποδημητικοὶ τῶν ἰχθύων, ὥσπερ ἀπὸ κοινοῦ βουλευτηρίου πρὸς τὴν ὑπερορίαν στελλόμενοι, ὅφ' ἐνὶ συνθήματι πάντες ἀπαίρουσιν. Ἐπειδὰν ὁ τεταγμένος καιρὸς τῆς κυήσεως καταλάβοι, ἄλλοι αἰγιαλῶν κόλπων μεταστάντες, τῷ κοινῷ τῆς φύσεως νόμῳ διεγερθέντες ἐπὶ τὴν βορεινὴν ἐπέιγονται θάλασσαν. Καὶ ἴδοις ἂν κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀνόδου, ὥσπερ τι ρεῦμα, τοὺς ἰχθύας ἠνωμένους καὶ ἐκ τῆς Προποντίδος ἐπὶ τὸν Εὐξείνιον ρέοντας. Τίς ὁ κινῶν; ποῖον πρόσταγμα βασιλέως; ποῖα διατάγματα κατ' ἀγορὰν ἠπλωμένα δηλοῖ; οἱ ξεναγοῦντες τίνες; Ὁρᾶς τὴν θεῖαν διάταξιν πάντα πληροῦσαν καὶ διὰ τῶν μικροτάτων διήκουσαν; Ἰχθύς οὐκ ἀν-

σαύρα², πού στηρίζεται στὰ χέρια της καὶ εἶναι εὐάλωτη, κατοικεῖ ὡστόσο στὰ ὀχυρωμένα ἀνάκτορα τοῦ βασιλιᾶ. Τρία ζῶα ὑπάρχουν τὰ ὅποια βαδίζουν ὑπερήφανα στὸν δρόμο, καὶ ἓνα τέταρτο, τὸ ὅποιο ἐπίσης βαδίζει μὲ τρόπο καλὸ. Αὐτὰ εἶναι· τὸ μικρὸ λιοντάρη, τὸ πιὸ ἰσχυρὸ ἀπὸ ὅλα τὰ ζῶα, πού δὲν ὑποχωρεῖ, οὔτε φοβᾶται κανένα ἄλλο ζῶο· ὁ πετεινὸς πού περπατᾶ μεγαλοπρεπῆς ἀνάμεσα στὶς ὄρνιθες, καὶ τὸ τράγος πού βαδίζει μπροστὰ ἀπὸ τὸ κοπάδι».

Μ. Βασιλείου, Ἑξαήμερος 5, δ'. 21.— «Τὸ κώνειο τὸ τρώνε οἱ ψάρες, οἱ ὅποιοι λόγῳ τῆς κατασκευῆς τοῦ σώματός τους ἀποφεύγουν τὴ δλάβη τοῦ δηλητηρίου. Διότι, ἔχοντας λεπτοὺς τοὺς ἄγωγους τῆς καρδιᾶς τους, προφθάνουν νὰ χωνέψουν αὐτὸ πού καταπίνουν. Ὁ ἔλλεβορος³ ἐπίσης εἶναι τροφή τῶν ὀρτικῶν, τὰ ὅποια ἀποφεύγουν τὴ δλάβη ἀπὸ αὐτὸν χάρη στὴν ἰδιάζουσα κρᾶση τους. Αὐτὰ τὰ ἴδια εἶναι μερικὲς φορὲς καὶ σὲ μᾶς χρῆσιμα».

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π. 7, ε'. 28.— «Ἡ ὀχιά, τὸ πιὸ φοβερὸ ἀπὸ τὰ ἔρπετά, γιὰ τὸν γάμο πηγαίνει καὶ συναντᾶ τὴ θαλάσσια μύρινα, καὶ ἀφοῦ τῆς δώσει τὸ σύνθημα τῆς παρουσίας της μὲ σφύριγμα, τὴν καλεῖ ἔξω ἀπὸ τὸν θυθὸ γιὰ γαμικὴ συνάφεια. Καὶ αὐτὴ ὑπακούει καὶ ἐνώνεται μὲ τὸ φαρμακερὸ φίδι».

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π. 7, δ'. 21. «Μερικὰ ἀποδημητικὰ ψάρια ὀργανώνουν τὴν ἀποδημία σὰν νὰ τὴν ἀποφασίζουν σὲ κοινὴ σύσκεψη, καὶ ξεκινοῦν ὅλα μὲ ἓνα σύνθημα. Διότι, ὅταν ἔρθῃ ὁ καθορισμένος καιρὸς τῆς ἐγκυμοσύνης, ξεκινοῦν ἀπὸ διαφόρους κόλπους παρακινούμενα ἀπὸ τὸν νόμο τῆς φύσεως καὶ σπεύδουν πρὸς τὴ δόρεια θάλασσα. Ἔτσι μπορεῖ κανεὶς νὰ δεῖ τὴν ἐποχὴ τῆς ἀναβάσεως τὰ ψάρια ἐνωμένα, σὰν ἓνα ρεῦμα, νὰ ρέουν ἀπὸ τὴν Προποντίδα πρὸς τὸν Εὐξεῖνο Πόντο. Ποιὸς τὰ παρακινεῖ; ποιὸ βασιλικὸ πρόσταγμα; ποιά διατάγματα τοιχοκολλημένα στὴν ἀγορὰ τοὺς δίνουν ὁδηγίες; ποιοὶ εἶναι αὐτοὶ πού τὰ ὀδηγοῦν στὰ ξένα; Βλέπεις ὅτι ἡ θεϊκὴ διάταξη πληροῖ τὰ πάντα καὶ φθάνει μέχρι τὶς πιὸ μακρὲς λεπτομέρειες; Τὸ ψάρι δὲν φέρνει ἀντίρρηση στὸν νόμο τοῦ

93. Φαρμακευτικὸ φυτὸ μὲ καθαριστικὲς καταπραϋντικὲς ιδιότητες (βλ. Πεδ. Διοσκουρίδη, *Περὶ ἕλης ἱατρικῆς*, 4, 148, 2 καὶ 4, 162, 1).

τιλέγει νόμῳ Θεοῦ, καὶ ἄνθρωποι σωτηρίων δογμάτων οὐκ ἀνε-
 χόμεθα; Μὴ καταφρόνει τῶν ἰχθύων, ἐπειδὴ ἄλογα καὶ ἄφωνα
 παντελῶς, ἀλλὰ φοβοῦ, μὴ καὶ τούτων ἀλογώτερος ἦς, τῇ διατά-
 ξει τοῦ Κτίσαντος ἀντιστάμενος. Ἐκουε τῶν ἰχθύων, μονονουχί
 5 φωνὴν ἀφιέντων, δι' ὧν ποιοῦσιν, ὅτι εἰς διαμονὴν τοῦ γένους,
 τὴν μακρὰν ταύτην ἀποδημίαν στελλόμεθα. Οὐκ ἔχουσιν ἴδιον
 λόγον, ἀλλ' ἔχουσι τὸν τῆς φύσεως νόμον ἰσχυρῶς ἐνιδρυμένον
 καὶ τὸ πρακτέον ὑποδεικνύντα. Βαδίσωμεν, φησὶν, ἐπὶ τὸ βορει-
 νὸν πέλαγος. Γλυκύτερον γὰρ τῆς λοιπῆς θαλάσσης ἐκεῖνο τὸ
 10 ὕδωρ, διότι ἐπ' ὀλίγων αὐτῇ προσδιατρίβων ὁ ἥλιος, οὐκ ἐξάγει
 αὐτῆς ὄλον διὰ τῆς ἀκτίνος τὸ πότιμον. Χαίρει δὲ τοῖς γλυκέσι
 καὶ τὰ θαλάσσια· ὅθεν καὶ ἐπὶ ποταμοῦς ἀνανήχεται πολλάκις,
 καὶ πόρρωθεν θαλάσσης φέρεται. Ἐκ τούτου προτιμώτερος αὐ-
 τοῖς ὁ Πόντος τῶν λοιπῶν ἐστὶ κόλπος, ὡς ἐπιτήδειος ἐναποκου-
 15 ῆσαι καὶ ἐκθρέψαι τὰ ἔγγονα. Ἐπειδὴν δὲ τὰ σπουδαζόμενα ἀρ-
 κούντως ἐκπληρωθῆ, πάλιν πανδημεὶ πάντες ὑποστρέφουσιν οἴ-
 καδε.

Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π., 7,5,26.— Ἦκουσα, ὅτι θαλάσσιος ἐχῖνος,
 τὸ μικρὸν παντελῶς καὶ εὐκαταφρόνητον ζῶον, διδάσκαλος
 20 πολλάκις γαλήνης καὶ κλύδωνος τοῖς πλέουσι γίνεαι. Ὅς, ὅταν
 προῖδῃ ταραχὴν ἀνέμου, ψηφίδα τινὰ ὑπελθὼν γενναίαν, ἐπ'
 αὐτῇ ὡσπερ ἐπ' ἀγκύρας βεβαίως σαλευεῖ, κατεχόμενος τῷ
 βάρει πρὸς τὸ μὴ ραδίως τοῖς κύμασιν ἀποσύρεσθαι. Τοῦτο ὅταν
 ἴδωσιν οἱ ναυτικοὶ τὸ σημεῖον, ἴσασι τὴν προσδοκωμένην βιαίαν
 25 κίνησιν τῶν ἀνέμων.

Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π., 7,3,14.— Ὁ καρκῖνος τῆς σαρκὸς ἐπιθυ-
 μεῖ τοῦ ὀστρέου, ἀλλὰ δυσάλωτος ἢ ἄγρα αὐτῷ διὰ τὴν περιβο-
 λὴν τοῦ ὀστράκου γίνεαι. Ἄρραγεῖ γὰρ ἔρκει τὸ ἀπαλὸν τῆς
 σαρκὸς ἢ φύσις κατησφαλίσατο. Διὸ καὶ ὀστρακόδερμον προση-
 30 γόρευται. Καὶ ἐπειδὴ δύο κοιλότητες ἀκριβῶς ἀλλήλαις προσηρ-
 μοσμένοι τῷ ὀστρέῳ περιπτύσσονται, ἀναγκαίως ἄπρακταί εἰ-

Θεοῦ, καὶ ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀνεχόμεστε οὔτε τὰ σωτήρια διδάγματα; Μὴ περιφρονεῖς τὰ ψάρια, ἐπειδὴ εἶναι ἄλογα καὶ τελείως ἄφωνα, ἀλλὰ νὰ φοβᾶσαι μήπως εἶσαι πιὸ ἄλογος καὶ ἀπὸ αὐτὰ, ἀφοῦ ἀντιστέκεσαι στὴ διαταγὴ τοῦ Κτίστη. Ἐκούσε τὰ ψάρια, ποῦ εἶναι σὰ νὰ μιλοῦν μὲ αὐτὰ ποῦ κάνουν, καὶ λένε ὅτι γιὰ τὴ διαίωσιση τοῦ εἶδους ὀργανώνουμε αὐτὴ τὴ μακριὰ ἀποδημία. Δὲν ἔχουν δικό τους λογικό, ἔχουν ὅμως τὸν νόμο τῆς φύσεως βαθεῖα χαραγμένο μέσα τους, ποῦ τοὺς ὑποδεικνύει τί πρέπει νὰ κάνουν. Ἐὰς βαδίσουμε, λένε, στὸ βόρειο πέλαγος· διότι τὸ νερὸ ἐκεῖνο εἶναι πιὸ γλυκὸ ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη θάλασσα, ἐπειδὴ ὁ ἥλιος βλέποντάς τὴν λιγότερο, δὲν ἀφαιρεῖ μὲ τὴν ἀκτινοβολία του ἀπὸ αὐτὴν ὅλο τὸ πόσιμο συστατικὸ τῆς. Εὐχαριστοῦνται δὲ καὶ τὰ θαλασσινὰ σὰ γλυκὰ νερά. Γι' αὐτὸ πολλὲς φορὲς ἀνεβαίνουν κολυμπώντας καὶ σὲ ποτάμια καὶ ἀπομακρύνονται πολὺ ἀπὸ τὴ θάλασσα. Γι' αὐτὸ τὸν λόγο αὐτὰ προτιμοῦν τὸν Πόντο ἀπὸ τοὺς ἄλλους κόλπους, ἐπειδὴ εἶναι κατάλληλος νὰ γεννήσουν καὶ νὰ ἀναθρέψουν τὰ νεογνά τους. Καὶ ὅταν ἐκπληρωθοῦν σὲ ἱκανοποιητικὸ βαθμὸ αὐτὰ ποῦ θέλουν νὰ κάνουν, ἐπιστρέφουν πάλι ὅλα μαζί στὸν τόπο τους.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π. 7, ε', 26. «Ἐκούσα ὅτι ὁ θαλασσινὸς ἄχινός, τὸ τόσο μικρὸ καὶ καταφρονημένο αὐτὸ ζῶο, γίνεται πολλὲς φορὲς στοὺς ναυτικούς δάσκαλος τῆς γαλήνης καὶ τῆς θαλασσοταραχῆς. Αὐτὸς ὅταν προβλέπει ἀνεμοθύελλα πηγαίνει κάτω ἀπὸ μὴ μεγάλη πέτρα καὶ σαλεύει ἔπάνω τῆς, σὰν νὰ εἶναι πάνω σὲ ἄγκυρα, συγκρατούμενος μὲ ἀσφάλεια ἀπὸ τὸ βάρος, γιὰ νὰ μὴ παρασύρεται εὐκόλα ἀπὸ τὰ κύματα ἐδῶ κι' ἐκεῖ. Ὅταν οἱ ναυτικοὶ δοῦν αὐτὸ τὸ σημεῖο γνωρίζουν ὅτι πρέπει νὰ περιμένουν ἰσχυροὺς ἀνέμους».

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π. 7, γ', 14. «Ὁ κάβουρας ἐπιθυμεῖ τὰ σάρκα τοῦ κογχυλιοῦ, ἀλλὰ τοῦ εἶναι δύσκολο νὰ τὸ πιάσει ἐπειδὴ περιβάλλεται ἀπὸ ὄστρακο. Διότι ἡ φύση ἀσφάλισε καλὰ τὴν τρυφερὴ σάρκα μὲ ἀδιάρηκτο φράγμα, γι' αὐτὸ καὶ ὀνομάστηκε ὄστρακόδερμο. Καὶ ἐπειδὴ τὸ κογχύλι τὸ ἀγκυλιάζουν δύο κοιλότητες ποῦ ἐφαρμόζουν μεταξὺ τους μὲ ἀκριβεία, ἀναγκαστικὰ οἱ δαγκάνες

σιν αἱ χηλαὶ τοῦ καρκίνου. Τί οὖν ποιεῖ; Ὅταν ἴδῃ ἐν ἀπηνέμοις χωρίοις μεθ' ἡδονῆς διαθαλλόμενον καὶ πρὸς τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου τὰς πτύχας ἑαυτοῦ διαπλώσαντα, τότε λάθρα ψηφίδα παρεμβalῶν ὁ καρκίνος, διακωλύει τὴν σύμπτυξιν, καὶ εὐρίσκεται 5 τὸ ἐλλεῖπον τῆς δυνάμεως διὰ τῆς ἐπινοίας περιγινόμενον. Αὕτη ἡ κακία τῶν μῆτε λόγου, μῆτε φωνῆς μετεχόντων.

Τοῦ ἰδίου, π. π., 7,3,16.— Οὐκ ἂν παρέλθοι μοι τὸ τοῦ πολύποδος δολερὸν καὶ ἐπίπλοκον, ὃ ὁποῖα ποτὲ ἂν πέτρα περιπλακῆ, τὴν ἐκείνης ὑπέχεται χροῶν, ὥστε τοὺς πολλοὺς τῶν 10 ἰχθύων ἀπροόπτως νηχομένους τῷ πολύποδι περιπίπτειν, τῇ πέτρᾳ δῆθεν, καὶ ἕτερον γενέσθαι θήραμα τῷ πανούργῳ.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 8,3,16.— Γαῦρον ὁ ἀλεκτρυών, φιλόκαλον ὁ ταῶς, λάγνοι περιστεραί, καὶ αἱ κατοικίδιοι ὄρνεις ἐπὶ παντὸς καιροῦ τὸ συνουσιακὸν ἔχουσαι· δολερὸν ὁ πέρδιξ καὶ ζηλό- 15 τυπον, κακούργως συμπράττων τοῖς θηρευταῖς πρὸς τὴν ἄγραν.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 8,5,22—24.— Τῶν μελισσῶν κοινὴ μὲν ἡ οἴκησις, ἐργασία δὲ πάντων μία· καὶ τὸ μέγιστον ὅτι ὑπὸ βασιλεῖ καὶ ἐξάρχῳ τινὶ τῶν ἔργων ἄπτονται, οὐ πρότερον καταδεχόμενοι ἐπὶ τοὺς λειμῶνας ἐλθεῖν, πρὶν ἂν ἴδωσιν κατάρξαντα τὸν 20 βασιλέα τῆς πτήσεως. Καὶ ἔστιν αὐταῖς οὐ χειροτόνητος ὁ βασιλεύς· πολλάκις γὰρ καὶ ἀκρασία δῆμου τὸν χεῖριστον εἰς ἀρχὴν προεστήσατο· οὐδὲ κληρωτὴν ἔχων τὴν ἐξουσίαν· ἄλογοι γὰρ αἱ συντυχίαι τῶν κλήρων, ἐπὶ τὸν πάντων ἔσχατον πολλάκις τὸ κράτος ἀκρισίᾳ φέρουσαι· οὐδὲ ἐκ πατρικῆς διαδοχῆς τοῖς βασι- 25 λείοις ἐγκαθεζόμενος· καὶ γὰρ οὗτοι ἀπαίδευτοι καὶ ἀμαθεῖς πάσης ἀρετῆς διὰ τρυφὴν καὶ κολακείαν ὡς τὰ πολλὰ γίνονται· ἀλλ' ἐκ φύσεως ἔχων τὸ κατὰ πάντων πρωτεῖον. Ἔστι μὲν γὰρ τῷ βασιλεῖ κέντρον, ἀλλ' οὐ κέχρηται τούτῳ πρὸς ἄμυναν. Ἀκουέτωσαν οἱ Χριστιανοί, οἷς πρόσταγμά ἐστι, κακὸν ἀντὶ κακοῦ

τοῦ κάβουρα μένουν ἄπρακτες. Τί κάνει ὁμως; Ὅταν δεῖ τὰ κογχύ-
λι νὰ λιάζεται με εὐχαρίστηση σὲ ἀπάνεμο μέρος ἔχοντας ἀνοιχτὸ
τὸ κέλεφός του στὶς ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, τότε πηγαίνει ὁ κάβουρας
κρυφὰ καὶ βάζοντας ἀνάμεσά τους μικρὴ πέτρα ἐμποδίζει τὸ κλεί-
σιμό τους, καὶ ἔτσι με τὴν ἐξυπνάδα του ἀναπληρώνει τὴ δύναμη
ποῦ τοῦ λείπει. Αὐτὴ εἶναι ἡ κακία ἐκείνων ποῦ οὔτε λογικὸ οὔτε
φωνὴ διαθέτουν».

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π. 7, γ', 16. «Δὲν θὰ παραλείψω τὴ δολιότητα
τοῦ χταποδιοῦ καὶ τὴν ἰκανότητά του νὰ ἔξαπατᾷ. Αὐτὸ σὲ ὅποιά
πέτρα κολλήσει, παίρνει κάθε φορὰ τὸ χρῶμα ἐκείνης, ὥστε τὰ
περισσότερα ψάρια ποῦ κολυμποῦν ἀνύποπτα πέφτουν πάνω στὸ
χταπόδι, νομίζοντας ὅτι εἶναι πέτρα, καὶ γίνονται ἕνα ἀκόμα θήρα-
μα γιὰ τὸ πανοῦργο χταπόδι».

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π. 8, γ', 16. «Ὑπερήφανο πουλὶ ὁ πετεινός· φι-
λάρεστο τὸ παγῶνι, λάγνα τὰ περιστέρια καὶ οἱ κατοικίδιες κότες,
διότι κάθε στιγμή συνουσιάζονται. Δόλια καὶ ζηλότυπη ἡ πέρδι-
κα, καὶ βοηθᾷ με κακουργία τοὺς κυνηγούς νὰ πιᾶσουν τὸ θήραμά
τους».

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π. 8, ε'. 22-24. «Οἱ μέλισσες ἔχουν κοινὴ κατοι-
κία καὶ ὄλες μὰ ἐργασία. Καὶ τὸ πιὸ σπουδαῖο εἶναι ὅτι ἐκτελοῦν
τὸ ἔργο τους κάτω ἀπὸ τὴν ἐποπτεία κάποιου βασιλιᾶ καὶ προϊ-
σταμένου καὶ δὲν ἀποφασίζουν νὰ πᾶνε στὰ λειβάδια πρὶν νὰ δοῦν
τὸν βασιλιᾶ νὰ κάνει ἀρχὴ τῆς πτήσεως πρὸς τὰ ἐκεῖ. Καὶ ὁ βασι-
λιάς τους δὲν προέρχεται ἀπὸ ἐκλογές, γιὰτὶ πολλὲς φορὲς ἡ ἀκρι-
σία τοῦ λαοῦ ἀνεβάζει στὴν ἐξουσία τὸν πιὸ χειρότερο· οὔτε ἔχει
τὴν ἐξουσία με κληρο· διότι οἱ συμπτώσεις τῶν κληρῶν εἶναι χωρὶς
λογικὴ καὶ παραδίνουν τὸ κράτος ἀπὸ ἀκρισία στὸν τελευταῖο ἀπὸ
ὄλους· οὔτε πάλι ἀνεβαίνει στὸν βασιλικὸ θρόνον διαδεχόμενος τὸν
πατέρα του, διότι αὐτοὶ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπαίδευτοι καὶ ἁ-
μαθεῖς ἀπὸ κάθε ἀρετῆ ἐξαιτίας τῆς καλοπέρασης καὶ τῆς κολακεί-
ας. Ἀλλὰ γίνεται βασιλιάς ἐπειδὴ εἶναι ἀπὸ τὴ φύση του πρῶτος
ἀπ' ὄλους. Ἔχει βέβαια καὶ ὁ βασιλιάς κεντρί, ἀλλὰ δὲν τὸ χρη-
σιμοποιεῖ γιὰ τὴν ἄμυνά του. Ἄς τὰ ἀκούσουν οἱ Χριστιανοὶ ποῦ
ἔχουν διαταγὴ «σὲ κανέναν νὰ μὴ ἀνταποδίδουν κακὸν ἀντὶ κα-

μηδενὶ ἀποδιδόναι, ἀλλὰ νικᾶν ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν. Μιμήσα-
 σθε τῆς μελίσσης τὸ ἰδιότροπον· ὅτι τοῦ βασιλέως δίχα οὐδὲν
 λυμαιομένη, οὐδὲ καρπὸν ἀλλότριον διαφθείρουσα, τὰ κηρία
 συμπήγνυσιν. Αὗται δὲ οὔτε ἅπασι τοῖς ἄνθεσιν παραπλησίως
 5 ἐπέρχονται, καὶ οἷς ἂν ἐπιτήδειον πρὸς τὴν ἐργασίαν λαβοῦσαι,
 τὸ λοιπὸν χαίρειν ἀφήκαν. Τὸν μὲν κηρὸν ἀπὸ τῶν ἀνθῶν φανε-
 ρῶς συναγείρει, τὸ δὲ μέλι τὴν δροσοειδῶς ἐσπαρμένην νοτίδα
 τοῖς ἄνθεσιν ἐπισπασαμένη τῷ στόματι, ταύτην ταῖς κοιλότησι
 τῶν κηρίων ἐνίησιν. Ὅθεν καὶ ὑγρὸν παρὰ τὴν πρώτην ἐστίν·
 10 εἶτα τῷ χρόνῳ συμπεφθέν, πρὸς τὴν οἰκείαν σύστασιν καὶ ἡδο-
 νὴν ἐπανέρχεται. Οὕτω δὲ σοφῶς φιλοτεχνουῖσα τὰς ἀποθήκας
 τοῦ μέλιτος, εἰς λεπτὸν ὑμένα τὸν κηρὸν διατείνασα, πυκνὰς καὶ
 συνεχεῖς ἀλλήλαις συνοικοδομεῖ τὰς κοιλότητας, ὡς τὸ πυκνὸν
 τῆς τῶν μικροτάτων πρὸς ἄλληλα δέσεως ἔρεισμα γενέσθαι τῷ
 15 παντί. Ἐκάστη γὰρ φρεάτια τῆς ἐκατέρας ἔχεται· λεπτῷ γὰρ
 πρὸς αὐτῆς δισταμένη τε ὁμοῦ καὶ συναπτομένη τῷ διαφράγμα-
 τι. Ἐπειτα διόροφοι καὶ τριόροφοι σύριγγες αὐταὶ ἀλλήλαις ἐπ-
 ωκοδόμηνται. Ἐφυλάξαντο γὰρ μίαν ποιῆσαι διαμπερὲς τὴν κοι-
 λότητα, ἵνα μὴ τῷ βάρει τὸ ὑγρὸν πρὸς τὰ ἐκτὸς διαπίπτῃ. Κατά-
 20 μαθε πῶς τὰ τῆς γεωμετρίας εὐρέματα πάρεργά ἐστι τῆς σοφω-
 τάτης μελίσσης. Ἐξάγωνοι γὰρ πᾶσαι καὶ ἰσόπλευροὶ τῶν
 κηρίων αἱ σύριγγες, οὐκ ἐπ' εὐθείας ἀλλήλων κατεπεκειμένοι,
 ἵνα μὴ κάμωσιν οἱ πυθμένες τοῖς διακένους ἐφηρμοσμένοι, ἀλλ'
 αἱ γωνίαὶ τῶν κάτωθεν ἐξάγωνοι, βάθρον καὶ ἔρεισμα ταῖς τῶν
 25 ὑπερκειμένων ἐστίν, ὡς ἀσφαλῶς ὑπὲρ αὐτῶν μετεωρίζειν τὰ
 βάρη, καὶ ἰδιαζόντως ἐκάστη κοιλότητι τὸ ὑγρὸν ἐγκατέχεσθαι.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 8, 5, 22.— Πῶς μὲν αἱ γέρανοι τὰς ἐν τῇ νυ-
 κτὶ προφυλακὰς ἐκ περιστροφῆς ὑποδέχονται; καὶ αἱ μὲν καθεύ-
 δουσιν, ἢ δὲ κύκλω περιουῖσα, πᾶσαν αὐταῖς ἐν τῷ ὕπνῳ παρέ-
 30 χεται τὴν ἀσφάλειαν; Εἶτα τοῦ καιροῦ τῆς φυλακῆς πληρουμέ-
 νου, ἢ μὲν βοήσασα πρὸς ὕπνον τρέπεται, ἢ δὲ τὴν διαδοχὴν δε-

κοῦ, ἀλλὰ νὰ νικοῦν τὸ κακὸ μὲ τὸ καλόν»⁹⁴. Μιμηθεῖτε τὴν ἰδιομορφία τῆς μέλισσας, πού χωρὶς τὸν βασιλιά, χωρὶς νὰ βλάπτει τίποτε καὶ χωρὶς νὰ καταστρέφει ξένον καρπὸ, κατασκευάζει τίς κηρήθρες. Αὐτὲς δὲν πλησιάζουν σὲ ὅλα τὰ ἄνθη κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ἀφοῦ δὲ πάρουν ἀπὸ αὐτὰ ὅ,τι τοὺς εἶναι ἀπαραίτητο, τὸ ὑπόλοιπο τὸ ἀφήνουν ὅπως εἶναι. Καὶ τὸ κερί βέβαια τὸ συλλέγει ἀπὸ τὰ ἄνθη φανερά, ἐνῶ τὸ μέλι, ἀφοῦ ἀποσπάσει μὲ τὸ στόμα τῆς τὴν ὑγρασία πού ὑπάρχει στὰ ἄνθη σὰν δροσιά, τὴν τοποθετεῖ στὶς κοιλότητες τῶν κηρηθρῶν. Γι' αὐτὸ καὶ στὴν ἀρχὴ εἶναι ὑγρὸ ἔπειτα, μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου, ὠριμάζει καὶ ἐπανέρχεται στὴ δική του πυκνότητα καὶ γλυκύτητα. Ἔτσι λοιπὸν φιλοτεχνώντας μὲ σοφία τίς ἀποθήκες τοῦ μελιοῦ, ἀπλώνει τὸ κερί σὲ λεπτὸ ὑμέναιον καὶ οἰκοδομεῖ τίς κοιλότητες πυκνὰ καὶ κολλητὰς, ἔτσι ὥστε τὸ πυκνὸ δέσιμον τῶν πολὺ μικρῶν αὐτῶν ἀποθηκῶν μεταξύ τους νὰ γίνεται στήριγμα ὅλης τῆς κηρήθρας. Κάθε φρεάτιο εἶναι κολλημένο μὲ τὸ ἄλλο· διότι χωρίζεται καὶ ταυτόχρονα συνδέεται πρὸς αὐτὸ μὲ λεπτὸ διάφραγμα. Ἐπειτα οἱ σύριγγες (οἱ ὄροφοι) κτίζονται ἢ μίαν πάνω στὴν ἄλλη διώροφες καὶ τριώροφες. Διότι ἀποφεύγουν νὰ κάνουν τὴν κοιλότητα μίαν διαμπερῆ, γιὰ νὰ μὴ χύνεται τὸ ὑγρὸ πρὸς τὰ ἔξω λόγῳ τοῦ βάρους του. Πρόσεξε ὅτι οἱ ἐφευρέσεις τῆς γεωμετρίας γιὰ τὴ σοφώτατη μέλισσα εἶναι πάρεργα. Διότι ὅλες οἱ σύριγγες τῶν κηρηθρῶν εἶναι ἐξαγωνικὲς καὶ ἰσόπλευρες, καὶ κτίζονται ὄχι ἀκριβῶς ἢ μίαν πάνω στὴν ἄλλη, γιὰ νὰ μὴ μειώνεται ἢ ἀντοχὴ τῶν πυθμένων, καθὼς θὰ ἐφαρμόζονται πάνω στὰ κενά, ἀλλὰ οἱ γωνίες τῶν κάτω ἐξαγώνων γίνονται βάση καὶ στήριγμα τῶν ἀπὸ πάνω, ὥστε νὰ σηκώνουν μὲ ἀσφάλεια τὰ βάρη, καὶ τὸ ὑγρὸ νὰ περικλείεται σὲ κάθε κοιλότητα ἰδιαιτέρως.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π. 8, ε', 22.— «Πῶς πάλι οἱ γέρανοι ἀλλάζουν τίς σκοπιὰς τῆ νύχτα ἐκ περιτροπῆς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἄλλοι κοιμοῦνται, ἐνῶ ἓνας περιπολώντας γύρω - γύρω ἀσφαλίζει τοὺς ἄλλους τὸν ὕπνο; Ἐπειτα, ὅταν συμπληρώνεται ἡ ὥρα τῆς βάρδιας, αὐτὸς φωνάζει καὶ πηγαίνει νὰ κοιμηθεῖ, ἐνῶ ὁ ἄλλος πού τὸν διαδέχεται

94. Ρωμ. 12, 17. 21.

ξαμένη, ἧς ἔτυχεν ἀσφαλείας, ἀντέδωκεν. Ταύτην καὶ ἐν τῇ πτήσει τὴν εὐταξίαν κατόψει. Ἄλλοτε γὰρ ἄλλη τὴν ὁδηγίαν διαδέχεται καὶ τακτὸν τινα χρόνον προκαθηγησαμένη τῆς πτήσεως, εἰς τὸ κατόπιν περιελθοῦσα, τῇ μετ' αὐτὴν τὴν ἡγεμονίαν τῆς ὁδοῦ παραδίδωσι.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 8,5,22–24.— Τὸ δὲ τῶν πελαργῶν οὐδὲν πόρρω ἐστὶ συνέσεως λογικῆς· οὕτω μὲν οὖν κατὰ ἓνα καιρὸν πάντας ἐπιδημεῖν τοῖς τῆδε χωρίοις, οὕτω δὲ ὑφ' ἐνὶ συνθήματι πάντας ἀπαίρειν. Δορυφοροῦσι δὲ αὐτοὺς αἱ παρ' ἡμῖν κορώναι καὶ παραπέμπουσιν, ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ συμμαχίαν τινὰ ποιούμεναι πρὸς ὄρνιθας πολεμίους. Σημεῖον δὲ πρῶτον μὲν τὸ μὴ φαίνεσθαι ὑπὸ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον κορώνην παντάπασιν· ἔπειτα δὲ ὅτι μετὰ τραυμάτων ἐπανερχόμεναι, ἐναργῆ τοῦ συνασπισμοῦ καὶ τῆς συμμαχίας τὰ σημεῖα κομίζουσι. Τίς παρ' αὐταῖς τοὺς τῆς φιλοξενίας διώρισε νόμους; Τίς αὐταῖς ἠπέιλησεν λειποταξίου στρατοῦ γραφήν, ὡς μηδεμίαν ἀπολείπεσθαι τῆς προπομπῆς; Ἄκουέτωσαν οἱ κακόξενοι, οἱ τὰς θύρας κλείοντες, καὶ μηδὲ στέγης ἐν χειμῶνι καὶ νυκτὶ τοῖς ἐπιδημοῦσι μεταδιδόντες. Ἡ δὲ περὶ τοὺς γηράσαντας τῶν πελαργῶν πρόνοια ἐξαρκεῖ τοὺς παῖδας ἡμῶν, εἰ προσέχειν βούλονται, φιλοπάτορας καταστῆσαι. Πάντως γὰρ οὐδεὶς οὕτως ἐλλείπων κατὰ τὴν φρόνησιν, ὡς μὴ αἰσχύνῃς ἄξιον κρίνειν τῶν ἀλογωτάτων ὄρνιθων ὑστερίζειν κατ' ἀρετὴν. Ἐκεῖνοι γὰρ τὸν πατέρα ὑπὸ γήρωσ περορρηήσαντα ἐν κύκλῳ τοῖς οἰκείοις πτεροῖς περιθάλλουσιν, καὶ τὰς τροφὰς ἀφθόνως παρασκευάζοντες, τὴν δυνατὴν καὶ ἐν τῇ πτήσει παρασκευάζουσι βοήθειαν, ἡρέμα τῶ πτερῶ κουφίζοντες ἑκατέρωθεν. Καὶ οὕτω τοῦτο παρὰ πᾶσι διαβεβόηται, ὥστε ἤδη τινὲς τὴν τῶν εὐεργετημάτων ἀνταπόδοσιν «ἀντιπελάργωσιν» ὀνομάζουσιν.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 8,5,25.— Μηδεὶς πενίαν ὀδυρέσθω, μηδὲ ἀπογινωσκέτω ἑαυτοῦ τὴν ζωὴν, ὃ μηδεμίαν οἴκοι περιουσίαν καταλιπὼν, πρὸς τὸ τῆς χελιδόνος εὐμήχανον ἀποβλέπων. Ἐκεῖνη γὰρ τὴν καλιὰν πηγνυμένη, τὰ μὲν κάρφη τῶ στόματι

ἀνταποδίδει τὴν ἀσφάλεια πού εἶχε ὅταν κοιμόταν. Τὴν ἴδια τάξη θὰ δεῖς καὶ κατὰ τὴν πτήση τους. Διότι στὴν ἀρχηγία διαδέχεται ὁ ἓνας τὸν ἄλλο καὶ ἀφοῦ ὀδηγήσει τὴν πτήση γιὰ ἓνα ὀρισμένο χρονικὸ διάστημα, παραδίνει τὴν ἀρχηγία τοῦ δρόμου στὸν ἐπόμενο καὶ αὐτὸς πηγαίνει στὸ τέλος τῆς φάλαγγας».

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π. 8, ε', 22-24.— Τὸ γένος τῶν πελαργῶν πάλι δὲν ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τῆ λογικῆ σύνεση· ἔτσι λοιπὸν ἔρχονται σ' αὐτὰ τὰ μέρη ὅλοι τὸν ἴδιο καιρὸ, καὶ μὲ ἓνα σύνθημα φεύγουν ὅλοι, τοὺς ἀκολουθοῦν δὲ σὰν δορυφόροι οἱ δικές μας κουρούνες καὶ τοὺς ξεπροβοδίζουν, νομίζω, παρέχοντάς τους συμμαχία ἐναντίον ἐχθρικῶν πτηνῶν. Ἀπόδειξη αὐτοῦ εἶναι τὸ ὅτι ἐκείνη τὴν περίοδο δὲν φαίνεται πουθενὰ καμμιὰ κουρούνα, καὶ ἔπειτα ἐπιστρέφουν μὲ τραύματα, φέροντας ὀλοφάνερα τὰ σημάδια τοῦ συνασπισμοῦ καὶ τῆς συμμαχίας. Ποιὸς ὄρισε σ' αὐτὲς τοὺς νόμους τῆς φιλοξενίας; ποιὸς τὶς ἀπέιλησε μὲ κατηγορία ἀνυποταξίας στὸ στράτευμα, ὥστε νὰ μὴ λείπει καμμιὰ ἀπὸ τὸ ξεπροβόδισμα; Ἄς τὸ ἀκούσουν αὐτὸ οἱ ἀφιλόξενοι, αὐτοὶ πού κλείνουν τὶς πόρτες, καὶ οὔτε στέγη δίνουν στοὺς ξένους τὸν χειμῶνα καὶ τὴ νύχτα. Ἡ φροντίδα πάλι γιὰ τοὺς γερασμένους πελαργοὺς εἶναι ἀρκετὴ νὰ κάνει τὰ παιδιὰ μας, ἂν θέλουν νὰ προσέξουν, νὰ ἀγαποῦν τοὺς πατέρες τους. Ὅπως ὅποτε ὅμως κανένας δὲν εἶναι τόσο λειψὸς στὸ μυαλό, ὥστε νὰ μὴ καταλαβαίνει ὅτι εἶναι ντροπὴ νὰ φαίνεται στὴν ἀρετὴ κατώτερος ἀπὸ τὰ τελείως ἄλογα πτηνά. Διότι ἐκεῖνοι, ὅταν ὁ πατέρας τους γυμνωθεῖ τελείως ἀπὸ τὸ πέσιμο τῶν φτερῶν του λόγω τοῦ γήρατος, τὸν κυκλώνουν καὶ τὸν ζεσταίνουν μὲ τὰ δικὰ τους φτερά, τοῦ ἐξασφαλίζουν τροφὴς ἀφθονες καὶ τοῦ προσφέρουν κάθε δυνατὴ βοήθεια κατὰ τὴν πτήση, σηκώνοντάς τον ἀπλά μὲ τὰ φτερά τους ἀπὸ τὶς δύο πλευρές. Καὶ αὐτὸ εἶναι τόσο διαδεδομένο σὲ ὅλους, ὥστε ἤδη μερικοὶ τὴν ἀνταπόδοση τῶν εὐεργεσιῶν νὰ τὴν ὀνομάζουν «ἀντιπελάργωση».

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π. 8, ε', 25.— «Κανεὶς ἂς μὴ κλαίει τὴ φτώχεια του, οὔτε νὰ ἀπελπίζεται γιὰ τὴ ζωὴ του, αὐτὸς πού δὲν ἄφησε καθόλου περιουσία στὸ σπιτί του, ἀλλὰ νὰ βλέπει σ' αὐτὸ πού σοφίζεται τὸ χελιδόνι. Ἐκεῖνο, ὅταν κτίζει τὴ φωλιά του, τὰ μὲν ξυλαρά-

διακομίζει, πηλὸν δὲ τοῖς ποσὶν ἄραι μὴ δυναμένη, τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν ὕδατι καταβρέξασα, εἶτα τῇ λεπτοτάτῃ κόνει ἐνειληθεῖσα, οὕτως ἐπινοεῖ τοῦ πηλοῦ τὴν χρείαν, καὶ κατὰ μικρὸν ἀλλήλοισι τὰ κάρφη οἶον κόλλη τινὶ τῷ πηλῷ συνδήσασα, ἐν αὐτῇ
 5 τοὺς νεοσσοὺς ἐκτρέφει. Ὡν ἐάν τις ἐκκεντήσῃ τὰ ὄμματα, ἔχει τινὰ παρὰ τῆς φύσεως ἰατρειάν, δι' ἧς πρὸς ὑγίαν ἐπαναγάγῃ τῶν ἐγγόνων τὰς ὄψεις. Ταῦτά σε νουθετεῖτω μὴ διὰ πενίαν πρὸς κακουργίαν τρέπεσθαι, μηδὲ ἐν τοῖς χαλεπωτάτοις πάθεισιν πᾶσαν ἐλπίδα ἀπορρίψαντα ἄπρακτον κεῖσθαι καὶ ἀνενέργητον,
 10 ἀλλ' ἐπὶ Θεὸν καταφυγεῖν, ὃς εἰ χελιδόνι τοιαῦτα χαρίζεται, πόσω μείζον ἀποδώσει τοῖς ἐξ ὄλης καρδίας ἐπιβοωμένοις αὐτόν;

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 8,5,26.— Ἄλκυων ἐπιθαλάττιον ὄρνεον αὐτὴ παρ' αὐτοὺς νοσσεύειν τοὺς ἀγριαλοὺς πέφυκεν, ἐπ' αὐτῆς
 15 τὰ ὠὰ τῆς ψάμμου καταθεμένη, καὶ νοσσεύει κατὰ μέσον που τοῦ χειμῶνος, ὅτε πολλοῖς καὶ βιαίοις ἀνέμοις ἢ θάλασσα τῇ γῆ προσαρασεται· ἀλλ' ὁμῶς κοιμίζονται πάντες ἀνεμοὶ, ἡσυχάζει δὲ πᾶν κῦμα θαλάσιον, ὅταν ἄλκυων ἐπωάζει τὰς ἐπτὰ ἡμέρας. Ἐν τοσαύταις γὰρ μόναϊς ἐκλέπει τοὺς νεοττοῦς. Ἐπειδὴ καὶ
 20 τροφῆς αὐτῇ χρεία, ἄλλας ἐπτὰ ἡμέρας πρὸς τὴν τῶν νεοττῶν αὐξῆσιν ὁ μεγαλόδωρος Θεὸς τῷ μικροτάτῳ ζῳῷ παρέσχετο. Ὡστε καὶ ναυτικοὶ πάντες ἴσασι τοῦτο, καὶ ἄλκυωνίδας τὰς ἐπτὰ ἡμέρας ἐκεῖνας προσαγορεύουσι. Ταῦτά σοι εἰς προπομπὴν τοῦ αἰτεῖν παρὰ Θεοῦ τὸ πρὸς σωτηρίαν, διὰ τῆς περὶ τὰ ἄλογα
 25 τοῦ Θεοῦ προνοίας νενομοθέτηται. Τί οὐκ ἂν γένοιτο τῶν παραδόξων ἔνεκεν σοῦ, ὃς κατ' εἰκόνα γέγονας Θεοῦ, ὅπου γε ὑπὲρ ὄρνιθος οὕτω μικρᾶς ἢ μεγάλης καὶ φοβερᾶ κατέχεται θάλασσα, ἐν μέσῳ χειμῶνι γαλήνην ἐπιταχθεῖσα;

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 8,6,28–30.— Τὴν τρυγὸνα φασὶν διαζευ-
 30 χθεῖσάν ποτε τοῦ ὀμοζύγου, μηκέτι τὴν πρὸς ἕτερον δέχεσθαι

κία τὰ φέρνει μὲ τὸ στόμα του, ἔπειδὴ ὁμως δὲν μπορεῖ νὰ σηκώσει πηλὸ μὲ τὰ πόδια του, ἀφοῦ βρέξει καλὰ τὰ δάκτυλα τῶν ποδιῶν του στὸ νερό, κυλιέται στὴ συνέχεια μέσα σὲ λεπτότατη σκόνη, καὶ ἔτσι κατασκευάζει τὴ λάσπη πού τοῦ χρειάζεται· ἔτσι συνδέοντας σιγά - σιγά τὰ ξυλαράκια μὲ τὴ λάσπη σὰν μὲ κάποια κόλλα, τρέφει μέσα σ' αὐτὴν τοὺς νεοσσούς της. Καὶ ἂν κανεὶς ἐξορύξει τὰ μάτια τους, ἔχει ἀπὸ τὴ φύση μιὰ θεραπευτικὴ μέθοδο, μὲ τὴν ὁποία ἐπαναφέρει στὴν ὑγιεινὴ τους κατάστασι τὰ μάτια τῶν νεογνῶν του. Αὐτὰ νὰ σὲ νουθετοῦν, ὥστε νὰ μὴ ἐκτρέπῃσαι ἐξαιτίας τῶν φτώχειας στὸ ἔγκλημα, οὔτε, ὅταν βρῖσκεσαι σὲ πάρα πολὺ δύσκολες καταστάσεις ἀπορρίπτοντας κάθε ἐλπίδα νὰ κάθῃσαι ἀπρακτος καὶ ἀδρανής, ἀλλὰ νὰ καταφεύγεις στὸν Θεό, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ στὸ χελιδόνι χαρίζει τόσο πολλὰ, θὰ δώσει πολὺ περισσότερα σ' ἐκείνους πού τὸν καλοῦν σὲ βοήθειά τους μὲ ὅλη ὅλη τὴν καρδιά τους.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π. 8, ε', 26.- «Ἡ ἀλκυόνα εἶναι θαλασσοπούλι, Αὐτὴ ἀπὸ τὴ φύση ἔχει τὴ συνήθεια νὰ κλωσσάει στὶς παραλίες τοποθετώντας πάνω στὴν ἄμμο τὰ αὐγά της, καὶ τὰ κλωσσάει στὸ μέσον περίπου τοῦ χειμῶνα, ὅταν ἡ θάλασσα χτυπιέται πάνω στὴ γῆ ἀπὸ πολλοὺς καὶ βίαιους ἀνέμους. Ὅμως τὶς ἑπτὰ μέρες πού ἡ ἀλκυόνα κλωσσάει ὅλοι οἱ ἀνεμοὶ ἡρεμοῦν καὶ ἡσυχάζει κάθε θαλασσινὸ κῦμα. Διότι σὲ τόσες μέρες θγάζει τοὺς νεοσσούς ἀπὸ τὸ τσόφλι. Ἐπειδὴ ὁμως αὐτὴ χρειάζεται καὶ τροφή, ὁ μεγαλόδωρος Θεὸς ἔδωσε σ' αὐτὸ τὸ τόσο μικρὸ ζῶο καὶ ἄλλες ἑπτὰ μέρες, γιὰ νὰ μεγαλώσουν οἱ νεοσσοί. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ναυτικοί, πού ὅλοι τους τὸ γνωρίζουν αὐτό, ὀνομάζουν τὶς μέρες αὐτὲς «ἀλκυονίδες». Αὐτὰ ἔχουν νομοθετηθεῖ γιὰ νὰ σὲ προτρέπουν νὰ ζητᾶς ἀπὸ τὸν Θεὸ ὅ,τι εἶναι γιὰ τὴ σωτηρία σου, βλέποντας πόσο ὁ Θεὸς προνοεῖ γιὰ τὰ ἄλογα ζῶα. Καὶ ποιὸ ἀπὸ τὰ παράδοξα δὲ θὰ γινόταν γιὰ σένα, πού δημιουργήθηκες κατ' εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, ὅταν γιὰ ἓνα πουλὶ τόσο μικρὸ συγκρατιέται ἡ μεγάλη καὶ φοβερὴ θάλασσα παίρνοντας διαταγὴ νὰ ἡρεμήσει στὴ μέση τοῦ χειμῶνα;

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π. 8, στ', 28-30.- «Λένε ὅτι, ἔὰν ἡ τρυγόνα χωρίσει ἀπὸ τὸν σύζυγό της, δὲν δέχεται πιά νὰ συνάψῃ σχέση γαμικὴ

κοινωνίαν, ἀλλὰ μένειν ἀσυνδύαστον, μνήμη τοῦ ποτε συζευχθέντος τὴν πρὸς ἑταῖρον κοινωνίαν ἀπαρνούμενην. Ἀκουέτωσαν αἱ γυναῖκες, ὅπως τὸ σεμνὸν τῆς χηρείας καὶ παρὰ τοῖς ἀλόγοις τοῦ ἐν ταῖς πολυγαμίαις ἀπρεποῦς προτιμότερον. Ἄδικώτατος 5 περὶ τὴν τῶν ἐγγύων ἐκτροφῆν ὁ ἀετός. Δύο γὰρ ἐξαγαγὼν νεοσσούς, τὸν ἕτερον αὐτῶν εἰς γῆν καταρρήγνυσιν, ταῖς πληγαῖς τῶν περυγῶν ἀπωθούμενος· τὸν δὲ ἕτερον μόνον ἀναλαβὼν οἰκειοῦται, διὰ τὸ τῆς τροφῆς ἐπίπονον ἀποποιούμενος ὃν ἐγέννησεν. Ἄλλ' οὐκ ἐῖ τοῦτον διαφθαρῆναι ἢ φήνη, ἀλλ' ὑπολαβοῦσα 10 αὐτόν, τοῖς οἰκείοις ἑαυτῆς νεοττοῖς συνεκτρέφει. Τοιοῦτοι τῶν γονέων οἱ ἐπὶ προφάσει πενίας ἐκτιθέμενοι τὰ νήπια. Μὴ μιμῆση τῶν καμψονύχων ὀρνίθων τὸ ἀπηνές, οἱ, ἐπειδὴν εἶδωσι τοὺς ἑαυτῶν νεοττοὺς κατατολμῶντας λοιπὸν τῆς πτήσεως, ἐκβάλλουσι τῆς καλιᾶς, τύπτοντες τοῖς πτεροῖς καὶ ὠθοῦντες, καὶ οὐδὲν 15 δεμίαν ἐπιμέλειαν ποιοῦνται πρὸς τὸ λοιπόν. Ἐπαινετὸν τῆς κορώνης τὸ φιλότεκνον, ἣ καὶ πετομένων ἤδη παρέπεται, σιτίζουσα αὐτοὺς καὶ ἐκτρέφουσα μέχρι πλείστου.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π., 8,7,35–37. — Πῶς ἐπ' ἔργα σε διεγείρει ὁ σύνοικος ὄρνις, ὀξεία τῇ φωνῇ ἐκβοῶν, καταμηνύων πόρρωθεν; 20 ὡς ἄγρυπνον τὸ τῶν χηνῶν γένος καὶ πρὸς τὴν τῶν λανθανόνων αἰσθησὶν ὀξύτατον· οἱ γέ ποτε καὶ τὴν βασιλίδα πόλιν περιεσώσαντο, πολεμίους τινὰς ὑπὸ γῆς δι' ὑπὸνόμων ἀφανῶν ἤδη μέλλοντας τὴν ἄκραν τῆς Ρώμης καταλαμβάνειν καταμηνύσαντες. Ἐν ποίῳ γένοι τῶν ὀρνίθων οὐκ ἰδίον τι θαῦμα ἢ φύσις δείκνυσι; 25 Τίς ὁ τοῖς γυψὶ παραγγέλλων τῶν ἀνθρώπων τὸν θάνατον, ὅταν ἐπ' ἀλλήλων ἐπιστρατεύσωσιν; Ἰδοὺ γὰρ ἂν μυρίας ἀγέλας γυπῶν τοῖς στρατοπέδοις παρεπομένας, ἐκ τῆς τῶν ὀπλῶν παρασκευῆς τεκμαιρομένων τὴν ἐκβασιν. Πῶς σοι τὰς φοβερὰς τῆς ἀκρίδος διηγῆσομαι; Ὑφ' ἐνὶ συνθήματι πᾶσα ἀρθεῖσα καὶ στρα-

μέ ἄλλον, ἀλλὰ μένει ἀνύπαντρη καὶ ἀρνεῖται νὰ ἔρθῃ σὲ ἐπαφή μέ ἄλλον, ἀπὸ σεβασμὸ πρὸς τὴ μνήμη αὐτοῦ ποὺ κάποτε εἶχε συζευχθεῖ. Ἄς τὸ ἀκούσουν αὐτὸ οἱ γυναῖκες, ὅτι ἡ σεμνότητά τῆς χηρείας ἀκόμα καὶ σὰ ἄλογα ζῶα εἶναι προτιμότερη ἀπὸ τὴν ἀπρέπεια τῆς πολυγαμίας. Ὁ ἀετὸς εἶναι πάρα πολὺ ἀδικὸς στὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν του. Διότι, ἐὰν θγάλει δύο νεοσσούς, γκρεμίζει τὸν ἓνα ἀπὸ αὐτούς στὴ γῆ, σπρώχνοντάς τον μέ τὰ χτηνήματα τῶν φτερῶν του, καὶ παίρνοντας μόνο τὸν ἄλλον, τὸν θεωρεῖ δικό του, ἀρνούμενος αὐτὸν ποὺ γέννησε ἐπειδὴ ἡ ἀνατροφή του εἶναι κοπιαστική. Ἄλλὰ ἡ φήνη⁹⁵ δὲν τὸν ἀφήνει νὰ χαθεῖ τὸν παίρνει καὶ τὸν ἀνατρέφει μαζί μέ τοὺς δικούς της νεοσσούς. Τέτοιοι εἶναι οἱ γονεῖς ποὺ μέ τὴν πρόφαση τῆς φτώχειας πετοῦν τὰ νήπια. Νὰ μὴ μιμηθεῖς τὴ σκληρότητα τῶν γαμψόνυχων ὀρνέων, τὰ ὁποῖα, ὅταν δοῦν τοὺς νεοσσούς τους νὰ τολμοῦν νὰ πετάξουν, τοὺς θγάξουν ἀπὸ τίς φωλιές χτηπώντας τους μέ τὰ φτερά καὶ σπρώχνοντάς τους, καὶ δὲν φροντίζουν σὸ ἐξῆς καθόλου. Εἶναι ἀξιέπαινη ἡ ἀγάπη τῆς κουρούνας γιὰ τὰ παιδιά της, ἡ ὁποία καὶ ὅταν ἀκόμα πετοῦν αὐτά, τὰ ἀκολουθεῖ ταῖζοντας καὶ τρέφοντάς τα γιὰ πολὺ καιρὸ».

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π. 8, ζ', 35-37. «Πῶς σὲ σηκώνει γιὰ τίς δουλειές σου ὁ πετεινὸς ποὺ συγκατοικεῖ μαζί σου, λαλώντας μέ δυνατὴ φωνὴ καὶ προαναγγέλλοντας τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου; Πῶς τὸ γένος τῶν χηνῶν εἶναι ἄγρυπνο καὶ πολὺ ἱκανὸ σὸ νὰ ἀντιλαμβάνεται καὶ τὰ κρυφά, οἱ ὁποῖες κάποτε ἔσωσαν καὶ τὴν πρωτεύουσα, φανερώνοντας ὅτι μερικοὶ ἐχθροὶ μέσα ἀπὸ κρυφούς ὑπονόμους πρόκειται νὰ καταλάβουν τὴν ἀκρόπολη τῆς Ρώμης; Σὲ ποιὸ γένος πτηνῶν δὲν ἐμφανίζει ἡ φύση καὶ ἓνα ἰδιαίτερο θαῦμα; Ποιὸς προαναγγέλλει στοὺς γύπες τὸ θάνατο τῶν ἀνθρώπων, ὅταν αὐτοὶ ἐκστρατεύουν ἐναντίον ἀλλήλων; Διότι μπορεῖς νὰ δεῖς ἀμέτρητα σμήνη γυπῶν νὰ ἀκολουθοῦν τὰ στρατόπεδα, συμπεραίνοντας ἀπὸ τὴν ἐτοιμασία τῶν ὄπλων τὸ τί πρόκειται νὰ συμβεῖ. Πῶς νὰ σοῦ διηγηθῶ τίς φοβερὲς ἐπιδρομὲς τῶν ἀκρίδων; Μὲ ἓνα σύνθημα

95. Ἡ φήνη εἶναι ἀετὸς παραθαλάσσιος, ἀλιάετος (Ἀριστοτέλης, *Περὶ ζ. ἰστ.* 8, 3).

τοπεδευσαμένη κατὰ τὸ πλάτος τῆς χώρας, οὐ πρότερον ἄπτεται τῶν καρπῶν, πρὶν ἢ ἐνδοθῆναι αὐτῇ τὸ θεῖον πρόσταγμα.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 8,7,37.— Τίς ὁ τρόπος τῆς μελωδίας τοῦ τέττιγος;

5 Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 8,7,39.— Ἐὰν καταμάθῃς, πῶς εἰς βάθος ὁ κύκνος, καθιεὶς τὸν αὐχένα κάτωθεν, ἑαυτῷ τὴν τροφήν ἀναφέρει, τότε εὐρήσεις τὴν σοφίαν τοῦ Κτίσαντος· ὅτι διὰ τοῦτο μακρότερον τῶν ποδῶν τὸν αὐχένα προσέθηκεν, ἵνα, ὡσπερ τινὰ ὀρμιὰν καταγαγὼν, τὴν ἐν τῷ βάθει κεκρυμμένην τροφήν ἐκπο-
10 ρίξῃ.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 9,3,9—11.— Διαφόροις ἰδιώμασιν ἕκαστον τῶν ζώων κέκριται. Εὐσταθῆς μὲν ὁ βοῦς, νωθῆς δὲ ὁ ὄνος, θερμὸς ὁ ἵππος πρὸς ἐπιθυμίαν τοῦ θήλεως, ἀτιθάσσευτος ὁ λύκος, καὶ δολερὸν ἢ ἀλώπηξ, δειλὸν ἢ ἔλαφος, ὁ μύρμηξ φιλόπο-
15 νος, εὐχάριστος ὁ κύων καὶ πρὸς φιλίαν μνημονευτικόν. Ὅμοῦ τε γὰρ ἐκτίσθη ἕκαστον καὶ συνεπηγάγετο ἑαυτῷ τῆς φύσεως τὸ ἰδίωμα· συναπεγεννήθη θυμὸς τῷ λέοντι, τὸ μοναστικὸν αὐτοῦ τῆς ζωῆς, τὸ ἀκοινωνήτον πρὸς τὸ ὁμόφυλον. Οἶον γὰρ τις τύραννος τῶν ἀλόγων διὰ τὴν ἐκ φύσεως ὑπεροψίαν, τὴν πρὸς
20 τοὺς πολλοὺς ὁμοτιμίαν οὐ καταδέχεται, ᾧ καὶ τοιαῦτα φωνῆς ὄργανα ἢ φύσις ἐνέθηκεν, ὥστε τὰ πολλὰ τῶν ζώων ὑπερβάλλοντα τῇ ταχύτητι, μόνῳ πολλάκις ἀλίσκεσθαι βάλλοντα τῷ βρυχήματι. Ραγδαῖον πάρδαλις καὶ ὀξύρροπον ταῖς ὀρμαῖς ἐπιτήδειον αὐτῆς τὸ σῶμα συνέζευκται, τῇ ὑγρότητι καὶ τῷ κούφῳ
25 τοῖς τῆς ψυχῆς κινήμασι συνεπόμενον. Νωθρὰ ἢ φύσις τῆς ἄρκτου, ἰδιότροπον καὶ τὸ ἦθος, ὑπουλον, βαθύ, ἐνδεδυκός.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 9,3,13.— Ὁ μύρμηξ θέρει τὴν χειμέριον τροφήν θησαυρίζει, ἕως ἂν τὴν ἀρκοῦσαν αὐτῷ τροφήν ἐναπόθηται τοῖς ταμείοις, καὶ οὐδὲ τοῦτο ραθύμως, ἀλλὰ σοφῇ τινι
30 ἐπινοίᾳ τὴν τροφήν ἐνδιαρκεῖν μηχανησάμενος. Διακόπτει γὰρ ταῖς ἑαυτοῦ χηλαῖς τῶν καρπῶν τὸ μεσαίτατον, ὡς ἂν μὴ ἐκφυ-

σηκώνονται ὅλες καὶ στρατοπεδεύοντας σ' ὅλη τὴν ἔκταση τοῦ κάμπου, δὲν πειράζουν τοὺς καρπούς, προτοῦ νὰ τοὺς δοθεῖ τὸ θεϊκὸ πρόσταγμα».

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π. 8, ζ', 37.— «Μὲ ποῖο τρόπο τραγουδαίει ὁ τζί-τζικας;

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π. 8, ζ', 39.— Ἐὰν παρατηρήσεις προσεκτικὰ πῶς ὁ κύκνος βυθίζοντας τὸν λαϊμό του βαθειὰ ἀνεβάξει τὴν τροφή του ἀπὸ κάτω, τότε θὰ διαπιστώσεις τὴ σοφία τοῦ δημιουργοῦ· διότι γι' αὐτὸ ἔκανε τὸν λαϊμό του μακρύτερο ἀπὸ τὰ πόδια, γιὰ νὰ τὸν βυθίζει στὸ βάθος σὰν πετονιά, ἔξασφαλίζοντας τὴν τροφή πού εἶναι κρυμμένη στὸ βάθος.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π. 9, γ', 9-11.— Τὸ κάθε ζῶο διακρίνεται ἀπὸ τὰ διαφορετικὰ του γνωρίσματα. Τὸ βόδι εἶναι ἀκλόνητο, ὁ ὄνος νωθρός, τὸ ἄλογο θερμὸ στὴν ἐπιθυμία τοῦ θηλυκοῦ· ὁ λύκος ἀδάμαστος, ἡ ἄλεπού δόλια, τὸ ἔλαφι δειλό, τὸ μυρμήγκι ἐργατικό, τὸ σκυλὶ εὐγνώμον καὶ θυμᾶται τὴ φιλία. Τὸ καθένα ἀπὸ τὴ στιγμή πού δημιουργήθηκε πήρε καὶ τὸ δικό του φυσικὸ ἰδίωμα· μαζὶ μὲ τὸ λιοντάρι γεννήθηκαν ὁ θυμὸς του, ὁ μοναχικὸς τρόπος τῆς ζωῆς του, ἡ ἀκοινωνησία του μὲ τὰ ἄλλα λιοντάρια· διότι σὰν ἕνας βασιλιάς τῶν ἄλογων ζώων, ἀπὸ τὴ φυσικὴ ὑπεροχία του, δὲν καταδέχεται νὰ εἶναι ἰσότιμο μὲ τὰ ἄλλα. Σ' αὐτὸ ἡ φύση ἔδωσε καὶ τέτοιου εἶδους φωνητικὰ ὄργανα, ὥστε τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ ζῶα, πού τὸ ξεπερνοῦν στὴν ταχύτητα, τὰ αἰχμαλωτίζει πολλὰς φορὲς μόνο μὲ τὸ βρυχηθμό του. Ἡ λεοπάρδαλη εἶναι ραγδαῖο ζῶο καὶ ἔχει σῶμα εὐλύγιστο καὶ κατάλλητο στὶς ὁρμές της, πού μὲ τὴν ὑγρότητα καὶ τὴν ἐλαφρότητα του ἀκολουθεῖ τις ψυχικὲς της κινήσεις. Ἡ φύση τῆς ἀρκούδας εἶναι νωθρή, καὶ ὁ χαρακτήρας ἰδιότροπος, ὑπουλος καὶ κρυφίνους.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π. 9, γ', 13.— Τὸ μυρμήγκι τὸν καιρὸ τοῦ καλοκαιριοῦ ἀποθηκεύει τὴ χειμερινὴ τροφή του, μέχρι πού νὰ ἐναποθέσει στὶς ἀποθήκες τὴν τροφή πού τοῦ εἶναι ἀρκετή, καὶ αὐτὸ δὲν τὸ κάνει μὲ ὀκηγρία, ἀλλὰ μὲ κάποια σοφὴ ἐπινόηση κάνει τὴν τροφή νὰ διαρκεῖ. Μὲ τὰ ψαλλιδωτὰ νύχια του δηλαδὴ κόβει τὴ φύτρα τῶν καρπῶν, γιὰ νὰ μὴ ξεφυτρώσουν καὶ γίνουν ἀχρηστοί

έντων ἀχρηστοὶ τὴν τροφὴν αὐτῶ γένοιντο. Τίς ἐφίκοιτο λόγοις; ποία χωρήσει ἀκοή; τίς ἐξαρκέσει χρόνος πάντα εἰπεῖν καὶ διηγήσασθαι τοῦ τεχνίτου τὰ θαύματα;

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 9,4,17–18.— Λέαινα στέργει τὰ ἑαυτῆς τέκνα, καὶ λύκος ὑπὲρ σκυλάκων μάχεται. Ἀμήχανος γέρ ἐστὶν ἡ στοργὴ τοῖς ἀλόγοις τέκνων καὶ γονέων πρὸς ἄλληλα. Διότι ὁ δημιουργήσας αὐτὰ Θεὸς τὴν τοῦ λόγου ἔλλειψιν διὰ τῆς τῶν αἰσθητηρίων περιουσίας παρεμυθήσατο. Πόθεν ἐν μυρίοις προβάτοις ἀρνὸς τῶν σηκῶν ἐξαλλόμενος, οἶδεν μὲν τὴν φωνὴν τῆς μητρὸς καὶ πρὸς αὐτὴν ἐπεύγεται, ἐπιζητεῖ δὲ τὰς οἰκείας πηγὰς τοῦ γάλακτος, κἂν πενιχραῖς μητρώαις περιτύχη θηλαῖς, ἐκείναις ἀρκεῖται; Καὶ ἡ μήτηρ ἐν μυρίοις ἄρνασιν ἐπιγινώσκει τὸ ἴδιον γέννημα.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 9,4,20–21.— Λόγου ἄμοιρος ὁ κύων, ἰσοδυναμοῦσαν δὲ ὁμῶς τῷ λόγῳ τὴν αἴσθησιν ἔχει. Τὸ δὲ μνημονευτικὸν τῆς χάριτος τοῦ ζώου τίνα τῶν ἀχαρίτων πρὸς εὐεργέτας οὐ καταισχύνη, ὅπου γε καὶ φονευθεῖσι κατ' ἐρημίαν πολλοὶ τῶν κυνῶν ἐπαποθανόντες μνημονεύονται; Ἦδη δὲ τινες καὶ θερμῷ τῷ πάθει ὀδηγοὶ τοῖς ἐκζητοῦσι τοὺς φονέας ἐγένοντο, καὶ ὑπὸ τὴν δίκην ἀχθῆναι τοὺς κακουβγῶνς ἐποίησαν.

Γρηγορίου Θεολόγου.— Τὸν χαμαιλέοντα πάσας μεταλαμβάνει χρόας, πλὴν μιᾶς, τῆς λευκότητος.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος ΚΗ', Θεολογικὸ 2ος.— Τίς ὁ κύκνω συναφαινὼν ὠδὴν, ὅταν ἐκπετάσῃ τὸ πτερὸν ταῖς αὖραις καὶ ποιῇ μέλος τὸ σύριγμα; Πόθεν ταῶς ὁ ἀλαζῶν καὶ Μηδικὸς οὕτως φιλόκαλος καὶ φιλότιμος; Καὶ γὰρ αἰσθάνεται τοῦ οἰκείου κάλλους ὅταν ἴδῃ τινὰ πλησιάζοντα ταῖς θηλείαις, ὡς φασὶ, καλλωπίζεται τὸν αὐχένα διάρας, καὶ τὸ πτερὸν κυκλοτερώς περιστήσας, τὸ χρυσαυγὲς καὶ κατάστερον θεατρίζει τὸ κάλλος τοῖς ἐρασταῖς μετὰ σοβαροῦ τοῦ βαδίσματος.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π.— Πόθεν μελίσσαις τε καὶ ἀράχναις τὸ φι-

για τὴν τροφή του. Ποιὸς θὰ μποροῦσε νὰ τὸ περιγράψει αὐτὰ μὲ λόγια, ποιὰ ἀκοή θὰ τὰ χωρήσει; Ποιὸς χρόνος θὰ μοῦ ἐπαρκέσει γιὰ νὰ πῶ καὶ νὰ ἐξιστορήσω ὅλα τὰ θαύματα τοῦ δημιουργοῦ;

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π. 9, δ', 17-18.— Ἡ λέαινα ἀγαπᾷ τὸ παιδιὰ της καὶ ὁ λύκος μάχεται γιὰ τὰ λυκόπουλά του. Καὶ εἶναι ἀνεξήγητη στὰ ἄλογα ζῶα ἡ ἀγάπη μεταξὺ τῶν παιδιῶν καὶ τῶν γονέων· διότι ὁ Θεὸς ποὺ τὰ δημιούργησε ἀναπλήρωσε τὴν ἔλλειψη τοῦ λόγου μὲ τὸν πλοῦτο τῶν αἰσθητηρίων. Ἀπὸ ποῦ ἓνα ἀρνὶ ἀνάμεσα σὲ μύρια πρόβατα πηδώντας ἀπὸ τὸ μαντρί γνωρίζει τὴ φωνὴ τῆς μητέρας του καὶ τρέχει κοντὰ της καὶ ἀναζητᾷ τις πηγὲς ἀπὸ ὅπου ρεεὶ τὸ γάλα του; Καὶ ἂν βρεῖ τοὺς μαστοὺς τῆς μητέρας του φτωχοῦς, ἀρκεῖται σ' αὐτοὺς. Ἀλλὰ καὶ ἡ μητέρα ἀνάμεσα σὲ μυριάδες ἀρνιῶν ἀναγνωρίζει αὐτὸ ποὺ γέννησε.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π. 9, δ', 20-21.— « Ὁ σκύλος δὲν ἔχει λογικό, ἀλλὰ ἔχει αἴσθησι ποὺ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ λογικό, ἡ δὲ ἀνάμνησι τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ζώου αὐτοῦ ποιὸν ἀπὸ τοὺς ἀχάριστους πρὸς τοὺς εὐεργέτες του δὲν καταντροπιάζει, τὴ στιγμὴ μάλιστα ποὺ καὶ ὅταν φονεύθηκαν σὲ ἔρημο τόπο οἱ κύριοί τους, ἀναφέρονται πολλὰ σκυλιὰ ποὺ ἔμειναν καὶ πέθαναν μαζί τους; Μερικὰ σκυλιὰ μάλιστα ἀπὸ θερμὴ ἀφοσίωσι ἔγιναν ὁδηγοὶ σ' ἐκείνους ποὺ καταζητοῦσαν τοὺς φονιάδες, καὶ συνετέλεσαν στὸ νὰ ὁδηγηθοῦν οἱ κακοῦργοι σὲ δίκη».

Γρηγορίου Θεολόγου.— Ὁ χαμαιλέοντας παίρνει ὅλα τὰ χρώματα, ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα, τὸ λευκὸ.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος ΚΗ', Θεολογικὸς 2ος.— Ποιὸς συνθέτει γιὰ χάρη τοῦ κύκνου τὸ ἄσμα, ὅταν ἀπλώσει τὰ φτερά του στὴν αὔρα καὶ κάνει τραγούδι τὸ σφύριγμά του; Ἀπὸ ποῦ τὸ ἀλαζονικὸ καὶ στολισμένον σὰν Μῆδος παγῶνι ἔγινε τόσο φιλόκαλο καὶ φιλότιμο; Διότι ἔχει συναίσθησι τῆς ὁμορφιάς του· ὅταν δεῖ κάποιον νὰ πλησιάζει τις θηλυκὲς, ὅπως λένε, καλλωπίζεται σηκώνοντας τὸν ἀνχένα του καὶ στήνοντας τὰ φτερά του κυκλικά, ἐπιδεικνύει τὴν χρυσαιγγὴ καὶ στολισμένη μὲ ἀστέρια ὁμορφιά του στοὺς ἔραστες βαδίζοντας μὲ ὕφος σοβαρό.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Ἀπὸ ποῦ προέρχεται ἡ φιλεργία καὶ ἡ φι-

λεργὸν καὶ φιλότεχνον, ἵνα ταῖς μὲν τὰ κηρία πλέκῃται καὶ συνέ-
χῃται δι' ἐξαγώνων συρίγγων καὶ ἀντιστρόφων καὶ τὸ ἐδραῖον
αὐταῖς διὰ τοῦ μέσου τοῦ τειχίσματος καὶ ἀλλαγῆς ἐπιπλεκομέ-
νων ταῖς εὐθείαις τῶν γωνιῶν πραγματεύεται, αἱ δὲ διὰ λεπτῶν
5 καὶ ἀερίων σχεδὸν τῶν νημάτων πολυειδῶς διατεταμένων, πο-
λυπλόκους τοὺς ἰστούς ἐξυφαίνουσι, καὶ ταῦτα ἐξ ἀφανῶν ἀρ-
χῶν;

Τετήρηται οἱ τῶν λεόντων σκύμνοι, καθάπερ καὶ οἱ κύνες,
τίκτεσθαι τυφλοί.

10 Κοπτομένων τῶν λεοντίων ὀστέων, καθάπερ ἐκ τῶν πυρι-
τῶν λίθων πῦρ ἐξάπτεται.

Κλήμεντος Ἀλεξ. — Ἀλεξιτήριον ἐν τῇ καλιᾷ τίθησιν ὁ ἀε-
τός, ἐλαύνων ἀπὸ τῶν νεοσσῶν τὸν ὄφιν, λίθον τὸν καλούμενον
ἀετίτην.

15 Φίλωνος. — Γίνεται θηρίον, ὃ καλεῖται τάρανδρος, μέγεθος
μὲν βοός, ἐλάφῳ δὲ τὸν τοῦ προσώπου τύπον ἐμφερέστατον.
Λόγος ἔχει τοῦτον μεταβάλλειν ἀεὶ τὰς τρίχας πρὸς τε τὰ χωρία
καὶ τὰ δένδρα οἷς ἂν ἐγγὺς ἴσταται, ὡς διὰ τὴν τῆς χροιάς ὁμοιό-
τητα λανθάνειν τοὺς ἐντυγχάνοντας, καὶ ταῦτη μᾶλλον ἢ τῇ περι
20 τὸ σῶμα ἀλκῇ δυσθήρατον.

Τίτλος γ'. — Περὶ ζυγῶν καὶ σταθμῶν καὶ μέτρων δι- καίων.

Λευίτ. 19,35–36. — «Οὐ ποιήσεις ἄδικον κρίσιν ἐν μέτροις
καὶ ἐν σταθμοῖς καὶ ἐν ζυγοῖς. Ζυγὰ δίκαια, καὶ μέτρα δίκαια,
25 καὶ χοῖνις δίκαιος ἔσται ὑμῖν».

Δευτ. 25,13–16. — «Οὐκ ἔσται ἐν τῷ μαρσίππῳ σου στά-
θμιον μέγα ἢ μικρόν· καὶ οὐκ ἔσται ἐν τῇ οἰκίᾳ σου μέγα ἢ μι-
κρόν. Στάθμιον ἀληθινὸν καὶ δίκαιον ἔστω σοι, ἵνα πολήμερος
γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς Κύριος ὁ Θεός σου δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ, ὅτι
30 βδέλυγμα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου πᾶς ποιῶν ταῦτα».

λοτεχνία στίς μέλισσες και στίς ἀράχνες, ὥστε οἱ μὲν μέλισσες νὰ κατασκευάζουν τίς κηρήθρες και νὰ τίς ἐνώνουν μὲ ἐξάγωνες και ἀντίστροφες σύριγγες, και ἡ βάση τους νὰ συμπλέκεται μὲ τὸ ἐνδιάμεσο χώρισμα ἐναλλάξ μὲ τίς εὐθείες τῶν γωνιῶν, οἱ δὲ ἀράχνες μὲ τὰ λεπτὰ και σχεδὸν ἀέρινα νήματά τους, πού εἶναι διατεταγμένα κατὰ πολλοὺς τρόπους, ὑφαίνουν πολὺπλοκούς ἰστούς, και ὅλα αὐτὰ ἀπὸ ἀφανεῖς ἀρχές;

Διατηροῦνται τὰ μικρὰ τῶν λιονταριῶν, πού, ὅπως τὰ σκυλιά, γεννιοῦνται τυφλά.

Ὅταν κόβονται τὰ κόκκαλα τῶν λιονταριῶν ἀνάβει φωτιά, ὅπως συμβαίνει και μὲ τίς πέτρες πυριτίου.

Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως.— Ὁ ἀέτος τοποθετεῖ στή φωλιά του ἀλεξιτήριο, τὸ ὁποῖο ὀνομάζεται ἀετίτης και διώχνει τὸ φίδι ἀπὸ τοὺς νεοσσούς του.

Φίλωνος.— Ὑπάρχει ἓνα θηρίο πού λέγεται τάρανδος, πού ἔχει μέγεθος βοδιοῦ, και τὸ πρόσωπό του μοιάζει τὸν τύπο τοῦ ἐλαφιοῦ. Λέγεται ὅτι ὁ τάρανδος ἀλλάζει διαρκῶς τὸ χρῶμα τοῦ τριχώματός του ἀνάλογα πρὸς τοὺς τόπους και τὰ δέντρα κοντὰ στὰ ὁποῖα βρίσκεται, ὥστε μὲ τὴν ὁμοιότητα τοῦ χρώματός του νὰ διαφεύγει τὴν προσοχὴ ἐκείνων πού συναντᾷ, και μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ μᾶλλον, παρὰ μὲ τὴν σωματικὴ του εὐρωστία, συλλαμβάνεται πολὺ δύσκολα.

Τίτλος 3.— Γιὰ τίς ζυγαριές, τὰ σταθμὰ και τὰ δίκαια μέτρα.

Λευϊτ. 19,35-36.— «Νὰ μὴ κάνεις ἄδικη κρίση οὔτε στὰ μέτρα, οὔτε στὰ δάρη, οὔτε στὰ ζυγίσματά σου. Νὰ ἔχετε ζυγαριὰ σωστὴ και μέτρα σωστὰ και τὸ πήλινο μέτρο σας νὰ εἶναι ἐπίσης σωστό».

Δευτ. 25,13-16.— «Δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχουν στὸν δερμάτινο σάκκο σου σταθμὰ μεγάλα και μικρὰ, και νὰ μὴ ὑπάρχουν στὸ σπίτι σου μεγάλα και μικρὰ. Νὰ ἔχεις σταθμὰ ἀληθινὰ και σωστὰ, γιὰ νὰ ζήσεις πολλὰ χρόνια στή γῆ πού ὁ Κύριος και Θεός σου σοῦ ἔδωσε μὲ κληρο, διότι εἶναι πολὺ μισητός στὸν Κύριο και Θεὸ ἐκεῖνος πού τὰ κάνει αὐτά».

Ιεζ. 45,10.— «Ζυγὸς δίκαιος καὶ μέτρον δίκαιον καὶ χοίνιξ δίκαιος ἔσται ὑμῖν».

Τίτλος δ'.— Περὶ ζυγῶν καὶ σταθμῶν καὶ μέτρων ἀδίκων.

5 Ψαλμ. 61,10.— «Ψευδεῖς υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγοῖς τοῦ ἀδικῆσαι».

Παροιμ. 11,1.— «Ζηγοὶ δόλιοι βδέλυγμα ἐνώπιον Κυρίου· στάθμιον δὲ δίκαιον δεκτὸν αὐτῶ».

Παροιμ. 20,10.— «Στάθμιον μέγα καὶ μικρὸν, καὶ μέτρα 10 δισσά, ἀκάθαρτα ἐνώπιον Κυρίου ἀμφοτέρα, καὶ ὁ ποιῶν αὐτά, ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτοῦ συμποδισθήσεται».

Παροιμ. 20,23.— «Βδέλυγμα Κυρίῳ δισσὸν στάθμιον, καὶ ζυγὸς δόλιος οὐ καλὸν ἐνώπιον αὐτοῦ».

Ἰσοηὲ 12,7.— «Χαναάν, ἐν χερσὶν αὐτοῦ ζυγὸς ἄδικος, κα- 15 ταδυναστεύειν ἠγάπησεν. Πάντες οἱ πόνοι αὐτοῦ οὐχ εὐρεθήσονται αὐτῶ, δι' ἁμαρτίας αἷς ἤμαρτεν».

Ἀμὼς 8,45.— «Ἀκούσατε ταῦτα, οἱ ἐκτρίβοντες εἰς τὸ πρῶν πένητα καὶ καταδυναστεύοντες πτωχοὺς ἐπὶ τῆς γῆς· οἱ λέγοντες πότε διελεύσεται ὁ μῆν, καὶ ἐμπωλῆσομεν, καὶ Σάββατα, 20 καὶ ἀνοίξομεν θησαυροὺς, τοῦ ποιῆσαι μικρὸν τὸ μέτρον, καὶ τοῦ μεγαλύναι στάθμια καὶ ποιῆσαι ζυγὸν ἄδικον, τοῦ κτᾶσθαι ἐν ἀργυρίῳ πτωχοὺς, καὶ ταπεινοὺς ἀντὶ ὑποδημάτων, καὶ ἀπὸ παντὸς γεννήματος ἐμπορευθῆσόμεθα».

Μιχ. 6,12.— «Ἐξ ὧν τὸν πλοῦτον αὐτῶν ἀσεβείας ἐπλη- 25 σαν».

Τίτλος ε'.— Περὶ ζήλου ἀγαθοῦ ἢ πονηροῦ.

Ψαλμ. 36,1-9.— «Μὴ παραζήλου ἐν πονηρευομένοις, μηδὲ

Ἰεζ. 45,10.— «Νὰ ἔχετε ζυγαριὰ σωστή καὶ μέτρο σωστό καὶ σωστό πήλινο μέτρο».

Τίτλος 4.— Για τὶς ζυγαριές, τὰ σταθμὰ καὶ τὰ ἄδικα μέτρα.

Ψαλμ. 61,10.— «Οἱ ἄνθρωποι εἶναι ψεῦτες στὶς ζυγαριές καὶ κάνουν ἀδικίες».

Παροιμ. 11,1.— «Οἱ δόλιες ζυγαριές εἶναι μισητὲς μπροστὰ στὸν Κύριο, ἐνῶ τὰ σωστά σταθμὰ εἶναι δεκτὰ ἀπὸ αὐτόν».

Παροιμ. 20,10.— «Τὰ μεγάλα ἢ μικρὰ σταθμὰ καθὼς καὶ τὰ διπλᾶ μέτρα χωρητικότητας, καὶ τὰ δύο εἶναι ἀκάθαρτα μπροστὰ στὸν Κύριο, καὶ ὅποιος τὰ κατασκευάζει θὰ δεθεῖ χειροπόδαρα γι' αὐτὰ ποὺ κάνει».

Παροιμ. 20,23.— «Τὰ διπλᾶ σταθμὰ εἶναι μισητὰ ἀπὸ τὸν Κύριο, καὶ ἡ δόλια ζυγαριὰ δὲν εἶναι καλὸ μπροστὰ σ' αὐτόν».

ᾠσηέ 12,7.— «Οἱ Χαναανῖτες κρατοῦν στὰ χέρια τοὺς ἄδικες ζυγαριές καὶ ἀρέσκονται νὰ καταδυναστεύουν τοὺς ἄλλους. Ἀλλὰ ὅλοι οἱ κόποι τοὺς δὲν θὰ τοὺς θγοῦν σὲ καλὸ, ἐξαιτίας τῶν ἁμαρτιῶν ποὺ ἔκαναν».

Ἄμώς 8,4-5.— «Ἀκοῦστε τα αὐτὰ σεῖς οἱ ὅποιοι τὸ πρωὶ τσακίζετε τὸν ἄπορο καὶ καταδυναστεύετε τοὺς φτωχοὺς τῆς γῆς. Σεῖς ποὺ λέτε: Πότε θὰ περάσει ἡ ἀργία τῆς νομηνίας γιὰ νὰ πωλοῦμε καὶ τὸ Σάββατο, καὶ νὰ ἀνοίξουμε τοὺς θησαυροὺς μας καὶ νὰ χρησιμοποιήσουμε λιποβαρῆ μέτρα καὶ βαρύτερα σταθμὰ καὶ ἄδικες ζυγαριές, γιὰ νὰ ἀγοράσουμε μὲ χρήματα τοὺς φτωχοὺς καὶ τοὺς ταπεινοὺς μὲ ἓνα ζευγάρι παπούτσια, καὶ νὰ ἐμπορευθοῦμε κάθε εἶδους προϊόντα».

Μιχ. 6,12.— «Ἀπὸ αὐτὰ γέμισαν τὰ σπίτια τοὺς μὲ πλοῦτη τῆς ἀσέβειας».

Τίτλος 5.— Για τὸν καλὸ καὶ κακὸ ζῆλο.

Ψαλμ. 36,1-9.— «Νὰ μὴ φθονεῖς τοὺς πονηροὺς, οὔτε νὰ ζηλεύ-

ζήλου τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν. Μὴ παραζήλου ἐν τῷ κατευο-
 δουμένῳ ἐν τῇ ὁδοῦ αὐτοῦ, ἐν ἀνθρώπῳ ποιοῦντι ἀνομίαν. Μὴ
 παραζήλου ὥστε πονηρεῦεσθαι· ὅτι οἱ πονηρευόμενοι ἐξολο-
 θρευθήσονται».

5 Παροιμ. 23,17.— «Μὴ ζηλούτω σου ἡ καρδία τοὺς ἀμαρ-
 τωλοῦς».

Παροιμ. 24,1.— «Υἱέ, μὴ ζηλώσης κακοὺς ἀνδρας, μηδὲ
 ἐπιθυμῆσης εἶναι μετ' αὐτῶν».

Παροιμ. 24,9.— «Μὴ χαῖρε ἐπὶ κακοῖς, μηδὲ ζήλου ἀμαρ-
 10 τωλοῦς».

Σοφ. Σειρ. 9,7.— «Μὴ ζηλώσης δόξαν ἀμαρτωλῶν».

Α' Κορ. 12,31.— «Ζηλοῦτε τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα».

Γρηγ. Θεολόγου.— Μὴ φρονῆ τῶν κακῶν φαίνεσθαι κρείτ-
 των· λυποῦ δὲ τῶν ἀγαθῶν ἠττώμενος.

εις αὐτοὺς ποὺ ζοῦν μέσα στὴν παρανομία. Νὰ μὴ παροξύνεσαι γι' αὐτὸν ποὺ εὐδοκίμει στὸ δρόμο τῆς ζωῆς του, τὸν ἄνθρωπο ποὺ διαπράττει τὴν παρανομία. Νὰ μὴ παρασύρεσαι ἀπὸ τὴ ζήλεια, ὥστε νὰ φτάσεις νὰ πονηρεύεσαι κι' ἐσύ, διότι ἐκεῖνοι ποὺ κάνουν τὸ κακὸ θὰ ἐξολοθρευθοῦν».

Παροιμ. 23,17.— «Νὰ μὴ ζηλεύει ἡ καρδιά σου τοὺς ἁμαρτωλοὺς».

Παροιμ. 24,1.— «Γιέ μου, νὰ μὴ ζηλέψεις τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους, οὔτε νὰ ἐπιθυμήσεις νὰ βρίσκεισαι μαζί τους».

Παροιμ. 24,9.— «Νὰ μὴ χაίρεσαι γιὰ τοὺς κακοὺς, οὔτε νὰ ζηλεύεις τοὺς ἁμαρτωλοὺς».

Σοφ. Σειρ. 9,7.— «Νὰ μὴ ζηλέψεις τὴ δόξα τῶν ἁμαρτωλῶν».

Α' Κορ. 12,31.— «Νὰ δείχνετε ζῆλο γιὰ τὰ ἀνώτερα χαρίσματα».

Γρηγορίου Θεολόγου.— Νὰ μὴ ἐπιδιώκεις νὰ φαίνεσαι ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς κακοὺς, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ λυπᾶσαι ὅταν εἶσαι κατώτερος ἀπὸ τοὺς καλοὺς.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ Η

Τίτλος α'.— Περὶ ἡμέρας ἀγαθῆς.

Ψαλμ. 117,24.— «Αὕτη ἡ ἡμέρα ἦν ἐποίησεν ὁ Κύριος· ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ».

Ἐκκλ. 7,15.— «Ἐν ἡμέρα ἀγαθωσύνης ζῆθι ἐν ἀγαθῶ».

5 Σοφ. Σειρ. 11,25.— «Ἐν ἡμέρα ἀγαθῆ, ἀμνημησία κακῶν».

Σοφ. Σειρ. 14,14.— «Μὴ ἀφυστερήσης ἀπὸ ἀγαθῆς ἡμέρας».

Τίτλος β'.— Περὶ ἡμέρας κακῆς.

Σοφ. Σειρ. 11,25.— «Ἐν ἡμέρα κακῶν οὐ μνησθήσεται
10 ἀγαθῶν».

Ματθ. 6,34.— «Μὴ μεριμνήσετε εἰς τὴν αὔριον. Ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ αὐτῆς. Ἄρκετόν τῇ ἡμέρα ἡ κακία αὐτῆς.

Τίτλος γ'.— Περὶ ἡμέρας καὶ νυκτός.

Ψαλμ. 103,20.— «Ἔθου σκότος, καὶ ἐγένετο νύξ· ἐν αὐτῇ
15 διελεύσονται πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ».

ΣΤΟΙΧΕΙΟ Η

Τίτλος 1.— Για την καλή ημέρα.

Ψαλμ. 117,24.— «Αὐτὴ ἡ ἡμέρα εἶναι ἡμέρα τὴν ὅποια ἔκανε ὁ Κύριος· ἃς χαροῦμε καὶ ἃς εὐφρανθοῦμε τὴν ἡμέρα αὐτή».

Ἐκκλ. 7,15.— «Τὶς μέρες τῆς ἀφθονίας ζῆσε ἀπολαμβάνοντας τὰ ἀγαθὰ».

Σοφ. Σειρ. 11,25.— «Τὴν περίοδο τῆς εὐτυχίας κανεὶς δὲν θυμᾶται τίς θλίψεις».

Σοφ. Σειρ. 14,14.— «Νὰ μὴ ἀπαρνείσαι τὴν εὐτυχία τῆς καλῆς ἡμέρας».

Τίτλος 2.— Για την κακή ημέρα.

Σοφ. Σειρ. 11,25.— «Σὲ περίοδο στενοχώριας δὲν θὰ θυμηθεῖ τὰ ἀγαθὰ».

Ματθ. 6,34.— «Νὰ μὴ μεριμνᾶτε γιὰ τὴν αὐριανὴ μέρα, διότι αὐτὴ θὰ φροντίσει γιὰ τὰ δικά της πράγματα. Εἶναι ἀρκετὴ ἡ κακία τῆς ἡμέρας αὐτῆς».

Τίτλος 3.— Για τὴν ἡμέρα καὶ τὴ νύχτα.

Ψαλμ. 103,20.— «Ὅρισε νὰ ἐπέρχεται σκοτάδι καὶ νὰ γίνεαι νύχτα· κατὰ τὴ διάρκεια αὐτῆς περιφέρονται ὅλα τὰ θηρία τῆς ὑπαίθρου».

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγος ΑΒ', Περὶ εὐταξίας κατὰ τὰς διαλέξεις.— Τίς δὲ ἡμέρα καὶ νῦξ ἰσομοιρίαν πρὸς ἀλλήλας λαχοῦσαι, καὶ περιτροπὴν ἔμμετρον, καὶ ἡ μὲν εἰς ἔργον ἡμᾶς ἐγείρουσα, ἡ δὲ ἀναπαύουσα.

5 *Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π.—* Νύκτα καὶ ἡμέραν ἀλλήλαις εἴκειν ἡπίως ἔταξας, νόμον τιμῶν ἀδελφότητος καὶ φιλίας. Καὶ τῇ μὲν ἔπαυσας κόπους τῆς πολυμόχθου σαρκός, τῇ δὲ ἡγειρας εἰς ἔργον καὶ πράξεις τὰς σοὶ φίλας».

10 *Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π.—* «Νῦξ καὶ ἄνθρωπος ὕπνω συστέλλεται, καὶ τὰ θηρία παρρησιάζεται, καὶ ζητεῖ τροφήν ἕκαστον τὴν διδομένην παρὰ τοῦ Κτίσαντος. Ἡμέρα καὶ τὰ θηρία συνάγεται καὶ ἄνθρωπος ἐπὶ τὴν ἐργασίαν ἐπείγεται, καὶ ἀλλήλοις ὑποχωροῦμεν ἐν τάξει.

15 *Συνεσίτου.—* Οὐκ ἐθέλει περιμεῖναι ἀλλήλα τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος, ἀλλὰ νόμῳ φύσεως ἀντιπερίστανται.

Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος ΑΒ', Περί εὐταξίας κατὰ τὰς διαλέξεις.— Τί εἶναι ἡ μέρα καὶ νύχτα πού ἔχουν ἴση διάρκεια μεταξύ τους καὶ καθορισμένο χρόνο ἐναλλαγῆς, ἀπὸ τίς ὁποῖες ἡ μία μᾶς σηκώνει γιὰ νὰ πᾶμε στοῦ ἔργου μας, ἐνῶ ἡ ἄλλη μᾶς ἀναπαύει;

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Ἡ νύχτα καὶ ἡ ἡμέρα ὅρισες νὰ ἐναλλάσσονται μεταξύ τους μὲ ἡρεμία, τιμώντας τὸν νόμο τῆς ἀδελφότητος καὶ τῆς φιλίας. Στὴ διάρκεια τῆς μίας μᾶς ἀναπαύεις ἀπὸ τοὺς κόπους τῆς πολὺμοχθῆς σάρκας μας, ἐνῶ κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ἄλλης μᾶς σηκώνεις γιὰ δουλειὰ καὶ πράξεις πού εἶναι ἀρεστὲς σὲ σένα.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Τὴν νύχτα ὁ ἄνθρωπος παραδίδεται στὸν ὕπνο, καὶ τὰ θηρία ἐνθαρρύνονται καὶ τὸ καθένα ἀναζητᾷ τὴν τροφήν πού τοῦ δίνεται ἀπὸ τὸν Κύριο. Τὴν ἡμέρα καὶ τὰ θηρία συγκεντρώνονται, καὶ ὁ ἄνθρωπος σπεύδει στὴν ἐργασία του, καὶ μεταξύ μας ὑποχωροῦμε μὲ τάξη.

Συνεσίου.— Δὲν θέλουν νὰ μείνουν μαζὶ τὸ φῶς καὶ τὸ σκοτάδι, ἀλλὰ μὲ νόμο τῆς φύσεως ἐναλλάσσονται.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ Θ

Τίτλος α'.— Περὶ τῆς θείας μυσταγωγίας.

Ἦσ. 24,16.— «Τὸ μυστήριον ἔμοι καὶ τοῖς ἔμοις».

Ματθ. 7,6.— «Μὴ δότε τὸ ἅγιον τοῖς κυσίν, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπα-
5 τήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσίν αὐτῶν καὶ στραφέντες ρήξωσιν ὑμᾶς».

Λουκᾶ 5,37—38.— «Οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοῦς παλαιούς, εἰ δὲ μὴ ρήξει ὁ νέος τοὺς ἀσκοῦς καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται. Ἄλλ' οἶνον νέον εἰς ἀσκοῦς και-
10 νοὺς βλητέον, καὶ ἀμφοτέροι συντηροῦνται».

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Παροιμιῶν.— Τὸ εἰς τοὺς τυχόντας ρίπτειν τὰ τῆς σωτηρίας μυστήρια καὶ πάντας ὁμοίως παραδέχεσθαι, τοὺς μῆτε βίῳ καθαρῷ, μῆτε λόγῳ ἐξητασμένῳ καὶ ἀκριβεῖ κεκρημένους, ὁμοίον ἐστὶν ὡσπερ ἂν τις ἐν ἀγγείῳ
15 ρυπαρῷ τὸ πολυτίμητον μύρον ἐμβάλῃ.

Τοῦ ἰδίου.— Γλυκύτητα μέλιτος πῶς ἀναγγελῶ τοῖς ἀγνοοῦσιν;

Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος ΚΖ', Θεολογικὸς Ιος.— Μυστικῶς τὰ μυστικὰ φθεγξῶμεθα καὶ ἀγίως τὰ ἅγια καὶ μὴ ρί-
20 πτωμεν εἰς βεβήλους ἀκοῆς τὰ μὴ ἔκφορα, μηδὲ σεμνοτέρους ἡμῶν ἀποφαίνωμεν τοὺς προσκυνοῦντας τοῖς δαίμοσιν καὶ τῶν αἰσchrῶν μύθων καὶ πραγμάτων θεραπευτάς.

Φίλωνος.— Οὐ θέμις τὰ ἱερά μυστήρια ἐκλαλεῖν ἀμύητοις.

ΣΤΟΙΧΕΙΟ Θ

Τίτλος 1.— Για τή θεία μυσταγωγία.

Ήσ. 24,16.— «Τὸ μυστήριον εἶναι γιὰ μένα καὶ γιὰ τοὺς δικούς μου».

Ματθ. 7,6.— «Μὴ δίνετε τὸ ἅγιον σὰν σκυλιὰ καὶ μὴ ρίχνετε τὰ μαργαριτάρια σας μπροστὰ στοὺς χοίρους, μήπως τὰ καταπατήσουν μὲ τὰ πόδια τους καὶ ἔπειτα στραφοῦν καὶ σὰς ξεσχίσουν».

Λουκᾶ 5,37-38.— «Κανένας δὲν βάζει καινούργιον κρασί σὲ παλιὰ ἀσκιὰ, γιὰτὶ ἀλλιῶς τὸ καινούργιον κρασί θὰ σκίσει τὰ ἀσκιὰ καὶ θὰ χυθεῖ αὐτὸ καὶ τὰ ἀσκιὰ θὰ καταστραφοῦν γι' αὐτὸ πρέπει τὸ καινούργιον κρασί νὰ μπαίνει σὲ καινούργια ἀσκιὰ, ὅποτε διατηροῦνται καὶ τὰ δύο».

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Παρουσιῶν.— Τὸ νὰ δίνει κανεὶς στοὺς τυχόντας τὰ μυστήρια τῆς σωτηρίας καὶ νὰ δέχεται μὲ τὸν ἴδιον τρόπο ὅλους ἐκείνους πού οὔτε βίον καθαρὸ ἔχουν, οὔτε χρησιμοποιοῦν λόγια πού τὰ ἐλέγχουν καὶ εἶναι σωστά, μοιάζει μὲ τὸ νὰ βάζει κάποιος σὲ ἀκάθαρτο ἀγγεῖο τὸ πανάκριβο μύρο.

Τοῦ ἰδίου.— Πῶς νὰ κάνω γνωστὴ τὴ γλυκύτητα τοῦ μελιῦ σ' αὐτοὺς πού δὲν τὴν γνωρίζουν;

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγος ΚΖ' Θεολογικός 1ος.— «Τὰ μυστικὰ νὰ τὰ λέμε μυστικὰ καὶ τὰ ἅγια μὲ τρόπο ἅγιο, καὶ νὰ μὴ τὰ ἀπευθύνουμε σὲ βέβηλα αὐτιά πού δὲν εἶναι κοινολογήσιμα, οὔτε νὰ θεωροῦμε πῶς σεμνοὺς ἀπὸ μᾶς αὐτοὺς πού προσκυνοῦν τοὺς δαίμονες καὶ ἀσχολοῦνται μὲ τοὺς αἰσχροὺς μύθους καὶ πράγματα τέτοια.

Φίλωνος.— Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀποκαλύπτουμε τὰ ἱερὰ μυστήρια στοὺς ἀμήτους.

Τίτλος β'.— *Περὶ θυσιῶν, καὶ ὅτι κιβδήλους θυσίας ὁ Θεὸς οὐ παραδέχεται.*

Γεν. 4,6-7.— «*Ἐἶπε Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Κάϊν· Ἵνα τί περίλυπος ἐγένου; καὶ Ἵνα τί συνέπεσεν τὸ πρόσωπόν σου; Οὐκ ἂν ὀρθῶς προσενέγκῃς, ὀρθῶς δὲ μὴ διέλης, ἡμαρτες; Ἑσύχασον. Πρὸς σὲ ἀποστροφή αὐτοῦ καὶ σὺ αὐτοῦ ἄρξεις».*

Λευϊτ. 22,22.— «*Πάντα ὅσα ἔχει μῶμον ἐν ἑαυτῷ οὐ προσάξουσι Κυρίῳ, διότι οὐ δεκτὰ ἔσται».*

Μαλαχ. 1,8.— «*Ἐὰν προσαγάγητε τυφλὸν εἰς θυσίαν, οὐ κακόν; καὶ ἐὰν προσαγάγητε χωλὸν ἢ ἄρρωστον, οὐ κακόν; Προσάγαγε δὲ αὐτὸ τῷ ἡγουμένῳ σου· εἰ προσδέξεται ἢ λήψεται πρόσωπόν σου; λέγει Κύριος ὁ παντοκράτωρ».*

Μαλαχ. 1,14.— «*Ἐπικατάρατος ὃς ἦν δυνατὸς καὶ ὑπῆρχεν ἐν τῷ ποιμνίῳ αὐτοῦ ἄρσεν, καὶ ἡ εὐχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, καὶ θύει 15 διεφθαρμένα τῷ Κυρίῳ».*

Τίτλος γ'.— *Περὶ θείων λογίων, καὶ ὅτι χρῆ ἀκροᾶσθαι αὐτῶν καὶ διὰ μελέτης ἔχειν αὐτὰ.*

Δευτ. 11,18-20.— «*Θήσετε τὰ ρήματα ταῦτα ἐπὶ τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ εἰς τὴν ψυχὴν ὑμῶν, καὶ ἐράψατε αὐτὰ εἰς σημεῖον 20 ἐπὶ τῆς χειρὸς ὑμῶν καὶ ἔσται ἀσάλευτον πρὸ ὀφθαλμῶν. Καὶ διδάξατε αὐτὰ τὰ τέκνα ὑμῶν λαλεῖν ἐν αὐτοῖς καθημένους ἐν οἴκῳ καὶ πορευομένους ἐν ὁδῷ καὶ καθεύδοντας καὶ διανισταμένους, καὶ γράψετε αὐτὰ ἐπὶ τῶν φλιῶν τοῦ οἴκου σου καὶ τῶν πυλῶν σου, ἵνα πληθυνθῶσιν αἱ ἡμέραι ὑμῶν καὶ αἱ ἡμέραι τῶν 25 υἱῶν ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς».*

Ψαλμ. 11,7.— «*Τὰ λόγια Κυρίου, λόγια ἀγνά, ἀργύριον πεπυρωμένον, δοκίμιον τῇ γῆ»*, καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 17,31.— «*Τὰ λόγια Κυρίου πεπυρωμένα».*

Ψαλμ. 18,8.— «*Ὁ νόμος Κυρίου ἄμωμος, ἐπιστρέφων ψυ-*

Τίτλος 2.— Για τις θυσίες, και ότι ὁ Θεὸς δὲν δέχεται τις πλαστές θυσίες.

Γεν. 4,6-7.— «Εἶπε ὁ Κύριος καὶ Θεὸς στὸν Κάϊν· Γιατί λυπήθη-
κες τόσο πολὺ καὶ κατέδασες τὰ μούτρα σου; Δὲν γνωρίζεις ὅτι,
ἐὰν προσφέρεις θυσία σωστή, ἀλλὰ δὲν τὴν προσφέρεις μὲ τρόπο
σωστό, ἁμαρτάνεις; Ἦσύχασε. Εἶναι στὸ χέρι σου καὶ μπορεῖς, ἂν
θέλεις, νὰ νικήσεις».

Λευϊτ. 22,22.— «Ὅλα ὅσα ἔχουν ἐλάττωμα ἐπάνω τους δὲν θὰ
τὰ προσφέρουν στὸν Κύριο, διότι δὲν γίνονται δεκτά».

Μαλαχ. 1,8,9.— «Ἐὰν προσφέρετε τυφλὸ γιὰ θυσία, δὲν εἶναι
κακό; Ἐὰν προσφέρετε κουτσό ἢ ἄρρωστο, δὲν εἶναι κακό; Πρόσ-
φερέ το αὐτὸ στὸν ἄρχοντά σου, καὶ θὰ δεῖς ἂν θὰ τὸ δεχθεῖ καὶ θὰ
διαθεθεῖ εὐνοϊκὰ ἀπέναντί σου, λέει ὁ παντοκράτορας Κύριος».

Μαλαχ. 1,14.— «Καταραμένος νὰ εἶναι αὐτὸς πού, ἐνῶ εἶχε τὴ
δυνατότητα καὶ ὑπῆρχε στὸ κοπάδι του ἀρσενικό, τὸ ὁποῖο εἶχε τά-
ξι γιὰ θυσία, θυσιάζει στὸν Κύριο ζῶο ἐλαττωματικό».

**Τίτλος 3.— Για τὰ θεῖα λόγια, καὶ ὅτι πρέπει νὰ τὰ
ἀκοῦμε καὶ νὰ τὰ μελετοῦμε.**

Δεῦτ. 11,18-20.— «Νὰ βάλετε τὰ λόγια αὐτὰ στὶς καρδιές σας
καὶ στὴν ψυχὴ σας καὶ νὰ τὰ κρατᾶτε σὰν σημάδι ἀναμνηστικό στὸ
χέρι σας, καὶ ἔτσι θὰ θρῖσκονται διαρκῶς μπροστά σας. Νὰ τὰ δι-
δάξετε ἐπίσης στὰ παιδιά σας, γιὰ νὰ μιλοῦν γι' αὐτὰ ὅταν κάθο-
νται στὸ σπιτί, καὶ ὅταν βαδίζουν στὸν δρόμο, καὶ ὅταν κοιμοῦ-
νται, καὶ ὅταν σηκώνονται. Νὰ τὰ γράψετε καὶ στὸ κατώφλι τοῦ
σπιτιοῦ σου καὶ τῆς πόρτας τῆς αὐλῆς σου, γιὰ νὰ ζήσετε καὶ σεῖς
καὶ τὰ παιδιά σας πολλὰς μέρες ἐπάνω στὴ γῆ».

Ψαλμ. 11,7.— «Τὰ λόγια τοῦ Κυρίου εἶναι ἀληθινὰ, ἀσήμι πυ-
ρακτωμένο πού χωνεύτηκε στὴ γῆ», καὶ τὰ λουπά.

Ψαλμ. 17,31.— «Τὰ λόγια τοῦ Κυρίου εἶναι πυρακτωμένα».

Ψαλμ. 18, 8.— «Ὁ νόμος τοῦ Κυρίου εἶναι ἄμειπτος καὶ κάνει

χάς· ἡ μαρτυρία Κυρίου πιστή, σοφίζουσα νήπια».

Ψαλμ. 118,2.14. 103.162.105.— «Μακάριοι οἱ ἐξερευνῶντες τὰ μαρτύρια αὐτοῦ.— Ἐν τῇ ὁδῷ τῶν μαρτυριῶν σου ἐτέρφθην ὡς ἐν παντὶ πλούτῳ.— Ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγια σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου.— Ἀγαλλιάσομαι ἐγὼ ἐπὶ τὰ λόγια σου, ὡς εὐρίσκων σκῦλα πολλά.— Αὐχνος τοῖς ποσὶ μου ὁ νόμος καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου».

Παροιμ. 6,23.— «Αὐχνος ἐντολὴ νόμου καὶ φῶς. Τὸ γνῶναι νόμον, διανοίας ἐστὶν ἀγαθῆς».

10 Παροιμ. 10,8.— «Σοφὸς καρδίᾳ δέξεται ἐντολάς».

Παροιμ. 30,5.— «Πάντες λόγοι Θεοῦ πεπυρωμένοι».

Σοφ. Σειρ. 6,35.37.— «Πᾶσαν διήγησιν Θεοῦ θέλε ἀκροᾶσθαι, καὶ παροιμίαι συνέσεως μὴ ἐκφυγέτωσάν σε».— «Διανοοῦ ἐν τοῖς προστάγμασι Κυρίου καὶ ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ μελέτα
15 διὰ παντός».

Σοφ. Σειρ. 9,15.— «Πᾶσα διήγησίς σου ἐν νόμῳ Ὑψίστου».

Ἰω. 5,39.— «Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ· καὶ οὐ θέλετε πρὸς με ἐλθεῖν, ἵνα ζωὴν αἰώνιον ἔχητε».

20 Β' Τιμ. 3,16.— «Πᾶσα Γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἐλεγμὸν, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐκ δικαιοσύνης, ἵνα ἄρτιος ᾦ ὁ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἐξηρητισμένως».

Μ. Βασιλείου, Περὶ φθόνου.— Λόγου πνευματικοῦ βρῦοντος ἐν Ἐκκλησίᾳ καὶ καρδίας εὐσεβοῦς ἐκ τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος πηγαζούσης, δέχου μετ' εὐφροσύνης τὰ λεγόμενα, καὶ εὐχαρίστως τὸν ἐκ τῆς ὠφελείας καρπὸν τρύγησον. Οὐδεὶς γὰρ ἡλίου λάμπαντος ἐπικαλύπτει ὄψεις.

Τοῦ ἰδίου, Εἰς Ψαλμὸν 1,1–2.— «Πᾶσα Γραφὴ θεόπνευτος
30 καὶ ὠφέλιμος», διὰ τοῦτο συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ Πνεύματος, ἵνα

τις ψυχές νὰ ἐπιστρέφουν ἢ μαρτυρία τοῦ Κυρίου εἶναι ἀξιόπιστη καὶ κάνει τὰ νήπια σοφά».

Ψαλμ. 11, 8, 2. 14. 103.— «Μακάριοι εἶναι ἐκεῖνοι πού ζητοῦν νὰ γνωρίσουν τίς ἐντολές του. Βαδίζοντας στοῦ δρόμο τῶν ἐντολῶν σου αἰσθάνθηκα εὐχαρίστηση σάν νὰ ἀπέκτησα ὅλο τὸν πλοῦτο τοῦ κόσμου. Πόσο γλυκὰ εἶναι τὰ λόγια σου σπὸν λάρυγγά μου· εἶναι πιὸ γλυκὰ καὶ ἀπὸ τὸ μέλι στοῦ στόμα μου! Δοκιμάζω μεγάλη χαρὰ μὲ τὰ λόγια σου, σάν τὸν πολεμιστὴ πού βρῖσκει λάφυρα πολλὰ. Ὁ νόμος σου εἶναι λυχνάρι πού φωτίζει τὰ πόδια μου καὶ φῶς πού φωτίζει τοὺς δρόμους τῆς ζωῆς μου».

Παροιμ. 6, 23.— Ἡ ἐντολή τοῦ νόμου εἶναι λυχνάρι καὶ φῶς. Τὸ νὰ γνωρίσει κανεὶς τὸν νόμο, εἶναι γνώρισμα ἀγαθῆς διάνοιας».

Παροιμ. 10, 8.— «Ὁ σοφὸς δέχεται μὲ τὴν καρδιά του τίς ἐντολές τοῦ Θεοῦ».

Παροιμ. 30, 5.— «Ὅλα τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ εἶναι πυρακτωμένα».

Παροιμ. 6, 35, 37.— «Κάθε διδασκαλία τοῦ Θεοῦ νὰ θέλεις νὰ τὴν ἀκοῦς, καὶ οἱ σοφὲς παραινεῖς νὰ μὴ σοῦ διαφεύγουν. Νὰ σκέπτεσαι διαρκῶς τὰ προστάγματα τοῦ Κυρίου καὶ νὰ μελετᾷς γιὰ πάντα τίς ἐντολές του».

Ἰω. 5, 39.— «Σεῖς ἐρευνᾶτε τίς γραφές, διότι νομίζετε ὅτι αὐτὲς περιέχουν ζωὴ αἰώνια· ἐκεῖνες μαρτυροῦν γιὰ μένα· καὶ ὁμως δὲν θέλετε νὰ ἔρθετε σὲ μένα, γιὰ νὰ ἔχετε αἰώνια ζωὴ».

Β'. Τιμ. 3, 16.— «Κάθε γραφὴ εἶναι θεόπνευστη καὶ ὠφέλιμη γιὰ διδασκαλία, γιὰ ἔλεγχον, γιὰ ἐπανόρθωση, γιὰ διαπαιδαγώγησιν μέσα στὰ πλαίσια τῆς δικαιοσύνης, γιὰ νὰ εἶναι τέλειος ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, καταρτισμένος γιὰ κάθε ἔργον καλόν».

Μ. Βασιλείου, Περί φθόνου.— Ἐπειδὴ μέσα στὴν Ἐκκλησίαν ἀναβλύζει πνευματικὸς λόγος, καὶ καρδιά εὐσεβῆς πού πηγάζει ἀπὸ τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νὰ δέχεται μὲ μεγάλη χαρὰ ὅσα λέγονται, καὶ νὰ τρυγᾷ μὲ εὐχαρίστηση τοὺς ὠφέλιμους καρπούς της. Γιατὶ κανένας, ὅταν λάμψει ὁ ἥλιος, δὲν σκεπάζει τὸ πρόσωπό του.

Τοῦ ἰδίου, Εἰς τὸν 1ον Ψαλμ. 1-2.— «Κάθε Γραφὴ εἶναι θεόπνευστη καὶ ὠφέλιμη»⁹⁷ διότι γράφτηκε ἀπὸ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, μὲ

ὡσπερ ἐν κοινῷ τῶν ψυχῶν ἰατρείῳ πάντες ἄνθρωποι τὸ ἴαμα τοῦ οἰκείου πάθους ἕκαστος ἐκλεγώμεθα· «ἴαμα» γάρ, φησί, «καταπαύσει ἀμαρτίας μεγάλας»· καὶ ἀπαξαπλῶς κοινὸν ταμείον ἐστὶν ἀγαθῶν διδαγμάτων, τὸ ἐκάστω πρόσφορον κατὰ
 5 τὴν ἐπιμέλειαν ἐξευρίσκουσα. Τὰ τε γὰρ παλαιὰ τραύματα τῶν ψυχῶν ἐξιᾶται καὶ τῷ νεοτρότῳ ταχεῖαν ἐπανάγει τὴν ἀπανόρθωσιν, καὶ τὸ ἀκέραιον διασώζει· καὶ ὄλων ἐξαίρει τὰ πάθη, ὅσον οἶόν τε, τὰ ποκίλως ταῖς ψυχαῖς τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων ἐνδυναστεύοντα. Τί οὖν οὐκ ἂν μάθοις ἐντεῦθεν; οὐ τῆς ἀνδρείας
 10 τὸ μεγαλοπρεπές; οὐ τῆς δικαιοσύνης τὸ ἀκριβές; οὐ σωφροσύνης τὸ σεμνόν; οὐ τὸ τῆς φρονήσεως τέλειον; οὐχὶ μετανοίας τρόπον; οὐχὶ ὑπομονῆς μέτρα; οὐχὶ ὅ τι ἂν εἴπῃς τῶν ἀγαθῶν; Ἐνταῦθα ἐνὶ θεολογίᾳ τελεία πρόρρησις τῆς διὰ σαρκὸς ἐπιδημίας τοῦ Χριστοῦ, ἀπειλὴ κρίσεως, ἀναστάσεως ἐλπίς, φόβος κολάσεων,
 15 ἐπαγγελίαι δόξης, μυστηρίων ἀποκάλυψις· πάντα ὡσπερ ἐν μεγάλῳ τινὶ καὶ κοινῷ ταμείῳ τῇ θείᾳ Γραφῇ τεθησαύρισται.

Γρηγορίου Θαυματουργοῦ, Χαριστήριος εἰς Ὡγιένην.— Τῆς αὐτῆς δυνάμεως δεῖται προφητεύουσί τε καὶ ἀκροωμένοις προφητῶν, καὶ οὐκ ἂν ἀκούσῃ προφήτου, ὅτω μὴ αὐτῷ προφητεῦσαν
 20 Πνεῦμα τὴν σύνεσιν τῶν αὐτοῦ λόγων ἐδωρήσατο.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ἀκόρεστος ἡ γλυκύτης τῶν πνευματικῶν ρημάτων.— Εἰκόνα τις ἄψυχον ἀναθεὶς παιδὸς ἢ φιλοῦ ἢ συγγενοῦς, νομίζει παρεῖναι ἐκεῖνον τὸν ἀπελθόντα, καὶ διὰ τῆς εἰκόνοσ ἀὐτὸν φαντάζεται τῆς ἀψύχου. Πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς διὰ
 25 τῶν θείων Γραφῶν τῆς τῶν ἀγίων παρουσίας ἀπολαύομεν, οὐχὶ τῶν σωμάτων αὐτῶν, ἀλλὰ τῶν ψυχῶν τὰς εἰκόνας ἔχοντες· τὰ γὰρ παρ' αὐτῶν εἰρημένα, τῶν ψυχῶν αἱ εἰκόνας εἰσίν.— Ὡσπερ

σκοπό, σὰν ἀπὸ κοινὸ ἰατρεῖο τῶν ψυχῶν, νὰ ἐπιλέγουμε ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τὸ φάρμακο τοῦ δικοῦ μας πάθους ὁ καθένας· διότι λέει, «εἶναι φάρμακο, πὺ καταπαύει τὶς μεγάλες ἁμαρτίες»⁷¹. Καὶ γενικὰ εἶναι κοινὸ ταμεῖο ἀγαθῶν διδασγμάτων, πὺ βρίσκει γιὰ τὸν καθένα τὸ κατάλληλο φάρμακο, ἀνάλογα μὲ τὴ φροντίδα του. Διότι καὶ τὰ παλιὰ τραύματα τῶν ψυχῶν θεραπεύει, καὶ σ' αὐτὸν πὺ πρόσφατα τραυματίστηκε ἀποδίδει γρήγορα τὴ θεραπεία καὶ διασώζει τὴ σωματικὴ ἀρτιότητα, καὶ γενικὰ ξερρίζώνει, ὅσο εἶναι δυνατό, τὰ πάθη, πὺ καταδυναστεύουν μὲ ποικίλους τρόπους τὶς ψυχὲς στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τί δὲν μπορεῖς νὰ μάθεις ἀπὸ αὐτὴν; Δὲν μαθαίνεις τὴ μεγαλοπρέπεια τῆς ἀνδρείας, τὴν ἀκρίβεια τῆς δικαιοσύνης, τὴ σεμνότητα τῆς σωφροσύνης, τὴν τελειότητα τῆς συνέσεως, τὸν τρόπο τῆς μετάνοιας, τὸ μέτρο τῆς ὑπομονῆς, καὶ ὅποιοιδήποτε ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ πεῖς; Ἐδῶ ὑπάρχει τέλεια θεολογία, πρόρρηση τῆς ἐνσάρκωσης τοῦ Χριστοῦ, ἀπειλὴ τῆς κρίσεως, ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως, φόβος τῆς κολάσεως, ὑποσχέσεις γιὰ τὴ δόξα, ἀποκάλυψη τῶν μυστηρίων· ὅλα εἶναι ἀποθησαυρισμένα στὴν ἁγία Γραφή, σὰν σὲ κάποιον μεγάλο καὶ κοινὸ θησαυροφυλάκιον».

Γρηγορίου θαυματουργοῦ, Χαριστήριος εἰς Ὠριγένην.— Ἡ ἴδια δύναμη εἶναι ἀπαραίτητη καὶ γι' αὐτοὺς πὺ προφητεύουν καὶ γιὰ ἐκείνους πὺ ἀκούνε τοὺς προφήτες, καὶ δὲν μπορεῖς νὰ ἀκούσεις προφήτη στὸν ὅποῖο τὸ ἅγιο Πνεῦμα προφητεύοντας δὲν τοῦ δώρησε τὴ σύνεση τῶν λόγων του.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ἡ γλυκύτητα τῶν πνευματικῶν λόγων δὲν χορταίνεται. Ὄταν κάποιος ἀναρτᾷ μιὰ ἄψυχη εἰκόνα τοῦ παιδιοῦ του ἢ φίλου του ἢ συγγενοῦς του, νομίζει ὅτι εἶναι παρὼν αὐτὸς πὺ ἔχει φύγει, καὶ μέσα ἀπὸ τὴν ἄψυχη εἰκόνα νομίζει ὅτι τὸν βλέπει. Πολὺ περισσότερο λοιπὸν ἡμεῖς μέσα ἀπὸ τὶς ἅγιες Γραφὲς ἀπολαμβάνουμε τὴν παρουσία τῶν ἁγίων, ἔχοντας τὶς εἰκόνες ὄχι τῶν σωμάτων τους, ἀλλὰ τῶν ψυχῶν τους· διότι ὅσα εἰπώθησαν ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι εἰκόνες τῶν ψυχῶν τους.— Ὅπως δὲν

γῆν μὴ βρεχομένην οὐκ ἔστι, κἂν μυρία τις βάλλῃ σπέρματα, στάχυας ἐξενεγκεῖν, οὕτω ψυχῆν οὐκ ἔστι μὴ ταῖς Γραφαῖς ποτισθεῖσαν πρότερον, κἂν μυρία τις ἐκχέῃ ρήματα, καρπὸν τινα ἐπιδείξασθαι.— Ἀγαπητέ, ὅμως αὐτὰ τὰ ρήματα κάτεχε· καὶ γὰρ ἀγιάζει ψυχὴν καὶ ψιλὴ τῶν Γραφῶν ἢ ἀνάγνωσις. Οὐ τοῦτο δὲ μόνον ἔσται τὸ κέρδος ὑμῖν, ἀλλὰ καὶ τῷ χρόνῳ πλείονα οἶση τῇ συνεχεῖα τῆς ἀναγνώσεως, αὐτομάτως σου τῆς διανοίας ἀνοιγομένης.

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία πρὸς τοὺς μεταβαίνοντας εἰς τὰ θεάτρα.—
 10 Εἰ σώματος εἰκόνες παραμυθίαν φέρουσιν τοῖς ὀρῶσιν, πολλῷ μᾶλλον αἱ τῆς θείας Γραφῆς εἰκόνες. Κάκειναι μὲν οὐ δυνατόν πανταχοῦ ὀρᾶν, ἀλλ' ἀνάγκη διηνεκῶς ἐφ' ἐνὸς ἰδρῦσθαι τόπου. Ταύτην δὲ ὅπου περ ἂν ἀπέλθῃς, περιγεῖν οὐδὲν τὸ κωλύον. Ἐναποθέμενος γὰρ αὐτὴν τοῖς τῆς διανοίας ταμείοις, ὅπου
 15 περ ἂν ᾦς, συνεχῶς αὐτὴν ὀρᾶν δυνήσῃ, καὶ πολλὴν ἔστι παρ' αὐτῆς καρποῦσθαι τὴν ὠφέλειαν.

Τοῦ ἰδίου, Περὶ μετανοίας.— Ἐντυγχάνειν δεῖ ταῖς θείαις Γραφαῖς. Ὡσπερ γὰρ οἶνος πινόμενος καταπαύσει λύπην καὶ μεταβάλλει τὴν καρδίαν εἰς εὐφροσύνην, οὕτως ὁ πνευματικὸς
 20 οἶνος εἰς χαρὰν μεταβάλλει τὴν ψυχὴν.

Κλήμεντος Ἀλεξ.— Ὡς δὲ ἡ θάλασσα ἀνεῖται πᾶσιν, καὶ ὁ μὲν νήχεται, ὁ δὲ ἐμπορεύεται, ὁ δὲ ἀγρεύει τοὺς ἰχθύας· καὶ ὡς ἡ γῆ κοινὴ, ἄλλος μὲν ὀδεύει, ἄλλος δὲ ἀροῖ ὁ δὲ οἰκοδομεῖ· οὕτω καὶ τῆς Γραφῆς ἀναγιγνωσκόμενης, ὁ μὲν εἰς πίστιν, ὁ δὲ εἰς ἥθος
 25 ὠφελεῖται· ἀφαιρεῖται δὲ ἄλλου δεισιδαιμονία διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τῶν γραμμάτων. Ὁ δὲ ἀθλητῆς γνωρίσας τὸ στάδιον Ὀλυμπιακόν, ἐπαποδύεται τῇ διδασκαλίᾳ καὶ ἀγωνίζεται καὶ νικηφόρος γίνεται, τοὺς ἀντιπάλους καὶ κατατρέχοντας τῆς γνωστικῆς ὁδοῦ παρακροσάμενος καὶ καταγωνισάμενος.

εἶναι δυνατὸ ἡ γῆ πού δὲ βρέχεται νὰ θγάλει στάχθα, ἔστω καὶ ἂν σπείρει κανεὶς χιλιάδες σπόρους, ἔτσι οὔτε ἡ ψυχὴ, πού δὲν ποτίσθηκε προηγουμένως μὲ τὶς Γραφές, ἔστω καὶ ἂν ἀπευθύνει κανεὶς σ' αὐτὴν μύρια λόγια, δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιδείξει κάποιον καρπὸ. Αὐτὰ τὰ λόγια, ἀγαπητέ μου, νὰ τὰ κρατᾷς, διότι ἀκόμα καὶ ἡ ἀπλὴ ἀνάγνωση τῶν Γραφῶν ἀγιάζει τὴν ψυχὴ. Ὅμως δὲν εἶναι μόνο αὐτὸ τὸ κέρδος γιὰ σᾶς, ἀλλὰ μὲ τὴ συνεχῆ ἀνάγνωση μὲ τὸν καιρὸ θὰ γνωρίσεις περισσότερα, διότι διευρύνεται αὐτόματα ἡ σκέψη σου.

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία πρὸς τοὺς μεταβαίνοντας εἰς τὰ θέατρα.— Ἐὰν οἱ εἰκόνες φέρνουν παρηγοριὰ σ' αὐτοὺς πού τὶς βλέπουν, πολὺ περισσότερο φέρνουν παρηγοριὰ οἱ εἰκόνες τῆς ἁγίας Γραφῆς. Καὶ ἐκεῖνες βέβαια δὲν μπορεῖς νὰ τὶς βλέπεις παντοῦ, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ μένεις σὲ ἓνα μόνο τόπο⁹⁹, ἐνῶ αὐτὴν, ὅπου καὶ νὰ πᾶς, τίποτε δὲν σὲ ἐμποδίζει νὰ τὴν ἔχεις μαζί σου. Διότι, ἐναποθέτοντάς τὴν στὸ θησαυροφυλάκιό τῆς μνήμης σου, ὅπου καὶ ἂν βρισκεσαι, μπορεῖς νὰ τὴν βλέπεις συνεχῶς, καὶ εἶναι δυνατὸ νὰ ἀποκομίσεις μεγάλη ὠφέλεια ἀπὸ αὐτὴν.

Τοῦ ἰδίου, Περὶ μετανοίας.— Πρέπει νὰ μελετοῦμε τὶς ἅγιες Γραφές. Διότι, ὅπως τὸ κρασί ὅταν πίνεται καταπαύει τὴ λύπη καὶ κάνει τὴν καρδιά χαρούμενη, ἔτσι καὶ τὸ πνευματικὸ κρασί κάνει τὴν ψυχὴ χαρούμενη.

Κλήμεντος Ἀλεξ.— Ὅπως ἡ θάλασσα εἶναι στὴ διάθεση ὅλων, καὶ ἄλλος κολυμπᾷ, ἄλλος ἐμπορεύεται, καὶ ἄλλος ψαρεύει καὶ ὅπως στὴ γῆ εἶναι κοινὴ, ἄλλος περπατᾷ, ἄλλος ὀργώνει καὶ ἄλλος χτίζει, ἔτσι καὶ ὅταν ἀναγινώσκειται ἡ Γραφή ἄλλος ὠφελεῖται στὴν πίστη καὶ ἄλλος στὸ ἦθος, καὶ ἀπὸ ἄλλον, μὲ τὴν σωστὴ γνῶση τῶν Γραφῶν, ἀφαιρεῖται ἡ δεισιδαιμονία. Καὶ ὁ ἀθλητὴς γνωρίζοντας τὸ ὀλυμπιακὸ στάδιο, ἀναλαμβάνει ἀγῶνα μὲ τὴ διδασκαλία καὶ ἀγωνίζεται καὶ κερδίζει τὴ νίκη, ἀποκρούοντας καὶ ὑπερισχύοντας ἐκείνων οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀντίπαλοι καὶ διάκεινται δυσμενῶς ἀπέναντι στὸ δρόμο τῆς γνώσεως.

99. Εἰκόνες ἐδῶ ὁ ἱερός συγγραφέας ἐννοεῖ τὶς προτομές, πού εἶναι μόνιμα κάποιου τοποθετημένες.

Τίτλος δ'.— Περὶ θείων μυστηρίων.

Ἰω. 6, 51–58.— «Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. Ἐάν τις φάγη ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθῶς ἐστὶ βρωσίς, καὶ τὸ αἷμα ἀληθῶς ἐστὶ πόσις· ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. Καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν Πατήρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν Πατέρα· καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος ζήσεται δι' ἐμέ. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. Οὐ καθὼς ἔφαγον τὸ μάννα καὶ ἀπέθανον· ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα».

A' Κορ. 10, 21–22.— «Οὐ δύνασθε ποτήριον Κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων. Οὐ δύνασθε τραπέζης Κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων. Παραζηλοῦμεν τοῦ Κυρίου; Μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμεν;».

A Κορ. 11, 23–29.— «Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ Κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ Κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτί, ἣ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας, ἔκλασε καὶ εἶπεν· Τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον. Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνήσαι, λέγων· Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ Διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὅσάκις γὰρ ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε ἄχρις οὗ ἔλθῃ. Ὡστε, ὃς ἐὰν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον ἢ πίνη, τὸ ποτήριον τοῦ Κυρίου ἀναξίως, ἐνοχος ἐστὶ τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου. Δοκιμαζέτω δὲ ἑαυτὸν ἄνθρωπος, καὶ οὐ-

Τίτλος 4.— Για τὰ θεῖα μυστήρια.

Ἰω. 6, 51-59.— «Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἄρτος ὁ ζωντανὸς πού κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό. Ἐὰν κανεῖς φάει ἀπὸ αὐτὸν τὸν ἄρτο θὰ ζήσει αἰώνια· καὶ ὁ ἄρτος τὸν ὅποιο θὰ τοῦ δώσω ἐγὼ εἶναι ἡ σὰρκα μου, τὴν ὅποια θὰ δώσω ἐγὼ γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ κόσμου. Ἀλήθεια σᾶς λέω, ἐὰν δὲν φάτε τὴ σὰρκα τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὲν πιείτε τὸ αἷμα του, δὲν ἔχετε ζωὴ μέσα σας. Ἐκεῖνος πού τρώει τὴ σὰρκα μου καὶ πίνει τὸ αἷμα μου, ἔχει ζωὴ αἰώνια, καὶ ἐγὼ θὰ τὸν ἀναστήσω τὴν ἔσχατη ἡμέρα. Διότι ἡ σὰρκα μου εἶναι ἀληθινὴ τροφή, καὶ τὸ αἷμα μου ἀληθινὸ ποτό. Ἐκεῖνος πού τρώει τὴ σὰρκα μου καὶ πίνει τὸ αἷμα μου μένει μέσα μου καὶ ἐγὼ μέσα του. Ὅπως μὲ ἔστειλε ὁ ζωντανὸς Πατέρας, καὶ ἐγὼ ζῶ γιὰ τὸν Πατέρα, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος πού μὲ τρώει θὰ ζήσει γιὰ μένα. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἄρτος πού κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, ὄχι ὅπως τὸ μάννα πού ἔφαγαν οἱ πατέρες σας καὶ πέθαναν· ἐκεῖνος πού τρώει τὸν ἄρτο αὐτὸν θὰ ζήσει αἰώνια».

Α' Κορ. 10, 21-22.— «Δὲν μπορεῖτε νὰ πίνετε τὸ ποτήρι τοῦ Κυρίου καὶ τὸ ποτήρι τῶν δαιμονίων. Δὲν μπορεῖτε νὰ συμμετέχετε στὸ τραπέζι τοῦ Κυρίου καὶ στὸ τραπέζι τῶν δαιμονίων. Θέλουμε νὰ προκαλέσουμε τὴ ζήλεια τοῦ Κυρίου; Μῆπως εἴμαστε πιὸ δυνατοὶ ἀπὸ αὐτόν;».

Α' Κορ. 11, 23-29.— «Διότι ἐγὼ παρέλαβα ἀπὸ τὸν Κύριο αὐτὸ πού σᾶς παρέδωσα, ὅτι δηλαδὴ ὁ Κύριος Ἰησοῦς τὴ νύχτα πού παραδινόταν πῆρε ψωμὶ καὶ ἀφοῦ ἀνέλεμψε εὐχαριστήρια προσευχή, τὸ ἔκοψε καὶ εἶπε· Αὐτὸ εἶναι τὸ σῶμα μου, πού τεμαχίζεται γιὰ σᾶς· αὐτὸ νὰ κάνετε γιὰ νὰ μὲ θυμόσατε. Πῆρε ἐπίσης καὶ τὸ ποτήρι μετὰ τὸ δεῖπνο, λέγοντας· Αὐτὸ τὸ ποτήρι εἶναι ἡ καινούργια διαθήκη πού σφραγίζεται μὲ τὸ αἷμα μου· αὐτὸ νὰ κάνετε γιὰ νὰ μὲ θυμόσατε. Διότι κάθε φορὰ πού θὰ τρώτε τὸ ψωμὶ αὐτὸ καὶ θὰ πίνετε ἀπὸ τὸ ποτήρι αὐτό, θὰ διακηρύσσετε τὸν θάνατο τοῦ Κυρίου, μέχρι πού νὰ ἔρθει. Ἐπομένως, ὅποιος τρώει τὸν ἄρτον αὐτὸ ἢ πίνει τὸ ποτήρι τοῦ Κυρίου χωρὶς νὰ εἶναι ἄξιος, θὰ εἶναι ἔνοχος τοῦ σώματος τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτὸ νὰ ἐξετάσει ὁ ἄνθρωπος

τως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω. Ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου».

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ὁ Μωϋσῆς φησιν· «Θύσατε ἀμνὸν 5 προβάτων ἄμωμον, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπιχρίσατε ἐπὶ ταῖς θύραις». Τί λέγεις; αἷμα ἀλόγου σώζειν ἀνθρώπους λογικοὺς οἶδεν; Ναί, φησί. Καθάπερ οἱ ἀνδριάντες οἱ βασιλικοί, ἄψυχοι καὶ ἀναίσθητοι ὄντες, τοὺς καταφεύγοντας εἰς αὐτούς, ἀνθρώπους ἐμψύχους καὶ αἰσθησιν ἔχοντας, διασώζουσιν αἱ ἄψυχοι καὶ 10 ἀναίσθητοι, οὐκ ἐπειδὴ χαλκός ἐστιν, ἀλλ' ἐπειδὴ εἰκὼν τοῦ βασιλέως ἐστίν, οὕτω δῆ καὶ τὸ αἷμα ἐκεῖνο τὸ ἀναίσθητον καὶ ἄψυχον τοὺς ψυχὰς ἔχοντας ἀνθρώπους ἔσωσεν· οὐκ ἐπειδὴ αἷμα ἦν, ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦ αἵματος τούτου τύπος ἦν. Ὅτε εἶδεν ὁ ὀλοθρευὼν ταῖς θύραις ἐπικεχρισμένον τὸ αἷμα καὶ οὐκ ἐτόλμη- 15 σεν ἐπιπηδῆσαι. Νῦν ἂν ἴδῃ σε ὁ διάβολος, οὐχὶ ταῖς θύραις ἐπικεχρισμένον τὸ αἷμα τοῦ σώματος, ἀλλὰ τῷ στόματι τῶν πιστῶν ἐπικεχρισμένον τὸ αἷμα τῆς ἀληθείας, τὸ αἷμα τοῦ ναοῦ τοῦ Χριστοφόρου, οὐ πολλῷ μᾶλλον καθέξει; Εἰ γὰρ ἄγγελος ἰδὼν τὸν τύπον ἠδέσθη, πολλῷ μᾶλλον ὁ διάβολος ἰδὼν τὴν ἀλήθειαν 20 φεύζεται. Ἐνυξε τὴν πλευρὰν ὁ στρατιώτης ἐκεῖνος καὶ ὥρυξε τὸν τοῖχον τοῦ ἁγίου ναοῦ, κἀγὼ τὸν θησαυρὸν εὔρον καὶ τὸν πλοῦτον ἔλαβον. Οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἀμνοῦ γέγονεν. Ἰουδαῖοι ἔσφαζον τὸ πρόβατον, κἀγὼ τὴν θυσίαν ἐκαρπώσαμην, ἐκ τῆς πλευρᾶς αἷμα καὶ ὕδωρ.— Ὡσπερ γυνὴ τὸ τεχθὲν οἰκείῳ τρέφει 25 αἵματι καὶ γάλακτι, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς οὗς ἐγέννησεν, αὐτὸς οἰκείῳ τρέφει διηνεκῶς αἵματι.

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλ. εἰς τὴν βάπτισιν τοῦ Χριστοῦ.— Τί ποιεῖς, ἀνθρωπε; Τοῦ Χριστοῦ παρόντος, ἀγγέλων παρισταμένων, τῆς τραπέζης προσκειμένης, τῶν ἀδελφῶν σου μυσταγωγουμένων 30 ἔτι, αὐτὸς καταλιμπάνων ἀποπηδᾶς; Καὶ ἐπὶ δεῖπνον μὲν κληθεῖς, κἀν πρότερον κορεσθῆς, οὐ τολμᾶς τῶν ἄλλων κατακειμένων ἀναχωρῆσαι πρὸ τῶν φίλων· ἐνταῦθα δὲ τῶν μυστηρίων ἐπιτελουμένων, τῆς ἱερᾶς τελετῆς συνεστῶσης ἔτι, κατα-

τὸν ἑαυτὸ του καὶ ἔτσι ἄς τρώει ἀπὸ τὸν ἄρτο καὶ ἄς πίνει ἀπὸ τὸ ποτήριον. Διότι, ὅποιος τρώει καὶ πίνει ὄντας ἀνάξιος, τρώει καὶ πίνει τὴν καταδίκη του, ἀφοῦ δὲν διακρίνει τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου».

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ὁ Μωϋσῆς λέει· Θυσιάστε ἄρνι ἄμεμπτο καὶ μὲ τὸ αἷμα του βάψετε τὶς πόρτες. Τί λές; Μπορεῖ τὸ αἷμα ἀλόγου ζώου νὰ σώξει λογικοὺς ἀνθρώπους; Ναί, λέει. Ὅπως τὰ βασιλικά ἀγάλματα, ἂν καὶ εἶναι ἄψυχα καὶ ἀναίσθητα, τοὺς ἀνθρώπους, πού ἔχουν ψυχὴ καὶ αἰσθάνονται, ὅταν καταφεύγουν σ' αὐτὰ τοὺς σώζουν αὐτὰ τὰ ἄψυχα καὶ ἀναίσθητα, ὄχι ἐπειδὴ εἶναι ἀπὸ χαλκὸ, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι εἰκόνα τοῦ βασιλιᾶ, ἔτσι ἀκριβῶς καὶ τὸ αἷμα ἐκεῖνο, τὸ ἀναίσθητο καὶ ἄψυχο, ἔσωσε τοὺς ἀνθρώπους πού ἔχουν ψυχὴ· τοὺς ἔσωσε ὄχι ἐπειδὴ ἦταν αἷμα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦταν ὑποτύπωση τοῦ αἵματος αὐτοῦ. Ὅταν ὁ ἔξολοθρευτὴς ἄγγελος εἶδε σὶς πόρτες βαμμένο τὸ αἷμα, δὲν τόλμησε νὰ μπεῖ μέσα. Τώρα ἂν δεῖ ὁ διάβολος ἐσένα νὰ βάψεις μὲ τὸ αἷμα τοῦ σώματος, ὄχι τὶς πόρτες, ἀλλὰ τὸ σῶμα τῶν πιστῶν νὰ εἶναι βαμμένο μὲ τὸ αἷμα τῆς ἀλήθειας, τὸ αἷμα τοῦ ναοῦ τοῦ Χριστοφόρου, δὲν θὰ συκρατηθεῖ πολὺ περισσότερο; Διότι, ἐφόσον ὁ ἄγγελος βλέποντας τὸν τύπο τὸν σεβάστηκε, πολὺ περισσότερο θὰ φύγει ὁ διάβολος βλέποντας τὴν ἀλήθεια. Τρύπησε ἐκεῖνος ὁ στρατιώτης τὴν πλευρὰ καὶ διέρρηξε τὸν τοῖχο τοῦ ἁγίου ναοῦ, κ' ἐγὼ βρῆκα τὸ θησαυροφυλάκιο καὶ πῆρα τὸν πλοῦτο. Τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ μὲ τὸ ἄρνι. Οἱ Ἰουδαῖοι ἔσφαζαν τὸ πρόβατο, καὶ ἐγὼ καρπώθηκα τὴ θυσία, αἷμα καὶ νερὸ ἀπὸ τὴν πλευρὰ.— Ὅπως ἡ γυναῖκα τρέφει τὸ παιδί πού γεννιέται μὲ τὸ αἷμα καὶ τὸ γάλα της, ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς αὐτοὺς πού γέννησε τοὺς τρέφει ὁ ἴδιος διαρκῶς μὲ τὸ δικό του αἷμα.

Τοῦ αὐτοῦ, Εἰς τῆς βάπτισιν τοῦ Χριστοῦ.— Τί κάνεις ἄνθρωπε; Ἐνῶ εἶναι παρὼν ὁ Χριστὸς καὶ παρίστανται ἄγγελοι καὶ τὸ τραπέζι εἶναι στρωμένο καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἀκόμα μεταλαβαίνουν, ἐσὺ τὰ ἐγκαταλείπεις καὶ ἀποσκιρτᾷς; Καὶ βέβαια ἂν εἶσαι καλεσμένος σὲ δεῖπνο, ἔστω καὶ ἂν χορτάσεις πρὶν γρήγορα ἀπὸ τοὺς ἄλλους, δὲν θὰ τολμοῦσες, ἐνῶ οἱ ἄλλοι κάθονται, νὰ ἀναχωρήσεις πρὶν ἀπὸ τοὺς φίλους σου, καὶ ἐδῶ πού τελοῦνται μυστήρια καὶ ἐνῶ ἡ ἱερὴ τελετὴ ἀκόμα συνεχίζεται, ἐγκαταλείπεις τὰ πάντα στή

λιμπάνεις ἐν μέσῳ πάντα καὶ ἀναχωρεῖς; Καὶ ποῦ ταῦτα συγ-
 γνώμης ἄξια; ποίας δὲ ἀπολογίας; Βούλεσθε εἶπω, τίνος ἔργον
 ποιοῦσιν οἱ πρὸ τῆς ἐσχάτης Εὐχαριστίας ἀναχωροῦντες καὶ τὰς
 εὐχαριστηρίουσ ὤδας οὐκ ἐπιφέροντες τῷ τέλει τῆς τραπέζης;
 5 Τάχα φορτικόν ἐστι τὸ μέλλον λεχθῆναι, ἀλλ' ὁμως ἀναγκαῖον
 εἶπεῖν διὰ τὴν τῶν πολλῶν ραθυμίαν. Ὅτε ἐκοινώνησε τὸ ἔσα-
 τον δεῖπνον ὁ Ἰούδας κατὰ τὴν τελευταίαν νύκτα, τῶν ἄλλων
 ἀπάντων ἀνακειμένων, αὐτὸς προπηδήσας ἐξῆλθεν. Ἐκεῖνον μι-
 μοῦνται καὶ οὗτοι οἱ πρὸ τῆς ἐσχάτης ἀποπηδήσαντες. Ἐκεῖνος,
 10 εἰ μὴ ἐξῆλθεν, οὐκ ἂν ἐγένετο προδότης. Εἰ μὴ κατέλιπεν τοὺς
 μαθητάς, οὐκ ἂν ἀπολώλει. Εἰ μὴ τῆς ἀγέλης ἑαυτὸν ἀπέρρηξεν,
 οὐκ ἂν αὐτὸν μόνον εὔρεν ὁ λύκος καὶ κατέφαγεν αὐτόν. Εἰ μὴ
 τοῦ ποιμένος ἑαυτὸν ἐχώρισεν, οὐκ ἂν θηριάλωτος γέγονεν. Διὰ
 τοῦτο ἐκεῖνος μὲν μετὰ Ἰουδαίων, οὗτοι δὲ μετὰ τοῦ Δεσπότου,
 15 καὶ ὑμνήσαντες, φησὶν, εὐθέως. Ὅρας ὅτι ἡ ἐσχάτη μετὰ τὴν θυ-
 σίαν εὐχή κατ' ἐκεῖνον γίνεται τὸν τύπον; Ταῦτα δὲ ἐννοῶμεν,
 ταῦτα λογιζώμεθα. Φοβηθῶμεν τὸ κείμενον ἐπὶ τοῦτο κρῖμα.
 Αὐτὸς σοι τῆς σαρκὸς μεταδίδωσι, σὺ δὲ οὐδὲ λόγοις αὐτὸν
 ἀμειβῆ, οὐδὲ εὐχαριστεῖς ὑπὲρ ὧν ἔλαβες, ἀλλὰ σωματικῆς μὲν
 20 τροφῆς ἀπολαύων, μετὰ τὴν τράπεζαν εἰς εὐχὴν τρέπη, πνευμα-
 τικῆς δὲ τῆς ὑπερβαλλούσης τὴν κτίσιν ἅπασαν, τὴν τε ὀρατὴν
 καὶ ἀόρατον, μετέχων, ἄνθρωπος ὢν καὶ τῆς εὐτελοῦς φύσεως,
 οὐ μένεις εὐχαριστῶν καὶ ρήμασι καὶ πράγμασι; Πῶς οὐκ ἐσχά-
 τῆς κολάσεως ταῦτα ἄξια; Ταῦτα λέγω οὐχ ἵνα θοροβηθῆτε καὶ
 25 κρᾶζητε, ἀλλ' ἵνα τὴν προσήκουσαν εὐταξίαν ἐπιδείξησθε. Μυσ-
 τήρια καὶ λέγεται καὶ ἔστιν. Ἐνθα δὲ μυστήρια, πολλὴ σιγή.
 Μετὰ πολλῆς τοίνυν κατανύξεως, μετὰ πολλῆς εὐκοσμίας, μετὰ
 τῆς προσηκούσης ἡμῖν εὐλαβείας τῆς ἱερᾶς ταύτης ἀψώμεθα θυ-
 σίας, ἵνα εἰς πλείονα εὐνοίαν τὸν Θεὸν ἐπισπασώμεθα, καί, τὴν

μέση και ἀναχωρεῖς; Καὶ πῶς αὐτὰ θὰ εἶναι ἄξια συγχωρήσεως; πῶς ἄξια δικαιολογίας; Θέλετε νὰ πῶ τίνος ἔργο ἐκτελοῦν αὐτοὶ ποὺ ἀναχωροῦν πρὶν τελειώσει ἡ εὐχαριστία καὶ δὲν ψάλλουν τίς εὐχαριστήριες ᾠδὲς στὸ τέλος τοῦ τραπεζιοῦ; Ἴσως εἶναι πολὺ βαρὺ αὐτὸ ποὺ πρόκειται νὰ λεχθεῖ, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ πῶ ἕξαιτίας τῆς ραθυμίας τῶν περισσοτέρων. Ὅταν πῆρε μέρος στὸ τελευταῖο δείπνο ὁ Ἰούδας κατὰ τὴ διάρκεια τῆς τελευταίας νύχτας, ἐνῶ ἀκόμα οἱ ἄλλοι ἦταν καθισμένοι, αὐτὸς πηδώντας πρῶτος βγήκε ἔξω. Ἐκείνον μιμοῦνται καὶ αὐτοὶ ποὺ ἔφυγαν πρὶν τελειώσει ἡ θεία Εὐχαριστία. Ἐὰν ἐκεῖνος δὲν ἔβγαине ἔξω, δὲν θὰ γινόταν προδότης. Ἐὰν δὲν ἐγκατέλειπε τοὺς μαθητές, δὲν θὰ χανόταν. Ἄν δὲν ἀπομακρυνόταν ἀπὸ τὴν ἀγέλη, δὲν θὰ τὸν εὔρισκε μόνο ὁ λύκος καὶ δὲν θὰ τὸν κατέτρωγε. Ἐὰν δὲν ἀπομακρυνόταν ἀπὸ τὸν ποιμένα, δὲν θὰ ἔπεφτε θῦμα τῶν θηρίων. Γι' αὐτὸ ἐκεῖνος πῆγε μὲ τοὺς Ἰουδαίους, ἐνῶ αὐτοὶ ἔμειναν μὲ τὸν Δεσπότη, καὶ ἀφοῦ ἔψαλαν ὕμνους¹⁰⁰, λέει, ἀμέσως κλπ. Βλέπετε ὅτι ἡ τελευταία προσευχὴ μετὰ τὴ θυσία γίνεται σύμφωνα μὲ ἐκεῖνον τὸν τύπο; Αὐτὰ λοιπὸν νὰ τὰ βάζουμε καλὰ μέσα στὸ μυαλό μας, αὐτὰ νὰ τὰ σκεφτόμαστε. Ἄς φοβηθοῦμε τὴν καταδίκη ποὺ προβλέπεται γι' αὐτό. Αὐτὸς σοῦ προσφέρει τὴ σάρκα του, καὶ σὺ δὲν τὸν ἀνταμείβεις οὔτε μὲ λόγια, οὔτε τὸν εὐχαριστεῖς γι' αὐτὰ ποὺ ἔλαβες. Καὶ βέβαια, ὅταν ἀπολαμβάνεις τὴν ὑλικὴ τροφή, μετὰ τὸ φαγητὸ προσεύχεσαι, ἐνῶ συμμετέχοντας στὴν πνευματικὴ τροφή, ποὺ εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ ὅλη τὴν κτίση, τὴν ὄρατὴ καὶ τὴν ἀόρατὴ, ἂν καὶ εἶσαι ἄνθρωπος καὶ ἀνήκεις στὴν εὐτελεῖ φύση, δὲν μένεις νὰ εὐχαριστήσεις καὶ μὲ λόγια καὶ μὲ πράξεις; Καὶ πῶς αὐτὸ δὲν εἶναι ἄξιο τῆς πλὴν βαρεῖας τιμωρίας; Αὐτὰ τὰ λέω ὄχι γιὰ νὰ θεωρηθεῖτε καὶ νὰ φωνάζετε, ἀλλὰ γιὰ νὰ δεῖξετε τὴν εὐπρέπεια ποὺ πρέπει. Αὐτὰ εἶναι καὶ λέγονται μυστήρια, καὶ ὅπου τελοῦνται μυστήρια, ἐκεῖ ἐπιβάλλεται μεγάλη ἡσυχία. Ἄς συμμετέχουμε λοιπὸν στὴν ἱερὴ αὐτὴ θυσία μὲ πολλὴ κατάνυξη, μὲ πολλὴ εὐκοσμία καὶ μὲ τὴν ἀνάλογη εὐλάβεια, γιὰ νὰ προσελκύσουμε περισσότερη

100. Ματθ. 26, 30.

ψυχὴν ἐκκαθάραντες, οὕτω δυνηθῶμεν τῶν αἰώνιων τυχεῖν (τῶν) ἀγαθῶν.

Τίτλος ε'.— *Περὶ θλιβομένων καὶ φροντιζόντων καὶ λύπης.*

5 Ἰὼβ 3,20–21.— «Ἴνα τί δέδοται τοῖς ἐν πικρία φῶς, ζωὴ δὲ ταῖς ἐν ὀδύναις ψυχαῖς; Οἱ ἰμείρονται θάνατον καὶ οὐ τυγχάνουσιν. Θάνατος ἀνδρὶ ἀνάπαυσις».

Ἰὼβ 7,14–15.— «Ἐκφοβεῖς με ἐνυπνίοις καὶ ἐν ὄραμασί με καταπλήττεις. Ἐὰν κοιμηθῶ, λέγω, Πότε ἡμέρα; Καὶ ἐὰν ἀναστῶ, 10 πάλιν λέγω, Πότε ἡμέρα; Καὶ ἐὰν ἀναστῶ, πάλιν λέγω, Πότε ἐσπέρα; Πλήρης δὲ γίνομαι ὀδυνῶν».

Ἰὼβ 17,11–14.— «Αἱ ἡμέραι μου παρῆλθον ἐν βρόμῳ. Θάνατον προσεκαλεσάμην πατέρα μου εἶναι».

Ἰὼβ 19,12.— «Ὁμοθυμαδὸν ἦλθεν τὰ πειρατήρια ἐπ' ἐμέ».

15 Ἰὼβ 19,12ε.— «Κατελείφθην ὑπὸ πάντων, ἀπωλόμην καὶ ἔξοικος ἐγενόμην».

Ἰὼβ 30,1.— «Νῦν κατεγέλασάν μου ἐλάχιστοι. Νῦν νουθετοῦσί με ἐν μέρει, οὓς οὐχ ἠγησάμην ἀξίους εἶναι κυνῶν ἐμῶν νομάδων».

20 Ἰὼβ 19,13–17.— «Ἀδελφοί μου ἀπέστησαν ἀπ' ἐμοῦ. Ἔγνωσαν ἀλλοτρίους ἢ ἐμέ. Φίλοι δὲ μου ἀνελεήμονες γεγόνασιν. Θεράποντά μου ἐκάλεσα, καὶ οὐχ ὑπήκουσέ μου. Στόμα μου ἐδέετο, καὶ ἰκέτευον τὴν γυναῖκά μου. Ἐλεήσατέ με, οἱ φίλοι· χεὶρ γὰρ Κυρίου ἐστὶν ἡ ἄψαμένη μου».

25 Ἰὼβ 30,27.— «Ἡ κοιλία μου ἐξέξεσεν, καὶ οὐ σιωπήσομαι».

Ψαλμ. 6,7.— «Ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου, λούσω καθ' ἐκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου».

Ψαλμ. 12,1.— «Ἔως πότε, Κύριε, ἐπιλήση μου εἰς τέλος;», 30 καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 17,5.— «Περιέσχον με ὠδῖνες θανάτου», καὶ τὰ λοιπά.

εὐνοια ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ ἀφοῦ καθαρίσουμε τὴν ψυχὴ μας, νὰ μπορέσουμε ἔτσι νὰ κερδίσουμε καὶ τὰ αἰώνια ἀγαθά.

Τίτλος 5.— Γιά τοὺς ἀνθρώπους ποὺ θλίβονται καὶ ἐκείνους ποὺ φροντίζουν γι' αὐτούς, καὶ γιὰ τὴ λύπη.

Ἰωβ 3,20-21.— «Γιατί δόθηκε τὸ φῶς σ' ἐκείνους ποὺ ζοῦν μέσα σὲ πίκρες, καὶ ζωὴ στὶς ψυχὰς ποὺ ὑποφέρουν; Αὐτοὶ ποθοῦν τὸν θάνατο καὶ δὲν τὸν βρῖσκουν. Ὁ θάνατος γιὰ τὸν ἄνθρωπο εἶναι ἀνάπαυση».

Ἰωβ 7,14-15.— «Μὲ φοβερίζεις στὰ ὄνειρά μου καὶ μὲ συγκλονίζεις μὲ ὄραματα. Ὅταν κοιμᾶμαι λέω· Πότε θὰ ξημερώσει; Καὶ ὅταν σηκώνομαι πάλι λέω· Πότε θὰ βραδυάσει; Καὶ ἔτσι γεμίζω θλίψη».

Ἰωβ 17,11-14.— «Οἱ μέρες μου πέρασαν μὲ μεγάλη θλίψη. Ἐπικαλέστηκα τὸν θάνατο νὰ γίνῃ πατέρας μου».

Ἰωβ 19,12.— «Οἱ δοκιμασίες ἤρθαν ὅλες μαζί ἐπάνω μου».

Ἰωβ 19,12ἔξ.— «Ἐγκαταλείφθηκα ἀπὸ ὅλους, χάθηκα καὶ ἐγίνα ξένος».

Ἰωβ 30,1.— «Τώρα μὲ περιγελοῦν καὶ οἱ τιποτένιοι. Τώρα μὲ νουθετοῦν ἀκόμα καὶ αὐτοὶ τοὺς ὁποίους δὲν θεωροῦσα ὅτι εἶναι ἄξιοι νὰ συγκριθοῦν μὲ τὰ σκυλιὰ τῶν κοπαδιῶν μου».

Ἰωβ 19,13-17.— «Οἱ ἀδελφοί μου ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ μένα. Ἀναγνωρίζουν τοὺς ξένους καὶ ὄχι ἐμένα. Καὶ οἱ φίλοι μου ἐγιναν ἀσπλαγχνοί. Κάλεσα ἓνα ὑπηρέτη μου καὶ δὲν μὲ ὑπάκουσε. Τὸ στόμα μου παρακαλοῦσε καὶ ἰκέτευε τὴ γυναῖκα μου. Λυπηθεῖτε με, φίλοι· διότι τὸ χέρι τοῦ Κυρίου εἶναι αὐτὸ ποὺ μὲ χτύπησε».

Ἰωβ 30,27.— «Ἡ κοιλιὰ μου σκουλήκιασε καὶ δὲ θὰ σωπάσω».

Ψαλμ. 6,7.— «Κουράστηκα νὰ ἀναστενάζω· κάθε βράδῳ βρέχω τὸ κρεβάτι μὲ τὰ δάκρυά μου».

Ψαλμ. 12,1.— «Μέχρι πότε, Κύριε, θὰ μὲ ἔχεις τελείως ξεχασμένον;».

Ψαλμ. 17,5.— «Μὲ κύκλωσαν πόνοι θανάτου», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 21,15.— «Ἐγενήθη ἡ καρδιά μου ὡσεὶ κηρὸς τηκό-
μενος».

Ψαλμ. 24,17.— «Αἱ θλίψεις τῆς καρδίας μου ἐπληθύνθη-
σαν», καὶ τὰ λοιπά.

5 Ψαλμ. 37,7.— «Οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τῇ σαρκί μου», καὶ τὰ
λοιπά.

Ψαλμ. 37,11.— «Ἡ καρδιά μου ἐταράχθη, ἐγκατέλιπέν με
ἰσχύς μου».

Ψαλμ. 43,14.20.26.— «Ἔθου ἡμᾶς ὄνειδος τοῖς γείτοσιν
10 ἡμῶν», καὶ τὰ λοιπά.— «Ἐταπεινώσας ἡμᾶς ἐν τόπῳ κακῶ»,
καὶ τὰ λοιπά.— «Ἐταπεινώθη εἰς χοῦν ἡ ψυχὴ ἡμῶν», καὶ τὰ
λοιπά.

Ψαλμ. 54,3.— «Ἐλυπήθην ἐν τῇ ἀδόλεσχίᾳ α μου καὶ ἐτα-
ράχθην», καὶ τὰ λοιπά.

15 Ψαλμ. 68,2.5.9.30.— «Σῶσόν με, ὁ Θεός, ὅτι εἰσήλθοσαν
ὑδατα», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 68,5.— «Ἐπληθύνθησαν ὑπὲρ τὰς τρίχας», καὶ τὰ
λοιπά.

Ψαλμ. 68,9.— «Ἀπηλλοτριωμένος ἐγενήθην τοῖς ἀδελ-
20 φοῖς», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 68,11–12.— «Ἐγενήθη εἰς ὄνειδισμοὺς ἐμοὶ καὶ ἐθέ-
μην», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 68,30.— «Πτωχὸς καὶ ἀλγῶν εἰμι ἐγώ· ἡ σωτηρία
σου».

25 Ψαλμ. 78,8.— «Ταχὺ προκαταλαβέτωσαν ἡμᾶς οἱ (οἰκτιρι-
μοί σου)», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 87,4.— «Ἐπλήσθη κακῶν ἡ ψυχὴ μου καὶ ἡ ζωὴ
μου», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 106,39.— «Ὁλιγώθησαν καὶ ἐκακώθησαν ἀπὸ θλί-
30 ψεως», καὶ τὰ λοιπά.

Παροιμ. 17,22.— «Ἄνδρὸς λυπηροῦ ξηραίνεται ὅστᾳ».

Παροιμ. 24(Μασ.31),6–7.— «Δότε μέθην τοῖς ἐν λύπαις,
καὶ οἶνον πίνειν τοῖς ἐν ὀδύναις, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς πενίας καὶ

Ψαλμ. 21,15.- «Ἡ καρδιά μου ἔγινε σάν λειωμένο κερί».

Ψαλμ. 24,17.- «Οἱ θλίψεις τῆς καρδιάς μου ἔγιναν πολλές»,
καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 37,7.- «Δὲν ὑπάρχει μέρος ὑγιὲς στὴ σάρκα μου», καὶ
τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 37,11.- «Ἡ καρδιά μου εἶναι ταραγμένη καὶ ἡ δύναμη
τοῦ σώματός μου μὲ ἔχει ἐγκαταλείψει».

Ψαλμ. 43,14.- «Μᾶς ἔκανες ὄνειδος στους γείτονές μας», καὶ
τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 43,20.- «Μᾶς ταπεινώσες σὲ τόπο κακό», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 43,26.- «Ταπεινώθηκε μέχρις ἐδάφους ἡ ψυχὴ μας»,
καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 54,3.- «Δοκίμασα μεγάλη λύπη ἀπὸ τὶς ἀνήσυχες σκέ-
ψεις μου καὶ ταραχθήκα», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 68,2.- «Σῶσε με, Θεέ μου, διότι μπῆκαν νερά», καὶ τὰ
λοιπά.

Ψαλμ. 68,5.- «Ἐγιναν περισσότεροι ἀπὸ τὶς τρίχες τοῦ κεφα-
λιου μου αὐτοὶ ποὺ μὲ μισοῦν», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 68,9.- «Ἀποξενώθηκα ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς μου», καὶ τὰ
λοιπά.

Ψαλμ. 68,11-12.- «Ἡ ψυχὴ μου ἔγινε ὄνειδισμὸς γιὰ μένα· καὶ
φόρεσα», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 68,30- «Ἐγὼ εἶμαι φτωχὸς καὶ γεμάτος πόνους· ἡ
σωτηρία σου», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 78,8.- «Ἄς μᾶς προφτάσουν γρήγορα οἱ οἰκτιρμοὶ σου»,
καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 87,4.- «Γέμισε ἀπὸ συμφορὰς ἡ ψυχὴ μου, καὶ ἡ ζωὴ
μου», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 106,39.- «Λιγότεψαν καὶ κακοποιήθηκαν ἀπὸ τὴ
θλίψη», καὶ τὰ λοιπά.

Παροιμ. 17,22.- «Τὰ κόκκαλα τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ βρῖσκεται
συνέχεια μέσα σὲ θλίψη, ξηραίνονται».

Παροιμ. 24 (Μασ. 31),6-7.- «Δώστε κρασί σ' ἐκείνους ποὺ
εἶναι λυπημένοι, καὶ νὰ πίνουν κρασί ὅσοι κατέχονται ἀπὸ στενο-

τῶν πόνων μὴ μνησθῶσιν ἔτι».

Παροιμ. 25,20.— «Ὡσπερ σῆς ἱματίῳ καὶ σκώληξ ζύλω, οὕτω λύπη ἀνδρὸς βλάπτει καρδίαν».

Ἰσμ. 5,2.— «Ἐγὼ καθεύδω, καὶ ἡ καρδία μου ἀγρυπνεῖ».

5 Μιχ. 7,1.— «Ὁἴμοι, ψυχὴ, ὅτι ἐγενόμην ὡς συνάγων καλάμην ἐν ἀμῆτῳ, καὶ ὡς ἐπιφυλλίδα ἐν τρυγητῷ, οὐχ ὑπάρχοντος βότρυος τοῦ φαγεῖν τὰ πρωτόγονα».

Ἰωνᾶ 1,12.— «Ἐἶπεν Ἰωνᾶς πρὸς αὐτοῦς· Ἄρατέ με καὶ ἐμβάλετε εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ κοπάσει ἡ θάλασσα, διότι ἔγνω-
10 κα ὅτι δι' ἐμὲ ὁ κλύδων οὗτος».

Ἰωνᾶ 2,2.— «Ἐβόησα ἐν θλίψει».

Ἰωνᾶ 4,3.— «Δέσποτα Κύριε, λάβε τὴν ψυχὴν μου ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι καλὸν τὸ ἀποθανεῖν με μᾶλλον, ἢ ζῆν με».

Ἡσ. 26,16.— «Κύριε, ἐν θλίψει ἐμνήσθημέν σου, ἐν θλίψει
15 μικρᾷ ἢ παιδείᾳ σου ἡμῖν».

Ἰερ. 4,19.— «Τὴν κοιλίαν μου ἀλγῶ καὶ τὰ αἰσθητήρια τῆς καρδίας μου μαιμάσσει με».

Ἰερ. 9,1.— «Τίς δώσει ἐν κεφαλῇ μου ὕδωρ καὶ ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρῶν, καὶ κλαύσομαι τὸν λαὸν τοῦτον ἡμέρας καὶ
20 νυκτός;».

Ἰερ. 15,10.— «Ὁἴμοι ἐγὼ, μῆτερ, ὡς τίνα με ἔτεκες, ἄνδρα δικαζόμενον καὶ διακρινόμενον ἐν πάσῃ τῇ γῆ; Οὐτε ὠφέλησα, οὐτε ὠφέλησέ με οὐδεὶς. Ἡ ἰσχύς μου ἐξέλιπεν ἐν τοῖς καταρωμένοις με».

5 Ἰερ. 20,14. 18.— «Ἐπικατάρατος ἡ ἡμέρα ἐν ἧ ἔτέχθην ἐν αὐτῇ· ἡ ἡμέρα ἧ ἔτεκεν με ἡ μήτηρ μου, μὴ ἔστω ἐπενκτῆ. Ἴνα τί τοῦτο ἐξῆλθον ἐκ μήτρας τοῦ βλέπειν κόπους καὶ πόνους, καὶ διετέλεσαν ἐν αἰσχύνῃ αἱ ἡμέραι μου;».

Ἰερ. 23,9.— «Συνετριβὴ ἡ καρδία μου ἐν ἐμοί, ἐσαλεύθη
30 πάντα τὰ ὀστέα μου· ἐγενήθη ὡς ἀνὴρ συνετριμμένος, καὶ ὡς ἄνθρωπος συνεχόμενος».

Ἰερ. 51,34.— «Ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς Βαβυλῶνος κατέφαγέ με ὡς δράκων· ἐπλησεν τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς τροφῆς μου. Ἐξώσαν με οἱ μόχθοι μου εἰς Βαβυλῶνα».

35 Βαροῦχ 2,18.— «Ψυχὴ λυπούμενη καὶ ψυχὴ πεινώσα δώσουσι δόξαν καὶ δικαιοσύνην, Κύριε».

χώριες, γὰ νὰ ξεχνοῦν τὴ φτώχεια τους καὶ νὰ μὴ θυμοῦνται τοὺς πόνους τους».

Παροιμ. 25,20.— «Ὅπως ὁ σκόρος στὰ ρούχα καὶ τὸ σκουλήκι στὸ ξύλο, ἔτσι καὶ ἡ λύπη θλάπτει τὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου».

Ἄσμ. 5,2.— «Ἐγὼ κοιμᾶμαι, ἀλλὰ ἡ καρδιά μου ἀγρυπνεῖ».

Μιχ. 7,1.— «Ἀλλοίμονο, ψυχὴ μου, μοιάζω μὲ ἄνθρωπο πού μαζεύει στάχυα κατὰ τὸν θερισμὸ καὶ ἀποστάφυλα μετὰ τὸν τρύγο, ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουν καλὰ σταφύλια γιὰ νὰ φάω ἀπὸ τὰ πρῶτα».

Ἰωναῖ 1,12.— «Εἶπε ὁ Ἰωναῖς σ' αὐτοῦς: Πᾶρτε με καὶ ρίξτε με στὴ θάλασσα καὶ θὰ κοπάσει ἡ τρικυμία, διότι γνωρίζω ὅτι ἕξαιτίας μου ξέσπασε ἡ τρικυμία αὐτή».

Ἰωναῖ 2, 2.— «Ἐφώναξα μέσα στὴ θλίψη μου».

Ἰωναῖ 4, 3.— «Δέσποτα Κύριε, πάρε τὴν ψυχὴ μου ἀπὸ μένα, διότι εἶναι προτιμώτερο νὰ πεθάνω, παρὰ νὰ ζῶ».

Ἦσ. 26, 16.— «Κύριε, σὲ περίοδο θλίψεως σὲ θυμόμαστε· μὲ μικρὴ στενοχώρια μᾶς διαπαιδαγωγεῖς».

Ἰερ. 4, 19.— «Πονεῖ ἡ κοιλιά μου καὶ ἡ καρδιά μου σπαράζει».

Ἰερ. 9, 1.— «Ποιὸς θὰ δώσει στὸ κεφάλι μου νερὸ καὶ στὰ μάτια μου πηγὴ δακρῶν, γιὰ νὰ κλάψω τὸν λαὸ αὐτὸ νύχτα καὶ μέρα;».

Ἰερ. 15, 10.— «Ἀλλοίμονο σὲ μένα, μητέρα μου, σὰν ποιὸν μὲ γέννησες; σὰν ἄνθρωπο πού δικάζεται καὶ φιλονεικεῖ σ' ὅλη τὴ γῆ; Οὔτε ὠφέλησα κανέναν, οὔτε καὶ μὲ ὠφέλησε κανεὶς. Ἡ δύναμή μου χάθηκε μέσα σ' αὐτοὺς πού μὲ καταριῶνται».

Ἰερ. 20, 14. 18.— «Νᾶναι καταραμένη ἡ μέρα κατὰ τὴν ὁποία γεννήθηκα· ἡ μέρα κατὰ τὴν ὁποία μὲ γέννησε ἡ μητέρα μου ἃς μὴ εἶναι εὐλογημένη.— Γιατὶ βγήκα ἀπὸ τὴν μήτρα νὰ βλέπω κόπους καὶ πόνους, καὶ νὰ περνοῦν οἱ μέρες μου μέσα σὲ ντροπή;».

Ἰερ. 23, 9.— «Τσακίστηκε ἡ καρδιά μου μέσα μου, παρακουνήθηκαν τὰ κόκκαλά μου· ἔγινα σὰν ἄνθρωπος συντετριμμένος καὶ βιαίως κατεχόμενος».

Ἰερ. 51, 34.— «Ὁ βασιλιὰς τῆς Βαβυλώνας Ναβουχοδονόσωρ μὲ κατέφαγε σὰν δράκος· γέμισε τὴν κοιλιά του μὲ τὴν τροφή μου. Οἱ κόποι μου μεταφέρθηκαν στὴ Βαβυλώνα».

Βαροῦχ 2, 18.— «Ἡ ψυχὴ ἡ λυπημένη καὶ πεινασμένη θὰ σὲ δοξολογήσει καὶ θὰ διακηρύξει τὴ δικαιοσύνη σου, Κύριε».

Βαροῦχ 4,12,19.20.— «Μηδεὶς ἐπιχαιρέτω μοι τῇ χήρᾳ τῇ καταλειφθείσῃ ὑπὸ πολλῶν.— Βαδίζετε, τέκνα, βαδίζετε· ἐγὼ γὰρ κατελείφθην ἔρημος.— Ἐξεδυσάμην τὴν στολὴν τῆς εἰρήνης, ἐνεδυσάμην δὲ σάκκους τῆς δεήσεως».

5 Θρῆνοι 1,9.20–21.— «Ἴδε, Κύριος, τὴν ταπεινώσιν μου, ὅτι ἐμεγαλύνθη ὁ ἐχθρός. Ἴδε, Κύριος, ὅτι θλίβομαι, καὶ ἡ καρδία μου ἐταράχθη, καὶ ἡ καρδία μου ἐστράφη ἐν ἐμοί. Ἐχόρτασέ με πικρίας, ἐμέθυσε χολῆς, ἐξέβαλε ψήφῳ ὀδόντας μου. Ἐψώμισέ με σποδόν· ἀπώσατο ἐξ εἰρήνης ψυχὴν μου».

10 Σοφ. Σειρ. 45,2–3.— «Μὴ παροξύνῃς ἄνδρα ἐν ἀπορίᾳ αὐτοῦ. Καρδίαν παρωργισμένην μὴ προσταράξῃς».

Σοφ. Σειρ. 7,11.— «Μὴ καταγελάσῃς ἄνθρωπον ἐν πικρίᾳ ψυχῆς αὐτοῦ· ἔστι γὰρ ὁ ταπεινῶν καὶ ὁ ἀνυψῶν».

15 Σοφ. Σειρ. 11,27.— «Κάκωσις ὄρας ἐπιλησμονὴν ποιεῖ τρυφῆς».

Σοφ. Σειρ. 30,17.21.23.— «Κρείσσων θάνατος ὑπὲρ ζωῆν πικράν, ἢ ἀρρώστημα ἔμμονον. Μὴ δὸς εἰς λύπην τὴν ψυχὴν σου, καὶ λύπην μακρὰν ἀπόστησον ἀπὸ σοῦ. Πολλοὺς γὰρ ἀπώλεσεν ἡ λύπη, καὶ οὐκ ἔστιν ὄφελος ἐν αὐτῇ».

20 Σοφ. Σειρ. 38,18–20.— «Ἀπὸ λύπης ἐκβαίνει θάνατος, καὶ λύπη καρδίας κάμψει ἰσχύν. Μὴ δὸς εἰς λύπην τὴν καρδίαν σου, ἀπόστησον αὐτὴν μνησθεὶς τὰ ἔσχατα».

Πράξ. 14,22.— «Διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν».

25 Β' Κορ. 7,5–6.— «Ἐλθόντων ἡμῶν εἰς Μακεδονίαν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἢ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι. Ἄλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς, παρεκάλεσεν ἡμᾶς ὁ Θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ Τίτου».

Βαρούχ 4, 12. 19. 20.— «Κανείς να μὴ χαίρεται βλέποντας τὴ χήρα να ἔχει ἐγκαταλειφθεῖ ἀπὸ πολλοῦς. Πηγαίνετε, παιδιὰ μου, πηγαίνετε· ἐγὼ ἀπόμεινα ἔρημη πιὰ. Ἔβγαλα τὴ φορεσιὰ τῆς εἰρήνης καὶ φόρεσα σάκκους δεήσεως».

Θρηνοὶ 1, 9. 20-21.— «Κοίταξε, Κύριε, τὴν ταπείνωσίν μου, διότι ὁ ἐχθρὸς ἀλαζονεύεται. Πρόσεξε, Κύριε ὅτι θλίβομαι, τὰ σπλάγχνα μου ταράχτηκαν καὶ ἡ καρδιά μου μέσα μου ἀναστατώθηκε. Μὲ χόρτασε πικρίες, μὲ μέθυσε μὲ χολή, ἔβγαλε μὲ ἀπόφασίν του τὰ δόντια μου, μού ἔδωσε να φάω στάχτη· ἀπομάκρυνε τὴν εἰρήνην ἀπὸ τὴν ψυχὴ μου».

Σοφ. Σειρ. 4, 2-3.— «Νὰ μὴ ἐξοργίζεις τὸν ἄνθρωπο ποῦ βρῖσκεται σὲ ἀνάγκη, καὶ να μὴ ταράξεις περισσότερο τὴν καρδιά ποῦ εἶναι ἤδη ὀργισμένη».

Σοφ. Σειρ. 7, 11.— «Νὰ μὴ περιγελαῖς ἄνθρωπο ποῦ ἡ ψυχὴ του εἶναι πικραμένη· διότι ὑπάρχει αὐτὸς ποῦ ταπεινώνει καὶ ἀνυψώνει».

Σοφ. Σειρ. 11, 27.— «Μιᾶς ὥρας κακοτυχία κάνει τὸν ἄνθρωπο να λησμονεῖ τὶς εὐτυχισμένες μέρες».

Σοφ. Σειρ. 30, 17. 21. 23.— «Προτιμότερος ὁ θάνατος ἀπὸ μιὰ ζωὴ θλιμμένη, ἢ ἀπὸ μιὰ ἀθεράπευτη ἀρρώστια. Να μὴ παραδώσεις τὴν ψυχὴ σου στὴ λύπη, καὶ να ἀπομακρύνεις τὴ λύπη μακριὰ ἀπὸ σένα. Διότι ἡ λύπη ἔχει καταστρέψει πολλοὺς, καὶ δὲν ὑπάρχει κανένα ὄφελος ἀπὸ αὐτήν».

Σοφ. Σειρ. 38, 18-20.— «Ἀπὸ τὴ λύπη προέρχεται θάνατος, καὶ ἡ λύπη κάμπει τὴ δύναμη τῆς καρδιάς. Μὴ ἀφήνεις τὴν καρδιά σου να κυριευθεῖ ἀπὸ τὴ λύπη· ἀπομάκρυνέ την ἔχοντας στὸν νοῦ σου τὰ τελευταῖα».

Πράξ. 14, 22.— «Πρέπει να περάσουμε ἀπὸ πολλὰς θλίψεις γιὰ να μποῦμε στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν».

Β'. Κορ. 7, 5-6.— «Ὅταν ἤρθαμε στὴ Μακεδονία, τὸ σῶμα μας δὲν βρῆκε καμμιά ἀνάπαυση, ἀλλὰ παντοῦ ἀντιμετωπίζαμε θλίψεις· ἀπὸ ἔξω πόλεμοι, ἀπὸ μέσα φόβοι. Ἀλλὰ ὁ Θεὸς ποῦ παρηγορεῖ τοὺς ταπεινοὺς, μᾶς παρηγόρησε κ' ἐμᾶς μὲ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Τίτου».

B' Κορ. 2, 1-3.— «Ἐκρίνα ἑμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ ἔλθειν πρὸς ὑμᾶς. Εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἑμοῦ; Καὶ ἔγραψα τοῦτο, ἵνα μὴ ἔλθὼν λύπην ἔχω ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν».

5 *M. Βασιλείου, Εἰς Ψαλμὸν 61.*— *Φίλον Θεῶ* ἐκ τῆς καθ' ὑπερβολὴν θλίψεως χαρίζεσθαι τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν τὴν βοήθειαν. *Νοσεῖς; Εὐθύμει.* «Ὅν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει». *Πτωχεύεις; Εὐφραίνου,* ὅτι *Λαζάρου* σε τὰ ἀγαθὰ διαδέξεται. *Ἀτιμάζῃ* διὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ; *Μακάριος εἶ,* ὅτι σου ἡ αἰσχύνη
10 εἰς δόξαν ἀγγέλου μεταβληθήσεται. Πείσωμεν οὖν ἑαυτοῦς, ἀδελφοί, ἐν καιρῷ πειρασμοῦ μὴ πρὸς ἀνθρωπίνας ἐλπίδας ἀποτρέχειν καὶ ἑαυτοῖς τὰς βοηθείας θηρᾶσθαι, ἀλλ' ἐν δάκρυσι καὶ στεναγμοῖς καὶ φιλοπόνῳ προσευχῇ καὶ ἀγρυπνίᾳ εὐτόνῳ τὰς δεήσεις ποιῆσθαι. Οὗτος γὰρ λαμβάνει βοήθειαν ἐκ θλίψεως, ὁ
15 τῆς ἀνθρωπίνης βοηθείας ὡς ματαίας καταφρονῶν.— *Φέρει παραμυθίαν ὀδυνωμένῳ ἢ κοινωνία τῶν στεναγμῶν.*— *Φορτικὸν τοῖς ὑπὸ λύπης τὴν ψυχὴν κεκακωμένοις ἢ ἐπιτίμησις.*— Ἔστιν ὅτε καὶ τοῦτο φάρμακον ἀγαθὸν εἰς σωτηρίαν, ἢ θλίψις.— *Ποιεῖ καὶ βασιλέας ταπεινοὺς πάθος.*

20 *Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος ΜΓ', Ἐγκώμιον εἰς Βασιλείου.*— *Μὴ σφόδρα δάκνου τοῖς λυπηροῖς.* Ἄν γὰρ ἦττον λυπούμεθα, ἦττον ἐστὶ λυπηρά.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ὑπὲρ ὧν πάθωμεν κακῶς, ἢ ἁμαρτήματα διαλύομεν, ἢ λαμπροτέρους λαμβάνομεν τοὺς στεφάνους,
25 ἂν μὴ ἁμαρτήματα τοσαῦτα ἔχωμεν.— Ἐὰν γλίχῃ εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, τὴν θλίψιν ἐπίσπασαι. Ὁ γὰρ μὴ θλιβόμενος, οὐδαμῶς εἰσελεύσεται, διότι στενὴ ἐστὶν ἡ πύλη.

Ἀγ. Νείλου.— Ὁ ἐκθλίβων ἑαυτὸν ἐν τῇ στενῇ, οὗτος εὐδῆλον ὅτι τεύξεται τῆς θείας ἐκείνης εὐρυχωρίας καὶ τῆς ἀναπαύ-

Β' Κορ. 2, 1-3.— «Ἐκρίνα σωστό νὰ μὴ σᾶς λυπήσω πάλι ὅταν θὰ ἔρθω κοντὰ σας. Διότι, ἐὰν ἐγὼ σᾶς προκαλῶ λύπη, τότε ποιός μου προξενεῖ χαρὰ, παρὰ ἐκεῖνος πού γίνομαι ἐγὼ αἰτία νὰ λυπᾶται; Καὶ σᾶς τό ἔγραψα αὐτό, ὥστε ὅταν ἔρθω νὰ μὴ δοκιμάσω λύπη ἀπὸ ἐκείνους πού ἔπρεπε νὰ χαίρομαι».

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὸν 61ον Ψαλμόν.— Ὁ Θεὸς συνηθίζει μέσα ἀπὸ τὸν ὑπερβολικὴ θλίψη νὰ χαρίζει τὴ βοήθεια πού τοῦ ζητοῦν. Εἶσαι ἄρρωστος; Νὰ εὐθυμεῖς. Διότι «ὅποιον ἀγαπᾷ ὁ Κύριος τὸν παιδεύει»¹⁰¹. Εἶσαι φτωχός; Νὰ χαίρεσαι, διότι θὰ σὲ διαδεχθῶν τὰ ἀγαθὰ τοῦ Λαζάρου. Ἀτιμάζεσαι ἐξαιτίας τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ; Εἶσαι μακάριος, διότι ὁ καταντροπιασμός σου θὰ μεταβληθεῖ σὲ δόξα ἀγγέλου. Ἄς πείσουμε λοιπόν, ἀδελφοί, τοὺς ἑαυτοὺς μας, σὲ στιγμὲς δοκιμασίας νὰ μὴ καταφεύγουμε σὲ ἀνθρώπινες ἐλπίδες καὶ νὰ κνηγοῦμε βοήθειες γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς μας, ἀλλὰ νὰ κάνουμε τίς δεήσεις μας μὲ δάκρυα καὶ στεναγμούς καὶ μὲ ἐπίμονη προσευχὴ καὶ μὲ ἀνύστακτὴ ἀγρυπνία. Διότι βοήθεια στὴ θλίψη του παίρνει ἐκεῖνος πού περιφρονεῖ τὴν ἀνθρώπινη βοήθεια ὡς ἀσκοπη.— Σὲ ἐκείνον πού ὑποφέρει φέρνει παρηγοριὰ ἢ συμμετοχὴ στοὺς στεναγμούς.— Εἶναι βαρετὸ πρᾶγμα ἢ ἐπιτίμηση ἐκείνων πού ἡ ψυχὴ τους βασανίζεται ἀπὸ τὴ θλίψη.— Ὑπάρχουν περιπτώσεις κατὰ τίς ὁποῖες καὶ ἡ θλίψη γίνεται φάρμακο κατάλληλο γιὰ τὴ σωτηρία.— Ὁ πόνος κάνει ἀκόμα καὶ τοὺς βασιλεῖς ταπεινούς.

Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος ΜΓ', Εἰς τὸν Μ. Βασίλειον.— Νὰ μὴ στενοχωρεῖσαι πάρα πολὺ ἀπὸ τίς θλίψεις. Διότι, ἐὰν λυπόμαστε λιγότερο, θὰ εἶναι λιγότερο θλιβερές.

Ἰω. Χρυσόστομου.— Μὲ τὰ κακὰ πού μᾶς βρίσκουν ἢ διαγράφουμε τὰ ἁμαρτήματα μας, ἢ κερδίζουμε πιὸ λαμπρὰ στεφάνια, ἂν δὲν ἔχουμε τόσο πολλὰ ἁμαρτήματα.— Ἐὰν ποθεῖς νὰ μπεῖς στὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, προσπάθησε ν' ἀποσπάσεις τὴ θλίψη. Διότι αὐτὸς πού δὲν δοκιμάζει θλίψεις, δὲν μπορεῖ μὲ κανένα τρόπο νὰ μπεῖ· γιατί ἡ πύλη εἶναι στενὴ.

Ἄγ. Νείλου.— Ὅποιος στενοχωρεῖ τὸν ἑαυτό του στὴ στενὴ πύλη, εἶναι φανερό ὅτι αὐτὸς θὰ κερδίσει τὴ θεϊκὴ ἐκείνη εὐρυχω-

101. Παροιμ. 3, 12.

σεως τῆς ἐν ταῖς ἐπουρανίοις αὐλαῖς, ὁ δὲ ἐμπλατύνων ἑαυτὸν ἐν τῷ παρόντι βίῳ διὰ σπατάλης καὶ μέθης καὶ δόξης ἀπανθούσης, οὐκ ἂν εἰσέλθοι σφηνούμενος.— Προσέταξέ σοι ὁ Κύριος, ἵνα ἐπικαλέσῃ αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως. Διὸ οὐ χρῆ κατοκνεῖν, ἀλλὰ παντὶ μὲν καιρῷ ἐπικαλεῖσθαι Θεόν, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς τῶν θλίψεων, ἵνα δεῖξωμεν τοῖς ἐχθροῖς, ὅτι οὐ κατεπόθημεν ὑπὸ τῶν περιστάσεων, ἀλλὰ μετὰ πεποιθήσεως πρὸς Θεὸν ἀναβλέπομεν.

Κασσιανοῦ, Βιβλ. 9.— Πέμπτος ἡμῖν ἀγὼν κατὰ τοῦ πνεύματος τῆς λύπης, τοῦ ἐπισκοτοῦντος τὴν ψυχὴν ἀπὸ πάσης πνευματικῆς θεωρίας καὶ κωλύοντος αὐτὴν ἀπὸ πάσης ἀγαθῆς ἐργασίας. "Ὅταν γὰρ πονηρὸν τοῦτο πνεῦμα περιδράξῃται τῆς ψυχῆς καὶ ὄλην αὐτὴν σκοτώσῃ, οὐκ εὐχὰς ἐκτελεῖν μετὰ προθυμίας συγχωρεῖ, οὐ τῶν ἱερατικῶν ἀναγνωσμάτων τῇ ὠφελείᾳ ἐγκαρτερεῖν. Πρῶτον καὶ εὐκατάμικτον πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τὸν ἀνθρώπον εἶναι οὐκ ἀνέχεται, καὶ πρὸς αὐτὴν τοῦ βίου τὴν ἐπαγγελίαν μῖσος ἐμποιεῖ. Διὰ τοῦτο εἷς σκοπὸς ἡμῖν ἐστίν, ἀγωνίσασθαι τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα, καὶ πάση φυλακῇ τηρήσωμεν τὴν ἑαυτῶν καρδίαν ἀπὸ τοῦ πνεύματος τῆς λύπης. "Ὡσπερ γὰρ σῆς ἱμάτιον καὶ σκώληξ ξύλον, οὕτως ἡ λύπη τὴν τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν κατεσθίει, ἐκκλίνειν πείθουσα πᾶσαν ἀγαθὴν συντυχίαν· καὶ οὐδὲ παρὰ τῶν γνησίων φίλων συμβουλίας δέχεσθαι συγχωροῦσα, οὐδὲ χρηστὴν ἀπόκρισιν καὶ εἰρηνικὴν ἐπιτρέπουσα μεταδοῦναι, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν ψυχὴν παραλαβοῦσα, πικρίας αὐτὴν καὶ ἀηδίας πληροῖ. Καὶ λοιπὸν ὑποβάλλει τοὺς ἀνθρώπους ὡς αἰτίους αὐτῇ τῆς ταραχῆς γενομένουσ. "Ἦντινα λύπην οὕτως ὀφείλομεν ἐκκλίνειν, ὡς τὴν πορνείαν καὶ φιλαργυρίαν καὶ τὸν θυμὸν καὶ τὰ λοιπὰ τῶν παθῶν. Αὕτη δὲ θεραπεύεται διὰ προσευχῆς καὶ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος καὶ μελέτης τῶν θείων λογίων.

Τίτλος ς'.— Περὶ θανάτου καὶ τῆς ἐν τῷ ᾄδῃ καταστάσεως.

30

Ἰωβ 7,9.— «Ἐὰν ἄνθρωπος καταβῇ εἰς ᾄδην, οὐ μὴ ἀναβῇ ἔτι, οὐδὲ μὴ ἐπιγνῶ αὐτὸν ὁ τόπος αὐτοῦ».

ρία και την ανάπαυση στις ἐπουράνιες αὐλές. Ἐνῶ ὅποιος πλατύνει τὸν ἑαυτό του στὴ παροῦσα ζωὴ μὲ τὴ σπατάλη καὶ τὴ μέθη καὶ τὴ δόξα ποὺ μαραινεται, δὲν θὰ μπεῖ, διότι σφηνώνεται.— Ὁ Κύριος σὲ διέταξε νὰ τὸν ἐπικαλεῖσαι σὲ ἡμέρες θλίψεως. Γι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ διστάζουμε, ἀλλὰ καὶ σὲ κάθε εὐκαιρία νὰ ἐπικαλούμεθα τὸν Θεό, καὶ ἰδιαίτερα ὅταν μᾶς βρίσκουν θλίψεις, γιὰ νὰ δείξουμε στοὺς ἐχθροὺς ὅτι δὲν μᾶς ἔχουν καταβάλλει οἱ δύσκολες περιστάσεις, ἀλλὰ ὅτι ἀποβλέπουμε μὲ πίστη πρὸς τὸν Θεό.

Κασσιανού, Βιβλ. 9.— Πέμπτος ἀγώνας γιὰ μᾶς εἶναι ὁ ἀγώνας ἐναντίον τοῦ πνεύματος τῆς λύπης, τὸ ὁποῖο συσκοτίζει τὴν ψυχὴ ἀπὸ κάθε πνευματικὴ θεωρία καὶ τὴν ἐμποδίζει ἀπὸ κάθε καλὴ πράξη. Διότι, ὅταν τὸ πονηρὸ αὐτὸ πνεῦμα κυριέψει τὴν ψυχὴ καὶ τὴν σκοτίσει, τότε οὔτε προσευχὴς τῆς ἐπιτρέπει νὰ ἐκτελεῖ μὲ προθυμία, οὔτε νὰ ἐπιμένει στὴν ὠφέλεια τῶν ἱερῶν ἀναγνωσμάτων. Δὲν ἀνέχεται νὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος πρᾶος καὶ προσηνὴς πρὸς τοὺς ἀδελφούς του. Ἀλλὰ καὶ ἐμβάλλει καὶ μῖσος πρὸς τὴν ἴδια τὴν ὑπόσχεση τῆς ζωῆς. Γι' αὐτὸ ἓνας εἶναι ὁ σκοπὸς μας, νὰ ἀγωνιστοῦμε τὸν πνευματικὸ ἀγώνα καὶ νὰ προφυλάξουμε μὲ κάθε ἐπαγρύπνηση τὴν καρδιά μας ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς λύπης. Διότι, ὅπως ὁ σκόρος τρώει τὰ ροῦχα καὶ τὸ σκουλήκι τὸ ξύλο, ἔτσι καὶ ἡ λύπη κατατρώει τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, πείθοντάς τὴν νὰ ἀποφεύγει κάθε καλὴ συγκυρία· καὶ δὲν τῆς ἐπιτρέπει οὔτε ἀπὸ τοὺς ἀληθινούς φίλους νὰ δεχτεῖ συμβουλές, οὔτε νὰ δώσει καλὴ καὶ εἰρηνικὴ ἀπάντηση, ἀλλὰ παίρνοντας ὀλόκληρη τὴ ψυχὴ, τὴν γεμίζει πικρία καὶ ἀηδία, καὶ ὕστερα τῆς ψυθυρίζει ὅτι οἱ ἄνθρωποι εἶναι αἴτιοι τῆς ταραχῆς τῆς. Τῇ λύπῃ αὐτῇ ὀφείλουμε νὰ τὴν ἀποφεύγουμε, ὅπως ἀποφεύγουμε τὴν πορνεία, τὴ φιλαργυρία, τὸν θυμὸ καὶ τὰ ὑπόλοιπα πάθη, καὶ ἡ ὁποία λύπη θεραπεύεται μὲ τὴν προσευχὴ, τὴν ἐλπίδα στὸν Θεὸ καὶ μὲ τὴν μελέτη τῶν θείων λόγων.

Τίτλος 6.— Γιὰ τὸν θάνατο καὶ τὴν κατάσταση στὸν ἄδη.

Ἰώβ 7, 9.— «Ἐὰν ὁ ἄνθρωπος κατεβεῖ στὸν ἄδη, δὲν ξαναγεβαίνει πιά ἀπὸ ἐκεῖ, οὔτε θὰ τὸν δεῖ ὁ τόπος του».

Ἰώβ 10,22.— «Γῆ σκοτεινὴ καὶ ζοφερά, γῆ σκότους αἰωνίου, οὐδ' οὐκ ἔστι φέγγος, οὐδὲ ὄρᾶν ζωῶν βροτῶν».

Ψαλμ. 6,6.— «Οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου», καὶ τὰ λοιπά.

5 Ψαλμ. 29,10.— «Τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου, ἐν τῷ καταβαίνειν με;» καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 87,12.— «Μὴ διηγῆσεται τις ἐν τῷ τάφῳ τὸ ἐλεός σου;» καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 113,25.— «Οὐ νεκροὶ αἰνέσουσί σε, Κύριε, οὐδὲ πάν-
10 τες», καὶ τὰ λοιπά.

Σοφ. Σειρ. 17,27.— «Ἵψιστον τίς αἰνέσει ἐν ᾄδῃ; Ἀπὸ νεκροῦ ὡς μηδὲ ὄντος ἀπόλλυται ἐξομολόγησις».

Σοφ. Σειρ. 41,4.1–2.— «Οὐκ ἔστιν ἐν τῷ ᾄδῃ ἐλεγμὸς ζωῆς. Ὡ θάνατε, ὡς πικρὸν σου τὸ μνημόσυνόν ἐστιν ἀνθρώπῳ εἰρη-
15 νεύοντι ἐν τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ, ἀνδρὶ ἀπερισπάστῳ καὶ εὐδο-
δουμένῳ ἐν πᾶσιν καὶ ἔτι ἰσχύοντι ἐπιδέξασθαι τροφήν! Ὡ θά-
νατε, καλὸν σου τὸ κριμᾶ ἐστιν ἀνθρώπῳ ἐπιδομένῳ καὶ ἐλασ-
σομένῳ ἰσχύϊ, ἐσχάτῳ γῆρα καὶ περισπωμένῳ περὶ πάντων
καὶ ἀπειθοῦντι καὶ ἀπολωλεκότι ὑπομονήν».

20 Παροιμ. 27,20.— «Ἄδης καὶ ἀπώλεια οὐκ ἐμπίπλυνται».

Μ. Βασιλείου, Ἵτι οὐκ ἔστι αἴτιος τοῦ κακοῦ ὁ Θεός.— Τὰ ἐν ᾄδῃ κακὰ οὐχὶ Θεὸν ἔχει τὸν αἴτιον, ἀλλ' ἡμᾶς αὐτοῦς.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ἵδης κοινὸν πανδοχεῖόν ἐστι, καὶ θρήνων ἐργαστήριον.

Τίτλος ζ'.— **Περὶ θανόντων, καὶ ὅτι οὐ δεῖ καὶ τῷ
προαπελθόντι πενθεῖν.**

Λευϊτ. 21,5.— «Ἐπὶ νεκρῷ τὰς σάρκας αὐτῶν οὐ κατατε-
μοῦσιν».

Β' Βασ. 1,26.— «Ἀλγῶ ἐπὶ σέ, ἀδελφὲ Ἰωνάθαν· ὠραιώ-

Ίώβ 10, 22.— «Τόπος σκοτεινός και ζοφερός, τόπος αιώνιου σκοταδιού, όπου δεν υπάρχει φώς, ούτε μπορεί κανείς να δει ζωή ανθρώπου».

Ψαλμ. 6, 6.— «Δεν υπάρχει κανείς πεθαμένος που να σε θυμᾶται», και τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 29, 10.— «Ποιά είναι ἡ ὠφέλεια ἂν χυθεῖ τὸ αἷμα μου και ἐγὼ κατεβῶ στὸν ἄδη», και τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 87, 12.— «Μήπως θὰ διηγηθῆ κανείς στὸν τάφο τὴν εὐσπλαγχνία σου;», και τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 113, 25. Δὲν θὰ σε ὑμνήσουν οἱ νεκροί, Κύριε, οὔτε ὄλοι...», και τὰ λοιπά.

Σοφ. Σειρ. 17, 27.— «Ποῖός θὰ δοξολογήσει τὸν Ὑψιστο στὸν ἄδη; Ἀπὸ τὸν νεκρό, σὰν νὰ μὴ ὑπάρχει, χάνεται κάθε δοξολογία».

Σοφ. Σειρ. 41, 4, 1-2.— «Στὸν ἄδη δὲν γίνεται ἔλεγχος τῆς ζωῆς. Ὡ θάνατε, πόσο πικρὴ εἶναι ἡ θύμησή σου στὸν ἄνθρωπο που ζεῖ εἰρηνικά μὲ τὰ ἀγαθὰ του, στὸν ἄνθρωπο που ζεῖ ἀμέριμος και προοδεύει σὲ ὅλα και ἀκόμη εἶναι ὑγιῆς και μπορεί νὰ τρώει! Ὡ θάνατε, εἶναι καλὴ ἡ ἀπόφασή σου γιὰ τὸν ἄνθρωπο τὸν φτωχὸ και μὲ μειωμένη σωματικὴ δύναμη, ἐκείνον που ἔχει φτάσει σὲ βαθειὰ γεράματα, ἐκείνον που περισπᾶται σὲ ὅλα και ἐπαναστατεῖ και ἔχει χάσει τὴν ὑπομονή του».

Παροιμ. 27, 20.— «Ὁ ἄδης και ὁ τόπος τῆς ἀπώλειας δὲν χορταίνουν».

Μ. Βασιλείου, Ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτιος τοῦ κακοῦ ὁ Θεός.— Τὰ κακὰ τοῦ ἄδη δὲν ἔχουν αἴτιο τὸν Θεό, ἀλλὰ ἡμᾶς τοὺς ἰδίους.

Ἰω. Χρυσοστόμου. Ὁ ἄδης εἶναι κοινὸ πανδοχεῖο ὄλων, ἐργαστήριο θρήνων.

Τίτλος 7.— Γιὰ τοὺς νεκροὺς και τοὺς πενθοῦντες, και ὅτι δὲν πρέπει νὰ πενθοῦμε ἐκείνους που πέθαναν.

Λευϊτ. 21, 5.— «Στὸ σῶμα τῶν νεκρῶν νὰ μὴ κάνουν τομές».

Β' Βασ. 1, 26.— «Πονῶ γιὰ σένα, ἀδελφε μου Ἰωνάθαν ἦσουν

θησ μοι σφόδρα. Ἐθαυμαστώθη ἡ ἀγάπησίς σου ἔμοι ὑπὲρ ἀγάπῃσιν γυναικῶν».

Β' Βασ. 12,20-23.— «Ἀνέστη Δαβὶδ ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἐλούσατο καὶ ἠλείματο καὶ ἠλλαξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. Καὶ ἤτησεν ἄρτον φαγεῖν, καὶ παρέθηκαν αὐτῷ ἄρτον, καὶ ἔφαγεν. Καὶ εἶπαν οἱ παῖδες αὐτοῦ πρὸς αὐτόν· Τί τὸ ρῆμα τοῦτο ὃ ἐποίησας; Ἐτι ζῶντος τοῦ παιδαρίου ἐνήστευες καὶ ἐκλαιες καὶ ἠγγρύπνεις, καὶ ἠνίκα ἀπέθανεν, ἀνέστης καὶ ἔφαγες ἄρτον καὶ πέπωκας. Καὶ εἶπε Δαβὶδ· Ἐν τῷ τῷ παιδάριον ἐτι ζῆν ἐνήστευσα καὶ ἐκλαυσα, ὅτι εἶπα, Τίς οἶδεν εἰ ἐλεήσει με Κύριος καὶ ζήσεται τὸ παιδάριον; Καὶ νῦν τέθνηκεν, ἵνα τί τοῦτο ἐγὼ νηστεύσω; Μὴ δυνήσομαι ἐπιστρέψαι αὐτόν ἐτι; Ἐγὼ πορεύσομαι πρὸς αὐτόν, καὶ αὐτὸς οὐκ ἀναστρέψει πρὸς με».

15 Ἰὼβ 21,13.— «Συνετέλεσαν ἐν ἀγαθοῖς τὸν βίον αὐτῶν, ἐν δὲ ἀναπαύσει ἤδου ἐκοιμήθησαν».

Ἰὼβ 3,18.— «Ἐκεῖ ἀναπαύσονται κατάκοποι τῷ σώματι, ὁμοθυμαδὸν οἱ αἰῶνιοι οὐκ ἤκουσαν φωνὴν φορολόγου. Μικρὸς καὶ μέγας ἐκεῖ ἐστίν, καὶ θεράπων δεδοικὼς τὸν κύριον αὐτοῦ».

20 Ἰὼβ 14,14.— «Ἐὰν ἀποθάνῃ ἄνθρωπος, ζήσεται, συντελέσας ἡμέρας βίου αὐτοῦ».

Ἰὼβ 5,26.— «Ἐλεύσῃ ἐν τάφῳ, ὥσπερ σῖτος ὄριμος κατὰ καιρὸν θεριζόμενος».

Ἰὼβ 3,23.— «Θάνατος ἀνδρὶ ἀνάπαυσις».

25 Ἰὼβ 29,13.— «Εὐλογία ἀπολλυμένοι ἐπ' ἐμέ ἐλθοι».

Ἐκκλ. 7,2-4.— «Ἀγαθὸν πορευθῆναι εἰς οἶκον πένθους, ἢ εἰς οἶκον πότου. Καρδία σοφῶν ἐν οἴκῳ πένθους, καρδία δὲ ἀφρόνων ἐν οἴκῳ εὐφροσύνης».

Ἐκκλ. 12,5.— «Ὅτι ἐπορεύθη ἄνθρωπος εἰς οἶκον αἰῶνος αὐτοῦ, καὶ ἐκύκλωσαν ἐν ἀγορᾷ οἱ κοπτόμενοι».

Ἐκκλ. 15,21.— «Καθὼς ἐξῆλθεν ἀπὸ γαστρὸς μητρὸς αὐτοῦ γυμνός, ἐπιστρέφει τοῦ πορευθῆναι ὡς ἦκει, καὶ οὐδὲν λήψεται ἐν μόχθῳ αὐτοῦ, ἵνα πορευθῆ ἐν χειρὶ αὐτοῦ».

για μένα πολὺ ὠραῖος. Ἡ ἀγάπη μου γιὰ σένα ἦταν μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ἀγάπη τῶν γυναικῶν».

Β'. Βασ. 12, 20-23.— «Σηκώθηκε ὁ Δαβίδ ἀπὸ τὴ γῆ καὶ λούστηκε, ἀλείφθηκε μὲ μύρα, ἄλλαξε τὰ ρούχα του, μπῆκε στὸν οἶκο τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν προσκύνησε. Ἐπειτα ζήτησε ψωμὶ νὰ φάει, καὶ τοῦ ἔφεραν ψωμὶ καὶ ἔφαγε. Οἱ δοῦλοι του τότε τοῦ εἶπαν· Τί ἦταν αὐτὸ ποὺ ἔκανες; Ὅσο τὸ παιδί ζοῦσε, νήστευες καὶ ἔκλαιες καὶ ἀγρυπνοῦσες, καὶ τώρα ποὺ πέθανε σηκώθηκες καὶ ἔφαγες ψωμὶ καὶ ἤπιας. Καὶ ὁ Δαβίδ ἀπάντησε· Νήστευα ὅσο ζοῦσε τὸ παιδί μου καὶ ἔκλαια καὶ ἔλεγα· Ποιὸς ξέρει, ἂν ὁ Θεὸς μὲ λυπηθεῖ καὶ ζήσει τὸ παιδί; Τώρα ὁμως πέθανε· γιατί λοιπὸν ἐγὼ νὰ νηστεύω; Μήπως μπορῶ νὰ τὸν φέρω πίσω; Ἐγὼ θὰ πάω σ' αὐτόν, ἐνῶ αὐτὸς δὲν θὰ ἐπιστρέψει σὲ μένα».

Ἰώβ 21, 13.— «Πέρασαν τὴ ζωὴ τους μέσα σὲ ἀγαθὰ, καὶ κοιμήθηκαν τὸν ὕπνο τοῦ θανάτου μέσα σὲ ἀνάπαυση».

Ἰώβ 3, 18.— «Ἐκεῖ ἀναπαύονται μαζὶ οἱ κατάκοποι σωματικὰ ὄλων τῶν αἰώνων, καὶ δὲν ἀκοῦνε τὴ φωνὴ τοῦ φοροεισπράκτορα. Μικρὸς καὶ μεγάλος ὅλοι βρῖσκονται ἐκεῖ, καὶ ὁ ὑπηρέτης ποὺ φοβόταν τὸν κύριό του».

Ἰώβ 14, 14.— «Ἐὰν πεθάνει ὁ ἄνθρωπος, θὰ ζήσει, ἀφοῦ ἔχει συμπληρώσει τὶς μέρες τῆς ζωῆς του».

Ἰώβ 5, 26.— «Θὰ μπεῖς στὸν τάφο σὰν τὸ μεστωμένο σιτάρι ποὺ θερίζεται στὸν καιρὸ του».

Ἰώβ 3, 23.— «Ὁ θάνατος εἶναι γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἀνάπαυση».

Ἰώβ 29, 13.— «Ἡ εὐλογία αὐτοῦ ποὺ κινδυνεύει εἶθε νὰ ἔρθει σὲ μένα».

Ἐκκλ. 7, 2-4.— «Εἶναι καλύτερα νὰ πᾶς σὲ σπίτι ποὺ πενθεῖ, παρὰ σὲ σπίτι συμποσίου. Ἡ καρδιὰ τῶν σοφῶν βρῖσκεται στὸ σπίτι ποὺ πενθεῖ, καὶ ἡ καρδιὰ τῶν ἀνοήτων στοὺς τόπους τῆς ἀσωτίας».

Ἐκκλ. 12, 5.— «Διότι ὁ ἄνθρωπος ὀδηγεῖται στὴν αἰώνια κατοικία του, καὶ στὴν ἀγορὰ τὸν περιστοιχίζουν οἱ μοιρολογητές».

Ἐκκλ. 5, 15.— «Ὅπως θγῆκε γυμνὸς ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τῆς μητέρας του, ἔτσι γυμνὸς θὰ ἐπιστρέψει καὶ θὰ πάει ὅπως ἦρθε, καὶ δὲν θὰ πάρει τίποτε ἀπὸ τὸν κόπο του, γιὰ νὰ πορευθεῖ κρατώντας τὸ στὸ χέρι του».

Ἐκκλ. 7,1.— «Ἀγαθὴ ἡμέρα θανάτου ὑπὲρ ἡμέραν γεννήσεως αὐτοῦ».

Σοφ. Σολ. 4,13.— «Τελειωθείς ἐν ὀλίγῳ ἐπλήρωσε χρόνους μακροῦς. Ἄρεστή γὰρ ἦν Κυρίῳ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ· διὰ τοῦτο ἔσπευδεν ἐκ μέσου πονηρίας».

Σοφ. Σειρ. 7,32.— «Μὴ ὑστέρει ἀπὸ κλαιόντων, καὶ μετὰ πενθούντων πένθησον».

Σοφ. Σειρ. 8,7.— «Μὴ ἐπίχαιρε ἐπὶ νεκρῶ· μνήσθητι ὅτι πάντες τελευτῶμεν».

10 Σοφ. Σειρ. 22,6.11.12.— «Μουσικὴ ἐν πένθει ἄκαιρος διήγησις. Ἐπὶ νεκρῶ κλαῦσον· ἐξέλιπε γὰρ φῶς. Πένθος νεκροῦ ἑπτὰ ἡμέρας».

Σοφ. Σειρ. 38,16–18.— «Τέκνον, ἐπὶ νεκρῶ κατάγαγε δάκρυα καὶ ποιήσον τὸ πένθος κατὰ τὴν τάξιν αὐτοῦ ἡμέραν μίαν καὶ δύο χάριν διαβολῆς, καὶ παρακλήθητι λύπης ἕνεκα. Γνωῖθι γὰρ ὅτι οὐκ ἔστιν ἐπάνοδος. Καὶ τοῦτον γὰρ οὐκ ὠφελήσεις, καὶ σεαυτὸν κακώσεις. Ἄπὸ γὰρ λύπης ἐκβαίνει θάνατος».

Σοφ. Σειρ. 10,11.— «Ἐν τῷ ἀποθανεῖν ἄνθρωπον, κληρονομήσει ἔρπετὰ καὶ θηρία καὶ σκώληκας».

20 Μ. Βασιλείου, Λόγος περὶ εὐχαριστίας.— Οὔτε γυναιξίν, οὔτε ἀνδράσιν ἐπιτέτραπται τὸ φιλοπενθὲς καὶ φιλόδακρυ, ἀλλ' ὅσον ἐπιστυγνάσαι τοῖς λυπηροῖς καὶ μικρόν τι δάκρυον ἀποστάξαι, καὶ τοῦτο ἡσυχῇ, μὴδὲ ἀναβρασσόμενον, μὴδὲ ὀλολύζοντα, μὴδὲ καταρρηγνύντα χιτῶνα ἢ κόνιν καταχεόμενον, μὴδὲ ἄλλο τι
25 τῶν τοιούτων ἀσχημόνως ἐπιτηδεομένων παρὰ τῶν ἀπαιδευτῶς ἐχόντων πρὸς τὰ ἀνθρώπινα. Ἀνάνδρου γὰρ ψυχῆς καὶ οὐδένα τόνον ἐκ τῆς ἐπὶ Θεὸν ἐλπίδος ἐχούσης, τὸ σφοδρῶς καταπίπτειν καὶ ὑπορρηγνύσθαι τοῖς λυπηροῖς. Ὡσπερ οἱ σκώληκες ἐν τοῖς ἀπαλωτέροις τῶν ξύλων ἐκτίκτονται μάλιστα, οὕτως αἱ
30 λύπαι ἐν τοῖς μαλακωτέροις ἦθεσι τῶν ἀνθρώπων ἐμφυτεύονται.

Ἰω. Χρυσόστομου.— Μὴ τοίνυν ἀπίδης εἰς ἐκεῖνον τὸν νεκρόν, τὸν μεμυκότα τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἄφωνον κείμενον, ἀλλὰ

Ἐκκλ. 7, 1.— «Εἶναι καλύτερη ἢ ἡμέρα τοῦ θανάτου ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς γεννήσεώς του».

Σοφ. Σολ. 4, 13.— «Τελειώνοντας τὴ ζωὴ του σὲ μικρὸ χρονικὸ διάστημα, εἶναι σὰν νὰ ἔζησε χρόνια πολλά· διότι ἡ ψυχὴ του ἦταν ἀρεστὴ στὸν Κύριον· γι' αὐτὸ διαζόταν νὰ φύγει μέσα ἀπὸ τὴν κακία».

Σοφ. Σειρ. 7, 32.— «Νὰ μὴ στερεῖς τὴν ἐλεημοσύνη σου ἀπὸ ἐκείνους ποὺ κλαίνε, καὶ νὰ πενθεῖς μαζί μὲ ἐκείνους ποὺ πενθοῦν».

Σοφ. Σειρ. 8, 7. «Νὰ μὴ δείχνεις χαιρεκακία σὲ νεκρὸ· νὰ θυμᾶσαι ὅτι ὅλοι πεθαίνουμε».

Σοφ. Σειρ. 22, 6. 11. 12. «Μουσικὴ σὲ περίοδο πένθους εἶναι διήγησι σὲ ἀκατάλληλο χρόνο. Γιὰ τὸν νεκρὸ κλάψε, διότι χάθηκε τὸ φῶς του. Τὸ πένθος τοῦ νεκροῦ διαρκεῖ ἑπτὰ μέρες».

Σοφ. Σειρ. 38, 16-18.— «Παιδί μου, χύσε δάκρυα γιὰ τὸν νεκρὸ, καὶ κράτησε τὸ πένθος ἀνάλογα μὲ τὴν ἀξία του μία ἡμέρα ἢ καὶ δύο, γιὰ νὰ μὴ σὲ κατηγορήσουν, καὶ ἔπειτα παρηγορήσου ἀπὸ τὴ λύπη σου. Μὴ λησιμονεῖς ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐπιστροφή ἀπὸ τὸν ἄδη. Πενθώντας περισσότερο, ἐκείνον δὲν θὰ τὸν ὠφελήσεις, ἐνῶ θὰ βλάψεις τὸν ἑαυτὸ σου. Διότι ἀπὸ τὴ λύπη προέρχεται θάνατος».

Σοφ. Σειρ. 10, 11.— «Ὅταν πεθαίνει ὁ ἄνθρωπος, τὸν κληρονομοῦν τὰ ἐρπετὰ καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ σκουλήκια».

Μ. Βασιλείου, Λόγος περὶ εὐχαριστίας.— Οὔτε στὶς γυναῖκες οὔτε στοὺς ἄνδρες ἐπιτρέπεται νὰ πενθοῦν καὶ νὰ δακρῦζουν, παρὰ μόνο νὰ εἶναι κατηφεῖς γιὰ τὸ λυπηρὸ γεγονὸς, καὶ νὰ δακρῦζουν λίγο, κι' αὐτὸ ἡσυχᾶ, χωρὶς νὰ ταράσσονται, οὔτε νὰ σκούζουν, οὔτε νὰ σχίζουν τὰ ροῦ-χα τους, ἢ νὰ ρίχνουν σκόνη στὸ κεφάλι τους, οὔτε νὰ κάνουν τίποτε ἄλλο τέτοιο κατὰ τρόπο ἀπρεπῆ, ποὺ συνηθίζουν ὅσοι ἀγνοοῦν τὰ ἀνθρώπινα πράγματα. Διότι εἶναι δεῖγμα ἀνανδρῆς ψυχῆς, ποὺ δὲν περιέχει κανένα μέτρο τῆς ἐλπίδας πρὸς τὸν Θεό, τὸ νὰ πέφτουν κάτω καὶ νὰ ξεσχίζονται ἀπὸ τὰ λυπητερὰ γεγονότα. Ὅπως δηλαδὴ τὰ σκουλήκια γεννιῶνται κυρίως στὰ μαλακότερα δένδρα, ἔτσι καὶ οἱ λύπες φυτεύονται στὰ μαλακότερα ἢ θη τῶν ἀνθρώπων.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Μὴ κοιτάξεις λοιπὸν ἐκείνον τὸν νεκρὸ ποὺ ἔχει κλεισμένα τὰ μάτια καὶ κοιτεται ἄφωνος, ἀλλὰ θλέπε αὐ-

τὸν ἀνιστάμενον ἀπόβλεπε καὶ ἀπολαμβάνοντα δόξαν ἀκήρατον
 καὶ φρικώδη. Ἀλλὰ συνήθειαν καὶ ὁμιλίαν ζητεῖς, καὶ διὰ τοῦτο
 ὀδύρη καὶ κλαίεις καὶ θρηνεῖς; Καὶ πῶς οὐκ ἄτοπον εἶη τοῦτο;
 Εἰ γὰρ νυμφίῳ δέδωκας τὸ θυγάτριόν σου, εἶτα λαβὼν αὐτὸ ὁ
 5 νυμφίος εἰς μακρὰν ἀπεδήμησε χώραν καὶ καλῶς πράττων δια-
 τελοίῃ, οὐδὲν ἡγῆ δεινὸν τὸ γεγενημένον ἐπὶ τῷ παραμυθῆσαι
 τὴν ἀθυμίαν. Ἐνταῦθα δὲ οὐκ ἀνθρώπου, οὐ φίλου, οὐ συγγενοῦς
 λαβόντος αὐτό, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Δεσπότη, ἀλγεῖν καὶ ὀδύρεσθαι
 ὀφείλομεν; Καὶ πῶς δυνατόν, φησί, μὴ κλαίειν καὶ ὀδύρεσθαι
 10 ἀνθρωπον ὄντα; Οὔτε ἐγὼ τοῦτο λέγω, ἀλλὰ τὴν ἐπίτασιν τῆς
 ἀθυμίας ἀναιρῶ. Τὸ μὲν γὰρ ἀθυμεῖν τῆς φύσεώς ἐστι, τὸ δὲ
 πέρα τοῦ μέτρου, μανίας καὶ διαβολικῆς ἐστὶν ἐνεργείας καὶ γυ-
 ναικώδους ψυχῆς. Ἄλγησον, δάκρυσον, ἀλλὰ μὴ ἀποδυσπε-
 τήσης, μὴ δυσχεράνης, μὴ ἀγανακτήσης. Εὐχαρίστησον τῷ λα-
 15 βόντι, ἵνα κοσμήσης τὸν ἀπελθόντα καὶ λαμπρὰ αὐτῷ ποιήσης
 τὰ ἐντάφια. Ἐὰν γὰρ δυσχεράνης ἢ ἀγανακτήσης, κάκεῖνον κα-
 θύβρισας, καὶ τὸν λαβόντα παρώξυνας, καὶ σεαυτὸν διέβλαψας.
 Ἐὰν δὲ εὐχαριστήσης, κάκεῖνον ἐκόσμησας, καὶ τὸν λαβόντα
 ἐδόξασας, καὶ σεαυτὸν ὠφέλησας. Δάκρυσον ὡς ὁ Δεσπότης σου
 20 ἐδάκρυσεν τὸν Λάζαρον μέτρα τιθεὶς ἡμῖν καὶ σταθμοὺς καὶ ὄρους
 τῆς ἀθυμίας, οὓς ὑπερβαίνειν οὐ δεῖ. Οὔτω καὶ Παῦλος εἶπεν·
 «περὶ δὲ τῶν κεκοιμημένων, ἀδελφοί, οὐ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν,
 ἵνα μὴ λυπῆσθε, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα». Λυποῦ,
 ἀλλὰ μὴ ὡς Ἑλλήν ὁ ἀπογινώσκων τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς, ὁ μὴ βλέ-
 25 πων εἰς τὴν μέλλουσαν ἀνάστασιν. Πιστεῦσατέ μοι, ἀγαπητοί,
 ὅτι αἰσχύνομαι διερχόμενος διὰ τῆς πλατείας καὶ ἀκούων χοροὺς
 γυναικῶν ἀσχημονουσῶν, τρίχας τιλομένας, παρειὰς σπαρatto-
 μένας, βραχίονας κατατεμνομένους. Τί οὖν ἐροῦσιν οἱ Ἕλληνες
 καθ' ἡμῶν; Τί οὖν; Οὐχ οὗτοί εἰσιν οἱ περὶ ἀναστάσεως φιλοσο-

τόν πού ἀνασταίνεται καί ἀπολαμβάνει ἀθάνατη καί καταπληκτική δόξα. Μήπως ἀναζητᾶς τὴ συνήθεια καί τὴ συντροφιά του, καί γι' αὐτὸ κλαῖς καί ὀδύρεσαι καί θρηνεῖς; Καί πῶς αὐτὸ δὲν εἶναι παράλογο; Διότι, ἐὰν εἶχες δώσει τὴ θυγατέρα σου σὲ γαμπρὸ καί ἐκεῖνος στὴ συνέχεια παίρνοντάς τὴν ἀποδημοῦσε σὲ μακρινὴ χώρα καί ζεῖ ἐκεῖ εὐτυχισμένος, δὲν θεωρεῖς κακὸ αὐτὸ πού ἔγινε, γιὰ νὰ παρηγορεῖσαι στὴν λύπη σου. Τώρα ὅμως πού τὴ θυγατέρα σου δὲν τὴν πῆρε ἄνθρωπος, οὔτε φίλος, οὔτε συγγενής, ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ Δεσπότης, πρέπει νὰ κλαῖμε καί νὰ ὀδυρόμαστε; Καί πῶς εἶναι δυνατό, λέει, νὰ μὴ κλαίει κανεὶς καί νὰ ὀδύρεται, ἐφόσον εἶναι ἄνθρωπος; Οὔτε κι' ἐγὼ λέω αὐτό, ἀλλὰ ἐπιχειρῶ νὰ μειώσω τὴν ἔντονη θλίψη. Διότι τὸ νὰ λυπᾶται κανεὶς εἶναι φυσικὸ, ἀλλὰ τὸ νὰ λυπᾶται ὑπερβολικὰ εἶναι ἀποτέλεσμα μανίας καί διαβολικῆς ἐνέργειας καί γνώρισμα γυναικειᾶς ψυχῆς. Πόνεσε, δάκρυσε, ἀλλὰ μὴ χάνεις τὸ θάρρος σου, μὴ δυσανασχετεῖς, μὴ ἀγανακτεῖς. Εὐχαρίστησε αὐτὸν πού τὴν πῆρε, γιὰ νὰ στολίσεις αὐτὸν πού ἔφυγε καί νὰ κάνεις λαμπρὸ τὸν ἔνταφιασμό. Διότι, ἐὰν δυσανασχετήσεις ἢ ἀγανακτήσεις, καί ἐκεῖνον τὸν προσβάλλεις, καί αὐτὸν πού τὸν παίρνει τὸν ἐξοργίζεις, καί τὸν ἑαυτὸ σου τὸν βλάπτεις. Ἐνῶ ἐὰν εὐχαριστήσεις, καί ἐκεῖνον τὸν τιμᾶς, καί αὐτὸν πού τὸν πῆρε τὸν δοξάζεις, καί τὸν ἑαυτὸ σου τὸν ὠφελεῖς. Δάκρυσε, ὅπως δάκρυσε ὁ Δεσπότης σου τὸν Λάζαρο, δίνοντάς μας τὰ μέτρα καί τὰ σταθμὰ καί τὰ ὄρια τῆς λύπης, τὰ ὁποῖα δὲν πρέπει νὰ ξεπερνῶμε. Αὐτὸ καί ὁ Παῦλος εἶπε: «γι' αὐτοὺς πού ἔχουν κοιμηθεῖ, ἀδελφοί, δὲν θέλουμε νὰ ἀγνοεῖτε, γιὰ νὰ μὴ λυπᾶστε, ὅπως κάνουν οἱ ἄλλοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἐλπίδα ἀναστάσεως»¹⁰². Νὰ λυπᾶσαι, ἀλλ' ὄχι σὰν ἔθνικὸς πού εἶναι ἀπελπισμένος γιὰ τὴ ζωὴ του, ὁ ὁποῖος δὲν ἐλπίζει στὴ μελλοντικὴ ἀνάσταση. Πιστέψτε με, ἀγαπητοί μου, ὅτι ντρέπομαι ὅταν περνῶ ἀπὸ τὴν πλατεῖα καί ἀκούω ὁμάδες γυναικῶν νὰ ἀσχημονοῦν, νὰ ξερριζώνουν τὶς τρίχες τους, νὰ σχίζουν μὲ τὰ νύχια τὰ μάγουλά τους, νὰ κόβουν τὰ χέρια τους. Τί θὰ ποῦν οἱ ἔθνικοι ἐναντίον μας; Τί λοιπόν; Δὲν εἶ-

φουόντες, καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τὰ τῶν ἀπεγνωσμένων ἐργαζόμενοι;
 Εἰ γὰρ ἐθάρρουν οὗτοι ὅτι ἀληθῶς ἀνάστασις νεκρῶν ἐστίν, οὐκ
 ἂν οὕτως ἐθρήνουν. Τίνος ἔνεκεν οὕτω δακρῦεις, εἰπέ μοι, τὸν
 ἀπελθόντα; Πονηρὸς ἦν; Οὐκοῦν διὰ τοῦτο ὀφείλεις εὐχαριστεῖν,
 5 ὅτι ἡ πονηρία αὐτοῦ συνανελήφθη. Ἀλλὰ χρηστὸς ἦν; Οὐκοῦν
 διὰ τοῦτο ὀφείλεις εὐχαριστεῖν, ὅτι τάχιον ἠρπάγη, πρὶν ἢ ἀλλαγῆ
 αὐτῷ τὰ τῆς χρηστότητος, καὶ προσελάβετο αὐτὸν ὁ Θεὸς εἰς
 χωρίον, ἔνθα μετὰ ἀσφαλείας λοιπὸν διάγει, καὶ μεταβολὴν οὐκ
 ἔστιν ὑποπεῦσαι οὐκέτι. Ἀλλὰ νέος ἦν; Καὶ διὰ τοῦτο εὐχα-
 10 ρίστησον τῷ λαβόντι αὐτὸν, ὅτι τάχιον πρὸς τὴν ἄνω πολιτείαν
 αὐτὸν ἐκάλεσεν. Ἀλλὰ γέρον ἦν; Καὶ διὰ τοῦτο πλείονα δόξασον
 τὸν λαβόντα αὐτὸν καὶ εὐχαρίστησον πάλιν. Αἰσχυρθῶμεν τὸ
 σχῆμα τῆς ἐκφορᾶς. Διὰ τοῦτο εὐχαὶ καὶ ψαλμοὶ καὶ δοξολογία
 Θεῶ, ἵνα μὴ κλαίῃς καὶ θρηνῆς, ἀλλὰ μᾶλλον ἵνα εὐχαριστῆς τῷ
 15 λαβόντι αὐτὸν Θεῷ. Ὅν γὰρ τρόπον τοὺς ἐπ' ἀρχὴν καλουμέ-
 νους μετὰ πολλῆς προπέμπουσιν ἅπαντες τῆς τιμῆς, οὕτω καὶ
 τοῦτο μετὰ πολλῆς τῆς τιμῆς, ὡς ἐπὶ μείζονα κληθέντα ἀξίαν καὶ
 τιμὴν καὶ πολιτείαν. Ἀνάπασίς ἐστίν ὁ θάνατος, ἰδρώτων καὶ
 φροντίδων βιωτικῶν ἀπαλλαγῆ. Μὴ δυσχεράνης, μὴ ἀποδυσπε-
 20 τήσης, ἀλλ' εὐχαρίστει τῷ Θεῷ.

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὴν μάρτυρα Ἰουλίταν.— Διὰ τί οὐχὶ
 θνητὰ φρονεῖν περὶ τοῦ θνητοῦ προηθίσθης, ἀλλ' ἀπροσδόκητον
 τοῦ παιδὸς τὸν θάνατον προσεδέξω; Ὅτε σοι πρῶτον προσηγ-
 γέλθη τοῦ υἱοῦ ἢ γέννησις, εἴ τίς σε ἤρετο, Ποταπὸν ἐστὶ τὸ τε-
 25 χθὲν, τί ποτε ἂν ἀπέκρινες; Ἄρα ἄλλο τι ἂν εἶπες, ἢ ὅτι ἀνθρωπός
 ἐστὶ τὸ γεννηθέν; Εἰ δὲ ἀνθρωπος, καὶ θνητός. Οὐχ ὀρᾶς ἡλιον
 ἀνατέλλοντα, καὶ πάλιν δυόμενον; σελήνην αὐξουσαν, εἶτα φθί-
 νουσαν; οὐ τὴν γῆν θάλλουσαν, εἶτα ξηρανομένην; Τί τῶν περὶ
 ἡμᾶς ἔστηκεν; τί ἀκίνητον ἔχει τὴν φύσιν καὶ ἀμετάπτωτον;
 30 Ἀνάβλεψον εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἴδε τὴν γῆν· οὐδὲ ταῦτα διαιωνί-

ναι αὐτοὶ ποὺ μλοῦν γιὰ τὴν ἀνάστασι, καὶ στὴ πράξι κάνουν αὐτὰ ποὺ κάνουν καὶ ὅσοι τὴν ἀπορρίπτουν; Διότι, ἐὰν αὐτοὶ πίστευαν πραγματικὰ ὅτι ὑπάρχει ἀνάστασι νεκρῶν, δὲν θὰ θρηνοῦσαν μ' αὐτὸ τὸν τρόπο. Γιὰ ποιό λόγο, πές μου, κλαῖς ἔτσι αὐτὸν ποὺ ἔφυγε; Ἦταν κακός; Γι' αὐτὸ λοιπὸν πρέπει νὰ εὐχαριστεῖς, διότι διακόπηκε μαζὶ μ' αὐτὸν καὶ ἡ κακία του. Ἄλλ' ἦταν καλός; Γι' αὐτὸ ὀφείλεις νὰ εὐχαριστεῖς τὸν Θεό, διότι ἔφυγε γρήγορα, πρὶν ἀλλάξει ἡ καλωσύνη του, καὶ τὸν πῆρε ὁ Θεὸς σὲ τόπο, ὅπου θὰ ζεῖ ἀσφαλῆς καὶ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποστῆ μεταβολή. Ἄλλ' ἦταν νέος; Καὶ γι' αὐτὸ εὐχαρίστησε ἐκείνον ποὺ τὸν πῆρε, διότι τὸν κάλεσε γρήγορα στὴν οὐράνια πολιτεία. Ἄλλ' ἦταν γέρος; Καὶ γι' αὐτὸ δόξασε περισσότερο αὐτὸν ποὺ τὸν πῆρε καὶ εὐχαρίστησέ τον ἐπίσης. Νὰ νοιώθουμε ντροπὴ γιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο γίνεται ἡ ἔκφορά. Γι' αὐτὸ λέγονται οἱ προσευχῆς καὶ οἱ ὕμνοι καὶ ἡ δοξολογία στὸν Θεό, γιὰ νὰ μὴ κλαῖς καὶ θρηνεῖς, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ εὐχαριστεῖς τὸν Θεὸ ποὺ τὸν πῆρε. Διότι, ὅπως ἐκείνους ποὺ καλοῦνται νὰ ἀναλάβουν ἐξουσία τοὺς προπέμπουν ὅλοι μὲ πολλῆς τιμῆς, ἔτσι καὶ αὐτὸν ξεπροβόδισέ τον μὲ μεγάλης τιμῆς, ἐπειδὴ κλήθηκε σὲ ἀνώτερη κατάστασι καὶ τιμὴ καὶ ζωὴ. Ὁ θάνατος εἶναι ἀνάπαυσι, ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τοὺς ἰδρωτῆς καὶ τίς βιοτικῆς φροντίδες. Μὴ δυσανασχετήσεις, μὴ χάσεις τὸ θάρρος σου, ἀλλὰ νὰ εὐχαριστεῖς τὸν Θεό.

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὴν μάρτυρα Ἰουλίταν, 4.— Γιατί δὲν προετοιμάστηκες ἀπὸ πρὶν νὰ μὴ πιστεύεις θνητὰ γιὰ τὸ θνητὸ καὶ δέχθηκες ἀπροσδόκητα τὸν θάνατο τοῦ παιδιοῦ σου; Ὅταν σοῦ ἀναγγέλθηκε γιὰ πρώτη φορὰ ἡ γέννησι τοῦ γιοῦ σου, ἐὰν κάποιος σὲ ρωτοῦσε, Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ γεννήθηκε, τί θὰ τοῦ ἀπαντοῦσες ἄραγε; Τί ἄλλο θὰ μποροῦσες νὰ τοῦ πῆς, παρὰ ὅτι αὐτὸ ποὺ γεννήθηκε εἶναι ἄνθρωπος; Ἐὰν ὅμως εἶναι ἄνθρωπος, εἶναι καὶ θνητός. Δὲν βλέπεις τὸν ἥλιο ποὺ ἀνατέλλει καὶ πάλι δύει; Τὴ σελήνη ποὺ αὐξάνει καὶ ὕστερα ἐλαττώνεται; Δὲν βλέπεις τὴ γῆ ποὺ βλαστάνει καὶ ἔπειτα ξηραίνεται; Ποιὸ ἀπὸ ὅλα ὅσα μᾶς περιβάλλουν εἶναι μόνιμο; ποιὸ εἶναι ἀμετακίνητο ἀπὸ τὴ φύσι του καὶ ἀμετάβλητο; Κοίταξε στὸν οὐρανὸ, καὶ δὲς τὴ γῆ· οὔτε αὐτὰ εἶναι αἰώ-

ζει. Ὁ γὰρ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, φησὶν, οἱ ἀστέρες ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσοῦνται, ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς. Τί οὖν θαυμαστόν, εἰ καὶ ἡμεῖς μέρος ὄντες τοῦ κόσμου ἀπολαύομεν τῶν ἐκ τοῦ κόσμου;

5 Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π.— Ἔθους γὰρ χωρισμὸς καὶ τοῖς ἀλόγοις ἐστὶ δυσφορώτατος. Καὶ τότε εἶδον ἐγὼ βοῦν ἐπὶ φάτνης δακρῦοντα τοῦ συννόμου αὐτοῦ καὶ ὁμοζύγου τελευτήσαντος, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀλόγων σφοδρῶς τῆς συνηθείας ἔστιν ἰδεῖν ἀντεχόμενα. Σὺ δὲ οὐχ οὕτως ἔμαθες, οὐδὲ ἐδιδάχθης. Ἄλλ' ἀρχὴν μὲν φι-
 10 λίαν λαμβάνειν ἐκ μακρᾶς ὁμιλίας καὶ χρονίου ἔθους οὐδὲν ἀπεικός, ὀδύρεσθαι δὲ χωρισμὸν διὰ τὴν ἐπὶ πλεῖστον ἡμῖν γενομένην διατριβήν, παντελῶς ἄλογον. Οἶόν, γυνὴ συνεκληρώθη σοι κατὰ τὴν κοινωνίαν τοῦ βίου, πᾶσαν ἡδονὴν σοι κατὰ τὸν βίον παρεχομένη, εὐθυμίας δημιουργός, θυμηδίων πρόξενος, τὰ
 15 χρῆστὰ συναυξάνουσα, ἐν ταῖς λοιπαῖς τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀνιαρῶν ἀφαιρουμένη. Αὕτη δὲ ἐξαίφνης ἀναρπασθεῖσα οἴχεται. Μὴ ἀγριαίνῃ τῷ πάθει, μὴδ' αὐτόματόν τινα εἶπης εἶναι συντυχίαν τὸ γινόμενον, ὡς μηδενὸς προστάτου τὸν κόσμον οἰκονομοῦντος, μηδὲ ἐκπέσης τῶν ὄρων τῆς εὐσεβείας. Ἐπειδὴ γὰρ
 20 ὄλωσ ἐγένεσθε οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν, πολλὴ συγγνώμη τῷ τὴν διχοτομίαν καὶ τὴν τῆς συναφείας διαίρεσιν μετ' ἀληγμάτων δεχομένῳ· οὐ μὴν τούτου ἔνεκεν ἢ διανοεῖσθαι τι τῶν οὐ προσηκόντων ἢ φθέγγεσθαι σοι λυσιτελές. Ἐνόησον γὰρ ὅτι ὁ πλάσας ἡμᾶς καὶ ψυχώσας Θεός, ἰδίαν ἔδωκεν ἐκάστη ψυχῇ τὴν διαγωγὴν, καὶ ἄλλους ὄρους ἔπηξε τῆς ἐξόδου. Τὸν μὲν γὰρ ἐπὶ πλεῖον παραμεῖναι τῇ παρουσίᾳ τῆς σαρκὸς ὠκονόμησε, τὸν δὲ θάττον ἀπολυθῆναι τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος διατάξατο, κατὰ τοὺς ἀρρήτους τῆς σοφίας αὐτοῦ καὶ τῆς δικαιοσύνης λόγους. Ὡσπερ οὖν οἱ ἐν ταῖς εἰρκταῖς ἐπιπίπτοντες, οἱ μὲν ἐπὶ πλείονα χρόνον τῇ

νια. Διότι ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ θὰ παρέλθουν, λέει, τὰ ἄστρα θὰ πέσουν ἀπὸ τὸν οὐρανό, ὁ ἥλιος θὰ σκοτεινιάσει, ἡ σελήνη δὲν θα φωτίζει¹⁰³. Τί τὸ παράδοξο λοιπὸν ἔάν καὶ ἔμεῖς, ὄντας μέρος τοῦ κόσμου, ἀπολαμβάνουμε αὐτὰ πού συμβαίνουν στὸν κόσμο;

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— ‘Ὁ χωρισμὸς ἀπὸ τὰ οἰκεῖα εἶναι δυσβάστακτος καὶ στὰ ἄλογα ζῶα. Κάποτε εἶδα ἐγὼ βόδι στὸ παχνὶ νὰ δακρῦζει ὅταν ψόφησε ὁ σύντροφός του στὴ βοσκή καὶ τὸ ταῖρι του στὸν ζυγὸ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα ἄλογα ζῶα μπορούμε νὰ τὰ δοῦμε νὰ εἶναι πολὺ προσκολλημένα στὴ συνήθεια. Ἐσὺ ὅμως δὲν εἶσαι ἔτσι μαθημένος, οὔτε ἔτσι διδάχθηκες. Τὸ νὰ ἀρχίζει βέβαια ἡ φιλία ὕστερα ἀπὸ μιὰ σχέση καὶ μακροχρόνια συνήθεια δὲν εἶναι καθόλου παράδοξο, τὸ νὰ θρηνεῖ ὅμως κανεὶς τὸν χωρισμὸ ἔξαιτίας τῆς μακρᾶς συναναστροφῆς του μὲ ἡμᾶς, εἶναι τελείως παράλογο. Γιὰ παράδειγμα σοῦ ἔλαχε νὰ περάσεις τὴ ζωὴ σου γυναίκα, πού σοῦ προσφέρει κάθε εὐχαρίστηση στὴ ζωὴ, εἶναι αἰτία χαρᾶς, πρόξενος εὐφροσύνης, ἡ ὁποία αὐξάνει μαζί σου τὰ καλὰ καὶ στίς λύπες ἀφαιρεῖ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ἀνιαρῶν. Αὐτὴ λοιπὸν ξαφνικὰ ἀρπάχτηκε ἀπὸ τὸν θάνατο καὶ ἔφυγε. Μὴ ἐξαγριώνεσαι μὲ τὸ πάθημα, οὔτε νὰ πεῖς ὅτι εἶναι κάποιο τυχαῖο γεγονὸς αὐτὸ πού ἔγινε, σὰν νὰ μὴ ὑπάρχει κανένας πού κυβερνᾷ τὸν κόσμον· οὔτε νὰ ξεφύγεις ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς εὐσέβειας. Διότι, ἐπειδὴ γίνετε «οἱ δύο ὡς μία σάρκα»¹⁰⁴, χρειάζεται μεγάλη κατανόηση σ’ αὐτὸν πού δέχεται μὲ πόνον τὴ διχοτόμηση καὶ τὴ διάλυση τῆς ἐνώσεως· ὅμως δὲν σὲ ὠφελεῖ ἔξαιτίας αὐτοῦ τὸ νὰ σκέπτεσαι ἢ νὰ λές κάτι ἀπὸ αὐτὰ πού δὲν πρέπει. Σκέψου δηλαδὴ ὅτι ὁ Θεὸς πού μᾶς ἔπλασε καὶ μᾶς ἔδωσε τὴν ψυχὴ, ἔδωσε σὲ κάθε ψυχὴ ἰδιαιτερο τρόπο ζωῆς καὶ ἔθεσε ἄλλα ὅρια τῆς ἐξόδου ἀπὸ τὴ ζωὴ. Διότι γιὰ ἄλλον ὅρισε νὰ παραμείνει παρὼν στὸ σῶμα γιὰ περισσότερον χρόνον, ἐνῶ γιὰ ἄλλον διέταξε νὰ ἀπελευθερωθεῖ γρηγορότερα ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ σώματος, σύμφωνα μὲ τοὺς ἀπόρητους λόγους τῆς σοφίας καὶ δικαιοσύνης του. Ὅπως λοιπὸν αὐτοὶ πού ρίχνονται στίς φυλακές, ἄλλοι παραμένουν κλεισμένοι γιὰ περισσότερον χρόνον στὴν ταλαι-

103. Ματθ. 24, 35. 29.

104. Γέν. 2. 24.

κακώσει δεσμοτηρίων έναποκλείονται, οί δὲ ταχύτεραν εὐρίσκουσι τῆς κακοπαθείας ἀπαλλαγὴν, οὕτω καὶ αἱ ψυχαί, αἱ μὲν ἐπ' ἔλαττον κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἀξίας ἐκάστου, σοφῶς καὶ βαθέως, καὶ ὡς οὐκ ἂν ἐφίκοιτο νοῦς ἀνθρώπων, τὰ περὶ ἐσχάτων ἡμῶν τοῦ κτίσαντος προβλεπομένου. Οὐκ ἀκούεις λέγοντος τοῦ Δαβίδ, «ἐξάγαγε ἐκ φυλακῆς τὴν ψυχὴν μου»; Οὐκ ἤκουσας περὶ τοῦ ἀγίου, ὅτι ἀπελύθη αὐτοῦ ἡ ψυχὴ; Τί δὲ Συμεῶν, ὅτε ἐνηγκαλίσατο τὸν Κύριον ἡμῶν, ποίαν ἀφῆκε φωνήν; Οὐχ ὅτι «νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα»; Τῷ γὰρ ἐπειγομένῳ
 10 πρὸς τὴν ἄνω διαγωγὴν βαρύτερα πάσης κολάσεως καὶ δεσμοτηρίου παντὸς ἢ μετὰ τοῦ σώματός ἐστι διατριβή. Μὴ τοίνυν τῆ σεαυτοῦ ἀπολαύσει ἐπιζήτει τὰς περὶ τῶν ψυχῶν διατάξεις ἀκολουθεῖν, ἀλλὰ λογίζου περὶ τῶν συναφθέντων κατὰ τὸν βίον, εἴτα θανάτῳ δισταμένων, ὅτι παραπλήσιοί εἰσιν ὁδοιπόροις μίαν
 15 ὁδὸν πορευομένοις.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος περὶ εὐχαριστίας.— Οὔτε ἄωρῖαι θανάτου, οὔτε ἄλλαι τινὲς δυσκληρίαι ἀδοκῆτως ἐπιδοῦσαι ἐκπλήξουσιν ἡμᾶς ποτε, τοὺς παιδευομένους τῷ λόγῳ τῆς εὐσεβείας. Οἶόν, παῖς μοι ἦν νεανίας, μόνος τοῦ γένους διάδοχος, παραμύθιον
 20 γῆρως, ἐγκαλλώπισμα γένους, ἄνθος τῶν ὀμηλικῶν, στήριγμα τῆς οἰκίας, αὐτὸ τῆς ἡλικίας ἄγων τὸ χαριέστατον, οὗτος ἀνάρπαστος οἴχεται· καὶ γῆ καὶ κόνις γέγονεν, ὁ πρὸ βραχέος ἡδὺ μὲν ἄκουσμα φθεγγόμενος, ἥδιστον δὲ θέαμα ὦν τοῖς τοῦ γεννήσαντος ὀφθαλμοῖς. Τί οὖν ποιήσομεν; Καταρρήξομαι τὴν ἐσθῆτα καὶ
 25 καταδέξομαι κυλινδεῖσθαι χαμαὶ καὶ ποτινῆσθαι καὶ δυσανασχετεῖν καὶ δεικνύειν ἑμαυτὸν τοῖς παροῦσιν, οἰοεὶ παῖδά τινα ὑπὸ πληγῶν ἐκβοῶντα καὶ ἀποσπαίροντα; Ἡ τῷ ἀναγκαιῷ τῶν γινομένων προσχῶν, ὅτι ἀπαραίτητος ὁ τοῦ θανάτου νόμος, διὰ

πωρία τῶν φυλακῶν, ἐνῶ ἄλλοι ἀπαλλάσσονται γρηγορότερα ἀπὸ τὰ βασανιστήρια, ἔτσι καὶ οἱ ψυχές, ἄλλες κρατοῦνται στὴ ζωὴ αὐτῆ γιὰ πολὺ διάστημα, ἐνῶ ἄλλες γιὰ λιγότερο, ἀνάλογα μὲ τὴν ἀξία τοῦ καθενός, διότι ὁ Κτίστης προβλέπει τὸ τέλος μας μὲ σοφία καὶ βάθος, καὶ ὡς ἐκεῖ πού δὲν φθάνει ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν ἀκοῦς τὸν Δαβὶδ πού λέει, «βγάλε ἀπὸ τὴ φυλακὴ τὴν ψυχὴ μου»¹⁰⁵; Δὲν ἀκουσες γιὰ τὸν ἅγιο, ὅτι ἀπολύθηκε ἡ ψυχὴ του¹⁰⁶; Τί εἶπε καὶ ὁ Συμεὼν ὅταν δέχθηκε στὴν ἀγκαλιά του τὸν Κύριό μας; ποιά φωνὴ ἔβγαλε; Δὲν εἶπε, «τώρα ἀπόλυσε τὸν δοῦλο σου, Δέσποτα»¹⁰⁷; Διότι σ' αὐτὸν πού βιάζεται γιὰ τὴ οὐράνια ζωὴ, ἡ παραμονὴ μὲ τὸ σῶμα ἐδῶ εἶναι βαρύτερη ἀπὸ κάθε κόλαση καὶ ἀπὸ κάθε φυλακὴ. Μὴ ζητᾶς λοιπὸν οἱ διατάξεις τῶν ψυχῶν νὰ εἶναι σύμφωνες μὲ τίς δικές σου ἀπολαύσεις, ἀλλὰ νὰ σκέπτεσαι γι' αὐτὰ πού ἐνώθηκαν στὴ ζωὴ καὶ ἔπειτα χωρίζονται μὲ τὸν θάνατο, ὅτι μοιάζουν μὲ ὁδοιπόρους πού βαδίζουν σ' ἓνα δρόμο.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος περὶ εὐχαριστίας— Οὔτε οἱ ἄκαιροι θάνατοι, οὔτε ὅποιες ἄλλες δυστυχίες, πού μᾶς ἔρχονται ἀπροσδόκητα, θὰ μᾶς ἐκπλήξουν ποτέ, ἐμᾶς πού ἐκπαιδευόμαστε μὲ τὸν λόγο τῆς εὐσέβειας. Λόγου χάρι εἶχαμε ἓνα παιδί νεαρό, πού ἦταν ὁ μοναδικὸς διάδοχος τῆς οἰκογένειάς μας, παρηγοριὰ τῶν γηρατειῶν μας, στολίδι τῆς οἰκογένειάς μας, ἄνθος τῶν συνομηλίκων του, στήριγμα τοῦ σπιτιοῦ, τὸ ὁποῖο, ἐνῶ βρισκόταν στὴν πιὸ ὁμορφὴ ἡλικία, ἀρπάχτηκε ἀπὸ τὸν θάνατο καὶ χάθηκε, καὶ ἔγινε χῶμα καὶ σκόνη αὐτὸς πού πρὶν ἀπὸ λίγο καιρὸ μίλουσε εὐχάριστα καὶ ἦταν πολὺ εὐχάριστο θέαμα στὰ μάτια αὐτοῦ πού τὸν γέννησε. Τί θὰ κάνομε λοιπὸν; Θὰ ξεσχίσω τὰ ροῦχα μου καὶ θὰ καταδεχθῶ νὰ κυλιστῶ καταγῆς καὶ νὰ θρηνηῶ κραυγάζοντας καὶ νὰ δυσανασχετῶ, δείχνοντας τὸν ἑαυτό μου στοὺς παρόντες σὰν κάποιον παιδί πού ἀπὸ χτυπήματα φωνάζει καὶ σπαρταράει; Ἦ, σκεπτόμενος τὴν ἀναγκαιότητα αὐτῶν πού γίνονται, ὅτι δηλαδὴ ὁ νόμος τοῦ θανάτου εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖος, πού ἔρχεται σὲ κάθε ἡλικία κατὰ

105. Ψαλμ 141, 8.

106. Ἰωβ 3, 6. 15.

107. Λουκᾶ 2, 29.

πάσης ὁμοίως ἡλικίας χωρῶν, καὶ πάντα ἐφεξῆς τὰ σύνθετα διαλύων, οὐ ξενισθήσομαι τῷ συμβάντι; οὐκ ἀνατραπήσομαι τὸν νοῦν ὡς ὑπὸ πληγὰς ἀπροσδοκῆτους καταρραχθεῖς; πάλαι προπεπαιδευμένος ὅτι θνητὸς ὢν, θνητὸν εἶχον τὸν παῖδα, καὶ ὅτι οὐδὲν τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον, οὐδὲ εἰς τὸ παντελὲς παραμένειν τοῖς κτησαμένοις πέφυκεν. Ἄλλὰ καὶ πόλεις μεγάλαι καὶ ἐπιφανεῖς τῇ τε τῶν κατασκευασμάτων λαμπρότητι καὶ τῇ δυνάμει τῶν ἐνοικούντων καὶ τῇ λοιπῇ κατὰ τὴν χώραν καὶ τὴν ἀγορὰν εὐθηνία διαπρέπουσαι ἐν ἐρειπίοις νῦν μόνοις τῆς παλαιᾶς 10 σεμνότητος τὰ σύμβολα φέρουσι. Καὶ πλοῖον πολλάκις ἐκ θαλάττης διασωθὲν καὶ μυριάκις μὲν ταχυναυτῆσαν, μυρίον δὲ φόρτον τοῖς ἐμπορευομένοις διακομίσαν, μιᾷ προσβολῇ πνεύματος ἠφανίσθη· στρατόπεδα δὲ κρατήσαντα μάχης πολλάκις τῶν ἐναντίων, περιτραπίσης αὐτοῖς τῆς εὐήμερίας, ἐλεεινὸν θέαμα 15 καὶ διήγημα γέγονεν. Ἔθνη δὲ ὄλα καὶ νῆσοι ἐπὶ μέγα δυνάμειος προελθοῦσαι, καὶ πολλὰ μὲν κατὰ γῆν, πολλὰ δὲ κατὰ θάλατταν ἐγείρασαι τρόπαια, πολλὴν δὲ πλοῦτον ἐκ λαφύρων ἀθροίσασαι, καὶ χρόνῳ καταναλώθησαν καὶ αἰχμάλωτοι γενόμενοι, δουλείας τῆς ἐλευθερίας ἠλλάξαντο. Καὶ ὄλωσ ὅπερ ἂν εἴπης τῶν μεγίστων καὶ ἀφορήτων κακῶν, ἤδη προλαβὼν ὁ βίος ἔχει τὰ ὑποδείγματα.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Εἰς τὴν Α' Πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολήν.— "Ὅρα εἰς τὴν πρὸς Θεσσαλονικεῖς Ἐπιστολήν πῶς γράφει περὶ τῶν κεκοιμημένων· καὶ οὐκ εἶπε, περὶ τῶν ἀποθανόντων, 25 «ἵνα μὴ λυπῆσθε ὡς καὶ οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα». Τὸ κατακόπτεσθαι τοίνυν ἐπὶ τοῖς ἀπελθοῦσι, τῶν οὐκ ἔχόντων ἐστὶν ἐλπίδα. Ψυχὴ γὰρ περὶ ἀναστάσεως οὐδὲν ἐπισταμένη, ἀλλὰ τὸν θάνατον τοῦτον ἀθάνατον εἶναι νομίζουσα, εἰκότως περὶ ἀπολλεκότων κόπτεται καὶ θρηνεῖ καὶ ἀφορήτως πενθεῖ. Σὺ δὲ ὁ 30 προσδοκῶν ἀνάστασιν, τίνος χάριν ὀδύρη; Τῶν μὴ ἔχόντων ἐλ-

τὸν ἴδιο τρόπο, καὶ διαλύει στὴ συνέχεια ὅλα τὰ σύνθετα, δὲν θὰ παραξενευτῶ μὲ τὸ συμβάν; Δὲν θὰ ταραχθεῖ ὁ νοῦς μου σὰν νὰ σχίστηκε ἀπὸ ξαφνικὰ χτυπήματα, ἐπειδὴ ἔχω διδαχθεῖ ἀπὸ παλιά, ὅτι ἐφόσον εἶμαι θνητὸς εἶχα θνητὸ καὶ τὸ παιδί, καὶ ὅτι τίποτε ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα δὲν εἶναι σταθερό, οὔτε ἀπὸ τὴ φύση του παραμένει γιὰ πάντα σ' αὐτοὺς πού τὸ κατέχουν. Ἄλλὰ ἀκόμα καὶ πόλεις μεγάλες καὶ φημισμένες τόσο γιὰ τὴ λαμπρότητα τῶν κτισμάτων τους, ὅσο καὶ γιὰ τὴ δύναμη τῶν κατοίκων τους, πού διέπρεπαν στὴν ὑπόλοιπη χώρα γιὰ τὴν ἀφθονία τῆς ἀγορᾶς τους, τώρα μόνον σὲ ἐρείπια διασώζουν τὰ δείγματα τῆς παλιᾶς δόξας τους. Καὶ ἓνα πλοῖο πού πολλές φορές γλύτωσε ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ μύριες φορές ἔπλευσε ταχύτατα, καὶ ἔφερε μύρια φορτία σ' αὐτοὺς πού ἐμπορεύονται, μὲ μιὰ προσβολὴ τοῦ ἀνέμου ἔξαφανίστηκε· ἀλλὰ καὶ στρατοὶ πού νίκησαν πολλές φορές σὲ μάχες μὲ τοὺς ἐχθροὺς, ὅταν μεταβλήθηκε τὸ ἀξιόμαχό τους, κατάντησαν ἐλεεινὸ θέαμα καὶ θέμα ἐξιστόρησης. Ἀκόμα καὶ ἔθνη ὀλόκληρα καὶ νησιά, πού εἶχαν φτάσει σὲ μεγάλη δύναμη καὶ σημείωσαν πολλές νίκες σὲ ξηρὰ καὶ σὲ θάλασσα καὶ συγκέντρωσαν πολὺ πλοῦτο ἀπὸ τὰ λάφυρα, μὲ τὸ χρόνο ἔξαντλήθηκαν, καὶ ἀφοῦ αἰχμαλωτίστηκαν, ἀντάλλαξαν τὴν ἐλευθερία τους μὲ τὴ δουλεία. Καὶ γενικὰ ὅ,τι καὶ νὰ πεῖς, ἡ ζωὴ ἔχει νὰ δείξει ἀπὸ πρὶν παραδείγματα τῶν πῶ μεγάλων καὶ δυσβάστακτων συμφορῶν.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Εἰς τὴν Α' Πρὸς Θεσσ. Ἐπιστολὴν.— Κοίταξε στὴν Πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολὴ τί γράφει γιὰ ἐκείνους πού κοιμήθηκαν, καὶ δὲν λέει, γιὰ τοὺς πεθαμένους· «γιὰ νὰ μὴ λυπᾶστε ὅπως οἱ ἄλλοι πού δὲν ἔχουν ἐλπίδα»¹⁰⁸. Τὸ νὰ χτυπιέται κανεὶς γι' αὐτοὺς πού ἔφυγαν, εἶναι γνώρισμα ἐκείνων πού δὲν ἔχουν ἐλπίδα. Διότι ἡ ψυχὴ πού δὲν γνωρίζει τίποτε γιὰ τὴν ἀνάσταση, καὶ νομίζει ὅτι ὁ θάνατος αὐτὸς εἶναι ἀθάνατος, εἶναι φυσικὸ νὰ χτυπιέται γιὰ αὐτοὺς πού χάθηκαν, καὶ νὰ θρηνεῖ καὶ νὰ πενθεῖ ἀφόρητα. Ἐσὺ ὅμως πού περιμένεις ἀνάσταση, γιὰ ποῖο λόγο ὀδύρεσαι; Οἱ ὀδυρμοὶ εἶναι γνώρισμα αὐτῶν πού δὲν ἔχουν

πίδα ἐστὶ τὸ ὀδύρεσθαι. Ἀκούσατε τῶν γυναικῶν ὅσαι φιλόθρηνοι, ὅσαι πρὸς τὰ πάθη ἀφορήτως φέρεσθε, ὅτι τὰ τῶν ἐθνικῶν πράττετε. Εἰ δὲ τὸ ἀλγεῖν ἐπὶ τοῖς ἀπελθοῦσιν ἐθνικόν, τὸ κατακόπτεσθαι καὶ καταζαίνειν τὰς παρειὰς τίνων ἄρα ἐστίν, εἰπέ μοι; Τίνος ἔνεκεν θρηνεῖς; Εἰ πιστεύεις ὅτι ἀναστήσεται, οὐκ ἀπόλωλεν. Ὅταν οὖν παῖδα ἀποβάλης ἐν αὔρω ἡλικία, οὐδὲν οὐδέπω πρᾶξαι δυνάμενον, τίνος ἔνεκεν θρηνεῖς; τί ἐπιζητεῖς;

Ἐλπίδας, φησί, χρητὰς ἀνέφαινε καὶ προσεδόκων ὅτι μου προστήσεται. Διὰ τοῦτο ζητῶ μου τὸν ἄνδρα, διὰ τοῦτο τὸν υἱόν, καὶ διὰ τοῦτο κόπτομαι καὶ θρηνῶ, οὐκ ἀπιστοῦσα τῇ ἀναστάσει, ἀλλ' ἔρημος βοηθείας γενομένη καὶ προστάτην ἀπολωλεκυῖα, τὸν σύνοικον, τὸν ἐν πᾶσι κοινωνοῦντα, τὸν παρηγοροῦντα ταῦτα πενθῶ. Οἶδα ὅτι ἀναστήσεται, ἀλλ' οὐ φέρω τὸν μεταξὺ χωρισμόν. Πολὺς τῶν πραγμάτων ὁ ὄχλος ἐπιρρεῖ πᾶσι πρόκειμαι τοῖς βουλομένοις ἀδικεῖν. Ταῦτα οὐκ ἀφήσιν με τὴν χηρείαν 15 φέρειν πρῶως. Διὰ ταῦτα κόπτομαι, διὰ ταῦτα θρηνῶ. Εἰ ταῦτα πενθεῖς, τί δευτέροις ὀμιλεῖς γάμοις; Μὴ φίλει τὸν ἄνδρα τοῦ Θεοῦ πλεον, καὶ οὐκ αἰσθήσῃ χηρείας ποτέ. Διὰ τί; Ὅτι προστάτην ἔχεις τὸν μᾶλλον φιλοῦντα ἀθάνατον. Αὐτὸν τίς σοι ἔδωκεν, ὦ γύναι; οὐχὶ αὐτός; Σὲ δὲ τίς ἐποίησεν; οὐχὶ αὐτός; Πόσης ταῦτα 20 ὀργῆς τὰ ρήματα; Τί τοιοῦτον ἔσχες παρὰ τοῦ ἀνδρός; εἰ γάρ τι καὶ εὐεργέτησεν, ἀλλ' εὐπαθῶν.

Ἐπὶ δὲ Θεοῦ οὐδὲν τοιοῦτον ἂν ἔχοις λέγειν. Οὐ γὰρ εὐπαθῶν παρ' ἡμῶν ὁ Θεός, οὕτως ἡμᾶς εὐεργετεῖ, ἀλλ', ἀνευδεῆς ὢν, ἐξ ἀγαθότητος μόνης εὐποιεῖ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος. Βασιλείας σοι ἐπηγγείλατο, ζωὴν ἀθάνατον, δόξαν, υἰοθεσίαν ἔδωκεν, συγκληρονόμον τοῦ Μονογενοῦς ἐποίησεν. Σὺ δὲ τὸν ἄνδρα πενθεῖς; Τί τοιοῦτον ἐκεῖνος ἐχαρίσατο; Τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνέτειλεν τὸν ὑετὸν ἔδωκεν ταῖς ἐτησίαις τροφαῖς τρέφει. Οὐαὶ ἡμῖν

ἐλπίδα. Ἀκοῦστε, σεῖς ὅσες ἀπὸ τὶς γυναῖκες ἀρέσκεστε τοὺς θρη-
 νους καὶ κλίνετε πρὸς τὰ πάθη κατὰ τρόπον ἀφόρητο, ὅτι αὐτὰ
 πού κάνετε εἶναι τῶν εἰδωλολατρῶν. Καὶ ἔαν τὸ νὰ πονάτε γι'
 αὐτοὺς πού ἔφυγαν εἶναι εἰδωλολατρικό, πές μου, τὸ νὰ χτυπιέστε
 καὶ νὰ ξεσχίζετε τὰ μάγουλά σας τίνος εἶναι ἄραγε; Γιὰ ποιὸ λόγο
 θρηνεῖς; Ἐὰν πιστεύεις ὅτι θὰ ἀναστηθεῖ, δὲν χάθηκε. Ὅταν λοι-
 πὸν χάνεις τὸ παιδί σου σὲ πρόωρη ἡλικία, τὸ ὁποῖο δὲν μπορεῖ νὰ
 κάνει τίποτε ποτέ, γιὰ ποιὸ λόγο θρηνεῖς; Τί ζητᾷς;

Μοῦ ἔδινε, λέει, καλὲς ἐλπίδες, καὶ περιμένα ὅτι θὰ μὲ συμπα-
 ρασθεθεῖ. Γι' αὐτὸ ζητῶ τὸν ἄνδρα μου, γι' αὐτὸ ζητῶ τὸν γιό μου·
 γι' αὐτὸ χτυπιέμαι καὶ θρηνῶ· ὄχι ἐπειδὴ δὲν πιστεύω στὴν ἀνά-
 σταση, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔμεινα χωρὶς βοήθεια καὶ ἐπειδὴ ἔχασα τὸν
 προστάτη μου, τὸν σύντροφο, αὐτὸν πού μοιραζόταν τὰ πάντα μα-
 ζὶ μου καὶ μὲ παρηγοροῦσε· αὐτὰ πενθῶ. Γνωρίζω ὅτι θὰ ἀναστη-
 θεῖ, ἀλλὰ δὲν ὑποφέρω τὸν χωρισμὸ γιὰ τὸ διάστημα πού μεσολα-
 βεῖ. Μεγάλο πλήθος προβλημάτων πέφτουν ἐπάνω μου· εἶμαι ἐκτε-
 θειμένη σὲ ὄσους θέλουν νὰ μὲ ἀδικήσουν. Αὐτὰ δὲν μὲ ἀφήνουν
 νὰ ὑπομείνω τὴ χηρεία ἡσυχά. Γι' αὐτὰ χτυπιέμαι, γι' αὐτὰ θρηνῶ.
 Ἐὰν γι' αὐτὰ πενθεῖς, τότε γιατί κάνεις δεῦτερο γάμο; Μὴ ἀγαπᾷς
 τὸν ἄνδρα σου περισσότερο ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ δὲν θὰ αἰσθανθεῖς
 ποτέ χηρεία. Γιατί; Διότι ἔχεις προστάτη σου ἀθάνατον αὐτὸν πού
 σὲ ἀγαπᾷ περισσότερο. Τὸν ἄνδρα σου ποιὸς σοῦ τὸν ἔδωσε, γυ-
 ναίκα; Δὲν σοῦ τὸν ἔδωσε αὐτός; Καὶ ἐσένα ποιὸς σὲ ἔκανε; Δὲν σὲ
 ἔκανε αὐτός; Πόσο μεγάλη ὀργὴ προκαλοῦν τὰ λόγια αὐτά; Τί
 ἀνάλογο εἶχες ἀπὸ τὸν ἄντρα σου; Διότι, ἀκόμα καὶ ἂν σὲ εὐεργε-
 τησε σὲ κάτι, τὸ ἔκανε ἀφοῦ εὐεργετήθηκε.

Γιὰ τὸν Θεὸ ὅμως δὲν μπορεῖς νὰ πεῖς κάτι τέτοιο. Διότι ὁ
 Θεὸς δὲν μᾶς εὐεργετεῖ ἀφοῦ ἔχει εὐεργετηθεῖ ἀπὸ μᾶς, ἀλλὰ ἂν
 καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τίποτε, εὐεργετεῖ τὸ ἀνθρώπινο γένος
 μόνο ἀπὸ καλωσύνη. Σοῦ ὑποσχέθηκε βασιλεία, ζωὴ ἀθάνατη,
 δόξα, σοῦ ἔδωσε υἰοθεσία, σὲ ἔκανε συγκληρονόμο τοῦ Μοναχο-
 γιοῦ του, καὶ σὺ πενθεῖς τὸν ἄνδρα σου; Τί παρόμοιο σοῦ χάρισε
 ἐκεῖνος; Ὁ Θεὸς σοῦ ἀνατέλλει τὸν ἥλιο του, σοῦ δίνει τὴ βροχὴ,
 σὲ τρέφει μὲ τὰ ἐτήσια προϊόντα. Ἀλλοίμονο σὲ μᾶς γιὰ τὴ μεγάλη

ἐκ τῆς πολλῆς ἀχαριστίας. Διὰ τοῦτο λαμβάνει τὸν ἄνδρα, ἵνα αὐ-
 τὸν μὴ ζητῆς· δέον εὐχαριστεῖν, δέον πάντα ἐπ' αὐτὸν ἐπιρρί-
 πτειν. Τί γάρ ἐστιν ὧν παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἔτυχες; Ὡδίνες καὶ πό-
 νοι καὶ ὕβρεις καὶ λοιδορίαι καὶ ἐπιτιμήσεις πολλάκις καὶ ἀγανα-
 5 κτήσεις. Οὐ ταῦτα παρὰ τῶν ἀνδρῶν; Ἄλλ' ἐστι, φησί, καὶ ἕτερα
 χρηστά. Ποῖα δὴ ταῦτα; ἐκαλλώπισέ σε ἱματίοις πολυτελέσι,
 χρυσία περιέθηκε τῷ προσώπῳ, αἰδέσιμον πᾶσιν ἐποίησεν.
 Ἔχει καὶ οὗτος ὁ βασιλεὺς ἱμάτια, οὐ τοιαῦτα· ἱματισμὸς ἐστὶν
 διάχρυσον κόσμον ἔχων. Ἐὰν θέλῃς, περίβαλε τὴν ψυχὴν. Ἄλλ'
 10 οὐκ ἐποίησεν εὐκαταφρόνητον ἀνθρώποις ἐκεῖνος. Τί τοῦτο
 μέγα; ἢ μέντοι χηρεία οὐκ ἀφήσῃ σε γενέσθαι εὐκαταφρόνητον
 τοῖς δαίμοσιν. Τότε τῶν οἰκετῶν ἐκράτεις τῶν σῶν, εἴ γε πάν-
 τως ἐκράτεις· νυνὶ δὲ ἀντὶ τῶν οἰκετῶν, ἀσωμάτων δυνάμεων,
 τῶν ἀρχῶν, τῶν ἐξουσιῶν, τοῦ κοσμοκράτορος.

15 Ἄλλὰ τὰ καταλειφθέντα παιδία θρέψαι μεριμνᾷς; Ὁ πατὴρ
 τῶν ὀρφανῶν αὐτῶν προνοήσεται. Τίς αὐτὰ δέδωκεν, εἶπέ μοι;
 Οὐκ ἀκούεις τοῦ λέγοντος ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις, ὅτι «ἡ ψυχὴ
 πλεῖον ἐστὶ τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος»; Ὅρας ὅτι
 ἀπὸ συνηθείας, ἀλλὰ ἀπιστίας ἡμῖν ὁ θρῆνος γίνεται; Ἄλλ' οὐκ
 20 ἐστὶ λαμπρὰ τὰ παιδία τοῦ πατρὸς τετελευτηκότως; Διὰ τί τὸν
 Θεὸν ἔχει πατέρα, καὶ οὐκ ἐστὶ λαμπρά; Πόσους σοι δεῖξω ὑπὸ
 χηρῶν ἀνατραφέντας καὶ γενομένους εὐδοκίμους; πόσους δὲ ὑπὸ
 πατράσιν ὄντας καὶ διεφθαρμένους καὶ ἀπολωλότας; Μὴ πρὸς
 ἐκείνους ἴδῃς διεζωσμένους τὰς ζώνας τὰς χρυσᾶς, μηδὲ τοὺς
 25 ἐφ' ἵππων φερομένους, μηδὲ τοὺς ἐν τοῖς βασιλείοις λάμποντας
 διὰ τοὺς πατέρας, μηδὲ τοὺς ἀκολουθοῦντας ἔχοντας καὶ παιδα-
 γωγούς. Ταῦτα γὰρ ἴσως τὰς χήρας ἐπὶ τοῖς ὀρφανοῖς κόπτεσθαι
 ποιεῖ, ἐννοουμένας, ὅτι Καὶ οὗτος ὁ ἐμὸς παῖς, εἴ γε ὁ πατὴρ αὐ-
 τοῦ περιῆν, τοσαύτης ἀν ἀπήλαυσεν μακαριότητος· νῦν δὲ ἐν κα-
 30 τηφείᾳ καὶ ἀτιμίᾳ, καὶ οὐδενὸς λόγου ἄξιός ἐστιν.

ἀχαριστία μας. Γι' αὐτὸ παίρνεις τὸν ἄνδρα, γιὰ νὰ μὴ ζητᾷς αὐτόν; Πρέπει νὰ τὸν εὐχαριστεῖς, πρέπει ὅλα νὰ τὰ ἀποδίδεις σ' αὐτόν. Διότι ποιά εἶναι αὐτὰ ποῦ πήρες ἀπὸ τὸν ἄντρα σου; Πόνοι καὶ κόποι καὶ θρῖσιες καὶ θλαστήμιες καὶ παρατηρήσεις καὶ πολλές φορὲς καὶ ἀγανακτήσεις. Αὐτὰ δὲν ἔχετε ἀπὸ τοὺς ἄνδρες; Ὑπάρχουν ὅμως, λέει, καὶ ἄλλα καλά. Ποιά εἶναι αὐτά; Σὲ στόλισε μὲ πολυτελεῖ ἔνδύματα, σοῦ ἔβαλε στὸ πρόσωπο χρυσαφικά, σὲ ἔκανε σεβαστὴ σὲ ὅλους. Ἔχει καὶ αὐτὸς ὁ βασιλιάς ἔνδύματα, ὄχι τέτοια: ὑπάρχει ἔνδυμασία μὲ χρυσοῦ διακόσμηση. Ἐὰν θέλεις ντύσε τὴν ψυχὴ σου. Ἄλλὰ δὲν σὲ ἔκανε περιφρονημένη στοὺς ἀνθρώπους ἐκεῖνος. Ὡς πρὸς τί εἶναι αὐτὸ μεγάλο; Ἡ χηρεία ὅμως δὲν σὲ ἀφήνει νὰ γίνεις ἀξιοκατάφρονη στοὺς δαίμονες. Τότε ἦσαν κυρία τῶν ὑπηρετῶν σου, ἐὰν θέβαια ἦσαν ὀπωσδήποτε: τώρα ὅμως ἀντὶ τῶν ὑπηρετῶν εἶσαι κυρία τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων, τῶν ἀρχῶν, τῶν ἐξουσιῶν, τοῦ κοσμοκράτορα.

Ἄλλ' ἔχεις τὴ φροντίδα τῆς διατροφῆς τῶν παιδιῶν ποῦ σοῦ ἄφησε; Θὰ φροντίσει γι' αὐτὰ ὁ πατέρας τῶν ὀρφανῶν. Πές μου, ποιὸς σοῦ τὰ ἔδωσε αὐτά; Δὲν ἀκοῦς αὐτὸν ποῦ λέει στὰ Εὐαγγέλια, ὅτι «ἡ ψυχὴ εἶναι ἀνώτερη ἀπὸ τὴν τροφή, καὶ τὸ σῶμα ἀπὸ τὸ ἔνδυμα»¹⁰⁹; Βλέπεις ὅτι ὁ θρῖνος μας γίνεται ἀπὸ συνήθεια, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπιστία; Ἄλλὰ δὲν εἶναι διακεκριμένα τὰ παιδιά ὅταν πεθαίνει ὁ πατέρας τους; Γιατί; Ἔχουν τὸν Θεὸ Πατέρα καὶ δὲν εἶναι διακεκριμένα; Πόσους νὰ σοῦ δείξω οἱ ὅποιοι ἀνατράφηκαν ἀπὸ χῆρες καὶ διακρίθηκαν; Καὶ πόσους, οἱ ὅποιοι, ἐνῶ ἦταν κάτω ἀπὸ τὴν προστασία τῶν πατέρων τους, διεφθάρθηκαν καὶ καταστράφηκαν; Νὰ μὴ βλέπεις ἐκείνους ποῦ φοροῦν χρυσὲς ζῶνες, οὔτε ἐκείνους ποῦ κυκλοφοροῦν καθάλα σὲ ἄλογα, οὔτε ἐκείνους ποῦ διακρίνονται στὰ ἀνάκτορα ἐξαιτίας τῶν πατέρων τους, οὔτε ἐκείνους ποῦ ἔχουν ἀκολούθους καὶ παιδαγωγούς. Διότι αὐτὰ προφανῶς κάνουν τίς χῆρες νὰ χτυπιοῦνται γιὰ τὰ ὀρφανά τους, σκεπτόμενες, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ δικό μου παιδί, ἐὰν ζοῦσε ὁ πατέρας του, θὰ ἀπολάμβανε τόσο μεγάλῃ εὐτυχία: ἐνῶ τώρα ζεῖ κατηφῆς καὶ ἄδοξος καὶ δὲν εἶναι ἀξιόλογος.

Μηδὲ ταῦτα ἐννοήσης, ὧ γύναι, ἀλλὰ ἀναπέτασον τοῦ οὐρανοῦ τὰς πύλας· τῷ λογισμῷ κατάμαθε τὰ ἐκεῖ βασιλεία. Ἴδε τὸν ἐκεῖ καθήμενον βασιλέα. Ἐξεστίν, ἐὰν θέλῃς, ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς αὐτὸν στρατεῦσαι· εἰς ἐκείνην κατάλεξαι τὴν στρατολογίαν.

5 Οἱ γὰρ ἐκεῖ καταλεγόμενοι οὐκ ἐφ' ἵππων φέρονται, ἀλλ' ἐν νεφέλαις· οὐκ ἐπὶ γῆς βαδίζουσιν, ἀλλ' εἰς τὸν οὐρανὸν ἀρπάζονται· οὐ παῖδας ἔχουσι τοὺς προηγουμένους, ἀλλὰ τοὺς ἀγγέλους αὐτούς· οὐ βασιλεῖ παρεστήκασιν θνητῶ, ἀλλὰ ἀθανάτω βασιλεῖ τῶν βασιλευόντων· οὐ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὄσφον ἔχοντες, ἀλλὰ τὴν δόξαν ἐκείνην τὴν ἄρρητον καὶ βασιλέων γίνονται λαμπρότεροι. Ἐν γὰρ τοῖς βασιλείοις ἐκείνοις, οὐ πλοῦτος, οὐκ εὐγένεια, οὐδὲν ἄλλο, ἢ ἀρετὴ ζητεῖται. Ἀπεσχίσθης τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' ἠνώθης τῷ Χριστῷ. Οὐκ ἔχεις συνόμιλον τὸν ὁμόδουλον, ἀλλ' ἔχεις τὸν Δεσπότην. Ὅταν εὐχῇ, οὐχὶ τῷ Θεῷ διαλέγεις;

15 ὅταν ἀναγινώσκεις, ἀκούεις αὐτοῦ σοι διαλεγομένου. Τί δέ σοι διαλέγεται; Πολλῶ τοῦ ἀνδρὸς προσηνέστερα ῥήματα. Ὁ μὲν γὰρ ἀνὴρ, κἂν κολακεύῃ, οὐ πολλὴ ἡ τιμὴ· ὁμόδουλος γὰρ ἐστίν. Ὅταν οὖν ὁ Δεσπότης τὴν δούλην κολακεύῃ, τότε πολλὴ ἡ θεραπεία. Πῶς οὖν ἡμᾶς οὐ θεραπεύει; Ἄκουσον· «δεῦτε», φησί,

20 «πρὸς με, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς». Καὶ πάλιν διὰ τοῦ προφήτου βοᾷ λέγων· «μὴ ἐπιλήσεται γυνὴ ἐλεῆσαι τὰ ἔγγονα τῆς κοιλίας αὐτῆς; Εἰ δὲ καὶ ἐπιλάβοιτο γυνή, ἀλλ' ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσομαι, λέγει Κύριος». Πόσου ταῦτα φίλτρον τὰ ῥήματα; Ἐπίστρεψον πρὸς με, καὶ σωθήσῃ. Τί

25 τούτων τῶν ῥημάτων ἡδίων; ὀρᾶς διάλεξιν Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους; Ὑπόμεινον οὖν, ἵνα τῶν αἰωνίων ἀπολαύσης ἀγαθῶν.

Τοῦ ἰδίου.— Μη γὰρ ἀδαμάντινος ἦν Ἰὼβ τὴν καρδίαν; μὴ γὰρ ἐκ λίθου ἦν πεποιημένα αὐτῷ τὰ σπλάγχνα; Ἐπεσον αὐτῷ δέκα παῖδες ἐν βραχείᾳ καιροῦ ροπῇ, μιᾷ πληγῇ συντριβέντες ἐν

Ούτε αὐτὰ νὰ σκέπτεσαι, γυναίκα, ἀλλὰ πέταξε στίς πύλες τοῦ οὐρανοῦ· ἐρεύνησε μὲ τὴ σκέψη σου τὰ ἐκεῖ ἀνάκτορα. Δὲς τὸν βασιλιά πὺ κάθεται ἐκεῖ. Εἶναι δυνατόν, ἔαν θέλεις, νὰ τὸν κάνεις στρατιώτη στοὺς οὐρανοὺς, νὰ τὸν συγκαταλέξεις σ' ἐκείνη τὴ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία. Διότι ἐκεῖνοι πὺ κατατάσσονται ἐκεῖ, δὲν κυκλοφοροῦν ἐπάνω σὲ ἄλογα, ἀλλὰ στὰ σύννεφα· δὲ βαδίζουν στὴ γῆ, ἀλλὰ ἀρπάζονται στὸν οὐρανό· δὲν ἔχουν δούλους νὰ βαδίζουν πρὶν ἀπὸ αὐτοὺς, ἀλλὰ τοὺς ἴδιους τοὺς ἀγγέλους· δὲν βρίσκονται κοντὰ σὲ θνητὸ βασιλιά, ἀλλὰ στὸν ἀθάνατο βασιλιά τῶν βασιλέων· δὲν ἔχουν δερμάτινη ζώνη γύρω ἀπὸ τὴ μέση τους, ἀλλὰ τὴν ἀπερίγραπτη ἐκείνη δόξα καὶ γίνονται πιὸ ἐπιφανεῖς ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς. Διότι στὰ ἀνάκτορα ἐκεῖνα δὲν ζητεῖται οὔτε πλοῦτος, οὔτε εὐγενικὴ καταγωγή, οὔτε τίποτε ἄλλο, παρὰ μόνο ἀρετὴ. Ἄποχωρίστηκες ἀπὸ τὸν ἄντρα σου, ἀλλὰ ἐνώθηκες μὲ τὸν Χριστό. Δὲν ἔχεις σύντροφο τὸν σύνδουλό σου, ἀλλ' ἔχεις τὸν Δεσπότη. Ὅταν προσεύχεται, δὲν συνομιλεῖς μὲ τὸν Θεό; Ὅταν διαβάζεις, τὸν ἀκοῦς νὰ σοῦ μιλάει. Καὶ τί σοῦ λέει; Πολὺ πιὸ καταδεκτικὰ λόγια ἀπὸ ἐκεῖνα τοῦ ἄνδρα σου. Διότι ὁ ἄνδρας καὶ ἂν σὲ κολακεύει, δὲν εἶναι μεγάλη ἡ τιμὴ, ἐπειδὴ εἶναι ὁμόδουλος. Ἐνῶ ὅταν ὁ Δεσπότης κολακεύει τὴ δούλη, τότε ἡ τιμὴ εἶναι μεγαλύτερη. Πῶς δηλαδὴ δὲν φροντίζει διὰ μᾶς; Ἄκουσε· «ἐλάτε», λέει, «κοντὰ μου ὄλοι οἱ κουρασμένοι καὶ φορτωμένοι, καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς ξεκουράσω»¹¹⁰. Καὶ πάλι μέσω τοῦ προφήτη φωνάζει λέγοντας· «μήπως ξεχνᾷ ἡ γυναίκα νὰ ἐλεήσει τοὺς καρποὺς τῶν σπλάγχχνων της; Ἄλλὰ καὶ ἂν ἀκόμα ἡ γυναίκα τὰ λησμονήσει, ἐγὼ δὲν θὰ σὲ λησμονήσω ποτέ, λέει ὁ Κύριος»¹¹¹. Πόση στοργὴ δείχνουν τὰ λόγια αὐτὰ! Ξαναγύρισε σὲ μένα καὶ θὰ σωθεῖς. Τί πιὸ γλυκὸ ἀπὸ τὰ λόγια αὐτὰ; Βλέπεις συνομιλία τοῦ Θεοῦ μὲ τοὺς ἀθρώπους. Δεῖξε λοιπὸν ὑπομονή, γιὰ ν' ἀπολαύσεις τὰ αἰῶνια ἀγαθὰ.

Τοῦ ἰδίου.— Μήπως δηλαδὴ ὁ Ἰώβ εἶχε διαμαντένια καρδιά; Μήπως τὰ σπλάγχχνα του ἦταν καμωμένα ἀπὸ πέτρα; Ἐπείσαν νεκρὰ τὰ δέκα παιδιὰ του σὲ μιὰ στιγμή, κομματιασμένα μὲ ἕνα

110. Ματθ. 11, 28.

111. Ἦσα. 49, 15.

τῷ οἴκῳ τῆς θυμηδίας, ἐν καιρῷ τῆς ἀπολαύσεως ἐπικατασει-
 σαντος αὐτοῖς τοῦ διαβόλου τὸ οἶκημα. Εἶδε τράπεζαν αἵματι με-
 μιγμένην· εἶδε παῖδας, διαφόρως μὲν κατὰ τὸν χρόνον ἀποτε-
 χθέντας, κοινῇ δὲ ὑπελθόντας τοῦ βίου τὸ τέλος. Οὐκ ᾤμοξεν· οὐ
 5 κατετίλατο τὴν κόμην, οὐκ ἀφῆκέ τινα φωνὴν ἀγενῆ, ἀλλὰ τὴν
 αἰοίδιμον ἐκείνην καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνυμνουμένην ἐν παρρησίᾳ
 ἐφθέγγετο· «ὁ Κύριος ἔδωκεν, ὁ Θεὸς ἀφείλατο· ὡς τῷ Κυρίῳ
 ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο· εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον εἰς
 τοὺς αἰῶνας». Ἰσὴ ἀσυμπαθῆς ὁ ἄνθρωπος; Καὶ πῶς, ὅς γε περὶ
 10 ἑαυτοῦ λέγει, «ἐγὼ ἔκλαυσα ἐπὶ παντὶ ἀδυνάτῳ»;

Τοῦ ἰδίου.— Ἠτιμάσθης; Ἀλλὰ πρὸς τὴ δόξαν τὴν διὰ τῆς
 ὑπομονῆς ἐν οὐρανοῖς ἀποκειμένην ἀπόβλεπον. Ἐζημιώθης;
 Ἀλλ' ἐνατένισον τῷ πλούτῳ τῷ ἐπουρανίῳ καὶ τῷ θησαυρῷ ὃν
 ἀπέθου σεαυτῷ διὰ τῶν ἀγαθῶν πράξεων. Ἐξέπεσας τῆς πατρί-
 15 δος; Ἀλλ' ἔχεις πατρίδα τὴν ἐπουράνιον Ἱερουσαλήμ. Τέκνον
 ἀπέβαλες; Ἀλλ' ἀγγέλους ἔχεις μεθ' ὧν χωρεῦσεις περὶ τὸν οὐ-
 ρανὸν τοῦ Θεοῦ καὶ εὐφρανθήσῃ τὴν αἰώνιον εὐφροσύνην. Οὐ-
 τως ἀνατιθεῖς τοῖς παροῦσιν ἀνιαροῖς τὰ προσδοκώμενα ἀγαθὰ,
 φυλάξεις σεαυτῷ τὸ ἄλυπον τῆς ψυχῆς καὶ ἀτάραχον, ἐφ' ᾧ
 20 προσκαλεῖται ἡμᾶς ἡ νομοθεσία τοῦ Ἀποστόλου.— Μῆτε τὰ φαι-
 δρὰ τῶν ἀνθρώπων περιχαρείας ἀμέτρους ἐμποιεῖτω σου ψυχῇ,
 μῆτε τὰ λυπηρὰ κατηφείαις καὶ συστολαῖς τὸ γαῦρον αὐτῆς τα-
 πεινούτω.

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὴν μάρτυρα Ἰουλίταν, 8.— Ἐπιστηγνά-
 25 ζειν ταῖς συμφοραῖς τῶν πενθούντων ἀκόλουθον. Οὕτω γὰρ σε-
 αὐτὸν οἰκείωσι τοῖς πάσχουσιν μὴ καθιλαρευόμενος τῶν συμ-
 φορῶν, μηδὲ ἐναδιαφορῶν τοῖς ἀλλοτρίοις ἀλγήμασιν. Οὐ μὴν
 περαιτέρω γε συνεκφέρεσθαι τοῖς λυπουμένοις προσῆκεν, ὥστε
 30 ἢ συνεκβοᾷν ἢ συνθρηγεῖν τῷ πεπονθότι, ἢ ἐν τοῖς μὲν ἄλλοις

χτύπημα, μέσα στο σπίτι τῆς χαρᾶς, σὲ ὥρα πού διασκέδαζαν, μὲ σεισμό πού προκάλεσε στὸ οἶκημα ὁ διάβολος. Εἶδε ὁ Ἰῶβ τραπέζι ἀνακατεμένο μὲ αἷμα· εἶδε τὰ παιδιὰ του, πού εἶχαν γεννηθεῖ σὲ διαφορετικὸ χρόνο, νὰ τελειώνουν τὴ ζωὴ τους ὅλα μαζί. Δὲν ξέσπασε σὲ θρήνους· δὲν ξερρίζωσε τίς τρίχες τοῦ κεφαλοῦ του· δὲν ἔβγαλε φωνὲς ἄγριες, ἀλλὰ εἶπε μὲ θάρρος ἐκεῖνα τὰ αἰώνια λόγια, πού γίνονται ὕμνος ἀπὸ ὅλους· «ὁ Κύριος μοῦ τὰ ἔδωσε, ὁ Θεὸς μοῦ τὰ πήρε· ἔγινε ὅπως ἔκρινε, ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνει, ὁ Κύριος· ἅς εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου εὐλογημένο στους αἰῶνες»¹¹². Μήπως ὁ ἄνθρωπος ἦταν ἀσυμπαθής; Πῶς εἶναι δυνατόν, ἀφοῦ ὁ ἴδιος λέει γιὰ τὸν ἑαυτό του, «ἐγὼ ἔκλαψα γιὰ κάθε ἀδύνατο»¹¹³,

Τοῦ ἰδίου.— Ντροπιάστηκες; Στρέψε τὸ βλέμμα σου στὴ δόξα πού κερδίζεται μὲ τὴν ὑπομονὴ καὶ σὲ περιμένει στους οὐρανούς. Ζημώθηκες; Ἀτένισε στὸν πλοῦτο τὸν ἐπουράνιο καὶ στὸ θησαυρὸ πού συγκέντρωσες γιὰ τὸν ἑαυτό σου μὲ τὰ ἀγαθὰ ἔργα σου. Ἐχασες τὴν πατρίδα σου; Ἐχεις ὅμως πατρίδα τὴν ἐπουράνια Ἱερουσαλήμ. Ἐχασες τὸ παιδί σου; Ὅμως ἔχεις τοὺς ἀγγέλους μαζί μὲ τοὺς ὁποίους θὰ ψάλλεις στὸν οὐρανὸ τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ ἀπολαύσεις τὴν αἰώνια εὐφροσύνη. Ἐμπιστευόμενος μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ σὰ τωρινὰ θλιβερὰ τὰ ἀγαθὰ πού σὲ περιμένουν, θὰ διατηρήσεις στὸν ἑαυτό σου τὴν ἀλυπία καὶ τὴν ἀταραξία τῆς ψυχῆς, πράγμα γιὰ τὸ ὁποῖο μᾶς προσκαλεῖ ἡ νομοθεσία τοῦ Ἀποστόλου.— Οὔτε τὰ εὐχάριστα τῶν ἀνθρώπων νὰ σοῦ προκαλοῦν ἄμετρη χαρὰ στὴν ψυχὴ, οὔτε τὰ θλιβερὰ νὰ μειώνουν μὲ κατήφειες καὶ περιορισμούς τὴ μεγαλοπρέπεια αὐτῆς.

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὴν μάρτυρα Ἰουλίταν, 8.— Τὸ νὰ θλίβεσαι μὲ τῆς συμφορὲς ἐκείνων πού πενθοῦν εἶναι ἐπόμενο. Διότι ἔτσι θὰ γίνεις συμπαθὴς μὲ τοὺς πάσχοντες, ἐὰν δὲν καταχαίρεσαι μὲ τίς συμφορὲς καὶ δὲν ἀδιαφορεῖς γιὰ τοὺς πόνους τῶν ἄλλων. Ὅμως δὲν ταιριάζει νὰ προχωρεῖς περισσότερο ἀπὸ ἐκείνους πού πενθοῦν, ὥστε νὰ φτάνεις νὰ φωνάζεις μαζί τους, ἢ νὰ θρηνεῖς τὸν νεκρό, ἢ σὲ ἄλλες περιπτώσεις νὰ μμῆσαι καὶ νὰ ζηλεύεις αὐτόν πού

112. Ἰωβ 1, 21.

113. Ἰωβ 30, 25.

μιμῆσθαι καὶ ζηλοῦν τὸν ἐσκοτωμένον ὑπὸ τοῦ πάθους. Ἐκ τούτων ἐπιτείνειν μᾶλλον ἔστι τὴν συμφορὰν, ἢ πρᾶνθαι.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π. 4.— Ὁ τὸν κείμενον ἐγεῖραι βουλόμενος, ὑψηλότερος εἶναι τοῦ πεπτωκότος πάντως ὀφείλει. Ὁ δὲ ἐξ ἴσου καταπεσών, ἑτέρου καὶ αὐτὸς τοῦ ἀντιστῶντος δεῖται, ἀλλὰ δάκνεσθαι μὲν ὑπὸ τῶν γινομένων καὶ ἡσυχῇ τοῖς λυπουμένοις ἐπιστηγνάξειν προσῆκον.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π. 4.— Τί οὐκ ἐπιτρέπομεν τὰ ἑαυτῶν κτήματα πρὸς τὸ δοκοῦν διατίθεσθαι τῷ φρονίμῳ Δεσπότη, ἀλλ' ὡς οἰκείων στερούμενοι ἀγανακτοῦμεν, καὶ τοῖς ἀποθνήσκουσιν ὡς ἀδικηθεῖσιν συμπάσχομεν;

Τοῦ ἰδίου.— Λυπηθῶμεν, ὅτι βραδύνομεν τοῖς τάφοις, οἷς περιφέρομεν, ὅτι ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκομεν τὸν τῆς ἀμαρτίας θάνατον, θεοὶ γεγονότες.

15 Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος Ζ', ἐγκώμιον εἰς Καισάριον.— Πόσον ἔτι τὸν ἀπελθόντα πενθήσομεν; Οὐ πρὸς τὴν αὐτὴν ἐπειγόμεθα μονήν; οὐ τὸν αὐτὸν ὑποδυσόμεθα λίθον αὐτίκα; οὐχὶ αὐτὴ κόνις μετὰ μικρὸν ἐσόμεθα. Τοιοῦτος ὁ βίος ἡμῶν, ἀδελφοί· τοιοῦτον ἐπὶ γῆς παίγνιον, οὐκ ὄντας γενέσθαι καὶ γενομένους ἀναλθῆναι.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Μὴ φθάνει τῇ ἀναπαύσει τοῦ υἱοῦ σου, ἄνθρωπε, ἀλλὰ γνῶθι, ὅτι εἰς βελτίονα χαρὰν μετέστη, καὶ πρὸς ἀμείνω λῆξιν ἀπεδήμησεν ὁ τελευτήσας· καὶ οὐκ ἀπώλεσας τὸν υἱόν σου, ἀλλ' ἐν ἀσύλῳ λοιπὸν ἀπέθου χωρίῳ. Μὴ τοίνυν λέγε, 25 ὅτι Οὐκέτι καλοῦμαι πατήρ. Διὰ τί, εἶπέ μοι, τοῦ υἱοῦ μένοντος; Μὴ γὰρ ἀπέβαλες τὸ παιδίον; μὴ γὰρ ἀπώλεσας τὸν υἱόν; Μᾶλλον ἐκτήσω καὶ ἀσφαλέστερον ἔσχες. Διὰ τοῦτο οὐκέτι ἐνταῦθα μόνον καλεῖ πατήρ, ἀλλὰ καὶ ἐν οὐρανῷ.

Ἄγ. Νείλου.— Μὴ θρήνει ἐπὶ νεκρῷ. Κοινὴ γὰρ ἡ ὁδός, καὶ 30 ὁ φθάσας, μακάριος.

ἔχει θολώσει τὸ μυαλό του ἀπὸ τὸ πάθημα. Μ' αὐτὰ ἐπιτείνεις μᾶλλον τὴν συμφορὰ, παρὰ τὴν καταπραϋνεις.

Τοῦ Ἰδίου.— Αὐτὸς πού θέλει νὰ σηκώσει ἐκείνον πού ἔπεσε, πρέπει ὀπωσδήποτε νὰ εἶναι πιὸ ψηλὰ ἀπὸ τὸν πεσμένο. Αὐτὸς ὅμως πού εἶναι ἑξίσου πεσμένος, ἔχει καὶ αὐτὸς ἀνάγκη ἀπὸ ἄλλον νὰ τὸν σηκώσει. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ πληγώνεται βέβαια ἀπὸ τὰ ὅσα ἔγιναν, ἀλλὰ μὲ ἡρεμία νὰ ἐκφράζει τὴ λύπη του σ' ἐκείνους πού πενθοῦν.

Τοῦ Ἰδίου, ὅπ. π. 4.— Γιατί δὲν ἀναθέτουμε στὸν συνετὸ Δεσπότη νὰ διαθέτει τὰ κτήματά του ὅπως νομίζει αὐτός, ἀλλὰ ἀγανακτοῦμε σὰν νὰ χάνουμε δικὰ μας, καὶ ὑποφέρουμε γι' αὐτοὺς πού πεθαίνουν σὰν νὰ ἔχουν ἀδικηθεῖ;

Τοῦ Ἰδίου.— Νὰ λυπόμαστε ἐπειδὴ παρατείνεται ἡ παραμονὴ μας στοὺς τάφους, τοὺς ὁποίους περιφέρουμε, διότι σὰν ἄνθρωποι πεθαίνουμε τὸν θάνατο τῆς ἁμαρτίας, ἃν καὶ ἔχουμε γίνει θεοί.

Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος Ζ', Ἐγκωμιον εἰς Καισάριον. Πόσο ἀκόμα θὰ πενήσουμε αὐτὸν πού ἔφυγε; Δὲν βαδίζουμε κί ἔμεις πρὸς τὴν ἴδια κατοικία; Δὲν θὰ σκεπασθοῦμε κάτω ἀπὸ τὴν ἴδια πλάκα σὲ λίγο; Δὲν θὰ γίνουμε ἴδια σκόνῃ ὕστερα ἀπὸ λίγο; Τέτοια εἶναι ἡ ζωὴ μας, ἀδελφοί· τέτοιο εἶναι τὸ παιχνίδι πάνω στὴ γῆ· ἐνῶ δὲν ὑπάρχουμε νὰ γινόμαστε, καὶ ἀφοῦ γίνουμε νὰ διαλυώμαστε.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Νὰ μὴ ζηλεύεις γιὰ τὴν ἀνάπαυση τοῦ γιοῦ σου, ἄνθρωπέ μου, ἀλλὰ νὰ ξέρεις ὅτι πῆγε σὲ καλύτερη χαρὰ καὶ ἀποδήμησε σὲ ἀνώτερη κατάληξη αὐτὸς πού πέθανε· καὶ δὲν ἔχασες τὸν γιό σου, ἀλλὰ τὸν τοποθέτησες σὲ ἀσφαλῆ τόπο. Νὰ μὴ λές λοιπόν, Δὲν θὰ ὀνομάζομαι πιὰ πατέρας. Γιατί, πές μου, ἀφοῦ ὁ γιός σου παραμένει; Μήπως τὸ ἔδιωξες τὸ παιδί; Μήπως ἔχασες τὸν γιό σου; Μᾶλλον τὸν ἀπόκτησες καὶ τὸν ἔχεις πιὸ ἔξασφαλισμένο. Γι' αὐτὸ δὲν ὀνομάζεσαι μόνο ἐδῶ πιὰ πατέρας, ἀλλὰ καὶ στὸν οὐρανό.

Ἄγιου Νείλου.— Νὰ μὴ θρηνεῖς σὲ νεκρὸν. Διότι ὁ δρόμος εἶναι κοινὸς γιὰ ὅλους, καὶ ἐκεῖνος πού τὸν τελείωσε, εἶναι μακάριος.

**Τίτλος η'.— Περὶ θανάτου καὶ φόβου ἐξ αὐτοῦ γενομέ-
νου.**

Γεν. 12,10-19.— «Ἐγένετο λιμὸς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ κατέβη Ἄβραμ εἰς Αἴγυπτον παροικῆσαι. Καὶ εἶπε τῇ γυναικὶ αὐτοῦ· Γινώσκω ἐγώ, ὅτι γυνὴ εὐπρόσωπος εἶ· ἔσται οὖν ὡς ἂν ἴδωσί σε οἱ Αἰγύπτιοι, ἐροῦσιν ὅτι Γυνὴ αὐτοῦ αὕτη, καὶ ἀποκτενοῦσί με, σὲ δὲ περιποιήσονται. Εἶπε δέ, ὅτι Ἄδελφὴ αὐτοῦ εἰμι, ὅπως ἂν εὖ μοι γένηται διὰ σέ, καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ μου ἐνεκεν σοῦ. Ἐγένετο δὲ ἡνίκα εἰσῆλθεν Ἄβραμ εἰς Αἴγυπτον, ἰδόντες οἱ Αἰγύπτιοι τὴν γυναῖκα ὅτι καλὴ ἦν σφόδρα, ἐπήνεσαν αὐτὴν πρὸς Φαραῶ, καὶ τῷ Ἄβραμ εὖ ἐχρήσαντο δι' αὐτήν. Καὶ ἤτασεν ὁ Θεὸς τὸν Φαραῶ ἑτασμοῖς μεγάλοις καὶ πονηροῖς, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ περὶ Σάρας τῆς γυναικὸς Ἄβραμ. Καὶ καλέσας δὲ Φαραῶ τὸν Ἄβραμ, εἶπεν αὐτῷ· Τί τοῦτο ἐποίησάς μοι, καὶ οὐκ ἀπήγγειλάς μοι ὅτι γυνὴ σου ἐστίν, καὶ ἔλαβον αὐτὴν ἐμαυτῷ εἰς γυναῖκα; Καὶ ἰδοὺ ἡ γυνὴ σου, καὶ λαβὼν ἀπότρεχε».

Γεν.20,1-3.— «Παρώκησεν Ἄβραὰμ ἐν Γεράροις. Εἶπε δὲ Ἄβραὰμ περὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ὅτι Ἄδελφὴ μου ἐστίν. Ἐφοβήθη γὰρ εἰπεῖν, ὅτι Γυνὴ μου ἐστίν, μήποτε κτείνωσιν αὐτὸν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως. Εἶπεν Ἀβιμέλεχ τῷ Ἀβραάμ· Τί ἐποίησάς μοι τοῦτο; Εἶπε δὲ Ἀβραάμ· Εἶπα· Ἄρα οὐκ ἔστι θεοσέβεια ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ ἀποκτενοῦσί με δι' αὐτήν».

Γεν. 26,6.— Ὁμοίως Ἰσαὰκ παρώκησεν ἐν Γεράροις, καὶ εἶπε τῇ Ρεβέκκᾳ ὁμοίως.

25 Α' Βασ. 12,12-13.— «Ἐφοβήθη Δαβὶδ ἀπὸ προσώπου Ἀγχοῦ βασιλέως Γέθ, καὶ ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ παρεφέρετο καὶ ἐπιπτε καὶ τὰ σιέλα αὐτοῦ κατέρρει ἐπὶ τὸν πῶγωνα αὐτοῦ».

Γ' Βασ. 19,2-3.— «Ἀπέστειλεν Ἰεζάβελ πρὸς Ἡλίου καὶ εἶ-
30 πεν· Τάδε ποιήσειάν μοι οἱ θεοί, καὶ τάδε προθεΐσαν, ὅτι αὐριον

**Τίτλος 8.— Γιά τὸν θάνατο καὶ τὸν φόβο ποὺ
προκαλεῖται ἀπὸ αὐτόν.**

Γέν. 12, 11 ἔξ.— «Ἐπese πείνα στή γῆ καὶ ὁ Ἰσραὴλ κατέβηκε νὰ κατοικήσει προσωρινὰ στήν Αἴγυπτο. Καὶ εἶπε στή γυναῖκα του· Γνωρίζω ὅτι εἶσαι ὡραία γυναῖκα· μόλις λοιπὸν σὲ δοῦν οἱ Αἰγύπτιοι θὰ ποῦν ὅτι αὐτὴ εἶναι γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ θὰ μὲ σκοτώσουν, ἐνῶ ἐσένα θὰ σοῦ φερθοῦν φιλικά. Πές τους λοιπὸν ὅτι Εἶμαι ἀδελφὴ αὐτοῦ, γιὰ νὰ μὲ δεχτοῦν φιλικὰ ἐξαιτίας σου καὶ γιὰ χάρη σου δὲν θὰ μὲ σκοτώσουν. Ὅταν λοιπὸν μπῆκε ὁ Ἰσραὴλ στήν Αἴγυπτο, βλέποντας οἱ Αἰγύπτιοι ὅτι ἡ γυναῖκα του εἶναι πολὺ ὡραία τὴν παίνεσαν στὸν Φαραῶ, καὶ ἐξαιτίας αὐτῆς περιποιήθηκαν τὸν Ἰσραὴλ. Ὁ Θεὸς ὁμῶς βασάνισε τὸν Φαραῶ μὲ πολλὰ καὶ σκληρὰ βασανιστήρια τόσο αὐτὸν ὅσο καὶ τὴν οἰκογένεια του ἐξαιτίας τῆς Σάρρας, τῆς γυναίκας τοῦ Ἰσραὴλ. Ἔτσι ὁ Φαραῶ κάλεσε τὸν Ἰσραὴλ καὶ τοῦ εἶπε· Γιατί μοῦ τὸ ἔκανες αὐτὸ καὶ δὲν μοῦ εἶπες ὅτι εἶναι γυναῖκα σου, καὶ τὴν πῆρα γιὰ γυναῖκα μου; Καὶ τώρα νὰ ἡ γυναῖκα σου, πάρ' τὴν καὶ φύγε γρήγορα».

Γέν. 20, 1 ἔξ.— «Ὁ Ἰσραὴλ κατοίκησε προσωρινὰ στὰ Γέραρα. Καὶ εἶπε ὁ Ἰσραὴλ γιὰ τὴν γυναῖκα του ὅτι Εἶναι ἀδελφὴ μου. Διότι φοβήθηκε νὰ πεῖ ὅτι Εἶναι γυναῖκα μου, μήπως τὸν σκοτώσουν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως. Εἶπε ὁ Ἰσραὴλ στὸν Ἰσραὴλ· Γιατί μοῦ τὸ ἔκανες αὐτό; Καὶ ὁ Ἰσραὴλ τοῦ ἀπάντησε· Εἶπα· Ἐνδεχομένως νὰ μὴ ὑπάρχει στὸν τόπο αὐτὸν εὐσέβεια καὶ θὰ μὲ σκοτώσουν ἐξαιτίας αὐτῆς».

Γέν. 26, 6.— «Καὶ ὁ Ἰσαὰκ κατοίκησε προσωρινὰ στὰ Γέραρα καὶ εἶπε στή Ρεβέκκα τὸ ἴδιο».

Α΄ Βασ. 21, 12-13.— «Ὁ Δαβὶδ φοβήθηκε πολὺ τὸν βασιλιᾶ τῆς Γεθ' Αγγουῶ, καὶ γι' αὐτὸ ἄλλαξε τὸ πρόσωπό του· προσποιήθηκε τὸν παράφρονα, ἔπεφτε κάτω καὶ τὰ σάλια του ἔτρεχαν στὰ γένηα του».

Γ' Βασ. 19, 2-3.— «Ἐστειλε ἡ Ἰεζάβελ ἀνθρώπους τῆς στὸν Ἰσραὴλ καὶ τοῦ εἶπε· Ἄς μοῦ κάνουν ὅ,τι θέλου οἱ θεοὶ καὶ ὅ,τι ὀρίζουν, διότι αὐριο θὰ παραδώσω τὴ ζωὴ σου σὲ θάνατο, σὰν τὴ ζωὴ

θήσομαι τὴν ψυχὴν σου ὡς ψυχὴν ἐνὸς ἐξ αὐτῶν. Καὶ ἐφοβήθη καὶ ἐπορεύθη ὁδὸν ἡμερῶν τεσσαράκοντα».

Ματθ. 26,56.— «Τότε οἱ μαθηταὶ ἀφέντες τὸν Ἰησοῦν ἔφυγον».

5 Κυρίλλου Ἀλεξ.— «Ἐνεστὶν ἀνθρώπῳ παντὶ τὸ δεδιέναι τὸν θάνατον»..

Τίτλος θ'.— Περὶ θαλάσσης.

Ἰὼβ 26,12.— «Ἰσχυὶ κατέπαυσε τὴν θάλασσαν, ἐπιστήμη δὲ ἔστρωσε τὸ κῦτος αὐτῆς».

10 Ἰὼβ 38,8–10.— «Ἐφραζα θάλασσαν ἐν πύλαις, ἠνίκα ἔμαιοῦτο, καὶ ἐκ κοιτίας μητρὸς αὐτῆς ἐξεπορεύετο. Ἐθέμην δὲ αὐτῇ νέφος ἀμφίαισιν, ὀμίχλην δὲ αὐτὴν ἐσπαργάνωσα. Ἐθέμην δὲ ὄρια, περιθεις κλεῖθρα καὶ πύλας, εἶπον αὐτῇ· Μέχρι τούτου ἐλεύση, καὶ οὐχ ὑπερβήση, ἀλλ' ἐν σεαυτῇ συντριβήσεται σου τὰ
15 κύματα».

Ψαλμ. 32,7.— «Συνάγων ὡσεὶ ἄσκον ὕδατα θαλάσσης» καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 64,8.— «Ὁ συνταράσσων τὸ κῦτος τῆς θαλάσσης», καὶ τὰ λοιπά.

20 Ψαλμ. 73,13.— «Σὺ ἐκραταίωσας ἐν τῇ δυνάμει σου τὴν θάλασσαν, σὸ συνέτριψας», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 103,25.— «Αὐτὴ ἡ θάλασσα μεγάλη καὶ εὐρύχωρος», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 106,23.— «Οἱ καταβαίνοντες εἰς θάλασσαν ἐν πλοίοις», καὶ τὰ λοιπά.

Ἐκκλ. 1,7.— «Πάντες οἱ χεῖμαρροι πορεύονται εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστι πιμπλαμένη».

Παροιμ. 8,29.— «Ἐν τῷ τιθέναι τῇ θαλάσσει ἀκριβασμὸν αὐτοῦ, καὶ ὕδατα οὐ παρελεύσεται τὸ στόμα αὐτοῦ».

30 Ἦσ. 43,16.— «Κύριος ὁ δοῦς ὁδὸν ἐν θαλάσσει, καὶ ἐν ὕδατι ἰσχυρῷ τρίβον».

ένος ἀπὸ αὐτούς. Ὁ Ἡλίας τότε φοβήθηκε καὶ ἔφυγε, βαδίζοντας σαράντα μέρες».

Ματθ. 26, 56.— «Τότε οἱ μαθητὲς ἄφησαν τὸν Ἰησοῦ καὶ ἔφυγαν».

Κυρίλλου Ἀλεξ.— «Εἶναι στὴ φύση κάθε ἀνθρώπου νὰ φοβᾶται τὸν θάνατο».

Τίτλος 9.— Γιά τὴ θάλασσα

Ἰώβ 26, 12.— «Μὲ τὴ δύναμή του κατέπαυσε τὴν τρικυμία τῆς θάλασσας, καὶ μὲ τὴ σοφία του ἤρέμησε τὸν θυθὸ τῆς».

Ἰώβ 38, 8-10.— «Περιορίσα μὲ ἀκτὲς τὴ θάλασσα, ὅταν γεννιόταν καὶ ἔβγαινε ἀπὸ τὴν κοιλιά τῆς μητέρας τῆς. Τὴν ἔντυσα μὲ τὸ νέφος ὡς ἔνδυμα, καὶ τὴν σπαργάνωσα μὲ τὴν ὀμίχλη. Τῆς ἔβαλα ὄρια, τοποθετώντας τριγύρω τῆς κλειδιά καὶ πύλες, καὶ τῆς εἶπα: Μέχρι τὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ ἔρχεσαι καὶ δὲ θὰ τὸ ξεπεράσεις. Τὰ κύματά σου θὰ συντριβῶνται μέσα σου».

Ψαλμ. 32, 7.— «Συνάζει τὰ νερὰ τῆς θάλασσας σὰν μέσα σὲ ἄσκι», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 64, 8.— «Συνταράζει τὸ βάθος τῆς θάλασσας», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 73, 13.— «Σὺ μὲ τὴ δύναμή σου συγκρατεῖς τὴ θάλασσα: σὺ συνέτριψες», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 103, 25.— «Αὐτὴ ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη καὶ πλατειὰ σὲ ἔκταση», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 106, 23.— «Αὐτοὶ ποὺ διασχίζουν τὴ θάλασσα μὲ πλοῖα», καὶ τὰ λοιπά.

Ἐκκλ. 1, 7.— «Ὅλοι οἱ χεῖμαρροι χύνονται στὴ θάλασσα, καὶ ἡ θάλασσα δὲν γεμίζει».

Παροιμ. 8, 29.— «Ὅταν καθόριζε τὰ ὄρια τῆς θάλασσας, τῆς ὁποίας τὰ νερὰ δὲν θὰ τὰ ξεπεράσουν».

Ἦσ. 43, 16.— «Ὁ Κύριος εἶναι αὐτὸς ποὺ σᾶς ἀνοιξε δρόμο μέσα στὴ θάλασσα, καὶ δίοδο ἀνάμεσα σὲ πλῆθος ὑδάτων».

Ἱερ. 5,22.— «Ὁ τάξας ἄμμον ὄριον τῆ θαλάσση προστάγματι αἰωνίῳ, καὶ οὐχ ὑπερβήσεται αὐτό, καὶ ταραχθήσεται καὶ ἠχῆσουσι τὰ κύματα αὐτῆς, καὶ οὐχ ὑπερβήσεται αὐτό. Ὁ δοὺς κραυγὴν ἐν θαλάσση, καὶ ἐκοίμισεν τὰ κύματα αὐτῆς. Κύριος ὁ παντοκράτωρ ὄνομα αὐτοῦ».

Σοφ. Σολ. 14,2-5.— «Τὴν μὲν ὀλκάδα ὀρέξει πορισμῶν ἐπενόησαν ἄνθρωποι, τεχνίτης δὲ σοφία κατεσκεύασεν. Ἡ δὲ σή, Πάτερ, διακυβερνᾷ πρόνοια· ὅτι καὶ ἐν θαλάσση ἔδωκας ὁδόν, καὶ ἐν ὕδασι τρίβον ἀσφαλῆ, δεικνὺς ὅτι δύνασαι ἐκ παντὸς σώζειν, εἰ καὶ ἄνευ τέχνης τις ἐπιβῆ. Θέλεις δὲ μὴ ἀργὰ εἶναι τὰ τῆς σοφίας ἔργα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐλαχίστῳ ζύλῳ πιστεύουσιν ἄνθρωποι ψυχᾶς, καὶ διελθόντες κλύδωνας σχεδία ἐσώθησαν».

Σοφ. Σειρ. 24,17.— «Οἱ πλείονες τὴν θάλασσαν διηγῆσαντο τὸν κίνδυνον αὐτῆς καὶ ἀκοῆ ὠτίων ἡμῶν θαυμάζομεν. Καὶ ἐκεῖ τὰ θαυμάσια καὶ παράδοξα ἔργα, ἀποικία παντὸς ζώου, κτίσις κητῶν».

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὴν Ἐξαήμερον, 4,3.— Μαινομένη πολλάκις ἐξ ἀνέμων θάλασσα καὶ εἰς ὕψος μέγιστον διανισταμένη τοῖς κύμασιν, ἐπειδὴν μόνον τῶν αἰγιαλῶν ὕψηται, εἰς ἀφρὸν διαλύσασα τὴν ὀρμὴν, ἐπανῆλθεν. «Ἡ ἐμὲ οὐ φοβηθήσεσθε, λέγει Κύριος, τὸν τιθέντα ἄμμον ὄριον τῆ θαλάσση;». Τῷ ἀσθενεστάτῳ πάντων, τῆ ψάμμῳ, ἢ ταῖς βίαις τῶν ἀνέμων ἀφόρητος χαλινοῦται θάλασσα.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 4,6.— Ἡδὺ δὴ θέαμα, λευκαιομένη θάλασσα, γαλήνης αὐτὴν σταθερᾶς κατεχούσης· ἡδὺ δὲ καὶ ὅταν πρᾶξεις αὔραις τραχυνομένη τὰ νῶτα, πορφυροῦσαν χροῖαν ἢ

Ἱερ. 5, 22— «Ἐγὼ ἔχω βάλει τὴν ἄμμο ὄριο στὴ θάλασσα μὲ αἰῶνια προσταγή, τὸ ὁποῖο ὄριο δὲν θὰ τὸ ξεπεράσει ποτέ. Θὰ ἀναταράσσεται ἡ θάλασσα, καὶ θὰ ἤχουῦν τὰ κύματά της, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ὄριο δὲν θὰ τὸ ξεπεράσει. Αὐτὸς ποὺ δίνει τὸν θόρυβο στὴ θάλασσα καὶ καταπραΰνει τὰ κύματά της, τὸ ὄνομα του εἶναι Κύριος παντοκράτορας».

Σοφ. Σολ. 14, 2-5.— «Τὸ πλοῖο τὸ ἐπινόησαν οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴν ἐπιθυμία τοῦ κέρδους, ἀλλὰ τὸ κατασκεύασε ὁ τεχνίτης μὲ τὴ σοφία, καὶ τὸ κυβερνᾷ ἡ δική σου, Πατέρα, πρόνοια· διότι εἶσαι ἐκείνος ποὺ καὶ στὴ θάλασσα ἀνοιξες δρόμο, καὶ πάνω στὰ κύματα δίοδο ἀσφαλῆ, δείχνοντας ὅτι μπορεῖς νὰ σώξεις τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ κάθε κίνδυνο, ἐὰν κάποιος, χωρὶς νὰ ἔχει ναυτικὴ πείρα, ἀνέβει στὸ πλοῖο. Καὶ θέλεις νὰ μὴ μένουν ἀργὰ τὰ ἔργα τῆς σοφίας, γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐμπιστεύονται τῇ ζωῇ τους σὲ ἓνα πολὺ μικρὸ ξύλο, καί, περνώντας τρικυμίες μὲ μιὰ σχεδία, νὰ σώζονται».

Σοφ. Σειρ. 24, 17.— «Αὐτοὶ ποὺ διαπλέουν τὴ θάλασσα διηγοῦνται τοὺς κινδύνους της, καὶ ἔμεῖς ἀκούοντας τίς διηγῆσεις τους θαυμάζουμε. Ἐκεῖ στὴ θάλασσα ὑπάρχουν θαυμάσια καὶ παράδοξα δημιουργήματα, ἀποικία κάθε εἶδους ζώου καὶ κατοικία μεγάλων κητῶν».

Μ. Βασιλείου, εἰς τὴν Ἑξαήμερον, 4, 3.— Ἐάν πολλές φορές ἡ θάλασσα μαίνεται ἀπὸ τοὺς ἀνέμους καὶ τὰ κύματά της φτάσουν σὲ πολὺ μεγάλο ὕψος, ὅταν καὶ μόνο ἀκουμπήσουν στὸ γυαλὸ, ἡ ὀρμή της διαλύεται σὲ ἀφρὸ καὶ ἐπανέρχεται στὴ θέση της. Ἡ μήπως δὲν φοβᾶσαι ἐμένα, λέει ὁ Κύριος, ποὺ βάζω ὡς ὄριο στὴ θάλασσα τὴν ἄμμο¹¹⁴; Μὲ τὸ πιὸ ἀδύνατο ἀπὸ ὅλα, τὴν ἄμμο, χαλιναγωγεῖται ἡ φουτρουνιασμένη ἀπὸ τὴ πίεση τῶν ἀνέμων θάλασσα.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π. 4, 6.— Παρουσιάζει εὐχάριστο θέαμα ἡ θάλασσα καθὼς λάμπει, ὅταν ἐπικρατεῖ σ' αὐτὴν σταθερὴ γαλήνη. Ἄλλ' εἶναι εὐχάριστο καὶ ὅταν μὲ τὴν ἀπαλὴ αὔρα κυματίζουν τὰ νῶτα της καὶ προσφέρει σ' αὐτοὺς ποὺ τὴ βλέπουν χρῶμα πορ-

114. Ἱερ. 5, 22.

κνανήν τοῖς ὄρωσιν προσβάλλῃ· ὅτε οὐδὲ τύπτει βιαίως τὴν γείτονα χέρσον, ἀλλ' οἶον εἰρηνικαῖς τισι περιπλοκαῖς ἀσπάζεται.

Τοῦ ἰδίου, ὁπ.π., 4, 7.— Θάλασσα συνάπτει δι' ἑαυτῆς ἀκώλυτον τοῖς ναυτιλομένοις τὴν ἐπιμιξίαν παρεχομένη, καὶ πλούτου 5 πρόξενος ἐμπόροις γίνεται, καὶ τὰς τοῦ βίου χρείας ἐπανορθοῦται ραδίως· ἐξαγωγὴν μὲν τῶν περιττῶν τοῖς εὐθηνουμένοις παρεχομένη, ἐπανόρθωσιν δὲ τοῦ λείποντος χαριζομένη τοῖς ἐνδεέσιν.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγος ΚΗ', Θεολογικὸς 2ος.— Θαλάσσης, εἰ μὲν τὸ μέγεθος οὐκ εἶχον θαυμάσαι, ἐθαύμασα ἂν τὸ ἡμερον, καὶ πῶς ἴσταται λελυμένη τῶν ἰδίων ὄρων ἐντός· εἰ δὲ μὴ τὸ ἡμερον, πάντως τὸ μέγεθος. Ἐπεὶ δὲ ἀμφοτέρως δύναμιν ἐπαινέσωμεν. Τί τὸ συναγαγόν; τί τὸ δῆσαν; πῶς ἐπαίρεται καὶ ἴσταται, λελυμένη τῶν ἰδίων ὄρων ἐντός, ὥσπερ 15 αἰδουμένη τὴν γείτονα γῆν; Πῶς δέχεται ποταμοὺς πάντας, καὶ ἡ αὐτὴ διαμένει διὰ πλήθους περιουσίαν; πῶς ψάμμος ὄριον αὐτῆ; πηλίκον τῷ στοιχείῳ πρόσταγμα ἐγύρωσεν ἐπὶ πρόσωπον ὕδατος; Τοῦτο τῆς ὑγρᾶς φύσεως ὁ δεσμός. Πῶς δὲ τὸν χερσαῖον νατίλον ἄγει ξύλω μικρῷ καὶ πνεύματι; Τοῦτο οὐ θαυμάζεις ὄρῳ; Οὐδὲν ἐξίστατό σου ἡ διάνοια, ἵνα γῆ καὶ θάλασσα δεθῶσιν 20 ταῖς χρεαῖαις διὰ τῆς ἐπιμιξίας, εἰς ἓν ἔλθῃ τῷ ἀνθρώπῳ, τὰ τοσοῦτον ἀλλήλων διεστηκότα κατὰ τὴν φύσιν.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγος Ι.— Τί δὲ θάλασσα καὶ γῆ πρᾶως ἀλλήλαις ἐπιμιγνύμενα, καὶ διαδόντα χρηστῶς, καὶ ἀντιλαμβάνοντα, καὶ φιλανθρώπως τὸν ἀνθρωπον τρέφει, καὶ τῷ ἀνθρώπῳ τὰ παρ' ἑαυτῶν χορηγοῦντα πλουσίως καὶ φιλοτίμως;

Ἰω. Χρυσοστόμου.— «Οἱ καταβαίνοντες εἰς θάλασσαν ἐν πλοίοις, αὐτοὶ εἶδον τὰ θαυμάσια Κυρίου ἐν τῷ βυθῷ». Ποῖα

φυρὸ ἢ γαλάζιο· τότε δὲν χτυπᾶ μὲ βία τὴ γειτονικὴ τῆς ξηρᾶ, ἀλλὰ τὴν ἀσπάζεται ἀγκαλιάζοντάς τὴν κατὰ κάποιον τρόπο εἰρηνικά.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π. 4, 7.— Ἡ θάλασσα ἐνώνει μὲ τὸν ἑαυτὸ τῆς τὶς ἠπείρους, δίνοντας στοὺς ναυτικούς τὴ δυνατότητα νὰ ἐπικοινωνοῦν ἀνεμπόδιστα, στοὺς ἐμπόρους γίνεται αἰτία πλουτισμοῦ, καὶ ἐξυπηρετεῖ εὐκολὰ τὶς ἀνάγκες τῆς ζωῆς· διότι δίνει τὴ δυνατότητα σ' αὐτοὺς ποὺ ἔχουν πολλὰ νὰ ἐξάγουν ὅσα τοὺς περισσεύουν, σὲ ὅσους πάλι ἔχουν ἔλλειψη, νὰ συμπληρώσουν ὅσα τοὺς λείπουν.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγος ΚΗ', Θεολογικός 2.— Ἄν δὲν θαύμαζα τὴν ἔκτασιν τῆς θάλασσης, θὰ μπορούσα νὰ θαυμάσω τὴν ἠρεμία τῆς καὶ τὸ πῶς στέκεται λυτὴ μέσα στὰ ὄριά τῆς, κ' ἂν δὲν θαύμαζα τὴν ἠρεμίαν τῆς, θὰ θαύμαζα ὅπως ὅποτε τὴν ἔκτασίν τῆς. Ἐπειδὴ ὅμως θαυμάζω καὶ τὰ δύο, γι' αὐτὸ ἅς ἐπαινέσουμε τὴ δύναμιν ποὺ ὑπάρχει καὶ στὰ δύο. Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ τὴν συγκέντρωσε; Τί εἶναι αὐτὸ ποὺ τὴν ἔδεσε; Πῶς σηκώνεται καὶ στέκεται, λυμένη μέσα στὰ ὄριά τῆς, σὰν νὰ ντρέπεται τὴ γειτονικὴ τῆς γῆ; Πῶς, ἐνῶ δέχεται ὅλους τοὺς ποταμούς, αὐτὴ μένει πάλι ἴδια ἐξαιτίας τοῦ ὄγκου τῆς; Πῶς ἡ ἄμμος γίνεται μέσο ἠρεμίας γι' αὐτήν; Ποιό τόσο μεγάλο πρόσταγμα στὸ στοιχεῖο αὐτό, τὴν ἄμμο, τὸ ἔκανε νὰ περικυκλώσει ὅλο τὸ νερό; Αὐτὸ ἀποτελεῖ τὰ δεσμὰ τῆς ὑγρῆς φύσεως. Καὶ πῶς ὀδηγεῖ τὸν χερσαῖον ναυτικὸ μὲ ἓνα μικρὸ ξύλον καὶ μὲ τὸν ἄερα; Αὐτὸ δὲν τὸ θαυμάζεις βλέποντάς το; Δὲν ἀπορεῖ ἡ διάνοιά σου, τὸ πῶς δέθηκαν ἡ ξηρὰ καὶ ἡ θάλασσα γιὰ τὶς ἀνάγκες μὲ τὴν ἐπικοινωνίαν καὶ ἐνώθηκαν γιὰ χάριν τοῦ ἀνθρώπου, αὐτὰ ποὺ ἀπὸ τὴ φύσιν τοὺς ἀπέχουν τόσο πολὺ μεταξύ τους;

Τοῦ ἰδίου, Λόγος Ιος.— Γιατί ἡ θάλασσα καὶ ἡ στεριά, ἐνούμενα ἠρεμα μεταξύ τους, καὶ παρέχοντας γενναῖα καὶ παίρνοντας, καὶ τρέφουν τὸν ἄνθρωπον φιλόνηρον, καὶ παρέχουν στὸν ἄνθρωπον τὰ προϊόντα τοὺς πλουσιπάρουχα καὶ γενναιόδωρα;

Ἰω. Χρυσόστομος. «Αὐτοὶ ποὺ ταξιδεύουν στὴ θάλασσα μὲ τὰ πλοῖα, αὐτοὶ βλέπουν τὰ θαυμάσια τοῦ Κυρίου στὸν θυθόν»¹¹⁵. Ποιὰ

θαυμάσια; Πέλαγος ἄχρι νεφῶν ἀνοιδαῖνον, γῆν ἐν μέσοις ὕδασιν ὑπολάμπουσαν, τὸ σκάφος ἀπὸ μετεώρου κρεμάμενον κύματος, καὶ νῦν μὲν καθάπερ κρημοῖς τοῖς κοιλώμασι τῶν ὑδάτων ἐνολισθαῖνον, νῦν δὲ κορυφουμένου τοῦ κύματος ἀνασφενδονούμενον εἰς ἀέρα.

Τοῦ ἰδίου.— Ταρασσομένη θάλασσα ταῖς ἐμβολαῖς τῶν πνευμάτων ἐκ πυθμένος καὶ ὠθουμένη βιαίως τῆς ψάμμου τοῦς ὄρους οὐχ ὑπερβάλλεται. «Ὅριον γὰρ ἔθου», φησὶν, «ὃ οὐ παρελεύσεται». Ἄλλ' ὅταν ἐκ πελάγους κυλιόμενον διαδράμη τὸ κῦμα καὶ παφλάζον κοιλανθῆ καὶ βρυχώμενον, καὶ εὐθὺς ἀνακλᾶται καὶ ἀνελίττεται, καὶ ὥσπερ ἐπὶ κεφαλῆς παλαιόμενον ὑποκύπτει αἰδοῖ καὶ δέει καὶ εἰς ἑαυτὸ διαλύεται καὶ ὀροθέσιον οὐχ ὑποτρέχει τῆς ψάμμου. Ὡ τοῦ θαύματος! τὴν μεγάλην καὶ φοβερὰν θάλασσαν ἢ εὐριπος ψάμμος ἀποτειχίζει, καὶ γῆ λεπτή καὶ χνοώδης ἢ ὑπὸ τῶν πνευμάτων τῆδε κάκειῖσε διαχαιομένη μαινομένοις κύμασι γίνεται χαλινός.

Φίλωνος.— Ἄξιον θαυμάσαι θάλασσαν, δι' ἧς τὰς ἀντιδόσεις τῶν ἀγαθῶν αἱ χῶραι ἀλλήλαις ἀντεκτείνουσιν, καὶ τὰ μὲν ἐνδέοντα λαμβάνουσιν, ὧν δὲ ἀργοῦσι, περιουσίαν ἀναπέμπουσι.

Τίτλος ι'.— Περὶ θυγατέρων.

Ἄριθμ. 30,4-6.— «Ἐὰν γυνὴ εὐξῆται εὐχὴν καὶ ὀρίσῃται ὀρισμῶ ἐν τῷ οἴκῳ πατρὸς αὐτῆς ἐν τῇ νεότητι αὐτῆς, καὶ ἀκούσῃ ὁ πατὴρ αὐτῆς τὰς εὐχὰς αὐτῆς καὶ τοὺς ὀρισμοὺς αὐτῆς, οὐδ' ὠρίσατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, καὶ παρασιωπήσῃ αὐτῆς ὁ πατὴρ, καὶ στήσονται πᾶσαι αἱ εὐχαὶ αὐτῆς, μενοῦσιν αὐτῇ. Ἐὰν δὲ ἀνανεύων ἀνανεύῃ ὁ πατὴρ αὐτῆς πάσας τὰς εὐχὰς αὐτῆς, καὶ τοὺς ὀρισμοὺς οὐδ' ὠρίσατο, οὐ στήσονται· καὶ Κύριος καθαριεῖ αὐτήν, ὅτι ἀνένευσεν ὁ πατὴρ αὐτῆς».

θαυμάσια; Τὸ πέλαγος πού ὅταν φουσκώνει φτάνει σὰ σύννεφα, τῇ γῇ νὰ ὑπολάμπει μέσα σὰ νερά, τὸ σκάφος νὰ κρέμεται ἀπὸ τὸ μετέωρο κῦμα, καὶ ἄλλοτε νὰ γλυστῆρᾷ σὰ κοιλώματα τῶν ὑδάτων σὰν σὲ γκρεμούς, καὶ ἄλλοτε καθὼς ὑψώνεται τὸ κῦμα νὰ ἐκσφενδονίζεται στὸν ἄερα.

Τοῦ ἰδίου.— Ὅταν ἡ θάλασσα ἀναταράσσεται μέχρι τὸν πυθμένα μὲ τὰ ὀρηκτικὰ φυσητάματα τῶν ἀνέμων καὶ σπρώχνεται βίαια, δὲν ξεπερνᾷ τὰ ὄρια τῆς ἄμμου. Διότι, λέει, «ἔβαλε ὄριο, τὸ ὁποῖο δὲν ξεπερνᾷ»¹¹⁶. Ἄλλ' ὅταν, κυλώντας τὸ κῦμα ἀπὸ τὸ πέλαγος, φτάσει παφλάζοντας καὶ μουγκρίζοντας στὴν παραλία, βαθουλώνει καὶ ἀμέσως γυρίζει πρὸς τὰ πίσω καὶ ξετυλίγεται, καὶ σὰν νὰ χτυπιέται στὸ κεφάλι ὑποχωρεῖ ἀπὸ ντροπῇ καὶ φόβο καὶ διαλύεται στὸν ἑαυτό του, καὶ δὲν ὑποσκελίζει τὸ ὄριο τῆς ἄμμου. Τί ἐξαισιο θαῦμα! Ἡ ἀσταθῆς ἄμμος σταματᾷ τὴ μεγάλη καὶ φοβερὴ θάλασσα, καὶ λεπτὸ χῶμα, σὰν χνοῦδι, πού ἀπὸ τὸν ἄερα σκορπίζεται ἐδῶ κι' ἐκεῖ, γίνεται χαλινάρι σὰ μανιασμένα κύματα.

Φίλωνος.— Ἀξίζει νὰ θαυμάσει κανεὶς τὴ θάλασσα, μέσω τῆς ὁποίας οἱ χῶρες ἀνταλλάσσουν μεταξύ τους τὰ ἀγαθὰ, παίρνοντας αὐτὰ πού τοὺς χρειάζονται καὶ στέλλοντας ἀντίστοιχα αὐτὰ πού τοὺς περισσεύουν καὶ τοὺς εἶναι ἄχρηστα.

Τίτλος 10.— Γιά τὶς θυγάτερες.

Ἀριθμ. 30, 4-6.— «Ἐὰν μιὰ γυναίκα κάνει τάμα καὶ ὀρίσει ὅτι θὰ στερηθεῖ κάτι, ἐνῶ ἀκόμα βρίσκεται στὸ σπίτι τοῦ πατέρα της καὶ σὰ νιάτα της, καὶ ἀκούσει ὁ πατέρας της τὸ τάμα της καὶ αὐτὸ πού ὀρισε ὅτι θὰ στερήσει ἀπὸ τὸν ἑαυτό της, καὶ σιωπήσει ὁ πατέρας της, ὅλα τὰ τάματά της εἶναι ἔγκυρα καὶ πρέπει νὰ ἐκπληρωθοῦν. Ἐὰν ὁμως ὁ πατέρας της δὲν ἐγκρίνει ὅλα τὰ τάματά της καὶ τοὺς ὀρισμούς πού ἔκανε, τότε εἶναι ἄκυρα, καὶ ὁ Κύριος θὰ τὴν ἀπαλλάξει ἀπὸ τὶς ὑποχρεώσεις της, ἐπειδὴ ὁ πατέρας της δὲν τὴς ἐνέκρινε».

116. Ψαλμ. 103, 9.

Σοφ. Σειρ. 7,24-25.— «*Θυγατέρες σοί εἰσιν; Πρόσεχε τῶ σώματι αὐτῶν, καὶ μὴ ἰλαρώσης πρὸς αὐτάς τὸ πρόσωπόν σου. Ἐκδίδου θυγατέρα, καὶ ἔση τετελεκῶς ἔργον μέγα, καὶ ἀνδρὶ συνετῶ δώρησαι αὐτήν*».

5 Σοφ. Σειρ. 41,9.— «*Θυγάτηρ πατρὶ ἀπόκρυφος ἀγρυπνία καὶ ἡ μέριμνα αὐτῆς ἀφιστᾷ ὕπνον*».

Σοφ. Σειρ. 26,10.— «*Ἐπὶ θυγατρὶ ἀδιατρόπῳ στερέωσον φυλακὴν*».

Σοφ. Σειρ. 22,3-5.— «*Θυγάτηρ ἐπ' ἐλαττώσει γίνεται. Θυγάτηρ φρονιμὴ κληρονομήσει ἀνδρα αὐτῆς, καὶ ἡ καταισχύνουσα, εἰς λύπην γεννήσαντος. Πατέρα καὶ ἀνδρα καταισχύνει ἡ θρασεῖα, καὶ ὑπὸ ἀμφοτέρων ἀτιμασθήσεται*».

Α' Τιμ. 5,14.— «*Βούλομαι τὰς νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν*».

Τίτλος ια'.— Περὶ τοῦ μὴ θαρρεῖν τινὶ ὡς ἐτυχεν.

Μιχ 7,5-6.— «*Μὴ καταπιστεύετε ἐν φίλοις, μηδὲ ἐλπίζετε ἐπὶ ἡγουμένοις. Ἀπὸ τῆς συγκοίτου σου φύλαξον τοῦ ἀναθέσθαι αὐτῇ, τί ποιῶν. Διότι υἱὸς ἀτιμάζει πατέρα, καὶ θυγάτηρ ἐπανεστηκεν ἐπὶ μητέρα αὐτῆς, νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς.*
20 *Ἐχθροὶ ἀνδρὸς πάντες οἱ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ*».

Ἱερ. 9,4-5.— «*Ἐκαστος ἀπὸ τοῦ πλησίον αὐτοῦ φυλάξασθε καὶ ἐπ' ἀδελφῆς μὴ πεποιθήτε· ὅτι πᾶς ἀδελφὸς πτέρνη πτερνιεῖ, καὶ πᾶς φίλος δολίαν πορεύεται· ἕκαστος τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καταπαίζεται*».

25 Σοφ. Σειρ. 8,19.— «*Ἐνώπιον ἀλλοτρίου μὴ ποιήσης κρυπτόν· οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται. Παντὶ ἀνθρώπῳ μὴ ἐκφαινε καρδίαν σου, ἵνα μὴ ὄνειδίσῃ σε*».

Σοφ. Σειρ. 7, 24-25.— «Ἔχεις θυγατέρες; Πρόσεχε τὸ σῶμα τους, καὶ νὰ μὴ δείχνεις σ' αὐτὲς πρόσωπο χαρούμενο. Πάντρευε τὴ θυγατέρα σου καὶ θὰ κάνεις ἕτοι μεγάλο ἔργο, δώρισέ την ὁμῶς σὲ ἄνδρα συνετόν».

Σοφ. Σειρ. 41, 9.— «Ἡ θυγάτερα εἶναι γιὰ τὸν πατέρα κρυφὴ ἀγρυπνία, καὶ ἡ φροντίδα γι' αὐτὴν διώχνει τὸν ὕπνο του».

Σοφ. Σειρ. 26, 10. «Τὴν ἀδιάντροπη θυγατέρα νὰ τὴν παρακολουθεῖς συνέχεια».

Σοφ. Σειρ. 22, 3-5.— («Ἡ ἀπαίδευτη) θυγατέρα γίνεται ἀφορμὴ μειώσεως τῆς καλῆς φήμης τοῦ πατέρα της. Ἡ συνετὴ θυγατέρα θὰ κληρονομήσει τὸν ἄνδρα της, ἐνῶ αὐτὴ πού τὸν ντροπιάζει, θὰ εἶναι λύπη γιὰ ἐκεῖνον πού τὴ γέννησε. Τὸν πατέρα καὶ τὸν ἄνδρα της τοὺς καταντροπιάζει ἡ αὐθάδης θυγατέρα, καὶ θὰ καταφρονηθεῖ καὶ ἀπὸ τοὺς δύο».

Α' Τιμ. 5, 14.— «Θέλω οἱ νεώτερες χῆρες νὰ παντρεύονται, νὰ γεννοῦν παιδιά, νὰ διευθύνουν τὸ σπίτι τους».

Τίτλος 11.— Γιὰ τὸ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐμπιστευόμαστε κάποιον στὴν τύχη.

Μιχ. 7, 5-6.— «Νὰ μὴ ἔχετε καμμιά ἐμπιστοσύνη στοὺς φίλους, οὔτε νὰ στηρίζετε τὶς ἐλπίδες σας στοὺς ἀρχηγούς σας. Νὰ φυλάγεται ἀπὸ τὴ γυναῖκα σου καὶ νὰ μὴ τῆς ἐμπιστεύεσαι αὐτὸ πού κάνεις. Διότι ὁ γιὸς ἀτιμάζει τὸν πατέρα, ἡ θυγατέρα ἐπαναστατεῖ ἐναντίον τῆς μητέρας της, καὶ ἡ νύφη ἐναντίον τῆς πεθερᾶς της. Ὅλα τὰ μέλη τῆς οἰκογένειας εἶναι ἐχθροὶ τοῦ ἄνδρα».

Ἱερ. 9, 4-5.— «Ὁ καθένας νὰ φυλάγεται ἀπὸ τὸν διπλανό του, καὶ στοὺς ἀδελφούς σας νὰ μὴ ἔχετε ἐμπιστοσύνη· διότι κάθε ἀδελφὸς προσπαθεῖ νὰ ὑποσκελίσει τὸν ἀδελφὸ του, καὶ κάθε φίλος φέρεται μὲ δολιότητα· ὁ καθένας ἐμπαιξίζει τοὺς ἀδελφούς του».

Σοφ. Σειρ. 8, 19.— «Μπροστὰ σὲ ξένον μὴ κάνεις κάτι πού πρέπει νὰ μείνει μυστικό· διότι δὲν ξέρεις τί θὰ ἐπακολουθήσει. Μὴ ἀνοίγεις τὴν καρδιά σου σὲ κάθε ἄνθρωπο, γιὰ νὰ μὴ σὲ πικράνει».

Σοφ. Σειρ. 37,10.— «Μὴ συμβουλεύου μετὰ τοῦ ὑποβλεπομένου σε ἀπὸ τῶν ζηλούντων ἐγκρυψον βουλήν σου. Μὴ παντὶ ἀνθρώπῳ ἔκφαινε καρδίαν σου».

Τίτλος ιβ'.— *Περὶ θερισμοῦ καὶ τρυγητοῦ.*

5 Λευϊτ. 19,9.— «Ἐκθεριζόντων ὑμῶν τὸν θερισμὸν τῆς γῆς ὑμῶν, οὐ συντελέσετε τὸν θερισμὸν ὑμῶν τοῦ ἀγροῦ τοῦ ἐκθερίσαι, καὶ τὰ ἀποπίπτοντα τοῦ θερισμοῦ σου οὐ συλλέξεις, καὶ τὸν ἀμπελῶνά σου οὐκ ἐπανατρυγήσεις, οὐδὲ ράγας τοῦ ἀμπελῶνός σου συλλέξεις. Τῷ πτωχῷ καὶ τῷ προσηλύτῳ ἀφέσεις αὐτά».

Τίτλος ιγ'.— *Περὶ θηρευτῶν.*

Δευτ. 22,6–7.— «Ἐὰν συναντήσης νοσσιὰν ὀρνέου ἐν τῇ ὁδοῦ ἐπὶ παντὶ δένδρῳ καὶ ἢ μήτηρ θάλπη ἐπὶ τῶν νεοσσῶν ἢ ἐπὶ τῶν ὠῶν, οὐ λήψη τὴν μητέρα μετὰ τῶν τέκνων. Ἀποστολῆ ἀποστελεῖς τὴν μητέρα, τὰ δὲ παιδία λήψη ἑαυτῷ, ἵνα εὖ σοι γέ-
15 νηται καὶ πολυήμερος ἔσῃ».

Σοφ. Σειρ. 37, 10.— «Μή ζητᾶς συμβουλή ἀπὸ ἄνθρωπο πὺν σὲ ὑποβλέπει· κρύβε τίς σκέψεις σου ἀπὸ αὐτοὺς πὺν σὲ ζηλεύουν. Νὰ μὴ ἀνοίγεις τὴν καρδιά σου σὲ κάθε ἄνθρωπο».

Τίτλος 12.— Γιά τὸν θερισμὸ καὶ τὸν τρυγητό.

Λευϊτ. 19, 9.— «Ὅταν θερίζετε τὰ χωράφια σας, νὰ μὴ κάνετε τελειωτικὸ τὸ θερισμὸ τοῦ χωραφιοῦ σας, καὶ νὰ μὴ μαζεύεις τὰ στάχυα πὺν πέφτουν κατὰ τὸν θερισμὸ· ἐπίσης τὸ ἀμπέλι σου νὰ μὴ τὸ τρυγήσεις γιὰ δεύτερη φορὰ, οὔτε νὰ μαζεύεις τίς ρῶγες τοῦ ἀμπειοῦ σου πὺν θὰ πέσουν. Νὰ τὰ ἀφήσεις αὐτὰ γιὰ τὸν φτωχὸ καὶ τὸν προσήλυτο».

Τίτλος 13.— Γιά τοὺς κυνηγούς.

Δευτ. 22, 6-7.— «Ἐὰν συναντήσεις φωλιὰ πουλιῶν στὸ δρόμο, σὲ κάθε δέντρο, καὶ ἡ μητέρα ζεσταίνει τὰ πουλιὰ ἢ τὰ αὐγά της, νὰ μὴ πάρεις τὴ μητέρα μαζί μὲ τὰ πουλιὰ. Νὰ ἀφήσεις ἐλεύθερη τὴ μητέρα, καὶ τὰ πουλιὰ νὰ τὰ πάρεις γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου, γιὰ νὰ εὐτυχίσεις καὶ νὰ ζήσεις χρόνια πολλὰ».

ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ Ι

Τίτλος α'.— *Περὶ ἰαμάτων ὑπὸ Κυρίου καὶ προφητῶν γινομένων.*

Δ' Βασ. 5,9-13.— «Παρεγένετο Νεεμὰν σὺν τοῖς ἄρμασιν αὐτοῦ καὶ ἔστη ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ οἴκου Ἐλισσαιέ. Καὶ ἐπέστειλε
5 πρὸς αὐτὸν Ἐλισσαιέ ἄγγελον, λέγων· Πορευθεὶς λούσαι ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ἐπτάκις, καὶ ἐπιστρέψει ἡ σὰρξ σου ἐπὶ σοί, καὶ καθαρισθήσῃ. Καὶ ἐθυμώθη Νεεμὰν καὶ εἶπεν· Ἴδου ἔλεγον, ἐξελεύσεται πρὸς με καὶ ἐπικαλέσεται ἐν ὀνόματι Κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ λεπρὸν καὶ ἐπισυνάξει
10 αὐτὸ ἀπὸ τῆς σαρκός μου. Οὐκ ἀγαθὸς Ἀρβάναι καὶ Φαρφὰδ ποταμοὶ Δαμασκοῦ ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην, καὶ ὑπὲρ πάντα τὰ ὕδατα Ἰσραήλ; Οὐχὶ πορευθεὶς λούσομαι ἐν αὐτοῖς καὶ καθαρισθήσομαι; Καὶ προσῆλθον οἱ παῖδες αὐτοῦ καὶ εἶπον αὐτῷ· Πάτερ, εἰ μέγαν λόγον ἐλάλησε πρὸς σέ ὁ προφήτης, οὐκ ἂν ἐποίησας; Κα-
15 θότι εἶπεν πρὸς σέ, Λούσαι καὶ καθαρίσθητι; Καὶ κατέβη Νεεμὰν καὶ ἐβαπτίσασατο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ἐπτάκις, κατὰ τὸ ρῆμα τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ».

Δ' Βασ. 20,4-6.— «Ἦν Ἡσαΐας ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ ρῆμα Κυρίου ἐγένετο πρὸς αὐτόν, λέγων· Ἐπίστρεψον καὶ ἐρεῖς πρὸς
20 Ἐζεκίαν ἡγούμενον τοῦ λαοῦ· Τάδε λέγει Κύριος ὁ Θεὸς Δαβὶδ πατρός σου· Ἦκουσα τῆς προσευχῆς σου καὶ εἶδον τὰ δάκρυά σου· Ἴδου ἐγὼ ἰάσομαί σε ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, καὶ ἀναβήσῃ εἰς τὸν οἶκον Κυρίου, καὶ προσθήσω ἐπὶ τὰς ἡμέρας σου ἕτη δεκαπέντε, καὶ ἐκ χειρὸς βασιλέως Ἀσσυρίων ρύσομαί σε, καὶ τὴν
25 πόλιν ταύτην».

ΣΤΟΙΧΕΙΟ Ι

Τίτλος 1.— Για τις θαρραπείες πού έγιναν από τὸν Κύριο καὶ τοὺς προφῆτες.

Δ' Βασιλ. 5, 9-13.— «Πῆγε ὁ Νεεμάν μὲ τὰ πολεμικά του ἄρματα καὶ στάθηκε μπροστὰ στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Ἐλισσαίου, καὶ ὁ Ἐλισσαῖος ἔστειλε σ' αὐτὸν ἀγγελιοφόρο καὶ τοῦ εἶπε· Πήγαινε νὰ λουστεῖς στὸν Ἰορδάνη ἑπτὰ φορές καὶ θὰ ξαναγίνει ἡ σάρκα σου ὅπως ἦταν καὶ θὰ καθαριστεῖς. Ὁ Νεεμάν θύμωσε καὶ εἶπε· Ἐγὼ ἔλεγα ὅτι θὰ θγεῖ νὰ μὲ συναντήσει καὶ νὰ ἐπικαλεσεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ του, καὶ νὰ βάλει τὸ χέρι του στὸ λεπρὸ μέρος τοῦ σώματός μου, καὶ θὰ περιμαζέψει τὴ λέπρα ἀπὸ τὸ σῶμα μου. Δὲν εἶναι καλύτεροι οἱ ποταμοὶ τῆς Δαμασκοῦ Ἄρβάνα καὶ Φαρφὰδ ἀπὸ τὸν Ἰορδάνη καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ νερὰ τοῦ Ἰσραὴλ; Γιατί νὰ μὴ πάω νὰ λουστῶ σ' αὐτοὺς καὶ νὰ καθαρισθῶ; Τὸν πλησίασαν ὅμως τότε τὰ παιδιὰ του καὶ τοῦ εἶπαν· Πατέρα μας, μήπως σοῦ εἶπε κανένα δύσκολο λόγο ὁ προφῆτης πού δὲν μπορεῖς νὰ τὸν κάνεις; Ἀπλῶς σοῦ εἶπε νὰ λουστεῖς καὶ θὰ καθαριστεῖς. Κατέβηκε τότε ὁ Νεεμάν καὶ βαπτίστηκε στὸν Ἰορδάνη ἑπτὰ φορές, ὅπως τοῦ εἶπε ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ».

Δ'. Βασιλ. 20, 4-6.— «Ὁ Ἡσαΐας βρισκόταν στὴν αὐλή, καὶ ἄκουσε τὸν Κύριο νὰ τοῦ λέει· Γύρισε πίσω καὶ πές στὸν Ἐζεκία, τὸν ἀρχηγὸ τοῦ λαοῦ μου· Τὰ ἐξῆς λέει ὁ Κύριος καὶ Θεὸς τοῦ πατέρα σου Δαβὶδ· Ἄκουσα τὴν προσευχὴ σου καὶ εἶδα τὰ δάκρυά σου. Θὰ σὲ θεραπεύσω λοιπὸν σὲ τρεῖς μέρες, καὶ θὰ μεταβεῖς στὸν ναὸ τοῦ Κυρίου, καὶ θὰ προσθέσω στὶς μέρες σου δεκαπέντε χρόνια, καὶ θὰ σὲ γλυτώσω ἐσένα καὶ τὴν πόλη ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ βασιλιᾶ τῶν Ἀσσυρίων».

Ματθ. 8,1-3.— «Μεταβαίνουντι αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. Καὶ ἰδοὺ λεπτὸς προσελθὼν προσεκύνει αὐτῷ, λέγων· Κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαι με καθαρῖσαι. Καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἤψατο αὐτοῦ, λέγων· Θέλω, καθαρῖσθη-
5 τι. Καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη».

Ματθ. 8,5-13.— «Εἰσελθόντι αὐτῷ εἰς Καπερναοῦμ, προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατοντάρχη, παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων· Κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικός, δεινῶς βασανιζόμενος. Καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω
10 αὐτόν. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος, ἔφη· Κύριε, οὐκ εἰμι ἰκανός, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπέ λόγον, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔχων ὑπ' ἑμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ· Πορεύθη-
15 τι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, Ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, Ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν τοῖς ἀκολουθοῦσιν· Ἀμὴν λέω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὔρον. Καὶ εἶπε τῷ ἑκατοντάρχη· Ὑπάγε καὶ ὡς ἐπίστευσας, γενηθήτω σοι».

Ματθ. 8,14.— «Ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν Πέτρου,
20 εἶδε τὴν πενθερὰν αὐτοῦ πυρέσσουσαν, καὶ ἤψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφήκεν αὐτὴν ὁ πυρετός».

Ματθ. 9,27-33.— «Παράγοντι τῷ Ἰησοῦ ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοὶ κρᾶζοντες καὶ λέγοντες· Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, υἱὸς Δαβὶδ. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· Πιστεύετε, ὅτι δύναμαι τοῦτο
25 ποιῆσαι; Λέγουσιν αὐτῷ· Ναί, Κύριε. Τότε ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν λέγων· Κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν. Καὶ ἀνεώχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. Αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον· καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου, ἐλάλησεν ὁ κωφός».

30 Ματθ. 12,9-10.— «Μεταβάς ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν. Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν τὴν χεῖρα ἔχων ξηράν. Τότε λέγει τῷ ἄνθρώπῳ· Ἐκτεινον τὴν χεῖρά σου, καὶ ἐξέτεινεν, καὶ ἀποκατεστάθη ὑγιής ὡς ἡ ἄλλη».

Ματθ. 14,36.— «Προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς

Μαθθ. 8, 1-3.— «Καθώς κατέβαινε ἀπὸ τὸ ὄρος τὸν ἀκολούθησε κόσμος πολὺς. Καὶ νὰ ἕνας λεπρὸς πλησιάζοντάς τον τὸν προσκύνησε λέγοντας· Κύριε, ἂν θέλεις, μπορεῖς νὰ μὲ καθαρίσεις. Ὁ Κύριος τότε ἀπλώσε τὸ χέρι του, τὸν ἄγγιξε καὶ εἶπε· Θέλω, καθαρίσου. Καὶ ἀμέσως καθαρίστηκε».

Μαθθ. 8, 5-13.— «Ὅταν μπήκε στὴν Καπερνούμ προσήλθε σ' αὐτὸν ἕνας ἑκατόνταρχος, ὁ ὁποῖος τὸν παρακαλοῦσε καὶ τοῦ ἔλεγε· Κύριε, ὁ δοῦλος μου κοιτάται στὸ σπίτι παράλυτος καὶ ὑποφέρει τρομερά. Καὶ ὁ Ἰησοῦς τοῦ εἶπε· Θὰ ἔρθω καὶ θὰ τὸν θεραπεύσω. Ἀπαντώντας ὁ ἑκατόνταρχος τοῦ εἶπε· Κύριε, δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ μπεῖς κάτω ἀπὸ τὴ στέγη μου· γι' αὐτὸ πὲς ἕνα μόνο λόγο καὶ θὰ θεραπευθεῖ ὁ δοῦλος μου. Διότι κ' ἐγὼ εἶμαι ἄνθρωπος ὑπὸ τὴν ἐξουσία ἄλλων καὶ ἔχω στὴν ἐξουσία μου στρατιῶτες, καὶ λέω στὸν ἕνα, Πήγαινε, καὶ πηγαίνει· καὶ στὸν ἄλλο, Ἔλα, καὶ ἔρχεται· καὶ στὸν δοῦλο μου, Κάνε αὐτό, καὶ τὸ κάνει. Ἀκούοντάς τον ὁ Ἰησοῦς εἶπε σ' αὐτοὺς πού τὸν ἀκολουθοῦσαν· Ἀλήθεια σᾶς λέω, οὔτε στοὺς Ἰσραηλιῆτες βρῆκα τόσο μεγάλη πίστη. Καὶ εἶπε στὸν ἑκατόνταρχο. Πήγαινε καὶ ἄς σοῦ γίνει ἔτσι ὅπως πίστεψες».

Μαθθ. 8, 14.— «Ὅταν πῆγε ὁ Ἰησοῦς στὸ σπίτι τοῦ Πέτρου, εἶδε τὴν πεθερά του νὰ ἔχει πυρετό, καὶ μόλος τῆς ἔπιασε τὸ χέρι, τὴν ἄφησε ὁ πυρετός».

Μαθθ. 9, 27-33.— «Καθὼς προχωροῦσε ὁ Ἰησοῦς τὸν ἀκολούθησαν δύο τυφλοὶ οἱ ὁποῖοι φώναζαν καὶ ἔλεγαν· Ἐλέησέ μας, Κύριε, υἱὲ τοῦ Δαβίδ. Καὶ ὁ Ἰησοῦς τοὺς εἶπε· Πιστεύετε, ὅτι μπορῶ νὰ τὸ κάνω αὐτό; Τοῦ λένε· Ναί, Κύριε. Τότε ἄγγιξε τὰ μάτια τοὺς λέγοντας· Ἄς γίνει ὅπως πιστεύετε. Καὶ ἄνοιξαν τὰ μάτια τοὺς. Καθὼς ὁμως ἐκεῖνοι ἔβγαιναν, τοῦ ἔφεραν ἕναν ἄνθρωπο κουφὸν διαμονισμένο, καὶ ἀφοῦ τοῦ βγήκε τὸ δαιμόνιο, ὁ κουφὸς μίλησε».

Μαθθ. 12, 9-10.— «Φεύγοντας ἀπὸ κεῖ ὁ Ἰησοῦς, πῆγε στὴ συναγωγή τοὺς. Καὶ νὰ, παρουσιάστηκε ἕνας ἄνθρωπος πού εἶχε ξερό τὸ χέρι του. Τότε εἶπε στὸν ἄνθρωπο· Ἄπλωσε τὸ χέρι σου. Τὸ ἀπλώσε καὶ ἔγινε πάλι γερό, ὅπως καὶ τὸ ἄλλο».

Μαθθ. 14, 36.— «Τοῦ ἔφεραν ὅλους τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τὸν πα-

ἔχοντας καὶ παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα μόνον ἄψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. Καὶ ὄσοι ἦσαν, διεσώθησαν».

Ματθ. 15,22.30.— «Ἰδοὺ γυνὴ Χαναanaία ἀπὸ τῶν ὀρίων ἐκεῖνων ἐξεληθοῦσα», καὶ τὰ λοιπά, «προσηλθὼν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλούς, τυφλούς, κωφούς, κυλλοῦς. Καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας Ἰησοῦ, καὶ ἑθεράπευσεν αὐτούς».

Ματθ. 17,14—18.— «Προσηλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτόν καὶ λέγων· Κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται, καὶ πολλάκις πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· Φέρετέ μοι αὐτόν ὧδε. Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον».

Ματθ. 20,30—34.— «Ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδὸν καὶ ἔκραζαν λέγοντες· Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε, υἱὲ Δαβὶδ. Καὶ ἐφώνησεν αὐτοὺς καὶ εἶπε· Τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν; Λέγουσιν αὐτῷ· Κύριε, ἵνα ἀνεωχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί. Σπλαχνισθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἤψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ἀνέβλεψαν».

Ἰω. 5,2ε.— «Ἦν ἄνθρωπος, καὶ εἶχεν τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη ἐν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτοῦ· καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Θέλεις ὑγιῆς γενέσθαι;» καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἰω. 9,6—7.— «Ταῦτα εἰπὼν, ἔπτυσεν χαμαί, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐνέχρισεν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ὑπαγε, νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλοάμ. Καὶ νιψάμενος ἦλθε βλέπων».

Λουκᾶ 8,41—44.— «Ἰδοὺ ἀνὴρ Ἰάειρος πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, παρεκάλει αὐτόν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκόν αὐτοῦ, ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἑτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκειν. Ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτόν, γυνὴ οὔσα ἐν ρύσει αἵματος, ὅπισθεν ἤψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ παράχρημα ἔστη ἢ ρύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς».

Λουκᾶ 8,49—55.— «Ἐτι λαλοῦντος, ἐπορεύθη τις ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ, ὅτι Τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον. Καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς, ἐφώνησε λέγων· Ἡ παῖς, ἐγείρου. Καὶ ἐπέστρεψεν τὸ πνεῦμα αὐτῆς».

ρακαλοῦσαν νὰ τοὺς ἀφήσει νὰ ἀγγίξουν τὴν ἄκρη τοῦ ἐνδύματός του, καὶ ὅσοι τὸ ἄγγιξαν, θεραπεύθηκαν».

Ματθ. 15, 22. 30.— «Μιὰ γυναίκα Χαναναία ἀπὸ τὴν περιοχὴ ἐκείνην βγήκε», καὶ τὰ λοιπὰ. «Καὶ ἦρθε σ' αὐτὸν κόσμος πολὺς, ποὺ εἶχαν μαζί τους κουτσούς, τυφλοὺς, κωφοὺς, κουλοὺς, καὶ τοὺς ἔρριξαν στὰ πόδια τοῦ Ἰησοῦ, κι' ἐκεῖνος τοὺς θεράπευσε».

Ματθ. 17, 14-18.— «Τὸν πλησίασε ἓνας ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος γονάτισε καὶ τοῦ εἶπε· Κύριε, λυπήσου τὸ παιδί μου, διότι σεληνιάζεται καὶ πολλὲς φορὲς πέφτει στὴ φωτιά, καὶ πολλὲς φορὲς στὸ νερό. Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπε· Φέρετε τό μου ἐδῶ. Ἐπέπληξε τότε αὐτὸ (τὸ δαιμόνιο), καὶ βγήκε ἀπ' αὐτὸν τὸ δαιμόνιο».

Ματθ. 20, 30-34.— «Νά, δύο τυφλοὶ ποὺ κάθονται κοντὰ στὸ δρόμο φώναζαν λέγοντας· Ἐλέησέ μας, Κύριε, υἱὲ τοῦ Δαβίδ. Καὶ ὁ Κύριος τοὺς φώναξε καὶ τοὺς ρώτησε· Τί θέλετε νὰ σᾶς κάνω; Τοῦ εἶπαν· Κύριε, νὰ ἀνοίξουν τὰ μάτια μας. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ποὺ τοὺς λυπήθηκε, ἄγγιξε τὰ μάτια τους καὶ ἄρχισαν νὰ βλέπουν».

Ἰω. 5, 2 ἔξ.— «Ἐνας ἄνθρωπος εἶχε τριάντα ὀκτῶ χρόνια ἀσθενής· καὶ ὁ Ἰησοῦς τὸν ρώτησε· Θέλεις νὰ γίνεις ὑγιής;», καὶ τὰ λοιπὰ.

Ἰω. 9, 6-7.— «Λέγοντας αὐτά, ἔφτυσε στὸ χῶμα, ἔκανε πηλὸ μὲ τὸ φτύσιμο, τὸν ἄλειψε στὰ μάτια τοῦ τυφλοῦ καὶ τοῦ εἶπε· Πήγαινε πλύσου στὴν κολυμβήθρα τοῦ Σιλωάμ. Καὶ ἀφοῦ πλύθηκε γύρισε βλέποντας».

Λουκᾶ 8, 41-44.— «Κάποιος ἄνθρωπος, ποὺ λεγόταν Ἰάειρος, ἔπεσε στὰ πόδια τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὸν παρακαλοῦσε νὰ πάει στὸ σπίτι του, διότι εἶχε μὰ μοναχοκόρη, ἡλικίας δώδεκα περίπου ἐτῶν, ποὺ ἦταν ἐτοιμοθάνατη. Καθὼς ὅμως πήγαινε, μὰ γυναίκα ποὺ ἔπασχε ἀπὸ αἱμορραγία ἄγγιξε ἀπὸ πίσω τὴν ἄκρη τοῦ ἐνδύματός του, καὶ ἀμέσως σταμάτησε ἡ αἱμορραγία της».

Λουκᾶ 8, 49-55.— «Ἐνῶ ἀκόμα μιλοῦσε, ἦρθε κάποιος ἀπὸ τὸν ἀρχισυνάγωγος καὶ τοῦ εἶπε, Ἡ θυγατέρα σου πέθανε· μὴν ἐνοχλεῖς τὸν δάσκαλο. Ὁ Ἰησοῦς ὅμως, ἀφοῦ πῆγε στὸ σπίτι, ἔπιασε τὸ χέρι της καὶ φώναξε λέγοντας· Παιδί μου, σήκω ἔπάνω. Καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα της».

Λουκᾶ 13,11–13.— «Ἴδου γυνὴ ἔχουσα πνεῦμα ἀσθενείας ἔτη δεκαπέντε, καὶ ἦν συγκύπτουσα καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύβαι εἰς τὸ παντελές. Εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς· Γύναι, ἀπολέλυσθαί τῆς ἀσθενείας σου. Καὶ παραχρῆμα ἀνωρθώθη».

5 Μάρκ. 1,23–26.— «Ἦν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέκραξεν λέγων· Ἔα, τί ὑμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; Ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; Καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· Φιμώθητι καὶ ἐξελθε ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ».

10 Μάρκ. 2,3–10.— «Ἔρχονται πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν φέροντες, καὶ ἀπεστέγασαν τὴν στέγην, καὶ χαλῶσι τὸν κράββατον ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. Ἴδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, λέγει τῷ παραλυτικῷ· Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. Ἔγειρε, καὶ ἄρον τὸν κράββατόν σου, καὶ περιπάτει».

15 Μάρκ. 5,1–13.— «Ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐξερχόμενος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ. Ἴδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν μακρόθεν ἔδραμε καὶ προσεκύνησεν αὐτὸν καὶ κράζας φωνῇ μεγάλῃ λέγει· Τί ἐμοὶ καὶ σοί, υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου; Ὁρκίζω σε τὸν Θεόν, μὴ με βασανίσῃς. Καὶ ἐπηρώτησεν αὐτόν, Τί ὄνομά σοι; Καὶ λέγει αὐτῷ· Λεγεὼν ὄνομά μοι. Καὶ παρεκάλουν αὐτόν, ἵνα μὴ ἐξαποστείλῃ αὐτοὺς ἔξω τῆς χώρας. Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων βοσκομένη, καὶ παρεκάλουν αὐτόν οἱ δαίμονες λέγοντες· Πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. Καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. Καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκά-
25 θαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους· ἦσαν δὲ δισχίλιοι».

Μάρκ. 7,32–35.— «Φέρουσι δὲ αὐτῷ κωφὸν μογίλαλον καὶ παρακαλοῦσιν αὐτόν, ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα. Καὶ ἔβαλε τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ ἤψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἴαθη εὐθέως».

30 Μάρκ. 8,22–25.— «Φέρουσιν αὐτῷ τυφλόν, καὶ ἔθηκε τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἀνέβλεψεν».

Πράξ. 3,6–7.— «Εἶπε Πέτρος· Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ

Λουκᾶ 13, 11-13.— «Νὰ μὰ γυναίκα πὺν εἶχε πνεῦμα ἀσθενεῖ-
ας ἐπὶ δεκαοκτὼ χρόνια καὶ ἦταν σκυμμένη μὴ μπορῶντας νὰ
σταθεῖ ὀρθία καθόλου. Καὶ ὁ Ἰησοῦς τῆς εἶπε· Γυναίκα, εἶσαι ἀ-
παλλαγμένη ἀπὸ τὴν ἀρρώστια σου. Καὶ ἀμέσως ἀνορθώθηκε».

Μάρκ. 1, 23-26.— «Ἐπῆρχε ἓνας ἄνθρωπος, πὺν εἶχε πνεῦμα
ἀκάθαρτο καὶ φώναζε λέγοντας· Ἔφησέ μας· τί σχέση ὑπάρχει
ἀνάμεσα σὲ μᾶς καὶ σὲ σένα, Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; Ἦρθες νὰ μᾶς ὀδη-
γήσεις στὴν ἀπώλεια. Καὶ ὁ Ἰησοῦς τὸ ἐπέπληξε· Βουδάσου καὶ
θγῆς ἀπὸ αὐτόν. Καὶ θγῆκε ἀπὸ αὐτόν».

Μάρκ. 2, 3-10.— «Ἐρχονται σ' αὐτόν φέροντας ἓνα παραλυτι-
κό, καὶ ἀφήρεσαν τὴ στέγη καὶ κατέδασαν τὸ κρεββάτι πάνω στὸ
ὄποιο ἦταν ξαπλωμένος ὁ παράλυτος. Ὁ Ἰησοῦς βλέποντας τὴν
πίστη τους, εἶπε στὸν παράλυτο· Σοῦ συγχωροῦνται οἱ ἁμαρτίες
σου. Σήκω ἐπάνω, πάρε τὸ κρεβδάτι σου καὶ περπάτα».

Μάρκ. 5, 1-13.— «Ἦρθε ὁ Ἰησοῦς στὴ χώρα τῶν Γαδαρηνῶν,
καὶ ἐκεῖ τὸν συνάντησε ἓνας ἄνθρωπος πὺν ἔβγαине ἀπὸ τὰ μνήμα-
τα καὶ εἶχε πνεῦμα ἀκάθαρτο. Βλέποντας τὸν Ἰησοῦ ἀπὸ μακριά,
ἔτρεξε καὶ τὸν προσκύνησε, καὶ φωνάζοντας δυνατὰ εἶπε· Γιατί
ἐπεμβαίνεις σὲ μένα, υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου; Σὲ ἔξορκίζω στὸν
Θεό, μὴ μὲ βασανίσεις. Καὶ ὁ Ἰησοῦς τὸν ρώτησε· Ποιὸ εἶναι τὸ ὄ-
νομά σου; Καὶ ἐκεῖνος ἀπάντησε· Τὸ ὄνομά μου εἶναι λεγεώνα. Τὸν
παρακαλοῦσαν τότε νὰ μὴ τοὺς στείλει ἔξω ἀπὸ τὴ χώρα. Ἐπῆρχε
ἐκεῖ μιὰ ἀγέλη χοίρων πὺν βοσκοῦσε καὶ τὸν παρακαλοῦσαν οἱ
δαίμονες λέγοντάς τον· Στείλε μας στοὺς χοίρους, γιὰ νὰ μποῦμε
μέσα σ' αὐτούς. Καὶ τοὺς ἐπέτρεψε ὁ Ἰησοῦς. Καὶ ἀφοῦ θγῆκαν τὰ
πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, μπῆκαν στοὺς χοίρους· καὶ ἦταν δύο
χιλιάδες».

Μάρκ. 7, 32-35.— «Τοῦ φέρνουν ἓνα κουφὸ καὶ μουγκὸ καὶ τὸν
παρακαλοῦν νὰ βάλει τὸ χέρι του ἐπάνω του. Ὁ Ἰησοῦς ἔβαλε τὰ
δάκτυλά του στὰ αὐτιά του, ἄγγιξε καὶ τὴ γλώσσα του, καὶ ἀμέσως
θεραπεύθηκε».

Μάρκ. 8, 22-25.— «Τοῦ φέρνουν ἓνα τυφλὸ καὶ ἀφοῦ ἔβαλε τὰ
χέρια του στὰ μάτια του, ξαναβρῆκε τὸ φῶς του».

Πράξ. 3, 6-7. «Ὁ Πέτρος εἶπε· Ἀσῆμι καὶ χρυσάφι δὲν ἔχω·

ὑπάρχει μοι· ὁ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι· ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ περιπάτει. Καὶ παραχρῆμα ἑστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυρά, καὶ περιεπάτει».

Πράξ. 5,12–15.— «Διὰ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγένετο 5 σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά, ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενοῦντας, ἵνα διερχομένου Πέτρου, κἂν ἡ σκιά ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν».

Πράξ. 9,32–34.— «Ἐγένετο Πέτρον διερχόμενον διὰ πάντων, κατελθεῖν καὶ πρὸς τοὺς ἀγίους εἰς Λύδδαν. Καὶ εὗρεν ἐκεῖ 10 ἄνθρωπον Αἰνέαν ὀνόματι, ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακείμενον ἐπὶ κραββάτου, ὃς ἦν παραλελυμένος. Καὶ εἶπεν αὐτῷ Πέτρος· Αἰνέα, ἰάται σε Ἰησοῦς ὁ Χριστός· καὶ εὐθέως ἰάθη».

Πράξ. 14,8–10.— «Ἀνὴρ τις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, ὃς οὐδέποτε περιπεπατήκει. 15 Εἶπε δὲ ὁ Παῦλος· Ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου ὀρθός· καὶ ἤλατο καὶ περιεπάτει».

Πράξ. 16,16–19.— «Παιδίσκη ἔχουσα πνεῦμα Πύθωνος, παραπορευομένων αὐτῶν ἔκραζε, λέγουσα· Οὗτοι ἄνθρωποι 20 δοῦλοι τοῦ Θεοῦ Ὑψίστου εἰσὶν. Εἶπε δὲ ὁ Παῦλος· Παραγγέλω σοι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐξελθε ἐξ αὐτῆς».

Πράξ. 28,8.— «Ἐγένετο πατέρα Πουπλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ συνεχόμενον κατακεῖσθαι, πρὸς ὃν ὁ Παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας, ἰάσατο αὐτόν».

Τίτλος β'.— *Περὶ ἱερατικῶν, καὶ ὅτι οὐκ ἔξεστιν ἰδιω-
25 τεύοντι ἄπτεσθαι ἱερατικοῦ σκεύους.*

Β' Βασ. 6,6–7.— «Ἐξέτεινεν Ὁζᾶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ, κατασχεῖν, ὅτι περιέσπασαν αὐτὴν οἱ μόσχοι· καὶ ἐθυμώθη Κύριος τῷ Ὁζᾶ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ὁ Θεός, καὶ ἀπέθανεν παρὰ τὴν κιβωτὸν τοῦ Κυρίου».

ἀλλά σοῦ δίνω αὐτὸ πού ἔχω· στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, περπάτησε. Καὶ ἀμέσως στερεώθηκαν τὰ πόδια του καὶ οἱ ἀστράγαλοι καὶ περπάτησε».

Πράξι. 5,12-15.— «Μὲ τὰ χέρια τῶν ἀποστόλων γίνονταν πολλὰ θαύματα καὶ τέρατα μεταξὺ τοῦ λαοῦ, ὥστε νὰ φέρνουν σὺς πλατεῖες τοὺς ἀσθενεῖς, ἀπ' ὅπου περνώντας ὁ Πέτρος ἔστω καὶ ἡ σκιά του νὰ πέσει πάνω σὲ κάποιον ἀπὸ αὐτούς».

Πράξι. 9,32-34.— «Καθὼς ὁ Πέτρος περιόδευε σὲ ὅλη τὴν περιοχὴ, κατέθηκε καὶ στοὺς Χριστιανοὺς πού κατοικοῦσαν στὴ Λύδδα. Ἐκεῖ βρῆκε ἓνα ἄνθρωπο πού ὀνομαζόταν Αἰνέας, ὁ ὁποῖος ἦταν κατάκοιτος ἐπὶ ὀκτὼ χρόνια στὸ κρεβάτι παράλυτος. Τοῦ εἶπε τότε ὁ Πέτρος· Αἰνέα, σὲ θεραπεύει ὁ Ἰησοῦς Χριστός, καὶ ἀμέσως θεραπεύθηκε».

Πράξι. 14,8-10.— «Ἐνας ἄνδρας μὲ ἀδύνατα πόδια καθόταν χωλὸς ἀπὸ τὴν κοιλιά τῆς μητέρας του, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε περπατήσει ποτέ. Τοῦ εἶπε ὁ Παῦλος· Σῆκω ὄρθιος στὰ πόδια σου. Κι' ἐκεῖνος πετάχτηκε ἐπάνω καὶ περπατοῦσε».

Πράξι. 16,16-19.— «Μιὰ ὑπηρέτρια, πού εἶχε πνεῦμα μαντικό, καθὼς αὐτοὶ περνοῦσαν, φώναζε λέγοντας· Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι εἶναι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου. Καὶ ὁ Παῦλος εἶπε· Σὲ διατάσσω στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, νὰ βγεῖς ἀπὸ αὐτὴν».

Πράξι. 28,8.— «Συνέβη ὁ Πατέρας τοῦ Πουπλίου νὰ εἶναι κατάκοιτος ἀπὸ πυρετοὺς καὶ δυσεντερία. Ὁ Παῦλος τὸν ἐπισκέφθηκε καὶ ἀφοῦ προσευχήθηκε, ἔβαλε τὰ χέρια ἐπάνω του καὶ τὸν θεράπευσε».

Τίτλος 2.— Γιὰ τὰ λειτουργικὰ σκεύη· καὶ ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται σὲ λαϊκὸν νὰ ἀγγίξει λειτουργικὸ σκεῦος.

Β'. Βασ. 6,6-7.— «Ἀπλωσε ὁ Ὁζᾶ τὸ χέρι του στὴν κιβωτὸ τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ τὴν κρατήσει, ἐπειδὴ τὴν ταλάντευσαν τὰ μοσχάρια πού τὴν μετέφεραν. Θύμωσε τότε ὁ Κύριος ἐναντίον τοῦ Ὁζᾶ, τὸν χτύπησε ὁ Θεὸς καὶ πέθανε δίπλα στὴν κιβωτὸ τοῦ Κυρίου».

A' Παραλ. 15,2-3.— «*Εἶπε Δαβὶδ· Οὐκ ἔσται ἄραι τὴν κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἦ τοὺς Λευῖτας, ὅτι αὐτοὺς ἐξελέξατο Κύριος λειτουργεῖν αὐτοὺς ἕως αἰῶνος*».

B' Παραλ. 26,18-19.— «*Ἔστησαν οἱ ἱερεῖς ἐπὶ Ὀζιαν τὸν βασιλέα, καὶ εἶπον αὐτῷ· Οὐ σοι, Ὀζία, θυμιᾶσαι. Ἐξελθε ἐκ τοῦ ἀγιάσματος, ὅτι ἀπέστης ἀπὸ τοῦ Κυρίου, καὶ οὐκ ἔσται σοι τοῦτο εἰς δόξαν παρὰ Κυρίου τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐθυμώθη Ὀζίας, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὸ θυμιατήριον, τοῦ θυμιᾶσαι ἐν τῷ ναῷ. Καὶ ἐν τῷ θυμωθῆναι αὐτὸν πρὸς τοὺς ἱερεῖς, καὶ λέπρα ἀνέτειλεν ἐν 10 τῷ μετώπῳ αὐτοῦ ἐναντίον τῶν ἱερέων ἐν οἴκῳ Κυρίου*».

Τίτλος γ'.— *Περὶ ἱκετευόντων, καὶ ὅτι χρῆ τὰς ἱκεσίας τῶν δεομένων προσίεσθαι.*

B' Βασ. 19,18ε.— «*Σεμεὶ υἱὸς Γερά ἐπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐναντίου τοῦ βασιλέως, διαβαίνοντος αὐτοῦ τὸν Ἰορδάνην, 15 καὶ εἶπεν· Μὴ λογιζέσθω ὁ Κύριός μου ἀνομίαν· μὴ μνησθῆς ὅσα ἠδίκησεν ὁ παῖς σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἣ ἐξεπορεύετο ὁ κύριός μου βασιλεύς, ὅτι ἐγὼ ἤμαρτον. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς· Οὐ μὴ ἀποθάνης. Καὶ ὤμοσεν αὐτῷ*».

Γ' Βασ. 13,4-5.— «*Ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ Ἰεροβοάμ, λέγων· Συλλάβετε αὐτόν. Καὶ ἐξηράνθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ, ἣν ἐξέτεινεν πρὸς αὐτόν, καὶ τὸ θυσιαστήριον ἐρράγη, καὶ ἐξεχύθη ἡ πύοτις ἡ ἐπ' αὐτῷ. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ Θεοῦ· Δεήθητι τοῦ Θεοῦ σου, καὶ ἐπιστρεψάτω ἡ χεὶρ μου πρὸς με. Καὶ ἐδεήθη ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐπέστρεψε τὴν χεῖρα τοῦ βασιλέως 25 πρὸς αὐτόν· καὶ ἐγένετο καθὼς ἦν*».

Α' Παρ. 15,2-3.— «Εἶπε ὁ Δαβὶδ· Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ σηκώσουν τὴν κιβωτὸ τοῦ Θεοῦ, παρὰ μόνο οἱ Λευῖτες, διότι αὐτοὺς διάλεξε ὁ Κύριος νὰ λειτουργοῦν γιὰ πάντα».

Β' Παρ. 26,18-19.— «Ἀντιστάθηκαν οἱ ἱερεῖς στὸν βασιλιᾶ Ὁζία καὶ τοῦ εἶπαν· Δὲν εἶναι δικό σου καθῆκον, Ὁζία, νὰ θυμιάσεις. Βγὲς ἔξω ἀπὸ τὸν ναό, διότι ἔχεις ἤδη ἀποστατήσῃ ἀπὸ τὸν Κύριο, καὶ αὐτὸ ποῦ ἐπιχειρήσῃς νὰ κάνεις δὲν θὰ σοῦ δώσει δόξα ἀπὸ τὸν Θεό. Θύμωσε τότε ὁ Ὁζίας καθὼς κρατοῦσε στὸ χέρι του τὸ θυματήριον γιὰ νὰ θυμιάσῃ στὸν ναό. Μόλις ὁμως θύμωσε ἐναντίον τῶν ἱερέων ἐμφανίστηκε στὸ μέτωπό του λέπρα μπροστὰ στοὺς ἱερεῖς μέσα στὸν ναὸ τοῦ Κυρίου».

Τίτλος 3. — Γι' αὐτοὺς ποὺ ἰκετεύουν, καὶ ὅτι πρέπει νὰ δεχομαστε τὶς ἰκεσίες αὐτῶν ποὺ μᾶς παρακαλοῦν.

Β' Βασ.— 19,18ἔξ.— «Ὁ Σεμεὶ ὁ γιὸς τοῦ Γερά ἔπεσε μπροστὰ στὸν βασιλιᾶ, μόλις πέρασε τὸν Ἰορδάνη καὶ τοῦ εἶπε· Ὁ κύριός μου ἂς μὴ καταλογίσει τὸ σφάλμα ποὺ ἔκανα· λησιμόνησε τὴν ἀδικία ποὺ διέπραξα ἐγὼ ὁ δούλος σου τὴν ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία ὁ κύριός μου βασιλιάς ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ· διότι ἐγὼ ἔσφαλα. Καὶ ὁ βασιλιάς εἶπε· Δὲν θὰ πεθάνεις. Καὶ τοῦ ὀρκίστηκε».

Γ' Βασ. 13,4-5.— «Ἄπλωσε τὸ χέρι του ὁ Ἱεροβοὰμ λέγοντας· Συλλάβετέ τον. Καὶ ξεράθηκε τὸ χέρι του ποὺ ἄπλωσε πρὸς αὐτόν, καὶ τὸ θυσιαστήριον σχίστηκε καὶ χύθηκε ἡ λιπαρὴ στάχτη ποὺ ὑπῆρχε πάνω σ' αὐτό. Καὶ ὁ βασιλιάς εἶπε στὸν ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ· Παρακάλεσε τὸν Κύριο καὶ Θεό σου νὰ ἐπανέλθει τὸ χέρι μου στὴ θέση του. Καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ παρακάλεσε καὶ ἐπανήλθε τὸ χέρι τοῦ βασιλιᾶ στὴ θέση του καὶ ἔγινε ὅπως ἦταν».

Δ' Βασ. 1, 13-14.— «Ἦρθε στὸν Ἡλία ὁ τρίτος πεντηκόνταρχος καὶ γονάτισε μπροστὰ στὸν Ἡλία καὶ μίλησε σ' αὐτόν καὶ εἶπε· Ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ἂς θεωρηθεῖ ἄξια εὐσπλαγχνίας ἡ ζωὴ μου καὶ ἡ ζωὴ αὐτῶν τῶν πενήντα δούλων σου. Καὶ μίλησε ἄγγελος τοῦ Κυρίου στὸν Ἡλία καὶ τοῦ εἶπε· Κατέβα, μὴ φοβάσαι. Σηκώθηκε τότε ὁ Ἡλίας καὶ πῆγε στὸν βασιλιᾶ».

Δ' Βασ. 1,13-14.— «Ἦλθε πρὸς Ἥλιοῦ πεντηκόνταρχος ὁ τρίτος καὶ ἔκαμψε τὰ γόνατα αὐτοῦ κατέναντι Ἥλιοῦ καὶ ἐλάλησε πρὸς αὐτόν καὶ εἶπεν· Ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, ἐντιμηθῆτω δὴ ἡ ψυχὴ μου καὶ ἡ ψυχὴ τῶν δούλων σου τούτων τῶν πενήκοντα
5 Καὶ ἐλάλησεν ἄγγελος Κυρίου πρὸς Ἥλιοῦ καὶ εἶπεν· Κατάβηθι, μὴ φοβηθῆς. Καὶ ἀνέστη Ἥλιοῦ καὶ κατέβη πρὸς τὸν βασιλέα».

Ἰωβ 36,19.— «Μὴ ἐκκλίνῃ ὁ νοῦς σου ἐκὼν δεήσεως ἐν ἀνάγκῃ ἀδυνάτων».

Σοφ. Σειρ. 4,4.— «Ἰκέτην δεόμενον μὴ ἀπαναίνου, καὶ ἀπὸ
10 δεομένου μὴ ἀποστρέψῃς ὀφθαλμόν».

Γρηγ. Θεολόγου.— Ὡς αἰσχρὸν ταῦτα καὶ ἡμᾶς ἀπαιτεῖν καὶ μὴ παρέχειν ἡμᾶς.— Συμμετρεῖσθαι δεῖ τῷ αἰτουμένῳ τὴν αἴτησιν. Ὅμοίως γὰρ ἄτοπον παρὰ μικροῦ μεγάλα ζητεῖν, καὶ παρὰ μεγάλου μικρά. Τὸ μὲν γὰρ ἄκαιρον, τὸ δὲ σμικρόλογον.— Δέχου
15 τὸν ἰκέτην, ἐπίκουρον ἔχοντα τὴν ἡμέραν.

**Τίτλος δ'.— Περὶ ἰσότητος, καὶ ὅτι χρὴ τὰ πρὸς ἀξίαν
νέμειν καὶ μὴ σφάλλειν ἐν τῇ κρίσει τοῦ τοιοῦτου.**

Ψαλμ. 17,26.— «Μετὰ ὀσίου ὀσιος ἔση καὶ μετὰ ἀνδρὸς ἀθῶου ἀθῶος ἔση».

20 Λουκᾶ 20,25.— «Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ».

Ρωμ. 13,7.— «Ἀπόδοτε πᾶσι τὰς ὀφειλάς, τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος, τῷ τὴν τιμὴν, τὴν τιμὴν, τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον»

25 Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.— Οὐχ ἀπλῶς ὁ ἀγνοθετής τοῖς ἐθέλουσι τῶν ἀθλητῶν τὰς ἐξαιρέτους χαρίζεται τιμὰς, ἀναλόγως δὲ μᾶλλον ταῖς τῶν ἀθλητῶν εὐδοκιμήσεσι διανέμει τὰ γέρα.— Ἰσότης πηγὴ δικαιοσύνης.

Φίλωνος.— Τὸ νέμειν ἴσα τοῖς ἀνίσιοις, τῆς μεγίστης ἐστὶν
30 ἀδικίας.

Ἰωσήπου.— Τὸ μηδένα ἀδικεῖν, ἀλλ' ἰσότητι τιμᾶν, ἰσχυρὰ δύναμις.— Πᾶν τὸ ἀνισον, ἀγάπης ἀλλότριον.

Ψαλμ. 36, 19.— «Νὰ μὴ στραφεῖ ποτὲ ὁ νοῦς σου ἄλλοῦ θεληματικᾶ, ἀπὸ τὴν παράκληση ἀδυνάτων πού βρίσκονται σὲ ἀνάγκη».

Σ. Σειρ. 4,4.— «Μὴν ἀπωθεῖς ἄνθρωπο πού σὲ παρακαλεῖ, καὶ μὴ γυρίσεις ἄλλοῦ τὰ μάτια σου ἀπὸ ἐκεῖνον πού σὲ παρακαλεῖ».

Γρηγορίου Θεολόγου.— Διότι εἶναι αἰσχροῦ αὐτὰ νὰ τὰ ζητοῦν ἀπὸ μᾶς, καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ τὰ δίνουμε.— Πρέπει νὰ κανονίζουμε τὸ αἶτημα ἀνάλογα μὲ ἐκεῖνον πού τὸ ζητᾷ. Διότι ἕξιςον εἶναι παράλογο νὰ ζητοῦμε ἀπὸ μικρὸν μεγάλα πράγματα καὶ ἀπὸ μέγαν μικρά. Διότι τὸ πρῶτο εἶναι βαρὺ, ἐνῶ τὸ δεύτερο εἶναι τσιγγουνιά.— Νὰ δέχεσαι ἐκεῖνον πού σὲ παρακαλεῖ, ἔχοντας βοηθὸ τὴν ἡμέρα».

Τίτλος 4. — Γιὰ τὴν ἰσότητα, καὶ διὰ πρὸς νὰ δίνουμε στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὴν ἀξία του καὶ νὰ μὴ σφάλουμε ὅταν τὸν κρίνουμε.

Ψαλμ. 17, 26.— «Μὲ τὸν ἀφοσιωμένο σὲ σένα νὰ εἶσαι ἀφοσιωμένος, καὶ μὲ τὸν ἄθῳ ἄνθρωπο νὰ εἶσαι καὶ σὺ ἄθῳς».

Λουκᾶ 20, 25.— «Δῶστε στὸν καίσαρα ὅσα ὀφείλονται στὸν καίσαρα, καὶ στὸν Θεὸ ὅσα ὀφείλονται στὸν Θεό».

Ρωμ. 13, 7.— «Ἀποδοῦτε λοιπὸν σὲ ὅλους ὅ,τι τοὺς ὀφείλετε· φόρο σ' ἐκεῖνον πού ὀφείλετε φόρο, δασμὸ σ' ἐκεῖνον πού ὀφείλετε δασμὸ, τιμὴ σ' ἐκεῖνον πού ὀφείλετε τιμὴ, καὶ σεβασμὸ σ' ἐκεῖνον πού ὀφείλετε σεβασμὸ».

Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.— Ὁ ἀγωνοθέτης δὲν χαρίζει τις ἐξαιρέτες τιμὲς ἀπλὰ σὲ ὅποιον ἀπὸ τοὺς ἀθλητὲς τις θέλουν, ἀλλὰ μᾶλλον μοιρᾶζει τὰ ἔπαθλα ἀνάλογα μὲ τις ἐπιδόσεις τῶν ἀθλητῶν.— Ἡ ἰσότητα εἶναι πηγὴ δικαιοσύνης.

Φίλωνος.— Τὸ νὰ δίνει κανεὶς ἴσα σ' ἐκείνους πού εἶναι ἄνιστοι, εἶναι πολὺ μεγάλη ἀδικία.

Ἰωσήπου.— Τὸ νὰ μὴ ἀδικοῦμε κανέναν, ἀλλὰ νὰ τιμοῦμε μὲ ἰσότητα, εἶναι μεγάλη δύναμη. Κάθε τι τὸ ἄνιστο, εἶναι ξένο πρὸς τὴν ἀγάπη.

Τίτλος ε'.— Περὶ ἰατρῶν καὶ ἰατρείας.

Ἰωβ 13,4.— «Ὑμεῖς ἐστε ἰατροὶ ἄδικοι καὶ ἰαταὶ κακῶν πάντες».

Σοφ. Σειρ. 38,1-2.— «Τίμα ἰατρὸν πρὸς τὰς χρείας τιμῆς αὐτοῦ· καὶ γὰρ αὐτὸν ἔκτισεν ὁ Κύριος. Παρὰ Ὑψίστου ἐστὶν ἴασις, καὶ παρὰ βασιλέως λήσεται δόματα. Ἐπιστήμη ἰατροῦ ἀνυψώσει κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ ἔναντι μεγιστάνων θαυμασθήσεται. Ἰατρῶ δὸς τόπον· καὶ γὰρ αὐτὸν ἔκτισεν ὁ Κύριος. Ὁ ἁμαρτάνων ἔναντι τοῦ ποιήσαντος αὐτόν, ἐμπεσεῖται εἰς χεῖρας ἰατροῦ».

10 Μ. Βασιλείου.— Οἱ τῶν σωμάτων θεραπευταί, τοὺς μὲν ὑγιαίνοντας τοῖς προφυλακτικοῖς βοηθήμασιν ἀσφαλίζονται, τοὺς δὲ κεκρατημένους ὑπὸ τοῦ πάθους οὐκ ἐγχειροῦσιν.— Ἀνεπιστήμων ἰατρὸς πρὸς κάμνοντας εἰσιῶν, ἀντὶ τοῦ εἰς ὑγείαν αὐτοὺς ἐπαναγαγεῖν, καὶ τὸ μικρὸν λείψανον τῆς δυνάμεως ἀφαιρείται.— Οἱ τῶν ἰατρῶν σοφοὶ τῶν φαρμάκων τὰ αὐστηρότερα πίνειν διδόντες τοῖς κακοσίτοις, μέλιτι πολλάκις τὴν κύλικα περιχρῖουσιν.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Οἶμαι τοὺς ἀρχαίους τῶν ἰατρῶν, οὐχ ἀπλῶς, οὐδ' ἀλόγως νομοθετεῖσαι δημοσιεῦσθαι τὴν τῶν ποι-
20 κίλων ἐργαλείων ἐπίδειξιν, ἀλλ' ἵνα τοὺς ὑγιαίνοντας ἀσφαλίζονται, προσδεικνύντες αὐτοὺς ὀπόσων ἀτακτοῦντες δεήσονται.

Διδύμου.— Τέλειον ἰατρὸν λέγομεν, τὸν μηδὲν τῶν εἰς ὠφέλειαν ἀνηκόντων καὶ θεραπείαν παραλιπόντα.

Φίλωνος.— Ἀγαθὸς ἰατρὸς οὐ μιᾷ ἡμέρᾳ τῶ νοσοῦντι πάν-
25 τα ἀθρόα τὰ ὑγιεινὰ ἐπιφέρειν ἂν θελήσειεν, εἰδὼν βλάβην ἐργασόμενος μᾶλλον ἢ ὠφέλειαν· ἀλλὰ διαμετρησάμενος τοὺς καιροὺς ἐπιδιανέμει τὰ σωτήρια, καὶ ἄλλο τι ἄλλα προστιθείς, πρῶτος ὑγείαν ἐμποιεῖ.

Τίτλος 5.— Γιά τούς γιατρούς καί τή θεραπεία σώματος
καί ψυχῆς.

Ἰώβ 13, 4.— «Σεῖς ὅλοι εἶστε γιατροὶ ἄδικοι καί θεραπευτὲς κακῶν».

Σοφ. Σειρ. 38, 1-2.— «Νὰ τιμᾷς τὸν γιατρὸ ὅσο χρειάζεται νὰ τὸν τιμᾷς διότι κ' αὐτὸν ὁ Κύριος τὸν ἔκανε. Ἐκ τῶν ὕψιστο προέρχεται ἡ θεραπεία, καὶ ἀπὸ τὸν βασιλιὰ θὰ πάρει δῶρα. Ἡ ἐπιστήμη τοῦ γιατροῦ τὸν ἀναδεικνύει καὶ μπροστὰ σὲ ἐπισήμους θαυμάζεται. Νὰ προσφεύγεις στὸν γιατρό, διότι αὐτὸν ὁ Κύριος τὸν ἔπλασε. Ὅποιος ἁμαρτάνει ἀπέναντι σ' αὐτὸν ποῦ τὸν δημιούργησε, θὰ πέσει στὰ χέρια τοῦ γιατροῦ».

Μ. Βασιλείου.— Οἱ θεραπευτὲς τῶν σωμάτων, τοὺς μὲν ὑγιεῖς τοὺς ἀσφαλίζουν μὲ τὰ προφυλακτικὰ μέσα, ἐνῶ αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἤδη προσβληθεῖ ἀπὸ τὴν ἀρρώστια δὲν ἀναλαμβάνουν νὰ τοὺς θεραπεύσουν.— Ἐνας ἀνεπιστήμονας γιατρὸς πηγαίνοντας στοὺς ἀσθενεῖς, ἀντὶ νὰ τοὺς ξαναφέρει στὴν ὑγεία, ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτοὺς καὶ τὸ παραμικρὸ ὑπόλειμα ὑγείας.— Οἱ σοφοὶ γιατροὶ τὰ πιὸ σκληρὰ φάρμακα, δίνοντάς τα στοὺς δύστροπους, πολλὰς φορὲς ἀλείφουν τὸ ποτήρι μὲ μέλι.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Νομίζω ὅτι οἱ παλαιοὶ γιατροὶ δὲν νομοθέτησαν τυχαῖα οὔτε παραλόγια νὰ κάνουν δημόσια τὴν ἐπίδειξη τῶν διαφόρων ἐργαλείων τους, ἀλλὰ γιὰ νὰ προφυλάξουν τοὺς ὑγιεῖς, δείχνοντάς τους πόσα πράγματα θὰ χρειαστοῦν ἐὰν ἀτακτοῦν.

Διδύμου.— Τέλειο γιατρὸ λέμε ἐκεῖνον ποὺ δὲν παραλείπει τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ συμβάλλουν στὴν ὠφέλεια καὶ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν.

Φίλωνος.— Ὁ καλὸς γιατρὸς δὲν θὰ θελήσει νὰ δώσει στὸν ἀσθενῆ ὅλα τὰ φάρμακα μέσα σὲ μιὰ μέρα, γνωρίζοντας ὅτι θὰ προκαλέσει βλάβη μᾶλλον παρὰ ὠφέλεια· ἀλλὰ, ἀφοῦ ὑπολογίσει τὸ διάστημα, κατανέμει ἀνάλογα τὰ φάρμακα, καὶ προσθέτοντας κάθε τόσο καὶ κάτι ἄλλο στὸ προσηγούμενο, ἐπιτυγχάνει τὴν θεραπεία ὁμαλά.

Τίτλος ς'.— *Περὶ ἱματίων, καὶ ὅτι οὐ δεῖ ἱματισμῷ πολυτελεῖ κεχρησθαι, ἢ ἄνδρα ἢ γυναῖκα.*

Λευϊτ. 6,3.— «Ἐνδύσεται ὁ ἱερεὺς χιτῶνα λινοῦν καὶ περισκελὲς λινοῦν ἐνδύσεται περὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ».

5 Λευϊτ. 19,19.— «Ἰμάτιον ὑφασμένον ἔκδουε· κίβδηλον οὐκ ἐπιβαλεῖς σεαυτῷ».

Δευτ. 22,5–11.— «Οὐκ ἔσται σκευὴ ἀνδρὸς ἐπὶ γυναικί, οὐδὲ μὴ ἐνδύσεται ἀνὴρ στολὴν γυναικείαν, ὅτι βδέλυγμά ἐστι Κυρίῳ πᾶς ποιῶν ταῦτα. Οὐκ ἐνδύσῃ κίβδηλον, ὄρια καὶ λῖνον
10 ἐν τῷ αὐτῷ».

Ἐκκλ. 9,8.— «Ἐν παντὶ καιρῷ ἔστωσαν τὰ ἱμάτιά σου λευκά».

Σοφ. Σειρ. 11,4.— «Ἐν περιβολῇ ἱματίων μὴ καυχῆσῃ».

Ἦσ. 3,16–24.— «Τάδε λέγει Κύριος· Ἄνθ' ὧν ὑψώθησαν αἱ
15 θυγατέρες Σιών καὶ ἐπορευθήσαν ὑψηλῷ τραχῆλι καὶ νεύμασιν ὀφθαλμῶν καὶ τῇ πορείᾳ τῶν ποδῶν ἅμα σύρουσαι τοὺς χιτῶνας καὶ τοῖς ποσὶν ἅμα παίζουσαι· καὶ ταπεινώσει ὁ Θεὸς ἀρχούσας θυγατέρας Σιών, καὶ Κύριος ἀνακαλύψει τὸ σχῆμα αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Καὶ ἀφελεῖ Κύριος τὴν δόξαν τοῦ ἱματισμοῦ αὐ-
20 τῶν καὶ τὸν κόσμον αὐτῶν καὶ τὰ ἐμπλόκια καὶ τοὺς δακτυλίους καὶ τὰ περιδέξια καὶ τὰ ἐνώτια καὶ τὰ περιπόρφυρα καὶ τὰ ἐπιβλήματα τὰ κατὰ τὴν οἰκίαν, καὶ τὰ διαφανῆ Λακωνικὰ καὶ τὰ βύσσινα καὶ τὰ ὑακίνθινα καὶ τὴν βύσσον σὺν χρυσίῳ καὶ ὑακίνθῳ συγκαθυφασμένην, καὶ τὰ θέριστρα καὶ τὰ κλιτὰ τοῦ χρυ-
25 σίου. Καὶ ἔσται σοι ἀντὶ ὀσμῆς τῆς ἡδεΐας κονιορτός, καὶ ἀντὶ ζώνης σχοινίῳ ζώσῃ, καὶ ἀντὶ τοῦ κόσμου τῆς κεφαλῆς φαλάκρωμα ἔξεις, καὶ ἀντὶ τοῦ χιτῶνος τοῦ μεσοπορφύρου περιζώσῃ σάκκον. Ταῦτά σοι ἀντὶ καλλωπισμοῦ.

Ματθ. 3,4.— «Αὐτὸς ὁ Ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ
30 τριχὸς καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὄσφην αὐτοῦ».

Τίτλος 6. — Για τὰ ἐνδύματα, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ χρησιμοποιοεῖ κανεὶς πολυτελεῆ ἐνδύματα, ἢ ὁ ἄνδρας νὰ φορεῖ γυναικεῖα ἐνδύματα.

Λευϊτ. 6, 3.— «Ὁ ἱερέας νὰ ἐνδύεται χιτῶνα λινὸν καὶ λινὴ περισκελίδα γύρω ἀπὸ τὸ σῶμα του».

Λευϊτ. 19, 19.— «Βγάλε τὸ ἐνδυμα τὸ ὑφασμένο· δὲν θὰ φορέσεις κίβδηλο ἐνδυμα».

Δευτ. 22, 5-11.— «Ἡ γυναίκα δὲν πρέπει νὰ φορεῖ ἀνδρικὰ ἐνδύματα, οὔτε ὁ ἄντρας στολὴ γυναικεῖα, διότι καθέννας πού τὰ κάνει αὐτὰ εἶναι μισητὸς στὸν Κύριο. Δὲν θὰ φορέσεις ἐνδυμα νοθευμένο, μαλλιά καὶ λινὰ μαζί στὸ ἴδιο φόρεμα».

Ἐκκλ. 9, 8.— «Σὲ κάθε ἐποχὴ τὰ ἐνδύματά σου νὰ εἶναι λευκά».

Σ. Σειρ. 11, 4.— «Γιὰ τὰ ὠραῖα σου ἐνδύματα νὰ μὴ καυχέσαι».

Ἦσ. 3, 16-24.— «Αὐτὰ λέει ὁ Κύριος· Ἐπειδὴ ὑπερηφανεύτηκαν οἱ γυναῖκες τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ βάδισαν μὲ τὸν τράχηλό τους ψηλά καὶ μὲ προκλητικὰ νεύματα τῶν ματιῶν τους καὶ σύροντας τοὺς χιτῶνες τους κατὰ τὸ βάδισμά τους καὶ παίζοντας συγχρόνως μὲ τὰ πόδια τους, γι' αὐτὸ θὰ ταπεινώσει ὁ Θεὸς τὶς ἀρχοντοπούλες θυγατέρες τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ θὰ ἀποκαλύψει ὁ Κύριος τὴν ἐμφάνισί τους τὴν ἡμέρα ἐκεῖνη. Θὰ ἀφαιρέσει ὁ Κύριος τὴ μεγαλοπρέπεια τοῦ ἱματισμοῦ τους καὶ τὰ κοσμήματά τους μὲ τὴν περίτεχνη πλοκή τους, καθὼς καὶ τὰ δαχτυλίδια, τὰ περιβραχιόνια στὰ δεξιὰ χέρια, τὰ σκουλαρίκια καὶ τὰ ὀλοπόρφυρα ἐνδύματα, καὶ αὐτὰ πού φοροῦν σὲ κάθε σπίτι, καὶ τὰ διαφανῆ λακωνικὰ ροῦχα, καὶ τὰ ἄλλα πού εἶναι ἀπὸ δύσσο καὶ ὑάκινθο, τὰ λεπτὰ ὑποκίτρινα λινὰ πού ἔχουν στὴν ὕφανσή τους χρυσοὺ καὶ ὑάκινθο, τὰ θερινὰ πολυτελεῆ πέπλα. Καὶ τότε ἀντὶ τῆς εὐχάριστης εὐωδίας τῶν ἀρωμάτων θὰ ἔχεις ἐπάνω σου σκόνη, καὶ ἀντὶ γιὰ ζώνη θὰ ζωστεῖς μὲ σκοινί, ἀντὶ γιὰ χρυσᾶ κοσμήματα στὸ κεφάλι σου, θὰ ἔχεις φαλάκρα, καὶ ἀντὶ γιὰ τὸν χιτῶνα σου τὸν ὑφασμένο μὲ πορφύρα, θὰ φορέσεις σάκκο. Αὐτὰ θὰ ἔχεις ἀντὶ γιὰ καλλωπισμό».

Ματθ. 3, 4.— «Ὁ ἴδιος ὁ Ἰωάννης εἶχε τὸ ἐνδυμὰ του ἀπὸ τρίχες καμήλας, καὶ ζώνη δερμάτινη γύρω ἀπὸ τὴ μέση του».

Μ. Βασιλείου, Ὅροι κατὰ πλάτος Β', 22.— Τὸν σκοπὸν τῆς χρήσεως τοῦ ἐνδύματος ὑπέβαλεν ἡμῖν ὁ Ἀπόστολος διὰ μιᾶς λέξεως, εἰπὼν· «ἔχοντες δὲ τροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα», ὡς τῆς σκεπῆς ἡμῶν προσδεομένων μόνης, οὐκέτι μέντοι καὶ τῆς ποικιλίας τοῦ ἀπ' αὐτῆς καλλωπισμοῦ εἰς τὴν ἀπηγορευμένην περπερείαν ἐκπιπτόντων, ἵνα μὴ τι χειρὸν λέγω. Ταῦτα γὰρ ὕστερον ἐπεισήχθη διὰ τῆς περιέργου ματαιοτεχνίας. Δηλοῖ δὲ καὶ ἡ πρώτη τῶν σκεπασμάτων χρήσις, ἣν αὐτὸς ὁ Θεὸς τοῖς ἐπιδηθεῖσι δέδωκεν. Ἐποίησε γὰρ αὐτοῖς ὁ Θεὸς χιτῶνας δερματίνους καὶ ἐνέδυσεν αὐτούς. Πρὸς γὰρ τὴν τῶν ἀσχημόνων ἐπικάλυψιν ἐξῆρκει ἡ τοιαύτη τῶν χιτῶνων χρήσις. Ἐπειδὴ καὶ ἕτερος σκοπὸς συνεισέρχεται, τὸ θάλπεσθαι διὰ τῶν σκεπασμάτων, ἀνάγκη ἀμφοτέρων ἐστοχασμένως τὴν χρῆσιν εἶναι, τοῦ τε περιστέλλειν ἡμῶν τὰ ἀσχήμονα, καὶ τοῦ ἀλεξήματα εἶναι πρὸς τὴν ἐκ τῶν ἀέρων βλάβην.— Τῆς χρήσεως τὸ μέτρον, ἡ ἀπαραίτητος ἀνάγκη τῆς χρείας. Εἰ δὲ ὑπὲρ τὴν χρείαν, πλεονεξίας ἢ φιληδονίας ἢ κενοδοξίας ἔχει τὴν νόσον.— Σκοπὸς ἐσθῆτος εἷς, κάλυμμα εἶναι σαρκὸς πρὸς χειμῶνα καὶ θέρος αὐταρκές.

20 Γρηγ. Θεολόγου.— Μὴ ἐσθῆτι μαλακισθῶμεν, ἀπαλῆ τε καὶ περιρρεούση, καὶ ἧς τὸ κάλλιστον ἀχρηστία.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος Η', Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν Γοργονίαν.— Οὐ χρυσὸς ἐκείνη ἦν κόσμος, ἐν τέχνῃ ποιηθεὶς εἰς κάλλους περιουσίαν· οὐ ξανθαὶ πλοκαμίδες διαφαινόμεναί τε καὶ 25 ὑποφαινόμεναι, καὶ βοστρύχων ἔλικες, σοφίσματα σκηνοπιούντων τὴν τιμίαν κεφαλὴν, ἀτιμότατα· οὐκ ἐσθῆτος περιρρεούσης καὶ διαφανοῦς πολυτελεία· οὐ λίθων ἀύγαι καὶ χάριτες χρωωνῦ-

Μ. Βασιλείου, Ὅροι κατὰ Πλάτος Β', 22.— Τὸν σκοπὸν γιὰ τὸν ὁποῖο χρησιμοποιοῦμε τὸ ἔνδυμα μᾶς τὸν ὑπέδειξε ὁ Ἀπόστολος μὲ μιὰ φράση, λέγοντας· «ἔχοντας τροφῆς καὶ σκεπάσματα, ἃς ἀρκοῦμαστε σ' αὐτὰ»¹¹⁷, ἐπειδὴ μόνον τὸ σκέπασμα χρειαζόμαστε, ὄχι ὅμως καὶ τὴν ποικιλίαν τοῦ καλλωπισμοῦ ποὺ προέρχεται ἀπὸ αὐτό, ὅποτε μεταλίπτουμε στὴν ἀπαγορευμένη ἀλαζονεία, γιὰ νὰ μὴ πῶ τίποτε χειρότερον. Διότι αὐτὰ παρεισέφρησαν ὕστερα μέσω τῆς ἀνώφελης ματαιοτεχνίας. Αὐτὸ τὸ φανερῶνει καὶ ἡ ἀρχικὴ χρησιμοποίησις τῶν ἐνδυμάτων, τὰ ὅποια ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς ἔδωκε σ' αὐτοὺς ποὺ τὰ χρειάστηκαν. Διότι κατασκεύασε γι' αὐτοὺς ὁ Θεὸς χιτῶνες δερμάτινους καὶ τοὺς ἔντυσε. Γιατὶ γιὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀπόκρυφον μελῶν τοῦ σώματος ἦταν ἀρκετὴ αὐτὴ ἡ χρησιμοποίησις τῶν χιτῶνων. Ἐπειδὴ ὅμως παρεμβάλλεται καὶ ἄλλος σκοπός, τὸ νὰ ζεσταινόμεσθε μὲ τὰ ἐνδύματα, εἶναι ἀνάγκη νὰ σκεφτόμαστε ὅτι αὐτὲς οἱ δύο εἶναι οἱ χρησιμότητες τῶν ἐνδυμάτων· νὰ κάλυπτουν τὰ ἀπόκρυφα μᾶς, καὶ νὰ μᾶς προστατεύουν ἀπὸ τὴ βλάβην τῶν ἀέρων.— Μέτρο τῆς χρησιμοποίησός τους ἀποτελεῖ ἡ ἀπαραίτητη ἀνάγκη αὐτῆς. Ἐνῶ τὸ νὰ χρησιμοποεῖ κανεὶς περισσότερα ἀπὸ ὅσα χρειάζεται, περιέχει τὴ νόσον τῆς πλεονεξίας ἢ φιληδονίας ἢ κενοδοξίας.— Ὁ σκοπὸς τοῦ ἐνδύματος εἶναι ἕνας· νὰ εἶναι κάλυμμα τοῦ σώματος ἀρκετὸ τὸ χειμῶνα καὶ τὸ καλοκαίρι.

Γρηγορίου Θεολόγου.— Νὰ μὴ χρησιμοποιοῦμε ἔνδυμα μαλθακὸ καὶ ἀπαλό, ποὺ νὰ γλυστῆρᾷ πρὸς τὸ κάτω, τοῦ ὁποίου εἶναι ἄχρηστη ἢ ἄριστη αὐτὴ ἐμφάνισις.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος Η', Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν Γοργονίαν.— Στολίδι ἐκείνης δὲν ἦταν τὸ χρυσάφι ποὺ δουλεύτηκε μὲ τέχνην γιὰ περισσότερη ὁμορφιά· οὔτε οἱ ξανθὲς πλεξοῦδες, οἱ ὁποῖες εἶναι διάφανες καὶ προβάλλονται, καὶ οἱ σγουρὲς μποῦκλες, ἀτιμώτατες ἐπινοήσεις αὐτῶν ποὺ μετατρέπουν σὲ θεᾶτρο τὸ τίμο κεφάλι. Οὔτε ἡ πολυτέλεια διαφανοῦς φορέματος ποὺ ξεχύνεται πρὸς τὰ κάτω· οὔτε οἱ ἀνταύγειες τῶν πολύτιμων λίθων καὶ οἱ χάριτες ποὺ χρωματίζουν τὸν γύρω ἀέρα καὶ κάνουν τὰ πρόσωπα

117. Α' Τιμ. ῾6, 8.

σαι τὸν πλησίον ἀέρα καὶ τὰς μορφὰς περιλέμπουσαι· οὐ ζωγράφων τέχνη καὶ γοητεύματα καὶ τὸ εὖδωνον κάλλος, ἀλλὰ τὴν ρέουσιν εὐμορφίαν ταῖς ἐπὶ θεάτρων παρῆκεν καὶ τριόδων, καὶ ὄσασιν αἰσχύνῃ καὶ ὄνειδος τὸ αἰσχύνσθαι.

5 Κυρίλλου Ἀλεξ.— Τὸ εὐῖματεῖν μεираκιῶδές ἐστι μόνον, καὶ ἐν μόνῃ δοκῆσει τὸ ἡδὺ ἔχει, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς διαπαίζει.

Κλήμεντος Ἀλεξ.— Αἱ τῶν ἀναγκαίων κτήσεις οὐ τὴν ποιότητα βλαβερὰν ἔχουσιν, ἀλλὰ τὴν παρὰ τὸ μέτρον ποσότητα.— Οὐ κατὰ πάντα σκορακιστέον τὴν χρῆσιν, ἀλλ' ὡςπερ φαρμάκῳ καὶ βοηθήματι χρηστέον τῷ μύρῳ.

Τίτλος ζ'.— Περὶ ἰσότητος, καὶ ὅτι ἴση τάξις παρὰ Θεῷ πάντων.

Σοφ. Σολ. 6,7.— «Μικρὸν καὶ μέγαν οὗτος ἐποίησεν, αὐτὸς τε προνοεῖται περὶ πάντων».

15 Γρηγορίου Θεολόγου.— Οὐκ ἐθέλει γὰρ Χριστὸς ἀναξ τε καὶ ὦν, τῶν μὲν πατὴρ ἡπίος εἶναι, τῶν δὲ βαρυνερέων.

Κυρίλλου Ἀλεξ.— «Οὐκ ἔστι προσωποληψία παρὰ τῷ Θεῷ», κατὰ τὸ γεγραμμένον, ἀλλ' εἴτε τις εἴη μέγας καὶ σοβαρός, πλούτῳ τε καὶ δόξῃ τῇ κατὰ τὸν κόσμον εἰς ὕψος ἡρμένος, 20 τὴν ἀκλεῖα καὶ ἀγέραστον ἀποίσειται ψῆφον, τοῖς τῆς φανυλότητος αἰτιάμασιν ἐνεχόμενος· εἴ τέ τις εἴη μικρός, πτωχεῖα καὶ ἀδοξία συζῶν, καταδικασθήσεται πρὸς ἀκαθαρσίαν, εἰ μὴ τοῖς εἰς ἀρετὴν ἐπαυχοίῃ τρόποις.

νά λάμπουν· οὔτε οἱ τέχνες καὶ οἱ γοητεῖες τῶν ζωγράφων καὶ ὁ φτηνὸς καλλωπισμὸς, ἀλλὰ ἀφησε τὴ ρευστὴ ὁμορφιά σ' ἐκείνες ποὺ ἐμφανίζονται στὰ θέατρα καὶ στὰ τρίστρατα, καὶ γιὰ ὅσες ἢ ντροπὴ καὶ ἢ μομφὴ εἶναι ἢ κατασχύνη τους.

Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.— Τὸ νὰ φορεῖ κανεῖς ὠραῖα ἐνδύματα ταιριάζει μόνο στὰ μειράκια, φαινομενικὰ μόνοπεριέχει εὐχαρίστηση καὶ περιγεῶ τὰ μάτια.

Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως.— Ἡ ἀπόκτηση τῶν ἀναγκαίων δὲν ἔχει ὅπωςδήποτε βλαβερὴ τὴν ποιότητα, ἀλλὰ τὴν ὑπέρμετρη ποσότητα.— Δὲν πρέπει ν' ἀποφεύγουμε τὴ χρῆση γενικά, ἀλλὰ νὰ χρησι-μοποιοῦμε τὸ μῦρο σὰν φάρμακο καὶ μέσο.

Τίτλος 7.— Γιὰ τὴν ἰσότητα, καὶ διὲ ἔχουν ἴση θέση στὸν Θεὸ ὁ πλούσιος καὶ ὁ φτωχός.

Σοφ. Σολ. 6,7.— «Τὸν μικρὸ καὶ τὸν μεγάλο αὐτὸς τοὺς ἔκανε, καὶ αὐτὸς φροντίζει γιὰ ὅλους».

Γρηγορίου Θεολόγου.— Ὁ Χριστὸς, ἐπειδὴ εἶναι βασιλιάς, δὲν θέλει γιὰ ἄλλους νὰ εἶναι μειλίχιος πατέρας καὶ γιὰ ἄλλους σκληρὸς καὶ ὤμος.

Κυρίλλου Ἀλεξανδρέως.— Δὲν ὑπάρχει στὸν Θεὸ προσωποληψία, ὅπως εἶναι γραμμένο¹¹⁸, ἀλλὰ εἴτε κανεῖς εἶναι μεγάλος καὶ σπουδαῖος καὶ βρίσκεται ψηλὰ σὲ πλοῦτο καὶ δόξα κατὰ κόσμο, θὰ ἀποκομίσει τὴν ἀδοξὴ καὶ ἀβράβευττὴ ἀπόφαση, ἐπειδὴ εἶναι ἐνοχος κατηγοριῶν φαυλότητος· εἴτε πάλι κανεῖς εἶναι μικρὸς καὶ ζεῖ μέσα σὲ φτώχεια καὶ ἀδοξία, θὰ καταδικαστεῖ γιὰ ἀκαθαρσία, ἐὰν δὲν μπορεῖ νὰ καυχηθεῖ γιὰ τοὺς ἐνάρετους τρόπους του.

118. Ρωμ. 2, 11.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ Κ

Τίτλος α'.— *Περὶ κριμάτων Θεοῦ, καὶ ὅτι οὐ χρῆ δυσφορεῖν ἐφ' οἷς δίκαιοι μὲν δυσπραγοῦσιν, ἄδικοι δὲ εὐπαθοῦσιν».*

Ἰώβ 4,8.— «*Εἶπε Κύριος πρὸς Ἰώβ· Μὴ ἀποποιοῦ μοι τὸ κρῖμα; Οἶει δέ με ἄλλως σοι κεχρηματικένας, ἢ ἵνα ἀναφανῆς δίκαιος;».*

Ἰώβ 21,7-13.— «*Διὰ τί ἀσεβεῖς ζῶσιν, πεπαλαίωνται δὲ καὶ ἐν πλούτῳ; Ὁ σπόρος αὐτῶν κατ' ἐπιθυμίαν ψυχῆς, τὰ δὲ τέκνα αὐτῶν ἐν ὀφθαλμοῖς, οἱ οἴκοι αὐτῶν εὐθηνοῦσιν, φόβος δὲ οὐδαμοῦ, μᾶστιξ δὲ παρὰ Κυρίου οὐκ ἔστιν ἐπ' αὐτοῖς. Μένουσι δὲ ὡσπερ πρόβατα αἰώνια, τὰ δὲ παιδία αὐτῶν προσπαίζουσι, ἀναλαμβάνοντα ψαλτήριον καὶ κιθάραν. Συνετέλεσαν ἐν ἀγαθοῖς τὸν βίον αὐτῶν».*

Ψαλμ. 35,7.— «*Ἡ δικαιοσύνη σου ὡς ὄρη Θεοῦ, τὰ κρίματά σου ἄβυσσος πολλή».*

Ψαλμ. 36,1.35.— «*Μὴ παραζήλου ἐν τῷ κατευοδομένῳ ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ, ἐν ἀνθρώπῳ ποιοῦντι παρανομίαν. Εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερψούμενον καὶ ἐπαιρόμενον ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου· καὶ παρῆλθον, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν».*

Ψαλμ. 72,5.12.— «*Παρ' ὀλίγον ἐξεχύθη τὰ διαβήματά μου· ὅτι ἐζήλωσα», καὶ τὰ λοιπά.— «Ἴδοὺ οὗτοι οἱ ἁμαρτωλοὶ, καὶ οἱ εὐθηνοῦντες εἰς τὸν αἰῶνα».*

Ψαλμ. 84,8.— «*Θεὸς κριτὴς ἐστι· τοῦτον ταπεινοῖ, καὶ τοῦτον ὑψοῖ».*

ΣΤΟΙΧΕΙΟ Κ

Τίτλος 1.— Για τή δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, καί ὅτι δέν πρέπει νά δυσφοροῦμε, ἐάν οἱ δίκαιοι ὑποφέρουν καί οἱ ἄδικοι εὐημεροῦν.

Ἰώβ 4,8.— «Εἶπε ὁ Κύριος στόν Ἰώβ· Μήν ἀρνεῖσαι τήν ἀπόφασή μου. Νομίζεις ὅτι γιά ἄλλο λόγο ἐνήργησα ἐγὼ ἔτσι, καί ὄχι γιά νά ἀποδειχθεῖς δίκαιος;».

Ἰώβ 21,7-13.— «Γιατί ζοῦν οἱ ἀσεβεῖς, καί μάλιστα ζοῦν πολλὰ χρόνια μέσα σέ πλοῦτο; Οἱ ἀπόγονοί τους προοδεύουν σύμφωνα μέ τήν ἐπιθυμία τῆς ψυχῆς τους, καί τὰ παιδιά τους τὰ χαίρονται βλέποντάς τα. Τά σπίτια τους εἶναι γεμάτα ἀγαθά, καί δέν ὑπάρχει γι' αὐτούς φόβος πουθενά· οὔτε καί τιμωρία στέλνεται ἀπό τόν Κύριο σ' αὐτούς. Παραμένουν στή ζωὴ σάν πρόβατα αἰώνια, καί τὰ παιδιά τους παίζουν χαρούμενα, κρατώντας ψαλτήρι καί κιθάρα. Φθάνουν σὸ τέλος τῆς ζωῆς τους μέσα σέ ἀγαθά».

Ψαλμ. 35,7.— «Ἡ δικαιοσύνη σου εἶναι ὑψηλὴ σάν τὰ βουνά τοῦ Θεοῦ, καί οἱ κρίσεις σου βαθεῖες σάν τήν ἄβυσσο».

Ψαλμ. 36,1.35.— «Νά μὴ ζηλεύεις αὐτόν πού βαδίζει μέ ἐπιτυχία στόν δρόμο του, τόν ἄνθρωπο πού ζεῖ στήν παρανομία. Εἶδα τόν ἀσεβῆ νά ὑψώνεται καί νά ἀνέρχεται σάν τοὺς κέδρους τοῦ Λιβάνου· ξαναπέρασα ὅμως καί δέν ἦταν ἐκεῖ».

Ψαλμ. 72,2-3.— «Λίγο ἔλειψε νά κλονιστοῦν τὰ βῆματά μου· διότι ζήτησα», καί τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 72, 12.— «Νά, αὐτοὶ εἶναι ἁμαρτωλοὶ καί εὐτυχοῦν στοὺς αἰῶνες».

Ψαλμ. 84,8.— «Ὁ Θεὸς εἶναι δικαστής· αὐτόν τόν ταπεινώνει καί ἐκεῖνον τόν ἐξυψώνει».

Παροιμ. 23,17.— «Μὴ ζηλοῦτω σου ἡ καρδιά ἀμαρτωλούς, ἀλλ' ἐν φόβῳ Κυρίου ἴσθι ὅλην τὴν ἡμέραν».

Παροιμ. 13,22.— «Θυσανρίζεται δικαίοις πλοῦτον ἀσεβῶν».

5 Ἡσ. 29,5–8.— «Ἔσται ὡς κονιορτὸς ἀπὸ τροχοῦ ὁ πλοῦτος τῶν ἀσεβῶν, καὶ ὡς χοῦς φερόμενος· καὶ ἔσται ὡς σιγμῆ, καὶ ἔσται ὡς ἐνυπνιαζόμενος καθ' ὕπνος ὁ πλοῦτος τῶν ἐθνῶν· καὶ ἔσονται ἐν τῷ ὕπνῳ πίνοντες καὶ ἐσθίοντες, καὶ ἐξαναστάντων αὐτῶν μάταιον τὸ ἐνύπνιον. Καὶ ὄν τρόπον ἐνυπνιάζεται ὁ
10 διψῶν ὡς ὁ πίνων, καὶ ἐξαναστὰς ἔτι διψᾷ, ἡ δὲ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς κενὸν ἤλπισεν, οὕτως ἔσται ὁ πλοῦτος πάντων τῶν ἐθνῶν».

Ἱερ. 12,1–2.— «Δίκαιος εἶ, Κύριε, ὅτι ἀπολογήσομαι· πλήν κρίματα λαλήσω πρὸς σέ. Τί ὅτι ὁδὸς ἀσεβῶν εὐοδοῦται; Εὐθνήνησαν πάντες οἱ ἀθετοῦντες ἀθέτημα. Ἐφύτευσας αὐτοὺς καὶ ἐρ-
15 ριζώθησαν· ἔτεκνοποίησαν καὶ ἐποίησαν καρπὸν. Ἐγγὺς εἶ σὺ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ πόρρω ἀπὸ τῶν νεφρῶν αὐτῶν».

Σοφ. Σειρ. 9,16.— «Μὴ ζηλώσης δόξαν ἀμαρτωλῶν».

Σοφ. Σολ. 11,5.— «Δι' ὧν ἐκολάσθησαν οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν, διὰ τοῦτο αὐτοὶ ἀποροῦντες εὐεργετήθησαν».

20 Ρωμ. 9,10–21.— «Καὶ Ρεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα Ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν, μήπω γεννηθέντων, μηδὲ πραζάντων τι ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἐρρήθη αὐτῇ, ὅτι Ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι, καθὼς γέγραπται· Τὸν Ἰακώβ ἠγάπησα, τὸν δὲ Ἡσαὺ ἐμίσησα. Τί οὖν ἐροῦμεν; Μὴ ἀδικία παρὰ τῷ Θεῷ; Μὴ γένοιτο.
25 Τῷ Μωσῆ γὰρ λέγει· Ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτειρῶ. ἼΑρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ. Λέγει γὰρ ἡ Γραφὴ τῷ Φαραῶ, ὅτι Εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξέγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου. ἼΑρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει σκληρύνει. Ἐρεῖς οὖν
30 μοι, Τίς ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκεν;

Παροιμ. 23,17.— «Νὰ μὴ ζηλεύει ἡ καρδιά σου τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἀλλὰ νὰ ζεῖς μὲ τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ κάθε μέρα».

Παροιμ. 13,22.— «Ὁ πλοῦτος τῶν ἀσεβῶν συγκεντρῶνεται γιὰ τοὺς δίκαιους».

Ἦσ. 29,5-8.— «Ὁ πλοῦτος τῶν ἀσεβῶν εἶναι σὰν σκόνῃ πού σηκώνεται ἀπὸ τοὺς τροχοὺς, καὶ σὰν χνούδι πού τὸ σκορπίζει ὁ ἀνεμος· ὁ πλοῦτος τῶν ἔθνικῶν θὰ διαρκέσει ὅσο πίνουν καὶ τρῶνε, καὶ ὅταν ξυπνήσουν θὰ διαπιστώσουν ὅτι ἦταν ὄνειρο ἀπατηλό· καὶ ὅπως ὄνερευεται ὁ διψασμένος ὅτι πίνει, ὅταν ὁμως ξυπνᾷ ἔξακολουθεῖ νὰ διψᾷ, καὶ ἡ ψυχὴ του ἄδικα ἔλπισε, ἔτσι θὰ εἶναι καὶ ὁ πλοῦτος τῶν ἔθνικῶν».

Ἰερ. 12,1-2.— «Εἶσαι δίκαιος Κύριε, καὶ θὰ σοῦ ἐξομολογηθῶ· ἀλλὰ θὰ σοῦ πῶ μερικὰ πράγματα δίκαια. Γιατί ὁ δρόμος τῆς ζωῆς τῶν ἀσεβῶν εὐοδώνεται; Γιατί εὐτυχοῦν ὅλοι ὅσοι ἀθετοῦν τὸ θέλημά σου; Τοὺς φύτεψες καὶ ρίζωσαν βαθυὰ· ἀπέκτησαν παιδιὰ καὶ ἄφησαν ἀπογόνους. Ἐσὺ εἶσαι πάντοτε κοντὰ στὸ στόμα τους καὶ μακριὰ ἀπὸ τὴν πονηρὴν ἐπιθυμίαν τους.

Σοφ. Σειρ. 9,16.— «Νὰ μὴ ζηλέψεις τὴ δόξα τῶν ἁμαρτωλῶν».

Σοφ. Σολ. 11,5.— «Μὲ ἐκείνα πού τιμωρήθηκαν οἱ ἐχθροὶ τους, γιὰ τὸ ἴδιο αὐτοὶ ὅταν τὸ στερεῖθηκαν εὐεργετήθηκαν».

Ρωμ. 9,10-21.— «Καὶ ἡ Ρεβέκκα ἀπὸ ἕναν ἄνδρα, τὸν πατέρα μας Ἰσαάκ, συνέλαβε παιδιὰ, καὶ πρὶν ἀκόμα αὐτὰ γεννηθῶν καὶ κάνουν κάτι καλὸ ἢ κακό, τῆς εἰπώθηκε, ὅτι ὁ μεγαλύτερος θὰ δουλέψει στὸν μικρότερο, ὅπως εἶναι γραμμένο¹¹⁹. τὸν Ἰακώβ τὸν ἀγάπησα, ἐνῶ τὸν Ἠσαῦ τὸν μίσησα. Τί θὰ ποῦμε λοιπόν; Ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἄδικος; Μὴ γένοιτο. Διότι στὸν Μωυσῆ λέει· Θὰ ἐλεήσω αὐτὸν πού ἐλεῶ, καὶ θὰ σπλαχνισθῶ αὐτὸν πού σπλαχνίζομαι¹²⁰. Ὡστε λοιπόν δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν θέληση ἢ τὴν προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν ἐλεήμονα Θεόν. Διότι ἡ Γραφὴ λέει στὸν Φαραῶ, ὅτι γι' αὐτὸ σὲ ἐξύψωσα, γιὰ νὰ δείξω μέσα ἀπὸ σένα τὴ δύναμή μου¹²¹. Ἐπομένως, ὅποιον θέλει ἐλεεῖ καὶ ὅποιον θέλει τὸν κάνει σκληρό. Θὰ μοῦ πεῖς ὁμως· Τότε γιατί ἀκόμα κατηγορεῖ;

119. Γέν. 25, 23.

120. Ἐξ. 33, 19.

121. Ἐξ. 9, 16.

Μενοῦν γε, ὧ ἄρθωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ;
Μὴ ἐρεῖ τὸ πλάμα τῷ πλάσαντι, Τί με ἐποίησας οὕτως; Ἡ οὐκ
ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος
ποιῆσαι, ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκευῶς, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν;».

5 Ρωμ. 11,33.— «Ἦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσε-
ως Θεοῦ! ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνίαστοι
αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ!».

Μ. Βασιλείου.— Κἂν οἱ λόγοι τῶν παρὰ Θεοῦ οἰκονομουμέ-
νων διαφεύγωσιν ἡμᾶς, πάντως γε παρὰ τοῦ σοφοῦ καὶ ἀγαπῶν-
10 τος ἡμᾶς οἰκονομηθέν, ἀποδεκτόν ἐστι, κἂν ἐπίπονον ᾦ.

Τοῦ ἰδίου, Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Παροιμιῶν.— Ἡ παρὰ τοῦ δι-
καιοκρίτου οὐρανόθεν ἐπαγομένη ἡμῖν δικαιοσύνη, ἐπανορθωτι-
κὴ οὔσα καὶ ἀνταποδοτικὴ, πολὺ ἔχει τὸ δυσθεώρητον, διὰ τὸ
ὑψος τῶν ἐναποκειμένων αὐτῇ δογμάτων. Τοῦτο γὰρ οἶμαι λέ-
15 γειν τὸν ψαλμωδόν, «ἡ δικαιοσύνη σου ὡς ὄρη Θεοῦ».

Γρηγ. Θεολόγου.— Ἀμαθεῖς ἐσμεν, ὥστε τὰ ἄρρητα τοῦ
Θεοῦ κρίματα δοκιμάζειν.— Ἄλλοι μὲν εὐπλοοῦσι τῶν Θεῶ φί-
λων, ἄλλοι δὲ δυσπλοοῦσιν οὐδὲν χείρονες. Τίς οἶδε τούτων τοὺς
λόγους, πλὴν σοῦ, Λόγε;

20 Τοῦ ἰδίου, Λόγος περὶ φιλοπτωχείας.— Τίς οἶδεν, εἰ ὁ μὲν
διὰ κακίαν κολάζεται, ὁ δὲ ὡς ἐπαινούμενος αἴρεται, ἀλλὰ μὴ
τὸναντίον, ὁ μὲν διὰ πονηρίαν ὑποῦνται, ὁ δὲ δι' ἀρετὴν δοκιμά-
ζεται; Ὁ μὲν πλεῖον ἐπαιρόμενος, ἵνα καὶ πέση χαλεπώτερον,
δλην ἐώμενος πρότερον ὥσπερ τινὰ νόσον ἐκρηῆσαι τὴν ἑαυτοῦ
25 κακίαν, ἵνα καὶ κολασθῇ δικαιότερον, ὁ δὲ παρὰ δόξαν πιεζόμε-
νος, ἵνα, ὥσπερ χρυσὸς ἐν καμίνῳ δοκιμασθεῖς, τῆς κακίας, εἴ τι
καὶ μικρὸν εἶχε, τοῦτο ἐκτῆξῃ.

Διότι ποιός μπορεί νά ἀντισταθεῖ στή θέλησή του; Ποιός λοιπὸν εἶσαι ἐσὺ ἄνθρωπέ μου, πὺ ἀντιμῶς στὸν Θεό; Μήπως θά πει τὸ πλάσμα στὸν πλάστη του, γιατί μὲ ἐπλασες ἔτσι; Ἡ μήπως ὁ κεραμοποιὸς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα ἀπὸ τὸν ἴδιο πηλὸ νὰ κάνει ἓνα σκεῦος γιὰ σπουδαία χρῆση, καὶ ἄλλο γιὰ χρῆση εὐτελεῖ;».

Ρωμ. 11,33.— «᾽Ω βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως τοῦ Θεοῦ! Πόσο ἀνεξερεύνητες εἶναι οἱ κρίσεις σου καὶ ἀνεξιχνίαστα τὰ σχέδιά του».

Μ. Βασιλείου.— Ἔστω καὶ ἂν μᾶς διαφεύγουν οἱ λόγοι αὐτῶν πὺ κάνει ὁ Θεός, ὅπωςδῆποτε ὅμως, ἐφόσον γίνονται ἀπὸ τὸν σοφὸ καὶ αὐτὸν πὺ μᾶς ἀγαπᾷ, εἶναι εὐπρόσδεκτα, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἐπίπονα.

Τοῦ ἰδίου, Εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν Παροιμιῶν.— Ἡ δικαιοσύνη τοῦ δικαιοκρίτη Θεοῦ, πὺ μᾶς ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὸν οὐρανὸ, ἐπειδὴ εἶναι παιδαγωγικὴ καὶ ἀνταποδοτικὴ, εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ κατανοηθεῖ, ἔξαιτίας τῶν ὑψηλῶν ἀληθειῶν πὺ κρύβει. Διότι αὐτὸ νομίζω ὅτι ἐννοεῖ ὁ ψαλμωδὸς λέγοντας, «ἡ δικαιοσύνη σου εἶναι σὰν τὰ βουνὰ τοῦ Θεοῦ»¹².

Γρηγορίου Θεολόγου.— Εἴμαστε ἀμαθεῖς γιὰ νὰ μπορούμε νὰ ἐρευνήσουμε τίς ἀπόρητες ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ. Διότι ἄλλοι ἀπὸ τοὺς φίλους τοῦ Θεοῦ πλέουν καλὰ, καὶ ἄλλοι πλέουν δύσκολα, ἂν καὶ δὲν εἶναι χειρότεροι ἀπὸ τοὺς πρώτους. Ποιὸς γνωρίζει τοὺς λόγους αὐτῶν, ἐκτὸς ἀπὸ σένα, Λόγε;

Τοῦ ἰδίου, Λόγος περὶ φιλοπτωχείας.— Ποιὸς γνωρίζει, ἐὰν ὁ ἓνας βασανίζεται ἔξαιτίας τῆς κακίας του, καὶ ὁ ἄλλος ἐξυψώνεται ἐπαινούμενος, καὶ δὲν συμβαίνει τὸ ἀντίθετο, δηλαδή ὁ ἓνας ἔξαιτίας τῆς κακίας του νὰ ἐξυψώνεται, καὶ ὁ ἄλλος νὰ δοκιμάζεται ἔξαιτίας τῆς ἀρετῆς του; Ὁ ἓνας ὑψώνεται περισσότερο, γιὰ νὰ πέσει χειρότερα, ἀποβάλλοντας ὅλη τὴν προηγούμενη κακία του, σὰν κάποια ἀρρώστια, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ τιμωρηθεῖ πὺ δίκαια: ἐνῶ ὁ ἄλλος πιέζεται, παρὰ τὴν ἀρετὴ του, ὥστε, ἀφοῦ δοκιμαστῆ σὰν τὸ χρυσάφι στὸ χωνευτήρι, νὰ λειώσει καὶ τὴν παραμικρὴ κακία τὴν ὅποια ἐνδεχομένως εἶχε.

122. Ψαλμ. 35, 7.

Τοῦ ἰδίου.— Κύκλος τίς ἐστιν, ἀδελφοί, τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ παιδεύει διὰ τῶν ἐναντίων ἡμᾶς ὁ Θεός. Ὡσπερ συνεστήσατο τὰ πάντα σοφῶς καὶ συνέδησεν, οὕτω σοφῶς τὰ πάντα διεξάγων καὶ κυβερνῶν τοῖς ἀνεφίκτοις αὐτοῦ καὶ ἀνεξιχνιάστοις αὐτοῦ κρίμασιν.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Λόγος πρὸς Σταγείριον.— Ἐν μόνον πεπεισθαι χρῆ, ὅτι συμφερόντως ἡμῖν ἅπαντα οἰκονομεῖται παρὰ Θεοῦ, τὸν δὲ τρόπον μηκέτι ζητεῖν, μήτε ἀγνοοῦντας ἀσχάλλειν ἢ ἀθυμεῖν. Οὐτε γὰρ δυνατὸν ταῦτα εἰδέναί, οὔτε συμφέρον, τὸ μὲν διὰ τὸ θνητοῦς εἶναι, τὸ δὲ διὰ τὸ ταχέως εἰς ἀπόνοιαν αἰρεσθαι.

Ἄγ. Νείλου.— Φασί τινες· Διὰ τί δίκαιοι ἀσθενοῦσι καὶ πέπονται, ἄδικοι δὲ ρώννυνται καὶ πλουτοῦσι; Διὰ τί τοῦτο; Ἴνα οἱ μὲν στεφανωθῶσιν, οἱ δὲ τιμωρηθῶσιν εἰς αἰῶνα.

Τοῦ ἰδίου.— Εἶρηκας, διὰ τί ὁ Θεὸς τοῦτον κέκρικεν ἀθυμεῖν καὶ θλίβεσθαι ἀγαθὸν ὑπάρχοντα, καὶ ἄλλον ἰλαρεύεσθαι καὶ πλουτεῖν πάνυ φαῦλον τυγχάνοντα, καὶ διὰ τί ἄλλος ἐν πᾶσιν εὐοδοῦται, καὶ ἄλλος ἐν πᾶσιν ἀποτυγχάνει; διὰ τί οὗτος ἔρρωται, κάκεινος νοσηλεύεται, καὶ ἄλλος χρηστός τις ἀνὴρ ἐν τῷ δαιμονίῳ συντρίβεται, ὁ δὲ πονηρὸς ζῆ; Μὴ περιεργάζου τὰ ὑπὲρ σέ, μόνον δὲ γίνωσκε, ὅτι βουλήσει τοῦ Κρείττονος καὶ ψήφω ταῦτα πάντα γίνεται· μὴ μέντοι καταζητήσης τὸν λόγον τῆς ἀκριβείας. Παῦλος ὁ τηλικούτος ἀπεφήνατο «ἀνεξερεῦνητα εἶναι τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ». Οὐκ ἔστι τοίνυν δυνατὸν καταλαβεῖν τὰ ἔχνη τῶν ποδῶν Κυρίου καὶ τῶν αὐτοῦ βουλευμάτων. «Τὰ γὰρ κρίματα αὐτοῦ ἄβυσσος πολλή», καθά φησιν ὁ Προφήτης.

Εὐσεβίου.— Ἐάν τις ἀπελθὼν βούλεται περᾶσαι ποταμόν, καὶ ὀρᾷ αὐτὸν παφλάζοντα καὶ κατασυρόμενον φοβερώς καὶ μηδενὸς ἄλλου ἐπιχειροῦντος διελθεῖν δι' αὐτοῦ, παραβουλεύση-

Τοῦ ἰδίου.— Τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, ἀδελφοί μου, εἶναι ἓνας κύκλος, καὶ ὁ Θεὸς μᾶς διαπαιδαγωγεῖ μὲ τὰ ἀντίθετα. Ὅπως δημιουργήσῃ τὰ πάντα μὲ σοφία καὶ τὰ ἔδωσε μεταξύ τους, ἔτσι μὲ σοφία τὰ κατευθύνει καὶ τὰ κυβερνᾷ ὅλα μὲ τὶς ἀνερμήνευτες καὶ ἀνεξιχνίαστες κρίσεις του.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Λόγος πρὸς Σταγειρίον.— Γιὰ ἓνα μόνο πρᾶγμα πρέπει νὰ εἴμαστε πεπεισμένοι, ὅτι ὅλα γίνονται ἀπὸ τὸ Θεὸ γιὰ τὸ συμφέρον μας, καὶ νὰ μὴ ζητᾶμε νὰ μάθουμε τὸν τρόπο, οὔτε, ἐφόσον τὰ ἀγνοοῦμε, νὰ στενοχωριόμαστε καὶ νὰ δυσφοροῦμε. Διότι οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ τὰ γνωρίζουμε αὐτά, οὔτε καὶ μᾶς συμφέρει τὸ ἓνα ἐπειδὴ εἴμαστε θνητοί, καὶ τὸ ἄλλο, ἐπειδὴ γρήγορα θὰ πέσουμε σὲ ἀπελπισία.

Ἀγίου Νείλου.— Μερικοὶ λένε· Γιατί οἱ δίκαιοι ἀρρωσταίνουν καὶ εἶναι φτωχοί, καὶ οἱ ἄδικοι εἶναι ὑγιεῖς καὶ πλουτίζουν; Γιατί συμβαίνει αὐτό; Μὲ σκοπὸ οἱ πρῶτοι νὰ στεφανωθοῦν καὶ οἱ ἄλλοι νὰ τιμωρηθοῦν αἰῶνα.

Τοῦ ἰδίου.— Εἶπες, Γιατί ὁ Θεὸς ἀποφάσισε αὐτὸς ἐδῶ νὰ στενοχωριέται καὶ νὰ θλίβεται, ἐνῶ εἶναι καλός, καὶ ἄλλος νὰ χαίρεται καὶ νὰ πλουτίζει, ἐνῶ εἶναι πολὺ διεφθαρμένος; Καὶ γιατί ἄλλος εὐτυχεῖ σὲ ὅλα, καὶ ἄλλος ἀποτυγχάνει σὲ ὅλα; Γιατί αὐτὸς εἶναι ὑγιής, καὶ ἐκεῖνος ἀρρωστος, καὶ κάποιος ἄλλος ἀγαθὸς ἄνθρωπος συνιρίβεται βασανιζόμενος ἀπὸ δαιμόνιο, καὶ ὁ κακὸς ζεῖ; Νὰ μὴ περιεργάζεσαι αὐτὰ πού εἶναι πάνω ἀπὸ σένα, ἀλλὰ μόνο νὰ ξέρεις ὅτι μὲ τὴ θέληση καὶ τὴν ἀπόφαση τοῦ Ἀνωτέρου γίνονται ὅλα αὐτά. Μὴν ἀναζητᾶς λοιπὸν τὴν ἀκριβῆ αἰτία τους. Ὁ τόσο μεγάλος Παῦλος εἶπε ὅτι οἱ ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνεξερεύνητες¹²³. Ἐπομένως δὲν εἶναι δυνατό νὰ καταλάβεις τὰ ἴχνη τῶν ποδιῶν τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀποφάσεών του. Διότι οἱ κρίσεις του εἶναι μεγάλη ἄβυσσος, ὅπως λέει ὁ Προφήτης¹²⁴.

Εὐσεβίου.— Ἐὰν κάποιος πού ἔφυγε θελήσει νὰ περάσει ἓνα ποτάμι, καὶ τὸ βλέπει νὰ παφλάζει καὶ νὰ τρέχει ὀρμητικά, καὶ ἐνῶ κανένας ἄλλος δὲν ἐπιχειρεῖ νὰ περάσει ἀπὸ αὐτό, αὐτὸς ἀποφασί-

123. Ρωμ. 11, 33.

124. Ψαλμ. 35, 7.

ται δὲ καὶ εἰσέλθη, θέλων ἐπιδείξασθαι ἑαυτὸν ὡς γενναῖον καὶ δυνατόν, καὶ ἀποθάνῃ ἐν τῷ ποταμῷ, μετὰ τῶν παραβούλων κρίνεται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, ἐπειδὴ, βλέπων τὸν θάνατον αὐτοῦ, παρήκουσε τῆς Γραφῆς λεγούσης, «μὴ βιάζου ροῦν ποταμοῦ». Ἐὰν δὲ ἴδῃ τὸν ποταμὸν ἡσύχως ρέοντα καὶ μὴ ἀπειλοῦντα βρυγμοῦς θανατηφόρους, ἀλλὰ πρᾶν καὶ εὐμαρῆ, καὶ πολλοὺς διερχομένους, καὶ εἰσέλθη τοῦ διελθεῖν δι' αὐτοῦ, καὶ ἐπαγάγη αὐτῷ ὁ Σατανᾶς κῦμα κατὰ συγχώρησιν Θεοῦ, ἧ καὶ τὸν πόδα αὐτοῦ σκάση, καὶ πεσὼν ἐν τῷ ὕδατι αὐτοῦ ἀποθάνῃ, μαρτυρικὸς αὐτοῦ ὁ θάνατος λογισθήσεται. Πλὴν καὶ ἡ ὥρα τοῦ θανάτου παρήν αὐτῷ, ἀλλ' οὐ μέντοι ἐν τῷ οὕτως ἀποθανεῖν αὐτόν. Ὁ γὰρ διάβολος βλέπων τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, προλαβὼν ἐτοιμάζει τὸ πτώμα, ἵνα τῇ παγίδι ἐπιγραφῇ ὁ θάνατος. Ὁμοίως καὶ οἱ ἀπὸ θηρίων ἀποθνήσκοντες. Ἐάν τις ἐν τῇ οἰκειᾷ προαιρέσει ἀπέλθῃ σφάζει τὸ θηρίον, ἐπιδεικνύμενος τὴν αὐτοῦ δύναμιν, καὶ ἐγείρη τὸ θηρίον καὶ ἀποθάνῃ ἐξ αὐτοῦ, μετὰ τῶν παραβούλων κρίνεται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ αἰφνιδίως ἐπέλθῃ τὸ θηρίον καὶ διαρρήξῃ τὸν ἄνθρωπον, μαρτυρικῶς θανάτῳ τέθνηκεν ὁ τοιοῦτος· ὁμοίως καὶ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ εἰς τὴν γῆν.

Τίτλος β'.— Περὶ καταλαλιᾶς, καὶ ὅτι καταλαλιὰ ἐστὶ λόγος ψευδῆς κατὰ τινος λεγόμενος.

Ἄριθμ. 12, 1 ἐέ.— Ἐλάλησε Μαριάμ καὶ Ἀαρὼν κατὰ Μωσέως ἕνεκεν τῆς γυναικὸς τῆς Αἰθιοπίσης, ἣν ἔλαβε Μωσῆς, ὅτι γυναῖκα Αἰθιοπίσαν ἔλαβεν. Καὶ εἶπον· Μὴ Μωσῆ μόνον ἐλάλησε Κύριος; οὐχὶ καὶ ἡμῖν ἐλάλησε Κύριος; Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς αὐτούς· Ἀκούσατε τὸν λόγον μου ἀμφοτέροι. Ἐὰν γένηται προφήτης ὑμῶν Κυρίῳ, ἐν ὀράματι γνωσθήσομαι καὶ ἐν ὑπνῷ λαλήσω αὐτῷ. Οὐχ οὕτως ὡς ὁ θεράπων μου Μωσῆς· ἐν ὄλω τῷ οἴκῳ μου πιστός ἐστιν· στόμα κατὰ στόμα λαλήσω

σει και μπει μέσα, θέλοντας νὰ δείξει ὅτι εἶναι γενναῖος καὶ δυνατός, καὶ πεθάνει μέσα στὸ ποτάμι, ἢ ψυχὴ του θὰ κριθεῖ ἀπὸ τὶς παράτολμες ἀποφάσεις του, διότι, ἐνῶ ἔβλεπε τὸν θάνατό του, παράκουσε τὴ Γραφὴ πού λέει· «νὰ μὴ παραβιάξεις τὴ ροὴ τοῦ ποταμοῦ»¹²⁵. Ἐὰν ὅμως δεῖ τὸ ποτάμι νὰ κυλάει ἤρεμα, χωρὶς νὰ ἀπειλεῖ τρίζοντας τὰ δόντια του θανατηφόρα, ἀλλὰ ἤσυχο καὶ εὐκολο, καὶ δεῖ πολλοὺς νὰ τὸ περνοῦν, καὶ μπει μέσα γιὰ νὰ τὸ διασχίσει, καὶ στείλει ὁ Σατανᾶς ἐπάνω του ἓνα κύμα, κατὰ παραχώρηση τοῦ Θεοῦ, ἢ κουτσαίνοντας τὸ πόδι του, καὶ πέφτοντας μέσα στὸ νερὸ πνιγεῖ, ὁ θάνατός του θὰ θεωρηθεῖ μαρτυρικός. Βέβαια καὶ ἡ ὥρα τοῦ θανάτου του εἶχε ἔρθει, ὄχι ὅμως νὰ πεθάνει μὲ τὸν τρόπο αὐτόν. Ὁ διάβολος ὅμως βλέποντας τὴν ὥρα τοῦ θανάτου του, πρόλαβε καὶ σηκνοθέτησε τὴν πώση του, γιὰ νὰ χρεωθεῖ ὁ θάνατός του στὴν παγίδα. Τὸ ἴδιο καὶ αὐτοὶ πού πεθαίνουν ἀπὸ τὰ θηρία. Ἐὰν κάποιος μὲ τὴ θέλησή του πάει νὰ σφάζει τὸ θηρίο, κάνοντας ἐπίδειξη τῆς δυνάμεώς του, καὶ ἐρεθίσει τὸ θηρίο καὶ πεθάνει ἀπὸ αὐτό, ἢ ψυχὴ του θὰ κριθεῖ μαζί μὲ τους παράτολμους. Ἐὰν ὅμως τὸ θηρίο ἐπιτεθεῖ ξαφνικὰ καὶ ξεσχίσει τὸν ἄνθρωπο, αὐτὸς πέθανε θάνατο μαρτυρικό· τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ στὴ θάλασσα καὶ στὴ στεριά.

Τίτλος 2.— Γιὰ τὴν κακολογία, καὶ ὅτι ἡ κακολογία εἶναι κάτι ἀναληθές πού λέγεται εἰς βάρος κάποιου.

Ἄριθμ. 12,1ἔξ.— «Μίλησαν ἡ Μαριάμ καὶ ὁ Ἄαρὼν ἐναντίον τοῦ Μωυσῆ γιὰ τὴ γυναῖκα του τὴν Αἰθιόπισσα, πού πήρε ὁ Μωϋσῆς, ὅτε πήρε γυναῖκα Αἰθιόπισσα. Καὶ εἶπαν· Μήπως μόνο στὸν Μωυσῆ μίλησε ὁ Θεός; Δὲ μίλησε ὁ Κύριος καὶ σὲ μᾶς; Καὶ ὁ Κύριος τοῦς εἶπε· Ἀκούστε τὸν λόγος μου καὶ οἱ δύο. Ἐὰν κάποιος ἀπὸ σᾶς γίνεῖ προφήτης τοῦ Κυρίου, θὰ τοῦ ἀποκαλυφθῶ σὲ ὄραμα καὶ θὰ τοῦ μιλήσω στὸν ὕπνο του. Ὅχι ἔτσι ὅπως στὸν δούλο μου τὸν Μωυσῆ· αὐτὸς εἶναι πιστὸς σ' ὅλο τὸν οἶκο μου· σ' αὐτὸν

αὐτῶ ἐν εἶδει, καὶ οὐ δι' αἰνιγμάτων, καὶ τὴν δόξαν Κυρίου εἶδεν. Καὶ διὰ τί οὐκ ἐφοβήθητε λαλῆσαι κατὰ τοῦ θεράποντός μου Μωσῆ; Καὶ ὠργίσθη θυμῷ Κύριος, καὶ ἰδοὺ Μαριὰμ λεπρῶσα ὡσεὶ χιῶν.

5 Ψαλμ. 30,19.— « Ἄλαλα γεννηθήτω τὰ χεῖλη τὰ δόλια », καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 49,20.— « Καθήμενος κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου », καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 77,19.— « Κατελάλησαν τοῦ Θεοῦ καὶ εἶπαν », καὶ τὰ
10 λοιπά.

Ψαλμ. 100,5.— « Τὸν καταλαλοῦντα λάθρα τὸν πλησίον », καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 100,7.— « Λαλῶν ἄδικα οὐ κατεύθυνεν ἐνώπιον », καὶ τὰ λοιπά.

15 Παροιμ. 20,13.— « Μὴ ἀγάπα καταλαλεῖν, ἵνα μὴ ἐξαρθῆς », καὶ τὰ λοιπά.

Σοφ. Σολ. 1,11.— « Φυλάξασθε γογγυσμὸν ἀνωφελῆ, καὶ ἀπὸ καταλαλιᾶς φείσασθε γλώσσης· ὅτι φθέγμα λαθραῖον κενὸν οὐ πορεύεται ».

20 Ἰακ. 4,11–13.— « Μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί. Ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ, ἢ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καταλαλεῖ νόμον καὶ κρίνει νόμον. Εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκέτι εἶ ποιητῆς νόμου, ἀλλὰ κριτῆς. Εἷς ἐστὶν ὁ νομοθέτης καὶ ὁ κριτῆς, ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι ».

25 Παροιμ. 30,17.— « Ὀφθαλμὸν καταλαλοῦντα πατὴρ καὶ ἀτιμάζοντα γῆρας μητρός, ἐκκόψει αὐτὸν κόρακες ἐκ τῶν φαράγγων καὶ καταφάγοισαν αὐτὸν νεοσσοὶ ἀετῶν ».

Μ. Βασιλείου.— Καταλαλιά ἐστὶ, τὸ κατὰ ἀπόντος ἀδελφοῦ λαλεῖν, σκοπῶ τοῦ διαβάλλειν αὐτόν, εἰ καὶ ἀληθὲς ἢ τὸ λεγόμε-

30 νον.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ἐάν τις σε εἶπε κακῶς, εἰ μὲν ἀληθὲς λέγει, διόρθωσαι, εἰ δὲ ψευδῆ, καταγέλασον. Εἰ μὲν σύνοιδας σεαυτῶ τὰ εἰρημένα, σωφρόνησον, εἰ δὲ μὴ σύνοιδας, καταφρόνησον.

θά μιλῶσω στόμα με στόμα, προσωπικά, καὶ ὄχι με αἰνίγματα, καὶ ἔχει δεῖ τὴ δόξα τοῦ Κυρίου. Καὶ γιατί δὲν φοβηθήκατε νὰ μιλήσετε ἐναντίον τοῦ δούλου μου Μωυσῆ; Καὶ θύμωσε πολὺ ὁ Κύριος, καὶ ἀμέσως ἡ Μαριάμ γέμισε λέπρα καὶ ἔγινε ἄσπρη ὡς τὸ χιόνι».

Ψαλμ. 30,19.— «Ἄς γίνουν βουβὰ τὰ χεῖλη τὰ δόλια», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 49,20.— «Καθόσον καὶ κακολογοῦσες τὸν ἀδελφὸ σου», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 77,19.— «Κατηγόρησαν τὸν Θεὸ καὶ εἶπαν», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 100,5.— «Ἐκείνον ὁ ὁποῖος κατηγορεῖ κρυφὰ τὸν πλησίον του», καὶ τὰ λοιπά.

Ψαλμ. 100,7.— «Ἐκεῖνος ποῦ μιλάει ἄδικα, δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ μπροστά μου», καὶ τὰ λοιπά.

Παροιμ. 20,13.— «Νὰ μὴ σοῦ ἀρέσει νὰ κακολογεῖς, γιὰ νὰ μὴ σὲ διώξουν», καὶ τὰ λοιπά.

Σοφ. Σολ. 1,11.— «Νὰ ἀποφεύγετε κάθε ἀνώφελο γογγυσμὸ, καὶ νὰ φυλάγετε τὴ γλώσσα σας ἀπὸ τὴν κατάκριση· διότι κάθε λόγος κακὸς δὲν πέφτει στὸ κενό».

Ἰάκ. 4,11-13.— «Μὴ κακολογεῖτε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, ἀδελφοί. Ὅποιος κακολογεῖ ἀδελφὸ, ἢ κρίνει τὸν ἀδελφὸ του, κακολογεῖ τὸν νόμο, καὶ κρίνει τὸν νόμο. Καὶ ὅταν κρίνεις τὸν νόμο, δὲν εἶσαι πιά τηρητῆς τοῦ νόμου, ἀλλὰ κριτῆς του. Ἐνας εἶναι ὁ νομοθέτης καὶ ὁ κριτῆς, αὐτὸς ποῦ μπορεῖ νὰ σώσει καὶ νὰ καταστρέψει».

Παροιμ. 30,17.— «Τὰ μάτια αὐτοῦ ποῦ κακολογεῖ τὸν πατέρα του καὶ ἔξευτελίζει τὰ γηρατιὰ τῆς μητέρας τους, θὰ τὰ θγάλουν οἱ κόρακες ἀπὸ τὰ φαράγγια καὶ θὰ τὰ φᾶνε τὰ πουλιὰ τῶν ἀετῶν».

Μ. Βασιλείου.— Καταλαλιά εἶναι τὸ νὰ μιλάμε ἐναντίον ἀδελφοῦ ποῦ ἀπουσιάζει, με σκοπὸ νὰ τὸν διαβάλουμε, ἔστω καὶ ἂν εἶναι ἀληθινὸ αὐτὸ ποῦ λέμε.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ἐὰν κάποιος σὲ κακολογήσει, ἂν μὲν αὐτὸ ποῦ λέει εἶναι σωστὸ, διόρθωσέ το· ἂν πάλι εἶναι ψεῦτικο, νὰ τὸ εἰρωνευθεῖς. Ἐὰν ἀποδέχεσαι γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου αὐτὰ ποῦ εἰπώθηκαν, γίνε συνετός, ἂν δὲν τὰ ἀποδέχεσαι, περιφρόνησέ τα.

Τοῦ ἰδίου.— Τῶν κακῶς λεγόντων ἡμᾶς τότε χρῆ καταφρονεῖν, ὅταν ἡμεῖς μὴ παρέξωμεν λαβὰς. Μᾶλλον δὲ μηδὲ τότε, ἀλλ' ἐπειδὴν δυνώμεθα ἐπιστομίζειν αὐτούς. Ὅταν δὲ ἐξ ἡμῶν γίνηται τὸ πᾶν, ἐπὶ τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν τρέπεται πᾶν τὸ πῦρ.—
 5 Οὐχ οἱ κακῶς λέγοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ τὰς αἰτίας εἰκῆ παρεχοντες, τῆς ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ κειμένης εἰσὶν ὑπεύθυνοι τιμωρίας.

Διδύμου.— Ὁ κακῶς ἕτερον διατιθέσθαι βουλόμενος, πρότερον ἑαυτὸν οὕτω διατίθῃσιν.

Γέροντος.— Συμφέρει σοι πίνειν οἶνον καὶ τρώγειν κρέα, καὶ
 10 μὴ κατεσθίειν ἐν καταλαλιᾷ σάρκας ἀδελφῶν.

Τίτλος γ'.— Περὶ καιροῦ, ὅτι δεῖ τὸν καιρὸν ἐξαγοράζειν, καὶ ὅτι πάντα καιρὸν ἔχει τοῦ λέγεσθαι καὶ γίνεσθαι.

Ἐκκλ. 3,1-8.— «Καιρὸς τῷ παντί πράγματι ὑπὸ τὸν ἥλιον.
 15 Καιρὸς τοῦ τεκεῖν, καὶ καιρὸς τοῦ ἀποθανεῖν. Καιρὸς τοῦ φυτεῦσαι, καὶ καιρὸς τοῦ ἐκτίλαι τὸ πεφυτευμένον. Καιρὸς τοῦ καθελεῖν, καὶ καιρὸς τοῦ οἰκοδομεῖν. Καιρὸς τοῦ κλαῦσαι, καὶ καιρὸς τοῦ γελάσαι. Καιρὸς τοῦ ζητῆσαι, καὶ καιρὸς τοῦ ἀπολέσαι. Καιρὸς τοῦ φυλάξαι, καὶ καιρὸς τοῦ ἐκβαλεῖν. Καιρὸς τοῦ ρῆξαι, καὶ
 20 καιρὸς τοῦ ράψαι. Καιρὸς τοῦ λαλεῖν, καὶ καιρὸς τοῦ σιγᾶν. Καιρὸς τοῦ φιλῆσαι, καὶ καιρὸς τοῦ μισῆσαι. Καιρὸς πολέμου, καὶ καιρὸς εἰρήνης».

Ἐσθ. 10,13.— «Ἴνα τί παρεσιωπήσατε ἀσέβειαν καὶ τὰς ἀδικίας αὐτῆς ἐτρογγύσατε;».

Ἦσ. 5,4.— «Κύριος δίδωσί μοι γλωσσαν παιδείας, τοῦ γνῶναι ἡνίκα δεῖ εἰπεῖν λόγον».

Σοφ. Σειρ. 4, 20— «Συντήρησον καιρὸν, καὶ φύλαξαι ἀπὸ τοῦ πονηροῦ».

Τοῦ ἰδίου.— Ἐκείνους ποῦ μᾶς κακολογοῦν, τότε πρέπει νὰ τοὺς περιφρονοῦμε, ὅταν δὲν τοὺς δίνουμε ἑμεῖς λαβές. Ἡ καλύτερα οὔτε καὶ τότε, ἀλλὰ μόνο ὅταν μποροῦμε νὰ τοὺς ἀποστομώσουμε. Ὅταν ὁμως τὸ πᾶν γίνεται ἀπὸ μᾶς, στὸ δικὸ μας κεφάλι στρέφεται ὅλη ἡ φωτιά.— Ὅχι μόνο αὐτοὶ ποῦ κακολογοῦν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ποῦ δίνουν τὶς αἰτίες χωρὶς λόγο, εἶναι ὑπεύθυνοι τῆς τιμωρίας ποῦ προβλέπεται γιὰ τὴν κατηγορία.

Διδύμου.— Αὐτὸς ποῦ θέλει νὰ βλάψει ἄλλον, πρῶτα βλάπτει τὸν ἑαυτό του μὲ τὸν τρόπο αὐτό.

Γέροντος.— Σὲ συμφέρει νὰ πίνεις κρασί καὶ νὰ τρῶς κρέατα, καὶ νὰ μὴ κατατρῶς μὲ κακολογία τὶς σάρκες τῶν ἀδελφῶν σου.

Τίτλος 3.— Γιὰ τὸν χρόνο· ὅτι πρέπει νὰ ἐπωφελοῦμαστε τὸν χρόνο καὶ ὅτι τὸ κάθε τι ἔχει τὴν ὥρα ποῦ πρέπει νὰ λέγεται καὶ νὰ γίνεται.

Ἐκκλ. 3,1-8.— «Γιὰ κάθε πρᾶγμα κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο ὑπάρχει ὁ κατάλληλος καιρὸς. Ὑπάρχει ὀρισμένος καιρὸς τοῦ νὰ γεννηθεῖ κανεὶς καὶ καιρὸς τοῦ νὰ πεθαίνει. Ὑπάρχει ὀρισμένος καιρὸς νὰ φυτέψει κανεὶς καὶ καιρὸς νὰ θερίσει αὐτὸ ποῦ φύτεψε. Ὑπάρχει ὀρισμένος καιρὸς νὰ γκρεμίσει κανεὶς καὶ καιρὸς νὰ κτίσει. Ὑπάρχει ὀρισμένος καιρὸς γιὰ νὰ κλάψει κανεὶς καὶ καιρὸς νὰ γελάσει. Ὑπάρχει ὀρισμένος καιρὸς ἀναζητήσεως καὶ καιρὸς ἀπώλειας. Ὑπάρχει καιρὸς ἀποθηκεύσεως καὶ καιρὸς ἐξαγωγῆς ἀπὸ τὴν ἀποθήκη. Ὑπάρχει καιρὸς διαρῆξεως καὶ καιρὸς ραφῆς. Καιρὸς τοῦ νὰ μιλάει κανεὶς καὶ καιρὸς νὰ σιωπᾷ. Καιρὸς τοῦ ν' ἀγαπᾷ καὶ καιρὸς τοῦ νὰ μισεῖ. Καιρὸς πολέμου καὶ καιρὸς εἰρήνης».

Ῥωθὲ 10,13.— «Γιατί ἀποσιωπήσατε τὴν ἀσέβειά σας καὶ τρυγήσατε τοὺς καρποὺς τῶν ἀδικιῶν τῆς;».

Ἦσ. 50,4.— «Ὁ Κύριος μοῦ δίνει γλώσσα σοφίας, γιὰ νὰ ξέρω πότε πρέπει νὰ μιλήσω».

Σοφ. Σειρ. 4,20.— «Νὰ ἐκτιμᾷς τὶς περιστάσεις καὶ νὰ φυλάγῃσαι ἀπὸ τὸ κακό».

Σοφ. Σειρ. 32,4.— «'Ακαίρως μὴ σοφίζου».

Σοφ. Σειρ. 4,23.— «Μὴ κωλύσης λόγον ἐν καιρῷ σωτηρίας».

Σοφ. Σειρ. 20,7.— «'Ανθρωπος σοφὸς σιγήσει ἕως καιροῦ.

5 Σοφ. Σειρ. 20,20.— 'Απὸ στόματος μωροῦ ἀποδοκιμασθήσεται παραβολή· οὐ γὰρ μὴ εἶπη αὐτήν ἐν καιρῷ αὐτῆς».

Ρωμ. 12,15.— «Χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων.

Ἐφεσ. 5,15–17.— Βλέπετε πῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι,
10 ἀλλ' ὡς σοφοί, ἐξαγορασμένοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσιν. Διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνίετε, τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ».

Κολ. 4,5–6.— «Ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι. Ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι ἄλατι
15 ἡρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἐνὶ ἐκάστῳ ἀποκρίνασθαι».

Γρηγορίου Θεολόγου.— Σφοδρὸς ὁ πόθος; Λαβοῦ τοῦ ποθουμένου. Ἔως θερμὸς ὁ σίδηρος, τῷ ψυχρῷ στομωθῆτω, μήτι παρεμπέση μέσον καὶ διακόψη τὸν πόθον.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Τὸ μὲν ἀπλῶς παρρησιάσασθαι, καὶ
20 τῶν τυχόντων πολλακίς ἐστίν, τὸ δὲ εἰς δέον καὶ καιρῷ τῷ προσήκοντι καὶ μετὰ τῆς ἀρμοζούσης συμμετρίας καὶ συνέσεως τῷ πράγματι χρῆσασθαι, μεγάλης λίαν καὶ θαυμαστῆς δεῖται ψυχῆς.

Εὐαγρίου.— Βέλτιον λίθον βαλεῖν εἰκῆ, ἢ λόγον.

25 Φίλωνος.— Λάλει ἂ δεῖ καὶ ὅτε δεῖ, καὶ οὐκ ἀκούσεις ἂ μὴ δεῖ.

Ἰδίου.— Χρόνου φεῖδεσθαι καλόν.

Τίτλος δ'.— Περὶ κολάκων καὶ παρασίτων καὶ γελουιαστῶν, καὶ ὅτι χρῆ φεῦγειν αὐτούς.

Ψαλμ. 52,6.— «Ὁ Θεὸς διεσκόρπισεν ὅσα ἄνθρωπαρέ-
30 σκων».

Σοφ. Σειρ. 32(35),4.— Μὴ κάνεις τὸν σοφὸν σὲ ἀκατάλληλη ὥρα.

Σοφ. Σειρ. 4,23.— Νὰ μὴ ἐμποδίσεις τὸν λόγο σὲ ὥρα ποὺ μπορεῖ νὰ ἀποδεῖ σωτήριος».

Σοφ. Σειρ. 20,7.— «Ὁ συννετὸς ἄνθρωπος σιωπᾷ μέχρι νὰ ἔρθει ἡ κατάλληλη στιγμή.

Σοφ. Σειρ. 20, 20.— Ἡ παραβολὴ ποὺ θγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ μωροῦ ἀποδοκιμάζεται, διότι δὲν τὴν λέει στὴν κατάλληλη ὥρα».

Ρωμ. 12,15.— «Νὰ χαίρεστε μὲ τὴ χαρὰ αὐτῶν ποὺ χαίρονται, καὶ νὰ κλαῖτε μὲ αὐτοὺς ποὺ κλαῖνε.

Ἐφεσ. 5,15-17.— Νὰ προσέχετε καλὰ πῶς ζεῖτε· ὄχι σὰν ἀσύνετοι, ἀλλὰ ὡς συνετοί· νὰ χρησιμοποιεῖτε σωστὰ τὸν χρόνον σας, διότι οἱ μέρες εἶναι πονηρές. Γι' αὐτὸ νὰ μὴ εἴστε ἄφρονες, ἀλλὰ νὰ καταλαβαίνετε ποιό εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ».

Κολ. 4,5-6.— «Νὰ φέρεστε μὲ σύνεση πρὸς ἐκείνους ποὺ δὲν εἶναι μέλη τῆς Ἐκκλησίας, καὶ νὰ ἐπωφελεῖστε κάθε εὐκαιρία. Τὰ λόγια σας νὰ εἶναι πάντοτε γεμάτα μὲ χάρη, ἀρτυμένα μὲ ἀλάτι, καὶ νὰ ξέρετε πῶς πρέπει νὰ ἀπαντᾷτε στὸν καθένα».

Γρηγορίου Θεολόγου.— Ἔχεις μεγάλον πόθο; Πάρε αὐτὸ ποὺ ποθεῖς. Ὅσο τὸ σίδηρο εἶναι ζεστό, στόμωσέ του μὲ κρύο νερό, μήπως μεσολαβήσει τίποτε καὶ διακόψει τὸν πόθο.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Τὸ νὰ δείξει κανεὶς γενικὰ θάρρος εἶναι κάτι ποὺ μπορεῖ νὰ τὸ κάνει πολλὰς φορὲς ὁ καθένας. Τὸ νὰ κάνει ὁμως χρῆση τοῦ πράγματος ὅταν πρέπει καὶ στὸν κατάλληλο καιρὸ, χρειάζεται μεγάλη καὶ ἀξιοθαύμαστη ψυχὴ.

Εὐαγγελίου.— Προτιμότερο νὰ ρίξεις πέτρα τυχαῖα, παρὰ λόγο.

Φίλωνος.— Νὰ λὲς αὐτὰ ποὺ πρέπει, καὶ ὅταν πρέπει, καὶ δὲν θὰ ἀκούσεις αὐτὰ ποὺ δὲν πρέπει.

Τοῦ ἰδίου.— Εἶναι καλὸ νὰ εἴμαστε φειδωλοὶ στὸ χρόνο.

Τίτλος 4.— Γιὰ τοὺς κόλακες, τὰ παράσιτα καὶ τοὺς γελοιοποιούς, καὶ ὅτι πρέπει ν' ἀποφεύγουμε αὐτούς.

Ψαλμ. 52, 6.— «Ὁ Θεὸς διασκορπίζει τὰ κόκκαλα αὐτῶν ποὺ ζητοῦν νὰ ἀρέσουν στοὺς ἀνθρώπους».

Παροιμ. 10,23.— «Ἐν γέλωτι ἄφρων πράττει κακά».

Παροιμ. 26,22.— «Λόγοι κερκώπων μαλακοί· οὗτοι δὲ τυπτοῦσιν εἰς ταμεῖα σπλάγχνων».

Παροιμ. 16,21.— «Τοὺς σοφοὺς καὶ συνετοὺς φαύλους κα-
5 λοῦσιν, οἱ δὲ γλυκεῖς ἐν λόγῳ πλείονα ἀκουσθήσονται».

Παροιμ. 19,6.— «Πολλοὶ θεραπεύουσι πρόσωπα βασιλέ-
ων».

Ἐκκλ. 7,3.— «Ἄγαθὸν θυμὸς ὑπὲρ γέλωτα, ὅτι ἐν κακίᾳ
προσώπου ἀγαθυνθήσεται καρδιά».

10 Ἐκκλ. 7,6.— «Ὡσπερ φωνὴ ἀκανθῶν ὑπὸ τὸν λέβητα, οὕ-
τως ὁ γέλως τῶν ἀφρόνων».

Ἦσ. 3,12.— «Οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς, πλανῶσιν ὑμᾶς καὶ
τὴν τρίβον τῶν ποδῶν ὑμῶν τaráσσουσιν».

Ἦσ. 9,15.— «Ἔσονται οἱ μακαρίζοντες τὸν λαὸν τοῦτον
15 πλανῶντες καὶ πλανώμενοι, ὅπως ἂν καταπίνωσιν αὐτούς.
Ἄφελεῖ Κύριος ἀπὸ Ἱερουσαλήμ κεφαλὴν καὶ οὐραν, μέγαν καὶ
μικρὸν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, καὶ τοὺς τὰ πρόσωπα θαυμάζοντας».

Ἰεζ. 13,18.— «Οὐαὶ τοῖς συρράπτουσι τὰ προσκεφάλαια
ὑπὸ πάντα ἀγκῶνα χειρὸς καὶ ποιῶντες ἐπιβόλαια ἐπὶ πᾶσαν
20 κεφαλὴν ἡλικίας, τοῦ διαστρέφειν ψυχάς, ἐν τῷ ἀποφθέγγεσθαι
ὑμᾶς λαῶν εἰσακούοντι μάταια φθέγματα».

Ἰερ. 45,22.— «Ἠπάτησάν σε καὶ ἠδυνήθησάν σοι ἄνδρες εἰ-
ρηνικοὶ σου· κατίσχυσάν σου ἐν ὀλισθήματι ποδός σου».

Σ. Σειρ. 37,20.— «Ὁ σοφιζόμενος ἐν λόγοις, μισητός, οὗτος
25 πάσης χρείας ὑστέρησεν. Οὐ γὰρ ἐδόθη αὐτῷ χάρις παρὰ Κυ-
ρίου».

Γαλ. 1,10.— «Εἴ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, Χριστοῦ δοῦλος
οὐκ ἂν ἤμην».

Λουκᾶ 6,25.— «Οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι κλαύσετε».

30 Ἰούδα 16.— «Οὗτοί εἰσι γογγυσταί, μεμψίμοιροι, κατὰ τὰς
ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρ-
οργκα, καὶ θαυμάζοντες πρόσωπα, ὠφελείας χάριν».

Παροιμ. 10, 23.— «Μὲ τὰ γέλιο ὁ ἀνόητος κάνει ἔργα κακά».

Παροιμ. 26, 22.— «Τὰ λόγια τῶν δολίων εἶναι μαλακά, ἀλλὰ πληγώνουν βαθυὰ τὰ σπλάγχνα τοῦ ἀνθρώπου».

Παροιμ. 16, 21.— «Τοὺς σοφοὺς καὶ συνετοὺς τοὺς ἀποκαλοῦν φαύλους, ἐνῶ αὐτοὶ ποὺ εἶναι εὐχάριστοι σὰ λόγια ἀκούονται περισσότερο».

Ἐκκλ. 7, 3.— «Εἶναι καλύτερος ὁ θυμὸς ἀπὸ τὸ γέλιο, διότι μὲ τὴ σοβαρότητα τοῦ προσώπου χαίρεται ἡ καρδιά.

Ἐκκλ. 7, 6.— Σὰν τὸ τρίξιμο ποὺ κάνουν τὰ ἀγκάθια ποὺ καίονται κάτω ἀπὸ τὸ καζάνι, τέτοιο εἶναι καὶ τὸ γέλιο τῶν ἀνοήτων».

Ἦσ. 3, 12. «Ὅσοι σᾶς καλοτυχίζουν, σᾶς παραπλανοῦν καὶ ἀναταράσσουν τὴ ζωὴ σας».

Ἦσ. 9, 15.— «Αὐτοὶ ποὺ καλοτυχίζουν τὸν λαὸ τὸν παραπλανοῦν καὶ πλανῶνται καὶ οἱ ἴδιοι, γιὰ νὰ τοὺς καταπίνουν. Θὰ ἐξαλείψει ὁ Κύριος ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ τὴν κεφαλὴ καὶ τὴν οὐρά, τὸν μεγάλο καὶ τὸν μικρὸ μέσα σὲ μὰ μέρα, ὅπως καὶ ἐκείνους ποὺ θαυμάζουν τὰ πρόσωπα».

Ἰεζ. 13, 18.— «Ἀλλοίμονο σ' ἐκείνους ποὺ ράβουν ἐπιρράμματα σὲ κάθε ἀγκώνα τοῦ χεριοῦ καὶ κάνουν εὐχάριστα καλύμματα στὸ κεφάλι κάθε ἡλικίας, γιὰ νὰ διαστρέψουν τίς ψυχές, καθὼς θὰ μιλάτε στὸν λαὸ ποὺ ἀκούει λόγια κενά».

Ἰερ. 45, 22.— «Σὲ ἐξαπάτησαν καὶ ὑπερίσχυσαν ἐναντίον σου ἄνθρωποι ποὺ εἶχαν εἰρηνικὴ σχέση μαζί σου· σὲ νίκησαν ὅταν γλίστησαν τὰ πόδια σου».

Σοφ. Σειρ. 37, 20.— «Αὐτὸς ποὺ παριστάνει τὸν σοφὸ μὲ τὰ λόγια, εἶναι μισητός· αὐτὸς θὰ στερηθεῖ ἀπὸ ὅλα ὅσα ἔχει ἀνάγκη. Διότι σ' αὐτὸν δὲν δόθηκε χάρη ἀπὸ τὸν Κύριο».

Γαλ. 1, 10.— «Ἐὰν ἀκόμα ζητοῦσα νὰ ἀρέσω τοὺς ἀνθρώπους, δὲν θὰ ἦμουν δούλος τοῦ Θεοῦ».

Λουκᾶ 6, 25.— «Ἀλλοίμονο σὲ σᾶς ποὺ τώρα γελάτε, διότι θὰ κλάψετε».

Ἰουδα 16.— «Αὐτοὶ εἶναι γογγυστές, μεμψίμοιροι, βαδίζουν σύμφωνα μὲ τίς ἐπιθυμίες τους, τὸ στόμα τους λέει λόγια ὑπερήφανα, καὶ κολακεύουν τὰ πρόσωπα γιὰ νὰ ὠφεληθοῦν».

Μ. Βασιλείου, Πρὸς τοὺς νέους, 8.— Φύγωμεν κολακειάς καὶ θωπείας καὶ τῆς Ἀρχιλόχου ἀλώπεκος τὸ κερδαλέον καὶ ποικίλον. Οὐδὲν γὰρ χαλεπώτερον τοῖς εὖ φρονοῦσι τοῦ πρὸς δόξαν ζῆν, καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα περισκοπεῖν, καὶ μὴ τὸν ὀρθὸν λόγον ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοῦ βίου.

Τοῦ ἰδίου, Ὅροι κατὰ πλάτος Β', ἐρώτ. 17.— Τὸ γέλωτι ἀκρατεῖ καὶ ἀσχέτῳ κατέχεσθαι, ἀκρασίας σημεῖον. Ἄχρι μὲν γὰρ μειδιάματος φαιδροῦ τὴν διάχυσιν τῆς ψυχῆς ὑποφαίνειν οὐκ ἀπρεπές, ὅσον δεῖξαι μόνον τὸ γεγραμμένον· «καρδίας εὐφραينوμένης θάλλει πρόσωπον». Ἐκκαχάζειν δὲ τῇ φωνῇ καὶ ἀναβράζεσθαι τὸ σῶμα, οὐ τοῦ κατεσταλμένου τὴν ψυχὴν, οὐδὲ τοῦ δοκίμου, οὐδὲ τοῦ περικρατῶς ἔχοντος ἑαυτοῦ. Βεβαιοῖ γὰρ τὸν λόγον ὁ σοφώτατος Σολομῶν, ὅτι «ὁ μωρὸς ἐν γέλωτι ἀνυψώσει φωνὴν αὐτοῦ· ἀνὴρ δὲ σοφὸς μόλις ἠσυχῇ μειδιάσει».— Ἀνθρωπάρεσκός ἐστιν, ὁ πρὸς τὸ θέλημα ἀνθρώπου τινὸς ἢ ἀρέσκειαν αὐτοῦ ποιῶν τι, κἂν ἀτιμίας ἄξιον ἢ τὸ γινόμενον.

Τοῦ ἰδίου, Ἐπιστολὴ 1η.— Μὴ ἐν ρήμασιν εὐτραπέλων καὶ γελοιαστῶν ἀνθρώπων ἡδυνθῶμεν, ἃ μάλιστα λύειν τῆς ψυχῆς τὸν τόνον πέφυκεν.— Πεφύκασί πως ταῖς μεγάλαις δυναστείαις αἱ ἀπελεύθεροι αὐταὶ παραφύεσθαι θεραπείαι, οἳ διὰ τὸ ἀπορεῖν οἰκείου ἀγαθοῦ, δι' οὗ γνωρισθῶσιν, ἐκ τῶν ἀλλοτριῶν κακῶν ἑαυτοὺς συνιστῶσιν, καὶ σχεδὸν ὡσπερ ἡ ἐρυσίβη τοῦ σίτου ἐστὶ φθορά, ἐν αὐτῷ γινομένη τῷ σίτῳ, οὕτω καὶ ἡ κολακεία, τὴν φιλιαν ὑποδομένη, λύμη ἐστὶ τῆς φιλίας.

25 Γρηγορίου Θεολόγου, τετράστιχον 20.

Γέλως γέλωτος εὖ φρονοῦσιν ἄξιος,

μάλιστα μὲν πᾶς, τὸ πλεόν δ' ὁ πορνικός.

Μ. Βασιλείου, Πρὸς τοὺς νέους, 8.— Ἄς ἀποφεύγουμε τὶς κολακεῖες καὶ τὰ χάδια καὶ τὴ δολιότητα καὶ τὸ πολυμήχανο τῆς ἀλεπούς τοῦ Ἀρχιλόχου¹²⁶. Διότι τίποτε δὲν εἶναι πιὸ φοβερὸ σ' αὐτοὺς πού εἶναι συνετοί, ἀπὸ τὸ νὰ ζοῦν γιὰ τὴ δόξα καὶ νὰ παρατηροῦν γύρω τους μὲ προσοχὴ αὐτὰ πού οἱ πολλοὶ θεωροῦν σπουδαῖα, καὶ νὰ μὴ κάνουν ὁδηγὸ τῆς ζωῆς τους τὸν ὀρθὸ λόγον.

Τοῦ ἰδίου, Ὅροι κατὰ Πλάτος Β', 17.— Τὸ νὰ κατέχεται κανεὶς ἀπὸ ἀκράτητο καὶ ἀκατάσχετο γέλιο εἶναι δεῖγμα ἀκράτειας. Βέβαια δὲν εἶναι ἀπρεπὲς τὸ νὰ ἐκδηλώνει τὴν εὐθυμία τῆς ψυχῆς του μ' ἓνα χαρούμενο μειδίαμα, ὅσο χρειάζεται νὰ δείξει αὐτὸ πού εἶναι γραμμένο· «ὅταν ἡ καρδιὰ εὐφραίνεται, λάμπει τὸ πρόσωπο»^{126α}. Τὸ νὰ καγχάζει ὅμως μὲ τὴ φωνή καὶ νὰ σπαρταράει ἀθέλητα τὸ σῶμα του, δὲν εἶναι γνῶρισμα ἀνθρώπου πού εἶναι ψυχικὰ συγκρατημένος, οὔτε δοκιμασμένου, οὔτε ἀνθρώπου πού χαλιναγωγεῖ τὸν ἑαυτό του. Αὐτὸ τὸ βεβαιώνει καὶ ὁ Σολομών, λέγοντας ὅτι «ὁ μωρὸς γελώντας ἀνυψώνει τὴ φωνή του, ἐνῶ ὁ σοφὸς ἀντρας μόλις μειδιᾷ ἀθόρυβα»^{126β}.— Ἀνθρωπάρεσκος εἶναι ἐκεῖνος πού κάνει κάτι γιὰ νὰ ἱκανοποιήσει τὸ θέλημα κάποιου ἀνθρώπου, ἢ νὰ ἀρέσει σ' αὐτόν, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸ πού κάνει εἶναι ἄτιμο.

Τοῦ ἰδίου, Ἐπιστ. 1η.— Νὰ μὴ εὐχαριστιόμαστε μὲ λόγια ἀνθρώπων πού ἀστεῖζονται καὶ προσκαλοῦν γέλιο, τὰ ὁποῖα κατὰ κανόνα παραλύουν τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς. Διότι οἱ δουλοπρεπεῖς αὐτὲς ἐκδηλώσεις ἀπὸ τὴ φύση τους φυτρώνουν στὶς μεγάλες δυναστεῖες. Ἐκεῖνοι πού δὲν ἔχουν δικές τους ἀρετὲς γιὰ νὰ γίνουν γνωστοί, συνιστοῦν τοὺς ἑαυτοὺς τους μὲ τὰ ἐλαττώματα τῶν ἄλλων· καὶ σχεδὸν ὅπως ἡ ἐρυσίθη¹²⁷ ἀποτελεῖ καταστροφὴ τοῦ σιταριοῦ πού δημιουργεῖται μέσα στὸ ἴδιο τὸ σιτάρι, ἔτσι καὶ ἡ καλακεία πού ὑποδύεται τὴ φιλία εἶναι καταστροφὴ τῆς φιλίας.

Γρηγορίου Θεολόγου, Τετράστιχον 20.

Τὸ γέλιο, γι' αὐτοὺς πού σωφρονοῦν, εἶναι ἄξιο γέλιο.

Κάθε γέλιο βέβαια, ἀλλὰ περισσότερο τὸ γέλιο τῶν πορνῶν.

126. Φράση πού ἀπαντᾷ στὸν Πλάτωνα (Πολ. 365) καὶ σημαίνει τὴν ἐξάπατηση μὲ πανουργία. («Ἀρχιλόχου ἀλώπεκα ἐλητέον ἐξόπισθεν»).

126α. Σοφ. Σειρ. 13,26.

126β. Σοφ. Σειρ. 21,20.

127. Ἀρρώστια τῶν σιτηρῶν, γνωστὴ ὡς καπνὰ ἢ συναπίδι.

Γέλως άτακτος συλλέγει και δάκρυον.

Κρεΐσσον κατηφές ήθος, ή τεθρυμμένον.

Κυρίλλου 'Αλεξ.— Ο άνθρωποις άρέσκων, τοδς παρ' αυτών έπαίνους έχοι άν εικότως εις άντιμισθίας δύναμιν. Λήψεται
5 γε μήν τών παρὰ Θεοῦ σύμπαν οὔδέν.

Θεοφίλου 'Αντιοχείας, Πρὸς Αυτόλυκον, βιβλ. 1.— Στωμύλον τὸ στόμα και φράσις ευερέης τέρψιν παρέχει και έπαινον πρὸς κενήν δόξαν άθλίοις ανθρώποις, έχουσι τὸν νοῦν κατεφθαρμένον.

10 Κλήμεντος 'Αλεξ., Παιδαγωγός, βιβλ. 1.— Μιμητὰς δὲ ανθρώπων γελοίων, μάλλον δὲ καταγελάστων παθῶν, τῆς ήμετέρας έξελαστέον πολιτείας· τοδς γελωτοποιοῦδς έξοικιστέον τῆς ήμεδαπῆς πολιτείας.— Οὐκ άν έχοι τις έταΐρον τὸν κόλακα. Νόσος γάρ φιλίας ή κολακαεία.

15 Φίλωνος, Πρεσβεία πρὸς Γάϊον.— Τὰς τών άρχόντων ευπραγίας μάλλον ή τοδς άρχοντας αυτοῦδς ειώθασι θεραπεύειν οί πλειστοι.

'Αγ. Νείλου.— Μή τοῖς έπαίνοις θέλγοντας και φρεναπατωντάς σε άποδέχου. Μισεῖν γάρ τοδς κόλακας οί σοφοί παρεγ-
20 γυῶσιν ὡς μεγάλα βλάπτοντας.

Τοῦ ιδίου.— «Εἶδον άσυνετοῦντας και έξετηκόμην», έλάλει ὁ μακάριος Δαβίδ. Έχρῆν οὔν στυγνάζειν σε μάλλον και κατηφεῖν ἐπὶ τοῖς ένθυμήμασι τῆς άτοπίας, ἃ τινα γεννήματα έχιδνῶν τυγχάνουσιν ψυχῆς τῆς κατημελημένης. Και δέον δάκρυσιν
25 έκτήκειν τοδς έξωθεν ὀφθαλμοῦδς και τοδς έσω, αυτοῦδς νῦν τουναντίον ποιεῖς, γελοιάζων και αναβρασσόμενος και πᾶσαν, ὡς ειπεῖν, ὦραν χαίρεις τοῖς σκιρτήμασι τῆς άλογίας και τῆς άπαιδευσίας· θαρρῶν δὲ και πεπορθῶς και αναπαυόμενος τῆ πρὸς ὀλίγον χρόνον άποχῆ τών βρωμάτων και τῷ δοκεῖν άφιστάναι
30 γυναικόδς. 'Αλλ' οὔδὲ τοῦτο μόνον. Και γάρ δαίμονες πλέον τι έν τούτῳ σου έχουσιν, μηδὲ ὄλωδς πῶποτε έσθιοντες μηδὲ καθεδοντες.

Τὸ ἄπρεπο γέλιο φέρνει δάκρυα.

Προτιμώτερο νὰ εἶναι κανεὶς κατηφής, παρὰ θηλυπρεπής.

Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.— Ἐκεῖνος πού ἀρέσει στοὺς ἀνθρώπους, εἶ-ναι φυσικὸ νὰ δέχεται ἀπὸ αὐτοὺς ἐπαίνους ὡς ἀνταμοιβή. Καὶ φυσικὰ δὲν θὰ πάρει ἀπὸ τὸν Θεὸ ἀπολύτως τίποτε.

Θεοφίλου Ἀντιοχείας, Πρὸς Αὐτόλυκον, βιβλ. 1.— Τὸ γλαφυρὸ στόμα καὶ ἡ καλλιεπής ἔκφραση προκαλεῖ εὐχαρίστηση καὶ ἔπαινο γιὰ μάταιη δόξα στοὺς ἄθλιους ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι ἔχουν τὸν νοῦ τους διεφθαρμένον.

Κλήμεντος Ἀλεξ., Παιδαγωγός, βιβλ. 2.— Οἱ μιμητὲς τῶν γελοίων ἀνθρώπων, ἢ καλύτερα τῶν καταγέλαστων παθῶν, νὰ ἐκδιώκονται ἀπὸ τὴ δική μας πολιτεία. Οἱ γελωτοποιοὶ πρέπει νὰ ἐξορίζονται ἀπὸ τὴ δική μας πολιτεία.— Δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ ἔχει φίλο τὸν κόλακα. Διότι ἡ κολακεία εἶναι ἀρρώστια τῆς φιλίας.

Φίλωνος, Πρεσβεία πρὸς Γάϊον.— Οἱ περισσότεροι συνηθίζουν νὰ τιμοῦν τὴν ὑλικὴ ἄνεση τῶν ἀρχόντων, παρὰ τοὺς ἴδιους τοὺς ἄρχοντες.

Ἁγίου Νείλου.— Νὰ μὴ ἀποδέχεσαι ἐκείνους πού σὲ γοητεύουν μὲ τοὺς ἐπαίνους καὶ σὲ παραπλανοῦν. Διότι οἱ σοφοὶ μᾶς συνητοῦν νὰ μισοῦμε τοὺς κόλακες, ἐπειδὴ μᾶς βλάπτουν πολὺ.

Τοῦ ἰδίου.— «Εἶδα τοὺς ἀσύνετους καὶ ἔλειωνα»¹²⁸, ἔλεγε ὁ μακάριος Δαβίδ. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ στενοχωρεῖσαι καὶ νὰ γίνεσαι κατηφής ὅταν θυμᾶσαι τὰ ἀτοπήματα, τὰ ὅποια εἶναι «γεννήματα ἐχιδνῶν» τῆς παραμελημένης ψυχῆς. Καὶ ἐνῶ πρέπει μὲ δάκρυα νὰ λειώνεις τὰ ἐξωτερικὰ καὶ τὰ ἐσωτερικὰ σου μάτια, ἐσὺ τώρα κάνεις τὸ ἀντίθετο, ἀστεϊζόμενος καὶ καγχάζοντας, καὶ ὅλη τὴν ὥρα, κατὰ κάποιον τρόπο, χαίρεσαι μὲ τὰ σικρτήματα τῆς ἀνοησίας καὶ τῆς ἀπαιδευσίας σου. Παίρνεις θάρρος καὶ ἐμπιστεύεσαι καὶ ἐπαναπαύεσαι στὸ ὅτι γιὰ λίγο διάστημα νηστεύεις ἀπὸ τροφές, καὶ ἐπειδὴ δείχνεις ὅτι μένεις μακριὰ ἀπὸ γυναίκα. Ἀλλὰ δὲν φτάνει μόνο αὐτό. Διότι καὶ οἱ δαίμονες ἔχουν κάτι περισσότερο στὸ θέμα αὐτὸ ἀπὸ σένα, ἀφοῦ ποτὲ δὲν τρῶνε τίποτε, οὔτε κοιμοῦνται.

128: Ψαλμ. 118, 158.

Τίτλος ε'.— Περί κλεπτῶν.

Ἐξ. 22,1.— «Ἐάν τις κλέψῃ μόσχον ἢ πρόβατον καὶ σφάξῃ αὐτό, πέντε μόσχους ἀποτίσει ἀντ' αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ καταληφθῆ, διπλᾶ ἀποτίσει».

Δευτ. 24,7.— «Ἐὰν ἀλλῷ ἄνθρωπος κλέπτων ψυχὴν ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἀποθανεῖται ὁ κλέπτης ἐκεῖνος».

Ἐξ. 22,2.— «Ἐὰν ἐν τῷ διορύγματι εὔρεθῆ ὁ κλέπτης καὶ πληγῆς ἀποθάνῃ, οὐκ ἔστιν αὐτῷ φόνος.

Ἰὼβ 30,5–6.— «Ἐπανεστήσαν μοι κλέπται, ὧν οἱ οἴκοι αὐτῶν ἦσαν τρώγλαι πετρῶν».

10 Παροιμ. 29,24.— «Ὅς μερίζεται κλέπτῃ, μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν».

Ζαχ. 5,2–4.— «εἶπε Κύριος πρὸς με· Τί ὄρας; Καὶ εἶπα· Ὅρω δρέπανον μῆκος πήχεων εἴκοσι καὶ πλάτος πήχεων δέκα. Καὶ εἶπε πρὸς με· Ἐπελεύσεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ κλέπτου καὶ καταλύσει ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ καὶ συντελέσει αὐτόν. Καὶ πᾶς κλέπτης ἐκ τούτου ἕως θανάτου ἐκδικηθήσεται».

Σοφ. Σειρ. 36,26.— «Τίς πιστεύσει εὐζῶνῳ ληστῇ ἀφαλλομένῳ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν;».

Ἐφ. 4,28.— «Ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω, ἐργαζόμενος ταῖς ἰδίαις χερσὶν τὸ ἀγαθόν, ἵνα ἔχη μεταδοῦναι τῷ χρεῖαν ἔχοντι».

Μ. Βασιλείου.— Χαλεπαὶ νύκτες τῶν ἐπαγρυπνούντων ταῖς ἀδικίαις. Ὁ τε γὰρ φόβος τοῦ φωραθῆναι, καὶ ἡ τοῦ οἴστρου ἀκολασία, πᾶσαν ἀνάπαυσιν αὐτῶν ἀπελαύνει.

Τίτλος ς'.— Περί κτηνῶν καὶ προνοίας αὐτῶν.

Λευϊτ. 17,11.— «Ἡ ψυχὴ πάσης σαρκός, αἷμα αὐτοῦ ἐστίν».

Παροιμ. 12,10.— «Δίκαιος οἰκτεῖρει ψυχὰς κτηνῶν αὐτοῦ».

Τίτλος 5.— Για τούς κλέφτες.

Ἐξόδ. 22, 1.— «Ἐὰν κάποιος κλέψει μοσχάρι ἢ πρόβατο καὶ τὸ σφάξει, νὰ πληρῶνει πέντε μοσχάρια στὴ θέση τοῦ ἑνός. Ἐὰν ὁμοῦ συλληφθεῖ, νὰ πληρῶνει τὰ διπλά».

Δευτ. 24, 7.— «Ἐὰν βρεθεῖ ἄνθρωπος νὰ κλέβει τὴν ψυχὴ κάποιου ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του, νὰ τιμωρεῖται μὲ θάνατο ὁ κλέφτης αὐτός».

Ἐξόδ. 22, 2.— «Ἐὰν ὁ κλέφτης συλληφθεῖ τὴν ὥρα τῆς διάρρηξης καὶ χτυπηθεῖ καὶ πεθάνει, δὲν ὑπάρχει γ' αὐτὸν ποὺ θὰ τὸν σκοτώσει ἐνοχὴ φόνου».

Ἰώβ 30, 5-6.— «Ἐπαναστάτησαν ἐναντίον μου κλέφτες, τῶν ὁποίων οἱ κατοικίες τους ἦταν τρώγλες στοὺς βράχους».

Παροιμ. 29, 24.— «Ἐκεῖνος ποὺ μοιράζεται μὲ τὸν κλέφτη τὰ κλοπιμαῖα, μισεῖ τὴν ψυχὴ του».

Ζαχ. 5, 2. 4.— «Μοῦ εἶπε ὁ Κύριος· Τί βλέπεις; Καὶ τοῦ εἶπα· Βλέπω ἓνα δρεπάνι μήκους εἴκοσι πήχεων καὶ πλάτος δέκα πήχεων. Καὶ μοῦ εἶπε· Τὸ δρεπάνι αὐτὸ θὰ μπεῖ στὸ σπίτι τοῦ κλέφτη καὶ θὰ ἐγκατασταθεῖ μέσα σ' αὐτὸ καὶ θὰ τὸ καταστρέψει. Καὶ κάθε κλέφτης θὰ τιμωρηθεῖ ἀπὸ αὐτὸ μέχρι θανάτου».

Σοφ. Σειρ. 36, 26.— «Ποιὸς ἐμπιστεύεται εὐκίνητον ληστή, ποὺ περιπλανᾶται ἀπὸ πόλη σὲ πόλη;».

Ἐφεσ. 4, 28.— «Ὁ κλέφτης νὰ μὴ κλέβει πιά, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ κοπιᾶζει κἀνοντας μὲ τὰ ἴδια του τὰ χέρια τὸ καλὸ, γιὰ νὰ ἔχει νὰ δώσει κάτι σ' ἐκεῖνον ποὺ ἔχει ἀνάγκη».

Μ. Βασιλείου.— Εἶναι φοβερὸς οἱ νύχτες ἐκείνων ποὺ ξαγρυπνοῦν γιὰ τὶς ἀδικίες, διότι ὁ φόβος τους νὰ συλληφθοῦν ἐπ' αὐτοφῶρω καὶ ἡ ἀκολασία τοῦ οἴστρου διώχνει κάθε ἀνάπαυσή τους.

Τίτλος 6.— Για τὰ κτήνη καὶ τὴ φροντίδα τους.

Λευϊτ. 17, 11.— «Ἡ ψυχὴ κάθε σάρκας εἶναι τὸ αἷμα τῆς».

Παροιμ. 12, 10.— «Ὁ δίκαιος λυπᾶται τὴ ζωὴ τῶν ζώων του».

Σοφ. Σειρ. 7,22.— «Κτήνη σοί εἰσιν; Ἐπισκέπτου αὐτὰ καὶ εἰ ἔστι σοι χρήσιμα, ἐμμενέτω σοι».

Τίτλος ζ'.— *Περὶ καυχῆσεως καὶ τῆς ἐπάρσεως, καὶ ὅτι ἐπ' οὐδενὶ τῶν ἐν βίῳ χρῆ καυχᾶσθαι καὶ ἐπαίρεσθαι.*

5

B' Βασ. 2,3.— «Μὴ καυχᾶσθε καὶ μὴ λαλεῖτε ὑψηλὰ εἰς ὑπεροχὴν, μηδὲ ἐξεληθέτω μεγαλορρημοσύνη ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν».

Ἱερ. 9,23.— «Μὴ καυχᾶσθω ὁ σοφὸς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ».

10 *Ἰωβ* 11,4.— «Μὴ λέγε, Καθαρός εἰμι τοῖς ἔργοις καὶ ἀμειπτος ἐναντίον αὐτοῦ».

Παροιμ. 3,5.— «Ἐπὶ τῇ σοφίᾳ μὴ ἐπαίρου».

Παροιμ. 27,1.— «Μὴ καυχῶ τὰ εἰς αὐριον· οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται ἢ ἐπιούσα».

15 *Σοφ. Σειρ.* 11,4.— «Ἐν περιβολῇ ἱματίων μὴ καυχῆση, καὶ ἐν ἡμέρᾳ δόξης μὴ ἐπαίρου».

Σοφ. Σειρ. 7,9.— «Μὴ εἴπης, Τῷ πλήθει τῶν δώρων μου ἐπόψεται καὶ ἐν τῷ προσενέγκαι με Θεῷ ὑψίστῳ προσδεχθήσομαι».

20 *B' Κορ.* 10,17.— «Ὁ καυχώμενος, ἐν Κυρίῳ καυχᾶσθω. Οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν, ἐκεῖνος δόκιμὸς ἐστίν, ἀλλ' ὃν ὁ Κύριος συνίστησιν».

Ἰακ. 1,9.— «Καυχᾶσθω ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὄψει αὐτοῦ, ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ!».

25 *Πολλὰ φρονῶ ἐν Θεῷ, ἀλλ' ἐμαυτὸν μετρῶ, ἵνα μὴ ἐν καυχῆσει ἀπόλωμαι. Καὶ Ἀδάμ ποτε τὸν προπάτορα ὁ ἐχθρὸς παρασκευάσας ἰσοθεῖαν φαντασθῆναι, ἐξήνεγκε παραδείσου καὶ μέχρις αἵματος πυθμένων κατήγαγε.*

Τίτλος η'.— *Περὶ κάλλους σώματος καὶ ὠραιότητος.*

30 *A' Βασ.* 16,12.— «*Δαβὶδ ἦν πυρρακίζων μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν καὶ ἀγαθὸς ὄρασει Κυρίῳ*».

Σοφ. Σειρ. 7, 22.— «Ἐχεις ζωά; Φρόντιζέ τα, καὶ εἰάν σου εἶναι χρήσιμα, φύλαξέ τα κοντὰ σου».

Τίτλος 7.— **Γιὰ τὴν καύχησι καὶ τὴν ἔπαρσι, καὶ ὅτι δὲν πρέπει γιὰ τίποτε στὴ ζωὴ νὰ καυχόμεσθε καὶ νὰ ὑπερηφανευόμεσθε.**

Α'. Βασ. 2, 3.— «Μὴ καυχίεσθε καὶ μὴ λέτε λόγια μεγάλα γιὰ νὰ ξεχωρίσετε, οὔτε νὰ θυοῦν λόγια ἀλαζονικὰ ἀπὸ τὸ στόμα σας».

Ἱερ. 9, 23.— «Ἄς μὴ καυχίεται ὁ σοφὸς γιὰ τὴ σοφία του».

Ἰωβ 11, 4.— «Νὰ μὴ λές, Εἶμαι καθαρὸς στὰ ἔργα μου, καὶ ἄμπετος ἀπέναντί του».

Παροιμ. 3, 5.— «Νὰ μὴ ἐπαίρεσαι γιὰ τὴ σοφία σου».

Παροιμ. 27, 1.— «Νὰ μὴ καυχίεσαι γιὰ τὴν αὐριανὴ μέρα· διότι δὲν γνωρίζεις τί θὰ φέροι ἡ μέρα πού ἔρχεται».

Σοφ. Σειρ. 11, 4.— «Νὰ μὴ καυχίεσαι γιὰ τὰ ἐνδύματά σου, οὔτε νὰ ἐπαίρεσαι τίς μέρες τῆς δόξας σου».

Σ. Σειρ. 7, 9.— «Μὴ πείς, Θὰ λάβει ὑπόψη του ὁ Κύριος τὰ πολλὰ μου δῶρα καὶ ὅταν τὰ προσφέρω στὸν Ὑψιστο Θεὸ θὰ τὰ δεχθεῖ».

Β' Κορ. 10, 17.— «Ἐκεῖνος πού καυχίεται, ἄς καυχίεται γιὰ τὸν Κύριο· διότι δὲν εἶναι δοκιμασμένος ἐκεῖνος πού συστήνει τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ ἐκεῖνος τὸν ὁποῖο συστήνει ὁ Κύριος».

Ἰακ. 1, 9.— «Ἄς καυχίεται ὁ ἄσημος ἀδελφὸς γιὰ τὴν ἀνύψωσή του, καὶ ὁ πλούσιος γιὰ τὴν ταπείνωσή του».

Πιστεύω πολὺ στὸν Θεό, ἀλλὰ τὸ προσμετρῶ σὲ μένα, γιὰ νὰ μὴ χαθῶ ἀπὸ τὴν καύχησή μου. Καὶ τὸν Ἀδὰμ κάποτε τὸν προπάτορα, κάνοντάς τον ὁ ἔχθρὸς νὰ πιστέψει ὅτι εἶναι ἴσος μὲ τὸν Θεό, τὸν ἔβγαλε ἀπὸ τὸν παράδεισο καὶ τὸν κατέβασε μέχρι τὸν πυθμένα τοῦ ἅδη.

Τίτλος 8.— **Γιὰ τὴ σωματικὴ δμορφιὰ καὶ ὠραιότητα.**

Α' Βασιλ. 16, 12.— «Ὁ Δαβὶδ ἦταν ξανθὸς μὲ ὠραῖα μάτια καὶ καλὸς στὰ μάτια τοῦ Κυρίου».

B' Βασ. 14,25.— «Ὡς Ἀβεσσαλώμ οὐκ ἦν ἀνὴρ ἐν παντὶ Ἰσραήλ, ἀπὸ ἰχνους ποδὸς αὐτοῦ ἕως κορυφῆς».

Παροιμ. 11,12.— «Ὡπερ ἐνώτιον ἐν ρινὶ ὑός, οὕτω γυναικὶ κακόφρονι κάλλος».

5 *Σοφ. Σειρ. 11,2.*— Μὴ αἰνέσης ἄνδρα ἐν κάλλει αὐτοῦ».

Σοφ. Σειρ. 26,17.— «Λύχνος ἐκλάμπων ἐπὶ λυχνίας ἀγίας, κάλλος προσώπου ἐν ἡλικίᾳ στασίμῃ».

Σοφ. Σειρ. 36,22.— «Κάλλος γυναικὸς ἰλαρύνει πρόσωπον αὐτῆς».

10 *M. Βασιλείου.*— Ὁ σήμερον εὐθαλῆς τῷ σώματι, κατασσεσαρκωμένος ἀπὸ τροφῆς, ἐπανθοῦσαν ἔχων τὴν εὐχροίαν ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν ἡλικίαν ἀκμῆς, σφριγῶν καὶ σύντονος, αὔριον αὐτὸς οὕτως ἐλεεινός, ἢ τῷ χρόνῳ μαρανθεὶς ἢ νόσῳ ἀπομαραίνεται.

15 *Γρηγορίου Θεολόγου.*— Ἐὰν αἰσχροὺς τὸ φαινόμενον ἦς, ἔσω εὐφανῆς τὸ κρυπτόμενον, ὡσπερ ἐν κάλυκι ρόδον ἀνθηρόν.

Τίτλος θ'.—2 Περὶ κομπαζόντων καὶ φημιζόντων.

Παροιμ. 12,9.— «Κρεῖσσων ἀνὴρ ἐν ἀτιμίᾳ δουλεύων, ἢ ὁ 20 τιμὴν ἑαυτῷ περιτιθεὶς καὶ προσδεόμενος ἄρτου».

Παροιμ. 13,7.— «Εἶσιν οἱ πλουτίζοντες ἑαυτοῦς, μηδὲν ἔχοντες».

Σοφ. Σειρ. 18,33.— «Μὴ γίνου πτωχὸς συμβολοκοπῶν ἐκ δανεισμάτων καὶ οὐδὲν σοι ἐν μαρσυππίῳ. Ἔση γὰρ ἐπίβουλος 25 τῆς ἰδίας ζωῆς».

Τὸ ἐπὶ πλούτῳ κομπάζειν ἢ γενέσει σεμνύνεσθαι, δι' ὧν αἰ

Β' Βασιλ. 14, 25.— «Σὰν τὸν Ἀβεσσαλώμ δὲν ὑπῆρχε ἄνδρας ὄ-
δλο τὸ Ἰσραήλ, ἀπὸ τὴν ἄκρη τῶν ποδιῶν του μέχρι τὴν κορυφή
του».

Παροιμ. 11, 12.— «Ἡ ὁμορφιά στὴν κακόπιστη γυναίκα μοιά-
ζει μὲ σκουλαρίκι στὴ μύτη γουρούνας».

Σοφ. Σειρ. 11, 2.— «Νὰ μὴ ἐπαινεῖς ἄνθρωπο γιὰ τὴν ὁμορφιά
του».

Σοφ. Σειρ. 26, 17.— «Σὰν λυχνάρι πού φέγγει στὴν ἐπτάφωτη
λυχνία, μοιάζει ἢ ὁμορφιά τοῦ προσώπου στὴ σταθερὴ ἡλικία».

Σοφ. Σειρ. 36, 22.— «Ἡ ὁμορφιά τῆς γυναίκας κάνει χαρούμε-
νο τὸ πρόσωπό της».

Μ. Βασιλείου.— Αὐτὸς πού σήμερα ἀκμάζει στὸ σῶμα, καλο-
θρεμμένος ἀπὸ τὴν τροφή, ἔχοντας ἐκδηλο τὸ καλὸ χρῶμα ἀπὸ τὴν
ἀκμὴ τῆς ἡλικίας του, γεμάτος σφρῆγος καὶ ὄρμη, αὔριο ὁ ἴδιος θὰ
εἶναι ἐλεεινός, ἢ ἐπειδὴ μαράθηκε ἀπὸ τὸν χρόνο, ἢ ἐπειδὴ ἀποξη-
ράθηκε ἐντελῶς ἀπὸ τὴν ἀρρώστια.

Γρηγορίου Θεολόγου.— Ἐὰν εἶσαι ἄσχημος ἐξωτερικά, καὶ
ἐμφανίσιμος ἐσωτερικά πού δὲν φαίνεται, μοιάζεις μὲ ἀνθισμένον
τριαντάφυλλο μέσα σὲ μπουμπούκι.

Τίτλος 9.— Γι' αὐτοὺς πού κομπάζουν καὶ διαφημίζο- νται.

Παροιμ. 12, 9.— «Προτιμότερος ὁ ἄνθρωπος πού ἐργάζεται τα-
πεινά, παρὰ ἐκεῖνος πού ἐπιζητεῖ δόξα γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ στε-
ρεῖται ἀκόμα καὶ τὸ ψωμί».

Παροιμ. 13, 7.— «Ἐπάρχουν ἄνθρωποι πού παριστάνουν τὸν
πούσιον, ἐνῶ δὲν ἔχουν τίποτε».

Σ. Σειρ. 18, 33.— «Νὰ μὴ εἶσαι φτωχὸς πού ὀργανώνει συμπό-
σια μὲ δανεικὰ χρήματα, ἐνῶ δὲν ἔχεις τίποτε μέσα στὸ βαλάντιό
σου· διότι ἔτσι γίνεσαι ἐχθρὸς τῆς δικῆς σου ζωῆς».

Τὸ νὰ κομπάζεις γιὰ τὰ πλούτη σου, ἢ νὰ ὑπερηφανεύεσαι
γιὰ τὴν καταγωγή σου, πράγματα μὲ τὰ ὁποῖα ἱκανοποιοῦνται οἱ

ἀνθρώπιναι πληροῦνται τιμαί, ταῦτα πάντα καθαίρεισι τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καὶ τιμῆς, καὶ ὄνειδος γίνονται.

Γρηγορίου Θεολόγου.— Τίς χάρις ἐὰν πίθηκον ἔχῃς, ἀνθρωπόμορφον ὕβριν, χρυσοῖς σχοινίοις τὸν τράχηλον περικυκλωθέντα; Οὐ γὰρ ὁ καλλωπισμὸς ἤλλαξε τὸ γέλωτος ἄξιον σχῆμα καὶ μωρόν. Ποία δὲ χάρις τῷ ὄνῳ βαστάζειν χρυσοῦ τάλαντα; Ὁ ὄνος καὶ πολύχρυσος ὑπάρχων ὀγκᾶσθαι οἶδεν· οὐδὲ χάρις ἀπὸ μολίβδου κατεσκευασμένα ξίφη κρύπτειν ἀργυραῖς θήκαις, ἅπερ μὴ τοῖς πολέμοις ὠφελεῖ. Τοιοῦτός ἐστιν ἀνθρωπος, ὅταν τοῖς ἐξωθεν ἐπαρθῇ καὶ κουφισθῇ.

Τίτλος ι'.— *Περὶ κρείττωνων, καὶ ὅτι οὐ δεῖ πρὸς κρείττους φιλονεικεῖν.*

Ἰωβ 34,19.— «Ἄσεβής, ὃς οὐκ αἰσχυνθῆ πρόσωπον τίμιον, οὐδὲν οἶδεν τιμὴν θέσθαι τούτοις».

15 Σοφ. Σειρ. 8,1.— «Μη διαμάχου μετὰ ἀνθρώπου δυνάστου, μήποτε ἐμπέσης εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ».

Σοφ. Σειρ. 13,3.— «Βάρος ὑπὲρ σὲ μὴ ἄρης, καὶ ἰσχυροτέρῳ σου καὶ πλουσιωτέρῳ μὴ κοινώνει. Τί κοινωνήσει χύτρα πρὸς λέβητα; Αὕτη προσκρούσει, καὶ αὕτη συντριβήσεται».

20 Σοφ. Σειρ. 4,7.— «Μεγιστᾶνι κλῖνον τὴν κεφαλὴν σου».

Σοφ. Σειρ. 32,9.— «Ἐν μέσῳ μεγιστάνων μὴ ἐξισιάζου».

Σοφ. Σειρ. 27,25.— «Ὁ βάλλων λίθον, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ βάλλει».

Πράξ. 26,15.— «Σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν».

25 Μ. Βασιλείου.— Καλὸν αἰεὶ τὸ χειρόν ὑπὸ κρείττονος ἀγεσθαι.

Φίλωνος.— Τὸ ὑποτάσσεσθαι τοῖς κρείττοσιν ὠφελιμώτα

ἀνθρώπινες τιμές, ὅλα αὐτὰ συντελοῦν στὴν καθαίρεση τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καὶ τιμῆς καὶ ἀποτελοῦν προσβολή της.

Γρηγορίου Θεολόγου.— Ποιά εἶναι ἡ ὁμορφιά ἐὰν ἔχεις ἓνα πίθηκο, ἀνθρωπόμορφο κακέκτυπο, γεμάτο χρυσᾶ σχοινιά γύρω στὸ λαιμό; Διότι ὁ καλλωπισμὸς δὲν ἀλλάζει τὴ γελόια καὶ μωρὴ κατασκευή του. Καὶ ποιά χάρη ἔχει ὁ ὄνος ὅταν σηκώνει ὀλόκληρα τάλαντα χρυσάφι; Ὁ ὄνος καὶ ὀλόχρυσος νὰ εἶναι, ξέρει νὰ γκαρίζει· οὔτε ἔχουν ἀξία τὰ κρυμμένα μέσα σὲ ἀσημένιες θήκες μολύβδινα ξίφη, τὰ ὁποῖα εἶναι ἄχρηστα γιὰ τὸν πόλεμο. Τέτοιος γίνεται ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ὑπερηφανεύεται καὶ φουσκώνει μὲ πράγματα ἔξωτερικά.

Τίτλος 10.— Γιὰ τοὺς ἀνωτέρους, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ φιλονικεῖ κανεὶς μὲ τοὺς ἀνωτέρους του.

Ἰωβ 34, 19.— «Εἶναι ἀσεθῆς ὅποιος δὲν σέβεται ἓναν ἔνδοξο ἄνθρωπο, οὔτε γνωρίζει νὰ ἀποδίδει τιμὲς σ' αὐτούς».

Σοφ. Σειρ. 8, 1.— «Νὰ μὴ διαπληκτίζεσαι μὲ ἄνθρωπο πού ἔχει ἐξουσία, μὴ τυχὸν πέσεις κάποτε στὰ χέρια του».

Σ. Σειρ. 13, 3.— «Νὰ μὴ σηκώνεις στοὺς ὠμούς σου βάρος ἀνώτερο ἀπὸ τίς δυνάμεις σου, καὶ νὰ μὴ ἔχεις σχέση μὲ ἄνθρωπο ἰσχυρότερο καὶ πλουσιώτερό σου. Ποιά σχέση μπορεῖ νὰ ἔχει μιὰ χύτρα μὲ ἓνα καζάνι; αὐτὴ θὰ χτυπήσει ἐπάνω του καὶ αὐτὴ θὰ σπάσει».

Σ. Σειρ. 4, 7.— «Σκύψε τὸ κεφάλι σου μπροστὰ στὸν ἄρχοντα».

Σοφ. Σειρ. 32, 9.— «Ὅταν βρίζεσαι ἀνάμεσα σὲ ἄρχοντες, νὰ μὴ συμπεριφέρεσαι σὰν ἴσος μ' αὐτούς».

Σοφ. Σειρ. 27, 25.— «Ἐκεῖνος πού ρίχνει πέτρα πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του, τὴν ρίχνει ἐπάνω στὸ κεφάλι του».

Πράξ. 26,15.— «Εἶναι σκληρὸ γιὰ σένα νὰ κλωτσᾷς ἐπάνω σὲ καρφιά».

Μ. Βασιλείου.— Εἶναι ὠραῖο πρᾶγμα πάντοτε τὸ κατώτερο νὰ ὀδηγεῖται ἀπὸ τὸ ἀνώτερο.

Φίλωνος.— Τὸ νὰ ὑποτάσσεται κανεὶς στοὺς ἀνωτέρους του

τον.— Οὐδεὶς οὕτως μέμνηεν, ὡς δοῦλος ὦν ἐναντιοῦσθαι δεσπότη.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγος Μ' εἰς τὸ βάπτισμα.— Μὴ κρίνε τοὺς κριτάς, ὁ χρῆζων τῆς ἰατρείας. Ἄλλος μὲν ἄλλου κρείττων ἢ ταπεινότερος, σοῦ δὲ πᾶς ὑψηλότερος.

Τίτλος ια'.— **Περὶ κρίματος καὶ δικαιοσύνης Θεοῦ, καὶ ὅτι τὰ πρὸς ἀξίαν ἐκάστω νέμει καὶ πρόσωπον ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει.**

Δευτ. 10,17.— «Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν, οὗτος Θεὸς τῶν θεῶν, καὶ Κύριος τῶν κυρίων· ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ ὁ ἰσχυρὸς καὶ ὁ φοβερός, ὅστις οὐ θαυμάζει πρόσωπον, οὐδὲ μὴ λάβη δῶρον».

Δευτ. 32,4.41.— «Θεός, ἀληθινὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κρίσις. Θεὸς πιστός, καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν αὐτῷ· ἀνθέξεται κρίματος ἡ χεὶρ μου καὶ ἐκδικήσω καὶ ἀνταποδώσω δίκην τοῖς ἐχθροῖς καὶ τοῖς μισοῦσιν».

Α' Βασ. 2,10.— «Κύριος ἀνέβη εἰς οὐρανοῦς καὶ ἐβρόντησεν. Αὐτὸς κρίνει ἄκρα γῆς, δίκαιος ὢν».

Ψαλμ. 8,3.— «Μὴ ὁ Κύριος ἀδικήσει κρίνων; ἢ ὁ τὰ πάντα ποιήσας ταράζει τὸ δίκαιον;».

Ψαλμ. 5,13.— «Ὁ καταλαμβάνων σοφοὺς ἐν τῇ φρονήσει, βουλήν δὲ πολυπλόκων ἐξέστησεν».

Ψαλμ. 9,4.— «Ἐκάθισας ἐπὶ θρόνου, ὁ κρίνων δικαιοσύνην».

Ψαλμ. 10,7.— «Δίκαιος Κύριος, καὶ δικαιοσύνας ἠγάπησεν· εὐθύτητας εἶδε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ».

Ψαλμ. 18,10.— «Τὰ κρίματα Κυρίου ἀληθινὰ, δεδικαιωμένα ἐπὶ τὸ αὐτό».

εἶναι πολὺ ὠφέλιμο. Κανένας δὲν εἶναι τόσο παράφρων, ὅσο ἐκείνος πού, ἐνῶ εἶναι δούλος, ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν κύριό του.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγ. εἰς τὸ Βάπτισμα.— Μὴ κρίνεις τοὺς κριτῆς, σὺ πού ἔχεις ἀνάγκη ἀπὸ θεραπεία. Διότι ὁ ἓνας εἶναι ἀνώτερος ἢ κατώτερος ἀπὸ τὸν ἄλλο, ἐνῶ ἀπὸ σένα ὅλοι εἶναι ἀνώτεροι.

Τίτλος 11.— Γιὰ τὴν κρίση καὶ τὴ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι δίνει στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὴν ἀξία του καὶ δὲν προσωποληπτῆ.

Δευτ. 10,17.— «Ὁ Κύριος καὶ Θεός μας, αὐτὸς εἶναι ὁ Θεὸς τῶν θεῶν καὶ ὁ Κύριος τῶν κυρίων· ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ ὁ ἰσχυρὸς καὶ ὁ φοβερός, ὁ ὁποῖος δὲν κάνει διάκριση προσώπων, οὔτε δέχεται δῶρα».

Δευτ. 32,4. 41.— «Τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀληθινὰ καὶ ὅλες οἱ ἀποφάσεις του δίκαιες. Εἶναι Θεὸς ἀξιόπιστος, καὶ δὲν ὑπάρχει ἀδικία σ' αὐτόν. Ὁρκίζομαι ὅτι τὸ χέρι μου θὰ ἀνταποδώσει δικαιοσύνη καὶ θὰ τιμωρήσω καὶ θὰ ἐκδικηθῶ τοὺς ἐχθροὺς μου καὶ ἐκείνους πού μὲ μισοῦν».

Α' Βασ. 2,10.— «Ὁ Κύριος ἀνέβηκε στοὺς οὐρανοὺς καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἔξαπέλυσε βροντῆς. Αὐτὸς κρίνει τὴν οἰκουμένη μέχρι τὰ πέριτα τῆς γῆς, διότι εἶναι δίκαιος».

Ἰώβ 8,3.— «Μήπως ὁ Κύριος θὰ φανεῖ ἄδικος στὶς κρίσεις του; Ἡ μήπως αὐτὸς πού δημιούργησε τὰ πάντα θὰ διαταράξει τὸ δίκαιο;»

Ἰώβ 5,13.— «Αὐτὸς πού συλλαμβάνει τοὺς σοφοὺς γιὰ τὴ σοφία τους καὶ ματαιώνει τὶς ἀποφάσεις τῶν δολοπλόκων».

Ψαλμ. 9,4.— «Κάθισες στὸν θρόνο, σὺ πού δικάζεις μὲ δικαιοσύνη».

Ψαλμ. 10,7.— «Ὁ Κύριος εἶναι δίκαιος καὶ ἀγαπᾷ τὴ δικαιοσύνη· τὸ πρόσωπό του ἀγαπᾷ τὴν εὐθύτητα».

Ψαλμ. 18,10.— «Οἱ ἀποφάσεις τοῦ Κυρίου εἶναι σωστῆς καὶ ἔχουν δικαιοθεῖ ὁμόφωνα ἀπὸ τὴν πείρα τῶν αἰώνων».

Ψαλμ. 32,5.— «Ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν ὁ Κύριος».

Ψαλμ. 47,10.— «Δικαιοσύνης πλήρης ἡ δεξιὰ σου».

Ψαλμ. 88,15.— «Δικαιοσύνη καὶ κρίμα, ἐτοιμασία τοῦ θρόνου σου».

5 Ψαλμ. 98,4.— «Κρίσιν καὶ δικαιοσύνην ἐν Ἰακώβ σὺ ἐποίησας».

Ψαλμ. 128,4.— «Κύριος δίκαιος συνέκοψεν ἀχένας ἀμαρτωλῶν».

Παροιμ. 16,9.11.— «Πάντα τὰ ἔργα Κυρίου μετὰ δικαιοσύνης. Ροπή ζυγοῦ, δικαιοσύνη παρὰ Κυρίου, τὰ δὲ ἔργα αὐτοῦ στάθμια δίκαια».

Παροιμ. 19,6.— «Πολλοὶ θεραπεύουσι πρόσωπα ἡγουμένων, παρὰ δὲ Κυρίου γίνεται τὸ δίκαιον».

Παροιμ. 24,12.— «Ὁ πλάσας πνοὴν πᾶσαν, αὐτὸς οἶδε
15 πάντα, καὶ ἀποδώσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ»

Σοφ. Σολ. 6,7.— «Οὐχ ὑποστελεῖται πρόσωπον ὁ πάντων Δεσπότης, οὐδὲ ἐντραπήσεται μέγεθος».

Παροιμ. 16,33.— «Παρὰ Κυρίου πάντα δίκαια».

Ἦσ. 35,4.— «Ἰσχύσατε, μὴ φοβεῖσθε, ἰδοὺ ὁ Θεὸς ἡμῶν
20 κρίσιν ἀνταποδίδωσιν».

Ἦσ. 5,16.— «Ἰψωθήσεται Κύριος Σαβαώθ ἐν κρίματι, καὶ ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος δοξασθήσεται ἐν δικαιοσύνῃ».

Ἦσ. 42,2-4.— «Ἔδωκα τὸ Πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν, κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἐξοίσει· οὐ κεκράζεται, οὐδὲ ἀνανεύσει, οὐδὲ ἀκουσθήσεται ἐξω ἢ φωνή. Κάλαμον τεθραυσμένον οὐ συντρίψει, καὶ λίνον καπνιζόμενον οὐ σβέσει, ἀλλ' εἰς ἀλήθειαν ἐξοίσει κρίσιν. Ἀναλάμψει, καὶ οὐ θραυσθήσεται, ἕως οὗ θῆ ἐπὶ τῆς γῆς κρίσιν, καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιούσιν».

Ἦσ. 49,15-26.— «Ἐγὼ τὴν κρίσιν σου κρινῶ, καὶ ἐγὼ
30 τοὺς υἱούς σου ρύσομαι· καὶ φάγονται οἱ θλίβοντές σε τὰς σάρκας αὐτῶν, καὶ πίνονται ὡς οἶνον νέον τὸ αἷμα αὐτῶν».

Ψαλμ. 32,5.— «Ὁ Κύριος ἀγαπᾷ τὴν ἐλεημοσύνη καὶ τὴν δίκαιη κρίση».

Ψαλμ. 47,10.— «Τὸ δεξιό σου χέρι εἶναι γεμάτο δικαιοσύνη».

Ψαλμ. 88,15.— «Ἡ δικαιοσύνη καὶ οἱ δίκαιες ἀποφάσεις ἀποτελοῦν τὴν προετοιμασία τοῦ θρόνου σου».

Ψαλμ. 98,4.— «Ἐσὺ ἔκανες κρίση καὶ ἀπέδωσες δικαιοσύνη στοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἰακώβ».

Ψαλμ. 128,4.— «Ὁ δίκαιος Κύριος κατέκοψε τοὺς αὐχένες τῶν ἀμαρτωλῶν».

Παροιμ. 16,9,11.— «Ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Κυρίου γίνονται με δικαιοσύνη. Ζυγαριὰ ἀκριβείας εἶναι ἡ δικαιοσύνη τοῦ Κυρίου, καὶ τὸ ἔργο του σταθμὰ δίκαια».

Παροιμ. 19,6.— «Πολλοὶ εἶναι ἐκεῖνοι πού ὑπηρετοῦν τοὺς ἀρχοντες, ἐνῶ ἀπὸ τὸν Κύριο γίνεται ὅτι εἶναι δίκαιο».

Παροιμ. 24,12.— «Αὐτὸς πού ἔπλασε κάθε ὄν πού ἀναπνέει, αὐτὸς γνωρίζει τὰ πάντα, καὶ θὰ ἀνταποδώσει στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὰ ἔργα του».

Σοφ. Σολ. 6, 7.— «Ὁ Δεσπότης τῶν ὄλων δὲν θὰ ἐπηρεαστεῖ ἀπὸ τὸ πρόσωπο, οὔτε θὰ ντραπεῖ τὸ μέγεθος τῆς ἐξουσίας τῶν ἀρχόντων».

Παροιμ. 16,33.— «Ἀπὸ τὸν Κύριο ὅλα γίνονται δίκαια».

Ἦσ. 35, 4.— «Λάβετε δύναμη καὶ μὴ φοβᾶσθε· διότι ὁ Θεὸς μας ἀποδίδει τὸ δίκαιο».

Ἦσ. 5, 16.— «Ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων θὰ δοξαστεῖ με τὴν κρίση του, καὶ ὁ ἅγιος Θεὸς θὰ δοξαστεῖ με τὴ δικαιοσύνη του».

Ἦσ. 42, 2,4.— «Ἐδωσα τὸ Πνεῦμα μου σ' αὐτόν θὰ φέρει στὰ ἔθνη δικαιοσύνη. Δὲν θὰ κραυγάσει, οὔτε θὰ ὑψώσει τὴ φωνή του, οὔτε θ' ἀκουστεῖ ἡ φωνή του ἔξω. Δὲν θὰ συντριβεῖ σπασμένο καλάμι καὶ δὲ θὰ σθῆσει τὸ λινάρι πού καπνίζει, ἀλλὰ θὰ θγάλει ἀπόφαση σωστή. Θὰ λάμψει καὶ δὲν θὰ συντριβεῖ, μέχρι ν' ἀπλώσει στὴ γῆ τὴ δικαιοσύνη καὶ νὰ πιστέψουν στὸ ὄνομά του ὅλα τὰ ἔθνη».

Ἦσ. 49, 25-26.— «Ἐγὼ θὰ δικάσω τὴν κρίση σου καὶ θὰ γλυτώσω τοὺς υἱούς σου· αὐτοὶ πού σὲ ταλαιπωροῦν θὰ φᾶνε τὶς σάρκες τους καὶ θὰ πιοῦν σὰν κρασιὶ καινούργιο τὸ αἷμα τους».

Ἦσ. 45,19.— «Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ λαλῶν δικαιοσύνην καὶ ἀγγέλλων ἀλήθειαν».

Δαν. 3,27.— «Πᾶσαι αἱ κρίσεις σου ἀλήθεια, καὶ κρίματα ἀληθείας ἐποίησας».

5 Σοφ. Σολ. 12,18.— «Σὺ δεσπόζων ἰσχύος, ἐν ἐπιεικείᾳ κρίνεις καὶ μετὰ πολλῆς φειδοῦς διοικεῖς ἡμᾶς. Δίκαιος ὢν, δικαίως πάντα διέπεις».

Σοφ. Σολ. 17,1.— «Μεγάλαι σου αἱ κρίσεις καὶ δυσδιήγητοι».

10 Σοφ. Σολ. 11,10.— «Τούτους μὲν γὰρ ὡς πατὴρ νουθετῶν παρεκάλεσας, ἐκείνους δὲ ὡς ἀπότομος βασιλεὺς καταδικάζων ἐζήτησας».

Σοφ. Σειρ. 35,12.— «Κύριος κριτὴς ἐστὶ, καὶ οὐκ ἐστὶ παρ' αὐτῷ δόξα ἀνθρώπου. Οὐ λήψεται πρόσωπον».

15 Ἐβρ. 10,31.— «Φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος».

Γαλ. 2,6.— «Πρόσωπον ὁ Θεὸς ἀνθρώπων οὐ λαμβάνει».

Ἐφεσ. 6,9.— «Προσωποληψία οὐκ ἐστὶ παρ' αὐτῷ».

Ρωμ. 8,33.— «Θεὸς ὁ δικαίων· τίς ὁ κατακρίνων;».

20 Μ. Βασιλείου, Εἰς Ψαλμὸν 114.— Οὐτε τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἄκριτον, οὐτε ἡ κρίσις ἀνελεήμων· ἀλλὰ καὶ ἐλεῶν, κεκριμένως τοῖς ἀξίοις ἐπιμετρεῖ τοὺς οἰκτιρμούς, καὶ κρίνων, ἐστοχασμένος τῆς ἀσθενείας ἡμῶν ἐπάγει τὴν κρίσιν.

Γρηγορίου Νύσσης.— Ἡ δικαία τοῦ Θεοῦ κρίσις ταῖς ἡμε-
25 τέραις διαθέσεσιν ἐξομοιοῦται, καὶ οἷά περ ἂν τὰ παρ' ἡμῖν ᾗ, τοιαῦτα ἡμῖν ἐκ τῶν ὁμοίων ἀντιπαρέχει. Χρῆ γὰρ πάντως θερῖσαι τινὰ ὅπερ ἐσπειρεν, καὶ οὐκ ἐστὶν ἄλλως. Σπορὰ δέ ἐστὶν ἡ ἀνθρωπίνη προαίρεσις, θέρος δὲ τὸ ἐπὶ τῇ προαιρέσει ἀνταπόδομα.

30 Ἰουστίνου, Ἀπολογία 1.— Ὡσπερ πᾶσι τοῖς γενομένοις σώμασιν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ συνυπάρχει καὶ τὸ σκιὰν ἔχειν, οὕτω

Ἦσ. 45, 19.— «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Κύριος, πού μιλῶ τῇ δικαιοσύνῃ καὶ ἀναγγέλλω τὴν ἀλήθεια».

Δαν. 3, 27.— «Ὅλες οἱ ἀποφάσεις σου εἶναι δίκαιες, καὶ κάνεις κρίσεις δίκαιες».

Σοφ. Σολ. 12, 18.— «Σὺ πού κυριαρχεῖς μὲ τὴ δύναμή σου παντοῦ, κρίνεις μὲ ἐπιείκεια καὶ μᾶς κυβερνᾷς μὲ πολὺ συμπάθεια. Ἐπειδὴ εἶσαι δίκαιος, κατευθύνεις τὰ πάντα δίκαια».

Σοφ. Σολ. 17, 1.— «Εἶναι μεγάλες καὶ ἀνεξιχνίαστες, Κύριε, οἱ κρίσεις σου».

Σοφ. Σολ. 11, 10.— «Διότι αὐτούς, συμβουλευόντάς τους σὰν πατέρας, τοὺς παρηγόρησες, ἐνῶ ἐκείνους, σὰν αὐστηρὸς βασιλιάς, τοὺς καταδίκασες».

Σοφ. Σειρ. 35, 12.— «Ὁ Κύριος εἶναι δίκαιος κριτὴς καὶ δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὴ θέση τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν προσωποληπτεῖ».

Ἐβρ. 10, 31.— «Εἶναι φοβερὸ νὰ πέσει κανεὶς στὰ χέρια τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ».

Γαλ. 2, 6.— «Ὁ Θεὸς δὲν λαμβάνει ὑπόψη του τὸ πρόσωπο τῶν ἀνθρώπων».

Ἐφεσ. 6, 9.— «Προσωποληψία δὲν ὑπάρχει σ' αὐτόν».

Ρωμ. 8, 33.— «Ὁ Θεὸς εἶναι αὐτὸς πού δικαιώνει· ποιὸς θὰ τὸν κατακρίνει».

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὸν Ψαλμ. 114.— Οὔτε ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ εἶναι χωρὶς κρίση, οὔτε ἡ κρίση του ἄσπλαχνη· ἀλλὰ καὶ ὅταν ἔλεεῖ, μὲ δικαιοσύνη κατανέμει στοὺς ἄξιους τὴν εὐσπλαγχνία του, καὶ ὅταν δικάζει, ἐκφέρει τὴν ἀπόφασή του λαμβάνοντας ὑπόψη του τὶς ἀδυναμίες μας.

Γρηγορίου Νύσσης.— Ἡ δίκαιη κρίση τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνάλογη πρὸς τὶς δικές μας διαθέσεις, καὶ ὅποια εἶναι τὰ δικά μας ἔργα, ὅμοια μ' αὐτὰ μᾶς ἀνταποδίδει. Διότι ὁ καθένας πρέπει νὰ θερίσει αὐτὸ πὸν ἔσπειρε, καὶ δὲν γίνεται ἄλλιῶς. Σπορὰ εἶναι ἡ ἀνθρώπινη προαίρεση, ἐνῶ θερισμὸς ἡ ἀνάλογη πρὸς τὴν προαίρεση ἀνταπόδοση.

Ἰουστίνου, Ἀπολ. 1.— Ὅπως σὲ ὅλα τὰ σώματα πού ἔπλασε ὁ Θεὸς συνυπάρχει καὶ ἡ ιδιότητα τοῦ νὰ ἔχουν σκιὰ, ἔτσι καὶ στὸν

καὶ τῷ Θεῷ, δικαίῳ ὄντι, τοῖς τὰ καλὰ ἐλομένοις καὶ τοῖς τὰ κακὰ προτιμήσασιν, ἀκόλουθόν ἐστι τὸ κατ' ἀξίαν ἐκάστω ἀπονεῖμαι.

Ἰω. Χρυσοστόμου, *Εἰς Θεόδωρον ἐκπεσόντα*, κεφ. 5.—
 5 Οὐδὲν ὄλως τῶν ἀγαθῶν, κἂν μικρὸν ἦ, παροφθῆσεται παρὰ τοῦ κριτοῦ. Εἰ γὰρ τὰ ἁμαρτήματα μετὰ τοσαύτης ἐξετάζεται τῆς ἀκριβείας, ὡς καὶ ρημάτων καὶ ἐνθυμημάτων τίνειν τιμωρίας ἡμᾶς, πολλῶ μᾶλλον τὰ κατορθώματα, κἂν μεγάλα ἢ μικρά, λογισθῆσεται.— Εἷς ἐστι νεκρῶν καὶ ζώντων κριτής, ζυ-
 10 γοστατῶν ἐκάστω τὸ δίκαιον.

Μ. Βασιλείου, *Ὁμιλ. 1, Περὶ Δαβὶδ καὶ Σαοῦλ*.— Ὅταν ὁ Θεὸς ἀποφαίνεται, οὐδεμία τοῖς ἀντιλέγουσιν ὑπολείπεται πρόφασις. Ἀδέκαστος γὰρ ἢ ψῆφος ἐκείνη, οὔτε πρὸς χάριν, οὔτε πρὸς ἀπέχθειαν τοῦ Θεοῦ κρίνοντος, ἀλλὰ τῇ τῆς ψυχῆς ἀρετῇ
 15 γυμνῇ ψηφίζομένου.

Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.— Τὸ νέμειν ἴσα τοῖς ἀνίσοις, τῆς μεγίστης ἐστὶν ἀδικίας.

Ἄγ. Νείλου.— Ἄνθρωποι μὲν γὰρ πολλάκις καὶ βασκανία διαβάλλουσι τὰ καλὰ, τὸ δὲ ἄνω θεάτρον ἀδεκάστως κρίνει τὰ
 20 πράγματα, καὶ ἡ ἀλήθεια τῶν γινομένων τὴν ψῆφον βραβεύει.

Τίτλος ιβ'.— *Περὶ καρδίας καθαρᾶς καὶ τῶν συνειδὸς καθαρὸν ἐχόντων.*

Παροιμ. 4,23.— «Πᾶση φυλακῇ τηρήσης σὴν καρδίαν. Ἐκ γὰρ ταύτης ἐξοδοὶ ζωῆς».

25 Παροιμ. 12,27.— «Κτῆμα τίμιον ἀνὴρ καθαρός».

Παροιμ. 2,11–12.— «Βουλὴ καλὴ φυλάξει σε, ἔννοια δὲ ὀσία τηρήσει σε, ἵνα ρύσηταί σε ἀπὸ ὁδοῦ κακῆς καὶ ἀπὸ ἀνδρὸς λαλοῦντος μηδὲν πιστόν».

Παροιμ. 15,29α.— «Καρδία ἀνδρὸς λογιζέσθω δίκαια, ἵνα
 30 ἀπὸ Θεοῦ διορθωθῇ τὰ διαβήματα αὐτοῦ».

Θεό, ὁ ὁποῖος εἶναι δίκαιος, ὑπάρχει ἀναπόσπαστη ἡ ἰδιότητα νὰ ἀπονέμει στὸν καθένα ἀνάλογα μὲ τὴν ἀξία του, καὶ σ' ἐκείνους πού προτίμησαν τὰ καλὰ καὶ σ' ἐκείνους πού προτίμησαν τὰ κακά.

Ἰω. Χρυσόστομου, Εἰς Θεόδωρον ἐκπεσόντα, κεφ. 5.— Κανένα ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ, ἔστω καὶ μικρό, δὲν θὰ παραβλεφθεῖ ἀπὸ τὸν κριτῆ. Διότι, ἐὰν τὰ ἁμαρτήματα ἐξετάζονται μὲ τόσο μεγάλη ἀκρίβεια, ὥστε νὰ δεχόμεστε τιμωρίες ἀκόμα καὶ γιὰ λόγια καὶ σκέψεις πού κάναμε, πολὺ περισσότερο θὰ ληφθοῦν ὑπόψη οἱ ἀρετές, εἴτε εἶναι μεγάλες εἴτε εἶναι μικρές.— Ἔνας εἶναι ὁ κριτῆς νεκρῶν καὶ ζωντανῶν, ὁ ὁποῖος ζυγίζει μὲ ἀκρίβεια τὸ δίκαιο τοῦ καθενός.

Μ. Βασιλείου, Ὁμιλία Α', Περὶ Δαβὶδ καὶ Σαοῦλ.— Ὅταν ἀποφασίζει ὁ Θεός, δὲν ἀπομένει καμμιά δικαιολογία σ' ἐκείνους πού ἔχουν ἀντίρρηση· διότι ἡ ἀπόφαση ἐκείνου εἶναι ἀδέκαστη, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς δὲν κρίνει οὔτε χαριστικά οὔτε μὲ ἔχθρα, ἀλλ' ἀποφασίζει μὲ βάση τὴν ἀρετὴ καὶ μόνο τῆς ψυχῆς.

Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.— Τὸ νὰ ἀπονέμεις τὰ ἴσα σὲ ἄνισα πράγματα εἶναι ἡ πιὸ μεγάλη ἀδικία.

Ἄγ. Νεΐλου.— Οἱ ἄνθρωποι πολλὰς φορὰς ἀπὸ φθόνο καταδικάζουν τὰ καλὰ. Τὸ οὐράνιο ὅμως δικαστήριον κρίνει ἀδέκαστα τὰ πράγματα, καὶ ἡ ἀλήθεια αὐτῶν πού ἔγιναν καθορίζει τὴν ἀπόφασί του.

Τίτλος 12.— Γιὰ τὴν καθαρὴ καρδιὰ καὶ ἐκείνους πού ἔχουν καθαρὴ συνείδηση.

Παροιμ. 4, 23.— «Νὰ περιφρουρεῖς τὴν καρδιά σου μὲ κάθε ἐπαγρύπνηση· διότι ἀπὸ αὐτὴν ἀναβλύζουν τρόποι ζωῆς».

Παροιμ. 12, 27.— «Ὁ δίκαιος ἄνθρωπος εἶναι ἀπόκτημα πολύτιμο».

Παροιμ. 2, 11-12.— «Ἡ ἀγαθὴ ἀπόφαση θὰ σὲ προφυλάξει, καὶ ἡ ἅγια σκέψη θὰ σὲ διατηρήσει, γιὰ νὰ σὲ γλυτώσει ἀπὸ τὸν κακὸ δρόμο καὶ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον πού δὲν λείπει τίποτε τὸ ἀξιόπιστον».

Παροιμ. 15, 29α.— «Ἡ καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου πρέπει νὰ σκέφτεται δίκαια, γιὰ νὰ εὐοδώνονται ἀπὸ τὸν Θεὸ τὰ ἔργα του».

Παροιμ. 17,3.— «Ὡσπερ δοκιμάζεται ἐν καμίνῳ ἄργυρος καὶ χρυσός, οὕτως ἐκλεκταὶ καρδίαι παρὰ Θεῶν».

Παροιμ. 15,24.— «Ὅδοι ζωῆς διανοήματα συνετοῦ».

Παροιμ. 14,14.— «Ἀπὸ τῶν διανοημάτων αὐτοῦ πλησθή-
5 σεται ἀνὴρ συνετός».

Παροιμ. 22,21.— «Ἀγαπᾷ Κύριος ὁσίας καρδίας. Δεκτοὶ δὲ αὐτῷ πάντες ἄμωμοι».

Ἐκκλ. 11,9.— «Περιπάτει ἐν ὁδοῖς καρδίας σου ἄμωμος, καὶ γνῶθι ὅτι ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἄξει σε ὁ Θεὸς εἰς κρίσιν. Καὶ ἀ-
10 πόστησον θυμὸν ἀπὸ καρδίας σου, καὶ παράγαγε πονηρίαν ἀπὸ σαρκός σου».

Σοφ. Σειρ. 14,2.— «Μακάριος, οὗ οὐ κατέγνω ἢ ψυχὴ αὐ-
τοῦ».

Ματθ. 5,8.— «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ
15 τὸν Θεὸν ὁψονται».

Β' Κορ. 1,12.— «Ἡ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστίν, τὸ μαρτύ-
ριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν· ὅτι ἐν ἀγιότητι καὶ εὐλικρινείᾳ τοῦ
Θεοῦ, καὶ οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ' ἐν χάριτι Θεοῦ ἀνεστρά-
φημεν ἐν τῷ κόσμῳ».

20 Α' Ἰω. 3,21.— «Ἐὰν ἡ καρδία μὴ καταγινώσκη ἡμῶν, παρρησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ὁ ἐὰν αἰτῶμεν, λαμβάνο-
μεν παρ' αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν».

Μ. Βασιλείου, Εἰς Ψαλμ. Ἰον.— Πρῶτον μακαριστόν, τὸ
ἐν τῇ διανοίᾳ ἡμῶν καθαρὸν· ἐπειδὴ ρίζα τῶν διὰ τοῦ σώματος
25 ἐνεργειῶν τὸ ἐν καρδίᾳ βούλευμα.

Γρηγορίου Θεολόγου, τετράστιχον 7.

Δῶρον Θεῶν κάλλιστόν ἐστιν ὁ τρόπος.

Κᾶν πάντ' ἐνέγκης, οὐδὲν οἶσεις ἄξιον.

Ὅ καὶ πενής δίδωσι, τοῦτο πρόσφερε.

30 Μίσθωμα πόρνης ἄγνός οὐ μερίζεται.

Οἱ λαμπροὶ τὴν συνείδησιν, υἱοὶ φωτὸς καὶ ἡμέρας προσα-
γορεύονται.

Παροιμ. 17,3.— «Ὅπως τὸ ἀσήμι καὶ τὸ χρυσάφι δοκιμάζονται μέσα στὸ καμίνι, ἔτσι καὶ οἱ ἐκλεκτοὶ καρδιᾶς ἀπὸ τὸν Θεό».

Παροιμ. 15,24.— «Οἱ σκέψεις τοῦ συνετοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁδοὶ ζωῆς».

Παροιμ. 14,14.— «Ὁ συνετὸς ἄνθρωπος θὰ γεμίσει χαρὰ ἀπὸ τὶς σκέψεις του».

Παροιμ. 22,11.— «Ὁ Κύριος ἀγαπᾷ τὶς ἀφοσιωμένες σ' αὐτὸν καρδιᾶς. Ὅλοι οἱ ἄμεμπτοι γίνονται δεκτοὶ ἀπὸ αὐτόν».

Ἐκκλ. 11,9.— «Βάδιζε στὸς δρόμους πού σε ὀδηγεῖ ἢ καρδιά σου χωρὶς ἐκτροπές, καὶ γνώριζε ὅτι γιὰ ὅλα αὐτὰ ὁ Θεὸς θὰ σε ὀδηγήσει σὲ κρίση. Διῶξε ἀπὸ τὴν καρδιά σου τὸν θυμὸ, καὶ ἀπομάκρυνε τὴν πονηριά ἀπὸ τῆ σάρκα σου».

Σοφ. Σειρ. 14,2.— «Εἶναι εὐτυχημένος ὁ ἄνθρωπος πού δὲν ἔχει χάσει τὴν ἐλπίδα του στὸν Θεό».

Ματθ. 5,8.— «Εἶναι μακάριοι αὐτοὶ πού ἔχουν καθαρὴ τὴν καρδιά τους, διότι αὐτοὶ θὰ δοῦν τὸν Θεό».

Β' Κορ. 1,12.— «Τὸ καύχημά μας εἶναι αὐτό· ἡ μαρτυρία τῆς συνειδήσεώς μας ὅτι δηλαδὴ φερθήκαμε στὸν κόσμον μὲ θεϊκὴ εὐθύτητα καὶ εἰλικρίνεια καὶ ὄχι μὲ κοσμικὴ σοφία, ἀλλὰ μὲ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ».

Α' Ἰω. 3,21.— «Ἐὰν ἡ καρδιά μας δὲν μᾶς κατακρίνει, τότε ἔχουμε τὸ θάρρος νὰ πλησιάσουμε τὸν Θεό, καὶ ὅ,τι τοῦ ζητήσουμε θὰ τὸ πάρουμε ἀπὸ αὐτόν, διότι τηροῦμε τὶς ἐντολές του».

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὸν 1ον Ψαλμόν.— Πρῶτο πρᾶγμα, ἄξιο μακαρισμοῦ, εἶναι ἡ καθαρότητα τῆς διάνοιάς μας· διότι ρίζα τῶν ἐνεργειῶν τοῦ σώματός μας εἶναι ἡ διάθεση τῆς καρδιάς.

Γρηγορίου Θεολόγου, τετράστιχον 7.

Τὸ πλὸ καλὸ δῶρο στὸν Θεὸ εἶναι ἡ διαγωγή μας.

Κι' ἂν ὅλα τὰ προσφέρεις, δὲν προσφέρεις τίποτε ἀντάξιο.

Πρόσφερε αὐτὸ πού προσφέρει καὶ ὁ φτωχός.

Τὸν μισθὸ τῆς πόρνης ὁ ἅγιος Θεὸς δὲν τὸν μοιράζεται.

Ἐκεῖνοι πού ἔχουν καθαρὴ τὴν συνείδηση, ὀνομάζονται υἱοὶ τοῦ φωτὸς καὶ τῆς ἡμέρας.

Γρηγορίου Νύσσης.— Οὐδὲν οὕτως ἡμᾶς εὐφρονεῖν εἶωθεν, ὡς συνειδὸς χρηστὸν καὶ ἐλπίδες ἀγαθαί.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Τὸ συνειδὸς ἀγαλλόμενον συγκαλλωπίζει αὐτῷ καὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἄρδει τὰς παρείας ἢ τῆς ψυχῆς εὐρωστία. Καὶ γὰρ οὐχ ἀπλῶς εἴρηται τῷ Σοφῷ· 'καρδίας εὐφραινομένης, πρόσωπον θάλλει'».

Κλήμεντος Ἀλεξ.— Οὐχ ἡ τῶν πράξεων ἀποχὴ δικαιοῖ τὸν πιστόν, ἀλλ' ἡ τῶν ἐννοιῶν ἀγνεία καὶ εἰλικρίνεια.— Ἀπαθῶν καὶ καθαρῶν ψυχῶν ἐστὶν ἡ σωτηρία.

10 Διδύμου.— Νοῦς ἀκραιφνῆς καὶ λόγος καθαρὸς καὶ βίος ἀκηλίδωτος, θρόνος καὶ ναὸς ἐστὶν ἀληθινὸς τοῦ Θεοῦ.

Εὐαγρίου.— Σώφρων καρδία, λιμὴν θεωρημάτων.

Ἰωσήπου, Περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ.— Οὐκ ἐκριζωτῆς τῶν παθῶν, ἀλλ' ἀνταγωνιστῆς ἐστὶν ὁ λογισμὸς.

Τίτλος ιγ'.— Περὶ κακοῦ συνειδότος.

Ψαλμ. 118,118.— «Ἐξουδένωσας πάντας τοὺς ἀποστατοῦντας ἀπὸ τῶν δικαιωμάτων σου, ὅτι ἄδικον τὸ ἐνθύμημα αὐτῶν».

Παροιμ. 6,14.— «Διεστραμμένη καρδία τεκταίνεται κακά».

20 Παροιμ. 17,20.— «Ὁ σκληροκάρδιος οὐ συναντᾷ ἀγαθοῖς».

Παροιμ. 17,21.— «Καρδία ἀνόμου ἐκζητεῖ κακά».

Παροιμ. 28,14.— «Ὁ σκληρὸς τὴν καρδίαν ἐμπεσεῖται κακοῖς».

25 Ὡσηὲ 7,6.— «Ἐθερμάνθησαν ὡς κλίβανοι αἱ καρδίαὶ αὐτῶν».

Ὡσηὲ 13,8.— «Ἀπαντήσω αὐτοῖς ὡς ἄρκτος ἀπορουμένη καὶ διαρρήξω σύνδεσμον καρδίας αὐτῶν».

Ἱερ. 4,14.— «Ἔως πότε ὑπάρχουσι διαλογισμοὶ ἐνώπιόν

Γρηγορίου Νύσσης.— Τίποτε δὲν μᾶς δίνει τόση εὐχαρίστηση, ὅσο ἡ καθαρὴ συνείδηση καὶ οἱ ἀγαθὲς ἐλπίδες.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Ὅταν ἡ συνείδηση χαίρεται, τότε ὁμορφαίνει μαζί της καὶ τὸ πρόσωπο, καὶ ἡ εὐρωστία τῆς ψυχῆς ποτίζει τίς παρειάς. Ἄλλωστε δὲν εἰπώθηκε τυχαῖα ἀπὸ τὸν Σοφὸ Σειράχ, «ὅταν εὐφραίνεται ἡ καρδιά, ὁμορφαίνει τὸ πρόσωπο»¹²⁹.

Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως.— Τὸν πιστὸ δὲν τὸν δικαιώνει ἡ ἀποφυγὴ τῶν κακῶν ἐνεργειῶν, ἀλλὰ ἡ καθαρότητα καὶ εἰλικρίνεια τῶν λογισμῶν.— Ἡ σωτηρία ἀνήκει στὶς ψυχὰς ποὺ εἶναι καθαρές καὶ ἀπαλλαγμένες ἀπὸ τὰ πάθη.

Διδύμου.— Ὁ ἀκέραιος νοῦς καὶ ὁ καθαρὸς λόγος καὶ ἡ ἀπεγαδίαση ζωῇ, εἶναι θρόνος καὶ ἀληθινὸς ναὸς τοῦ Θεοῦ.

Εὐαγρίου.— Ἡ συνετὴ καρδιά εἶναι λιμάνι τῶν σκέψεων.

Ἰωσήπου, Περί αὐτοκράτορος λογισμοῦ.— Ὁ λογισμὸς δὲν εἶναι ἐκριζωτῆς τῶν παθῶν, ἀλλὰ ἀνταγωνιστῆς τους.

Τίτλος 13.— Γιά τὴν κακὴ συνείδηση.

Ψαλμ. 118,118.— «Ἐκμηδένισες ὅλους ὅσους ἀποστατοῦν ἀπὸ τίς ἐντολές σου, διότι οἱ σκέψεις τους εἶναι ἄδικες».

Παροιμ. 6,14.— «Ἡ διεστραμμένη καρδιά σχεδιάζει κακά».

Παροιμ. 17,20.— «Ὁ σκληρόκαρδος δὲν συναντιέται μὲ τοὺς ἀγαθοὺς».

Παροιμ. 17,21.— «Ἡ καρδιά τοῦ παράνομου ἐπιδιώκει τὰ κακά».

Παροιμ. 28,14.— «Ὁ σκληρόκαρδος θὰ περιπέσει σὲ συμφορές».

ᾠσηὲ 7,6.— «Οἱ καρδιές τους ἔχουν καεῖ ὅπως οἱ κλίβανοι».

ᾠσηὲ 13,8.— «Θὰ ὀρμήσω ἐπάνω τους σὰν ἀρκούδα ἀγριεμένη καὶ θὰ ξεσχίσω τὸ στήθος ποὺ περικλείει τὴν καρδιά τους».

Ἱερ. 4,14.— «Μέχρι πότε θὰ παραμένουν μέσα σου λογισμοὶ ποὺ σὲ λυποῦν».

129. Παροιμ. 15, 13.

Τεζ. 23,49.— «Ἡ ἀσέβεια ὑμῶν ἐφ' ὑμᾶς, καὶ τὰς ἀμαρτίας τῶν ἐνθυμημάτων ὑμῶν λήψεσθε».

Σοφ. Σολ. 1,3.— «Σκολιοὶ λογισμοὶ χωρίζουσιν ἀπὸ Θεοῦ».

5 Σοφ. Σολ. 3,10.— «Οἱ ἀσεβεῖς καθὼ ἐλογίσαντο, ἐξουσιν ἐπιτιμίαν».

Σοφ. Σολ. 17,10.— «Δειλὸν εἶδος πονηρία, μαρτυρεῖ καταδικαζομένη· αἰεὶ δὲ προσεῖληφε τὰ χαλεπὰ συνεχομένη τῇ συνειδήσει. Οὐδὲν γὰρ ἐστι φόβος, εἰ μὴ προδοσία τῶν ἀπὸ λογισμοῦ
10 βοηθημάτων».

Σοφ. Σολ. 4,20.— «Ἐλεύσονται ἐν συλλογισμῶ ἀμαρτημάτων αὐτῶν δειλοὶ καὶ ἐλέγξει αὐτοὺς ἐξ ἐναντίας τὰ διανοήματα αὐτῶν».

Σοφ. Σειρ. 27,4.— «Ἐν σεισμάτι κοσκίνου διαμένει κοπρία, οὕτως σκύβαλα ἀνθρώπου ἐν λογισμῶ αὐτοῦ».

Σοφ. Σειρ. 3,27.— «Καρδία σκληρὰ βαρυνθήσεται πόνοις».

Ματθ. 15,17–18.— «Πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται, τὰ δὲ ἐκπορευόμενα
20 ἐκ τοῦ στόματος ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κάκεῖνα κοινοὶ τὸν ἄνθρωπον. Ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι. Ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον».

Μ. Ἀθανασίου.— Ἀποστρεφομένη τὸ καλὸν ἡ ψυχὴ, πάντως τὰ ἐναντία λογίζεται. Παύσασθαι γὰρ καθόλου τοῦ κινεῖσθαι οὐ δύναται, τὴν φύσιν οὐσα εὐκίνητος.

Οὐ δυνηθεῖς τῶν κακουργῶν λογισμῶν ἐκ προοιμίων στοχάζεσθαι τὴν ἐνέδραν καὶ ἐκ τῆς τῶν περάτων πρὸς ἄλληλα συγκρίσεως ἐλέγξει τὸ ἄτοπον αὐτῶν, κέρκον συνέδησεν
30 κέρκω, λαμπάδα θεῖς ἀναμέσον αὐτῶν τὸν ἔλεγχον.

Ίεζ. 23,49.- «Ἡ ἀσέβειά σας θὰ πέσει ἐπάνω σας, καὶ θὰ ἔχετε τὴν τιμωρία πὺν ταιριάξει στὶς ἁμαρτωλὲς σκέψεις σας».

Σοφ. Σολ. 1,3.- «Οἱ διεστραμμένους σκέψεις χωρίζουν τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸν Θεό».

Σοφ. Σολ. 3,10.- «Οἱ ἀσεβεῖς θὰ τιμωρηθοῦν ἀνάλογα μὲ τοὺς λο-γισμοὺς τους».

Σοφ. Σολ. 17,10.- «Ἡ κακία ὅταν καταδικάζεται καὶ φανερό-νεται κάνει τὸν ἄνθρωπο δειλό· πάντοτε ὅμως, καταπιεζόμενη ἀπὸ τὴν συνείδηση, κάνει τὰ χειρότερα. Διότι ὁ φόβος δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ ἡ κατάσταση ἐκείνη κατὰ τὴν ὁποία μᾶς προδίδει καὶ ἡ βοήθεια τῆς διάνοιάς μας».

Σοφ. Σολ. 4,20.- «Θὰ προσέλθουν οἱ δειλοὶ ἐνθυμούμενοι τὶς ἁμαρτίες τους, καὶ θὰ ἐλέγξει μπροστά τους τὶς παρανομίες τους».

Σοφ. Σειρ. 27,4.- «Μὲ τὸ σείσιμο τοῦ κόσκινου μένουν σ' αὐτὸ τὰ σκύβαλα· ἔτσι μένουν καὶ στὴ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἄχρηστες σκέψεις».

Ματθ. 15,17-18.- «Κάθε τι πὺν μπαίνει στὸ στόμα, προχωρεῖ στὴν κοιλία καὶ ἀποβάλλεται στὸ ἀποχωρητήριο, ἐνῶ ἐκεῖνα πὺν βγαίνουν ἀπὸ τὸ στόμα, προέρχονται ἀπὸ τὴν καρδιά, καὶ αὐτὰ εἶναι πὺν μολύνουν τὸν ἄνθρωπο. Διότι ἀπὸ τὴν καρδιά βγαίνουν σκέψεις πονηρές, φόνοι, μοιχεῖες, πορνίες, κλοπές, ψευδομαρτυρίες, βλασφημίες. Αὐτὰ εἶναι πὺν μολύνουν τὸν ἄνθρωπο».

Μ. Ἀθανασίου.- Ὅταν ἡ ψυχὴ ἀποστρέφεται τὸ καλό, σκέφτεται ὅπως ὅποτε τὰ ἀντίθετα· διότι δὲν μπορεῖ καθόλου νὰ παύσει νὰ κινεῖται, ἐπειδὴ ἀπὸ τὴ φύση τῆς εἶναι ἀεικίνητη.

Μὴ μπορώντας νὰ σκεφθεῖ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴν παγίδα τῶν κακῶν λογισμῶν, οὔτε ἀπὸ τὴν μεταξύ τους σύγκριση τῶν ἀποτελεσμάτων τους νὰ ἐλέγξει τὴν παρανομία τους, ἔδωσε τὴ μὰ οὐρὰ μὲ τὴν ἄλλη καὶ ἔβαλε ἀνάμεσά τους μὰ λαμπάδα γιὰ ἔλεγχο.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ Α

Τίτλος α'.— Περὶ λογομαχούντων καὶ ἀμφισβητούντων περὶ τὴν πίστιν.

Α' Τιμ. 6,3-6.— «Εἴ τις ἕτεροδιδασκαλεῖ καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, τετύφωται, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημία, ὑπόνοιαι πονηραί, διαπαρτριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν».

Β' Τιμ. 2,23-24.— «Τὰς μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδῶς ὅτι γεννῶσι μάχας. Δουῶλον δὲ Κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἥπιον εἶναι πρὸς πάντας».

Μ. Βασιλείου.— Ἔοικε συνεξομοιοῦσθαι πως τῷ ματαιολογοῦντι ὁ ἀντιλέγων.

Γρηγορίου Θεολόγου.— Τεχνολογοῦσι λοιπόν, οὐχὶ θεολογοῦσιν οἱ ἄνθρωποι.— Οὐχ ἡδὸν τοῖς πιστοῖς ἀδολεσχία καὶ λόγων ἀντιθέσεις. Ἄρκεῖ γὰρ καὶ εἷς ἀντικείμενος.— Σοφία πρώτη, σοφίας ὑπερορᾶν τῆς ἐν λόγῳ κειμένης καὶ στροφαῖς λέξεων καὶ ταῖς κιβδήλοις καὶ περιτταῖς ἀντιθέσεσι.

Γρηγορίου Θαυματουργοῦ, κεφ. 12.— Μὴ περιεργασώμεθα τὸν εὐαγγελικὸν λόγον λέξεσι περιζήροις καὶ ἀπεράντους ζητήσεις καὶ λογομαχίας σπεύροντες καὶ τὸν λεῖον καὶ εὐθύτατον τῆς πίστεως λόγον τραχύνοντες, ἀλλὰ μᾶλλον περιεργασώμεθα τὸ ἔργον τῆς πίστεως· τὴν εἰρήνην ἀγαπήσωμεν, τὴν ὁμόνοιαν ἐπιδειξώμεθα. Τὴν νεότητα φυλάζωμεν, τὴν ἀγάπην γεωργήσωμεν, δι' ἧς εὐαρστεῖται ὁ Θεός. Οὐχ ἡμῶν ἐστὶ

ΣΤΟΙΧΕΙΟ Λ

Τίτλος 1.— Γι' αὐτοὺς πού λογομαχοῦν καὶ ἔχουν ἀμφιβολίες γιὰ τὴν πίστη.

Α'. Τιμ. 6,3-6.— «Ἐὰν κανεῖς διδάσκει ἄλλες διδασκαλίες καὶ δὲν ἀκολουθεῖ τοὺς ὑγιεῖς λόγους τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν διδασκαλία πού εἶναι σύμφωνη μὲ τὴν εὐσέβεια, αὐτὸς εἶναι ἀλαζόνας. Ἀπὸ αὐτοὺς προέρχεται ὁ φθόνος, ἡ φιλονεικία, ἡ βλασφημία, πονηρὲς ὑποψίες, θορυβώδεις λογομαχίες ἀνθρώπων πού ἔχουν διεφθαρμένο νοῦ, στεροῦνται τὴν ἀλήθεια καὶ νομίζουν ὅτι ἡ εὐσέβεια εἶναι μέσο κέρδους».

Β'. Τιμ. 2,23-24.— «Νὰ ἀποφεύγεις τίς μωρὲς καὶ ἀνόητες συζητήσεις, γνωρίζοντας ὅτι γεννοῦν μάχες. Ὁ δοῦλος τοῦ Κυρίου ὁμως δὲν πρέπει νὰ λογομαχεῖ, ἀλλὰ νὰ εἶναι ἤπιος πρὸς ὅλους».

Μ. Βασιλείου.— Φαίνεται ὅτι αὐτὸς πού ἀντιλέγει στὴν πίστη μοιάζει μὲ ἐκεῖνον πού κάνει ἄσκοπες συζητήσεις.

Γρηγ. Θεολόγου.— Οἱ ἄνθρωποι λοιπὸν τεχνολογοῦν καὶ δὲν θεολογοῦν.— Γιὰ τοὺς πιστοὺς ἡ φλυαρία καὶ ἡ ἀντιλογία δὲν εἶναι εὐχάριστο πρᾶγμα. Διότι ἀρκεῖ καὶ ἓνας ἀντίθετος.— Ἀνώτερη σοφία εἶναι νὰ περιφρονεῖ κανεῖς τὴ σοφία πού περιορίζεται σὶς λεκτικὲς περιστροφὲς καὶ σὶς ἀπατηλὲς καὶ περιττὲς ἀντιθέσεις.

Γρηγορίου Θαυματουργοῦ, κεφ. 12.— Νὰ μὴ περιεργαζόμεστε τὴ διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου μὲ λέξεις ξηρὲς, προκαλώντας ἀτελείωτες συζητήσεις καὶ λογομαχίες, καὶ δυσκολεύοντας τὸν λεῖο καὶ πολὺ εὐθὺ λόγος τῆς πίστεως, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ καταγινόμαστε μὲ τὰ ἔργα τῆς πίστεως. Ἐὰς ἀγαπήσουμε τὴν εἰρήνην, καὶ ἄς ἐπιδείξουμε ὁμόνοια. Ἐὰς φυλάξουμε τὴν ἐνότητα καὶ ἄς καλλιεργήσουμε τὴν ἀγάπην, μὲ τὴν ὁποία εὐαρεστεῖται ὁ Θεός. Δὲν εἶναι δικό μας ἔργο

γινῶναι τὸ πῶς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος γέγονεν· «τὸ γὰρ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστὶ», καθὼς γέγραπται, ὅτι «τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγῆσεται; ὅτι αἶρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἢ ζωὴ αὐτοῦ». Ἀλλὰ δεῖ πιστεῦσαι, ὅτι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἀληθῶς κατὰ σάρκα
 5 ἄνθρωπος γέγονε κατὰ τὰς Γραφάς, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνα-
 νεστράφη καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας· καὶ ὅτι ἀπέθανεν
 ὑπὲρ ἡμῶν καὶ ἀνέστη, καθὼς γέγραπται· καὶ ὅτι εἰς οὐρανὸς
 ἀνελήλυθε καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς, ὅθεν ἤξει κρῖναι
 ζῶντας καὶ νεκρούς, καθὼς γέγραπται. Μήποτε ἡμῶν λογομα-
 10 χούντων πρὸς ἀλλήλους, βλασφημήσωσί τινες τὸν τῆς πίστεως
 λόγον, καὶ ἀπέλθῃ τὸ εἰρημένον, «δι' ὑμᾶς τὸ ὄνομά μου βλα-
 σφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσιν».

Κλήμεντος Ἀλεξ., Στρωματεῖς 5.— Τὸ ἄρα ζητεῖν περὶ
 Θεοῦ, ἐὰν μὴ εἰς ἔριν, ἀλλ' εἰς εὐρεσιν συντείνει, σωτήριόν
 15 ἐστίν.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Τί μαχόμεθα πρὸς ἀλλήλους εἰκῆ; Τί
 πολεμοῦμεν ἀλλήλους, προστεταγμένους καὶ τοὺς μισοῦντας φι-
 λεῖν; Τί πιστεῦειν ἀφέντες, τεχνολογοῦμεν τὴν πίστιν; Ἐγεννή-
 θη, ἀλλ' οὐκ ἐγεννήθη. Ἐπαθεν, ἀλλ' οὐκ ἔπαθεν. Ἀνέστη,
 20 ἀλλ' οὐκ ἀνέστη. Τί δικαζόμεθα τῷ Αὐτρωτῆ; Τί λογοθετοῦμεν
 τὸν εὐεργέτην; Ἀπαξ ἠβουλήθη, καὶ ὡς ἠθέλησεν παρεγένετο·
 καὶ ἀπέθανε, καὶ ἀνέστη, καὶ ἔρχεται κρῖναι ζῶντας καὶ νε-
 κρούς.

Εἰρηναίου, Βιβλ. 2, κεφ. 44.— Ἄμεινον καὶ συμφερέστε-
 25 ρον ἰδιώτας καὶ ὀλιγομαθεῖς ὑπάρχειν καὶ διὰ τῆς ἀγάπης
 πλησίον γενέσθαι τοῦ Θεοῦ, ἢ πολυμαθεῖς καὶ ἐμπείρους δο-
 κοῦντας εἶναι, βλασφήμους εἰς τὸν ἑαυτῶν εὐρίσκεισθαι Δεσπό-
 την.

Τίτλος β'.— Περὶ λοιδορίας.

30 Παροιμ. 10,18.— «Οἱ ἐκφέροντες λοιδορίας, ἀφρονέστατοὶ
 εἰσιν».

νά γνωρίσουμε τὸ πῶς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔγινε ἄνθρωπος· διότι «τὸ μυστήριον αὐτὸ εἶναι μεγάλο»⁸⁹, ἀφοῦ, ὅπως εἶναι γραμμένο, «ποιὸς μπορεῖ νὰ ἐξιστορήσῃ τὴν γενεά του; Διότι ἀφαιρέθηκε ἀπὸ τὴ γῆ ἡ ζωὴ του»⁹⁰, ἀλλὰ πρέπει νὰ πιστέψουμε ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔγινε πραγματικὰ ἄνθρωπος μὲ σάρκα, σύμφωνα μὲ τὶς Γραφές, καὶ συναναστράφηκε τοὺς ἀνθρώπους⁹¹ ὅμοιος μ' αὐτοὺς σὲ ὅλα ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἁμαρτία· ὅτι πέθανε γιὰ μᾶς καὶ ἀναστήθηκε, ὅπως εἶναι γραμμένο, καὶ ὅτι ἀνέβηκε στοὺς οὐρανοὺς καὶ κάθισε στὰ δεξιά τοῦ Πατέρα του, ἀπὸ ὅπου θὰ ἔρθει γιὰ νὰ κρίνει ζωντανοὺς καὶ νεκροὺς, ὅπως εἶναι γραμμένο. Ὑπάρχει φόβος, ἐὰν ἔμεῖς λογομαχοῦμε μεταξύ μας, μερικοὶ νὰ βλασφημήσουν τὸν λόγο τῆς πίστεως, καὶ βρεῖ ἐφαρμογὴ αὐτὸ πού ἔχει λεχθεῖ· «ἐξαιτίας σας βλασφημεῖται τὸ ὄνομά μου μεταξύ τῶν ἔθνικῶν»⁹².

Κλήμεντος Ἁλεξ., Στρωματεῖς, βιβλ. 5.— Ἐπομένως τὸ νὰ συζητεῖ κανεὶς γιὰ τὸν Θεό, ἐὰν δὲν καταλήγει στὴν ἔριδα, ἀλλ' ἀποσκοπεῖ στὴ γνώση αὐτοῦ, εἶναι σωτήριο.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Γιατί φιλονεικοῦμε μεταξύ μας χωρὶς λόγο; Γιατί πολεμοῦμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, ἐνῶ ἔχουμε ἐντολὴ νὰ ἀγαπᾶμε καὶ τοὺς ἐχθροὺς μας; Γιατί ἀφήσαμε τὴν πίστη τὴν ἴδια καὶ ἀσχολοῦμαστε μὲ τὴν ἀνάλυση αὐτῆς; Γεννήθηκε, ἀλλὰ δὲν γεννήθηκε. Ἐπαθε, ἀλλὰ δὲν ἔπαθε. Ἀναστήθηκε, ἀλλὰ δὲν ἀναστήθηκε. Γιατί δικάζουμε τὸν Λυτρωτῆ; Γιατί ἀνακρίνουμε τὸν εὐεργέτη; Ἀπλῶς θέλησε, καὶ ὅπως θέλησε ἦρθε καὶ πέθανε καὶ ἀναστήθηκε καὶ θὰ ἐπανέλθει γιὰ νὰ κρίνει ζωντανοὺς καὶ νεκροὺς.

Ἁγ. Εἰρηναίου, Βιβλ. 2 κεφ. 44.— Συμφέρει περισσότερο νὰ εἴμαστε ἀδαεῖς καὶ ὀλιγομαθεῖς καὶ μὲ τὴν ἀγάπη νὰ πλησιάσουμε τὸν Θεό, παρὰ νὰ νομίζουμε ὅτι εἴμαστε πολυμαθεῖς καὶ πολύπειροι, καὶ νὰ βρεθοῦμε βλάσφημοι στὸν Δεσπότη μας.

Τίτλος 2.— Γιὰ τὴν κακολογία.

Παροιμ. 10,19. «Ἐκεῖνοι πού ἐκστομίζουσιν βρισιὰς εἶναι πολὺ ἀνόητοι».

130. Ἐφ. 5,32.

131. Ἦσ. 53,8. Πράξ. 8,33.

132. Βαρούχ 3,38.

133. Ἦσ. 52,5.

Παροιμ. 20,3.— «Δόξα ἀνδρὸς ἀποστρέφεσθαι λοιδορίας· πᾶς δὲ ἄφρων τούτοις ἐμπλέκεται».

Παροιμ. 25,24.— «Κρεῖττον οἰκεῖν ἐπὶ γωνίας δώματος, ἢ μετὰ γυναικὸς λοιδοροῦ ἐν οἰκίᾳ κοινή».

5 Σοφ. Σειρ. 22,24.— «Πρὸ πυρὸς ἀτιμὶς καμίνου καὶ καπνός· οὕτω πρὸ αἱμάτων λοιδορίαί».

Μ. Βασιλείου.— Ὅταν σε παιδίον νήπιον λοιδορήσῃ, γέλωτος ἀφορμὴν ποιεῖς τὰ λοιδορήματα, καὶ ὅταν ὑπὸ φρενίτιδος ἐξεστηκῶς τὴν διάνοιαν φθέγγηται ῥήματα ἀτιμίας, ἔλει-
10 νὸν ἡγοῦ μᾶλλον, ἢ μίσους ἄξιον.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Κἂν τις βούληται κατηγορεῖν, μὴ τὸ κακῶς ἀκούειν ἀλγῶμεν, ἀλλὰ τὸ δικαίως ἀκούειν κακῶς. Ἄν μὲν γὰρ ἐν πονηρίᾳ ζῶμεν, κἂν μηδεὶς κατηγορῶν ἦ, πάντων ἐσμὲν ἀθλιώτεροι. Ἄν δὲ ἀρετῆς ἐπιμελώμεθα, κἂν ἢ οἴκουμέ-
15 νη λέγη κακῶς, τότε μᾶλλον ἐσόμεθα ζηλωτότεροι.

Τοῦ ἰδίου.— Εἰ οἱ παραδεχόμενοι ἀκοὴν ματαίαν, οὐκ ἂν τύχοιεν συγγνώμης, οἱ διαβάλλοντες καὶ λοιδοροῦντες, ποίαν ἔξουσιν ἀπολογία;

Τοῦ ἰδίου.— Εἰ πειθαρχεῖς τῷ θεῷ Ἀποστόλῳ διαρρήδη
20 βοῶντι, ὅτι «λοιδοροὶ οὐδαμῶς τεύζονται βασιλείας οὐρανῶν», φεῦγε τὴν φλυαρίαν καὶ τὸ διασύρειν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας.

Ἄγ. Νειλου.— Λέγεις ὅτι παίζων, οὐ μέντοιγε μισεῖν προτιθέμενος, ἀλλ' ἰλαρευόμενος καὶ μετεωριζόμενος λοιδορεῖς ἐν
25 τῷ πόντῳ τοὺς ἀμωμήτους ἀνδρας; Οὐκοῦν παίζων καὶ ἰλαρευόμενος ὑπόστηθι τὴν αἰώνιον κόλασιν, καὶ μετεωριζόμενος πορεύου εἰς τὸ πῦρ ἐκεῖνο τὸ ἄρρητον.

Παροιμ. 20,3.— «Ἡ δόξα τοῦ ἀνδρα εἶναι νὰ ἀποστρέφεται τὶς κακολογίες, ἐνῶ κάθε ἀνόητος περιπλέκεται σ' αὐτές».

Παροιμ. 25,24.— «Εἶναι προτιμώτερο νὰ κατοικεῖ κανεὶς σὲ μιὰ γωνία ταράτσας, παρὰ νὰ κατοικεῖ σὲ σπίτι μαζὶ μὲ γυναῖκα κακόγλωσση».

Σοφ. Σειρ. 22,24.— «Πρὶν ἀπὸ τὴ φωτιά σ' ἓνα καμίνι προηγεῖται ὁ ἀτμὸς καὶ ὁ καπνός. Ἔτσι καὶ πρὶν ἀπὸ τοὺς φόνους προηγοῦνται οἱ βρισιές».

Μ. Βασιλείου.— Ὅταν σὲ βρῖσει ἓνα νήπιο, παίρνεις τὶς βρισιές σὰν ἀφορμὴ γιὰ γέλιο. Ὅταν λοιπὸν κάποιος ἀπὸ μανία χάνει τὸν ἔλεγχο τοῦ νοῦ του καὶ λέει λόγια ὑβριστικά, νὰ τὸν θεωρεῖς ἔλεινὸ μᾶλλον, παρὰ ἄξιον μίσους.

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Καὶ ἂν κάποιος θέλει νὰ μᾶς κατηγορήσει, νὰ μὴ πονᾶμε ἐπειδὴ ἀκοῦμε κατηγορίες, ἀλλὰ διότι αὐτὰ πού ἀκοῦμε εἶναι δίκαια. Διότι, ἂν ζοῦμε μέσα σὲ κακία, ἔστω καὶ ἂν δὲν ὑπάρχει κανεὶς πού μᾶς κατηγορεῖ, εἴμαστε πῶς ἄθλοιο ἀπὸ ὅλους. Ἐνῶ ἐὰν ἀσκοῦμε τὴν ἀρετὴν, ἔστω καὶ ἂν ὀλόκληρη ἡ οἰκουμένη μᾶς κακολογεῖ, τότε θὰ εἴμαστε περισσότερο ἀξιοζήλευτοι.

Τοῦ ἰδίου.— Ἐὰν αὐτοὶ πού ἀνέχονται νὰ ἀκοῦνε λόγια ἄσχοπα δὲν συγχωροῦνται, τότε ἐκεῖνοι πού συκοφαντοῦν καὶ βρίζουν, ποιά δικαιολογία θὰ ἔχουν;

Τοῦ ἰδίου.— Ἐὰν πειθαρχεῖς στὸν θεῖο Ἀπόστολο πού φωνάζει ἀπερίφραστα, ὅτι «οἱ ὑβριστὲς δὲν θὰ κερδίσουν μὲ κανένα τρόπο τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»¹³⁴, ἀπόφευγε τὴ φλυαρία καὶ τὸ νὰ διασύρεις ἔτσι γενικὰ καὶ στὴν τύχη ἐκείνους πού δὲν σὲ ἀδίκησαν καθόλου.

Ἄγ. Νείλου.— Ἰσχυρίζεσαι ὅτι παίζοντας, χωρὶς νὰ ἔχεις ὅπωςδήποτε πρόθεση νὰ μισήσεις, ἀλλὰ ὅτι εὕρισκόμενος κατὰ τὴν ὥρα πού πίνεις σὲ εὐθυμία καὶ ζάλη βρίζεις τοὺς ἄμεμπτους ἀνδρες; Ὑπόμεινε λοιπὸν τότε παίζοντας καὶ ἀστειευόμενος τὴν αἰώνια κόλαση, καὶ ζαλισμένος πήγαινε σ' ἐκείνη τὴ φωτιά τὴν ἀπερίγραπτη.

Τοῦ ἰδίου.— Μὴ ἄλγει, μηδὲ διαπρίου, λοιδορούμενος εὐλόγως ἐπὶ τοῖς πταίσμασί σου καὶ ὄνειδιζόμενος, μᾶλλον δὲ ἀσμένως ἄκουε τὰ οἰκεῖα σκώμματα.

Τίτλος γ'.— *Περὶ λιμοῦ, καὶ εἰς τοὺς ἐν ἀνάγκῃ*
 5 *τὸν σῖτον μὴ πωλοῦντας, καὶ ὅτι πολλὰ ἄθεσμα τοῦ*
λιμοῦ.

Δ' Βασ. 6,25–30.— «Ἐγένετο λιμὸς ἐν Σαμαρείᾳ, ὥστε γενέσθαι κεφαλὴν ὄνου ἀργυρίου πενήτηκοντα σίκλων, καὶ τέταρτον τοῦ κάβου κόπρου περιστερῶν πέντε σίκλων. Καὶ ἦν ὁ βασιλεὺς Ἰσραὴλ διαπορευόμενος διὰ τοῦ τείχους. Καὶ γυνὴ ἐβόησε πρὸς αὐτόν, λέγουσα· Σῶσον, κύριε βασιλεῦ. Καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ βασιλεὺς· Μὴ σῶσαι σε Κύριος, πόθεν σε σώσω; ἀπὸ τοῦ ἄλωνος, ἢ ἀπὸ τοῦ ὑποληνίου; Καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ βασιλεὺς· Τί σοί ἐστιν; Καὶ εἶπεν· Ἡ γυνὴ αὕτη εἶπεν, Δός μοι τὸν υἱόν μου
 15 φαγόμεθα αὔριον. Καὶ ἔψησα τὸν υἱόν μου καὶ ἐφάγομεν αὐτόν. Καὶ εἶπον αὐτῇ, Δός υἱόν σου τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ, καὶ φαγόμεθα αὐτόν· καὶ ἔκρυσεν αὐτόν. Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς τὸν λόγον τῆς γυναικὸς καὶ διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ».

Παροιμ. 11,26.— «Ὁ τιμιουλκῶν σῖτον, δημοκατάρατος.
 20 Ὁ συνέχων σῖτον, ὑπολείποιο αὐτόν τοῖς ἔθνεσι».

Ἰωήλ 1,9–12.— «Πενθεῖτε, ἱερεῖς, οἱ λειτουργοῦντες τῷ θυσιαστηρίῳ, ὅτι τεταλαιπώρηκε πεδία. Πενθεῖτω ἡ γῆ, ὅτι τεταλαιπώρηκεν ὁ σῖτος. Ἐξηράνθη ὁ οἶνος· ὀλιγώθη ἔλαιον· κατησχύνθησαν γεωργοί. Θρηνεῖτε κτήματα ὑπὲρ πυροῦ καὶ
 25 κριθῆς· ἀπόλωλε τρυγητὸς ἐξ ἀγροῦ. Ἡ ἀμπελος ἐξηράνθη καὶ συλαῖ ὀλιγώθησαν, ροὰ καὶ φοῖνιξ καὶ μῆλον καὶ πάντα τὰ

Τοῦ ἰδίου.— Νὰ μὴ πονᾶς οὔτε νὰ συγχύζεσαι ὅταν βρίζεσαι δίκαια γιὰ τὰ παραπτώματά σου καὶ κατηγορεῖσαι, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ ἀκοῦς μὲ εὐχαρίστηση τὰ πειράγματα ποῦ σοῦ γίνονται.

Τίτλος 3.— Γιὰ τὸν λιμό, καὶ γιὰ ἐκείνους ποῦ σὲ περίοδο ἀνάγκης δὲν πωλοῦν τὸ σιτάρι· καὶ διὰ πολλὰ εἶναι οἱ παρανομίες ποῦ συμβαίνουν κατὰ τὸν λιμό.

Δ'. Βασιλ. 6,25-30.— «Ἐπεσε μεγάλη πείνα στὴ Σαμάρεια, σὲ σημεῖο, ἓνα κεφάλι ὄνου νὰ πουλιέται πενήντα ἀσημένιους σίκλους², καὶ ἓνα τέταρτο τοῦ κάβου³ κοπριάς περιστεριῶν νὰ πουλιέται πέντε σίκλους. Συνέβηκε λοιπὸν κάποτε ὁ βασιλιάς τοῦ Ἰσραὴλ νὰ περπατᾷ πάνω στὸ τεῖχος, καὶ μὴ γυναίκα φώναξε σ' αὐτὸν δυνατὰ λέγοντας· Σῶσε με, κύριε βασιλιά. Καὶ ὁ βασιλιάς τῆς ἀπάντησε· Ἐὰν δὲ σὲ σώσει ὁ Κύριος, ἐγὼ πῶς νὰ σὲ σώσω; Ἀπὸ τὰ προϊόντα τοῦ ἄλωνιοῦ, ἢ τοῦ ληνοῦ; Στὴ συνέχεια ὁ βασιλιάς τὴ ρώτησε· Τί σοῦ συμβαίνει; Καὶ ἐκείνη εἶπε· Ἡ γυναίκα αὐτὴ μοῦ εἶπε, Δῶσε μου τὸν γιό σου νὰ τὸν φᾶμε σήμερα, καὶ αὔριο τρῶμε τὸ δικό μου παιδί. Ἔτσι ἔψησα τὸν γιό μου καὶ τὸν φάγαμε. Καὶ εἶπα σ' αὐτήν. Δῶσε μου τὸν γιό σου τὴ δευτέρη μέρα νὰ τὸν φᾶμε· καὶ ἐκείνη τὸν ἔκρυψε. Ἀκούοντας τὰ λόγια τῆς γυναίκας ὁ βασιλιάς ἔσχισε τὰ ροῦχα του».

Παροιμ. 11,26.— «Αὐτὸν ποῦ ἀνεβάζει τὴν τιμὴ τοῦ σιταριοῦ, τὸν καταριέται ὁ λαός. Αὐτὸς ποῦ κρύβει τὸ σιτάρι νὰ τὸν λεηλατήσουν ξένοι ἐπιδρομεῖς».

Ἰωήλ 1,9-12.— «Πενθεῖτε, ἱερεῖς, σεῖς ποῦ ὑπηρετεῖτε στὸ θυσιαστήριο τοῦ Κυρίου, διότι οἱ πεδιάδες ἔχουν κατασταφεῖ. Ἄς πενθήσει ἡ χώρα, διότι τὰ σιτηρὰ καταστράφηκαν. Ξεράθηκαν τὰ ἀμπέλια· λιγότεψε τὸ λάδι· καταστράφηκαν οἱ γεωργοί. Θρηνεῖτε τὰ κτήματα γιὰ τὴν ἔλλειψη τοῦ σιταριοῦ καὶ τοῦ κριθαριοῦ. Χάθηκε ἡ συγκομιδὴ τῶν χωραφιῶν. Τὰ ἀμπέλια ξεράθηκαν, οἱ σικκίαι λιγότεψαν, οἱ ροδιές καὶ οἱ φοινικιές καὶ οἱ μηλιές καὶ ὅλα

135. Ὁ σίκλος ἦταν μονάδα βάρους τοῦ ἀργύρου ἢ τοῦ χρυσοῦ.

136. Ὁ κάβος ἦταν ἑβραϊκὸ μέτρο βάρους, ἴσο πρὸς τὸ 1/6 τοῦ σάτου.

ξύλα τοῦ ἀγροῦ ἐξηράνθησαν· ὅτι κατήσχυναν χαρὰν υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων».

Θρῆνοι 2,11.12.20.— «Ἐξέλιπον ἐν δάκρυσιν οἱ ὀφθαλμοί μου, ἐταράχθη ἡ κοιλία μου· ἐξεχύθη εἰς γῆν ἡ δόξα μου, ἐπὶ τὸ
5 σύντριμμα τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου, ἐν τῷ ἐκδύσασθαι νήπια, καὶ θηλάζοντας ἐν πλατεῖαις πόλεως. Ταῖς μητράσιν αὐτῶν εἶπον· Ποῦ σῖτος καὶ οἶνος; Ἐν τῷ ἐκχεῖσθαι ψυχὰς αὐτῶν εἰς κόλπον μητέρων αὐτῶν. Ἴδε, Κύριε, καὶ ἐπίβλεψον, τίνι ἐπεφοίτησας οὕτως; Εἰ φάγονται γυναῖκες καρπὸν κοιλίας αὐ-
10 τῶν; Ἐπιφυλλίδα ἐποίησε μάγειρος. Φονευθήσονται νήπια θηλάζοντα μαστούς»

Θρῆνοι 4,10.— «Χεῖρες γυναικῶν οἰκτιρμόνων ἤψησαν τὰ παιδιά ἑαυτῶν, καὶ ἐγένοντο εἰς βρωῶσιν αὐταῖς».

Ἱερ. 14,4-6.— «Ὅτι οὐκ ἦν ὑετὸς ἐπὶ τῆς γῆς. Ἠσχύνθησαν γεωργοὶ καὶ ἐπεκάλυσαν τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. Καί γε ἔλαφοι ἐν ἀγρῷ ἔτεκον καὶ ἐγκατέλιπον ὅτι οὐκ ἦν βοτάνη. Ὅνοι ἄγριοι ἔστησαν ἐπὶ νάπαις· εἴλκυσαν ἄνεμον ὡς δράκων. Ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἦν χόρτος».

Μ. Βασιλείου, Λόγος περὶ φιλαργυρίας.— Μὴ ἀναμείνης,
20 ἀνθρώπε, σιτοδεῖαν, ἵνα ἀνοίξης σιτοδοχεῖον. Ὁ γὰρ τιμιουλικῶν σῖτον δημοκατάρατος. Μὴ λιμὸν ἐκδέχου διὰ χρυσόν· μὴ κοινήν ἔνδειαν διὰ ἰδίαν εὐπορίαν. Μὴ γίνου κάπηλος συμφορῶν ἀνθρωπίνων. Μὴ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ καιρὸν ποιήση περιουσίας χρημάτων· μὴ ἐπιξάνης τραύματα κεκακωμένων ταῖς
25 μάλιστα. Σὺ δὲ πρὸς μὲν τὸ χρυσὸν ἀποβλέπεις, τὸν δὲ ἀδελφὸν οὐ προσβλέπεις; Καὶ τοῦ μὲν νομίσματος ἐπιγινῶσκεις τὸ χάραγμα καὶ τοῦ δοκίμου διακρίνεις τὸ κίβδηλον, τὸν δὲ φίλον παρὰ τὴν χρεῖαν ὄντα παντελῶς ἀγνοεῖς; Τί οὖν ποιεῖ ὁ ἔνδεής; Ἐπὶ τοὺς παῖδας λοιπὸν ἄγει τὸν ὀφθαλμόν, ὥστε αὐτοὺς ἀγα-
30 γῶν εἰς τὸ πρατήριον, ἐντεῦθεν εὐρήσθαι τοῦ θανάτου παραμυθίαν. Νόησον ἐνταῦθα μάχην ἀνάγκης λιμοῦ καὶ διαθέσεως πα-

τὰ δέντρα τῶν χωραφιῶν ξεράθησαν· κατήφεια διαδέχθηκε τὴ χαρὰ τῶν ἀνθρώπων».

Θρῆνοι 2,11.12.20.— «Στέγνωσαν τὰ μάτια μου ἀπὸ τὰ δάκρυα, ταράχθηκε ἡ κοιλιά μου, κυλίστηκε στὸ χῶμα ἢ δόξα μου, ἕξαιτίας τῆς συντριβῆς τῶν θυγατέρων τοῦ λαοῦ μου, καθὼς καὶ τὰ νήπια, ἀκόμα καὶ ἐκεῖνα ποὺ θηλάζουν σβήνουν στὶς πλατεῖες τῆς πόλεως. Φωνάζουν στὶς μητέρες τους· Ποῦ ὑπάρχει σιτάρι καὶ κρασί; καθὼς παραδίνουν τὶς ψυχές τους στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μητέρας τους. Κοίταξε, Κύριε, καὶ δὲς ποιὸν τιμωρεῖς μ' αὐτὸ τὸν τρόπο; Οἱ γυναῖκες ἔφτασαν στὸ σημεῖο νὰ τρῶνε τοὺς καρπούς τῆς κοιλιάς τους. Οἱ μάγειροι τρύγησαν τὰ ἀποστάφυλα. Φονεύονται νήπια ποὺ θηλάζουν στοὺς μαστούς».

Θρῆνοι 4,10.— «Χέρια γυναικῶν στοργικῶν ἔψησαν τὰ παιδιά τους καὶ τὰ ἔκαναν φαγητό τους».

Ἱερ. 14,4-6.— «Ἐπειδὴ δὲν ἔβρεξε στὴ γῆ, οἱ γεωργοὶ ἀποκαρδιώθηκαν καὶ σκέπασαν τὰ κεφάλια τους. Τὰ ἐλάφια γεννοῦν στὰ χωράφια καὶ ἐγκαταλείπουν τὰ παιδιά τους, διότι δὲν ὑπάρχει χλόη. Οἱ ὄναγροι στέκονται στὶς κοιλάδες καὶ ρουφοῦν τὸν ἄνεμο ὅπως ὁ δράκος. Ἔσθησαν τὰ μάτια τους ἀπὸ τὴν ἔλλειψη χόρτου.

Μ. Βασιλείου, Λόγος περὶ φιλαργυρίας.— Μὴν περιμένεις, ἀνθρώπε μου, νὰ γίνει λιμὸς γιὰ νὰ ἀνοίξεις τὶς σιταποθῆκες σου. Διότι αὐτὸς ποὺ κρύβει τὸ σιτάρι ἔχει τὴν κατάρα τοῦ λαοῦ. Μὴν περιμένεις νὰ ἔρθει λιμὸς γιὰ νὰ ἀποκτήσεις χρυσάφι· μὴν περιμένεις τὴν ἀνέχεια ὄλων γιὰ νὰ θησαυρίσεις. Μὴν ἐκμεταλεύεσαι τὶς ἀνθρώπινες συμφορές. Μὴ κάνεις τὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ εὐκαιρία ἀπόκτησης χρημάτων· μὴ ξύνεις τὰ τραύματα αὐτῶν ποὺ πληγώθηκαν μὲ μαστιγώσεις. Καὶ σὺ ἔχεις τὸ βλέμμα σου στὸ χρυσάφι, καὶ δὲν κοιτᾶς τὸν ἀδελφό σου; Καὶ τῶν νομισμάτων βέβαια γνωρίζεις καλὰ τὰ χαράγματα καὶ ξεχωρίζεις τὸ γνήσιο ἀπὸ τὸ πλαστό, ἀγνοεῖς ὅμως τελείως τὸν φίλο σου ποὺ βρίσκεται σὲ ἀνάγκη; Τί κάνει λοιπὸν αὐτὸς ποὺ ἔχει ἀνάγκη; Στρέφει τὰ μάτια του στὰ παιδιά του, μὲ σκοπὸ νὰ τὰ ὀδηγήσει στὸν τόπο τῆς ἀγοραπωλησίας καὶ μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ νὰ βρεῖ παρηγοριά ἀπὸ τὸν θάνατο. Προσπάθησε νὰ κατανοήσεις ἐδῶ τὴν πάλῃ ἀνέμσα στὴν ἀνάγκη

τρικῆς. Ἡ μὲν τὸν οἴκτιστον θάνατον ἀπειλεῖ, ἡ δὲ φύσις ἐνθέλκει, συναποθανεῖν τοῖς τέκνοις πείθουσα. Καὶ πολλάκις ὀρμήσας καὶ πολλάκις ἀνακοπεῖς, τελευταῖον ἐκρατήθη ὑπὸ τῆς ἀπαραιτήτου χρείας ἐκβιασθεῖς. Καὶ οἷα βουλευέται ὁ πατήρ!

5 Τίνα τρόπον ἀπεμπωλήσω; τίνα ἡδέως ὁ σιτοπώλης ὄψεται; Ἐπὶ τὸν πρεσβύτατον ἔλθω; Ἀλλὰ δυσωποῦμαι αὐτοῦ τὰ πρεσβεῖα. Ἀλλ' ἐπὶ τὸν νεώτερον; Ἀλλ' ἐλεῶ αὐτοῦ τὴν ἡλικίαν ἀναισθητοῦσαν τῶν συμφορῶν. Οὗτος ἐναργεῖς σώζει τῶν γονέων τοὺς χαρακτήρας· ἐκεῖνος ἐπιτηδεῖως ἔχει πρὸς τὰ μαθήματα. Φεῦ τῆς ἀμηχανίας! Τίς γένωμαι; τίني τούτων προσκρούσω; ποῖαν θηρίου ψυχὴν ἀναλάβω; πῶς τῆς φύσεως ἐπιλάβωμαι; Ἐὰν πάντων ἀντίσχωμαι, πάντας ὄψομαι δαπανωμένους τῷ πάθει· ἐὰν ἓνα πρόωμαι, ποίοις ὀφθαλμοῖς τοὺς λοιποὺς προσίδω, ὑποπτος αὐτοῖς ἤδη γεγεννημένος πρὸς ἀπιστίαν; Πῶς οἰκήσω τὴν οἰκίαν, ἐμαυτῷ κατασκευάσας τὴν ἀπαιδίαν; Πῶς

15 ἐπὶ τὴν τράπεζαν ἔλθω, ἐκ τοιαύτης προφάσεως τὴν εὐπορίαν ἔχουσαν; Καὶ ὁ μὲν μετὰ μυρίων δακρῦων τὸν φίλτατον τῶν παιδῶν ἀπεμπωλήσων ἔρχεται, σὲ δὲ οὐ κάμπτει τὸ πάθος; Οὐ λογισμὸν λαμβάνεις τῆς φύσεως; Ἀλλ' ὁ μὲν λιμὸς συνέχει τὸν ἄθλιον, σὺ δὲ ἀναβάλλη καὶ εἰρωνεύῃ, μακροτέραν αὐτοῦ κατα-

20 σκευάζων τὴν συμφορὰν.

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλ. Ἐν λιμῷ καὶ ἀύχμῳ.— Λιμὸς ἀνθρωπίνων συμφορῶν ὑπάρχει τὸ κεφάλαιον, πάντων θανάτων μοχθηρότερον τέλος. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων κινδύνων, ἡ ξίφους ἀκμὴ τὴν τελευταίην ὀξέως ἐφήσιν, ἡ πυρὸς ὀρμὴ συντόμως τὸ

25 ζῆν ἀποσβέννυσι. Λιμὸς δὲ ἀργὸν ἔχει τὸ κακόν, παρέλκουσαν τὴν ἀλγηδόνα, ἐγκαθημένην τὴν νόσον καὶ ἐμφωλεύουσαν, θάνατον αἰεὶ παρόντα καὶ αἰεὶ βραδύνοντα. Τὸ γὰρ τοῦ λιμοῦ πάθος κατηνάγκασε πολλοὺς πολλάκις καὶ τοὺς δρῦς κινῆσαι τῆς φύσεως, καὶ ἄψασθαι μὲν ἀνθρώπων τῶν ὁμοφύλων, μητέρα δέ,

30 παῖδα, ὃν ἐκ τῆς γαστρὸς προήγαγεν, πάλιν τῇ γαστρὶ κακῶς ὑποδέξασθαι. Καὶ τοῦτο τὸ δράμα Ἰουδαϊκῆ ἐτραγῶδησεν ἱστορία.

τοῦ λιμοῦ καὶ τὴν πατρικὴ ἀγάπη. Ἡ μία ἀπειλεῖ μὲ τὸν πιὸ ἀποτρόπαιο θάνατο, ἐνῶ ἡ φύση τὸν ἀποτρέπει ἀπὸ τὴν πράξη τοῦ αὐτῆ, πείθοντάς τον νὰ πεθάνει μαζί μὲ τὰ παιδιά του. Καὶ ἀφοῦ ἐπιχείρησε πολλὰς φορές, καὶ πολλὰς φορές συγκρατήθηκε, στὸ τέλος συγκρατήθηκε πιεζόμενος ἀπὸ τὴν ἀπαραίτητη ἀνάγκη. Καὶ τί σκέφτεται ὁ πατέρας! Ποιὸν νὰ ἀπαρνηθῶ πρῶτον! Ποιὸν θὰ δεῖ ὁ σιτέμπορος μὲ καλὸ μάτι; Νὰ δώσω τὸν μεγαλύτερο; Ἄλλὰ ντρέπομαι τὴν ἡλικία του. Νὰ δώσω τὸν νεώτερο; Ἄλλὰ λυπᾶμαι τὴν ἡλικία του ἢ ὅποια δὲν αισθάνεται τίς συμφορὰς πού θὰ τὸν βροῦν. Αὐτὸς φέρει ὀλοφάνερα τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν γονέων του· ἐκεῖνος ἔχει κλίση στὰ μαθήματα. Ἀλλοίμονο στὴν ἀμηχανία μου! Τί νὰ κάνω; Μὲ ποιὸν ἀπὸ αὐτοὺς νὰ συγκρουσθῶ; Ποιά ψυχὴ θηρίου νὰ πάρω; Πῶς νὰ ξεχάσω τὴ φύση μου.; Ἐὰν τοὺς λυπηθῶ ὅλους, θὰ τοὺς δῶ νὰ πεθαίνουν ὅλοι ἀπὸ τὸ πάθος· ἐὰν παραδώσω ἕναν, μὲ ποιά μάτια θὰ βλέπω τοὺς ἄλλους, ἀφοῦ θὰ γίνω ὑποπτὸς ἀπιστίας σ' αὐτοὺς; Πῶς θὰ κατοικήσω στὸ σπίτι, ἀφοῦ μόνος μου στερήθηκα τὰ παιδιά μου; Πῶς νὰ καθίσω στὸ τραπέζι, στὸ ὅποιο τὰ ἀγαθὰ προέρχονται ἀπὸ αὐτὴ τὴν πρόφαση; Ἐκεῖνος λοιπὸν μὲ μύρια δάκρυα πηγαίνει νὰ παραδώσει τὸ ἀγαπημένο του παιδί, καὶ ἐσένα δὲν σὲ λυγίζει ἢ συμφορὰ; Δὲν σκέφτεσαι τὴ φύση; Καὶ ἡ μὲν πείνα πιέζει τὸν ἄθλιο, ἐνῶ ἐσὺ ἀναβάλλεις καὶ εἰρωνεύεσαι αὐτόν, παρατείνοντας ἔτσι τὴ συμφορὰ του.

Τοῦ ἰδίου, Ὅμιλ. ἐν λιμῷ καὶ ἀνχημῷ.— Ἡ πείνα εἶναι τὸ ἀποκορύφωμα τῶν ἀνθρώπινων συμφορῶν, τὸ πιὸ ἀπαίσιο τέλος ἀπὸ ὅλα τὰ εἶδη τῶν θανάτων. Διότι στὰ ἄλλα εἶδη θανάτου, ἢ ἡ αἰχμὴ τοῦ ξίφους φέρνει ἀμέσως τὸ τέλος, ἢ ἡ δύναμις τῆς φωτιᾶς σθῆνει πολὺ σύντομα τὴ ζωὴ. Ἐνῶ ἡ πείνα φέρνει ἀργὸ θάνατο, παρατείνει τὸν πόνο, ἐγκαθιστᾷ καὶ φωλιάζει μέσα μας τὴν ἀρρώστια, φέρνει διαρκῶς τὸν θάνατο ὁ ὅποιος ὄλο καὶ παρατείνεται. Διότι ἡ συμφορὰ τῆς πείνας ἀνάγκασε πολλὰς φορές πολλοὺς νὰ μετακινουῖν καὶ τὰ ὄρια τῆς φύσεως, ὥστε νὰ τρῶνε τοὺς ὀμοφύλους ἀνθρώπους, ἢ δὲ μητέρα, τὸ παιδί, πού ἀπὸ τὴν κοιλιὰ της ἔφερε στὸν κόσμον, νὰ τὸ ξαναδέχεται πάλι πίσω στὴν κοιλιὰ της τρώγοντάς το. Καὶ αὐτὸ τὸ δρᾶμα τὸ διεκτραγωδεῖ ἡ Ἰουδαϊκὴ ἱστορία.

Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος ΙΣΤ', Εἰς τὸν πατέρα σιω-
 πῶντα διὰ τὴν πληγὴν τῆς χαλάζης.— Τί ἐροῦσιν οἱ σιτῶναι καὶ
 σιτοκάπηλοι, οἱ τηροῦντες τὰς τῶν καιρῶν δυσκολίας, ἵνα ἐμ-
 πορήσωμεν καὶ ταῖς ἀλλοτρίαις συμφοραῖς ἐντρυφήσωμεν καὶ
 5 κτησώμεθα, μὴ ὡς Ἰωσήφ τὰ τῶν Αἰγυπτίων ἐν οἰκονομίᾳ μεί-
 ζονι (ἐκεῖνος γὰρ ᾔδει καὶ συναγαγεῖν καὶ σιτοδοτῆσαι καλῶς),
 ἀλλ' ὡς παράνομοι τὰ τῶν ὁμοφύλων. «Οἱ λέγοντες, Πότε διε-
 λεύσεται ὁ μῆν καὶ ἐμπωλήσωμεν, καὶ τὰ Σάββατα καὶ ἀνοίξο-
 10 μεν θησαυρούς;». Οἱ τοῖς δισσοῖς μέτροις καὶ σταθμοῖς τὸ δι-
 καιον διαφθείροντες, καὶ τὸ μολιβοῦν μέτρον τῆς ἀνομίας ἐφ'
 ἑαυτοὺς κλίνοντες.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος ΜΓ', Ἐγκώμιον εἰς Βασίλειον.— Χαλε-
 πώτατόν ἐστιν ἐν τοῖς λιμοῖς ἢ τῶν ἐχόντων ἀναληγσία καὶ
 ἀπληστία. Τηροῦσι γὰρ τοὺς καιροὺς καὶ καταπραγματεύονται
 15 τὴν ἔνδειαν, καὶ γεωργοῦσι τὰς συμφοράς, οὔτε τῷ Κυρίῳ δα-
 νεῖζειν τὸν ἐλεοῦντα πτωχοὺς ἀκούοντες, οὐδ' ὅτι ὁ συνέχων
 σῖτον δημοκατάρατος, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν ἢ τοῖς φιλανθρώποις
 ἐπηγγεμένον, ἢ ἀπανθρώποις ἠπειλημένον· ἀλλ' εἰσὶ τοῦ δέον-
 20 τος ἀπληστώτεροι, καὶ φρονοῦσι κακῶς, ἐκείνοις μὲν τὰ ἑαυ-
 τῶν, ἑαυτοῖς δὲ τὰ τοῦ Θεοῦ σπλάγχνα κλείοντες, οὐ καὶ μᾶλ-
 λον χρῆζοντες ἀγνοοῦσιν, ἢ αὐτῶν ἕτεροι. Ταῦτα μὲν οἱ σιτῶναι
 καὶ σιτοκάπηλοι, καὶ μήτε τὸ συγγενὲς αἰδοῦμενοι, μήτε περὶ τὸ
 Θεῖον εὐχάριστοι, παρ' οὗ τὸ ἔχειν αὐτοῖς, ἄλλων πιεζομένων.

Ἰωσήπου, Ἰουδ. Πόλεμος, βιβλ. 6, κεφ.20.— Πάντα ὑπ'
 25 ὀδόντας ἦγεν ἢ ἀνάγκη, καὶ τὰ μηδὲ τοῖς ρυπαρωτάτοις τῶν
 ζώων πρόσφορα συλλέγοντες ἐσθίειν ὑπέφερον. Ζωστηρίων
 γοῦν καὶ ὑποδημάτων τὸ τελευταῖον οὐκ ἀπείρχοντο, καὶ τὰ
 δέρματα τῶν θυρεῶν ἀποδέροντες ἐμασσῶντο.

Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος 16, Εἰς τὸν πατέρα σιωπῶντα διὰ τὴν πληγὴν τῆς χαλάζης.— Τί λένε οἱ σιτοπῶλες καὶ σιτέμποροι, οἱ ὅποιοι περιμένουν τὶς δύσκολες περιστάσεις. Γιὰ νὰ κάνουμε ἐμπόριο καὶ νὰ ἐκμεταλλευτοῦμε τὶς συμφορὲς τῶν ἄλλων καὶ νὰ ἀποκτήσουμε, ὄχι, ὅπως ὁ Ἰωσήφ, τὸ σιτάρι τῶν Αἰγυπτίων μὲ μεγάλη οἰκονομία (διότι ἐκεῖνος γνῶριζε καὶ νὰ συγκεντρώσει, ἀλλὰ καὶ νὰ μοιράσει τὸ σιτάρι καλά), ἀλλὰ τὸ σιτάρι τῶν ἄλλων ὡς παράνομοι. Αὐτοὶ ποὺ λένε, Πότε θὰ περάσει ὁ μῆνας γιὰ νὰ πωλήσουμε, ἀκόμα καὶ τὰ Σάββατα¹³⁷, καὶ νὰ ἀνοίξουμε τὰ ταμεῖα μας; Αὐτοὶ οἱ ὅποιοι καταστρατηγοῦν τὸ δίκαιο χρησιμοποιοῦντας δύο μέτρα καὶ σταθμά, καὶ κάνοντας τὸ μολυβένιο μέτρο τῆς παρανομίας νὰ γέρνει πρὸς τὸ μέρος τους.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος 43, Ἐγκώμιον εἰς Βασίλειον.— Εἶναι πολὺ φοδερὴ κατὰ τὴ διάρκεια τῶν λιμῶν ἢ ἀναλγησία καὶ ἡ ἀπληστία τῶν πλουσίων. Διότι καιροφυλακτοῦν περιμένοντας τὴν κατάλληλη εὐκαιρία καὶ διαπραγματεύονται τὴ στέρηση, καὶ καλλιεργοῦν τὶς συμφορὲς, χωρὶς νὰ ἀκοῦνε οὔτε τὸ ὅτι «ὅποιος ἔλεει τοὺς φτωχοὺς δανεῖζει τὸν Κύριον», οὔτε ὅτι αὐτὸς ποὺ κρύβει τὸ σιτάρι εἶναι καταραμένος ἀπὸ τὸ πλῆθος, οὔτε τίποτε ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἔχουν ὑποσχεθεῖ γιὰ τοὺς φιλόανθρωπους, ἢ ἐπισείονται ὡς ἀπειλὲς στοὺς ἀπάνθρωπους· ἀλλ' εἶναι περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι πρέπει ἀπληστοὶ καὶ κακόφρονες, κλείνοντας γιὰ τοὺς φτωχοὺς τὰ σπλάγχνα τους καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους τὰ σπλάγχνα τοῦ Θεοῦ, ἀγνοώντας ὅτι τὸν ἔχουν ἀνάγκη περισσότερο ἀπὸ ὅσο ἔχουν ἀνάγκη οἱ ἄλλοι αὐτούς. Αὐτὰ λοιπὸν κάνουν οἱ σιτοπῶλες καὶ σιτέμποροι, καὶ δὲν ντρέπονται τὴ συγγένειά τους πρὸς τοὺς φτωχοὺς, οὔτε τὸν Θεὸ εἶναι εὐχάριστοι, ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἔχουν τὸν βίον τους, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ὑποφέρουν.

Ἰωσήπου, Ἰουδ. Πόλεμος, βιβλ. 6, κεφ. 20.— Ἡ ἀνάγκη ἔφερνε τὰ πάντα στὰ δόντια τους καὶ ἀνέχονταν νὰ τρῶνε ἀκόμα καὶ ἐκεῖνα ποὺ δὲν ἔτρωγαν τὰ πιὸ βρωμερὰ ζῶα. Δὲν ἀπέφευγαν δηλαδὴ νὰ τρῶνε τοὺς πιὸ εὐτελεῖς στρατιωτικοὺς ζωστήρες καὶ τὰ παπούτσια, καὶ νὰ μασοῦν τὰ δέρματα τῶν θυρεῶν γδέροντάς τα.

137. Ἰωὴ 8, 5.

Τοῦ ἰδίου, *δπ. π., 6,11.*— Γυνή τις τοῦ λιμοῦ διὰ τῶν
 σπλάγχχνων καὶ μυελῶν παρεισδύνοντος, ἐπὶ τὴν φύσιν ἐχώρει,
 καὶ τὸ τέκνον (ἦν δὲ αὐτῇ παῖς ὑπομάζιος) ἀρπασαμένη, Βρέ-
 φος, εἶπεν, ἄθλιον, ἐν πολέμῳ καὶ λιμῷ καὶ στάσει τίνι σε
 5 τηρῶ ἔτι; Γενοῦ μοι τροφή καὶ τοῖς στασιασταῖς ἐριννὺς καὶ τῷ
 βίῳ μῦθος, ὁ μόνος ἐλλείπων ταῖς Ἰουδαίων συμφοραῖς. Καὶ
 ταῦτα ἅμα λέγουσα, κτείνει τὸν υἱόν· ἔπειτα ὀπτήσασα, τὸ μὲν
 ἥμισυ κατεσθίει, τὸ δὲ λοιπὸν κατακαλύψασα ἐφύλαττεν. Εὐθέ-
 ως δὲ οἱ στασιασταὶ παρῆσαν, καὶ τῆς ἀθεμίτου κνίσσης σπά-
 10 σαντες ἠπειλουν, εἰ μὴ δεῖξειε τὸ παρασκευασθὲν ἀποσφάζειν
 αὐτὴν ταχέως. Ἡ δὲ καὶ μοῖραν αὐτοῖς εἶποῦσα καλὴν τετηρη-
 κέναι, τὰ λείψανα τοῦ τέκνου διεκάλυψεν. Τοὺς δὲ εὐθέως φρι-
 κῆ καὶ φρενῶν ἔκστασις ἦρει καὶ παρὰ τὴν ὄψιν ἐπεπήγεσαν.
 Ἡ δὲ, Ἐμόν, ἔφη, τοῦτο τὸ τέκνον γνήσιον καὶ τὸ ἔργον ἐμόν·
 15 φάγετε· καὶ γὰρ ἐγὼ βέβρωκα. Μὴ γίνεσθε μήτε μαλακώτεροι
 γυναικός, μήτε συμπαθέστεροι μητρός. Εἰ δὲ ὑμεῖς εὐσεβεῖς,
 καὶ τὴν ἐμὴν ἀποστρέφετε θυσίαν, ἐγὼ μὲν ἥμισυ βέβρωκα, καὶ
 τὸ λοιπὸν ἐμοὶ μεινάτω.

Τοῦ ἰδίου, *δπ. π., 3,3.*— Τῶν δὲ ὑπὸ τοῦ λιμοῦ φθειρομέ-
 20 νων κατὰ τὴν πόλιν, ἄπειρον μὲν ἔπιπτε τὸ πλῆθος, ἀδιήγητα
 δὲ συνέβαινε πάθη. Καθ' ἐκάστην γὰρ οἰκίαν, εἴ που τροφῆς
 παραφανεῖ σκιά, πόλεμος ἦν, καὶ διὰ χειρὸς ἐχώρουν οἱ φίλτα-
 τοὶ πρὸς ἀλλήλους, ἐξαρπάζοντες τὰ ταλαίπωρα τῆς ψυχῆς
 ἐφόδια. Πίστις δὲ ἀπορίας οὐδὲ τοῖς θνήσκουσιν ἦν, ἀλλὰ καὶ
 25 τοὺς ἐμπνέοντας οἱ λησται διηρεύων, μὴ τις ὑποκόλλιον ἔχων
 τροφὴν σκῆπτει τὸν θάνατον αὐτῷ. Οἱ δὲ ὑπ' ἐνδείας κεχνηό-
 τες, ὥσπερ λωσσῶντες κύνες, ἐφάλλοντο καὶ παρεισφέροντο
 ταῖς θύραις ἐνσειόμενοι μεθύνοντων τρόπον, καὶ ὑπὸ ἀμηχανίας
 εἰς τοὺς αὐτοὺς οἴκους δις ἢ τρίς ὥρα μιᾷ.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π. 3,4.— Κάποια γυναίκα, ἐπειδὴ ἡ πείνα, περ-
 νώντας μέσα ἀπὸ τὰ σπλάγχνα καὶ τὸ μεδούλι, ἔφθανε στὴ φύση
 (εἶχε αὐτὴ ἓνα παιδί θυζανιάρικο) ἀρπάζοντας τὸ παιδί της εἶπε·
 Δυστυχισμένο βρέφος, μέσα στὸν πόλεμο καὶ τὴν πείνα καὶ τὴν
 ἐπανάσταση¹³⁸, γιατί σὲ φυλάω ἀκόμα; Γίνε γιὰ μένα τροφή καὶ γιὰ
 τοὺς στασιαστὲς Ἐρινύς¹³⁹, καὶ στὴ ζωὴ παραμύθι, τὸ μόνο πὺν λεί-
 πει ἀπὸ τίς ἰουδαϊκὲς συμφορὲς. Καὶ καθὼς τὰ ἔλεγε αὐτά, σκότω-
 σε τὸν γιό της· ἔπειτα τὸν ἔψησε καὶ ἔφαγε τὸ μισό, τὸ δὲ ὑπόλοιπο,
 ἀφοῦ τὸ σκέπασε καλά, τὸ φύλαξε. Ἀμέσως ὁμως ἤρθαν οἱ στασια-
 στὲς καὶ ἀπὸ τὴν ἀσυνήθιστη μυρουδιά τραβώντας τὴν τὴν ἀπει-
 λουσαν ὅτι θὰ τὴν σφάξουν ἀμέσως ἐὰν δὲν τοὺς δείξει τὸ φαγητό
 πὺν ἔτοιμασε. Καὶ ἐκείνη ἀφοῦ τοὺς εἶπε ὅτι τοὺς κράτησε καὶ κα-
 λὸ μερίδιο, φανέρωσε τὰ ἀπομεινάρια τοῦ παιδιοῦ της. Αὐτοὺς ἀ-
 μέσως τοὺς κυρίεψε φρίκη καὶ σύγχυση τοῦ μυαλοῦ τους καὶ πά-
 γωσαν τὰ πρόσωπά τους. Καὶ ἐκείνη εἶπε· Δικό μου εἶναι αὐτὸ τὸ
 παιδί γνήσιο, καὶ τὸ ἔργο δικό μου· φάτε, διότι ἐγὼ ἔχω ἤδη φάει.
 Μὴ γίνεσθε οὔτε πῶς εὐαίσθητοι ἀπὸ τὴ γυναίκα, οὔτε πῶς σπλαγ-
 χνικοὶ ἀπὸ τὴν μητέρα. Ἐὰν ὁμως σεῖς εἴστε εὐσεβεῖς καὶ ἀποστρέ-
 φεσθε τὴ θυσία μου, ἐγὼ δὲν ἔφαγα τὸ μισό; ἄς μείνει λοιπὸν καὶ τὸ
 ὑπόλοιπο σὲ μένα.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 3,3.— Ἀπειρο ἦταν τὸ πλῆθος ἐκείνων πὺν
 πέθαιναν σ' ὅλη τὴν πόλη, καὶ συνέβαιναν ἀνεκδιήγητα περιστατι-
 κά. Διότι σὲ κάθε σπίτι, ἐὰν ἐμφανιζόταν καμμιά ὑποψία τροφῆς,
 γινόταν πόλεμος, καὶ πιάνονταν στὰ χέρια μεταξύ τους οἱ πολὺ
 φίλοι, ἀρπάζοντας τὰ ταλαίπωρα ἐφόδια τῆς ζωῆς. Δὲν ὑπῆρχε
 ἐμπιστοσύνη ἔνδειας οὔτε σ' αὐτοὺς πὺν πέθαιναν, ἀλλὰ καὶ ἐκεί-
 νους πὺν ξεψυχοῦσαν οἱ ληστὲς τοὺς ἔκαναν ἔρευνα, μήπως κανεῖς
 ἀπὸ αὐτοὺς ἔχοντας μέσα στὸν κόρφο του τρόφιμα, προσποιεῖται
 ὅτι πεθαίνει. Ἐκεῖνοι πάλι πὺν ἀπὸ τὴν πείνα εἶχαν τὸ στόμα ἀνοι-
 χτό, πηδοῦσαν σὰν λυσσασμένα σκυλιὰ καὶ ἐφορ-μοῦσαν στὶς πόρ-
 τες σὰν μεθυσμένοι, καὶ ἀπὸ τὴν ἀμηχανία τους πῆγαιναν στὰ ἴδια
 σπίτια δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς μέσα σὲ μὰ ὥρα.

138. Πρόκειται γιὰ τὴν ἀλωση τῆς Ἱερουσαλήμ ἀπὸ τὸν Τίτο τὸ 70 μ.Χ.

139. Οἱ Ἐρινύες ἦταν τιμωροὶ θεότητες τῆς ἀρχαίας μυθολογίας.

Τίτλος δ'.— Περὶ λουπέων.

Σοφ. Σειρ. 12,4-6.— «Δὸς τῷ εὐσεβεῖ, καὶ μὴ ἀντιλαβοῦ τοῦ ἀμαρτωλοῦ. Εὖ ποιήσον ταπεινῶ, καὶ μὴ δὸς ἀσεβεῖ. Ἐμπόδισον τὸν ἄρτον αὐτοῦ, καὶ μὴ δὸς αὐτῶ. Διπλάσια γὰρ κακὰ 5 εὐρήσεις ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς, οἷς ἐὰν ποιῆς αὐτῶ, ὅτι καὶ ὁ Ὑψιστος ἐμίσησεν ἀμαρτωλούς, καὶ τοῖς ἀσεβέσιν ἀποδώσει ἐκεῖ κρίσιν».

Διδύμου.— Μείζονα καὶ σπουδαιότεραν τὴν ἐπιμέλειαν ποιοῦ εἰς τοὺς δι' ἀρετὴν καὶ θεοσεβειαν πτωχεύσαντας ἢ πενο- 10 μένους, ἄλλως εἰς τοὺς ἐκ νόσων ἢ τῶν συμπτωμάτων ἀποροῦντας, παρὰ τοὺς ἐκ κακοπραγίας ἢ ἀσωτίας πτωχεύσαντας.

Ἄγ. Νείλου.— Ὅλως τολμᾶς νεωτερίζειν καὶ σκιρτᾶν καὶ παιγνίοις προσέχειν, Χριστιανὸς ὑπάρχων; Ὅλως τολμᾶς ὀρχεῖσθαι καὶ ἄλλεσθαι, πόδας καὶ χεῖρας πρὸς τὸ ἀρέσκον τῷ 15 διαβόλῳ κινεῖν; Πῶς συναγελάζη καὶ συναλίζη τοῖς ὄντως Χριστιανοῖς;

Εὐσεβίου.— Ἔσω ὁ ἱερεὺς προσφέρει τὴν ἱκεσίαν τῷ Θεῷ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας, καὶ ἔξω παίγνια ἐπιτελοῦνται. Οὕτω γὰρ ἐπαιζον καὶ οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ ἐπῆλθεν αὐ- 20 τοῖς ὄλεθρος. Μωσῆς γὰρ ἐν τῷ ὄρει τὴν ἱκεσίαν τῷ Θεῷ ὑπὲρ αὐτῶν προσέφερον, καὶ ὁ λαὸς μετὰ τὸ φαγεῖν καὶ πιεῖν ἀνέστησαν παίζειν· καὶ ἐπῆλθεν αὐτοῖς ὄργη, καὶ ἔπεσαν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτέσσαρες χιλιάδες.

Τίτλος 4.— Γιά τούς ἀκόλαστους.

Σοφ. Σειρ. 12,4-6.— «Δῶσε στόν εὐσεβῆ, καί μῆ βοηθᾷς τόν ἀμαρτωλό. Εὐεργέτησε τόν ταπεινό, καί μῆ δίνεις στόν ἀσεβῆ. Κράτησε τὸ ψωμί του καί μῆ τοῦ τὸ δίνεις. Διότι θά βρεῖς ἀπ' αὐτόν διπλάσια κακὰ γιὰ ὅλα τὰ καλὰ πού θά τοῦ κάνεις· διότι καί ὁ Ὑψιστος μισεῖ τούς ἀμαρτωλούς, καί θά ἀνταποδώσει στούς ἀσεβεῖς δίκαιη τιμωρία».

Διδύμου.— «Νὰ δείχνεις μεγαλύτερη καί πιὸ πρόθυμη φροντίδα σ' ἐκείνους πού ἔγιναν φτωχοὶ ἕξαιτίας τῆς ἀρετῆς καί θεοσεβείας τους, παρὰ στούς φτωχοὺς, ἢ σ' ἐκείνους πού εἶναι φτωχοὶ λόγω ἀσθένειας καί ἀτυχημάτων, παρὰ σ' ἐκείνους πού πτώχευσαν ἕξαιτίας κακοπραγίας ἢ ἀσωτίας.

Ἁγίου Νείλου.— Τολμᾷς ἔτσι ἀπλᾶ νὰ νεωτερίζεις καί νὰ ἀναπηδᾷς καί νὰ ἀφοσιώνεσαι στὰ παιχνίδια ἐνῶ εἶσαι Χριστιανός; Τολμᾷς γενικὰ νὰ χορεύεις καί νὰ πηδᾷς κουνιώντας πόδια καί χέρια γιὰ νὰ ἀρέσεις στόν διάβολο; Πῶς συναναστρέφεται καί συναθροίζεσαι μὲ τούς ἀληθινούς Χριστιανούς;

Εὐσεβίου.— Μέσα ὁ ἱερέας προσφέρει τὴ δέηση στόν Θεὸ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου, καί ἔξω γίνονται παιχνίδια. Ἔτσι ὁμοῦς ἔπαιζαν καί οἱ Ἰσραηλιῖτες καί ἔπεσε ἐπάνω τους καταστροφή. Διότι ὁ Μωϋσῆς πάνω στό ὄρος πρόσφερε τὴ δέηση στόν Θεὸ γι' αὐτούς, καί ὁ λαός, ἀφοῦ ἔφαγε καί ἤπιε, σηκώθηκε καί ἔπαιζε· καί τότε ἔπεσε ἐπάνω τους ἡ ὀργή, καί ἔπεσαν μέσα σὲ μὰ μέρα εἰκοσιτέσσερις χιλιάδες νεκροί.

ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ Μ

Τίτλ. α'.— Περὶ μυστηρίων, καὶ τῶν ἐκφερόντων μυστήρια.

Παροιμ. 11,13.— «Ὁ ἀποκαλύπτων μυστήριον, πορεύεται δόλω».

5 Σοφ. Σειρ. 19,10.— «Ἀκήκοας λόγον, συναποθανέτω σοι».

Σοφ. Σειρ. 13,12.— «Ἀνελεήμων ὁ μὴ συντηρῶν λόγους, καὶ οὐ μὴ φείσεται περὶ κακώσεως καὶ δεσμῶν».

Σοφ. Σειρ. 8,18–19.— «Ἐνώπιον ἀλλοτρίου μὴ ποιήσης κρυπτόν· οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται. Μὴ παντὶ ἀνθρώπῳ ἔκφαινε
10 καρδίαν σου».

Ἰω. Χρυσοστόμου, Εἰς Ἀνδριάντας, Λόγ. 3.— Ὁ κατέχων τὸν λόγον ἐν ἀσφαλείᾳ πολλῇ, μετὰ πολλῆς βιώσεται τῆς ἡδονῆς.

Τοῦ ἰδίου.— Ἦκουσας λόγον; φησὶν· Συναποθανέτω σοι.
15 Σβέσον αὐτόν, κατάχωσον. Μὴ συγχωρήσης ἐξελθεῖν, μηδὲ κινηθῆναι παράπαν. Ἀπόκτεινον τὸ λεχθέν· λήθη παράδος, ἵνα τοῖς οὐκ ἀκούσασιν ὁμοίος γένη.

Φίλωνος.— Οἱ λάλοι τὰ ὀφείλοντα ἡσυχάζεσθαι ρηγνόντες, τρόπον τινὰ ὑπὸ γλωσσαλγίας προχέουσιν εἰς ὧτα ἀκοῆς οὐκ
20 ἄξια.

Τίτλος β'.— Περὶ μισοπονηρίας καὶ τῶν ἀπαρσκόκτων Θεῶ.

Ἰωβ 35,13.— «Ἄτοπα οὐ βούλεται ἰδεῖν ὁ Κύριος· ἐναντίον αὐτοῦ οὐκ εἰσελεύσεται ὁ Κύριος».

ΣΤΟΙΧΕΙΟ Μ

Τίτλος 1.— Για τὰ μυστικά και για ἐκείνους πού ἀποκαλύπτουν τὰ μυστικά.

Παροιμ. 11,13.— «Ἐκεῖνος πού ἀποκαλύπτει κάποιον μυστικό φέρεται μέ δόλο».

Σ. Σειρ. 19,10. «Ἐκείνος ἔνα μυστικό; Νά πεθάνει μαζί σου».

Σοφ. Σειρ. 13,12. «Εἶναι σκληρός ἐκεῖνος πού δέν κρατεῖ τὰ λόγια του καί δέν θά δυστάσει νά χρησιμοποιήσῃ ἐναντίον σου βασανιστήρια και δεσμά φυλακῆς».

Σοφ. Σειρ. 8, 18-19.— Μπροστά σέ ξένον μὴ κάνεις κάτι πού πρέπει νά μείνει μυστικό, γιατί δέν γνωρίζεις τί θά ἐπακολουθήσῃ. Μὴν ἀνοίγεις τὴν καρδιά σου σέ κάθε ἄνθρωπο.»

Ἰω. Χρυσοστόμου, Εἰς Ἀνδριάντας, Λόγ. 3.— Αὐτὸς πού κρατεῖ τὸν λόγο μέ πολλή μυστικότητα, θά ζήσει πολὺ εὐχάριστα.

Τοῦ ἰδίου.— Ἐκείνος, λέει, κάποιον λόγο; Νά πεθάνει μαζί σου. Ἐέχασέ τον, καταχώνιασέ τον. Μὴ τὸν ἐπιτρέπεις νά θγῆ ἔξω, οὔτε νά κινηθεῖ καθόλου. Σκότωσε αὐτὸ πού εἰπώθηκε· παράδωσέ το στὴ λήθη, γιὰ νά γίνεις ἴδιος μέ ἐκείνους πού δέν τὸν ἄκουσαν.

Φίλωνος.— Οἱ φλύαροι, διασπώντας αὐτὰ πού ἔπρεπε νά μένουν μυστικά, σὰν νά διακατέχονται ἀπὸ ἀκατάσχετη φλυαρία, τὰ ἀποκαλύπτουν σέ αὐτὰ πού δέν εἶναι ἄξια νὰ τὰ ἀκούσουν.

Τίτλος 2.— Για τὸ μῖσος τοῦ κακοῦ και για ἐκείνους πού δέν ἀρέσουν στὸν Θεό.

Ἰωβ 35,13.— «Ὁ Κύριος δέν θέλει νά βλέπει ἄτοπα πράγματα· σ' ἐκείνους πού τὰ κάνει αὐτὰ δέν πηγαίνει ὁ Κύριος».

Ψαλμ. 5,6-7.— «Οὐχὶ Θεὸς θέλων ἀνομίαν σὺ εἶ. Οὐ παροικήσει σοι πονηρευόμενος, οὐδὲ διαμενοῦσιν».

Ψαλμ. 30,7.— «Ἐμίσησας πάντας τοὺς διαφυλάσσοντας ματαιότηας διὰ κενῆς».

5 Ψαλμ. 44,8.— «Ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν».

Ψαλμ. 52,6.— «Ὁ Θεὸς διεσκόρπισεν ὅσα ἄνθρωπαρέσκων, κατησχύνθησαν, ὅτι ὁ Θεὸς ἐξουδένωσεν αὐτούς».

Ψαλμ. 118,118.— «Ἐξουδένωσας πάντας τοὺς ἀποστα-
10 τοῦντας ἀπὸ τῶν δικαιωμάτων σου, ὅτι ἄδικον τὸ ἐνθύμημα αὐτῶν».

Παροιμ. 12,22.— «Βδέλυγμα Κυρίῳ χεῖλη ψευδῆ· βδέλυγμα Κυρίῳ λογισμὸς ἄδικος».

Παροιμ. 17,15.— «Ὅς δίκαιον κρίνει τὸν ἄδικον, ἄδικον
15 δὲ τὸν δίκαιον, ἀκάθαρτος καὶ βδελυκτὸς παρὰ Κυρίῳ».

Παροιμ. 3,14.— «Κύριος ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται».

Παροιμ. 12,22.— «Βδέλυγμα Κυρίῳ, διεστραμμένοι ὁδοί».

Παροιμ. 16,5.— «Ἀκάθαρτος παρὰ Κυρίῳ πᾶς ὑψηλοκάρ-
διος».

20 Ἦσ. 61,8.— «Ἐγὼ εἰμι Κύριος, ἀγαπῶν δικαιοσύνην καὶ μισῶν ἀρπάγματα ἐξ ἀδικίας».

Ἦσ. 1,14-15.— «Ἐγενήθητέ μοι εἰς πλησμονήν· οὐκέτι ἀνήσω τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν. Ὅταν τὰς χεῖρας ὑμῶν ἐκτείνητε πρὸς με, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ' ὑμῶν. Καὶ ἐὰν
25 πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσω ὑμῶν. Αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις».

Σοφ. Σειρ. 10,7.— «Μισητὴ ἐναντι Κυρίου καὶ ἀνθρώπων ὑπερηφανία».

Τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλόν, βδέλυγμα ἐνώπιον Κυρίου.

Τίτλος γ'.— *Περὶ μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως.*

Γεν. 38,26.— «Εἶπεν Ἰούδας· δεδικαίωται Θάμαρ, οὗ ἔνε-

Ψαλμ. 5,6-7.— «Σὺ δὲν εἶσαι Θεὸς πού θέλει τὴν παρανομία. Δὲν θὰ μείνει κοντὰ σου ὅποιος σκέφτεται τὸ κακό, οὔτε θὰ παραμείνουν».

Ψαλμ. 30,7.— «Μισεῖς ὅλους ὅσους ἀγαποῦν ἄσκοπα τὰ μάτια πράγματα».

Ψαλμ. 44,8.— «Ἀγαπᾶς τὴ δικαιοσύνη καὶ μισεῖς τὴν ἀνομία».

Ψαλμ. 52,6.— «Ὁ Θεὸς διασκόρπισε τὰ κόκκαλα ἐκείνων πού ζητοῦν νὰ ἀρέσουν στοὺς ἀνθρώπους. Αὐτοὶ καταντροπιάστηκαν, διότι ὁ Θεὸς τοὺς ἐκμηδένισε».

Ψαλμ. 118,118.— «Ἐκμηδένισες ὅλους ἐκείνους πού ἀποστατοῦν ἀπὸ τὶς ἐντολές σου, διότι ὅλα τὰ σχέδιά τους εἶναι ἄδικα».

Παροιμ. 12,22.— «Εἶναι βδελυρὰ μπροστὰ στὸν Κύριο τὰ χεῖλη πού ψεύδονται. Ὁ ἄδικος λογισμὸς εἶναι μισητὸς ἀπὸ τὸν Κύριο».

Παροιμ. 17,15.— «Ἐκεῖνος πού κρίνει τὸν ἄδικο δίκαιο καὶ τὸν δίκαιο ἄδικο, εἶναι ἀκάθαρτος καὶ μισητὸς ἀπὸ τὸν Κύριο».

Παροιμ. 3,34.— «Ὁ Κύριος ἀντιτάσσεται στοὺς ὑπερήφανους».

Παροιμ. 12,22.— «Εἶναι μισητὴ ἀπὸ τὸν Κύριο ἡ διεστραμμένη συμπεριφορὰ».

Παροιμ. 16,5.— «Εἶναι ἀκάθαρτος μπροστὰ στὸν Κύριο κάθε ὑπερήφανος».

Ἦσ. 61,8.— «Ἐγὼ εἶμαι Κύριος ὁ ὅποιος ἀγαπῶ τὴ δικαιοσύνη καὶ μισῶ τὶς ἄδικες ἀρπαγές».

Ἦσ. 1,14-15.— «Σᾶς χόρτασα, δὲν θὰ ἀνεχθῶ πιά τὶς ἁμαρτίες σας. Ὅταν θὰ ἀπλώνετε τὰ χέρια σας σὲ μένα, θὰ παίρνω τὰ μάτια μου ἀπὸ πάνω σας. Καὶ ἐὰν πολλαπλασιάσετε τὴ δέησή σας, δὲν θὰ σᾶς ἀκούσω. Τὰ χέρια σας εἶναι γεμάτα ἀπὸ αἷμα».

Σοφ. Σειρ. 10,7.— «Ἡ ὑπερηφάνεια εἶναι μισητὴ ἀπὸ τὸν Κύριο καὶ τοὺς ἀνθρώπους».

Ἡ ὑπερηφάνεια τῶν ἀνθρώπων εἶναι μισητὴ ἀπὸ τὸν Κύριο.

Τίτλος 3.— Γιὰ τὴ μετάνοια καὶ τὴν ἐξομολόγησι.

Γεν. 38, 26.— «Ἐἶπε ὁ Ἰούδας ᾗ Ἐχει δίκαιο ἢ Θάμαρ, διότι δὲν

κεν οὐ δέδωκα αὐτῇ Σηλωμ τὸν υἱόν μου. Καὶ οὐ προσέθετο ἔτι τοῦ γινῶναι αὐτήν».

Β' Βασ. 12,11–13.— «Εἶπε Νάθαν πρὸς Δαβίδ· Τάδε λέγει Κύριος· Ἴδου ἐγὼ ἐξεγείρω ἐπὶ σὲ κακά, καὶ λήψομαι τὰς γυναϊκάς σου κατ' ὀφθαλμούς σου, καὶ δώσω τῷ πλησίον σου· ὅτι σὺ ἐποίησας κρύβδην. Καὶ εἶπεν Δαβίδ πρὸς Νάθαν· Ἠμάρτηκα τῷ Κυρίῳ. Καὶ εἶπε Νάθαν· Καὶ Κύριος παρεβίβασε τὴν ἀμαρτίαν σου».

Γ' Βασ. 21,27–29.— «Ὡς κατενύγη Ἀχαάβ ἀπὸ προσώπου 10 Κυρίου καὶ ἐπορεύετο κλαίων καὶ διέρρηξε τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ καὶ ἐζῶσατο σάκκον ἐπὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ ἐνήστευσεν. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἣ ἐπάταξε τὸν Ναβουθαί, εἶπεν Κύριος πρὸς Ἡλιοῦ· Οὐκ ἐπάξω τὴν κακίαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἀχαάβ, διότι κατενύγη ἀπὸ προσώπου μου, ἀλλ' ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐπάξω 15 τὴν κακίαν».

Προσευχὴ Μανασῆ.— «Σὺ, Κύριε, κατὰ τὸ πλῆθος τῆς χρηστότητός σου ἐπηγγείλω μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἀμαρτωλοῦς εἰς σωτηρίαν».

Ἰὼβ 33,23.— «Ἐὰν ὧσι χίλιοι θανατηφόροι ἄγγελοι, εἷς ἐξ 20 αὐτῶν οὐ μὴ τρώσεται αὐτόν, ἐὰν νοήσῃ τῇ καρδίᾳ ἐπιστραφῆναι ἐπὶ Κύριον».

Ἰὼβ 11,15.— «Ἐκδυσαι ρύπων, καὶ οὐ μὴ φοβηθῆς, καὶ τὸν κόπον σου ἐπίλησαι· ὥσπερ κῶμα παρελθόν, καὶ οὐ πτοηθήσῃ· ἡ δὲ εὐχή σου ὥσπερ ἐωσφόρος».

Ἰὼβ 22,23–29.— «Ἐὰν ἐπιστραφῆς καὶ ταπεινώσῃς σεαυτὸν ἐναντι Κυρίου καὶ πόρρω ποιήσῃς ἀπὸ διαίτης σου τὸ ἄδικον, ἔσται σοι ὁ Παντοκράτωρ βοηθὸς ἀπὸ ἐχθρῶν· καθαρὸν δὲ ἀποδώσει σε ὥσπερ ἀργύριον πεπυρωμένον, καὶ ἐπὶ τοῖς ὁδοῖς σου ἔσται σοι φέγγος, ὅτι ἐταπεινώσας σεαυτόν».

Ἰὼβ 34,10–11.— «Ἐὰν ἐπιστραφῶσιν ἐξ ἀδικίας καὶ ἀκούσωσι καὶ δουλεύσωσι, συντελέσουσιν ἐν ἀγαθοῖς τὰς ἡμέρας αὐτῶν».

τὴν ἔδωσα γυναῖκα στὸν γιό μου Σηλώμ. Καὶ δὲν ἦρθε σὲ ἐπαφὴ μαζί της στὸ ἐξῆς».

Β' Βασιλ. 12, 11- 13.— «Εἶπε ὁ Νάθαν στὸν Δαβίδ· Αὐτὰ λέει ὁ Κύριος· Ἐγὼ θὰ ἐπιτρέψω νὰ σὲ βροῦν συμφορές, καὶ θὰ πάρω τὶς γυναῖκες σου μπροστὰ ἀπὸ τὰ μάτια σου καὶ θὰ τὶς δώσω στὸν πλησίον σου· διότι σὺ ἔκανες τὸ ἴδιο κρυφά. Καὶ εἶπε ὁ Δαβίδ στὸν Νάθαν· Ἀμάρτησα στὸν Κύριο. Καὶ ὁ Νάθαν τοῦ εἶπε· Ὁ Κύριος παράβλεψε τὴν ἁμαρτία σου».

Γ' Βασιλ. 21, 27-29.— «Ἐπειδὴ μετανόησε ὁ Ἀχαάβ μπροστὰ στὸν Κύριο καὶ ἔφυγε κλαίοντας καὶ ἔσχισε τὰ ροῦχα του καὶ φόρεσε σάκκο καὶ νήστεψε τὴν ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποία φόνευσε τὸν Ναβουθαί, εἶπε ὁ Κύριος στὸν Ἡλία· Δὲν θὰ στείλω τὴν τιμωρία σὺς μέρες τοῦ Ἀχαάβ, διότι μετανόησε μπροστὰ μου, ἀλλὰ θὰ τὴν στείλω σὺς μέρες τοῦ γιοῦ του».

Προσευχὴ Μανασσῆ.— «Σὺ, Κύριε, μὲ τὴν ἄπειρη καλωσύνη σου, ὄρισες τὴ μετάνοια καὶ ὑποσχέθηκες συγχώρηση στοὺς ἁμαρτωλοὺς γιὰ νὰ σωθοῦν».

Ἰώβ 33, 23.— «Ἐὰν ὑπάρχουν δίπλα στὸ κρεβάτι του χίλιοι ἄγγελοι ἀπὸ ἐκείνους ποὺ φέρνουν τὸν θάνατο, κανένας ἀπὸ αὐτοὺς δὲν θὰ τὸν πληγώσει, ἐὰν μετανοήσῃ μέσα ἀπὸ τὴν καρδιά του καὶ ἐπιστρέψῃ στὸν Κύριο».

Ἰώβ 11, 15.— «Βγάλε ἀπὸ πάνω σου κάθε βρωμιά, καὶ δὲν ἔχεις νὰ φοβηθεῖς τίποτε, καὶ θὰ λησμονήσῃς τὶς τάλαιπωρίες σου, ὅπως λησμονεῖται τὸ κῆμα ποὺ περνάει, καὶ δὲν θὰ φοβᾶσαι· καὶ ἡ προσευχὴ σου θὰ εἶναι λαμπερὴ ὡς τὸν αὐγερινό».

Ἰώβ 22, 23-29.— «Ἐὰν ἐπιστρέψῃς καὶ ταπεινώσῃς τὸν ἑαυτό σου μπροστὰ στὸν Κύριο καὶ ἀπομακρύνῃς ἀπὸ τὴ ζωὴ σου τὸ ἄδικο, τότε ὁ Παντοκράτορας θὰ εἶναι βοηθὸς σου ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν σου, καὶ θὰ σὲ ἀποδώσῃ καθαρὸν ὡς τὸ ἀσήμι ποὺ καθαρίστηκε μὲ τὴ φωτιά, καὶ στὸν δρόμο σου θὰ ὑπάρχει φῶς, ἐπειδὴ ταπεινώσῃς τὸν ἑαυτό σου».

Ἰώβ 34, 10-11.— «Ἐὰν ἐπιστρέψῃς ἀπὸ τὴν ἀδικία τους καὶ ἀκούσουν τὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου καὶ τὸν ὑπηρετήσουν, θὰ τελειώσουν τὶς ἡμέρες τους μέσα σὲ ἀγαθά».

Παροιμ. 26,26.— «Ἐκκαλύπτει τὰς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας εὐγνωστος ἀνὴρ ἐν συνεδρίῳ».

Ἰωσηὲ 6,1-3.— «Δεῦτε, καὶ ἐπιστρέψωμεν πρὸς Κύριον Θεὸν ἡμῶν, ὅτι αὐτὸς πέπαικεν καὶ ἰάσεται ἡμᾶς· ὁ πλήξας καὶ 5 μοτώσει ἡμᾶς, ὑγιάσει ἡμᾶς μετὰ δύο ἡμέρας, καὶ ἐν τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσομεθα καὶ ζησόμεθα ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ γνωσόμεθα καὶ διώξομεν τοῦ γνῶναι αὐτόν».

Ἰωὴλ 2,12-13.— «Ἐπιστράφητε πρὸς με ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν ἐν νηστείᾳ καὶ ἐν κλαυθμῷ καὶ ἐν κοπετῷ, καὶ διαρ- 10 ρήξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ μὴ τὰ ἱμάτια ὑμῶν, καὶ ἐπιστρέφητε πρὸς Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν, ὅτι ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων ἐστίν, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος, καὶ μετανοῶν ἐπὶ τῆς κακίας».

Ζαχ. 1,3.— «Ἐπιστράφητε πρὸς με, καὶ ἐπιστραφήσομαι 15 πρὸς ὑμᾶς, λέγει Κύριος παντοκράτωρ».

Ἦσ. 1,16-20.— «Λούσασθε καὶ καθαροὶ γένεσθε· ἀφέλετε πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου. Παύσασθε ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν. Μάθετε καλὸν ποιεῖν, ἐκζητήσατε κρίσιν, ρύσασθε ἀδικούμενον, κρίνατε ὄρφανὸν καὶ 20 δικαιοῦσατε χήραν· καὶ δεῦτε καὶ διαλεχθῶμεν, λέγει Κύριος. Καὶ ἐὰν ὧσι αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ. Ἐὰν δὲ ᾧσιν ὡς κόκκινον, ὡς ἔριον λευκανῶ. Καὶ ἐὰν θέλητε καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε. Ἐὰν δὲ μὴ θέλητε μηδὲ εἰσακούσητέ μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδετα. Τὸ 25 γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα».

Ἦσ. 19,22.— «Ἐπιστρεφήσονται πρὸς Κύριον, καὶ εἰσακούσεται αὐτῶν καὶ ἰάσεται αὐτούς».

Ἦσ. 30,15.— «Ὅταν ἐπιστραφῆς, στεναάζεις, τότε σωθήση».

Ἦσ. 43,25.— «Ἐγὼ εἰμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ οὐ μὴ μνησθήσονται. Σὺ δὲ μνήσθητι. Λέγε σὺ τὰς ἁμαρτίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῆς».

Ἦσ. 45,21-22.— «Ἐγὼ ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν

Παροιμ. 26, 26.— «Φανερώνει τις ἁμαρτίες του ὁ πασίγνωστος ἄνθρωπος σὲ συγκέντρωση λαοῦ».

ᾠσὴ 6, 1-3.— «Ἐλάτε νὰ ἐπιστρέψουμε στὸν Κύριο καὶ Θεὸ μας, διότι αὐτὸς ποὺ ἔστειλε τὴν πληγὴ, αὐτὸς καὶ θὰ μᾶς θεραπεύσει· αὐτὸς ποὺ μᾶς μαστίγωσε, αὐτὸς καὶ θὰ ἐπουλώσει τὰ τραύματά μας· θὰ μᾶς κάνει ὑγιεῖς μέσα σὲ δυὸ μέρες, καὶ τὴν τρίτη μέρα θὰ σηκωθοῦμε καὶ θὰ ζήσουμε κοντά του, θὰ τὸν γνωρίσουμε καὶ θὰ ἐπιδιώξουμε νὰ τὸν γνωρίσουμε».

Ἰωήλ 2, 12-13.— «Ἐπιστρέψετε σὲ μένα μὲ ὅλη τὴν καρδιά σας, μὲ νηστεία καὶ μὲ θρήνους καὶ κοπετούς· σχίστε τις καρδιές σας καὶ ὄχι τὰ ρούχα σας καὶ ἐπιστρέψετε στὸν Κύριο καὶ Θεὸ σας, διότι εἶναι σπλαχνικὸς καὶ οἰκτίρμων, μακρόθυμος καὶ πολεύσπλαχνος καὶ μεταβάλλει γνώμη γιὰ τις τιμωρίες τῶν ἁμαρτωλῶν».

Ζαχ. 1, 3.— «Ἐπιστρέψετε σὲ μένα, καὶ θὰ ἐπιστρέψω κι' ἐγὼ σὲ σᾶς, λέει ὁ Παντοκράτωρ Κύριος».

Ἦσ. 1, 16-20.— «Λουσθεῖτε καὶ καθαριστεῖτε· ἀφαιρέστε τις κακίες ἀπὸ τις ψυχές σας μπροστὰ σὲ μένα. Πάψετε τις πονηριές σας. Μάθετε νὰ κάνετε τὸ καλὸ· ἐπιδιώξτε τὸ δίκαιο· γλυτώστε αὐτὸν ποὺ ἀδικεῖται, ἀποδώστε τὸ δίκαιο στὸ ὄρφανὸ καὶ δικαιοῦστε τὴ χήρα, καὶ ἔλατε τότε νὰ συζητήσουμε, λέει ὁ Κύριος. Καὶ ἔὰν οἱ ψυχές σας εἶναι ἐρυθρὲς ἀπὸ τις ἁμαρτίες, θὰ τις κάνω λευκὲς ὡς τὸ χιόνι. Ἐὰν εἶναι κόκκινες, θὰ τις λευκάνω ὡς τὸ μαλλί. Καὶ ἔὰν θελήσετε νὰ μὲ ἀκούσετε, θὰ ἀπολαύσετε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς. Ἐὰν ὅμως δὲν θελήσετε καὶ δὲν μὲ ἀκούσετε, θὰ σᾶς φάει τὸ μαχαίρι τῶν ἐχθρῶν. Διότι τὸ στόμα τοῦ Κυρίου εἶναι ἐκεῖνο ποὺ τὰ εἶπε αὐτά».

Ἦσ. 19, 22.— «Θὰ ἐπιστρέψουν στὸν Κύριο, καὶ ὁ Κύριος θὰ τοὺς ἀκούσει καὶ θὰ τοὺς θεραπεύσει».

Ἦσ. 30, 15.— «Ὅταν μετανοήσεις καὶ στενάξεις, τότε θὰ σωθεῖς».

Ἦσ. 43, 25.— «Ἐγὼ εἶμαι ὁ μόνος ποὺ σβήνω τις ἁμαρτίες σου καὶ δὲν θὰ τις θυμᾶσαι πιά. Ἐσὺ ὅμως νὰ τις θυμᾶσαι. Λέγε σὺ πρῶτος τις ἁμαρτίες σου, γιὰ νὰ δικαιωθεῖς».

Ἦσ. 45, 21-22.— «Ἐγὼ εἶμαι ὁ Θεὸς καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλος

έμοῦ. Δίκαιος καὶ σωτὴρ οὐκ ἔστι πάρεξ έμοῦ. Ἐπιστράφητε πρὸς με, καὶ σωθήσεσθε οἱ ἀπ' έσχάτου τῆς γῆς».

Ἦσ. 46,12-13.- «Ἀκούσατέ μου, οἱ ἀπολωλεκότες τὴν καρδίαν, οἱ μακρὰν ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης μου. Ἐγγίσατε τῇ δικαιοσύνῃ μου, καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν σωτηρίαν τὴν παρ' έμοῦ οὐ βραδύνω».

Ἦσ. 55,6-7.- «Ζητήσατε τὸν Θεόν, καὶ ἐν τῷ εὕρισκειν αὐτὸν ἐπικαλέσασθε· ἡνίκα δ' ἂν ἐγγίση ὑμῖν, ἀπολειπέτω ὁ ἀσεβὴς τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ ἀνὴρ ἀνομος τὰς βουλάς αὐτοῦ, καὶ ἐπιστράφητε πρὸς Κύριον, καὶ ἐλεηθήσεσθε, ὅτι ἐπὶ πολλὰ ἀφήσει τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν».

Ἦσ. 62,7-8.- «Ἐὰν διορθώσῃ καὶ ποιήσῃς Ἱερουσαλὴμ γαυρίαμα ἐπὶ τῆς γῆς, ὤμοσε Κύριος κατὰ τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ κατὰ τῆς ἰσχύος τοῦ βραχίονος αὐτοῦ, εἰ ἔτι δώσω τὸν σῖτόν σου καὶ τὰ βρώματά σου τοῖς ἐχθροῖς σου, καὶ εἰ ἔτι πίνονται υἱοὶ ἀλλότριοι τὸν οἶνόν σου, ἐφ' ᾧ ἐμόχθησας».

Ἱερ. 3,12-13.- «Ἐπιστράφητε πρὸς με, ἡ κατοικία τοῦ Ἰσραὴλ, λέγει Κύριος, καὶ οὐ μηνιῶ ὑμῖν εἰς τὸν αἰῶνα. Πλὴν γινῶθι τὴν ἀδικίαν σου, ὅτι εἰς Κύριον τὸν Θεόν σου ἠσέβησας».

Ἱερ. 18,7-8.- «Πέρασ λαλήσω ἐπὶ ἔθνος, ἢ ἐπὶ βασιλείαν, τοῦ ἐξᾶραι αὐτοὺς καὶ τοῦ ἀπολλύειν. Καὶ ἐὰν ἐπιστρέψῃ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο ἀπὸ τῶν κακῶν ὧν ἐλογισάμην τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς».

Ἱερ.33,2-3.- «Μὴ ἀφέλης ρῆμα· ἴσως ἀκούσονται καὶ ἀποστραφήσονται ἕκαστος ἐκ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, καὶ παύσομαι περὶ τῶν κακῶν, ὧν ἐγὼ ἐντέλλομαι ποιῆσαι αὐτοῖς».

Ἱερ.3,12-13.- «Ἐπιστράφηθι πρὸς με, ἡ κατοικία τοῦ Ἰσραὴλ, λέγει Κύριος, καὶ οὐ στηριῶ τὸ πρόσωπόν μου ἐφ' ὑμῶν, ὅτι ἐλεήμων ἐγὼ εἰμι, λέγει Κύριος, καὶ οὐ μὴ μηνιῶ ὑμῖν εἰς τὸν αἰῶνα. Βελτίους ποιήσατε τὰς ὁδοὺς ἑαυτῶν, καὶ τὰ ἔργα

ἐκτός ἀπό μένα. Δέν ὑπάρχει δίκαιος καί σωτήρας ἐκτός ἀπό μένα. Ἐπιστρέψτε σέ μένα καί θά σωθεῖτε ὅλοι σεῖς πού κατοικεῖτε στή πέρατα τῆς γῆς».

Ἦσ. 46, 12-13.— «Ἀκοῦστε με σεῖς πού ἔχετε χάσει τήν καρδιά σας καί ζεῖτε μακριά ἀπό τή δικαιοσύνη μου. Πλησιάστε στή δικαιοσύνη μου καί δέν θά ἀργήσω νά στείλω τήν ἀλήθεια καί τή σωτηρία μου».

Ἦσ. 55, 6-7.— «Ἀναζητήστε τόν Θεό καί ὅταν τόν βρεῖτε ἐπικαλεσθεῖτε τον· καί ὅταν σᾶς πλησιάσει, ἄς ἐγκαταλείψει ὁ ἀσεβῆς τόν δρόμο πού ἀκολουθεῖ καί ὁ παράνομος ἄνθρωπος τίς ἀποφάσεις του, καί ἐπιστρέψτε στόν Κύριο καί θά ἐλεηθεῖτε, διότι θά συγχωρήσει τίς ἁμαρτίες σας σέ μεγάλο βαθμό».

Ἦσ. 62,7-8.— «Ἐάν διορθώσεις καί κάνεις τήν Ἱερουσαλήμ δόξα πάνω στή γῆ, ὀρκίστηκε ὁ Κύριος στή δόξα του καί στή δύναμη τοῦ βραχίονά του, δέν θά δώσω ἄλλη φορὰ τὸ σιτάρι σου καί τὰ τρόφιμά σου στοὺς ἐχθρούς σου, καί δέν θά πιοῦν στοῦ ἐξῆς οἱ ξένοι τὸ κρασί σου, γιὰ τὸ ὅποιο σὺ κοπίασες».

Ἱερ. 3,12-13.— «Ἐπιστρέψατε σέ μένα, ὅσοι κατοικεῖτε στό Ἰσραήλ, λέει ὁ Κύριος, καί δέν θά ὀργισθῶ ποτέ ἐναντίον σας. Ἄλλ' ὅμως ἀναγνώρισε τήν ἀδικία σου, διότι ἔδειξες ἀσέβεια στόν Κύριο καί Θεό σου».

Ἱερ. 18,7-8.— «Θά ἐξαγγείλω τὸ τέλος ἑνὸς ἔθνους ἢ μιᾶς βασιλείας, ὅτι θά τοὺς ἐξολοθρεύσω καί θά τοὺς ἐξαφανίσω. Ἐάν ἐκεῖνο τὸ ἔθνος μετανοήσει καί ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τίς κακίες του, θά ἀλλάξω κ' ἐγὼ γνώμη σχετικὰ μὲ τὰ κακὰ πού εἶχα σκεφτεῖ νά κάνω σ' αὐτούς».

Ἱερ. 33,2-3.— «Μὴ ἀφαιρέσεις καμμιὰ λέξη· ἴσως ἀκούσουν τὰ λόγια μου καί ἀπομακρυνθεῖ ὁ καθέννας ἀπὸ τὸν κακὸ δρόμο του, καί σταματήσω κ' ἐγὼ τίς συμφορὰς πού σκέπτομαι νά στείλω σ' αὐτούς».

Ἱερ. 3,12-13.— «Ξαναγύρισε σέ μένα, λαὸ τοῦ Ἰσραήλ, λέει ὁ Κύριος, καί δέν θά στρέψω τὸ πρόσωπό μου ὀργισμένο ἐναντίον σας, διότι ἐγὼ εἶμαι σπλαχνικός, λέει ὁ Κύριος, καί δέν θά ὀργισθῶ ἐναντίον σας στοὺς αἰῶνες. Κάνετε καλύτερη τὴ συμπεριφορά σας,

ὕμῶν, καὶ ἀκούσατε τῆς φωνῆς Κυρίου, καὶ παύσει Κύριος τῶν κακῶν, ὧν ἐλάλησε πρὸς ὑμᾶς».

Ἰεζ. 18,21-23.— «Ἐὰν ἐπιστρέψῃ ὁ ἄνομος ἐκ πασῶν τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ, ὧν ἐποίησε καὶ φυλάξῃ πάσας τὰς ἐντολάς μου καὶ ποιήσῃ δικαιοσύνην καὶ ἔλεος καὶ κρῖμα, αὐτὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐφύλαξεν. Καὶ εἶδε καὶ ἀπέστρεψεν ἐκ πασῶν τῶν ἀσεβειῶν αὐτοῦ, ὧν ἐποίησεν, ζωὴ ζήσεται, καὶ οὐ μὴ ἀποθάνῃ. Πάντα τὰ παραπτώματα αὐτοῦ οὐ μὴ μνησθήσεται, ἀλλ' ἐν τῇ δικαιοσύνῃ αὐτοῦ ζήσεται. Μὴ θελήσει θέλω τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, λέγει Κύριος, ὡς τὸ ἀποστρέψαι αὐτὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, καὶ ζῆν αὐτόν;».

Σοφ. Σολ. 12,19.— «Εὐέλπιδας ἐποίησας τοὺς υἱούς σου, ὅτι δίδως ἐπὶ ἀμαρτήμασι μετάνοιαν».

Σοφ. Σειρ. 4,26.— «Μὴ αἰσχυρθῆς ὁμολογήσαι ἐφ' ἀμαρ-
15 τίας σου».

Σοφ. Σειρ. 5,5-7.— «Περὶ ἐξίλασμοῦ μὴ ἄφοβος γίνου, προσθεῖναι ἐφ' ἀμαρτίας ἀμαρτίας. Καὶ μὴ εἴπῃς, Ὁ οἰκτιρμὸς αὐτοῦ πολὺς, τὸ πλῆθος τῶν ἀμαρτιῶν μου ἐξιλιάσεται. Μὴ ἀναμείνης ἐπιστρέψαι ἐπὶ Κύριον, καὶ μὴ ὑπερβάλλου ἡμέραν
20 ἐξ ἡμέρας. Ἐξαπίνης γὰρ ἐλεύσεται ὀργὴ Κυρίου, καὶ ἐν καιρῷ ἐκδικήσεως ἐξολῆ».

Σοφ. Σειρ. 21,1.— «Τέκνον, ἡμαρτες; Μὴ προσθῆς ἔτι, καὶ περὶ τῶν προτέρων σου δεήθητι».

Ματθ 5,4.— «Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακλη-
25 θήσονται».

Ματθ. 11,28-30.— «Δεῦτε πρὸς με, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐφ' ὑμᾶς καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρῶτος εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ εὐρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. Ὁ γὰρ
30 ζυγὸς μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν».

Ματθ. 26,75.— «Ἐμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ρήματος τοῦ Ἰησοῦ, τοῦ εἰρηκότος αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσεις με· καὶ ἐξελθὼν ἔξω, ἐκλαυσεν πικρῶς».

καὶ ἀκοῦστε τὴ φωνὴ τοῦ Κυρίου, καὶ ἔτσι θὰ σταματήσει ὁ Κύριος τὰ κακὰ ποὺ ἐξήγγειλε ἐναντίον σας».

Ἰεζ. 18,21-23.— «Ἐὰν ὁ ἁμαρτωλὸς μετανοήσει καὶ ἀποστραφῆ ὅλες τὶς ἁμαρτίες ποὺ ἔκανε, τηρήσει ὅλες τὶς ἐντολές μου καὶ ἐφαρμόσει τὴ δικαιοσύνη, τὴν εὐσπλαγχνία καὶ τὴν δικαιοκρισία, αὐτὸς θὰ προφυλάξει τὴ ζωὴ του. Καὶ αὐτὸς ποὺ εἶδε καὶ ἀποστράφηκε ὅλες τὶς ἀσέβειές του ποὺ ἔκανε, αὐτὸς ἀσφαλῶς θὰ ζήσει καὶ δὲν θὰ πεθάνει. Ὅλα τὰ παραπτώματά του δὲν θὰ τὰ θυμηθεῖ ὁ Κύριος, καὶ θὰ ζήσει χάρις στὴν ἐνάρετη ζωὴ του. Ἐγὼ δὲν θέλω ὅπως ὅποτε τὸν θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, λέει ὁ Κύριος, ὅσο θέλω νὰ ἀπαρνηθεῖ τὴν ἁμαρτωλὴ ζωὴ του καὶ νὰ ζήσει».

Σοφ. Σολ. 12,19.— «Ἐκανες τοὺς υἱοὺς σου νὰ ἔχουν ἀγαθὲς ἐλπίδες, κάνοντάς τους νὰ μετανοήσουν γιὰ τὶς ἁμαρτίες τους».

Σοφ. Σειρ. 4,26.— «Νὰ μὴ ντραπῆς νὰ ὁμολογήσεις τὶς ἁμαρτίες σου».

Σοφ. Σειρ. 5,5-7.— «Νὰ μὴ γίνεσαι ἄφοβος στηριζόμενος στὴ συγχώρηση καὶ προσθέτεις ἔτσι ἁμαρτίες πάνω στὶς ἁμαρτίες. Καὶ νὰ μὴ λές· Τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἶναι πολὺ, καὶ θὰ συγχωρήσει τὶς πολλὲς ἁμαρτίες μου. Νὰ μὴ καθυστερήσεις νὰ ἐπιστρέψεις στὸν Κύριο καὶ νὰ μὴ ἀναβάλλεις τὴν μετάνοιά σου ἀπὸ τὴν μὰ μέρα στὴν ἄλλη. Διότι ἡ ὀργὴ τοῦ Κυρίου θὰ πέσει ἐπάνω σου ξαφνικά, καὶ κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς ἐκδικήσεως θὰ καταστραφεῖς».

Σοφ. Σειρ. 21,1.— «Παιδί μου, ἁμάρτησες· μὴ προσθέτεις καὶ ἄλλες ἁμαρτίες, καὶ παρακάλεσε τὸν Θεὸ καὶ γιὰ τὶς προηγούμενες».

Ματθ. 5,4.— «Εἶναι μακάριοι αὐτοὶ ποὺ πενθοῦν, διότι αὐτοὶ θὰ παρηγορηθοῦν».

Ματθ. 11,28-30.— «Ἐλάτε σὲ μένα ὅλοι ὅσοι εἶστε κουρασμένοι καὶ φορτωμένοι, κι' ἐγὼ θὰ σᾶς ξεκουράσω. Σηκῶστε ἐπάνω σας τὸν ζυγὸ μου καὶ μάθετε ἀπὸ μένα ὅτι εἶμαι πρῶτος καὶ ταπεινός στὴν καρδιά, καὶ θὰ βρεῖτε ἀνάπαυση στὶς ψυχές σας. Διότι ὁ ζυγός μου εἶναι καλὸς καὶ τὸ φορτίο μου ἕλαφρόν».

Ματθ. 26,75.— «Θυμήθηκε ὁ Πέτρος τὸν λόγο τοῦ Ἰησοῦ ποὺ τοῦ εἶπε, ὅτι Πρὶν νὰ λαλήσει ὁ πετεινὸς θὰ μὲ ἀπαρνηθεῖς τρεῖς φορές· καὶ βγαίνοντας ἔξω ἔκλαψε πικρά».

Μαθθ. 9,12.— «Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. Πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστίν, Ἐλεον θέλω, καὶ οὐ θυσίαν. Οὐ γὰρ ἤλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν».

5 Λουκᾶ 15,8.— «Ἦτις γυνὴ δραχμᾶς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἄπει λύχνον καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς;».

Λουκᾶ 15,11–32.— «Ἄνθρωπός τις εἶχεν δύο υἱούς· καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί· Πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλο
10 λον μέρος τῆς οὐσίας. Καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον. Καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱός, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως. Δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖ
15 σθαι. Καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἐνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης, καὶ ἐπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους, καὶ ἐπεθύμει γεμίσει τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ. Εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν εἶπεν· Πόσοι μισθιοὶ τοῦ πατρὸς μου περισεύουσιν ἄρ
20 τον, ἐγὼ δὲ ἀπόλλυμαι! Ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ ἐρῶ αὐτῷ· Πάτερ ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποιήσόν με ὡς ἓνα τῶν μισθίων σου. Καὶ ἀναστὰς ἤλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας, εἶδεν
25 αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμῶν ἔπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός· Πάτερ, ἤμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. Εἶπε δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ· Ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην καὶ
30 ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν δεξιᾶν αὐτοῦ χεῖρα καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας, καὶ ἐνέγκατε τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησεν, ἀπολωλὼς ἦν καὶ ἠυρέθη».

Β' Κορ. 7,10.— «Ἡ κατὰ Θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σω
35 τηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται».

Ματθ. 9,12.— «Δὲν ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ γιατροῦ οἱ ὑγιεῖς, ἀλλὰ οἱ ἀσθενεῖς. Πηγαίνετε λοιπὸν νὰ μάθετε τί σημαίνει, Ἀγάπη θέλω καὶ ὄχι θυσία. Διότι δὲν ἦρθα νὰ καλέσω σὲ μετάνοια τοὺς δικαίους, ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς».

Λουκᾶ 15,8.— «Ἐὰν μιὰ γυναίκα, πού ἔχει δέκα δραχμῆς, χάσει μιὰ δραχμὴν, δὲν ἀνάβει τὸ λυχνάρι καὶ σκουπίζει τὸ σπίτι καὶ ψάχνει ἐπίμονα;».

Λουκᾶ 15,11-32.— «Κάποιος ἄνθρωπος εἶχε δύο γιούς· καὶ ὁ μικρότερος ἀπ' αὐτοὺς εἶπε στὸν πατέρα του· Πατέρα, δός μου τὸ μερίδιο τῆς περιουσίας πού μοῦ ἀναλογεῖ. Καὶ ἐκεῖνος τοὺς μοίρασε τὴν περιουσία. Ὑστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες ὁ μικρότερος γιὸς τὰ μάζεψε ὅλα καὶ ἔφυγε σὲ χώρα μακρινή, καὶ ἐκεῖ σπατάλησε τὴν περιουσία του κάνοντας ζωὴ ἄσωτη. Ὅταν τὰ ξόδεψε ὅλα, ἔπεσε μεγάλη πείνα στὴ χώρα ἐκείνη καὶ ἄρχισε κ' αὐτὸς νὰ στερεῖται. Ἔτσι πῆγε κ' ἐγίνε ἐργάτης σ' ἓνα πολίτη τῆς χώρας ἐκείνης, ὁ ὁποῖος τὸν ἔστειλε στὰ χωράφια του νὰ βόσκει χεῖρους, καὶ ἐπιθυμοῦσε νὰ γεμίσει τὴν κοιλιὰ του ἀπὸ τὰ ξυλοκέρατα πού ἔτρωγαν οἱ χοῖροι, καὶ κανεὶς δὲν τοῦ ἔδινε. Συνῆλθε τότε καὶ εἶπε· Πόσοι ἐργάτες τοῦ πατέρα μου ἔχουν ψωμὶ πού τοὺς περισσεύει κ' ἐγὼ πεθαίνω ἀπὸ τὴν πείνα! Θὰ σηκωθῶ καὶ θὰ πάω στὸν πατέρα μου καὶ θὰ τοῦ πῶ· Πατέρα, ἁμάρτησα στὸν οὐρανὸ καὶ σὲ σένα· δὲν εἶμαι πιά ἄξιος νὰ λέγομαι γιὸς σου· κάνε με σὰν ἓναν ἀπὸ τοὺς ἐργάτες σου. Σηκώθηκε λοιπὸν καὶ πῆγε στὸν πατέρα του, καὶ ἐνῶ ἀκόμη βρισκόταν μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι, τὸν εἶδε ὁ πατέρας του, τὸν σπλαχνίστηκε, ἔτρεξε, τὸν ἀγκάλιασε σφιχτὰ καὶ τὸν γέμισε φιλιά. Καὶ ὁ γιὸς τοῦ εἶπε· Πατέρα, ἁμάρτησα στὸν οὐρανὸ καὶ σὲ σένα καὶ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ ὀνομάζομαι γιὸς σου. Τότε ὁ πατέρας γύρισε στοὺς δούλους του καὶ τοὺς εἶπε· Φέрте τὴν καλύτερη στολὴ καὶ ντύστε τον· φορέστε του δαχτυλίδι στὸ δεξιὸν χέρι καὶ ὑποδήματα στὰ πόδια καὶ φέрте τὸ σιτευτὸ μοσχάρι καὶ σφάξτε τὸ νὰ φᾶμε καὶ νὰ εὐφρανθοῦμε, διότι ὁ γιὸς μου αὐτὸς ἦταν νεκρὸς καὶ ἀναστήθηκε, ἦταν χαμένος καὶ βρέθηκε».

Β' Κορ. 7,10.— «Ἡ κατὰ Θεὸν λύπη προκαλεῖ μετάνοια, ἢ ὁποῖα ὁδηγεῖ σὲ σωτηρία, γιὰ τὴν ὁποῖα κανεὶς δὲν μετανοεῖ».

Ίακ. 5,16.— «Ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα καὶ εὐχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθήσεσθε. Πολὸν ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη».

Α' Ἰω. 12,15.— «Ἐὰν ὁμολογήσωμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, 5 καὶ καθαρῖσει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας».

Α' Ἰω. 2,1.— «Τεκνία, ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμαρτάνητε. Καὶ ἐάν τις ἁμάρτη, Παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν Πατέρα Ἰησοῦν Χριστόν».

Μ. Βασιλείου, Ὁμιλία περὶ νηστείας.— Ἐκακώθημεν διὰ 10 τῆς ἁμαρτίας, ἰαθῶμεν διὰ τῆς μετανοίας. Μετάνοια δὲ χωρὶς νηστείας ἀργή.

Τοῦ ἰδίου, εἰς τὸ «Πρόσεχε σεαυτῷ».— Πρόσεχε σεαυτῷ, ἵνα κατὰ ἀναλογίαν τοῦ πλημμελήματος καὶ τὴν ἐκ τῆς θεραπείας βοήθειαν καταδέξῃ. Μέγα καὶ χαλεπὸν τὸ ἁμάρτημα; 15 πολλή σοι χρεία τῆς ἐξομολογήσεως, δακρῦων πλείστων, συντόνου τῆς ἀγρυπνίας, ἀδιαλείπτου νηστείας. Κοῦφον καὶ φορητὸν τὸ ἁμάρτημα; Ἐξισαζέσθω καὶ ἡ μετάνοια.

Τοῦ ἰδίου.— Εὐχῆς ἀξιὸν ἐστὶ μὴ προσάψασθαι τοῦ κακοῦ. Δεύτερος πλοῦς εὐθὺς μετὰ τὴν πείραν, ὥσπερ ἰοβόλου πληγὴν 20 ἀποφεύγειν. Ἐὰν κατὰ συναρπαγὴν τοῦ ἐχθροῦ ἐδέξω τῇ ψυχῇ βούλημα ἀσεβείας, μὴ στήῃ ἐπὶ τῆς ἁμαρτίας. Εἰ δὲ καὶ τοῦτο πέπονθας, μὴ ἐνιδρυνθῆς τῷ κακῷ.

Τοῦ ἰδίου, Εἰς Ψαλμὸν 33.— Ἀμήχανον ἄψασθαι τοῦ ἀγαθοῦ, μὴ ἀποστάντα πρότερον παντελῶς καὶ ἐκνεύσαντα τοῦ κα- 25 κοῦ.

Τοῦ ἰδίου, Ὅροι κατὰ Πλάτους.— Εἰ πλῆθος οἰκτιρμῶν Θεοῦ ἀριθμῆσαι καὶ μέγεθος ἐλέους αὐτοῦ μετρηῆσαι δυνατόν, ἐν συγκρίσει πλήθους καὶ μεγέθους ἁμαρτημάτων, ἐν ἀπογνώσει γινέσθω ὁ δράσας τὴν ἁμαρτίαν. Εἰ δὲ ταῦτα μὲν, ὡς εἰκός, 30 καὶ μέτρῳ ὑποβάλλεται καὶ ἀριθμητὰ εἶναι συμβαίνει, Θεοῦ δὲ ἔλεος μετρηῆσαι καὶ οἰκτιρμοὺς ἀριθμῆσαι ἀδύνατον, οὐκ ἀπο-

Ίακ. 5,16.— «Νὰ ἔξομολογεῖσθε τὶς ἁμαρτίες σας ὁ ἕνας στὸν ἄλλο καὶ νὰ προσεύχεσθε ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλον, γιὰ νὰ θεραπευθεῖτε. Ἡ προσευχὴ τοῦ δικαίου ποὺ συνοδεύεται ἀπὸ ἔργα ἔχει μεγάλη δύναμη».

Α' Ἰω. 1,9.— «Ἐὰν ὁμολογήσουμε τὶς ἁμαρτίες μας, θὰ μᾶς καθαρῖσει ἀπὸ κάθε ἀδικία».

Α' Ἰω. 2,1.— «Παιδιά μου, αὐτὰ σᾶς τὰ γράφω γιὰ νὰ μὴ ἁμαρτάνετε. Ἄλλὰ ἔὰν κάποιος ἁμαρτήσῃ, ἔχουμε Παράκλητο στὸν Πατέρα τὸν Ἰησοῦ Χριστό».

Μ. Βασιλείου, Ὁμιλία περὶ νηστείας.— Κακοποιηθήκαμε μὲ τὴν ἁμαρτία· ἄς θεραπευθοῦμε μέσω τῆς μετάνοιας. Μετάνοια ὁμως χωρὶς νηστεία εἶναι χωρὶς ἀποτέλεσμα.

Τοῦ ἰδίου, Εἰς τὸ «Πρόσεχε σεαυτῷ».— «Πρόσεχε τὸν ἑαυτό σου, ὥστε ἀνάλογα μὲ τὸ ἁμάρτημά σου νὰ δεχθεῖς καὶ τὴ βοήθεια τῆς θεραπείας. Εἶναι μεγάλο καὶ φοβερὸ τὸ ἁμάρτημά σου; Τότε ἔχεις μεγάλη ἀνάγκη ἔξομολογήσεως, πάρα πολλὰ δάκρυα, ἔντονη ἀγρυπνία καὶ ἀσπμάτητη νηστεία. Εἶναι ἑλαφρὸ καὶ ὑποφερτὸ τὸ ἁμάρτημά σου; Ἴση πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἡ μετάνοια.

Τοῦ ἰδίου.— Εὐχῆς ἔργο εἶναι νὰ μὴ δοκιμάσει κανεὶς τὸ κακό. Δεύτερη προσπάθεια μετὰ τὴ δοκιμὴ εἶναι νὰ τὸ ἀποφεύγῃ σὰν νὰ εἶναι φαρμακερὴ πληγὴ. Ἐὰν ἀπὸ γοητεία τοῦ ἐχθροῦ δέχθηκες στὴν ψυχὴ σου ἐπιθυμία ἀσεβῆ, νὰ μὴ σταθεῖς στὴν ἁμαρτία. Ἄλλὰ ἔὰν τὸ ἔπαθες κ' αὐτό, νὰ μὴ μείνεις κολλημένος στὸ κακό.

Τοῦ ἰδίου, Εἰς τὸν 33ον Ψαλμόν.— Εἶναι ἀδύνατο νὰ προσκολληθεῖ κανεὶς στὸ καλό, ἔὰν προηγουμένως δὲν ἀπομακρυνθεῖ καὶ δὲν ἀπαρνηθεῖ τελείως τὸ κακό.

Τοῦ ἰδίου.— Ἐὰν εἶναι δυνατὸ νὰ ἀριθμήσῃ κανεὶς τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρισμῶν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ μετρήσῃ τὸ μέγεθος τῆς εὐσπλαγχνίας του, σὲ σύγκριση μὲ τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἁμαρτημάτων, θὰ πρέπει νὰ ἀπογοητευθεῖ αὐτὸς ποὺ ἔκανε τὴν ἁμαρτία. Ὅμως, ἔὰν αὐτὰ, ὅπως εἶναι φυσικό, καὶ μετροῦνται καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ ἀριθμηθοῦν, ἔνῳ εἶναι ἀδύνατο νὰ μετρήσῃ κανεὶς τὴν εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ ἀριθμήσῃ τοὺς οἰκτιρισμοὺς του, δὲν εἶναι καιρὸς ἀπόγνωσης, ἀλλὰ ἐπίγνωσης τῆς εὐσπλαγχνίας καὶ

γνώσεως καιρός, ἀλλ' ἐπιγνώσεως ἐλέους καὶ καταγνώσεως ἀμαρτημάτων, ὧν ἡ ἄφεσις πρόκειται ἐν τῷ αἵματι τοῦ Κυρίου.

Ἰω. Χρυστόμου, Πρὸς μοναχὸν ἐκπεσόντα.— Εἴ τις ἐλπὶς ὑπολείπεται σοι, ἀδελφέ, σωτηρίας· εἴ τις βραχεῖα μνήμη περὶ 5 Θεόν· εἴ τις πόθος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν· εἴ τις φόβος τῶν τεθησαυρισμένων κολάσεων τοῖς ἀμετανοήτοις, ἀνάνηψον ταχέως· ἔπαρον τοὺς ὀφθαλμοὺς σου εἰς τὸν οὐρανόν· ἐλθὲ εἰς συναίσθησιν. Παῦσαι ἀπὸ τῆς πονηρίας σου· ἀπόσεισαι τὴν περιχυθεῖσάν σοι μέθην. Ἐπανάστα τῷ καταβαλόντι σε. Μνήσθητι τοῦ οἰ- 10 κτρμοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅτι θεραπεύει ἐλαίῳ καὶ οἴνῳ. Μὴ ἀπελπίσης τὴν σωτηρίαν. Ἀνάλαβε τὴν μνήμη τῶν γεγραμμένων, «μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται, καὶ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει;». Ὁ πεπληγὼς θεραπεύεται, ὁ θηριάλωτος περιγίνεται, ὁ ἐξομολογούμενος οὐκ ἀποβάλλεται· οὐ θέλει γὰρ ὁ Θεὸς τὸν θάνατον τοῦ 15 ἀμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι καὶ σωθῆναι. Μὴ ὡς εἰς βάθος κακῶν ἐμπεσὼν καταφρονήσης. Καιρὸς ἀνοχῆς ἐστὶ, καιρὸς μακροθυμίας, καιρὸς ἰάσεως, καιρὸς διορθώσεως. Ὡλίσθησας; Ἐξέγειραι. Ἥμαρτες; Ἡσύχασον. Μὴ στῆς ἐν ὁδῷ ἀμαρτωλῶν, ἀλλ' ἀποπήδησον. Ὅτε γὰρ ἀποστραφεῖς στενάζεις, τότε 20 σωθήσῃ. Ἔστι γὰρ ἐκ πόνων ὑγεία καὶ ἐξ ἰδρώτων σωτηρία· ἔστι σωτηρία, ἔστι διόρθωσις. Θάρσει, μὴ ἀπελπίσης. Οὐκ ἔστι νόμος δικάζων, καὶ χωρὶς οἰκτιρμῶν θάνατον καταδικάζων, ἀλλὰ χάρις πολιτευομένη, ἀναβαλλομένη τὴν κόλασιν, ἐκδεχομένη τὴν διόρθωσιν. Οὕτω ἐκλείσθησαν αἱ θύραι· ἀκούει ὁ νυμ- 102 25 φίος· οὐ κυριεύει ἡ ἀμαρτία.

Τοῦ ἰδίου, Εἰς ἕτερον μοναχὸν ἐκπεσόντα.— Οὐ πέπτωκεν ὁ τῆς ἰσχύος πύργος, ἀδελφέ· οὐκ ἐμωμήθη τὰ τῆς ἐπιστροφῆς φάρμακα· οὐκ ἀπεκλείσθη τοῦ καταφευκτηρίου ἡ πόλις. Μὴ τῷ βάθει τῶν κακῶν ἐναπομείνης. Μὴ χρήσης σεαυτὸν τῷ ἀν- 30 θρωποκτόνῳ· οἶδε γὰρ ἀνορθοῦν κατερραγμένους ὁ Κύριος.

ἀποδοκιμασίας τῶν ἁμαρτημάτων, τῶν ὁποίων ἡ συγχώρησις δρι-
σκείται στὸ αἷμα τοῦ Κυρίου.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Πρὸς μοναχὸν ἐκπεσόντα.— Ἐὰν σοῦ ἔμει-
νε, ἀδελφέ, κάποια ἐλπίδα σωτηρίας· ἐὰν θυμᾶσαι ἔστω καὶ λίγο
τὸν Θεό· ἐὰν ἔχεις κάποιο πόθο γιὰ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ· ἐὰν φοβᾶ-
σαι ἔστω καὶ λίγο τὶς τιμωρίες πού περιμένουν τοὺς ἀμετανόητους,
σύνελθε γρήγορα· σήκωσε τὰ μάτια σου στὸν οὐρανό· ἔλα σὲ ἐπί-
γνωσι. Πᾶψε τὴν κακία σου· τίναξε ἀπὸ πάνω σου τὴ μέθη πού σὲ
ἔχει ἀγκαλιάσει. Ἐπαναστάτησε ἐναντίον αὐτοῦ πού σὲ νίκησε.
Θυμήσου τὴν εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ, ὅτι θεραπεύει μὲ λάδι καὶ
κρασί. Μὴ χάνεις τὴν ἐλπίδα σωτηρίας. Θυμήσου αὐτὰ πού εἶναι
γραμμένα· «μήπως αὐτὸς πού πέφτει δὲν σηκώνεται, καὶ ἐκεῖνος
πού φεύγει δὲν ἐπιστρέφει;»¹⁴⁰. Ὁ πληγωμένος θεραπεύεται, αὐτὸς
πού ἔχει συλληφθεῖ ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία διασώζεται, ὁ ἔξομολο-
γούμενος δὲν διώχεται· διότι «ὁ Θεὸς δὲν θέλει τὸν θάνατο τοῦ ἁ-
μαρτωλοῦ, ὅσο θέλει τὸ νὰ ἐπιστρέφει καὶ νὰ σωθεῖ»¹⁴¹. Νὰ μὴ τὸν
περιφρονήσεις, σὰν νὰ ἔχεις πέσει σὲ βαθὺ λάκκο κακῶν. Ὑπάρχει
καιρὸς ἀνοχῆς, καιρὸς μακροθυμίας, καιρὸς θεραπείας, καιρὸς
διορθώσεως. Γλίστρησες; Σήκω ἐπάνω. Ἀμάρτησες; Ἡσύχασε. Μὴ
στέκεσαι σὲ δρόμο ἁμαρτωλῶν, ἀλλ' ἀπομακρύνσου. Διότι ὅταν
ἐπιστρέψεις καὶ στενάξεις, τότε θὰ σωθεῖς. Καθόσον ἡ ὑγεία κατο-
ρθώνεται μέσα ἀπὸ πόνους καὶ ἡ σωτηρία μέσα ἀπὸ ἰδρώτα. Ὑπάρ-
χει σωτηρία, ὑπάρχει διόρθωσι. Ἔχε θάρρος, μὴν ἀπελπίζεσαι.
Δὲν ὑπάρχει νόμος πού δικάζει, καὶ καταδικάζει σὲ θάνατο ἀνελέ-
ητα, ἀλλὰ χάρις πού δίνεται ἐλεύθερα, πού ἀναβάλλει τὴν τιμωρία,
πού περιμένει τὴ διόρθωσι. Δὲν ἔκλεισαν ἀκόμα οἱ πόρτες· ὁ νυμ-
φίος ἀκούει· δὲν κυριαρχεῖ ἡ ἁμαρτία.

Τοῦ ἰδίου, Εἰς ἕτερον μοναχὸν ἐκπεσόντα.— Δὲν ἔπεσε ὁ πύρ-
γος τῆς δυνάμεως, ἀδελφέ· δὲν ἀχρηστεύθησαν τὰ φάρμακα τῆς
ἐπιστροφῆς· δὲν ἀποκλείστηκε ἡ πόλις τοῦ καταφυγίου. Μὴ παρα-
μένεις στὸ δάθος τῶν κακῶν. Μὴ γίνεις ἔρμαιο τοῦ ἀνθρωποκτό-
νου· διότι ὁ Κύριος γνωρίζει ὃ ἀνορθώνει τοὺς κατεστραμμένους».

140. Ἰερ. 8, 4.

141. Ἰεζ. 33, 11.

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὴν Ἑξαήμερον, ὁμιλ. 5.— Μηδεὶς ἐν κακίᾳ διάγων ἑαυτὸν ἀπογινωσκέτω, εἰδὼς ὅτι γεωργία μὲν τῶν φυτῶν τὰς ποιότητας μεταβάλλει, ἡ δὲ κατ' ἀρετὴν τῆς ψυχῆς ἐπιμέλεια δυνατὴ ἐστὶ παντοδαπῶν ἀρρωστημάτων ἐπι-
5 κρατῆσαι.

Γρηγ. Θεολόγου, Λόγος ΜΒ', Ἀποχαιρετιστήριος παρουσία 150 ἐπισκ.— Οὐχὶ μετάθεσις τοῦ κακοῦ τὸ αἰσχρὸν ἔχει, ἀλλ' ἡ τοῦτου τήρησις τὴν ἀπώλειαν.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος Μ', Εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα.— Μὴ ἀπαγο-
10 ρεύσης ἐξαγορευσαί σου τὴν ἁμαρτίαν, ἵνα τὴν ἐκεῖθεν αἰσχύνῃ τῇ ἐνταῦθα φύγῃς, ἐπειδὴ μέρος καὶ τοῦτο τῆς ἐκεῖσε κακοπαθείας, καὶ δείξεις ὅτι τὴν ἁμαρτίαν ὄντως μεμίσηκας, παραδειγματίσας αὐτὴν, καὶ θριεμβεύσας ὡς ἀξίαν ὕβρεως.— Οὐδενὶ ἄλλῳ, ὡς κακοπαθείᾳ Θεὸς θεραπεύεται καὶ δάκρυσι τὸ φιλάν-
15 θρωπον ἀντιδίδοται.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος ΛΘ', Εἰς τὰ ἅγια Φῶτα.— Οὐδενὶ τοσοῦτον χαίρει ὁ Θεός, ὅσον ἀνθρώπου διορθώσει καὶ σωτηρίᾳ.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος ΙΣΤ', Εἰς τὴν πληγὴν τῆς χαλάξης.— Σπείρωμεν ἐν δάκρυσιν, ἵνα ἐν ἀγαλλιᾷσει θερίσωμεν. Γε-
20 νώμεθα Νινευῖται, μὴ Σοδομίται. Θεραπεύσωμεν τὴν κακίαν, μὴ τῇ κακίᾳ συντελεσθῶμεν. Ἀκούσωμεν Ἰωῶνᾶ κηρῦσσοντος, μὴ πυρὶ καὶ θείῳ κατακλωσθῶμεν.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Εἰς Θεόδωρον ἐκπεσόντα, 1,3.— Εἰ μὲν πάθος ἦν ἡ ὄργη τοῦ Θεοῦ, καλῶς ἂν τις ἀπέγνων, ὡς οὐ
25 δυνάμενος λοιπὸν σβέσαι τὸν φλόγα, ἦν διὰ τῶν τοσοῦτων ἀνῆψε κακῶν. Ἐπειδὴ δὲ ἀπαθὲς τὸ Θεῖον, κἂν κολάζῃ, κἂν τιμωρῆται, οὐ μετ' ὄργῆς τοῦτο ποιεῖ, μετὰ φιλανθρωπίας δὲ καὶ κηδεμονίας πολλῆς, θαρρεῖν σφόδρα καὶ πεποιθῆναι χρὴ τῇ τῆς μετανοίας δυνάμει.

Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π., 1,3.— Κἂν μὴ πᾶσαν ἐπιδείξῃ τὴν μετανοίαν, οὐδὲ τὴν βραχεῖαν καὶ πρὸς ὀλίγον γεγεννημένην παραπέμπεται, ἀλλὰ καὶ ταύτης πολλὴν τίθησι τὸν μισθὸν ὁ Θεός.

Τοῦ ἰδίου, ὁπ. π., 1,13.— Οὐ χρόνου ποσότητι, διαθέσει δὲ ψυχῆς μετάνοια κρίνεται.

Μ. Βασιλείου, Εἰς τὴν Ἑξαήμερον, ὁμιλ. 5.— Κανένas ἀπὸ αὐτοὺς πὺ ζοῦν μέσα στὴν ἁμαρτία νὰ μὴν ἀποθαρρύνεται γιὰ τὸν ἑαυτό του, γνωρίζοντας ὅτι ἡ γεωργία μεταβάλλει τὴν ποιότητα τῶν φυτῶν, ἐνῶ ἡ καλλιέργεια τῆς ψυχῆς στὴν ἀρετὴ εἶναι ἰκανὴ νὰ θεραπεύσει κάθε εἶδους ἀρρώστια.

Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος ΜΒ', Ἀποχαιρετιστήριος παρουσία 150 ἐπισκόπων.— Δὲν περιέχει ἡ μετάθεσις τοῦ κακοῦ κατὰ τὸ αἰσχρό, ἀλλὰ ἡ διατήρησή του ὁδηγεῖ στὴν ἀπώλεια.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος Μ', Εἰς τὸ ἅγιον Βάπτισμα.— Μὴ παραλείψεις νὰ ἐξομολογηθεῖς τὴν ἁμαρτία σου, ὥστε μὲ τὴν ἐδώ ντροπὴ ν' ἀποφύγεις τὴ μελλοντικὴ, διότι καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ μέρος τῆς ἐκεῖ κακοπάθειας, καὶ νὰ δείξεις ὅτι μίσησες πραγματικὰ τὴν ἁμαρτία, διαπομπεύοντάς τὴν καὶ ἐπιτυχάνοντας θρίαμβο ἐναντίον τῆς, ἐπειδὴ εἶναι ἄξια ταπείνωσης.— Μὲ τίποτε ἄλλο δὲν ἐξευμενίζεται ὁ Θεός, ὅσο μὲ τὴν κακοπάθησι, καὶ μὲ δάκρυα ἀνταποδίδει τὴ φιλανθρωπία του.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος ΛΘ', Εἰς τὰ Φῶτα.— Μὲ τίποτε δὲν χαίρεται τόσο πολὺ ὁ Θεός, ὅσο μὲ τὴ διόρθωσι καὶ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος 16, Εἰς τὴν πληγὴν τῆς χαλάζης.— Ἄς σπείρουμε μὲ δάκρυα, γιὰ νὰ θερίσουμε μὲ χαρά. Ἄς γίνουμε Νινευῖτες καὶ ὄχι Σοδομίτες. Ἄς θεραπεύσουμε τὴν κακία, γιὰ νὰ μὴ καταστραφῶμε μαζί μὲ τὴν κακία. Ἄς ἀκούσουμε τὸν Ἰωῶνᾶ πὺ κηρύσσει, γιὰ νὰ μὴ καταποντιστοῦμε μὲ φωτιὰ καὶ θειάφι.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Εἰς Θεόδωρον ἐκπεσόντα, Λόγος Α', 3.— Ἐὰν ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ ἦταν πάθος, θὰ μπορούσε δίκαια κάποιος νὰ φτάσει σὲ ἀπόγνωσι, ἐπειδὴ δὲν μπορεῖ νὰ σῆσει τὴ φλόγα πὺ ἄναψε μὲ τὰ τόσα κακά. Ἐπειδὴ ὁμως ὁ Θεός εἶναι ἀπαθής, καὶ ὅταν κολάζει, καὶ ὅταν τιμωρεῖ, δὲν τὸ κάνει αὐτὸ μὲ ὀργή, ἀλλὰ μὲ φιλανθρωπία καὶ μεγάλη φροντίδα, πρέπει νὰ ἔχουμε μεγάλη ἐμπιστοσύνη καὶ πίστις στὴ δύναμι τῆς μετάνοιας.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π., Λόγος Α', 3.— Καὶ ἂν ἀκόμα δὲν ἐπιδείξεις ὅλη τὴ μετάνοια, οὔτε τὴν παραμικρὴ, πὺ ἔγινε γιὰ λίγο, τὴν ἀπορρίπτει ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ γι' αὐτὴν δίνει μεγάλη ἀνταμοιβή.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π., 13.— Ἡ μετάνοια δὲν κρίνεται ἀπὸ τὴ χρονικὴ τῆς διάρκειας, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ διάθεσι τῆς ψυχῆς.

Τοῦ ἰδίου, *δπ. π., 1,5.*— Ὁ μετανοήσας ἐφ' οἷς ἔπραξε δεινοῖς, κἂν μὴ τῶν ἀμαρτημάτων ἀξίαν ἐπιδείξεται τὴν μετανοίαν, καὶ αὐτῆς ταύτης ὁμοῦς ἐξεῖ τὴν ἀνταπόδοσιν.

Τοῦ ἰδίου, *Ὁμιλ. Α' εἰς Ψαλμὸν 50.*— Ὅταν ἀμάρτης, μὴ ἀπογνῶς σεαυτοῦ, ἀλλὰ παρ' αὐτὰ ἐπὶ τὴν ἀνάστασιν δράμε. Μὴ εἶπης πρὸς σεαυτόν· Οἴμοι, ἀπωλόμην! ἐπόρνευσα, ἐμοίχευσα, ἐφόνευσα. Ἔχεις σωτηρίας λιμένα διακρουόμενον τὴν ἀμαρτίαν. Ὅταν γὰρ ἴδω τὸν τοιοῦτον δεξάμενον τραύματα καὶ διασπαραττόμενον, εὐθέως ἐπὶ τὴν μετάνοιαν τρέχω καὶ παρ-
 10 ρησιάζομαι δακρῦων πηγὰς ἐκχέων. Πολλοὶ πολλακίς, καὶ ἄνδρες καὶ γυναικες, περιέπεσον χαλεπῶ νοσήματι καὶ ἀνιάτω. Δάκρυα ἐξεχύθη, φάρμακα ἀνηλώθη, ἰατρικὴ ἠπόρησε τέχνη· κάλλος ἐμαράνθη, τὸ σῶμα ἀπηγόρευται. Περιέρχεται λοιπὸν ἡ γυνή· Ποῦ ἀπέλθω; τί ποιήσω; Χρήματα ἀνήλωσα, ἰατροῦς
 15 ἐκάλεσα, φάρμακα ἀνηλώθη, μένει τὸ νόσημα, οὐκ εἶκει τὸ ἔλκος. Πολλακίς συνέβη τινὰ τῶν ἐπισκεπτομένων εἰπεῖν, ὅτι Κἀγὼ τοιοῦτω πάθει περιέπεσα, καὶ ὁ δεῖνα ἢ ἡ δεῖνα περιέθηκέ μοι φάρμακον, καὶ ἀπήλλαξέ με τοῦ νοσήματος. Εἶτα παρακαλεῖ· Δειξόν μοι τὴν γυναικα. Ἀπελθε ἐπὶ τὸν στενωπόν,
 20 ἐρώτησον τόνδε καὶ τήνδε· οὐ χρεῖα καμάτου· οὐ χρεῖα πόνου, οὔτε ὑπερβῆναί σε τὸ πρόθυρον ἀναγκαῖον, ἀλλ' ἐνταῦθα ἐστῶτα δέξασθαί σε τὸ φάρμακον.

Ὅτω καὶ ὁ Δαβὶδ νέος ὢν ὄριμον τὸν καρπὸν τῆς ἀρετῆς ἐκτήσατο. Ἦλθεν οὖν ὁ Σαμουὴλ πρὸς τὸν Ἰεσσαὶ εὐμοιρίαν
 25 σωμαίων περιβεβλημένον, ἔχων τὸ κέρας ἔνθα τὸ ἔλαιον ἦν τὸ ἅγιον. Καὶ τί φησιν; Ἔπεμψέ με ὁ Θεὸς ποιῆσαι βασιλέα ἓνα τῶν υἱῶν σου. Ὁ Ἰεσσαὶ ἀκούσας βασιλέα, νομίσας ἐκεῖνο ἐπιτήδειον εἶναι τὸ ἀξίωμα τῶ μείζονι, ἅγειν τὸν πρῶτον υἱόν. Τί οὖν ὁ προφήτης; Πάραγε αὐτόν, οὐκ ἠδόκησεν ἐν αὐτῶ ὁ
 30 Θεός. Ἄγει τὸν δεῦτερον· οὐδὲ οὗτος· τὸν τρίτον, οὐδαμῶς· τὸν τέταρτον, τὸν πέμπτον· ἀνηλώθη ὁ χορὸς τῶν παίδων, καὶ ὁ ζητούμενος οὐχ ἠρίσκετο. Λέγει αὐτῶ· Ἔχεις ἄλλον; Ἠσχύνθη ὁ πατήρ. Ἔχω ἓνα, φησί, μικρὸν εὐτελεῖ ποιμένα. Ἀνθρω-

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 5.— Ἐκεῖνος πού μετανόησε γιὰ τὰ κακὰ πού ἔκανε, καὶ ἂν ἀκόμα δὲν ἐπειδεῖξει μετάνοια ἀνάλογη πρὸς τὰ ἁμαρτήματά του, ὅπωςδήποτε ὅμως θὰ ἔχει τὴν ἀνταπόδοση γι' αὐτὴ του τὴ μετάνοια.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Ὁμιλ. Α' εἰς τὸν 50ον Ψαλμόν.— Ὅταν ἁμαρτήσεις, μὴ ἀπογοητευθεῖς, ἀλλ' ἀμέσως τρέξε στὴν ἀνάστασι. Μὴ πείς στὸν ἑαυτό σου· Ἀλλοίμονο, χάθηκα! Πόρνευσα, μοίχευσα, σκότωσα. Ἔχεις λιμάνι σωτηρίας πού ἀποκροῦει τὴν ἁμαρτία. Διότι, ὅταν βλέπω αὐτὸν πού δέχθηκε τραύματα νὰ σπαράσσεται, ἀμέσως τρέχω στὴ μετάνοια καὶ παίρνω θάρρος χύνοντας ποτάμια δάκρυα. Πολλές φορές πολλοὶ, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἔπασαν σὲ φοβερὴ καὶ ἀθεράπευτη ἀρρώστια. Χύθηκαν δάκρυα, ξοδεύτηκαν φάρμακα, ἡ ἰατρικὴ τέχνη στάθηκε ἀνήμπορη· ἡ ὁμορφιὰ μαράθηκε, τὸ σῶμα ἐξασθένησε. Περιέρχεται τότε ἡ γυναῖκα ἐδῶ κι' ἐκεῖ, λέγοντας· Πού νὰ πάω; τί νὰ κάνω; Ξόδεψα χρήματα, κάλεσα γιατροὺς, καταναλώθηκαν φάρμακα, ἀλλ' ἡ ἀρρώστια παραμένει, ἡ πληγὴ δὲν φεύγει. Πολλές φορές συνέβη κάποιος ἀπὸ αὐτοὺς πού τὴν ἐπισκέπτονται νὰ πεῖ· Κι' ἐγὼ εἶχα περιπέσει σ' αὐτὴ τὴν ἀσθένεια καὶ ὁ τάδε ἢ ἡ τάδε μοῦ ἔβαλε ἓνα φάρμακο καὶ μὲ ἀπάλλαξε ἀπὸ τὴν ἀρρώστια. Τότε ἡ ἀσθενὴς παρακαλεῖ· Δεῖξε μου τὴ γυναῖκα. Πήγαινε στὴν πάροδο, ρώτησε αὐτὸν καὶ ἐκείνον· δὲ χρειάζεται κόπος οὔτε πόνος, οὔτε εἶναι ἀνάγκη νὰ ξεπεράσεις τὴν ἐξώπορτα, ἀλλὰ μένοντας ἐδῶ θὰ λάβεις τὸ φάρμακο.

Ἔτσι καὶ ὁ Δαβὶδ, ἐνῶ ἦταν νέος ἀπόκτησε ὠρимо τὸν καρπὸ τῆς ἀρετῆς. Πῆγε λοιπὸν ὁ Σαμουὴλ στὸν Ἰεσσαί, ὁ ὁποῖος περιστοιχιζόταν ἀπὸ πολλὰ σώματα, κρατώντας τὸ κεράτινο δοχεῖο μὲ τὸ ἅγιο ἔλαιο. Καὶ τί λέει; Μὲ ἔστειλε ὁ Θεὸς νὰ κάνω βασιλιά ἓναν ἀπὸ τοὺς γιούς σου. Ὁ Ἰεσσαί ἀκούοντας βασιλιά, νόμισε ὅτι τὸ ἀξίωμα αὐτὸ εἶναι κατάλληλο γιὰ τὸν μεγαλύτερον, φέρνει τὸν πρῶτο γιό του. Τί λοιπὸν λέει ὁ προφήτης; Πᾶρτον αὐτόν, δὲν ἄρесе στὸν Θεό. Φέρνει τὸν δεύτερον οὔτε αὐτός. Τὸν τρίτον, οὔτε τὸν τέταρτον, τὸν πέμπτον· τελείωσε ὁ ἀριθμὸς τῶν παιδιῶν, καὶ αὐτὸν πού ζητοῦσε δὲν βρέθηκε. Τοῦ λέει· Ἔχεις ἄλλον; Νιτράπηκε ὁ πατέρας. Ἔχω ἓναν, λέει, μικρὸ εὐτελεῖ βοσκοῦ. Ὁ ἄνθρωπος ἐξου-

πος ἐξουθενεῖ, ἀλλ' ὁ Θεὸς στεφανοῖ. Ἄνθρωπος γὰρ εἰς πρόσωπον ὄψεται, Θεὸς δὲ εἰς καρδίαν. Μὴ γὰρ πολυσαρκίαν ζητοῦμεν ψυχῆς; Εὐγένειαν ποθοῦμεν. Οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Θεός, Ἄπελθε, χρίσον μοι τὸν Δαβίδ, ἵνα μὴ πάθῃ Δαβίδ, ὅπερ ἔπαθεν Ἰωσήφ. Ὡσπερ γὰρ ἔμαθον ἐκεῖνοι τὸν ζητούμενον βασιλέα, ἐπεβούλευσαν, ἐπολέμησαν, ἐπώλησαν· οὕτω δέος ἦν, μὴ καὶ οὗτοι τοῦτο ἐργάσωνται. Ὡστε ἡ ἀγνοία ἀσφαλείας μήτηρ ἐγένετο. Εἰστήκει ὁ προφήτης ἀπορῶν· δός μοι ἓνα τῶν υἱῶν σου. Οὐκ ἔχω, φησὶν, ἀλλὰ παιδίον μικρὸν ποιμαῖνον τὰ πρόβατα. Οὐχ οὕτως ὄψεται ἄνθρωπος, ὡς ὄψεται Θεός.

Ποῦ οἱ καλλωπιζόμενοι ἐπ' εὐμορφίᾳ ὄψεως; Μὴ μοι λέγε εὐμορφίαν σώματος, ἀλλὰ βλέπε τὸ κάλλος τῆς διανοίας. Τί γὰρ ἐστὶν εὐμορφος γυνή, ἀλλ' ἡ τάφος κεκονιασμένος; Ἐὰν μὴ σώφρων ἦ, κάλλος δὲ ἔχη, βάραθρόν ἐστὶν ὠρυγμένον ἑτέροις, δηλητήριον κατεσκευασμένον. Τοῦτο καὶ νόσω μαραίνεται, καὶ θανάτῳ διακόπτεται· τὸ δὲ κάλλος τῆς ψυχῆς ἀθάνατον μένει καὶ ἀκηλίδωτον. Καὶ τότε τὴν οἰκείαν ὠραιότητα ἐπιδείκνυται, ὅταν παύσῃται τὰ πάθη καὶ ἐν γαλήνῃ γένηται ὁ νοῦς. Ἐὰν οὖν ἴδῃς ἄνδρα ἢ γυναῖκα καλὴν, μὴ θαυμάσῃς, ἐπεὶ καὶ αἱ δρυὲς εἰς ὕψος εἰσὶν ἀνατεταμέναι, καρπὸν οὐκ ἔχουσαι· ἡ δὲ ἄμπελος χαμαὶ συρομένη, ὠριμον ἔχει τὸν καρπὸν τῶν βοτρύων. Τί οὖν βούλει; ἄμπελον ἔχειν ἢ δρῦν; Δῆλον ὅτι ἄμπελον. Ἡ γὰρ δρυς ἐν ὕψει ἐστῶσα, ἀγρίων ἀλόγων ἔχει τροφήν τὸν καρπὸν. Τί μελίττης εὐτελέστερον; Τί βέλτιον; μέλιττα ἢ ταῶς; Ἄνελε ταῶνα, καὶ οὐδὲν ἔβλαψας· ἄνελε μέλιτταν, καὶ πολλὰ χωλεῦει. Ἦλθε τοίνυν ὁ Δαβίδ, εὐρίσκειται τὸ ἐλαιον, καὶ χρίεται ψῆφω Θεοῦ, διακονία δὲ ἀνθρώπου. Ἐπέθηκεν αὐτῷ τὸ κέρας, καὶ ἀντὶ πορφυρίδος καὶ διαδήματος ἐγένετο αὐτῷ. Καὶ ἀπῆλθεν ἔχων τὴν βασιλείαν, οὐ θώρακα, οὐκ ἀσπίδα, οὐδὲ δόρατα περιβεβλημένος, ἀλλὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ψῆφον τὴν πάντων δυνατωτέρα.

θενώνει, ἀλλὰ ὁ Θεὸς στεφανώνει. Διότι ὁ ἄνθρωπος βλέπει τὸ πρόσωπο, ἐνῶ ὁ Θεὸς τὴν καρδιά. Μήπως ζητοῦμε παχυσαρκία ψυχῆς; Εὐγένεια ποθοῦμε. Δὲν τοῦ εἶπε ὁ Θεός, πῆγαινε καὶ χρίσε μου τὸν Δαβίδ, γιὰ νὰ μὴ πάθει καὶ ὁ Δαβίδ αὐτὸ πού ἔπαθε ὁ Ἰωσήφ. Διότι, ὅπως ἐκείνοι ὅταν ἔμαθαν τὸν ἀναζητούμενο βασιλιά, σκέφτηκαν νὰ τοῦ κάνουν κακό, τὸν πολέμησαν καὶ τὸν πούλησαν, ἔτσι ὑπῆρχε φόβος, μήπως κάνουν καὶ αὐτοὶ τὸ ἴδιο. Ὡστε λοιπὸν ἡ ἀγνοία ἐγινε μητέρα τῆς ἀσφάλειας. Στεκόταν ὁ προφήτης ἀπορώνας· δῶσε μου ἕναν ἀπὸ τοὺς γιούς σου. Δὲν ἔχω, λέει, παρὰ ἕνα μικρὸ παιδί πού βόσκει τὰ πρόβατα. Ὁ ἄνθρωπος δὲν βλέπει μὲ τὸν ἴδιο τρόπο πού βλέπει ὁ Θεός.

Ποῦ εἶναι ἐκείνοι πού καμαρώνουν γιὰ τὸ ὁμορφο πρόσωπό τους; Μὴ μοῦ μιλᾷς γιὰ ὁμορφιὰ τοῦ σώματος, ἀλλὰ βλέπε τὴν ὠραιότητα τῆς διάνοιας. Διότι τί εἶναι ἡ ὁμορφή γυναίκα, παρὰ τάφος ἀσβεστωμένος; Ἐὰν δὲν εἶναι συνετὴ καὶ ἔχει ὁμορφιά, εἶναι βάραθρο ἀνοιγμένο γιὰ τοὺς ἄλλους, δηλητήριό ἔτοιμο. Αὐτὸ καὶ μὲ τὴν ἀρρώστια μαραίνεται καὶ μὲ τὸν θάνατο διακόπτεται· ἐνῶ ἡ ὠραιότητα τῆς ψυχῆς μένει ἀθάνατη καὶ ἀκηλίδωτη. Καὶ τότε δείχνει τὴν ὠραιότητά της, ὅταν παύσουν τὰ πάθη καὶ γαληνέψει ὁ νοῦς. Ἐὰν λοιπὸν δεῖς ἄνδρα ἢ γυναίκα ὠραία, νὰ μὴ τὴν θαυμάσεις, γιὰτί καὶ οἱ βαλενιδιᾶς ἐκτείνονται σὲ ὕψος μεγάλο, ἀλλὰ δὲν ἔχουν καρπὸ· ἐνῶ ἡ κληματαριά πού σύρεται στὸ χῶμα ἔχει ὠριμό τὸν καρπὸ τῶν σταφυλιῶν της. Τί θέλεις λοιπὸν; Νὰ ἔχεις κληματαριά ἢ βελανιδιά; Εἶναι φανερὸ ὅτι θέλεις κληματαριά. Διότι ἡ βελανιδιά πού στέκεται ψηλά, ἔχει καρπὸ πού εἶναι τροφή τῶν ἀγρίων ζώων. Τί εἶναι πιὸ ἀσήμαντο ἀπὸ τὴ μέλισσα; Ποιὸ εἶναι καλύτερο; ἡ μέλισσα ἢ τὸ παγῶνι; Σκότωσε τὸ παγῶνι, καὶ δὲν θὰ βλάψεις τίποτε· σκότωσε τὴ μέλισσα καὶ πολλὰ μένουν ἀτελεῖ. Ἦρθε λοιπὸν ὁ Δαβίδ, βρῖσκεται τὸ ἔλαιον, καὶ χρίεται μὲ ἀπόφαση τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀνθρώπου. Ἐβάλε ἐπάνω του τὸ κεράτινο σκεῦος, πού ἀντικατέστησε τὴν πορφυρῆ χλαμύδα καὶ τὸ διάδημα. Καὶ ἔφυγε ἔχοντας τὴ βασιλεία, χωρὶς νὰ εἶναι ντυμένος μὲ θώρακα, οὔτε ἀσπίδα, οὔτε δόρατα, ἀλλ' ἔχοντας τὴν ἐγκριση τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία εἶναι πιὸ δυνατὴ ἀπὸ ὅλα.

Οὗτος δὲ πολέμου καλοῦντος καὶ τῶν πραγμάτων ταρατο-
 μενῶν καὶ τῶν βαρβάρων ἐπιβαινόντων τοῖς Ἰουδαίοις,
 ἀπῆλθεν ἰδεῖν τὴν παράταξιν καὶ τὸν πόλεμον, καὶ ὄρᾳ τὸν βάρ-
 βαρον προσκαλοῦμενον εἰς μονομαχίαν, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα προ-
 5 πηδῆσαι, οὐδὲ ἐξελθεῖν. Ἰδὼν δὲ ὁ Δαβὶδ ἀστράπτοντα τὸν πο-
 λέμιον, ἀφόρητον ὄντα τὸν πόλεμον, τοὺς πολλοὺς ἤδη κατε-
 πτηχότας, λέγει· Τίς ἐστὶν ὁ ἀπερίτμητος οὗτος, ὃς ὠνειδίσει τὴν
 παράταξιν Θεοῦ ζῶντος; Λέγουσι δὲ αὐτῷ· Πόθεν σοι ἡ ἀπό-
 νοια αὐτῆ; Ὁ δέ, Οὐκ ἀπόνοϊαν, ἀλλὰ πίστιν, οὐχ ὑπερηφανίαν,
 10 ἀλλὰ εὐσέβειαν κέκτημαι· οὐ σκοπῶ αὐτοῦ τὸ μέγεθος, ἀλλὰ
 τὴν ἐρμημίαν τῆς ψυχῆς· οὐ βλέπω ὅτι μέγα τὸ πλοῖον, ἀλλ' ὅτι
 κυβερνήτην οὐκ ἔχει· οὐ δέδοικα αὐτόν· ἐθχρὸς γὰρ ἐστὶ τοῦ
 Θεοῦ. Ποίοις ὄπλοις θαρρεῖς, ὁ Δαβὶδ; Οὐ σαρκίνοις, φησὶν,
 ἀλλὰ πνευματικοῖς· τὰ γὰρ ὄπλα ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλὰ πνευ-
 15 ματικά. Ἀκούουσιν οὖν τινες καὶ εἰσήγαγον αὐτόν πρὸς τὸν βα-
 σιλῆα καθήμενον, κατεπτηχότα, τρέμοντα. Καὶ λέγει πρὸς αὐ-
 τόν· Ἴνα τί προσέπεσε τὸ πρόσωπον τοῦ κυρίου μου καὶ ἐν τῇ
 εὐημερίᾳ τὴν δουλείαν ὁμολογεῖ; Τίς ἐστὶν οὗτος; οὐχὶ πορευ-
 σομαι καὶ ἀφελῶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ; Τί οὖν ὁ βασιλεὺς; Καὶ
 20 πῶς δύνασαι; οὐ παιδάριον εἶ μικρόν, αὐτὸς δὲ πολεμιστῆς ἐκ
 νεότητος αὐτοῦ. Μὴ βλέπε, φησὶν, τὰ ὀρώμενα, ἀλλὰ τὰ νοού-
 μενα. Τί οὖν; ἀπίστεϊ ὁ βασιλεὺς· ἀναγκάζεται λοιπὸν τὰ κατορ-
 θώματα αὐτοῦ εἰπεῖν.

Παιδίον ἤμην, φησὶν, μικρόν, ποιμαῖνον τὰ πρόβατα τοῦ
 25 πατρός μου, καὶ ὅταν ἤρχετο ὁ λέων ἢ ἄρκτος καὶ ἐλάμβανον
 πρόβατον τῆς ποιμνῆς, ἐξεπορευόμην ὀπίσω αὐτῶν καὶ ἐξέ-
 σπασα ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ ἐπάτασσον τὸν λέοντα καὶ
 τὴν ἄρκτον· καὶ ἔσται οὗτος ὡς ἐν τῶν θηρίων ἐκείνων. Καὶ
 εἶπε Σαοὺλ πρὸς Δαβὶδ· Πορευοῦ καὶ ὁ Κύριος μετὰ σοῦ.
 30 Ἐδωκε δὲ αὐτῷ ὁ βασιλεὺς τὰ ὄπλα· ὁ δὲ οὐκ ἠδύνατο βαστά-
 σαι, ὅτι οὐ συνεχώρει τοῦτο ὁ Θεός, ἵνα γυμνὸς νικήσῃ, ἵνα μὴ

Αὐτός, ἐνῶ ἄρχιζε πόλεμος καὶ ἡ κατάστασις ἦταν ταραγμένη καὶ οἱ βάρβαροι ἐπιτίθονταν στοὺς Ἰουδαίους, πῆγε νὰ δεῖ τὰ παρατεταγμένα τμήματα καὶ τὸν πόλεμο, καὶ βλέπει τὸν βάρβαρο νὰ προκαλεῖ σὲ μονομαχίαν, καὶ κανέναν δὲν τολμοῦσε νὰ πηδήσει μπροστά, οὔτε νὰ θγεῖ ἀπὸ τὸ τμήμα του. Βλέποντας ὁ Δαβὶδ τὸν ἐχθρὸν νὰ ἀστράφει, τὸν πόλεμον νὰ εἶναι ἀφόρητος καὶ τὸ πλῆθος φοβισμένο, λέει· Ποιὸς εἶναι αὐτός ὁ ἀπερίτμητος, ὁ ὁποῖος περιπαίζει τὴν παράταξιν τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ; Τοῦ λένε· Ἐκείνος ἦρθε ἡ ἀλαζονεία αὐτῆ; Καὶ ἐκεῖνος ἀπάντησε· Δὲν ἔχω ἀλαζονείαν, ἀλλὰ πίστη, ὅχι ὑπερηφάνειαν, ἀλλὰ εὐσέβειαν· δὲν βλέπω τὸ ἀνάστημά του, ἀλλὰ τὴν ἐρημίαν τῆς ψυχῆς του· δὲν βλέπω ὅτι τὸ πλοῖον εἶναι μεγάλο, ἀλλὰ ὅτι δὲν ἔχει κυβερνήτην· δὲν τὸν φοβᾶμαι αὐτόν· διότι εἶναι ἐχθρὸς τοῦ Θεοῦ. Σὲ ποιά ὄπλα βασιλεύεις, Δαβὶδ; Ὅχι σὲ σαρκικά, λέει, ἀλλὰ σὲ πνευματικά¹⁴². διότι τὰ ὄπλα μας δὲν εἶναι σαρκικά, ἀλλὰ πνευματικά. Τὸν ἄκουσαν λοιπὸν μερικοὶ καὶ τὸν ἔφεραν στὸν βασιλεῖα πού καθόταν ζαρωμένοι καὶ τρέμοντες. Καὶ τοῦ λέει· Γιατί κατέπεσε τὸ πρόσωπον τοῦ κυρίου μου καὶ μέσα στὴν εὐημερίαν ὁμολογεῖ τὴν ὑποδούλωσιν; Ποιὸς εἶναι αὐτός; Δὲν θὰ πάω νὰ τοῦ κόψω τὸ κεφάλιν; Τί λέει τότε ὁ βασιλιάς; Καὶ πῶς μορεῖς; Δὲν εἶσαι μικρὸ παιδάκι, καὶ αὐτὸς πολεμιστὴς ἀπὸ τὰ νιάτα του; Μὴ βλέπεις, τοῦ λέει ὁ Δαβὶδ, αὐτὰ πού φαίνονται, ἀλλὰ αὐτὰ πού νοοῦνται. Τί γίνεται στὴ συνέχειαν; Ὁ βασιλιάς δὲν τὸν πιστεύει γι' αὐτὸ ἀναγκάζεται νὰ τοῦ ἀπαριθμήσει τὰ κατορθώματά του.

Ἦμουν μικρὸ παιδί, λέει, καὶ ἔβουκα τὰ πρόβατα τοῦ πατέρα μου, καὶ ὅταν ἐρχόταν λιοντάρη ἢ ἀρκούδα καὶ ἄρπαζαν πρόβατα ἀπὸ τὸ κοπάδι, ἔτρεχα ἀπὸ πίσω τους καὶ τὰ ἀποσποῦσα ἀπὸ τὸ στόμα τους καὶ σκότωναν τὸ λιοντάρη καὶ τὴν ἀρκούδα· θὰ γίνῃ καὶ αὐτὸς ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ θηρία ἐκεῖνα. Τότε εἶπε ὁ Σαουλ στὸν Δαβὶδ· Πήγαινε, καὶ ὁ Κύριος μαζί σου. Τοῦ ἔδωσε μάλιστα ὁ βασιλιάς τὰ ὄπλα· ἀλλὰ ἐκεῖνος δὲν μπορούσε νὰ τὰ σηκώσει, διότι δὲν τὸ ἐπέτρεπε αὐτὸ ὁ Θεός, γιὰ νὰ νικήσῃ ἄσπλος καὶ νὰ μὴ μοιρα-

τὰ ὄπλα συμμερίσθαι τὴν νίκην τῶν κατορθωμάτων, ἵνα μὴ εἶπῃ ὁ βασιλεὺς, Τὰ ὄπλα ἐνίκησαν. Ρίπτει τὰ ὄπλα, ἐνδύεται τὴν πίστιν, ἐξέρχεται γυμνός, κατετεθωρακισμένος τὴν πίστιν· ἐξέρχεται ποιμὴν, καὶ οὐ στρατιώτης. Ἀφήσιν βόλον, ἔπεσεν ὁ ἀλλόφυλος· οὐ τῇ φύσει τοῦ σώματος, ἀλλὰ τῇ δυνάμει τῆς πίστεως τὴν νίκην ἀπενεγκάμενος. Ἔλαβεν αὐτοῦ τὸ ξίφος, ἀπέτεμεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καὶ ἐπληρώθη τὸ γεγραμμένον, ὅτι «ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ συνελήφθη ὁ ἁμαρτωλός». Οὗτος τοίνυν ὁ τοιοῦτος καὶ τηλικοῦτος ἀνὴρ, περὶ οὗ φησὶν ὁ Θεός, «εὗρον Δαβὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαί, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου». Ὡ ἐγκώμιον ὑψηλόν! Ὡ ἀπόδειξις ἀρετῆς! Οὗτος τοίνυν ὁ τῶν θηρίων περιγεγόμενος, ὁ τὸν Γολιάθ ἀποκτείνας, ὁ τὸν λέοντα πνίξας, ὁ τὴν ἄρκτον κρατήσας, ὁ ἐν νεότητι πεπολιωμένος, ὁ μικρὸς τῷ σώματι καὶ ὑψηλὸς τὴν καρδίαν, ὁ ἐν βασιλικῇ στολῇ ἀκρίβειαν μοναζόντων ἐπιδειξάμενος· (ἔλαμπε γάρ, οὐκ ἀπὸ μαργαριτῶν, ἀλλ' ἀπὸ δακρῶν· «Λούσω» γάρ, φησί, «καθ' ἐκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου, ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω»)· οὗτος τοίνυν ὁ τοιοῦτος καὶ τηλικοῦτος ἀνὴρ, ὁ τὴν πνευματικὴν χάριν ἐπισπασάμενος, ὁ τῆς ἀψίδος τῶν οὐρανῶν ἀψάμενος, ὁ τῆς ἄνωθεν ἀπολαύσας ροπῆς, ὁ πολέμους καταλύσας· οὗτος ὁ μέγала καὶ μυρία κατορθώματα κατὰ τοῦ διαβόλου ἐπιδειξάμενος, μετὰ σωφροσύνην, μετὰ ἐπιείκειαν, μετὰ σεμνότητα, ὅτε κατέσχε τὴν βασιλείαν, ὅτε ἐνίκησε μυρίους πολέμους, ὅτε ἔθνη ὑπέταξεν, ἐν μεσημβρίᾳ μέση, μετὰ τὸ ἄριστον, ἀναστὰς ἀπὸ τῆς στιβάδος περιεπάτει, καὶ εἶδε λουομένην γυναῖκα, καλὴν καὶ εὐμορφον· γυναῖκα λουομένην ἐν ὑπερώῳ, γυναῖκα στρατιώτου ὠραίαν. Εἶδεν, ἐπτερώθη τὸ ὄμμα, ἐδέξατο τὸ βέλος.

Ἀκουέτωσαν οἱ περιέργως τὰ ἀλλότρια καταμανθάνοντες· ἀκουέτωσαν, οἱ περὶ τὰ θεάτρα μεμνηότες· οἱ λέγονες, Θεωροῦμεν, οὐδὲν βλαπτόμεθα. Ὁ Δαβὶδ ἐβλάβη, καὶ σὺ οὐ βλάπτῃ; Ἐκεῖνος ἐβλάβη, καὶ σοὶ ἔχω θαρρῆσαι; Ὁ τοσαύτην

στοῦν τὰ ὄπλα τῆ νίκη τῶν κατορθωμάτων, γιὰ νὰ μὴ πεῖ ὁ βασιλιάς, ὅτι τὰ ὄπλα νίκησαν. Πετᾶει τὰ ὄπλα, ντύνεται τὴν πίστη, βγαίνει ἄοπλος, θωρακισμένος καλὰ μὲ τὴν πίστη· βγαίνει βοσκὸς καὶ ὄχι στρατιώτης. Ρίχνει πέτρα, κατέρρευσε ὁ ἀλλόφυλος· τῆ νίκη τὴν κατόρθωσε ὄχι μὲ τὴ διάπλαση τοῦ σώματός του, ἀλλὰ μὲ τὴ δύναμη τῆς πίστεως. Πῆρε τὸ ξίφος του, τοῦ ἔκοψε τὸ κεφάλι καὶ ἐκπληρώθηκε αὐτὸ πού εἶναι γραμμένο, ὅτι «ὁ ἁμαρτωλὸς συνελήφθηκε μὲ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν του»¹⁴³. Αὐτὸς λοιπὸν ὁ τόσο γενναῖος ἄνδρας εἶναι ἐκεῖνος γιὰ τὸν ὁποῖο λέει ὁ Θεός· «βρῆκα τὸν Δαβίδ, τὸν γιὸ τοῦ Ἰεσσαί, ἄνδρα ὅπως τὸν θέλει ἡ καρδιά μου»¹⁴⁴. Πόσο ψηλὸ ἐγκώμο! Ὅποια ἀπόδειξη ἀρετῆς! Αὐτὸς λοιπὸν πού νίκησε τὰ θηρία, αὐτὸς πού σκότωσε τὸν Γολιάθ, αὐτὸς πού ἔπνιξε τὸ λιοντάρι καὶ νίκησε τὴν ἀρκούδα, αὐτὸς ὁ ἀξιόσεβαστος σὺν νᾶτα του, ὁ μικρὸς σὺν τῷ σώμα καὶ ψηλὸς σὺν τῇ καρδίᾳ, αὐτὸς πού μέσα στὴ βασιλικὴ στολὴ ἔδειξε συνέπεια μοναχῶν (διότι ἔλαμπε ὄχι ἀπὸ τὰ μαργαριτάρια, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ δάκρυα, καθόσον λέει, «λούζω κάθε θρόνου τὸ κρεβάτι μου, μὲ τὰ δάκρυά μου βρέχω τὸ στρώμα μου»¹⁴⁵)· αὐτὸς λοιπὸν ὁ τόσο σπουδαῖος ἄνδρας, πού ἀπέσπασε γιὰ τὸν ἑαυτό του τὴν πνευματικὴ χάρη, πού ἄγγιξε τὴν ἀψίδα τῶν οὐρανῶν, πού πέτυχε τὴν οὐράνια συγκατάθεση, πού κατέπαυσε τοὺς πολέμους· αὐτὸς πού ἐπέδειξε μεγάλα καὶ πάρα πολλὰ κατορθώματα ἐναντίον τοῦ διαβόλου, μετὰ ἀπὸ σύνεση, μετὰ ἀπὸ καλωσύνη, μετὰ ἀπὸ σεμνότητα, ὅταν κατέλαβε τὴ βασιλεία, ὅταν νίκησε σὲ μύριους πολέμους, ὅταν ὑπέταξε ἔθνη, μέρα μεσημέρι, μετὰ τὸ γεῦμα, καθὼς σηκώθηκε ἀπὸ τὸ στρώμα καὶ περπατοῦσε, εἶδε μὰ γυναῖκα νὰ λούζεται, ὡραία καὶ ὁμορφὴ· μὰ γυναῖκα πού λουζόταν σὺν ὑπερῷο, γυναῖκα στρατιώτῃ ὡραία. Τὴν εἶδε, πέταξε τὸ μάτι του, δέχθηκε τὸ βέλος.

* Ἄς τὰ ἀκούσουν αὐτὰ ἐκεῖνοι πού παρατηροῦν μὲ περιέργεια τὰ ξένα· ἄς τὰ ἀκούσουν ἐκεῖνοι πού καταλαμβάνονται ἀπὸ μανία γιὰ τὰ θέατρα· ἐκεῖνοι πού λένε· Βλέπουμε, ἀλλὰ δὲν παθαίνουμε καμμιά βλάβη. Ὁ Δαβὶδ βλάβηθηκε καὶ σὺ δὲν βλάπτεισαι, Ἐκεῖνος

143. Ψαλμ. 9, 17.

144. Ψαλμ. 88, 21.

145. Ψαλμ. 6, 7.

ἔχων τοῦ Πνεύματος χάριν βέλος ἐδέξατο, καὶ σὺ λέγεις μὴ
 ἀλίσκεσθαι; Καίτοι γε ἐκεῖνος οὐκ εἶδε πόρνην γυναῖκα, ἀλλὰ
 σώφρονα καὶ σεμνήν· καὶ οὐκ ἐν θεάτρῳ, ἀλλ' ἐν οἰκίᾳ. Σὺ δὲ
 ἐν θεάτρῳ βλέπεις, ὅπου καὶ ὁ τρόπος κολάζει ψυχὴν· οὐ βλέ-
 5 πεις δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀκούεις ρημάτων κακίας, καὶ βλέπεις
 στολὴν πορνικὴν καὶ ἕσματα διαβολικὰ πανταχόθεν· πλήττεται
 ἡ διάνοια τῇ ὄψει, ἀφ' ὧν εἶδες· τῇ ἀκοῇ, ἀφ' ὧν ἀκούεις· τῇ
 ὀσφρήσει, ἀφ' ὧν ὀσφραίνῃ. Τοσαῦτα βάραθρα, τοσαῦται φθο-
 ραί· καὶ ἔχω σοι θαρρήσαι, ὅτι οὐ γίνῃ θηριάλωτος; Μὴ γὰρ λί-
 10 θος εἶ; μὴ γὰρ σίδηρος; Ἄνθρωπος εἶ, τὴν κοινὴν τῆς φύσεως
 ἀσθένειαν περικεείμενος. Πῦρ κρατεῖς, καὶ οὐ καίῃ· καὶ πῶς
 ἔχει λόγον; Θεὸς λύχρον εἰς χόρτον, καὶ δύνασαί μοι εἰπεῖν ὅτι οὐ
 καίεται χόρτος; Τοῦτο καὶ ἡ ἡμετέρα φύσις. Εἶδεν οὖν αὐτὴν
 λουομένην· ἐάλω τῷ κάλλει, ἐδέξατο βέλος, ἔλαβε τὸ τραῦμα.
 15 Ἐπεμψε πρὸς αὐτὴν ὁ βασιλεὺς· ἦλθε πρὸς αὐτόν· εἰργάσατο
 τὴν παρανομίαν, ἐπλήρωσε τὴν ἐπιθυμίαν. Κελεῖται αὐτὴν ἀπελ-
 θεῖν εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν. Ταῦτα λέγω, καὶ εἰς μέσον φέρω τὸν
 τετραυματισμένον, ἵνα περιστῶτες ἴδητε πῶς θεραπεύεται.
 Καὶ γὰρ ἰατρὸς χειρουργῶν ἔχει περιστῶτας, ἵνα ἴδωσι πῶς τῇ
 20 τέχνῃ νικᾷ τὴν νόσον. Πολλῶ μᾶλλον προφήτου χειρουργουμέ-
 νου πάντας δεῖ ἰδεῖν, ἵνα μάθωμεν, πῶς ὀφείλομεν ἀπαλλαγῆ-
 ναι τῆς σηπεδόνης καὶ τῶν σκωλήκων. Χαλεπὸν τὸ ἀμάρτημα·
 ἡ ἐπιθυμία ἐπληρώθη· ἡ ἀμαρτία ἀπηρτίσθη. Ὁ θεραπεύων
 οὐκ ἦν.

25 Συνέλαβεν ἡ γυνή. Τέως ἐνόμισε λανθάνειν τὸν ἄνδρα αὐ-
 τῆς ὁ βασιλεὺς. Εἰ γὰρ καὶ προφήτης ἦν, ἀλλ' ὁμοῦς ἡ ἐπιθυμία
 αὐτοῦ τὸν νοῦν ἐσκοῦτε. Συνέλαβεν ἡ γυνή, ἦλθε δρομαῖος ἐπὶ
 τὸν βασιλέα καὶ φησι· Βασιλεῦ ἀπωλόμην. Ὁ δέ, Τί ἔχεις; Ἐγ-
 κυος ἐγώ, φησί· ὁ καρπὸς τῆς ἀμαρτίας ἐβλάστησεν· τὴν κατη-

βλάβη, και σὲ σένα πρέπει νὰ ἔχω ἐμπιστοσύνη; Αὐτὸς ποῦ εἶχε τόσο πολλή τὴ χάρη τοῦ Πνεύματος δέχθηκε βέλος, καὶ σὺ λὲς ὅτι δὲν συλλαμβάνεσαι; * Ἄν καὶ βέβαια ἐκεῖνος δὲν εἶδε γυναῖκα πόρνη, ἀλλὰ συνετὴ καὶ σεμνὴ· καὶ ὄχι σὲ θέατρο, ἀλλὰ στὸ σπίτι. Ἐνῶ ἐσὺ βλέπεις στὸ θέατρο, ὅπου καὶ ὁ τρόπος συμπεριφορᾶς τοὺς κολάζει τὴν ψυχὴ. Καὶ δὲν βλέπεις μόνο, ἀλλὰ ἀκοῦς καὶ λόγια κακίας καὶ βλέπεις ντύσιμο πορνικὸ καὶ παντοῦ διαβολικὰ τραγούδια· τραυματίζεται ὁ νοῦς μὲ τὰ μάτια, ἀπὸ αὐτὰ ποῦ εἶδες· μὲ τὰ αὐτιά, ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ἀκοῦς, μὲ τὴν ὄσφρηση, ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ὀσφραίνεται. Τόσο μεγάλα βάραιθρα, τόσες διαφθορές, καὶ ἐγὼ πρέπει νὰ εἶμαι ἥσυχος, ὅτι δὲν θὰ φαγωθεῖς ἀπὸ τὰ θηρία; Μήπως εἶσαι πέτρα; μήπως εἶσαι σίδηρος; Ἄνθρωπος εἶσαι ποῦ κουβαλᾷς τὴν κοινὴ ἀδυναμία τῆς φύσεως. Κρατᾷς φωτιά, καὶ δὲν καίεσαι; Καὶ πῶς δικαιολογεῖται αὐτό; Βάλε λυχνάρι στὸ χόρτο· μπορείς νὰ μοῦ πεῖς ὅτι δὲν καίεται τὸ χόρτο; Αὐτὸ παθαίνει καὶ ἡ δική μας φύση. Τὴν εἶδε λοιπὸν νὰ λούζεται, αἰχμαλωτίστηκε ἀπὸ τὴν ὁμορφιά τῆς, δέχθηκε βέλος, τραυματίστηκε. Ἐστειλε ἄνθρωπο σ' αὐτὴν ὁ βασιλιάς· ἦρθε σ' αὐτόν· ἔκανε τὴν παρανομία, ἱκανοποίησε τὴν ἐπιθυμία του. Τὴν προστάζει νὰ γυρίσει στὸ σπίτι τῆς. Τὰ λέω αὐτὰ καὶ παρουσιάζω ἀνάμεσά σας τὸν τραυματισμένο, γιὰ νὰ δεῖτε, καθὼς στέκεστε τριγύρω του, πῶς θεραπεύεται. Διότι καὶ ὁ γιατρὸς ὅταν χειρουργεῖ ἔχει ἄλλους ποῦ στέκονται τριγύρω, γιὰ νὰ δοῦν πῶς μὲ τὴν τέχνη του νικᾷ τὴν ἀρρώστια. Πολὺ περισσότερο ὅταν χειρουργεῖται προφήτης, ὅλοι πρέπει νὰ δοῦμε, γιὰ νὰ μάθουμε μὲ ποῖο τρόπο πρέπει νὰ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ τὴ σήψη καὶ τὰ σκουλήκια. Φοβερὸ τὸ ἁμάρτημα· ἡ ἐπιθυμία ἱκανοποιήθηκε· ἡ ἁμαρτία ὀλοκληρώθηκε. Δὲν ὑπῆρχε αὐτὸς ποῦ θεραπεύει.

* Ἐμεινε ἔγκυος ἡ γυναῖκα. Στὴν ἀρχὴ ὁ βασιλιάς νόμισε ὅτι θὰ διαφύγει τὴν προσοχὴ τοῦ ἀνδρα τῆς. Διότι, ἂν καὶ ἦταν προφήτης, ἡ ἐπιθυμία ὅμως τοῦ σκότισε τὸν νοῦ. Ἐμεινε ἔγκυος ἡ γυναῖκα, ἦρθε τρέχοντας στὸν βασιλιά καὶ τοῦ εἶπε· Βασιλιά, χάνομαι. Καὶ ἐκεῖνος· Τί ἔχεις; Εἶμαι ἔγκυος, τοῦ λέει· ὁ καρπὸς τῆς ἁμαρτίας μεγάλωσε· ἔχω μέσα μου τὴν ἀπόδειξη. Ἐὰν ἔρθει ὁ ἄν-

γορίαν ἐν τῇ μήτρᾳ περιφέρω· ὁ ἔλεγχος ἠύξήθη τῆς ἀμαρτίας· οἰκοθεν ἔχω τὴν ἀπόδειξιν. Ἐὰν ἔλθῃ καὶ ἴδῃ ὁ ἀνὴρ μου, τί ἔχω εἰπεῖν; Ἐννόησον πόσον κακὸν ἀμαρτία. Ὁ βασιλεὺς τὸν στρατιώτην φοβεῖται. Οὐ γάρ ἐστι δοῦλος ἕτερος, εἰ μὴ ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν. Διάδημα περιεβέβλητο, καὶ ἐδεδοίκει τὸ ὄνειδος; Οὐχὶ σὺ βασιλεὺς εἶ; οὐ ξίφους ἐξουσίαν ἔχεις; Ἀλλὰ χαλεπὸν ἀμάρτημα ἐποίησα. Ὡς δυστυχίας μήτηρ! ὦ ἀτιμίας ἔλεγχος! Τί οὖν ὁ βασιλεὺς; Ἀμαρτίαν ἐπὶ ἀμαρτίαν προστίθησιν. Ἦλθεν οὖν Οὐρίας ἀνὴρ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ πολέμου καὶ εἰσήλθε πρὸς τὸν βασιλέα καὶ λέγει αὐτῷ· Τί ἐστὶν Οὐρία; πῶς ὁ πόλεμος; Λέγει, Καλῶς· ἐνίκησαμεν. Ἦκουσεν ὁ βασιλεὺς ὅτι ὁ στρατιώτης ἐνίκησε, καὶ αὐτὸς ἠττήθη· ὁ στρατιώτης τὸν πόλεμον ὑπέταξεν, αὐτὸς δὲ ἠττήθη ὑπὸ τῆς ἡδονῆς. Ἐν ἀπορίᾳ τε ὧν ὁ βασιλεὺς οὐκ ἦσθετο τῆς νίκης διὰ τὴν αἰσχύνην τῆς ἠττης, ἧς αὐτὸς ἠττήθη. Λέγει οὖν τῷ στρατιώτῃ· Ὑπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ λουῖσαι καὶ ἀπόλαυσον τῆς τραπέζης καὶ τῆς γυναικός σου. Ταῦτα διὰ τί; Ἴνα συσκιᾶσῃ τὸ ἔλκος, ἵνα ἐξ αὐτοῦ νομισθῇ τίκτεσθαι τὸ παιδίον. Ὁ δὲ ἀκοίμητος ὀφθαλμὸς οὐ συνεχώρει, φειδόμενος τοῦ τετραυματισμένου. Τί οὖν ὁ στρατιώτης; Καὶ πῶς φησὶ, δύνamai τὸ ρῆμα τοῦτο ποιῆσαι; Ἰσραὴλ ἐν πολέμῳ, ἀρχιστράτηγος ἐν παρατάξει, ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης Κυρίου ἐν τῇ περὶ ἐμβολῆ, καὶ ἐγὼ ἀπελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν μου, καὶ μέλλω τρυφᾶν;

Ἐπειδὴ δὲ λοιπὸν οὐκ ἠδύνατο συσκιᾶσαι τὸ γεγονός, γράφει ἐπιστολὴν πρὸς τὸν στατηλάτην, ἔχουσαν οὕτως· Λαβῶν στήσον τὸν Οὐρίαν εἰς τὸ βαρὺ μέρος, ὡς αὐτὸν ἀναιρεθῆναι. Καὶ ἐγχειρίζει αὐτῷ τὴν ἐπιστολὴν, καὶ τὴν μάχαιραν καθ' ἑαυτοῦ ἐβάσταξεν ὁ ἡδικημένος καὶ ἐπιστολὴν ἔφερεν αἵματος γέμουσαν. Εἶτα ἔστη ἐν τῷ πολέμῳ, ἀνηρέθη, καὶ ἔπεσεν. Ἴδου δευτέρου ἀμάρτημα· ὁ φόνος καρπὸς τῆς μοιχείας ἐγένετο. Ταῦτα λέγω διὰ τοὺς ἀμαρτωλοὺς καὶ πολλὰ ἑαυτοῖς συνειδότας κακά, ἵνα ἀκούοντες μὴ ἀπογνῶσι τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας· γέγραπται γάρ· «οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις». Τὰς δὲ δύο ταύτας

δρας μου και τὸ δεῖ, τί νὰ τοῦ πῶ; Σκέψου πόσο κακὸ πράγμα εἶναι ἡ ἁμαρτία. Ὁ βασιλιάς φοβᾶται τὸν στρατιώτη. Διότι δὲν εἶναι κα-
 νένας ἄλλος δούλος, παρὰ μόνο αὐτὸς ποὺ κάνει τὴν ἁμαρτία. Φο-
 ροῦσε διάδημα, καὶ φοβόταν τὴ ντροπή; Δὲν εἶσαι σὺ βασιλιάς; δὲν
 ἔχεις τὴν ἐξουσία τοῦ ξίφους; Ὅμως ἔκανα τρομερὸ ἁμάρτημα. Ὡ-
 μητέρα τῆς δυστυχίας! Ὡ ἐλεγχος τῆς ἀτιμίας! Τί κάνει λοιπὸν ὁ
 βασιλιάς; Προσθέτει καὶ ἄλλη ἁμαρτία πάνω στὴν πρώτη. Ἦρθε
 λοιπὸν ὁ ἄνδρας τῆς Οὐρίας ἀπὸ τὸν πόλεμο καὶ πῆγε στὸν βασι-
 λιά, ὁ ὁποῖος τὸν ρώτησε· Τί γίνεται Οὐρία; Πῶς πηγαίνει ὁ πόλε-
 μος; Τοῦ ἀπαντᾷ· Καλά· νικήσαμε. Ἄκουσε ὁ βασιλιάς ὅτι ὁ
 στρατιώτης νίκησε, καὶ αὐτὸς ἠττήθηκε· ὁ στρατιώτης ὑπέταξε τὸν
 πόλεμο, καὶ αὐτὸς νικήθηκε ἀπὸ τὴν ἡδονή. Καὶ ἐπειδὴ ὁ βασιλιάς
 βρισκόταν σὲ δύσκολη θέση, δὲν ἔνοιωσε τὴ χαρὰ τῆς νίκης, ἀπὸ
 τὴν ντροπὴ γιὰ τὴν ἥττα ποὺ αὐτὸς ἔπαθε. Λέει λοιπὸν στὸν στρα-
 τιώτη· Πῆγαινε στὸ σπίτι σου, λούσου καὶ ἀπόλαυσε τὸ τραπέζι
 καὶ τὴ γαναίκα σου. Καὶ ὅλα αὐτὰ γιατί; Γιὰ νὰ σκεπάσει τὴν πλη-
 γή, γιὰ νὰ θεωρηθεῖ ὅτι ἀπὸ αὐτὸν θὰ γεννηθεῖ τὸ παιδί. Τὸ ἀκοί-
 μητο μάτι ὅμως δὲν τὸ ἐπέτρεψε, ἐπειδὴ λυπόταν τὸν τραυματισμέ-
 νο. Τί ἀπαντᾷ λοιπὸν ὁ στρατιώτης; Καὶ πῶς μπορῶ, λέει, νὰ τὸ
 κάνω αὐτό; Ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαὸς βρίσκεται σὲ πόλεμο, ὁ ἀρχι-
 στρατήγος τοῦ στρατοῦ μας ἡ Κιβωτὸς τῆς Διαθήκης τοῦ Κυρίου
 στὸ στρατόπεδο, κι' ἐγὼ θὰ πάω στὸ σπίτι μου καὶ θὰ τὸ ρίξω στὶς
 ἀπολαύσεις;

Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν μποροῦσε νὰ καλύψει τὸ γεγονός, γράφει
 μὰ ἐπιστολὴ στὸν στρατηγὸ, ποὺ ἔλεγε τὰ ἑξῆς· Πᾶρε τὸν Οὐρία
 καὶ τοποθέτησέ τον στὸ πιὸ δύσκολο σημεῖο τοῦ μετώπου, ὥστε νὰ
 σκοτωθεῖ. Καὶ δίνει τὴν ἐπιστολὴ σ' αὐτόν, τὸν Οὐρία, ὁ ὁποῖος
 ἀδικημένος κρατοῦσε στὰ χέρια του τὸ μαχαίρι ἐναντίον τοῦ ἑαυ-
 τοῦ του καὶ μετέφερε τὴν ἐπιστολὴ ποὺ ἦταν γεμάτη αἷμα. Ἐπειτα
 στάλθηκε στὸν πόλεμο, σκοτώθηκε καὶ ἔπεσε. Νὰ δεῦτερο ἁμάρ-
 τημα· καρπὸς τῆς μοιχίας ἦρθε ὁ φόνος. Αὐτὰ τὰ λέω γιὰ τοὺς
 ἁμαρτωλοὺς, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν γιὰ τοὺς ἑαυτοὺς τους ὅτι ἔχουν
 κάνει πολλὰ κακά, ὥστε ἀκούοντάς τα νὰ μὴ ἀπογοητευθοῦν γιὰ
 τὴ σωτηρία τους. Γιατὶ εἶναι γραμμένο· «νὰ μὴ φονεύσεις, νὰ μὴ

τὰς πρώτας ἐντολὰς παρέβη. Ἐμοίχευσε καὶ τότε ἐφόνευσε τὸν ἡδίκημένον. Χαλεπὸν τὸ ἔλκος, μέγα τὸ τραῦμα. Ἐπεὶ οὖν Οὐρίας ἀπελθὼν εἰς τὸν πόλεμον ἀνηρέθη, καὶ εὐθέως ἐσκίρτησεν ἡ ἁμαρτία συνεσκιασμένη. Τότε λοιπὸν ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν Νά-
 5 θαν· ὁ προφήτης πρὸς προφήτην ὑπάγει, καίτοι ὁ Δαβὶδ προφή-
 τῆς ἦν. Πῶς οὖν ἑαυτὸν οὐ θεραπεύει; Ὡσπερ γὰρ οἱ ἰατροί,
 ὅτε νοσοῦσι, χρῆζουσιν ἐτέρων ἰατρῶν (καὶ γὰρ ἡ ἀρρωστία
 τὴν τέχνην λυμαίνεται), οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα προφήτης ἐκεῖνος,
 προφήτης οὗτος. Ἄλλ' ἐεῖνος οὐκ ἐν κλίνῃ κείμενος, ἀλλ' ἐν
 10 κακίᾳ διαγιγνώμενος.

Λέγουσιν αὐτῷ· Νάθαν ὁ προφήτης ἔξω. Λέγει, Εἰσελθέ-
 τω. Εἰσῆλθεν οὖν ὁ προφήτης, ὁρῶν αὐτὸν καθεζόμενον μετὰ
 λαμπηδόνας πολλῆς καὶ τοῦ τύφου τοῦ βασιλικοῦ. Καὶ τί φησιν;
 Δίκην ἔχω, ἄκουσόν μου. Ὡ σοφία ἰατροῦ! Εἰσῆλθε βαστάζων
 15 σιδήριον, ἵνα τέμνη τὸ ἔλκος, ἀλλ' οὐ δεικνύει τῷ νοσοῦντι, ἵνα
 μὴ στερηθῆ τῆς ἰατρείας, καὶ κρύπτει ἔνδον, οὐχ ὑπὸ τὸ ἱμά-
 τιον, ἀλλὰ τὸ δρᾶμα τῆς διηγήσεως. Εὐθέως γὰρ εἰσελθὼν οὐκ
 εἶπεν· Ὡ παράνομε! ὦ βέβηλε! ὦ μοιχέ! ὦ ἀνδροφόνε! Οὐ γυ-
 μνὸν τὸν ἔλεγχον ἔχων, οὐδὲ χωρὶς προσωπείου τὴν παρρη-
 20 σίαν, ἀλλὰ τὸ σιδήριον ἐγκεκρυμμένον. Καὶ λέγει· Δίκην ἔχω, ὁ
 βασιλεὺς· ὁ δέ· Εἶπε τὴν δίκην. Ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος καὶ
 εἶχε ποίμνια καὶ βουκόλια πολλά· ἄνθρωπος δέ τις ἦν πένης, ὃς
 οὐκ εἶχεν, εἰ μὴ μίαν ἀμνάδα, ἣτις ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτοῦ
 ἦσθιε καὶ ἀπὸ τοῦ ποτηρίου ἔπινε καὶ ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ ἐκά-
 25 θευδεν. Ὁρᾶς τὴν πενίαν φιλοστοργίας ὑπόθεσιν ἔχουσιν· ἐπὶ
 γὰρ τῶν πλουτούντων πολλὸς ὁ τύφος, ἐπὶ δὲ τῶν πενήτων ἡ
 γυνὴ ὑπηρέτις γίνεται καὶ διάκονος, καὶ τίκτει παιδίον καὶ γίνε-
 ται αὐτῷ μήτηρ καὶ τροφός. Ἐπὶ δὲ τῶν πλουτούντων οὐχ οὐ-
 τως· ἀλλὰ τίκτει παιδίον καὶ δίδωσιν αὐτὸ ἔξω· καὶ τὴν φιλο-

μοιχεύσεις»¹⁴⁶. Καί τις δύο πρώτες αὐτὲς ἐντολὲς τις παρέβη. Ἔμοιχευσε, καὶ στὴ συνέχεια σκότωσε τὸν ἀδικημένο. Φοβερὴ ἡ πληγὴ, μεγάλο τὸ τραῦμα. Ὅταν λοιπὸν ὁ Οὐρίας πῆγε στὸν πόλεμο καὶ σκοτώθηκε, ἀμέσως πήδησε ἡ ἁμαρτία ἀπὸ τὴ χαρὰ τῆς ἐπειδὴ σκεπάστηκε. Τότε ὅμως πῆγε σ' αὐτὸν ὁ Νάθαν· ὁ προφήτης πηγαίνει σὲ προφήτη, ἂν καὶ βέβαια ὁ Δαβὶδ ἦταν προφήτης. Γιατί λοιπὸν δὲν θεραπεύει τὸν ἑαυτό του; Διότι, ὅπως καὶ οἱ γιατροί, ὅταν ἀρρωσταίνουν, ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ἄλλους γιατρούς, καθόσον ἡ ἀρρώστια καταστρέφει τὴν τέχνη, ἔτσι καὶ ἐδῶ προφήτης ἐκείνος, προφήτης καὶ αὐτός. Ὅμως ἐκείνος δὲν ἦταν ξαπλωμένος στὸ κρεβάτι, ἀλλὰ ζοῦσε μέσα στὴν κακία.

Τοῦ λέγουν· ὁ προφήτης Νάθαν εἶναι ἔξω. Λέει· Ἄς μπεῖ μέσα. Μπήκε λοιπὸν ὁ προφήτης βλέποντάς τον νὰ κάθεται μὲ πολλὴ ἀκτινοβολία καὶ ἀλαζονεῖα βασιλική. Καὶ τί τοῦ λέει Ἐχω μὰ δίκη· ἄκουσέ με. Τί σοφία γιατροῦ! Μπήκε κρατώντας μαχαίρι γιὰ νὰ καθαρίσει τὴν πληγὴ, ἀλλὰ δὲν τὸ δείχνει στὸν ἀρρωστο, γιὰ νὰ μὴ ἀρνηθεῖ τὴν θεραπεία, καὶ τὸ κρύβει ὄχι μέσα στὸ ἔνδυμά του, ἀλλὰ στὴ δραματικὴ του διήγησι. Δὲν τοῦ εἶπε μόλος μπήκε· Παράνομε, βέβηλε, μοιχέ, δολοφόνε, ἔχοντας ξεσκεπασμένο τὸν ἔλεγχο, οὔτε χωρὶς νὰ συγκαλύπτει τὸν πραγματικὸ λόγο πὸν τὸν ἔκανε νὰ τολμήσει νὰ ἐμφανιστεῖ μπροστά του, ἀλλὰ ἔχοντας κρυμμένο τὸ ἐγχειρίδιο. Καὶ τοῦ λέει Ἐχω νὰ δικάσω μὰ ὑπόθεση, βασιλιά μου. Καὶ ἐκείνος Πές μου τὴν ὑπόθεση. Κάποιος ἄνθρωπος ἦταν πλούσιος καὶ εἶχε πολλὰ κοπάδια καὶ ἀγέλες. Καὶ κάποιος ἄλλος ἦταν φτωχός, καὶ δὲν εἶχε παρὰ μόνο μὴ ἀμνάδα, ἡ ὁποία ἔτρωγε ἀπὸ τὸ τραπέζι του καὶ ἔπινε ἀπὸ τὸ ποτήρι του καὶ κοιμόταν στὴν ἀγκαλιά του. Βλέπεις ὅτι ἡ φτώχεια ἔχει μέσα τῆς τὴ φιλοσοργία; Διότι στοὺς πλουσίους ὑπάρχει πολλὴ ἔπαρση, ἐνῶ στοὺς στωχοὺς ἡ γυναίκα γίνεται ὑπηρέτρια καὶ διακόνισσα, καὶ γεννᾷ τὸ παιδί καὶ γίνεται γι' αὐτὸ μητέρα καὶ τροφός. Ἐνῶ στοὺς πλουσίους δὲν συμβαίνει αὐτό· ἀλλὰ ἡ γυναίκα γεννᾷ τὸ παιδί καὶ τὸ δίνει ἔξω, καὶ τὴ φιλοσοργία τὴν ἀφαιρεῖ ἡ ἔπαρση.

στοργίαν διατέμνει ὁ τῶφος. Τίκει ἡ μήτηρ καὶ οὐ γίνεται τροφός. Αἰσχύνεται γενέσθαι τροφός ἢ γενομένη μήτηρ· ὁ δὲ Κύριος οὐχ οὕτως. Καὶ γὰρ καὶ ἐγέννησεν ἡμᾶς, καὶ αὐτὸς τροφεὺς ἡμῶν ἐγένετο. Διὰ τοῦτο καὶ ἀντὶ βρώματος τὴν ἰδίαν αὐτοῦ σάρκα ἡμᾶς ἔθρεψεν, καὶ ἀντὶ πόματος τὸ ἴδιον τὸ αἷμα ἐπότισεν. Ἦλθε τοίνυν ὁ ξένος ἄνθρωπος πρὸς τὸν πλησίον ἐκεῖνον. Τίς ὁ ξένος; Ἡ ἐπιθυμία ἀκόλαστος, ἢ θηρίωδης ἐκείνη. Ἦλθε, καὶ οὐκ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν ποιμνίων καὶ τῶν βουκολίων αὐτοῦ, ἀλλὰ πέμψας ἤρπασε τὴν ἀμνάδα ἐκείνην, τὴν ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ πένητος καθεύδουσαν καὶ ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτοῦ ἐσθίουσαν.

Τί οὖν; Ὁργίσθη ὁ βασιλεὺς. Ἐνόμιζε γὰρ ἀλλοτρίαν δίκην δικάζειν, καὶ τὸ δίκαιον ἐξέφηνε μετὰ πολλῆς τῆς λαμπρότητος. Οὐκ ἦν γὰρ φιλοστοργία, ἵνα μὴ εἴπη τὴν ἀλήθειαν· ἀλλ' ὠργίσθη μὴ βουλόμενος, καὶ λέγει τὸ δίκαιον. Ἐν ρομφαίᾳ, φησὶν, ἀποθανεῖται καὶ τὴν ἀμνάδα τετραπλασίονα ἀποτίσει. Καὶ οὐ κελεύει κατὰ τὸν νόμον· ὁ γὰρ νόμος οὐ κελεύει τὸν κλέπτην τετραπλασίονα ἀποδοῦναι· οὗτος γὰρ καὶ τὸν νόμον ὑπερέβη. Ἐξέβαλε τοίνυν ψῆφον, καὶ ἡ δίκη ἦν ἀπηρτισμένη. Ρίπτει τὸ προσωπεῖον καὶ λέγει ὁ προφήτης· Σὺ εἶ βασιλεῦ. Τί οὖν αὐτός; Ἡμαρτον τῷ Κυρίῳ. Ὁρᾷς καὶ ἐν τῇ νόσφ τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς. Οὐ γὰρ εἶπεν πρὸς αὐτόν· Ἄθλιε καὶ ταλαίπωρε, πόθεν ὀρμώμενος καὶ τίνι πεποισθῶς, πεπαρρησιασμένως εἰσῆλθες καὶ ἀπονοία καὶ τύφῳ βριθόμενος, βασιλέα οὕτω φανερώς ἐλέγξαι βουλόμενος; Ἀλλὰ τί λέγει ὁ βασιλεὺς; Ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ. Τί οὖν αὐτός; Καὶ Κύριος ἀφεῖλε τὸ ἀμάρτημά σου. Ὁξεῖα ἢ μετάνοια, ὄξυτέρα ἢ συγχώρησις. «Λέγε σὺ τὰς ἀμαρτίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῆς». Διὰ πραγμάτων παρώξυνες, διὰ ρημάτων μετανόει. Ταῦτα λέγω, ἵνα ἀκούωσιν οἱ ἀμαρτωλοὶ καὶ οἱ πεπτωκότες ἀμαρτήμασιν. Ἡμάρτηκα τῷ Κυρίῳ καὶ ἀφῆκε τὸ ἀμάρτημά σου. Σὺ μὲν εἶπες, Ρομφαία πεσεῖται ἐπ' αὐτόν, ἀλλὰ σὺ οὐ μὴ ἀποθάνης. Ἠράσθης πόρνῃς, καὶ ἐπόρνευσας; Θέλεις μετανοῆσαι; Μὴ προσθῆς τῇ ἀμαρτίᾳ ἀμαρτίαν.

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία Β' εἰς Ψαλμὸν 50.— Διὰ τοῦτο ἀκροθί-

Γεννᾶ ἢ μητέρα καὶ δὲν γίνεται τροφός. Ντρέπεται νὰ γίνει τροφός αὐτὴ πού ἔγινε μητέρα· ἐνῶ ὁ Κύριος δὲν ἔκανε αὐτό· διότι καὶ μᾶς γέννησε, καὶ ὁ ἴδιος ἔγινε τροφός μας. Γι' αὐτό καὶ ἀντὶ τροφῆς, μᾶς ἔθρεψε μὲ τὴν ἴδια του τὴ σάρκα, καὶ ἀντὶ γιὰ νερό, μᾶς πότισε τὸ αἷμα του. Πῆγε λοιπὸν ὁ ξένος ἄνθρωπος στὸν γείτονα ἐκεῖνο. Πῆγε, καὶ δὲν πήρε ἀπὸ τὰ κοπάδια καὶ τίς ἀγέλες του, ἀλλὰ ἔστειλε καὶ ἄρπαξε τὴν ἀμνάδα ἐκείνη πού κοιμόταν στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ φτωχοῦ καὶ ἔτρωγε ἀπὸ τὸ τραπέζι του.

Τί ἔγινε λοιπὸν; Θύμωσε ὁ βασιλιάς διότι νόμοσε ὅτι δικάζει ξένη ὑπόθεση, καὶ ἔδγαλε τὴ δίκαιη ἀπόφαση μὲ πολλὴ μεγαλοπρέπεια. Διότι δὲν ἦταν φιλοσοργία, γιὰ νὰ μὴ πεῖ τὴν ἀλήθεια· ἀλλὰ θύμωσε χωρὶς νὰ τὸ θέλει, καὶ εἶπε αὐτό πού ἦταν δίκαιο. Νὰ πεθάνει, εἶπε, μὲ ξίφος, καὶ νὰ πληρώσει τετραπλάσια τὴν ἀμνάδα. Καὶ δὲν διέταξε σύμφωνα μὲ τὸν νόμο· διότι ὁ νόμος δὲν λέει ὁ κλέφτης νὰ ἀνταποδίδει τετραπλάσια. Ἄλλὰ αὐτὸς ξεπέρασε καὶ τὸν νόμο. Ἐβγαλε λοιπὸν ἀπόφαση, καὶ ἡ δίκη ἦταν τελειωμένη. Τότε ὁ προφήτης πετᾶει τὴν προσωπίδα καὶ λέει· Ἐσὺ εἶσαι αὐτός, βασιλιά μου. Καὶ ἐκεῖνος τί κάνει; Ἀμάρτησα στὸν Κύριο. Βλέπεις ἀκόμα καὶ στὴν ἀρρώστια τὴν εὐγένεια τῆς ψυχῆς του; Διότι δὲν εἶπε σ' αὐτόν· Ἀθλιε καὶ ταλαίπωρε, ἀπὸ ποῦ ὀρμώμενος καὶ ποῦ στηριζόμενος μπήκες ἐδῶ μὲ θράσος, γεμάτος παραφροσύνη καὶ ἀλαζονεία, θέλοντας νὰ ἐλέγξεις τόσο φανερά τὸν βασιλιά; Ἄλλὰ ὁ βασιλιάς τί λέει; Ἀμάρτησα στὸν Κύριο. Καὶ αὐτὸς τί ἔκανε; Καὶ ὁ Κύριος σοῦ συγχώρησε τὴν ἁμαρτία σου. Μεγάλῃ ἢ μετάνοια, πὺ μεγάλη ἢ συγχώρηση. «Πὲς ἐσὺ πρῶτος τίς ἁμαρτίες σου, γιὰ νὰ δικαιωθεῖς»¹⁴⁷. Μὲ πράξη σου ἐξόργισες τὸν Κύριο, μετανόησε μὲ λόγια. Τὰ λέω αὐτὰ γιὰ νὰ τὰ ἀκούσουν οἱ ἁμαρτωλοὶ καὶ ὅσοι ἔπασαν σὲ ἁμαρτίες. Ἀμάρτησα στὸν Κύριο, καὶ συγχωρεῖ τὸ ἁμαρτημά σου. Ἐσὺ θέβαια εἶπες νὰ πέσει ξίφος ἐπάνω του, ἐσὺ ὅμως δὲν θὰ πεθάνεις. Ἐρωτεύθηκες μὰ πόρνη καὶ πόρνευσες; Θέλεις νὰ μετανόησεις; Μὴ προσθέτεις στὴν μὰ ἁμαρτία ἄλλῃ ἁμαρτία.

Τοῦ ἰδίου, Ὅμιλ. 2 εἰς Ψαλμ. 50.— Γι' αὐτό ὁ Θεὸς διάλεξε

147. Ἦσ. 43, 26.

νια τῆς ἀμαρτίας ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα μηδεὶς τῶν μετὰ ταῦτα ἀπογινώσκη τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας. Ἄσεβῆς εἶ; Ἐνόησον τοὺς μάγους. Ἄρπαξ εἶ; Ἐνόησον τὸν τελώνην. Ἀκάθαρτος εἶ; Ἐνόησον τὴν πόρνην. Ἄνδροφόνος εἶ; Ἀναλόγισαι τὸν ληστήν.

5 Παράνομος εἶ; Ἐνόησον τὸν βλάσφημον Παῦλον καὶ μετὰ ταῦτα εὐαγγελιστὴν· πρότερον ζιζάνιον, καὶ μετὰ ταῦτα σῖτον· πρότερον λύκον, καὶ μετὰ ταῦτα ποιμένα· πρότερον μόλυβδον, καὶ μετὰ ταῦτα χρυσόν· πρότερον πειρατὴν καὶ καταποντιστὴν, καὶ μετὰ ταῦτα κυβερνήτην· πρότερον πορθοῦντα τὴν Ἐκκλη-

10 σίαν, καὶ μετὰ ταῦτα πιστευόμενον τὴν Ἐκκλησίαν· πρότερον ἐκκόπτοντα τὰς ἀμπέλους, καὶ μετὰ ταῦτα φυτουργὸν γενόμενον· πρότερον καθαιροῦντα τὸν ναόν, καὶ μετὰ ταῦτα οἰκοδομοῦντα. Εἶδες ὑπερβάλλουσαν κακίαν, εἶδες νικῶσαν ἀρετὴν, εἶδες ἀπόνοιαν δούλου, εἶδες φιλανθρωπίαν Δεσπότη. Μὴ μοι

15 λέγε, Βλάσφημός εἰμι, διώκτης εἰμί, ἀκάθαρτός εἰμι. Ἔχεις πάντων τὰ ὑποδείγματα. Εἰς οἶον ἂν θέλῃς λιμένα κατάφυγε. Θέλεις ἐν τῇ Καινῇ; θέλεις ἐν τῇ Παλαιᾷ; Ἐν τῇ Καινῇ ὁ Παῦλος, καὶ ἐν τῇ Παλαιᾷ ὁ Δαβὶδ. Μὴ προφασίζου, μὴ ὀκνεῖ. Ἥμαρτες; Μετανόησον. Μυριάκις ἡμαρτες; Μυριάκις μετα-

20 νόησον.

Ταῦτα συνεχῶς ἐπαλείφω τὰ φάρμακα, ἵνα φελεγμονὴν καταστέλλω. Οἶδα γὰρ ὄση τοῦ συνειδότης ἢ ἀπόγνωσις. Ἐφέστηκεν ὁ διάβολος ξίφη ἀκονῶν καὶ ταῦτα λέγων τὰ ρήματα·

25 Ὅλην τὴν νεότητά σου κατήσχυνας· ὄλον τὸν βίον σου ἀνήλωσας· πρότερον μετὰ πόρνης, μετὰ ταῦτα ἤρπασας, ἐπλεονέκτησας, ἐψεύσω, ἐπιόρκησας, ἐβλασφήμησας· ποία σωτηρίας ἐλπὶς; Ἀπώλου, λοιπὸν ἀπόλαυε καὶ τοῦ παρόντος βίου. Ταῦτα τοῦ διαβόλου τὰ ρήματα· ἀλλὰ τὰ ἐμὰ ἐναντία. Ἀπώλου; Ἀλλὰ δύνασαι σωθῆναι. Ἐμοίχευσας; Ἀλλὰ δύνασαι ἀπαλλαγῆναι

30 Ἐπεςας; Ἀλλὰ δύνασαι ἀναστῆναι. Μικρὰ ἢ μετάνοιά σου; Ἀλλὰ μεγάλη τοῦ Δεσπότη ἢ φιλανθρωπία. Ἐφόνευσας; Ἀλλὰ μετανόησον, ἀλλὰ μετάνωθι. Ἐμοίχευσας; Ἀλλ' ἐξομολόγησαι. Πέπτωκας; Ἀλλὰ ἀνάστηθι. Ἐτραυμάτισας; Ἀλλὰ θερα-

τούς πιό ἐκλεκτούς ἁμαρτωλοὺς, ὥστε κανέναν ἀπὸ τοὺς μεταγενέστερους νὰ μὴν ἀπελπίζεται γιὰ τὴν σωτηρία του. Εἶσαι ἀσεθής; Σκέψου τοὺς μάγους. Εἶσαι ἄρπαγας; Σκέψου τὸν τελώνη. Εἶσαι ἀκάθαρτος; Σκέψου τὸν πόρνη. Εἶσαι δολοφόνος; Ἐναλογίσου τὸν ληστή. Εἶσαι παράνομος; Σκέψου τὸν βλάσφημο Παῦλο, πού ὕστερα ἔγινε εὐαγγελιστής· πρῶτα ζιζάνιο, καὶ ὕστερα σιτάρι· προηγουμένως λύκος, καὶ ὕστερα ποιμένας· προηγουμένως μολύβι, καὶ ἔπειτα χρυσάφι· προηγουμένως πειρατὴς καὶ καταποντιστής, καὶ ὕστερα κυβερνήτης· πρῶτα πορθητὴς τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἔπειτα ὁ ἔμπιστος τῆς Ἐκκλησίας· προηγουμένως αὐτὸς πού ἔκοδε τίς κληματαριές, κι' ἔπειτα αὐτὸς ὁ ἴδιος φυτευτής· προηγουμένως αὐτὸ πού γκρέμιζε τὸν ναό, κι' ἔπειτα αὐτὸς πού τὸν ἔκτιζε. Εἶδες ὑπερβολικὴ κακία, εἶδες νικητρία ἀρετῆ, εἶδες παραφροσύνη δούλου, εἶδες φιλανθρωπία τοῦ Δεσπότη. Μὴ μοῦ λές λοιπὸν Εἶμαι βλάσφημος, εἶμαι διώκτης, εἶμαι ἀκάθαρτος. Ἔχεις γιὰ ὅλα αὐτὰ ἀντίστοιχα ὑποδείγματα. Μπορεῖς νὰ καταφύγεις σὲ ὅποιο λιμάνι θέλεις. Θέλεις στὴν Καινὴ Διαθήκη; Θέλεις στὴν Παλαιά; Στὴν Καινὴ εἶναι ὁ Παῦλος, καὶ στὴν Παλαιά ὁ Δαβίδ. Μὴ προφασίζεσαι· μὴ διστάζεις. Ἀμάρτησες; Μετανόησε. Ἀμάρτησες μύριες φορές; Μετανόησε μύριες φορές.

Αὐτὰ τὰ φάρμακα ἐπαλείφω συνεχῶς γιὰ νὰ καταπραῦνω τὴν φλεγμονή. Διότι γνωρίζω πόσο μεγάλῃ εἶναι ἡ ἀπόγνωσις τῆς συνειδήσεώς σου. Στέκεται ἀπὸ πάνω σου ὁ διάβολος ἀκονίζοντας τὰ ξίφη του καὶ λέγοντας αὐτὰ τὰ λόγια· Ὅλη τὴ νιότη σου τὴν καταντρόπιασες· ὅλη τὴ ζωὴ σου τὴν σπατάλησες· στὴν ἀρχὴ μὲ τίς πόρνες, καὶ ἔπειτα ἄρπαξες, ἔδειξες ἀπληστία, εἶπες ψέματα, ἐπιόρκησες, βλασφήμησες. Ποιὰ ἐλπίδα σωτηρίας ἔχεις; Χάθηκες ἀπόλαυσε λοιπὸν καὶ τὴν ἐδῶ ζωὴ. Αὐτὰ εἶναι τὰ λόγια τοῦ διαβόλου. Τὰ δικὰ μου ὅμως εἶναι ἀντίθετα. Χάθηκες; Ὅμως μπορεῖς νὰ σωθεῖς. Μοίχευσες; Ὅμως μπορεῖς νὰ ἀπαλλαγεῖς. Ἐπεσες; Ὅμως μπορεῖς νὰ σηκωθεῖς. Εἶναι μικρὴ ἡ μετάνοιά σου; Ὅμως εἶναι μεγάλῃ ἡ φιλανθρωπία τοῦ Δεσπότη. Φόνευσες; Ἀλλὰ μετανόησε, ἄλλαξε γνώμη. Μοίχευσες; Ἐξομολογήσου. Ἐπεσες; Ἀλλὰ σήκω ἐπάνω. Τραυματίστηκες; Ἀλλὰ θαραπεύσου. Καὶ ὅσο ἀκόμη ἀνα-

πεύθητι. Καὶ ἕως ὅτε ἐμπνεῖς, ἐὰν ἀμαρτάνῃς ἐν ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, ἐπ' αὐτῆς τῆς κλίνης ἐφ' ἧς κατάκεισαι ψυχορραγῶν, μέλλων ἐξιέναι τοῦ θεάτρου τούτου, τότε μετανόησον τοῦ καιροῦ. Ἡ στενοχωρία οὐ θλίβει τὴν τοῦ Θεοῦ φιlanθρωπίαν.

5 Μὴ μοι λέγε, Πῶς καὶ ποίῳ τρόπῳ, ἐλκῶν γέμων καὶ τραυμάτων ἐμπεπλησμένος ἐν ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ δύναμαι ἐξομολογήσασθαι; Δύνασαι, καὶ σφόδρα δύνασαι. Εὐξαι, ἐλεημοσύνην ἔργασαι, ἐν διαθήκῃ κατάλιπε πτωχοῖς. Σὺ ἐκεῖ ἀπέρχῃ, καὶ τὸ ἔργον σου ὧδε μένει. Μὴ μοι λέγε, Πῶς σώζομαι; Ὅταν ὁ
10 Θεὸς ἐργάζεται, εὐθύνας μὴ ἀπαίτει. Ἐπειδὴν ἐκεῖνος θεραπυῆ, μὴ ἀπογίνωσκε. Ἔστηκεν ὁ ἰατρός, τέμνει, καίει, μυρία ἐπάγει φάρμακα, καὶ οὐ λέγεις, Πῶς θεραπεύεις; ἀλλὰ παραχωρεῖς τῇ τέχνῃ τοῦ συνδούλου, καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ φιlanθρωπία οὐ παραχωρεῖς; Μὴ λέγε, πῶς; ἀλλὰ θαύμαζε. Ἐπερωτῶ οὖν
15 σε· Πῶς ὁ ληστής ἐσώθη, ὁ πάντα τὸν βίον αὐτοῦ ἐν φόνοις, ἐν αἷμασι καταναλώσας; Τοίχους διώρυξεν, οὐσίας ἤρπασεν, οὐ μετέγνω, οὐ μετενόησεν ἐν τῇ γῇ ὧν. Παρὰ ἀνθρώπων κατεδικάσθη, καὶ παρὰ Θεῶ ἐστεφανώθη. Ζωῆς οὐκ ἦν κύριος, καὶ βασιλείας ἐγένετο κύριος. Τὰ ὧδε ἀπώλεσεν, καὶ τὰ ἐκεῖ ἐλαβεν.
20 Πῶς, εἶπέ μοι; Ἐνὶ ῥήματι. Τί γὰρ εἶπε; «Μνήσθητί μου, Κύριε ἐν τῇ βασιλείᾳ σου». Καὶ τὸ ῥῆμα ἴσχυσεν. Οὐ τὸ ῥῆμα ἴσχυσε μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ φιlanθρωπία, κερασθεῖσα τῇ μετανοίᾳ, τὸν ληστὴν ἐποίησε παραδείσου πολίτην. Πῶς; Οὐκ οἶδα· μὴ ἀπαίτει τὸν τρόπον τῆς ὑγείας. Ἀπάλλαζόν με μόνον,
25 παρακαλεῖς τῷ ἰατρῷ, τῆς ἀρρωστίας· τολμᾶς εἰπεῖν, Πῶς; Θεὸς ἐστὶν ὁ ἐργαζόμενος. Πῶς δὲ μοιχοί, μαλακοί, ἀρσενοκεοῖται ἀλισκόμενοι δεσμωτήρια οἰκοῦσι, τῷ δὲ νεύματι τοῦ βασιλέως μόνον ἀφίενται; Βασιλεὺς ὁ σύνδουλός μου. Τί γάρ; Εἰ καὶ πορφυρίδα περιβέβληται, οὐδὲν πλέον τῆς ἐμῆς οὐσίας ἔχει. Τὸ αὐτὸ μοι φῶλόν ἐστιν· καὶ νεύει, καὶ ἀφίενται· καὶ
30 μικρὰ γράμματα, καὶ ἐλύθη ὁ κατάδικος. Οὐκ ἄρχων ἀντιλέγει,

πνέεις, ἔαν ἁμαρτήσεις τὴν τελευταία μέρα, πάνω στοῦ ἴδιου τὸ κρεβάτι ὅπου εἶσαι ξαπλωμένος ψυχορραγώντας ἔτοιμος νὰ βγείς ἀπὸ τὸ θέατρο αὐτό, κ' ἐκείνη τὴ στιγμή μετανόησε. Ἡ στενοχώρια δὲν ἔνοχλεῖ τὴ φιlanθρωπία τοῦ Θεοῦ.

Μὴ μοῦ λές· Πῶς καὶ με ποιόν τρόπο, ἐνῶ εἶμαι γεμάτος πληγές καὶ τραύματα, τὴν τελευταία μέρα μπορῶ νὰ ἐξομολογηθῶ; Μπορεῖς καὶ παραμπορεῖς. Προσευχήσου, κάνε ἔλεημοσύνη, στή διαθήκη σου ἄφησε γιὰ τοὺς φτωχοὺς. Ἐσὺ πηγαίνεις ἐκεῖ, καὶ τὸ ἔργο σου ἐδῶ παραμένει. Μὴ μοῦ λές· Πῶς σώζομαι; Ὅταν κάνει κάτι ὁ Θεὸς μὴ ζητᾶς εὐθύνες. Ὅταν ἐκεῖνος θεραπεύει, μὴν ἀπελπίζεσαι. Στέκεται ὁ γιατρός, κόβει, καίει, βάζει μύρια ὅσα φάρμακα, καὶ δὲν λές, Πῶς θαρραλεύεις; ἀλλ' ἔχεις ἐμπιστοσύνη στὴν τέχνη τοῦ συνδούλου σου, καὶ δὲν ἔχεις ἐμπιστοσύνη στὴ φιlanθρωπία τοῦ Θεοῦ; Μὴ ρωτᾶς, πῶς; ἀλλὰ νὰ θαυμάζεις. Σὲ ρωτῶ λοιπὸν· Πῶς σώθηκε ὁ ληστής, αὐτὸς ποὺ σπατάλησε τὴ ζωὴ του ὀλόκληρη σὲ φόνους καὶ σὲ αἵματα; Διέρρηξε τοίχους, ἄρπαξε περιουσίες, δὲν μετανόησε, ὅσο ἦταν στὴ γῆ. Ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καταδικάστηκε, καὶ ἀπὸ τὸν Θεὸ στεφανώθηκε. Δὲν ἦταν κύριος τῆς ζωῆς, καὶ ἔγινε κύριος τῆς βασιλείας. Ἐχασε τὰ ἐδῶ, καὶ κέρδισε τὰ ἐκεῖ. Πές μου, με ποιό τρόπο; Μὲ ἓνα λόγο. Διότι τί εἶπε; «Θυμήσου με, Κύριε, στὴ βασιλεία σου»¹⁴⁸. Καὶ ὁ λόγος του ἀποδείχθηκε ἰσχυρὸς. Δὲν δείχθηκε ἰσχυρὸς μόνο ὁ λόγος του, ἀλλὰ καὶ ἡ φιlanθρωπία τοῦ Θεοῦ, ἀναμειγμένη με τὴ μετάνοια, ἔκανε τὸν ληστή πολίτη τοῦ παραδείσου. Πῶς; Δὲν γνωρίζω· μὴ ἀπαιτεῖς νὰ μάθεις τὸν τρόπο τῆς ὑγείας. Ἀπάλλαξέ με μόνο, παρακαλεῖς τὸν γιατρό, ἀπὸ τὴν ἀρρώστια. Τολμᾶς νὰ ρωτήσεις με ποιόν τρόπο; Ὁ Θεὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ τὸ κάνει. Πῶς οἱ μοιχοί, οἱ κίναιδοι, οἱ ἀρσενοκοῖτες, ὅταν συλλαμβάνονται κατοικοῦν στὶς φυλακὲς καὶ με ἓνα νεῦμα τοῦ βασιλιᾶ ἀφίνονται ἐλεύθεροι; Ὁ βασιλιάς εἶναι σύνδουλός μου. Γιατί ὄχι; Ἄν καὶ φορεῖ πορφύρα, ὅμως δὲν ἔχει περισσότερο ἀπὸ τὴ δική μου οὐσία. Εἶναι ἀπὸ τὸ ἴδιο γένος· καὶ ὅμως κάνει νεῦμα καὶ ἀφίνονται. Στέλνει μικρὰ γράμματα καὶ ἀπολύε-

148. Λουκᾶ 23, 42.

οὐ δεσμοφύλαξ ἀντιπίπτει, οὐ νόμων αὐθεντία ἀντίκειται, ἀλλὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ βασιλέως γίνεται ἀπαλλαγὴ τοῦ κατεχομένου. Ὁ δὲ Θεὸς ὁ τῶν ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων Δεσπότης, ἐὰν νεύσῃ μόνον, σῶσαι οὐ δύναται; Καὶ βασιλεὺς μὲν ἐὰν ἀφῆ, κολάσεως ἀφήσιν, οὐχὶ ἀμαρτιῶν, ὁ δὲ Θεὸς ἀμαρτίας ἀφήσιν. Λέγει, οὐ θέλω μοιχὸν εἶναι μοιχόν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ἔργον ἐγένετο. Ὁ πόρνος μὴ ἔστω πόρνος, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ μετέβαλεν ἐκείνου τὴν γνώμην καὶ ἤμβλυε τὴν ἀμαρτίαν. Καὶ ἵνα μάθῃς, εἶπεν· Θέλω, γενέσθω ὁ οὐρανός, καὶ ἐγένετο ὁ οὐρανός. Θέλω γενέ-
 5 σθαι γῆν, καὶ μὴ οὕσαν ὑπέστησεν. Θέλω γενέσθαι ἀγγέλους, καὶ ὁ χορὸς τῶν ἀγγέλων συνέδραμεν. Οὐσίας νοερὰς καὶ σώματα μὴ ὑφεστῶτα ἐργάζεται ὁ Λόγος, καὶ ἀμαρτήματα λῶσαι οὐ δύναται; Τί ἐστὶν ἀμαρτία πρὸς τὴν τοῦ Δεσπότητος φιλανθρωπίαν; Ἀράχνη, ἄνεμος ἐφύσησεν, καὶ διασπᾶται ἡ ἀράχνη· Θεὸς βού-
 15 λεται, καὶ οὐ καταλύεται ἀμαρτία;

Ταῦτα λέγω οὐχ ἵνα ραθυμοτέρους ἐργάσωμαι, ἀλλ' ἵνα ὑμᾶς εἰς πίστιν ἀγάγω προσδοκίας μείζονος καὶ χρητοτέρας ἐλπίδος. Μηδέποτε ἀπογίνωσκε ἀνθρώπου, εἰ μὴ τοῦ ἀπογινώσκοντος ἑαυτοῦ. Ἐνόησον τοίνυν τὸν προφήτην, τὸν μετὰ
 20 Πνεύματος χάριν, μετὰ τὴν πρὸς Θεὸν παρρησίαν, μετὰ τὸ πλῆθος τῶν κατορθωμάτων, μετὰ τρόπαια τοιαῦτα, ἀνακηρύττοντα καὶ λέγοντα· «ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου». Ἐπὶ τὸ πέλαγος ἑμαυτὸν ἔρριψα τῆς τοῦ Δεσπότητος φιλανθρωπίας. Καὶ τί θέλεις, εἶπέ μοι; Ἦκουσας τοῦ προφήτου λέγοντος, «Κύριος ἀφείλε τὸ ἀμάρτημά σου». Οὐ ζητῶ τοῦτο μόνον· τὸ κάλλος μου ζητῶ, τὴν παρρησίαν μου ζητῶ. «Κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρισμῶν σου ἐξάλειψον τὸ ἀνόμημά μου». Ἐπιπλεῖον ζητῶ, μείζονα λαμπηδόνα, μείζονα καθαρότητα· «ἐπιπλεῖον πλῶνόν με ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου, καὶ ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας
 30 μου καθάρισόν με». Πρόσεχε μετὰ ἀκριβείας τῷ λόγῳ, καὶ σύντεινον σαυτὸν· ὁ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἄφατος, καταληφθῆναι μὴ

ται ὁ κατάδικος. Οὔτε ὁ ἄρχοντας ἀντιλέγει, οὔτε ὁ δεσμοφύλακας ἐναντιώνεται, οὔτε ἡ ἀθθεντία τῶν νόμων ἀντιτάσσεται, ἀλλὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ βασιλιᾶ γίνεται ἀπαλλαγὴ τοῦ κρατουμένου. Καὶ ὁ Θεός, ὁ Δεσπότης τῶν ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων, ἐὰν κάνει ἓνα μόνο νεῦμα, δὲν μπορεῖ νὰ σώσει; Καὶ ὁ βασιλιάς βέβαια, ἐὰν ἐλευθερώσει, ἐλευθερώνει ἀπὸ τὰ βασανιστήρια, καὶ ὄχι ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες, ἐνῶ ὁ Θεὸς συγχωρεῖ ἁμαρτίες. Λέει· Δὲν θέλω ὁ μοιχὸς νὰ εἶναι μοιχὸς, καὶ ὁ λόγος του ἐκτελεῖται. Ὁ πόρνος νὰ μὴ εἶναι πόρνος, καὶ ὁ λόγος του μεταβάλλει τὴ γνώμη ἐκείνου καὶ ἀμβλύνει τὴν ἁμαρτία. Καὶ γιὰ νὰ μάθεις, εἶπε· Θέλω νὰ γίνει ὁ οὐρανός, καὶ ἔγινε ὁ οὐρανός. Θέλω νὰ γίνει ἡ γῆ, καὶ χωρὶς νὰ ὑπάρχει τὴν δημιουργήσε. Θέλω νὰ γίνουν οἱ ἄγγελοι, καὶ σχηματίστηκε ὁ χορὸς τῶν ἀγγέλων. Ὁ Λόγος του δημιουργεῖ οὐσίαι νοερὰς καὶ σώματα ποὺ δὲν ὑπῆρχαν, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ συγχωρήσει ἁμαρτίες; Ἡ ἀράχνη, φυσᾷ ὁ ἀέρας καὶ διασπᾶται ἡ ἀράχνη· θέλει ὁ Θεὸς καὶ δὲν καταργεῖται ἡ ἁμαρτία;

Αὐτὰ τὰ λέω ὄχι γιὰ νὰ σᾶς κάνω πιὸ ράθυμους, ἀλλὰ γιὰ νὰ σᾶς ὀδηγήσω στὴν πίστη προσδοκίας μεγαλύτερης καὶ πιὸ καλῆς ἐλπίδας. Νὰ μὴν ἀπελπίζεσαι ποτὲ γιὰ ἄνθρωπο, παρὰ μόνο γι' αὐτὸν ποὺ χάνει τὴν ἐλπίδα γιὰ τὸν ἑαυτό του. Σκέψου λοιπὸν τὸν προφήτη, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴ χάρη τοῦ Πνεύματος, μετὰ τὸ θάρρος πρὸς τὸν Θεό, μετὰ τὸ πλῆθος τῶν κατορθωμάτων του καὶ τὰ τόσα τρόπαιά του, νὰ διακηρύττει καὶ νὰ λέει· «ἐλέησέ με, Θεέ μου, μὲ τὴ μεγάλη εὐσπλαγχνία σου»¹⁴⁹. Ἔρριξα τὸν ἑαυτό μου στὸ πέλαγος τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Δεσπότη. Καὶ τί θέλεις; πές μου. Ἀκουσες τὸν προφήτη ποὺ λέει· «ὁ Κύριος συγχώρησε τὸ ἁμάρτημά σου»¹⁵⁰. Δὲν ζητῶ μόνο αὐτό· ζητῶ τὴν ὠραιότητά μου, τὸ θάρρος μου. «Μὲ τὴν μεγάλη σου εὐσπλαγχνία σῆσε τὸ ἀνόμημά μου»¹⁵¹. Ζητῶ ἀκόμα πιὸ πολλά, μεγαλύτερη ἀκτινοβολία, καθαρότητα· «πλῦνε με πειρσσότερο ἀπὸ τὴν ἀνομία μου καὶ καθάρισέ με ἀπὸ τὴν ἁμαρτία μου»¹⁵². Πρόσεξε μὲ ἀκρίβεια τὸν λόγο καὶ βοήθησε τὸν ἑαυτό σου. Ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπερίγραπτη, καὶ δὲν

149. Ψαλμ. 50, 1.   150. Β' Βασ. 12, 13.

151. Ψαλμ. 50, 2.   152. Ψαλμ. 50, 4.

δυνάμενος, ὑπερβαίνων νοῦν, νικῶν λογισμὸν, ἀλλὰ χρεῖαν ἔχει καὶ τῶν παρ' ἡμῖν. Πρόσεχε ὃ λέγω· Θεὸς ἐλεεῖ, ἀλλ' οὐχ ἀπλῶς ἐλεεῖ, ἀλλὰ λέγει· Δὸς καὶ σὺ τι. Οἶον λέγω· μυρίων γέ-
 5 μεις ἀμαρτημάτων, φορτία ἔχεις πλημμελημάτων, θέλω αὐτὰ
 κουφίσαι. Δὸς καὶ σὺ χεῖρα. Οὐκ ἐπειδὴ ἐγὼ σου χρεῖαν ἔχω,
 ἀλλ' ἐπειδὴ βούλομαι καὶ σέ τι συνεισενεγκεῖν εἰς τὴν σω-
 τηρίαν.

Πῶς οὖν ὁ ληστής ἐσώθη, καὶ τοσαῦτα ἔλυσεν ἀμαρτήμα-
 τα; ἀλλ' οὐκ ἐλέω μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ ἑαυτοῦ πίστει. «Μνήσθη-
 10 τί μου ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου». Τί εἰσήνεγκεν ὁ Θεὸς
 εἰς σωτηρίαν ἐκείνου; Λύσιν ἀμαρτημάτων. Τί εἰσήνεγκεν ὁ
 ληστής εἰς σωτηρίαν ἑαυτοῦ; Πίστιν. Ποταπὴν; Μεγάλην, ὑψη-
 λὴν, τοῦ οὐρανοῦ ἀπτομένην. Πῶς; Ἐγὼ λέγω. Ἰουδαῖοι εἶδον
 νεκροῦς ἐγειρομένους, δαίμονας ἐλαννομένους, θάλατταν χα-
 15 λινουμένην, γῆν πηγάζουσαν, ἰχθὺν στατῆρα φέροντα, ἀστέρα
 ἄγοντα μάγους, τὴν ἄνω, τὴν κάτω κτίσιν δορυφοροῦσαν, καὶ
 μετὰ ταῦτα ἐσταύρωσαν. Ὁ ληστής οὐδὲν τούτων εἰδῶς, ἀλλ'
 ἐμπυτόμενον, ὑβρίζομενον, οὐκ ἐσκανδαλίσθη, ἀλλὰ βασιλέα
 ὠμολόγησεν. Ὅρα ὅτι οὐχ ἀπλῶς ἠλεήθη, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς εἰς-
 20 ἤνεγκε. Δεῖ γὰρ τὸν ἐλεούμενον καὶ αὐτὸν εἰσφέρειν εἰς
 τὴν οἰκείαν σωτηρίαν. Πάλιν ὁ τελώνης ἄρπαξ ὢν, πλεονέκτης,
 πῶς ἐσώθη; Παρῆν ὁ Χριστός, καὶ λέγει αὐτῷ· «Δεῦρο, ἀκολου-
 θει μοι· καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ». Ὡσπερ ὁ ληστής τὸ
 ρῆμα εἰσήνεγκεν, οὕτως ὁ τελώνης τὴν ἀκολούθησιν αὐτῷ πα-
 25 ρέσχεν· ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν καμνόντων καὶ τοῖς νοσήμασιν
 ἀνιάτως κατεχομένων καὶ πολυτελῶν δεομένων φαρμάκων, ἐὰν
 εἰσέλθῃ ὁ ἰατρός καὶ εἴπῃ πρὸς τὸν ἄρρωστον, πολλῶν χρεῖα
 ἐστὶν εἰδῶν πρὸς κατασκευὴν τοῦ φαρμάκου, λέγει αὐτῷ, Πένης
 εἰμί, οὐκ ἔχω· εἶτα λέγει ἰατρός· Τὸ καὶ τὸ δός μοι εἶδος, καὶ τὰ
 30 ἄλλα ἀπ' ἑμαυτοῦ παρέχω· τοῦτο λέγει καὶ ὁ Κύριος· ἐξομολόγη-

μπορεί να κατανοηθεί, ξεπερνᾷ τὸν ἀνθρώπινο νοῦ, νικᾷ τὸν λογισμό, ἀλλὰ χρειάζεται καὶ τὴ δική μας συμβολή. Πρόσεξε αὐτὸ πού λέει· ὁ Θεὸς ἐλεεῖ, ὅμως δὲν ἐλεεῖ μόνο, ἀλλὰ καὶ λείει· Δῶσε καὶ σὺ κάτι. Ἐννοῶ τὸ ἐξῆς μ' αὐτὸ· εἶσαι γεμάτος ἁμαρτίες, ἔχεις δλόκληρα φορτία παρανομιῶν αὐτὰ θέλω νὰ σοῦ ἀνακουφίσω. Δῶσε καὶ σὺ ἓνα χέρι. Ὅχι ὅτι ἐγὼ ἔχω τὴν ἀνάγκη σου, ἀλλὰ ἐπειδὴ θέλω καὶ σὺ νὰ προσφέρεις κάτι γιὰ τὴ σωτηρία σου.

Πῶς λοιπὸν σώθηκε ὁ ληστής καὶ ἔσβησε τὰ τόσο πολλὰ ἁμαρτήματά του; Φυσικᾶ ὄχι μόνο μὲ τὴν εὐσπλαγχνία, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν πίστη του. «Θυμήσου με ὅταν ἔρθεις στὴ βασιλεία σου»¹⁵³. Τί πρόσφερε ὁ Θεὸς στὴ σωτηρία ἐκείνου; Τὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν του. Τί πρόσφερε ὁ ληστής στὴ σωτηρία τοῦ ἑαυτοῦ του; Πίστη. Τι εἶδους; Μεγάλη, ψηλή, πὺ νὰ φτάνει στὸν οὐρανό! Πῶς; θὰ σᾶς τὸ πῶ ἐγὼ. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶδαν νεκροὺς ν' ἀνασταίνονται, δαίμονες νὰ ἐκδιώκονται, τὴ θάλασσα νὰ χαλιναγωγεῖται, τὴ γῆ νὰ βγάζει νερό, τὸ ψάρι νὰ ἔχει στὸ στόμα του ἓνα τετράδραχμο νόμισμα, τὴν ἄνω καὶ τὴν κάτω κτίση νὰ τὸν ἀκολουθεῖ σὰν δορυφόρος, καὶ ὑστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὸν σταύρωσαν. Ὁ ληστής χωρὶς νὰ γνωρίζει τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, ἀλλὰ βλέποντάς τον νὰ φτύνεται καὶ νὰ βρίζεται, δὲν σκανδαλίστηκε, ἀλλὰ τὸν ὁμολόγησε βασιλιά. Πρόσεχε, δὲν ἐλεήθηκε μόνο, ἀλλὰ πρόσφερε καὶ αὐτός. Διότι πρέπει αὐτὸς πὺ ἐλεεῖται, νὰ συνεισφέρει κι' ὁ ἴδιος γιὰ τὴ σωτηρία του. Καὶ ὁ τελῶνης, ἐνῶ ἦταν ἄρπαγας καὶ πλεονέκτης, πῶς σώθηκε; Παρουσιάστηκε ὁ Χριστὸς καὶ τοῦ εἶπε· «Ἐλα, ἀκολούθησέ με, κι' ἐκείνος σηκώθηκε καὶ τὸν ἀκολούθησε»¹⁵⁴. Ὅπως ὁ ληστής πρόσφερε τὰ λόγια, ἔτσι καὶ ὁ τελῶνης πρόσφερε τὸ ὅτι τὸν ἀκολούθησε. Διότι, ὅπως σ' ἐκείνους πὺ ὑποφέρουν καὶ πάσχουν ἀπὸ ἀνιάτες ἀρρώστιες, καὶ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ἀκριβὰ φάρμακα, ἐὰν μπεῖ ὁ γιατρὸς καὶ πεῖ στὸν ἀρρωστο· Χρειάζονται πολλὰ εἶδη γιὰ νὰ κατασκευαστεῖ τὸ φάρμακο, ὁ ἀρρωστος τοῦ λέει· Εἶμαι φτωχός, δὲν ἔχω· τότε ὁ γιατρὸς τοῦ λέει· Δός μου αὐτὸ καὶ αὐτὸ τὸ εἶδος καὶ τὰ ἄλλα θὰ τὰ βάλω ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου, αὐτὸ λέει καὶ ὁ Κύ-

153. Λουκᾶ 23, 42.

154. Ματθ. 9, 9.

σίν μοι δός, καὶ δάκρυον, καὶ μετάνοιαν, καὶ τὰ ἄλλα ἀπὸ τῆς ἐμῆς φιλανθρωπίας δωροῦμαί σοι.

Βλέπε τί γίνεται· Ἐὰν σὺ τῆς ἀμαρτίας μνησθῆς, ὁ Θεὸς αὐτῆς οὐ μνημονεύει. Λέγει γάρ· «ἐγὼ εἰμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἀμαρτίας σου, καὶ οὐ μὴ μνησθῶ· σὺ δὲ μνήσθητι». Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ἅγιοι· τῶν κατορθωμάτων ἐπελάνθανον, τῶν δὲ ἀμαρτημάτων ἐμνημόνευον· οὐχ ὡς νῦν ἄνθρωποι, τῶν μὲν ἀμαρτημάτων ἐπιλανθάνονται, ἐὰν δέ τι πράξωσι χρηστόν, εἰς μέσον ἄγουσι, φουσώμενοι καὶ κομπάζοντες, τὸν ἔπαινον παρὰ ἀνθρώπων θηρώμενοι. Ἐποίησας ἀγαθόν; Ἐπιλάθου, ἵνα ὁ Δεσπότης σου αὐτὸ εἶπῃ. Ἐποίησας κακόν; Μνήσθητι, ἵνα ὁ Δεσπότης σου αὐτοῦ ἐπιλάθῃται. Παραχώρησον τῷ Δεσπότη σου· μὴ γὰρ οὕτω λέγεις σὺ τὰ κατορθώματα, ὡς λέγει αὐτὰ ὁ Δεσπότης; Σὺ ἐὰν εἶπῃς, ἐλαττοῖς αὐτά· ὁ Δεσπότης σου ἐὰν εἶπῃ, αὖξει αὐτά. Τὰ ἀμαρτήματά σου λέγε, ἵνα ἐξαλείψῃς. Ἄλλ' αἰσχύνῃ εἰπεῖν, διότι ἡμαρτες; Λέγε αὐτὰ καθ' ἡμέραν ἐν τῇ εὐχῇ σου. Μὴ γὰρ λέγω σοι, Εἶπε τῷ συνδούλῳ τῷ ὄνειδίζοντί σε; Εἶπε τῷ Θεῷ τῷ θεραπεύοντι αὐτά. Μὴ γὰρ ἐὰν μὴ εἶπῃς, ἀγνοεῖ αὐτὰ ὁ Θεός· μὴ γὰρ παρὰ σοῦ βούλεται αὐτὰ μαθεῖν; Ὅτε ἔπραττες αὐτά, παρῆν· ὅτε εἰργάζου, ἠπίστατο. Εἰργάζου, καὶ οὐκ ἠσχύνου ἐργάσασθαι. Τὰ πράγματα οὐκ ἠσχύνθης, καὶ τὰ ρήματα τὰ δικαιούντά σε αἰσχύνῃ; Εἶπε ὧδε, ἵνα ἐκεῖ μὴ εἶπῃς· εἶπε καὶ δάκρυσον. Ἐν βιβλίῳ γέγραπται τὰ ἀμαρτήματά σου. Σπόγγος ἐστὶ τὰ δάκρυά σου· δάκρυσον, καὶ ἐξαλείφεται· δάκρυσον, καὶ εὐρίσκεται ἐκεῖ καθαρόν τὸ βιβλίον. Ἡ πόρνη μὴ αἷμα ἐξέχεεν; Ἄλλ' ἐξήλειψε τὰ ἀμαρτήματα.

Καὶ τί λέγω πόρνην, ἀκάθαρτον γυναῖκα; Ὁ στύλος τῆς Ἐκκλησίας, ἡ κρηπὶς τῆς πίστεως, ἡ κεφαλὴ τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων, ὁ μακάριος Πέτρος, οὐκ ἠρνήσατο τὸν Χριστόν, καὶ ἅπαξ καὶ δεῦτερον καὶ τρίτον; Μὴ αἷμα ἐξέχεεν; Πηγὰς δακρῦ-

ριος· Δός μου ἔξομολόγηση καὶ δάκρυ καὶ μετάνοια, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα σοῦ τὰ δωρίζω ἀπὸ τῆ φιλανθρωπία μου.

Πρόσεχε τί γίνεται· Ἐὰν ἐσὺ θυμηθεῖς τὴν ἁμαρτία, ὁ Θεὸς δὲν τὴν θυμᾶται. Ἐνῶ ἐὰν ἐσὺ τὴν λησμονήσεις, ὁ Θεὸς τὴ θυμᾶται. Διότι λέει· «Ἐγὼ εἶμαι αὐτὸς πὺν σβήνει τις ἁμαρτίες σου, καὶ δὲν θὰ τις ξαναθυμηθῶ· σὺ ὅμως νὰ τις θυμᾶσαι»¹⁵⁵. Τέτοιοι ἦταν οἱ ἅγιοι· ξεχνοῦσαν τὰ κατορθώματά τους καὶ θυμοῦνταν τις ἁμαρτίες τους. *Οχι ὅπως κάνουν τώρα οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι τις μὲν ἁμαρτίες τους τις ξεχνοῦν, ἐνῶ ἂν κάνουν κάποιο καλὸ τὸ προβάλλουν, ὑπερηφανευόμενοι καὶ κομπάζοντες, κυνηγώντας τὸν ἔπαινο ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων. *Ἐκανες καλὸ; Ἐέχασέ το, γιὰ νὰ τὸ ἀναφέρει ὁ Δεσπότης σου. *Ἐκανες κακὸ; Νὰ τὸ θυμᾶσαι, γιὰ νὰ τὸ ξεχάσει ὁ Δεσπότης σου. Παραχώρησε τὰ κατορθώματά σου στὸν Δεσπότη σου· μήπως δηλαδὴ μπορεῖς ἐσὺ νὰ μιλήσεις γιὰ τὰ κατορθώματά σου, ἔτσι ὅπως θὰ τὰ πεῖ ὁ Δεσπότης; Ἐὰν τὰ πεῖς ἐσὺ θὰ τὰ μειώσεις, ἐνῶ ἐὰν τὰ πεῖ ὁ Δεσπότης σου θὰ τὰ αὐξήσει. Τis ἁμαρτίες σου νὰ τις λές, γιὰ νὰ τις σβήσεις. Ἀλλὰ ντρέπεσαι νὰ τὰ πεῖς, ἐπειδὴ ἁμάρτησες; Νὰ τὰ λές κάθε μέρα στὴν προσευχή σου. Μήπως σοῦ λέω, Πές τα σ' αὐτὸν πὺν σὲ κατηγορεῖ; Πές τα σ' αὐτὸν πὺν τὰ θεραπεύει. Μήπως ἐὰν δὲν τὰ πεῖς, τὰ ἀγνοεῖ ὁ Θεός; μήπως θέλει νὰ τὰ μάθει ἀπὸ σένα; *Ὅταν τὰ ἔκαμνες, ἦταν παρῶν ὅταν τὰ διέπραττες, τὸ γνῶριζε. Τὰ ἔκανες καὶ δὲν ντρέποσουν νὰ τὰ κάνεις. Δὲν ντρέπηκες τις πράξεις, καὶ ντρέπεσαι τὰ λόγια πὺν θὰ σὲ δικαιώσουν. Πές τα ἐδῶ, γιὰ νὰ μὴ τὰ πεῖς ἐκεῖ· πές τα καὶ δάκρυσε. Τὰ ἁμαρτημάτά σου εἶναι γραμμένα σὲ βιβλίον. Τὰ δάκρυά σου εἶναι σφουγγάρι· δάκρυσε, καὶ ἔξαλείφονται· δάκρυσε, καὶ τὸ βιβλίον θὰ θρηθεῖ ἐκεῖ πάνω καθαρὸ. Μήπως ἡ πόρνη ἔχυσε αἷμα; *Ὅμως ἔσθησε τις ἁμαρτίες της.

*Ἀλλὰ γιὰτί ἀναφέρω τὴν πόρνη, μὰ γυναῖκα ἀκάθαρτη; *Ὁ στυλὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἡ βάση τῆς πίστεως, ὁ κορυφαῖος τοῦ χοροῦ τῶν ἀποστόλων, ὁ μακάριος Πέτρος, δὲν ἀρνήθηκε τὸν Χριστὸ καὶ μὰ καὶ δευτέρη καὶ τρίτη φορά; Μήπως ἔχυσε αἷμα;

ων ἐξέχεεν, καὶ ἔλυσε καὶ ἀπεποσμήξατο τὸ ἀμάρτημα. Οὐκ ἔχεις ἐν τῇ οἰκίᾳ βιβλίον καὶ γράφεις τὸν λόγον τὸν καθημερινόν; Ἄλλ' ἔχε ἐν τῷ συνειδοτί βιβλίον καὶ γράφε τὰ ἀμαρτήματα τὰ καθημερινά. Οἷόν τι λέγω· Ὅταν ἀναπέσης ἐν τῇ κλίνῃ καὶ μηδεὶς σοι διενοχλῆ, πρὶν ἢ εἰσελθεῖν σοι τὸν ὕπνον ἄγε τὸ βιβλίον εἰς τὸ μέσον καὶ ἀναλόγισαι τὰ ἀμαρτήματα, λέγων ἐν ἑαυτῷ· ἼΑρα μὴ ἡμάρτηκα σήμερον; μὴ ἐν λόγῳ; μὴ ἐν ἔργῳ; Τοῦτο παραινεῖ ὁ προφήτης· «ὦ λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ ταῖς κοίταις ὑμῶν κατανύγητε». Ἐν ἡμέρᾳ οὐκ ἄγεις σχολήν, ἀλλὰ καὶ ἀρχόντων φόβος, καὶ ἐτέρων ὁμιλίας, καὶ πραγμάτων φροντίς, καὶ παιδοτροφίας πρόνοια, καὶ γυναικὸς ἐπιμέλεια, καὶ φροντίς τραπέζης, καὶ μυρία σε περιέλκει πράγματα. Ὅταν δὲ ἐπὶ τὴν εὐνήν ἔλθῃς, ἐπὶ τὸν λιμένα τὸν ἀκύμαντον, καὶ μηδεὶς σοι διενοχλῆ, εἰπέ τῇ καρδίᾳ τῇ σῆ καὶ τῇ ψυχῇ, Ἀνηλώσαμεν τὴν ἡμέραν σήμερον, ὦ ψυχῇ. Τί ἀγαθὸν εἰργασάμεθα, ἢ τί πονηρὸν ἐπράξαμεν; Καὶ μνήσθητι τῆς γεέννης, ἵνα τῷ ἀγαθῷ προσθῆς καὶ τὸ πονηρὸν ἀνέλῃς. Ἐὰν ᾗς ἐν τῇ κλίνῃ καὶ μνησθῆς σου τὰ ἀμαρτήματα, δάκρυσον, καὶ δύνασαι αὐτὰ ἐν τῇ κλίνῃ ἐξαλεῖψαι. Παρακάλεσον τὸν Θεόν, καὶ οὕτω παράπεμψον τὴν ψυχὴν τῷ ὕπνῳ.

Τοῦ ἰδίου.— Ἡ πρόφασις τῶν ἀμαρτωλῶν αὕτη· Ἀμαρτωλὸς εἰμι, φησὶν, καὶ οὐ δύναμαι ἀπαντῆσαι. Ἐπειδὴ ἀμαρτωλὸς εἶναι ἔφησ, ἀπάντησον, ἵνα γένη δίκαιος. Δίκαιος εἶ; Ἀπάντησον, ἵνα μὴ ἐκπέσης τῆς δικαιοσύνης. Τίς δὲ τῶν ἀνθρώπων ἀνευ ἀμαρτίας; εἶπέ μοι· ἀλλὰ διὰ τοῦτο θυσία καὶ Ἐκκλησία· διὰ τοῦτο εὐχὴ καὶ νηστεία. Ἐπειδὴ πολλὰ τραύματα τῆς ψυχῆς, καὶ τὰ φάρμακα κατ' αὐτῶν εὐρηγνται, καὶ πρὸς ἕκαστον τῶν τραυμάτων τῆς ψυχῆς κατάλληλον φάρμακον κατεσκευάσται. Ἐχεις ἐκκλησίαν, θυσίαν, ἐπιτελουμένην, εὐχὰς Πατέρων, Πνεύματος ἁγίου χορηγίαν, μαρτύρων μνεΐαν, συναθροισμὸν ἁγίων, καὶ

Ἔχουσε ποταμούς δακρῶν καὶ ἔπλυνε καὶ σκούπισε τὸ ἁμάρτημά του. Δὲν ἔχεις στὸ σπῆτι βιβλίον στὸ ὁποῖο γράφεις τὰ καθημερινὰ λόγια; Νὰ ἔχεις καὶ στὴ συνείδησή σου ἓνα βιβλίον, στὸ ὁποῖο νὰ γράφεις τὰ καθημερινὰ ἁμαρτήματα. Νὰ τί λέω· Ὅταν πέσεις στὸ κρεβάτι καὶ δὲν σὲ ἐνοχλεῖ κανένας, πρὶν νὰ σὲ πάρει ὁ ὕπνος φέρε τὸ βιβλίον μπροστά σου καὶ ἀναλογίσου τις ἁμαρτίες λέγοντας μέσα σου· Ἄραγε μήπως ἁμάρτησα σήμερον; μήπως ἁμάρτησα μὲ λόγο; μήπως μὲ ἔργο; Αὐτὸ προτρέπει ὁ προφήτης· «Αὐτὰ πού λέτε στὶς καρδιές σας, νὰ τὰ ἐξετάζετε στὰ κρεβάτια σας μὲ μετάνοια καὶ κατάνυξιν»¹⁵⁶. Τὴν ἡμέραν δὲν ἔχεις εὐκαιρία, ἀλλὰ καὶ ὁ φόβος τῶν ἀρχόντων, καὶ οἱ ὀμιλίαι τῶν ἄλλων, καὶ ἡ φροντίδα τῶν πραγμάτων, καὶ ἡ μέριμνα γιὰ τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν, καὶ ἡ ἐπιμέλεια τῆς γυναίκας, καὶ ἡ φροντίδα γιὰ τὸ τραπέζι καὶ ἄλλα μύρια πράγματα σὲ περισποῦν. Ὅταν ἔρθεις στὸ κρεβάτι, στὸ γαλήνιον λιμάνι, καὶ δὲν σὲ ἐνοχλεῖ κανένας, πῆς στὴν καρδιά σου καὶ στὴν ψυχὴ σου· Περάσαμε καὶ τὴ σημερινὴ μέραν, ψυχὴ μου. Τί καλὸ κάναμε, ἢ τί κακὸ διεπράξαμε; Καὶ θυμήσου τὴ γέννα, γιὰ νὰ αὐξήσεις τὸ καλὸ καὶ νὰ ἐξαφανίσεις τὸ κακὸ. Ἐὰν βρῖσκεσαι στὸ κρεβάτι καὶ θυμηθεῖς τις ἁμαρτίαι σου, δάκρυσε, καὶ ἔτσι μπορεῖς νὰ τις ἐξαλείψεις στὸ κρεβάτι. Παρακάλεσε τὸν Θεὸ καὶ ὕστερον παράδωσε τὴν ψυχὴν σου στὸν ὕπνον.

Τοῦ ἰδίου.— Ἡ πρόφασις τῶν ἁμαρτωλῶν εἶναι ἡ ἐξῆς· Εἶμαι ἁμαρτωλός, λέει, καὶ δὲν μπορῶ νὰ μιλήσω. Ἐπειδὴ εἶπες ὅτι εἶσαι ἁμαρτωλός, μίλησε, γιὰ νὰ ἐξιλεωθεῖς. Εἶσαι δίκαιος; Μίλησε, γιὰ νὰ μὴ ἐκπέσεις ἀπὸ τὴ δικαιοσύνη. Πῆς μου, ποιὸς ἄνθρωπος εἶναι χωρὶς ἁμαρτία; Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ὑπάρχει ἡ εὐχαριστιακὴ θυσία καὶ ἡ Ἐκκλησία, γι' αὐτὸ ὑπάρχει ἡ προσευχὴ καὶ ἡ νηστεία. Ἐπειδὴ εἶναι πολλὰ τὰ τραύματα τῆς ψυχῆς, βρέθηκαν καὶ τὰ ἐναντίον τους φάρμακα καὶ παρασκευάστηκε γιὰ κάθε τραῦμα τῆς ψυχῆς τὸ κατάλληλον φάρμακον. Ἔχεις τὴν Ἐκκλησίαν, τὴ θυσίαν πού τελεῖται, τις προσευχὰς τῶν πατέρων, τὴ χορηγίαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὴν ἀνάμνησιν τῶν μαρτύρων, τις συναθροίσεις τῶν

156. Ψαλμ. 4, 5.

ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα δυνάμενά σε ἀπὸ ἁμαρτίας ἀνακαλέσασθαι
 εἰς δικαιοσύνην. Οὐκ ἀπήνησας εἰς εὐχὴν μαρτύρων; Καὶ ποίαν
 σχολῆς συγγνώμην, εἶπέ μοι; Φροντίς σε βιωτικὴ ἐκράτησεν;
 Μειζον τὸ ἔγκλημα. Μικρὰν ὥραν οὐκ ἐδάνευσας τῷ Θεῷ, ἵνα
 5 λάβῃς ὀλόκληρον ἡμέραν; Ἄμαρτωλός εἰμι, φησί, καὶ οὐ δύνα-
 μαι. Καὶ ἐπειδὴ ἁμαρτωλὸς εἶ, διὰ τοῦτο ἐφσελθε. Οὐκ οἶδας ὅτι
 καὶ αὐτοὶ οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ παρεδρεῦντες, καὶ αὐτοὶ ἁμαρτίας
 εἰσὶ προσηλωμένοι; Σάρκα γάρ εἰσιν ἐνδεδυμένοι, καὶ αἵματι
 συμπεπλεγμένοι, καὶ ὀστέοις εἰσὶ συνδεδεμένοι, καὶ αὐτοὶ ἡμεῖς
 10 οἱ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθεζόμενοι καὶ διδάσκοντες, ἁμαρτίαις συμ-
 πεπλέγεσθε. Ἄλλ' οὐκ ἀπογινώσκομεν τῆς τοῦ Θεοῦ φιλάνθρω-
 πίας, οὐδὲ ἀπάνθρωπιαν τινὰ προσάπτομεν. Πάντες γὰρ ἄνθρω-
 ποὶ ἐσμεν, ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων συμπεπλεγμένοι. Οὐ παραι-
 τούμεθα τὴν διδασκαλίαν, ἀφορῶντες εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ φιλαν-
 15 θρωπίαν. Καὶ ὑμεῖς ἁμαρτόντες οὐ τοσοῦτον ἔγκλημα ἔχετε· ὑπὸ
 γὰρ διδάσκαλόν ἐστε. Ἡμεῖς δὲ ὄσω πολλῶ τῷ ἀξιώματι ὑπερέ-
 χομεν, τοσοῦτω πολλῶ καὶ τῷ ἐγκλήματι ὑποκείμεθα. Ἄλλο
 γὰρ ἐστὶ τὸν διδασκόμενον ἁμαρτάνειν, καὶ ἄλλο τὸν διδάσκον-
 τα. Καὶ τοῦτο κατὰ τὴν θεῖαν διοίκησιν γέγονεν, τὸ τοὺς ἱερεῖς
 20 καὶ αὐτοὺς ἁμαρτία ὑποπεσεῖν· ἐπεὶ εἰ μὴ ἡμάρτανον μὴδὲ ὑπέ-
 κειντο τοῖς πάθεσι τοῦ βίου, ἀπάνθρωποι ἡμελλον εἶναι περὶ
 τοὺς ἄλλους καὶ ἀσύγγνωστοι. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὺς τοὺς
 ἱερεῖς πάθεσι δουλεύειν παρεσκεύασε καὶ τοὺς ἄρχοντας, ἵνα, ἐξ
 ὧν αὐτοὶ πάσχουσι, συγγνώμην διδῶσι τοῖς ἁμαρτάνουσιν, καὶ
 25 οἷς ἡμελλε πιστεῦειν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν λαόν, τούτοις συνε-
 χώρησεν ἁμαρτία ὑποπεσεῖν, ἵνα ἐκ τῶν οἰκείων πταισμάτων
 φιλάνθρωποι γένωνται περὶ τοὺς ἄλλους. Εἰ γὰρ μὴ ἡμάρτανον
 αὐτοί, μὴδὲ ἁμαρτία ὑπέκειντο, οὐδεμίαν εἶχον συγγνώμην διδό-
 ναι τοῖς ἁμαρτάνουσιν, ἀλλ' ἀπάνθρωπιὰ φερόμενοι πάντας ἐκ-
 30 θερίζειν εἶχον τῆς Ἐκκλησίας.

Ὅτι δὲ ταῦτα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον καὶ οὐ στοχαζόμενος
 λέγω, φέρε ἐξ αὐτῆς τῆς ἱστορίας πείσωμεν· Πέτρος ἡμελλεν πι-

ἀγίων, καὶ ἄλλα πολλὰ παρόμοια πού μποροῦν νὰ σὲ ἐπαναφέρουν στὴ δικαιοσύνη. Δὲν ἀνταποκρίθηκες στὴν προσευχὴ τῶν μαρτύρων; Καὶ ποιά δικαιολογία, πές μου, θὰ μποροῦσες νὰ ἔχεις; Σὲ συγκράτησαν οἱ βιοτικὲς φροντίδες; Μεγαλύτερο τὸ παράπτωμα. Δὲ δάνεισες λίγη ὥρα στὸν Θεό, γιὰ νὰ πάρεις ὀλόκληρη μέρα; Εἶμαι ἁμαρτωλός, λέει, καὶ δὲν μπορῶ. Ἀκριβῶς ἐπειδὴ εἶσαι ἁμαρτωλός, γι' αὐτὸ ἔλα. Δὲν ξέρεις ὅτι καὶ αὐτοὶ πού λειτουργοῦν στὸ θυσιαστήριο, εἶναι κι' αὐτοὶ προσκολλημένοι σὲ ἁμαρτίες; Διότι φοροῦν σάρκα καὶ εἶναι συναρμολογημένοι μὲ αἷμα καὶ συνδεδεμένοι μὲ κόκκαλα· καὶ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι πού καθόμαστε στὸν θρόνο καὶ διδάσκουμε, εἶμαστε περιπλεγμένοι μὲ ἁμαρτίες. Ἀλλὰ δὲ χάνουμε τὴν ἐλπίδα μας στὴ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, οὔτε τοῦ καταλογίζουμε ἀπανθρωπιά. Διότι ὅλοι εἶμαστε ἄνθρωποι, συναρμολογημένοι μὲ τὰ ἴδια συστατικὰ στοιχεῖα. Δὲν παύουμε νὰ διδάσκουμε, ἀποβλέποντας στὴ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐσεῖς βέβαια ἁμαρτάνοντας δὲν ἔχετε τόσο μεγάλο ἔγκλημα, διότι εἶστε μαθητευόμενοι. Ἐνῶ ἐμεῖς ὅσο πιὸ πολὺ ὑπερέχουμε σὲ ἀξίωμα, τόσο πιὸ πολὺ ἔνοχοι εἶμαστε. Διότι ἄλλο πρᾶγμα εἶναι νὰ ἁμαρτάνει αὐτὸς πού διδάσκεται, καὶ ἄλλο νὰ ἁμαρτάνει ὁ δάσκαλος. Καὶ αὐτό, τὸ νὰ πέφτουν καὶ οἱ ἱερεῖς σὲ ἁμαρτία, ἔγινε ἀπὸ τὴ θεία Πρόνοια. Διότι, ἂν δὲν ἁμαρτάναν οἱ ἱερεῖς καὶ δὲν ἦταν ἐκτεθειμένοι στὰ πάθη τῆς ζωῆς, θὰ ἦταν ἀπάνθρωποι ἀπέναντι τῶν ἄλλων, καὶ δὲν θὰ τοὺς συγχωροῦσαν. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ αὐτοὺς τοὺς ἱερεῖς τοὺς ἔκανε νὰ ὑπόκεινται στὰ πάθη, καὶ τοὺς ἄρχοντες, ὥστε, ἀπὸ αὐτὰ πού πάσχουν καὶ οἱ ἴδιοι, νὰ δίνουν συγχώρηση σ' αὐτοὺς πού ἁμαρτάνουν. Ἀκόμα καὶ σ' αὐτοὺς πού ἐπρόκειτο νὰ ἐμπιστευθεῖ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν λαό, καὶ σ' αὐτοὺς ἐπέτρεψε νὰ πέφτουν σὲ ἁμαρτία, ὥστε ἀπὸ τὰ δικά τους παίσιμα νὰ γίνονται πιὸ φιλάνθρωποι στοὺς ἄλλους. Διότι, ἂν αὐτοὶ δὲν ἁμαρτάναν, οὔτε ἦταν ὑποκείμενοι στὴν ἁμαρτία, δὲν θὰ ἔδιναν καμμιὰ συγχώρηση σ' αὐτοὺς πού ἁμαρτάνουν, ἀλλὰ φερόμενοι ἀπάνθρωπα θὰ εἶχαν ἀποκόψει ὅλους ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν.

Καὶ ὅτι αὐτὰ ἔτσι εἶναι καὶ δὲν τὰ λέω ὑποθετικά, ἅς σᾶς πείσω ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἱστορία. Στὸν Πέτρο ἐπρόκειτο ὁ Θεὸς νὰ

στευέσθαι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας, μᾶλλον δὲ καὶ ἐπιστεύθη τὰς
 κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ἤμελλεν πιστεύεσθαι τὸ
 πλῆθος τῶν λαῶν. Τί γὰρ φησιν ὁ Δεσπότης πρὸς αὐτόν; «Ὁ
 ἐὰν δῆσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὁ ἐὰν
 5 λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τῷ οὐρανῷ». Ἦν οὖν ὁ
 Πέτρος ἀνήμερος καὶ ἀπότομος. Εἰ δὲ ἔσχε καὶ τὸ ἀναμάρτητον,
 ποῖαν συγγνώμην εἶχον οἱ παρ' αὐτοῦ διδασκόμενοι; Ἀλλὰ διὰ
 τοῦτο ἡ θεία χάρις πραγματεύεται πρὸς ὀλίγον αὐτοῦ ἀποστήναι,
 ὥστε ἀμαρτήματι περιπεσεῖν τὸν Πέτρον, ἵνα, ἐξ ὧν αὐτὸς ἔπα-
 10 θε, φιλανθρωπότερος γένηται πρὸς τοὺς ἄλλους. Καὶ βλέπε τινα
 συγχωρεῖ περιπεσεῖν ἀμαρτήματι Πέτρον ἐκεῖνον τὸν κορυ-
 φαῖον τῶν ἀποστόλων, τὴν κρηπίδα τὴν ἀσάλευτον, τὴν πέτραν
 τὴν ἀρραγῆ, τὸν περίβολον τῆς Ἐκκλησίας, τὸν λιμένα τὸν ἀχεί-
 μαστον, τὸν πύργον τὸν ἀσάλευτον Πέτρος ἐκεῖνος, ὁ λέγων τῷ
 15 Χριστῷ, «ἐὰν δέη με σὺν σοὶ ἀποθάνειν, οὐ μὴ σε καταλείπω». Πέτρος ὁ ἐκ
 θείας ἀποκαλύψεως τὴν ἀλήθειαν ὁμολογήσας, «Σὺ
 εἶ ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ζῶντος»· οὗτος ἐλθὼν ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἣ
 παρεδόθη ὁ Χριστός, καὶ στὰς ἐπὶ τῆς ἀνθρακιᾶς, ἐθερμαίνεται·
 καὶ προσελθοῦσα ἡ κόρη λέγει αὐτῷ· «καὶ σὺ χθὲς μετὰ τοῦ ἀν-
 20 θρώπου ἦς». Ὁ δὲ Πέτρος· «οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον». Ὡς
 Πέτρε, τοῦτο ἐστὶν ὄλον ὃ ἐπηγγείλω; οὐκ ἀρτίως ἔλεγες,
 «ἐὰν δέη με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε ἀπαρνήσομαι»; Καὶ νῦν
 ἀρνήσαι καὶ λέγεις, «οὐκ οἶδα τοῦτον τὸν ἄνθρωπον»; Οὐδέπω
 βασάνους, οὐ μάλιστα εἰδώς, ἀλλ' ἀπλῶς μικρᾶς κόρης ῥήματα
 25 ἀκούσας, εἰς ἄρνησιν ἐχώρησας. Ἀρνήσαι, Πέτρε· οὐδέπω βα-
 σανιστήρια, οὐδέπω πληγαί, οὐδέπω μάλιστα, οὐδέπω θυμοί,
 οὐδέπω ξίφη ἠκονημένα, οὐδέπω ἄρχοντες ἀπειλοῦντες, οὐδέ-
 πω θάνατος προσδοκώμενος ἢ ἀπειλούμενος, οὐδέπω φυλακαὶ
 καὶ κρημνοὶ καὶ θάλασσα, καὶ ἤδη ἀρνήσαι; Καὶ αὐθις ἡ κόρη·
 30 «ἀληθῶς καὶ σὺ μετ' αὐτοῦ ἦς». Ὁ δὲ πρὸς αὐτήν· «οὐκ οἶδα
 τὸν ἄνθρωπον τοῦτον». Τίς ἐστὶν ὁ λέγων σοι, ὅτι ἀρνήσαι; Οὐ-
 δεῖς τῶν ἀναγκαίων, ἀλλὰ γυνή, μᾶλλον δὲ οὐδὲ γυνή· καὶ αὐτὴ

ἐμπιστευθεῖ τὰ κλειδιά τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ἐπρόκειτο νὰ τοῦ ἐμπιστευθεῖ καὶ τὸ πλῆθος τῶν λαῶν. Διότι τί τοῦ εἶπε ὁ Δεσπότης; «Αὐτὸ ποῦ θὰ δέσεις ἐδῶ στῆ γῆ, θὰ εἶναι δεμένο στὸν οὐρανό, καὶ αὐτὸ ποῦ θὰ λύσεις στῆ γῆ, θὰ εἶναι λυμένο στὸν οὐρανό»¹⁵⁷. Ὁ Πέτρος ὅμως ἦταν ἀψὺς καὶ ἀπότομος· ἐὰν λοιπὸν ἦταν καὶ ἀναμάρτητος, ποιά συγχώρηση θὰ εἶχαν ὅσοι διδάσκονταν ἀπὸ αὐτόν; Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἡ θεία Χάρη τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ἀπομακρυνθεῖ λίγο ἀπὸ τὴν ἀναμαρτησία, καὶ νὰ πέσει καὶ ὁ Πέτρος σὲ ἀμάρτημα, ὥστε ἀπὸ αὐτὸ ποῦ ἔπαθε αὐτὸς νὰ γίνεи πιὸ φιλάνθρωπος πρὸς τοὺς ἄλλους. Καὶ κοιτάξε ποιὸν ἐπιτρέπει νὰ πέσει σὲ ἀμάρτημα· τὸν Πέτρο, ἐκεῖνον τὸν κορυφαῖο τῶν ἀποστόλων, τὴν ἀσάλευτη βάση, τὸν ἀρράγιστο βράχο, τὸν περίβολο τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ἡρεμο λιμάνι, τὸν ἀσάλευτο πύργο· ὁ Πέτρος ἐκεῖνος ποῦ ἔλεγε στὸν Χριστό, «ἐὰν χρειαστεῖ νὰ πεθάνω μαζί σου, δὲν θὰ σὲ ἐγκαταλείψω»¹⁵⁸. Ὁ Πέτρος ποῦ ἀπὸ θεία ἀποκάλυψη ὁμολόγησε τὴν ἀλήθεια, «Σὺ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζωντανοῦ»¹⁵⁹, αὐτός, τῆ νύχτα ἐκεῖνη κατὰ τὴν ὁποία παραδόθηκε ὁ Χριστός, ἦρθε καὶ στάθηκε στῆ φωτιὰ καὶ ζεσταινόταν. Τότε πλησίασε μὰ κόρη καὶ τοῦ εἶπε· Καὶ σὺ ἦσουν χθὲς μαζί μὲ τὸν ἄνθρωπο αὐτόν. Καὶ ὁ Πέτρος· Δὲν τὸν γνωρίζω τὸν ἄνθρωπο αὐτόν. Ὡ Πέτρε, αὐτὴ εἶναι ὄλη σου ἡ ὑπόσχεση; Πρὶν λίγο δὲν ἔλεγες, ὅτι ἐὰν χρειαστεῖ νὰ πεθάνω μαζί σου, δὲν θὰ σὲ ἀπαρνηθῶ; Καὶ τώρα τὸν ἀρνεῖσαι καὶ λὲς «δὲν γνωρίζω τὸν ἄνθρωπο αὐτόν»; Χωρὶς ἀκόμα νὰ γνωρίσεις βασανιστήρια καὶ μαστιγώσεις, ἀλλὰ ἀκούοντας ἀπλῶς τὰ λόγια μᾶς μικρῆς κόρης, προχώρησες σὲ ἄρνηση. Ἄρνεῖσαι, Πέτρε· χωρὶς βασανιστήρια, χωρὶς χτυπήματα, χωρὶς μαστιγώσεις, χωρὶς θυμούς, χωρὶς ἀκονισμένα ξίφη, χωρὶς ἄρχοντες ποῦ νὰ σὲ ἀπειλοῦν, χωρὶς προσδοκία ἢ ἀπειλὴ θανάτου, φυλακὲς καὶ γκρεμούς καὶ θάλασσα, καὶ ὡστόσο ἀρνεῖσαι; Καὶ πάλι ἡ κόρη· Πραγματικὰ ἦσουν καὶ σὺ μαζί μ' αὐτόν. Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ποῦ σοῦ μιλάει καὶ ἀρνεῖσαι; Κανένας ἀπὸ αὐτοὺς ποῦ σὲ ἀναγκάζουν, ἀλλὰ μὰ γυναῖκα, ἢ μᾶλλον οὔτε γυναῖκα· καὶ αὐτός

157. Ματθ. 16, 19.

158. Ματθ. 26, 35.

159. Ματθ. 16, 16.

θυρωρός, ἀπερριμμένη, αἰχμάλωτος, οὐδενὸς λόγου ἀξία. Ὡς κακῶν πραγμάτων! Κόρη τὸν Πέτρον ἐνίκησεν· κόρη προσελθούσα τοῦ Πέτρου τὴν πίστιν ἐτάραξεν. Πέτρος ὁ στύλος οὐκ ἐβάστασεν ἀπειλὴν κόρης, ἀλλὰ μόνον ἐλάλησεν, καὶ αὐτὸς ἐσάλευθη. Τίνα εἶδες, ὦ Πέτρε, καὶ ἀρνήσῃ; Κόρην εὐτελεῖ, ἐκαταφρόνητον θυρωρόν· ταύτην εἶδες καὶ ἀρνήσῃ; Ἄλλ' ὁμοῦς πάλιν τὸν τρίτον· «καὶ σὺ μετ' αὐτοῦ ἦς;». Ὁμοίως ἠρνήσατο. Καὶ οὕτως ἐμβλέψας αὐτὸν ὁ Χριστὸς, εἰς ἀνάμνησιν αὐτὸν ἤνεγκεν τῶν λεχθέντων. Ὁ δὲ συνεὶς ἤρξατο κλαίειν καὶ μετανοοῦν ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλ' ὁμοῦς ὁ φιλόανθρωπος συνεχώρησεν αὐτῷ τὴν ἁμαρτίαν. Εἶδε γάρ, ὡς Θεός, ὅτι ἀνθρώπινόν τι ὑπέστη. Ὑπέπεσεν ἁμαρτία, ἵνα, ἐννοῶν τὸ ἴδιον ἁμάρτημα καὶ τὸ τοῦ Δεσπότητος συγχώρημα, συγχωρήσῃ καὶ τοῖς ἄλλοις φιλοανθρωπίας χάριν. Αὐτὸς γὰρ συνεχωρήθη ὑποπεσεῖν ἁμαρτία, ὁ 15 τὴν Ἐκκλησίαν μέλλων πιστεῦσθαι, ὁ στύλος τῶν Ἐκκλησιῶν, ὁ λιμὴν τῆς πίστεως. Πέτρος, ὁ διδάσκαλος τῆς οἰκουμένης, συνεχωρήθη ἁμαρτῆσαι, ἵνα ἡ συγχώρησις τούτου ὑπόθεσις φιλοανθρωπίας τοῖς ἄλλοις γένηται. Ταῦτα δέ μοι διὰ τί εἴρηται; Ὅτι καὶ ἡμεῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθεζόμενοι, ἁμαρ- 20 τίας συνδεδέμεθα. Διὰ τοῦτο οὐκ ἄγγελος ἐπιστεύθη τὴν ἱερατεῖαν, οὐκ ἀρχάγγελος (ἀναμάρτητοι γὰρ εἰσιν), ἵνα μὴ τοὺς ἀμαρτάνοντας τοῦ λαοῦ ἀθρόον κεραυνοῖς βάλλωσιν· ἀλλὰ ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπων ἐπιστεύθη τὸν θρόνον τοῦτον, καὶ αὐτὸς ἁμαρτία καὶ ἡδονῇ συνδεδεμένος, ἵνα, ὅταν λάβῃ τινὰ ἁμαρτάνοντα, ἐκ τῶν οἰκείων πλημμελημάτων φιλοανθρωπότερος γίνη- 25 ται περὶ ἐκεῖνον. Εἰ γὰρ ἦν ἄγγελος ἱερεὺς καὶ ἔλαβέ τινα πορνεύσαντα, αὐτὸς ἀνήρει, ὅτι αὐτὸς τῷ πάθει τούτῳ οὐχ ὑπόκειται. Εἰ ἔλαβεν ἄγγελος τὴν ἐξουσίαν, οὐκ ἐδίδασκεν, ἀλλ' εὐθὺς ἀνήρει. Τὸ γὰρ ἐκεῖνον μὴ εἶναι τοιοῦτον, εἰς ὁργὴν αὐτὸν ἔφερον

160. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἀναφερόμενος στὸ γεγονός τῆς ἀρνήσεως τοῦ Πέτρου λέει· «ἐτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ἀλέκτωρ, καὶ στραφεὶς ὁ Κύ-

θυρωρός, περιφρονημένη, αἰχμάλωτη, ἀνάξια λόγου. ὦ κακῆς περιστάσεις! Μιά κόρη νίκησε τὸν Πέτρο· μὰ κόρη πλησίασε καὶ τάραξε τὴν πίστη τοῦ Πέτρου. Ὁ Πέτρος ὁ στύλος δὲν ἀντέξε τὴν ἀπειλὴ μᾶς κόρης, ἀλλὰ μόλις μίλησε, αὐτὸς κλονίστηκε. Ποιὸν εἶδες, Πέτρε καὶ ἀρνεῖσαι; Μιά κόρη τιποτένια, ἄξια περιφρονήσεως, θυρό· αὐτὴν εἶδες καὶ ἀρνεῖσαι; Ἀλλὰ πάλι γιὰ τρίτη φορὰ. Ἦσουν καὶ σὺ μαζί μ' αὐτόν; Καὶ κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ἀρνήθηκε. Καὶ στὴν κατάστασι αὐτῆ, ρίχνοντάς του ὁ Χριστὸς ἓνα βλέμμα, τοῦ θύμιζε αὐτὰ ποὺ εἶχε πεῖ. Καὶ αὐτὸς φέροντάς τα στοῦ νοῦ του ἄρχισε νὰ κλαίει καὶ νὰ μετανοεῖ γιὰ τὴν ἁμαρτία του¹⁶⁰, καὶ ὁ φιλάνθρωπος τοῦ συγχώρησε τὴν ἁμαρτία. Διότι ὡς Θεὸς εἶδε ὅτι ἔπαθε κάτι ἀνθρώπινο. Ἔπεσε σὲ ἁμαρτία, ὥστε, ἔχοντας στοῦ νοῦ του τὴ δική του ἁμαρτία καὶ τοῦ Δεσπότη τὴ συγχώρησι, νὰ συγχωρεῖ καὶ τοὺς ἄλλους ἀπὸ φιλανθρωπία. Διότι ἐπετράπη νὰ πέσει σὲ ἁμαρτία αὐτὸς στοὺν ὅποιο ἐπρόκειτο νὰ ἐμπιστευθεῖ τὴν Ἐκκλησία, ὁ στύλος τῶν Ἐκκλησιῶν, τὸ λιμάνι τῆς πίστεως. Ἐπετράπη στοὺν Πέτρο τὸν δάσκαλο τῆς οἰκουμένης νὰ ἁμαρτήσῃ, ὥστε ἡ συγχώρησι αὐτοῦ νὰ γίνῃ παράδειγμα φιλανθρωπίας στοὺς ἄλλους. Καὶ αὐτὰ γιατί τὰ εἶπα; Γιὰ νὰ δείξω ὅτι καὶ ἐμεῖς οἱ ἱερεῖς, ποὺ καθόμαστε στοὺν θρόνο, εἴμαστε δεμένοι μὲ ἁμαρτίες. Γι' αὐτὸ ἡ ἱερωσύνη δὲν ἀνατέθηκε σὲ ἄγγελο οὔτε σὲ ἀρχάγγελο (διότι εἶναι ἀναμάρτητοι) γιὰ νὰ μὴ κερανοβολοῦν ἀμέσως αὐτοὺς ἀπὸ τὸν λαὸ ποὺ ἁμαρτάνουν. Ἀλλὰ ἀνατέθηκε ὁ θρόνος αὐτὸς σὲ ἄνθρωπο ποὺ προέρχεται ἀπὸ ἀνθρώπους, καὶ εἶναι συνδεδεμένος μὲ τὴν ἁμαρτία καὶ τὴν ἡδονή, ὥστε, ὅταν βρεῖ κάποιον ποὺ ἁμαρτάνει, νὰ φανεῖ πῶς φιλάνθρωπος εἶναι αὐτόν, κρίνοντας ἀπὸ τὰ δικά του πλημμελήματα. Διότι, ἐὰν ὁ ἱερέας ἦταν ἄγγελος καὶ ἔπιανε κάποιον νὰ κάνει πορνεία, αὐτὸς θὰ τὸν σκότωνε, διότι ὁ ἴδιος δὲν ὑπόκειται στοῦ πάθος αὐτό. Ἐὰν ἔπαιρνε ἄγγελος τὴν ἐξουσία, δὲν θὰ δίδασκε, ἀλλὰ ἀμέσως θὰ σκότωνε. Διότι τὸ νὰ μὴ εἶναι ἐκεῖνος τέτοιος, θὰ τὸν ἐξόργιζε ἐναντίον τοῦ πόρνου. Γι' αὐτὸ λοιπὸν

ριος ἐνέδλεψε τῷ Πέτρῳ, καὶ ὑπεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ Λόγου τοῦ Κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἴσθιν ἀλέκτορα φωνῆσαι, ἀπαρνήσῃ με τρίς» κ.λ.π. (Λουκᾶ 22, 61).

κατὰ τοῦ τοιούτου. Ἀλλὰ διὰ τούτου ἄνθρωπος, εἰδὼς τὰ πλημμελήματα καὶ ἐκ πείρας ἔχων, ἵνα συγγινώσκη τοῖς ἐρχομένοις, καὶ μὴ κενῶται διὰ τῆς ὀργῆς ἢ Ἐκκλησία.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος εἰς τὰς τριγόνας.— Εἴ τίς ἐστι ψυχῇ ἄμαρ-
 5 τίφ μεμελανωμένη, μὴ φοβείσθω· μόνον μετανοεῖτω. Εἰ καὶ
 πρὸς ἐσχάτην ἀναπνοὴν τυγχάνη καὶ οἰονεῖ πρὸς ἐσπέραν ὧραν
 ἐστί, μὴ φοβείσθω. Μόνον μετανοεῖτω μετὰ κλαυθμοῦ. Μίμη-
 σαι Ἐζεκίαν τὸν βασιλέα, ὃς ἀρρωστίᾳ ὑποπεσὼν κατέκειτο ἐπὶ
 10 τοῦ οἴκου σου· μέλλεις γὰρ τελευτᾶν, καὶ οὐ ζήσεις», στραφεὶς δὲ
 πρὸς τὸν τοῖχον, δάκρυσι μετανοίας τὴν κλίνην ἐδρόσιζεν, καὶ
 πέντε καὶ δέκα ἐτῶν ζωῆς χρόνον παραχρῆμα ἔλαβεν.

Τοῦ ἰδίου.— Μηδεὶς ἀπογινωσκέτω τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας.
 Τελώνης εἶ; Δύνασαι γενέσθαι εὐαγγελιστής. Ληστῆς εἶ; Δύνασαι
 15 συλλῆσαι τὸν παράδεισον. Μάγος εἶ; Δύνασαι προσκυνῆσαι τὸν
 Δεσπότην. Οὐκ ἔστιν οὐδεμία κακία μετανοία μὴ λυομένη. Διὰ
 τοῦτο τὰ ἀκροθίνια τῆς πονηρίας ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα μὴ εἰς
 τέλος ἀποφυγῆν ἔχοις. Μὴ μοι λέγε, Ἀπωλόμην. Καὶ τί λοιπόν;
 Ἰατρὸν ἔχεις ἀνώτερον τῆς ἀρρωστίας. Ἰατρὸν ἔχεις θελήματι
 20 κατορθοῦντα μόνον καὶ βουλόμενον. Οὐκ ὄντα σε παρῆγαγεν·
 ὄντα σε καὶ διαστρέφοντα πολλῶ μᾶλλον διορθῶσαι δύναται.
 Οὐκ εἰς τὸ πρότερον ἔλαβε χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐπλασε τὸν ἄν-
 θρωπον; Πῶς τὴν γῆν σάρκα ἐποίησεν; πῶς νεῦρα; πῶς ὀστά;
 πῶς φλέβας; πῶς ὀφθαλμοὺς; πῶς βλέφαρα; πῶς ὀφρῦς; πῶς
 25 γλῶσσαν; πῶς θώρακα; πῶς χεῖρας; πῶς πόδας; πῶς τὰ ἄλλα
 ἅπαντα; Οὐ γῆ ἦν τὸ ὑποκείμενον; οὐ μία οὐσία; Καὶ εἰσηλθεν ἡ
 τέχνη, καὶ ποικίλῃν εἰργάσατο τὴν δημιουργίαν. Μὴ δύνασαι τὸν
 τρόπον εἰπεῖν, καθ' ὃν καθαίρει τὰ ἁμαρτήματα; Ὡσπερ γὰρ τὸ
 30 πῦρ ἐμπίπτον εἰς ἀκάνθας ἀναλίσκει τὰς ἀκάνθας, πολλῶ μᾶλ-
 λον τὸ βούλημα τοῦ Θεοῦ τὰ πλημμελήματα ἡμῶν δαπανᾷ καὶ
 πρόρριζον ἀνασπᾷ, καὶ τοῦ μὴ ἡμαρτηκότος τὸν ἡμαρτηκότα

εἶναι ἄνθρωπος, πὺν γνωρίζει τὰ ἁμαρτήματα καὶ ἔχει πείρα, γιὰ νὰ συγχωρεῖ ὅσους ἔρχονται, καὶ νὰ μὴ ἀδειάζει ἡ Ἐκκλησία μὲ τὴν ὀργή.

Τοῦ ἰδίου, Λόγος εἰς τὰς τρυγόνας.— Ἐὰν ὑπάρχει κάποια ψυχὴ μαυρισμένη ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, νὰ μὴ φοβᾶται· μόνο νὰ μετανοεῖ. Ἄκόμα καὶ ἂν θρίσκειται στὴν τελευταία τῆς ἀναπνοῆς καὶ κατὰ κάποιο τρόπο πρὸς τὴ νύχτα, νὰ μὴ φοβᾶται. Μόνο νὰ μετανοεῖ μὲ δάκρυα. Μιμήσου τὸν βασιλιὰ Ἐζεκία, ὁ ὁποῖος ἦταν ξαπλωμένος στὸ κρεββάτι προσβεβλημένος ἀπὸ ἀρρώστια· ἀκούοντας ὁμως τὸν Ἡσαΐα νὰ τοῦ λέγει, Τακτοποίησε τὰ προβλήματα τοῦ σπιτιοῦ σου, διότι πρόκειται νὰ πεθάνεις καὶ δὲ θὰ ζήσεις, στράφηκε πρὸς τὸν τοῖχο, ἔβρεξε μὲ δάκρυα μετάνοιας τὸ κρεββάτι, καὶ ἔλαβε ἀμέσως δεκαπέντε χρόνια ζωῆς¹⁶¹.

Τοῦ ἰδίου.— Κανένας νὰ μὴ ἀπελπίζεται γιὰ τὴ σωτηρία του. Εἶσαι τελώνης; Μπορεῖς νὰ γίνεις εὐαγγελιστής. Εἶσαι ληστής; Μπορεῖς νὰ ληστέψεις τὸν παράδεισο. Εἶσαι μάγος; Μπορεῖς νὰ προσκυνήσεις τὸν Δεσπότη. Δὲν ὑπάρχει καμμιά κακία πὺν δὲν συγχωρεῖται μὲ τὴν μετάνοια. Γι' αὐτὸ ὁ Θεὸς διάλεξε τοὺς ἐλεκτούς τῆς κακίας, γιὰ νὰ μὴ ἔχεις τελικὰ λόγο νὰ ξεφύγεις. Μὴ μοῦ λές, Χάθηκα. Καὶ τί ἔγινε; Ἔχεις γιατρὸ ἀνώτερον ἀπὸ τὴν ἀρρώστια. Ἔχεις γιατρὸ ὁ ὁποῖος θεραπεύει μόνο μὲ τὴ θέληση καὶ τὴ βούλησή του. Σὲ δημούργησε χωρὶς νὰ ὑπάρχεις· πολὺ πιὸ εὐκολα μπορεῖ νὰ σὲ διορθώσει τώρα πὺν ὑπάρχεις καὶ ἀλλάζεις κατεύθυνση. Δὲν πῆρε χῶμα στὴν ἀρχὴ ἀπὸ τὴ γῆ καὶ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπο; Πῶς ἔκανε τὸ χῶμα σάρκα; πῶς τὸ ἔκανε νεῦρα, κόκκαλο, φλέβες, μάτια, βλέφαρα, φρύδια, γλῶσσα, θώρακα, χέρια καὶ πόδια; Πῶς ἔκανε ὅλα τὰ ἄλλα; Δὲν ἦταν χῶμα ἢ πρώτη ὕλη; Δὲν ἦταν μὰ οὐσία; Μπῆκε ὁμως ἡ τέχνη καὶ ἔκανε τὴ δημιουργία ποικιλόμορφη. Μὴπως μπορεῖς νὰ πεῖς τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο καθαρίζει τὰ ἁμαρτήματα; Διότι, ὅπως ἡ φωτιὰ πέφτοντας στὰ ἀγκάθια τὰ κατακαίει, πολὺ περισσότερο ἢ βούληση τοῦ Θεοῦ ἔξαφανίζει τὰ πλημμελήματά μας καὶ τὰ θγάζει ἀπὸ τὴ ρίζα, καὶ κάνει αὐτὸν

161. Δ' Βασ. 20, 1έ. Ἦσ. 38, 1έ.

ὁμοιον κατασκευάζει. Μὴ ζήτει τὸν τρόπον· μὴ περιεργάζου τὸ γινόμενον, ἀλλὰ πίστευε τῷ θαύματι. Ἕμαρτες πολλὰ καὶ μεγάλα; Καὶ τίς ἐστὶν ἀναμάρτητος; Ἀρκεῖ σοι εἰς θυσίαν τοῦτο· «λέγε σὺ τὰς ἀμαρτίας σου πρῶτος, ἵνα δικαιωθῆς». Ἐπίγνωθι
 5 ὅτι ἡμαρτες, καὶ ἀρχὴ διορθώσεως ἐστὶν· στύγνασον, γενοῦ κατηφής, ἔκχεε δάκρυα. Μὴ γὰρ ἄλλο τι ἐξέχεεν ἢ πόρνη; Δάκρυα ἦν, καὶ ἔλαβε τὴν λύσιν τῶν ἀμαρτιῶν.

Τοῦ ἰδίου.— Κλαῦσον πρὸ καιροῦ, ἵνα μὴ κλαύσης ἐκεῖ. Νῦν μετανόει, ὅτε ἐξεσι. Μηδὲ τότε τῶν ἀμαρτιῶν μετανόει, ὅτε οὐκ
 10 ἔστι καιρὸς μετανοίας. Ἐργασώμεθα τὸ ἀγαθόν, ὡς ἔτι δυνάμεθα. Χρήματα ἐὰν ἀπολέσωμεν, δυνάμεθα καὶ αὐθις αὐτὰ ἐπιλαβέσθαι· καιρὸν δὲ ἐὰν ἀπολέσωμεν, ἄλλον εὔρεῖν οὐ δύναμεθα. Οὐχ οὕτως ἐραστῆς μανικὸς τῆς ἑαυτοῦ ἐρωμένης ἐρᾷ, ὡς ὁ Θεὸς τῆς μετανοούσης ψυχῆς. Τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ Δεσπότου φι-
 15 λανθρωπία, οὐδένα τῶν προστρεχόντων ἀποστρεφομένη, ἀλλὰ χεῖρα ὀρέγει.

Οὐκ ἔστι χρεία καιροῦ πρὸς τὸ σωθῆναι θέλοντα· ἀμέλει ὁ ληστής οὐκ ἐν χρόνῳ ἐσώθη, ἀλλὰ πιστεύσας μόνον, τὸν ἀδαπάνητον θησαυρὸν τῆς βασιλείας ἐκέρδησεν.

Μὴ ἀπογίνωσκε, μηδὲ ἀφίστασο τῆς εὐχῆς, ἀλλὰ πρόσελθε, ἀμαρτωλὸς ὢν, ἵνα δοξάσης σὺ τὸν Δεσπότην, ἵνα δῶς αὐτῷ τὴν οἰκειάν φιλανθρωπίαν ἐν τῇ συγχωρήσει τῶν ἀμαρτημάτων τῶν σῶν ἐπιδειξασθαι. Ὡς, ἐὰν φοβηθῆς προσελθεῖν, ἐνεπόδισας αὐτοῦ τῇ ἀγαθότητι καὶ ἐκώλυσας αὐτοῦ τῆς χρηστότητος τὴν
 25 δαψίλειαν τό γε εἰς σὲ ἦκον.

Λέχεται καὶ λίαν ἀσμένως τῶν μετανοούντων τὸν θρῆνον πρὸς ἀνάληψιν εὐδοκίμησεως καὶ εὐκοσμίας λωσιτελές, καὶ ἄμεινον τό, πρὶν παραστῆναι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, παντὸς ἐγκλήματος ἀπαλλάττεσθαι, καὶ τοῖς αἰτιᾶσθαι μέλλουσιν προσα-

πού ἀμάρτησε ὅμοιον μὲ ἐκεῖνον πού δὲν ἀμάρτησε. Μὴ ἀναζητεῖς τὸν τρόπο· μὴ περιεργάζεσαι αὐτὸ πού γίνεται, ἀλλὰ πίστευε στὸ θαῦμα. Ἔκανες πολλές καὶ μεγάλες ἁμαρτίες; Καὶ ποιὸς εἶναι ἀναμάρτητος; Σοῦ φτάνει νὰ κάνεις τὴν ἕξις θυσία· «Πὲς ἐσὺ πρῶτος τίς ἁμαρτίες σου, γιὰ νὰ δικαιωθεῖς»¹⁶². Ἔχε ἐπίγνωση ὅτι ἀμαρτήσες, καὶ θὰ ἀρχίσεις νὰ διορθῶνεσαι· στέναξε, γίνε κατηφής, χύ-σε δάκρυα. Μήπως ἡ πόρνη ἔχυσε τίποτε ἄλλο; δάκρυα ἦταν· καὶ ἔλαβε τὴν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν της.

Τοῦ ἰδίου.— Κλάψε πρὶν ἔρθει ἡ ὥρα, γιὰ νὰ μὴ κλάψεις ἐκεῖ. Μετανόησε τώρα πού εἶναι δυνατόν. Οὔτε νὰ μετανοεῖς γιὰ τίς ἁμαρτίες σου τότε πού δὲν θὰ ὑπάρχει καιρὸς μετάνοιας. Ἄς κάνουμε τὸ καλὸ ὅσο ἀκόμα μποροῦμε. Ἐὰν χάσουμε χρήματα μποροῦμε καὶ πάλι νὰ τὰ ἀποκτήσουμε· ἐὰν ὅμως χάσουμε τὸν κατάλληλο καιρὸ, δὲν μποροῦμε νὰ βροῦμε ἄλλον. Δὲν ἀγαπᾷ ὁ μανιώδης ἐραστὴς τόσο πολὺ τὴν ἐρωμένη του, ὅσο ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς τὴν ψυχὴ πού μετανοεῖ. Διότι τέτοια εἶναι ἡ φιλανθρωπία τοῦ Δεσπότη· δὲν ἀποστρέφεται κανέναν ἀπὸ αὐτοὺς πού προστρέχουν σ' ἐκεῖνον, ἀλλὰ ἀπλώνει χερί βοήθειας.

Δὲ χρειάζεται καιρὸς γι' αὐτὸν πού θέλει νὰ σωθεῖ· ὁ ληστὴς γιὰ παράδειγμα δὲν σώθηκε μὲ τὸν καιρὸ, ἀλλὰ μόλις πίστεψε, κέρδισε τὸν ἀδαπάνητο θησαυρὸ τῆς βασιλείας.

Νὰ μὴν ἀπελπίζεσαι, οὔτε νὰ παραιτεῖσαι ἀπὸ τὴν προσευχή, ἀλλὰ ἔλα, ὄντας ἁμαρτωλός, γιὰ νὰ δοξάσεις ἐσὺ τὸν Δεσπότη, γιὰ νὰ τοῦ δώσεις τὴν εὐκαιρία νὰ δείξει τὴ δικὴ του φιλανθρωπία μὲ τὴ συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν σου. Ἀντίθετα, ἐὰν φοβηθεῖς νὰ ἔλθεις, ἐμποδίζεις τὴν ἀγαθότητά του καὶ παρακωλύεις τὸ πλῆθος τῆς καλωσύνης του, ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐσένα.

Δέχεται καὶ μάλιστα μὲ πολλὴ εὐχαρίστηση τὸν θρῆνο ἐκείνων πού μετανοοῦν, πρᾶγμα πολὺ ἀποτελεσματικὸ γιὰ νὰ ξαναβροῦμε τὴν ὑπόληψη καὶ κοσμιότητα, καὶ εἶναι ἀνώτερο τὸ νὰ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ κάθε ἁμαρτία, προτοῦ ἐμφανιστοῦμε στὸ θῆμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ ἀναθέσουμε τὴ θεραπεία μας σ' αὐτοὺς πού

πονέμειν τὰς θεραπείας, καὶ πάσης αἰτίας προσαπονίσασθαι ῥύπον, πρὶν ἂν πέσωμεν εἰς τὰς περὶ τούτων κολᾶσεις καὶ εἰσπραχθῶμεν τὰς δίκας παρὰ τοῦ δικαίου κρίνοντος.

Μ. Ἀθανασίου.— Ταχείας δεῖ τῆς μετανοίας, ἵνα μὴ, ὡς
5 μέλλει καὶ βραδύνει, ὁ μὲν χρόνος φαύλην ἔξιν εἰς ἀσέβειαν ἑαυτῷ ἐργάσεται, αὐτὸς δὲ γενόμενος ἀδόκιμος περὶ τὸν νοῦν, τὰ ἄνω κάτω λογίσσεται.

Ἐφ' οἷς ἂν εὖρω ὑμᾶς, ἐπὶ τούτοις κρινῶ· καὶ παρέκαστα
βοᾷ τὸ τέλος ἀπάντων. Ὡστε καὶ τῷ τὰ μέγιστα εὖ πεποιηκότι
10 τὸν βίον, ἐπὶ δὲ τοῦ τέλους ἐξοκείλαντι πρὸς κακίαν, ἀνόνητοι
πάντες οἱ πρόσθεν πόνοι ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τοῦ δράματος
ἐξάθλω γενομένῳ· τῷ δὲ χειρὸν καὶ ἐπισεσυρμένῳ βιώσαντι
πρότερον, ὕστερον μετανοήσαντι, πολλοῦ χρόνου πολιτείαν πο-
νηρὰν ἐκνικῆσαι τῷ μετὰ τὴν μετάνοιαν χρόνῳ, ἀκριβείας δεῖται
15 πολλῆς, ὡσπερ τοῖς μακρᾷ νόσῳ πεπονηκόσι σώμασι, διαίτης
χρεία καὶ προσοχῆς πλείονος.

Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως.— Ἔστι μὲν δυνατὸν ἴσως ἀθρό-
ως ἀποκόψαι πάθη σύντροφα, ἀλλὰ μετὰ Θεοῦ δυνάμεως, καὶ
ἀνθρωπείας ἱκεσίας, καὶ ἀδελφῶν βοηθείας, καὶ εἰλικρινοῦς με-
20 τανοίας, καὶ συνεχοῦς μελέτης κατορθοῦται.

Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, Παιδαγωγός, Βιβλ. 1, 9.— Κα-
λὸν μὲν τὸ μὴ ἀμαρτεῖν, ἀγαθὸν δὲ καὶ τοὺς ἀμαρτάνοντας μετα-
νοεῖν, ὡσπερ ἄριστον τὸ ὑγιαίνειν αἰεὶ, καλὸν δε καὶ τὸ ἀναστῆναι
μετὰ τὴν νόσον.

25 Τοῦ ἰδίου, Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος— Ἡ ἀληθινὴ μετάνοια,
τὸ μηκέτι τοῖς αὐτοῖς ἔνοχον εὐρεθῆναι, ἀλλ' ἄρδην ἐκρι-
ζῶσαι τῆς ψυχῆς, ἐφ' οἷς ἑαυτοῦ κατέγνω θάνατον ἀμαρτήμα-
σιν.— Ἐπιστρέψαι ὄντως ἐστὶν ἀπὸ ἀμαρτιῶν, τὸ παύσασθαι καὶ
μηκέτι βλέπειν εἰς τὰ ὀπίσω.

πρόκειται νὰ μᾶς κατηγορήσουν, καὶ νὰ καθαρίσουμε τὴ βρωμιὰ ἀπὸ κάθε αἰτία, πρὶν πέσουμε στὰ βασανιστήρια γι' αὐτές, καὶ διακαστοῦμε ἀπὸ τὸν δίκαιο κριτῆ.

Μ. Ἐθανασίου.— Ἡ μετάνοια πρέπει νὰ γίνεται γρήγορα, ὥστε νὰ μὴ συμβεῖ, μὲ τὴν ἀναβολὴ γιὰ τὸ μέλλον καὶ τὴν καθυστέρηση, νὰ μεταβάλλει ὁ χρόνος τὴν κακὴ ἔξῃ σὲ ἀσέβεια, ὁπότε αὐτός, χάνοντας τὸν νοῦ του, θὰ τὰ λογαριάζει ὅλα ἀνάποδα.

Μὲ ἐκεῖνα ποὺ θὰ σᾶς βρῶ νὰ κάνετε, μ' αὐτὰ θὰ σᾶς κρῖνω καὶ σὲ κάθε περίπτωση βαρύνει τὸ τελευταῖο ἀπὸ ὅλα. Ἔτσι καὶ γι' αὐτὸν ὁ ὁποῖος πέρασε τὴ ζωὴ του κάνοντας τίς πιὸ μεγάλες εὐεργεσίες, ἀλλὰ στὸ τέλος ἐξόκειλε στὸ κακό, ὅλοι οἱ προηγούμενοι κόποι του εἶναι ἀνώφελοι, ἐπειδὴ ἔγινε ἀνίκανος γιὰ ἀγώνα, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν καταστροφὴ τοῦ ἔργου. Ἐνῶ ἐκεῖνος ποὺ εἶχε ζήσει προηγούμενως κατὰ τὸν χειρότερο καὶ χαμερπῆ τρόπο καὶ ὕστερα μετάνοιωσε, χρειάζεται πολλὴ μεγάλη προσοχή, γιὰ νὰ ὑπερνικήσει τὴν κακὴ συμπεριφορὰ μακροῦ χρόνου κατὰ τὸν μετὰ τὴν μετάνοια χρόνο, ὅπως τὰ σώματα ποὺ ἔχουν καταπονηθεῖ ἀπὸ μακροχρόνια ἀσθένεια, χρειάζονται δίαιτα καὶ μεγαλύτερη προσοχή.

Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως.— Εἶναι βέβαια δυνατὸ νὰ κόψει κανεὶς διαμᾶς τὰ συμφυῆ πάθη, ἀλλὰ αὐτὸ κατορθώνεται μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀνθρώπινη προσευχὴ, τὴ βοήθεια τῶν ἀδελφῶν, τὴν εὐκρινῆ μετάνοια καὶ τὴ συνεχῆ μελέτη.

Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, Παιδαγωγός, Βιβλ. 1, κεφ. 9.— Εἶναι καλὸ βέβαια τὸ νὰ μὴ ἁμαρτήσῃ κάποιος, καλὸ καὶ τὸ νὰ μετανοοῦν αὐτοὶ ποὺ ἁμαρτάνουν, ὅπως εἶναι ἄριστο τὸ νὰ εἶναι κάποιος πάντοτε ὑγιής, καλὸ ὅμως καὶ τὸ νὰ ξανασηκωθεῖ μετὰ τὴν ἀσθένεια.

Τοῦ ἰδίου, Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος, § 39.— Ἀληθινὴ μετάνοια εἶναι τὸ νὰ μὴ βρεθεῖ κανεὶς ποτὲ πᾶ ἔνοχος γιὰ τίς ἴδιες πράξεις, ἀλλὰ νὰ ξερριζώσῃ μιὰ γιὰ πάντα ἀπὸ τὴν ψυχὴ του τὰ ἁμαρτήματα μὲ τὰ ὁποῖα καταδίκασε τὸν ἑαυτό του σὲ θάνατο.— Ἀληθινὴ ἐπιστροφή ἀπὸ τίς ἁμαρτίες εἶναι τὸ νὰ παύσῃ κανεὶς καὶ νὰ μὴ κοιτάζῃ πλέον πρὸς τὰ πίσω.

Διδύμου.— Ἡ τῶν ἀμαρτημάτων μετάνοια καθαρὸν ποιεῖ τοῦ μετανοοῦντος τὸν νοῦν.— Τὴν παροῦσαν ἀρετὴν ὁ Θεὸς ἀποδέχομενος, τῶν παλαιῶν ἀμαρτιῶν ἀμνημονεῖ. Τὸ μὴ ἀναστῆναι τινα πεσόντα, ἀλλ' ἐπιπίπτειν τῇ ἀμαρτίᾳ, καταφρονητοῦ ἐστίν
5 καὶ λίαν ἄφρονος.— Τῶν ἀπὸ ἀσεβείας μετανοησάντων ἡ ἀσέβεια ἄτοπος οὐσα οὐχ εὐρίσκεται· οὐδὲν γὰρ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, οὐδὲ ἐστὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.— Ἀρχὴ σωτηρίας ἡ ἑαυτοῦ κατάρνωσις.

Ἀγίου Νείλου.— Τοῖς ἀμαρτάνουσιν οὐκ εὐθὺς ἐπέξεισιν ὁ
10 Θεός, ἀλλὰ δίδωσι χρόνον εἰς μετάνοιαν, καὶ τὴν τοῦ σφάλματος ἴασίν τε καὶ ἐπανόρθωσιν.— Οὐδεὶς ποτε ἀπώλετο, τῷ δραστικῷ φαρμάκῳ τῆς μετανοίας χρησάμενος.

Μέγα μὲν τὸ μηδέποτε καταδέχεσθαι πταίειν· εἰ δὲ κατὰ συναρπαγὴν ποτε τοῦ ἐχθροῦ πταῖσμα προσγένειτο, τῇ ἐλπίδι
15 προσφευκτέον τῇ χρηστοτέρᾳ. Πρὸς γὰρ τάναντία αἰροπαὶ τῶν ἀνθρώπων.

Εἶωθεν ἡ πνευματικὴ διδασκαλία ἐξελαύνει τὸν ἐναποτεθέντα ταῖς ψυχαῖς ἐκ τῆς κακίας καπνόν. Ἐπιθυμοῦσιν οἱ δαίμονες τοῦ ἀπολέσθαι ἡμᾶς· ἡμῶν δὲ μετανοούντων ἐκεῖνοι ἀστο-
20 χοῦσιν, καὶ ἡ Γραφή πληροῦται ἡ λέγουσα, ὅτι «ἐπιθυμία ἀμαρτωλῶν ἀπολεῖται».

Ὅπου ἂν παρεισέλθῃ τὸ πνεῦμα τῆς μετανοίας, ἐκεῖ δῆλον, ὅτι πάσης ἀμαρτίας γίνεται καταστροφή καὶ τῶν ἀλαστόρων δαιμόνων κατάλυσις.

25 Μεγάλα πρὸς σωτηρίαν ἰσχύει ἡ ἀγαθὴ μεταμέλεια, ἥντινα διηνεκῶς γεωργήσωμεν, ἵνα σωθῶμεν, καὶ μὴ ἀπολώμεθα.

Οὐ μικρὸν τοῖς ἐλαχίστοις, καὶ τὸ μίαν βαθμίδα τῆς τῶν ἀρετῶν κλίμακος ἀναβῆναι, καὶ τέως ἄνω γενέσθαι τῆς κακίας ἀποστάντα.

30 Τόλμησον προσελθεῖν μετὰ κλαυθμοῦ τῷ οὐρανίῳ, ἀρχιάτρῳ Ἰησοῦ, καὶ πάντα τῆς ψυχῆς σου ἀπογυμνώσας τραύμα-

Διδύμου.— Ἡ μετάνοια γιὰ τὶς ἁμαρτίες τοῦ καθαρίζει τὸν νοῦ ἐκείνου πού μετανοεῖ.— Ὁ Θεὸς ἀποδεχόμενος τὴν τωρινὴ ἀρετὴ, λησμονεῖ τὶς παλιὰς ἁμαρτίες. Τὸ νὰ μὴ σηκωθεῖ κάποιος πού ἔπεσε καὶ νὰ πέφτει στὴν ἁμαρτία, εἶναι γνώρισμα καταφρονητῆ καὶ πολὺ ἀνόητου ἀνθρώπου.— Ἡ ἀσέβεια ἐκείνων πού μετανοοῦν, ἐπειδὴ εἶναι ἄτοπη, δὲν βρίσκεται· ἐξάλλου οὔτε ὑπῆρχε ἀπὸ τὴν ἀρχή, οὔτε καὶ θὰ ὑπάρξει στοὺς αἰῶνες.— Ἡ καταδίκη τοῦ ἑαυτοῦ μας εἶναι ἀρχὴ τῆς σωτηρίας μας.

Ἄγ. Νείλου.— Σ' ἐκείνους πού ἁμαρτάνουν ὁ Θεὸς δὲν καταφέρεται ἀμέσως, ἀλλὰ τοὺς δίνει χρόνο γιὰ νὰ μετανοήσουν καὶ νὰ θεραπεύσουν καὶ ἐπανορθώσουν τὸ σφάλμα τους.— Κανένας ποτὲ δὲ χάθηκε χρησιμοποιοῦντας τὸ δραστικὸ φάρμακο τῆς μετάνοιας.

Εἶναι μεγάλο βέβαια τὸ νὰ μὴ καταδέχεται ποτὲ κανεὶς νὰ ὑποπέσει σὲ πταῖσμα, ἐὰν ὅμως κάποτε μὲ τὴ γοητεία τοῦ ἐχθροῦ συμβεῖ κάποιο πταῖσμα, πρέπει νὰ καταφεύγουμε στὴν πιὸ καλὴ ἐλπίδα. Διότι οἱ τάσεις τῶν ἀνθρώπων εἶναι πρὸς τὰ ἀντίθετα.

Συνηθίζει ἡ πνευματικὴ διδασκαλία νὰ ἀπομακρύνει τὸν καπνὸ πού ἐναποθέτει στὶς ψυχὰς ἡ κακία. Οἱ δαίμονες ἐπιθυμοῦν νὰ μᾶς καταστρέψουν· ὅταν ὅμως ἔμεις μετανοοῦμε, ἐκεῖνοι δὲν πετυχαίνουν τὸν στόχο τους, ἀλλὰ ἐκκληρώνεται καὶ ἡ Γραφὴ πού λέει· «θὰ χαθεῖ ἡ ἐπιθυμία τῶν ἁμαρτωλῶν»¹⁶³.

Ὅπου συμβεῖ νὰ εἰσέλθει τὸ πνεῦμα τῆς μετάνοιας, εἶναι φανερὸ ὅτι ἐκεῖ καταστρέφεται κάθε ἁμαρτία καὶ καταργοῦνται οἱ ἄθλιοι δαίμονες.

Ἔχει μεγάλῃ δύναμη γιὰ τὴ σωτηρία μας ἡ εἰλικρινὴς μετάνοια, τὴν ὁποία πρέπει νὰ τὴν καλλιεργοῦμε συνέχεια, γιὰ νὰ σωθοῦμε καὶ νὰ μὴ χαθοῦμε.

Δὲν εἶναι λίγο γιὰ τοὺς ἀσήμαντους νὰ ἀνεβοῦν ἔστω καὶ μιὰ βαθμίδα στὴ σκάλα τῶν ἀρετῶν καί, ἀφοῦ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν κακία, νὰ βρεθοῦν στοὺς τέλους ἑπάνω.

Τόλμησε νὰ πλησιάσεις μὲ κλάμα τὸν οὐράνιο ἀρχίατρο Ἰησοῦ, καὶ ἀφοῦ ἀποκαλύψεις ὅλα τὰ τραύματα τῆς ψυχῆς σου

τα δεήθητι. Οὐδὲν γὰρ ἂν εἶη τραῦμα ἢ πάθος, ὅπερ μὴ ἰσχύει θε-
ραπεῦσαι Χριστὸς ὁ φιλόανθρωπος Θεὸς ἡμῶν.

Τοὺς σκώληκας τῆς διανοίας ἐξαφανίζειν σπεῦδε δι' εὐχῆς,
καὶ νηστείας, καὶ ἀγρυπνίας εὐτόνου.

5 Χριστὸς ὁ βασιλεὺς Θεὸς οὐδαμῶς ἀποστρέφεται τοὺς
πρὸς αὐτὸν κεχηνότας καὶ ἀπὸ βάθους καρδίας στενάζοντας, κἂν
πολλοῖς ἀμαρτήμασι πεφορτισμένοι τυγχάνωσιν· ἀλλὰ καὶ προ-
σιεταὶ καὶ καθαρίζει τούτους, καὶ τῆς νίθεσις δωρεῖται τὸ χά-
ρισμα, καὶ ἀρετῶν ἐργάτας ἀποφαίνει προϊόντος τοῦ χρόνου.

10 Ἰω. Χρυσοστόμου, Ὁμιλία Β' εἰς Ψαλμὸν Ν'.— Εἶπεν,
«ἐλέησόν με». "Ὅπου ἔλεος, ἐξέτασις οὐκ ἔστιν. "Ὅπου ἔλεος,
δικαστήριον οὐ κáθηται. "Ὅπου ἔλεος, εὐθύναι οὐκ ἀπαιτοῦνται.
"Ὅπου ἔλεος, ἀνεξέταστος σωτηρία. "Ὅπου ἔλεος, συγκεχωρη-
μένη ἀπολογία. Ἐλεηθῆναι ζητῶ μόνον· τίνας ἔνεκεν ἀπαιτεῖς με
15 εὐθύνας; "Ἀπαξ ἔλεον ζητῶ, ἀπερίεργον σωτηρίαν· «ἐλέησόν με
Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου». Εἶπες μέγα, εἶπε καὶ πόσον. Οὐκ
οἶδα· ὅτι μὲν μέγα, οἶδα· καταλαβεῖν δὲ οὐκ ἰσχύω. Οὐκ οἶδα τὴν
ποσότητα τοῦ μεγέθους. Οὐχ ἐρμηνεύει λόγος, οὐ καταλαμβάνει
διάνοια. Βλέπω τὸν καρπὸν τοῦ ἐλέους μέγαν. Εἰ μὴ γὰρ πολὺ ἦν
20 μέγα, ὀλίγοι ἂν ἐσώθησαν. «Οὐ βούλομαι οὖν τὸν θάνατον τοῦ
ἀμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι αὐτὸν καὶ ζῆν».

Τοῦ ἰδίου.— Ἐπειδὴ τινες προφασίζονται, οἱ μὲν γάμον, οἱ
δὲ στρατείαν, ἄλλοι τέχνην, ἄλλοι δουλείαν, ἄλλοι πενίαν, καὶ
ἄλλοι ἄλλα τινὰ εἶναι ἐμπόδια τῆς σωτηρίας, βούλομαι σήμερον
25 πᾶσιν ὑμῖν ὑποδειξαι, ὅτι οὐδὲ πλοῦτος ἐμποδίζει, οὔτε πενία,
οὔτε στρατεία, οὔτε ἐμπορία, οὔτε γάμος, οὔτε τέκνα, οὔτε τέ-
χναι, οὔτε τι τῶν τοιούτων πρὸς τὴν σωτηρίαν. Ἐκλήθη ὁ Ἰη-

παρακάλεσέ τον. Διότι δὲν ὑπάρχει κανένα τραῦμα ἢ πάθος πού νά μὴ μπορεῖ νά τὸ θεραπεύσει ὁ Χριστός, ὁ φιλόανθρωπος Θεός μας.

Φρόντισε νὰ ἔξαφανίζεις τὰ σκουλήκια τῆς διάνοιάς σου μὲ προσευχὴ καὶ νηστεία καὶ ἔντονη ἀγρυπνία.

Ὁ Χριστός, ὁ βασιλιάς καὶ Θεός, δὲν ἀποστρέφεται καθόλου ἐκείνους πού ἀνοίγουν τὸ στόμα τους πρὸς αὐτὸν καὶ στενάζουν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιάς τους, ἔστω καὶ ἂν εἶναι φορτωμένοι μὲ πολλὰ ἁμαρτήματα. Ἄλλὰ καὶ τοὺς δέχεται καὶ τοὺς καθαρίζει καὶ τοὺς δίνει τὸ χάρισμα τῆς υἰοθεσίας, καὶ μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου τοὺς κάνει ἐργάτες τῶν ἀρετῶν.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Ὁμιλία 2 εἰς 50ὸν Ψαλμόν.— Εἶπε· Ἐλέησέ με. Ὅπου ὑπάρχει ἔλεος, ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει κρίση. Ὅπου ὑπάρχει ἔλεος, ἐκεῖ δὲν στήνεται δικαστήριο. Ὅπου ὑπάρχει ἔλεος, ἐκεῖ δὲν ζητοῦνται εὐθύνες. Ὅπου ὑπάρχει ἔλεος, ἐκεῖ ὑπάρχει σωτηρία χωρὶς κρίση. Ὅπου ὑπάρχει ἔλεος, ἐκεῖ ὑπάρχει συγχωρημένη ἀπολογία. Νὰ ἐληθῶ ζητῶ μόνο· γιατί μου ζητᾶς εὐθύνες; Ἀπλῶς ζητῶ ἔλεος, σωτηρία πού δὲν εἶναι περίεργη. Ἐλέησέ με, Θεέ μου, μὲ τὸ μεγάλο ἔλεός σου. Εἶπες μεγάλο, πὲς πόσο μεγάλο. Δὲν γνωρίζω· ὅτι βέβαια εἶναι μεγάλο τὸ ξέρω, ἀλλὰ δὲν μπορῶ νά τὸ καταλάβω. Δὲν γνωρίζω τὴν ποσότητα τοῦ μεγέθους. Δὲν μπορεῖ νά τὸ ἐξηγήσει ὁ λόγος· δὲν τὸ καταλαβαίνει ὁ νοῦς. Βλέπω ὅτι ὁ καρπὸς τοῦ ἔλεους εἶναι μέγας. Διότι, ἂν δὲν ἦταν πολὺ μεγάλο, λίγοι θὰ μπορούσαν νά σωθοῦν. «Δὲν θέλω ὅμως τὸν θάνατο τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὅσο θέλω νά ἐπιστρέψει καὶ νά ζήσει»¹⁶⁴.

Τοῦ ἰδίου.— Ἐπειδὴ ὀρισμένοι προβάλλουν ὡς πρόφαση ἄλλοι τὸν γάμο, ἄλλοι τὴν ἐκστρατεία, ἄλλη τὴν τέχνη, ἄλλοι τὴ σκλαδιά, ἄλλοι τὴ φτώχεια καὶ ἄλλοι κάποια ἄλλα ἐμπόδια τῆς σωτηρίας, θέλω σήμερα νά σᾶς πληροφορήσω, ὅτι οὔτε ὁ πλοῦτος, οὔτε ἡ φτώχεια, οὔτε ἡ στράτευση, οὔτε τὸ ἐμπόριο, οὔτε ὁ γάμος, οὔτε τὰ παιδιά, οὔτε οἱ τέχνες, οὔτε κάτι ἄλλο ἀπὸ αὐτὰ ἀποτελεῖ ἐμπόδιο γιὰ τὴ σωτηρία. Προσκλήθηκε ὁ Ἰησοῦς στὸν γάμο καὶ

σοῦς εἰς γάμον, καὶ ἀπῆλθεν· ἀλλ' ἔτι καὶ δῶρα προσήνεγκε. Τὸ γὰρ ὕδωρ εἰς οἶνον μετήγαγεν. Ὁ Δεσπότης παρεγένετο καὶ ἐδόξασε τὸν γάμον, καὶ σὺ ὑβρίζεις καὶ λέγεις, ὅτι ἐμπόδιόν ἐστι πρὸς σωτηρίαν ὁ γάμος; Οὐδὲν τοιγαροῦν ἐμπόδιον πρὸς εὐσέβειαν. Μωσῆς γυναῖκα εἶχε καὶ τέκνα, Ἡλίας παρθένος ἦν· καὶ ὁ μὲν Μωσῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ μάννα κατήγαγεν, ὁ δὲ Ἡλίας ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πῦρ. Μωσῆς ὀρτυγομήτραν ἤγαγεν, καὶ Ἡλίας λόγῳ τὸν οὐρανὸν ἔδησεν. Μωσῆς τῷ Θεῷ ὠμίλησεν, ὁμοίως καὶ Ἡλίας ἠξιώθη τῆς τοῦ Θεοῦ ὁμιλίας. Μωσῆς θάλασσαν ἔσχισε
 10 καὶ τὸν λαὸν διήγαγεν, Ἡλίας τῷ ἄρματι πυρίνῳ ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν. Μὴ τι παρέβλαψε τοῦτον ἢ παρθενία; μὴ τι παρενεπόδισε τοῦτον γυνή; Εἶδες Ἡλίαν τὸν ἀέρος ἠνίοχον· εἶδες Μωσῆν τὸν τῆς θαλάσσης ὁδοιπόρον· ἰδέ μοι καὶ Πέτρον τὸν στύλον τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι καὶ αὐτὸς γυναῖκα εἶχεν. Καὶ πόθεν
 15 δῆλον ὅτι γυναῖκα εἶχεν; Ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς μαρτυρίας τοῦτο ἀποδειξομεν. Φησὶ γάρ· «Ὁ Κύριος εἰσηλθεν πρὸς τὴν πενθερὰν Πέτρου, καὶ ἦν ἄρρωστοῦσα, καὶ ἤψατο αὐτῆς, καὶ ἔφυγεν ὁ πυρετός· καὶ ἀνέστη καὶ διηκόνει αὐτῷ». Ὅρας ὅτι καὶ ὁ Πέτρος γυναῖκα εἶχεν;

20 Μηδεὶς οὖν προφασίζεσθω, μήτε γυναῖκα, μήτε τέκνα, μήτε στρατείαν, μήτε πλοῦτον, μήτε πενίαν. Ταῦτα γὰρ πρόφασις καὶ σκῆψις· ταῦτα ἐπιβουλαὶ τοῦ διαβόλου. Στρατείαν προφασίζη καὶ λέγεις, ὅτι Στρατιώτης εἰμί καὶ οὐ δύναμαι σωθῆναι. Ὁ ἐκατόνταρχος οὐχὶ στρατιώτης ἦν; Καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ· «οὐκ εἰμί
 25 ἰκανός, ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς, ἀλλ' εἰπέ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου». Καὶ θαυμάσας ὁ Ἰησοῦς, λέγει· «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον». Μὴ τι ἐνεπόδισεν αὐτὸν ἢ στρατεία; Ἀλλ' ἔχεις εἰπεῖν, Χειροτέχνης εἰμί. Καὶ Παῦλος ἦν τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ σκυλευτῆς τῶν Ἐκκλη-
 30 σιῶν· καὶ μετὰ ταῦτα ἐγένετο κήρυξ καὶ ἀπόστολος. Ἀλλὰ τί; Πλούσιος; Καὶ Ἀβραὰμ πλούσιος ἦν, καὶ ἐπίστευσε τῷ Θεῷ,

πῆγε· πρόσφερε ἀκόμα καὶ δῶρα· διότι μετέβαλε τὸ νερὸ σὲ κρασί. Ὁ Δεσπότης πῆγε καὶ λάμπρυνε τὸν γάμο, καὶ σὺ τὸν βρίζεις καὶ λές ὅτι ὁ γάμος εἶναι ἐμπόδιο γιὰ τὴ σωτηρία; Ἐπομένως δὲν εἶναι κανένα ἐμπόδιο γιὰ τὴν εὐσέβεια. Ὁ Μωυσῆς εἶχε γυναῖκα καὶ παιδιά, ὁ Ἡλίας ἦταν παρθένος· καὶ ὁ μὲν Μωυσῆς κατέβασε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ μάννα, ὁ δὲ Ἡλίας κατέβασε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ φωτιά¹⁶⁶. Ὁ Μωυσῆς ἔφερε ὀρτύκια¹⁶⁶, καὶ ὁ Ἡλίας ἔδесе μὲ λόγῳ του τὸν οὐρανό¹⁶⁷. Ὁ Μωυσῆς ἔσχισε τὴ θάλασσα¹⁶⁸ καὶ ὁδήγησε μέσα ἀπὸ αὐτὴν τὸν λαό, ὁ Ἡλίας μὲ πύρινο ἄρμα ἀναλήφθηκε στὸν οὐρανό¹⁶⁹. Μήπως τὸν ἔβλαψε ἡ γυναῖκα; Εἶδες τὸν Ἡλία ἡνίοχο στὸν ἄερα· εἶδες τὸν Μωυσῆ, τὸν ὁδοιπόρο τῆς θάλασσας. Δὲς σὲ παρακαλῶ καὶ τὸν Πέτρο, τὸν σὺλο τῆς Ἐκκλησίας, ὅτι καὶ αὐτὸς εἶχε γυναῖκα. Καὶ ἀπὸ ποῦ εἶναι φανερὸ ὅτι εἶχε γυναῖκα; Αὐτὸ θὰ σᾶς τὸ ἀποδείξουμε ἀπὸ τὴν εὐαγγελικὴ μαρτυρία. Διότι λέει· Ὁ Κύριος πῆγε στὴν πεθερὰ τοῦ Πέτρου, καὶ ἦταν ἄρρωστη· τὴν ἄγγιξε, ἔφυγε ὁ πυρετός της, καὶ σηκώθηκε καὶ τοὺς διακονοῦσε¹⁷⁰. Βλέπεις ὅτι καὶ ὁ Πέτρος εἶχε γυναῖκα;

Κανένας λοιπὸν νὰ μὴ προβάλλει ὡς πρόφαση οὔτε τὴ γυναῖκα, οὔτε τὰ παιδιά, οὔτε τὴν ἐκστρατεία, οὔτε τὸ ἐμπόριο, οὔτε τὴν τέχνη, οὔτε τὴ δουλεία, οὔτε τὸν πλοῦτο, οὔτε τὴ φτώχεια. Διότι αὐτὰ εἶναι πρόφαση καὶ δικαιολογία. Αὐτὰ εἶναι ἐπιβουλές τοῦ διαβόλου. Προφασίζεσαι τὴν ἐκστρατεία καὶ λές, Εἶμαι στρατιώτης καὶ δὲν μπορῶ νὰ σωθῶ. Ὁ ἑκατόνταρχος δὲν ἦταν στρατιώτης; Καὶ λέει στὸν Ἰησοῦ· Δὲν εἶμαι ἄξιος γιὰ νὰ μπῆς κάτω ἀπὸ τὴ στέγη μου, ἀλλὰ μόνο πᾶς ἓνα λόγο καὶ θὰ θεραπευθεῖ ὁ δοῦλος μου¹⁷¹. Καὶ ὁ Ἰησοῦς θαυμάζοντας λέει· «Σᾶς βεβαιώνω ὅτι οὔτε μεταξὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν δὲν βρῆκα τόσο μεγάλη πίστη»¹⁷². Μήπως τὸν ἐμπόδισε σὲ κάτι ἡ στρατιωτικὴ του ιδιότητα; Ἄλλὰ ἔχεις νὰ μοῦ πῆς· Εἶμαι τεχνίτης. Καὶ ὁ Παῦλος ἦταν τεχνίτης, ἀλλὰ καὶ διώκτης τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτὰ ἔγινε κήρυκας καὶ ἀπόστολος. Ἄλλὰ τί ἄλλο; Εἶσαι πλούσιος; Καὶ ὁ Ἀβραάμ ἦταν πλούσιος καὶ πίστεψε στὸν Θεὸ καὶ αὐτὸ τοῦ λογαριάστηκε γιὰ τὴ

167. Γ' Βασ. 17, 1.

170. Μάρκ. 1, 30.

168. Ἐξ. 14, 21.

171. Ματθ. 8, 8.

169. Δ' Βασ. 2, 11.

172. Ματθ. 8, 9.

καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος Θεοῦ ἐκλήθη. Ἄλλὰ τί ἔχεις εἰπεῖν; Δούλος; Οὐκ ἀνέγνως Παῦλον γράφοντα Φιλήμονι, «Ὁνήσιμον τὸν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ καὶ ἐμοὶ καὶ σοὶ εὖχρηστον ἐν Κυρίῳ»; Ἄλλὰ βασιλεύς; Καὶ Δαβὶδ βασιλεὺς γέγονεν, ἀλλ' ὅτε ἤμαρτε καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτὸν Νάθαν ὁ προφήτης καὶ ἠλεγξεν αὐτὸν περὶ τῆς ἀμαρτίας, ἥσπερ ἐποίησεν, ὡμολόγησε τὸ πλημμέλημα καὶ εἶπεν· «ἤμαρτον τῷ Κυρίῳ». Καὶ ὁ Νάθαν ἐωρακῶς τὴν παχεῖαν μετάνοιαν, λέγει αὐτῷ· «καὶ Κύριος ἀφῆκε τὸ ἀμάρτημά σου». Ἐπειδὴ γὰρ ὀξεῖα ἢ μετάνοια, 10 ὀξυτέρα καὶ ἢ συγχώρησις.

Ἄλλ' ἐρεῖς· Νεώτερός εἰμι. Ὅρα τὸν Δανιὴλ λέοντας φιμώσαντα, καὶ δράκοντα διαρρήξαντα, καὶ τὸν Βῆλ καταβαλόντα, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους κατακρίναντα, τὴν δὲ Σωσάνναν διασώσαντα. Ἄλλὰ τί φησιν; Ἀκρατῆς καὶ θερμὸς τῷ σώματι. Ὅρα 15 τὸν Ἰωσήφ, πῶς φιλοσοφίαν πολλὴν ἐπεδείξατο καὶ σωφροσύνην περιεπτύξατο, τὸν μὲν χιτῶνα σχίσας, τὴν πίστιν οὐ διαρρήξας, τὴν ἀναισχοντίαν τῆς Αἴγυπτίας ἐνίκησε καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῆς οὐκ ἐπλήρωσεν. Ἄλλὰ τί; Χήρα; Ὅρα τὴν Σιδωνίαν, ἣτις ὑπεδέξατο τὸν Ἥλιαν καὶ ἐθεράπευσεν ἄρτω καὶ ὕδατι. Ἄλλ' 20 ἐρεῖς, ὅτι Καὶ πόρνη εἰμί. Ὅρα Ραὰβ τὴν πόρνην κατακρύψασαν τοὺς κατασκόπους μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὸν οἶκον αὐτῆς περισώσασαν. Ἄλλὰ πένης εἶ; Ὅρα τὸν Λάζαρον, ὅτι ἐν τοσαύτῃ πενίᾳ ὢν, πόσην φιλοσοφίαν ἐπεδείξατο καὶ ὑπομονήν. Φιλότεκνος εἶ; Ἄλλὰ καὶ Ἰώβ. Ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς εἰς γάμον· παραγενομένου δὲ αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ ἡ μήτηρ· «οἶνον οὐκ ἔχουσι». Λέγει αὐτῇ· «τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; Οὐπῶ ἤκει ἡ ὥρα μου». Καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει· «γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος». Καὶ ἐποίησαν καθὼς προσέταξε, καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. Διὰ τί δὲ εἶπε, «γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος»; Ἄρα ὁ λόγῳ 30 τὸν οὐρανὸν ποιήσας καὶ τὴν γῆν θεμελιώσας καὶ πάντα τὰ ἐν

173. Ρωμ. 4,3. 174. Φιλ. 11.

175. Β' Βασ. 12,13. 176. Δαν. 6,22.

δικαίωσή του¹⁷³, και ὀνομάστηκε και φίλος τοῦ Θεοῦ. Τί ἄλλο ἔχεις νὰ πεῖς; Ὅτι εἶσαι δοῦλος; Δὲ διάβασες τὸν Παῦλο ποὺ γράφει στὸν Φιλήμονα, «τὸν Ὀνήσιμο, ὁ ὁποῖος ἄλλοτε σοῦ ἦταν ἄχρηστος, τώρα ὅμως εἶναι χρήσιμος και σὲ μένα και σὲ σένα μέσω τοῦ Κυρίου»¹⁷⁴; Ἄλλ' εἶσαι βασιλιάς; Καὶ ὁ Δαβὶδ ἔγινε βασιλιάς, ὅταν ὅμως ἁμάρτησε και τὸν ἐπισκέφθηκε ὁ προφήτης Νάθαν και τὸν ἤλεγξε γιὰ τὴν ἁμαρτία ποὺ ἔκανε, ὁμολόγησε τὸ ἁμάρτημά του, και εἶπε· Ἀμάρτησα στὸν Κύριο. Καὶ ὁ Νάθαν βλέποντας τὴ γρηγορη μετάνοιά του τοῦ εἶπε· Καὶ ὁ Κύριος συγχώρησε τὸ ἁμάρτημά σου¹⁷⁵. Διότι, ἐπειδὴ ἡ μετάνοια ἦταν ταχεῖα, ταχύτερη ἦταν και ἡ συγχώρηση.

Ἄλλὰ θὰ πεῖς· Εἶμαι νεώτερος. Κοίταξε τὸν Δανιὴλ ποὺ φίμωσε λιοντάρια¹⁷⁶ και ἔσχισε δράκο και νίκησε τὸν Βῆλ¹⁷⁷, και καταδίκασε τοὺς πρεσβυτέρους και ἔσωσε τὴ Σωσάννα¹⁷⁸. Ἄλλὰ τί λέει; Εἶμαι ἀσυγκράτητος και θερμόαιμος. Κοίταξε τὸν Ἰωσήφ πῶς ἔδειξε μεγάλη εὐσέβεια και περιβλήθηκε μὲ σωφροσύνη, και σχίζοντας τὸν χιτῶνα του, ἀλλ' ὄχι και τὴν πίστη του, νίκησε τὴν ἀδιαντροπιά τῆς Αἰγυπτίας και δὲν ἱκανοποίησε τὴν ἐπιθυμία της¹⁷⁹. Τί ἄλλο; Εἶσαι χήρα; Κοίταξε τὴ χήρα τῆς Σιδωνίας¹⁸⁰, ἡ ὁποία ὑποδέχθηκε τὸν Ἥλῖα και τὸν περιποιήθηκε μὲ ψωμί και νερό. Ἄλλὰ θὰ πεῖς· Εἶμαι και πόρνη. Κοίταξε τὴν πόρνη Ραάβ, ἡ ὁποία ἔκρυψε τοὺς κατασκόπους μαζί της, και ἔσωσε τὸ σπίτι της¹⁸¹. Ἄλλὰ εἶσαι φτωχός; Δὲς τὸν Λάζαρο, ποὺ, ἂν και βρισκόταν σὲ τόσο μεγάλη φτώχεια, πόση καρτερία ἔδειξε και ὑπομονή. Ἀγαπᾶς τὰ παιδιά σου; Ἄλλὰ και ὁ Ἰώβ. Προσκλήθηκε και ὁ Ἰησοῦς σὲ γάμο, και ὅταν πῆγε τοῦ εἶπε ἡ μητέρα του· Δὲν ἔχουν κρασί. Ὁ Ἰησοῦς τῆς ἀπάντησε· Γιατί ἐπεμβαίνεις σ' ἐμένα, γυναῖκα; Δὲν ἦρθε ἀκόμα ἡ ὥρα μου. Καὶ ἀφοῦ εἶπε αὐτά, εἶπε· Γεμίστε τὶς στάμνες μὲ νερό. Καὶ ἔκαναν ὅπως διέταξε, και ἀπλώνοντας τὸ χέρι του ἔκανε τὸ νερό κρασί¹⁸². Γιατί ὅμως εἶπε, Γεμίστε τὶς στάμνες μὲ νερό; Ἄραγε αὐτὸς ποὺ μὲ τὸν λόγο του ἔκανε τὸν οὐρανὸ και θεμελίωσε τὴ γῆ, και ὅλα ὅσα ὑπάρχουν σ' αὐτά, τοῦ ὁποίου τὸ

177. Βῆλ και Δράκων, 22. 27.

178. Σωσάννα 45-64.

179. Γέν. 39, 11.

180. Γ' Βασ. 17,9ε.

181. Ἰησ. Ναυῆ 6, 25.

182. Ἰω. 2, 3ε.

αὐτοῖς, οὐ τὸ βλέμμα ξηραίνει ἀβύσσους, ὃν τρέμει καὶ φρίσσει
 πᾶσα ἢ κτίσις ἐπουρανίων τε καὶ ἐπιγείων, οὐκ ἠδύνατο τὰς
 ὑδρίας λόγῳ γεμίσαι, ἀλλὰ λέγει, «ἀντλήσατε ὕδωρ»; Ἐάν,
 φησίν, ἀρνήσωνται, αἱ χεῖρες αὐτῶν αἱ ἀντλήσασαι καὶ οἱ ὦμοι
 5 αὐτῶν οἱ βαστάσαντες, ἐλέγξουσιν αὐτούς. Καὶ ἐπὶ τοῦ Λαζάρου
 τὸ αὐτὸ ἐποίησεν. Ὡς ἦλθον αἱ ἀδελφαὶ τοῦ Λαζάρου λέγουσαι,
 ὅτι «Λάζαρος ἀπέθανε», λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς· «ποῦ τεθείκατε
 αὐτόν; Λέγουσιν αὐτῷ, ἐλθέ, καὶ ἴδε». Ὡ καινῶν καὶ παραδό-
 ξων πραγμάτων! «Ἵτι Λάζαρος, εἶρηκας, ἀπέθανε, καὶ νῦν λέ-
 10 γεις, «ποῦ τεθείκατε αὐτόν»; Τὸν θάνατον προεδήλους τοῖς μα-
 θηταῖς σου, καὶ τὸν τόπον οὐκ οἶδας; Ἀλλὰ διὰ τοὺς Ἰουδαίους
 λέγω, ἐπειδὴ ἀγνώμονές εἰσιν. Ὡς γὰρ τῷ μνήματι ἠγγισεν, λέ-
 γει τοῖς Ἰουδαίοις· «ἄρατε τὸν λίθον ἐκ τοῦ μνημείου». Καὶ ἦραν.
 Καὶ κράζας φωνῇ μεγάλη ὁ Ἰησοῦς, «Λάζαρε, δεῦρο ἔξω».
 15 Ἐξῆλθε κειρίαις δεδεμένος. ἼΑρα οὖν ὁ μετατεθεὶς ὄρη ἐν καρ-
 δίαῖς θαλασσῶν, οὐκ ἠδύνατο λόγῳ τὸν λίθον κυλίσαι; Ὁ τὰ
 κέντρα τοῦ θανάτου συντρίψας, ὁ τὰς θύρας τοῦ ᾄδου συγκλά-
 σας, οὐκ ἠδύνατο καὶ τὰ δεσμὰ τῶν ἱματίων διαρρηῆξαι; Ἀλλὰ
 λέγει αὐτοῖς, «λύσατε αὐτόν». Διὰ τί; Ἵνα, ἐάν ἀρνήσωνται, αἱ
 20 χεῖρες αὐτῶν καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐλέγξωσιν αὐτούς.

Τοῦ ἰδίου.— Ὅταν ἄνθρωπος κατορθώσῃ βίον ἐνάρετον δι'
 ἀσκήσεως καὶ ἀγαθῆς πολιτείας, καὶ ἔστι λοιπὸν ὑπὸ πάντων
 ἐγνωρισμένος, ὅτι ἐστὶ εὐσεβῆς καὶ φοβούμενος τὸν Θεόν, καί,
 ὅπερ μὴ γένοιτο, ἐκπέσῃ εἰς ἀμαρτίαν, τοῦτό ἐστι παράπτω-
 25 μα. Ἀνῆλθε γὰρ εἰς ὕψος τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πέπτωκεν εἰς τὸν πυ-
 θμένα τοῦ ᾄδου. Πλὴν καὶ πεσὼν, ἵνα μὴ ἀπογινώσκη αὐτοῦ καὶ
 παντελῶς ἐκπέσῃ εἰς τὸν βυθὸν τῆς ἀπωλείας, ἀλλὰ ἀνανεύσας
 καλύπτῃ τὸ παράπτωμα τῆς ἀμαρτίας διὰ τῆς μετανοίας καὶ μὴ
 κατακυριευθῆ ὑπὸ τῶν πονηρῶν αὐτοῦ ἐπινοιῶν, πάλιν εἰς τὸ
 30 μέτρον ἀποκαθίσταται. Ὁ γὰρ πεσὼν, ἐάν μὴ ἐν τῷ παραπτώ-
 ματι μείνῃ, ἀλλὰ ἀναστὰς λάβῃ τὴν μετάνοιαν, πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ
 μέτρον ἀποκαθίσταται· καθὼς καὶ ἕτερος προφήτης λέγει· «ἐάν

βλέμμα ξηραίνει τις θάλασσες, αὐτὸν ποὺ τὸν τρέμει καὶ φοβάται ὅλη ἡ κτίση τῶν ἐπουρανίων καὶ τῶν ἐπιγείων, δὲν μπορούσε νὰ γεμίσει τις στάμνες μὲ τὸν λόγο; Ὅμως λέει· Ἀντλήστε καὶ φέρετε νερό. Ἐάν, λέει, ἀρνηθοῦν τὸ θαῦμα, τὰ χέρια τους ποὺ πρόσφεραν καὶ οἱ ὄμοι τους ποὺ τὸ κουβάλησαν, θὰ τοὺς ἐλέγξουν. Καὶ στὴν περίπτωση τοῦ Λαζάρου τὸ ἴδιο ἔκανε. Μόλις ἦρθαν οἱ ἀδελφὲς τοῦ Λαζάρου λέγοντας, ὅτι ὁ Λάζαρος πέθανε, ὁ Ἰησοῦς τις ἐρώτησε· Ποῦ τὸν ἔχετε βάλει; Τοῦ ἀπάντησαν Ἐλα καὶ δές. Τί καινοφανῆ καὶ παράδοξα πράγματα! Ὅτι ὁ Λάζαρος πέθανε τὸ εἶπες, καὶ τώρα ρωτᾷς, Ποῦ τὸν ἔχετε βάλει; Στους μαθητὲς σου προεἶπες τὸ θάνατό του, καὶ δὲν γνωρίζεις τὸν τόπο ποὺ θάφτηκε; Τὸ κάνω γιὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἐπειδὴ εἶναι ἀγνώμονες. Διότι μόλις πλησίασε στὸν τάφο, λέει στους Ἰουδαίους· Πάρτε τὴν πέτρα ἀπὸ τὸν τάφο. Καὶ τὴν πῆραν. Καὶ φωνάζοντας ὁ Ἰησοῦς δυνατὰ, Λάζαρε, ὄγες ἔξω, ὄγῃκε δεμένος μὲ ταινίες¹⁸³. Ἐραγε αὐτὸς ποὺ μετακινεῖ βουνὰ στὰ βάθη τῆς θάλασσας, δὲν μπορούσε μὲ τὸν λόγο του νὰ κυλίσει τὴν πέτρα; Αὐτὸς ποὺ κομμάτιασε τὰ κεντριά τοῦ θανάτου, αὐτὸς ποὺ ἔσπασε τις πόρτες τοῦ ἄδη, δὲν μπορούσε νὰ σχίσει τὰ σάβανα; Ὅμως τοὺς λέει· Λύστε τον. Γιατί; Γιὰ νὰ τοὺς ἐλέγξουν τὰ χέρια καὶ τὰ μάτια τους, ἐάν ἀρνηθοῦν τὴν ἀνάσταση.

Εὐσεβίου.— Ὅταν ὁ ἄνθρωπος κατορθώσει ζωὴ ἐνάρετη μὲ ἄσκησι καὶ καλὴ συμπεριφορὰ, καὶ εἶναι ἀπὸ ὄλους γνωστός, ὅτι εἶναι εὐσεβὴς καὶ θεοφοβούμενος, καί, πράγμα ποὺ ἀπεύχομαι, πέσει στὴν ἁμαρτία, αὐτὸ εἶναι παράπτωμα. Διότι ἀνέβηκε στὸν οὐρανὸ καὶ ἔπεσε στὸν πυθμένα τοῦ ἄδη. Ὅμως καὶ τώρα ποὺ ἔπεσε, γιὰ νὰ μὴν ἀπελιζέται καὶ πέσει τελείως στὸν βυθὸ τῆς ἀπώλειας, ἐάν, ἀφοῦ κοιτάξει πρὸς τὰ ἄνω, καλύψει τὸ παράπτωμα τῆς ἁμαρτίας μὲ τὴ μετάνοια, καὶ δὲν κυριευθεῖ ἀπὸ τις πονηρὲς του ἐπινοήσεις, ἀποκαθίσταται πάλι ἐκεῖ ποὺ ἦταν. Διότι αὐτὸς ποὺ πέφτει, ἐάν δὲν μείνει στὸ παράπτωμά του, ἀλλὰ σηκωθεῖ καὶ ἐκδηλώσει μετάνοια, ἀποκαθίσταται πάλι ἐκεῖ ποὺ βρισκόταν ὅπως καὶ ἄλλος προφήτης λέει· «ἐάν μετανοήσεις καὶ στενάξεις,

183. Ἰω. 11, 34-44.

ἐπιστραφεῖς στενάξης, τότε σωθήσῃ». Καὶ πάλιν ἕτερος· «πρὸς με ἀνάστρεψον». Εἰ καὶ ἔπεσας καὶ καταρράγῃς εἰς τὴν ἡδονήν, μὴ ἀπογίνωσκε ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἀναστὰς στέναξον περὶ τῶν πεπραγμένων σοι καὶ ἀνάστρεψον πρὸς με διὰ τῆς μετανοίας, 5 κἀγὼ διορθοῦμαί σου τὸ σφάλμα. Ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἀνορθῶν τοὺς κατερραγμένους. Ἡμεῖς ἠκούσαμεν τοῦ Κυρίου λέγοντος· «δεῦτε πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς». Ἐγὼ τὸ φορτίον ὑμῶν κουφίζω. Οἶδα γὰρ ὅτι οὐ δύνασθε βαστάσαι τὸ τοῦ νόμου φορτίον, καὶ διὰ τοῦτο κατήλθον, ἵνα ἀν- 10 τεισαγάγω ὑμῖν χάριν, ἵνα τὸ φορτίον τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν κουφίσω. Μηδεὶς παραιτήσεται, εἴτε μάγος, εἴτε τελώνης, εἴτε βλάσφημος, προσελθεῖν τῇ μετανοίᾳ· μηδεὶς φοβηθῆ. Οὐκ ἦλθον κρῖναι τὸν κόσμον, ἀλλὰ σῶσαι τὸν κόσμον. Ταῦτα ὁ Κύριος λέγει, καὶ προτρέπει ἡμᾶς· διὸ μὴ ἀμελήσωμεν. Προσελθὼν 15 Ἰούδας ἐφίλησε τὸν Ἰησοῦν, λέγων· «χαῖρε, Ραββί». Ὁ δὲ Κύριος πρὸς αὐτόν, «ἐφ' ᾧ πάρει;». Εἰς δὲ παραγέγονα, φησίν; ἀσχολοῦ, ἵνα φίλημά σοι δώσω. Ὡ φίλημα δόλιον, γέμον ἀνομίας καὶ ἀπωλείας καὶ πρόξενον γεέννης. Ἡ πόρνη φιλήσασα τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, τὴν ψυχὴν ἀνεκαλέσατο, τὸ χειρόγραφον 20 τῶν ἁμαρτιῶν διέρρηξεν, οὗτος δὲ φιλήσας, ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς ἀπεξέστη. Ὡ γυναικὸς φιλοσοφία! ᾧ μαθητοῦ ἀμαθία! Ἐκείνης φιλούσης τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου ἔχαιρον ἄγγελοι καὶ τὸν στέφανον ἠντρέπειζον, τούτου δὲ φιλήσαντος ἔχαιρον οἱ δαίμονες καὶ τὸ σχοινίον τῆς ἀγχόνης αὐτοῦ ἐπλεκον. Ὡ φίλημα 25 ὄξους καὶ χολῆς γέμον! «Χαῖρε, Ραββί». Ἐκεῖνος χαίρει, ἀλλὰ σὺ, Ἰούδα, πένθει, ὅτι ἐκ τῆς χαρᾶς ἐκβέβλησαι.

Τοῦ ἰδίου.— «Εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῇ Μαρίας· Μὴ κλαῖε, ἀλλ' ἀπέλθε καὶ εἶπὲ τοῖς ἀδελφοῖς μου καὶ τῷ Πέτρῳ, ὅτι ἠγέρθη ἐκ τῶν νεκρῶν· καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἐκεῖ αὐ- 30 τὸν ὤψεσθε». Ὁρᾶς εὐσπλαγχνίαν τοῦ Δεσπότου; Οὐδενὸς ἄλλου ὄνομα εἶρηκεν, εἰ μὴ τοῦ Πέτρου. Διὰ τί; Ἐπειδὴ λοιποὶ οὐκ εἶ-

184. Ἦσ. 45,22.

185. Ἰερ. 3,7.

186. Ψαλμ. 145,2.

τότε θὰ σωθεῖς»¹⁸⁴. Καὶ πάλι ἄλλος προφήτης· «Ξαναγύρνα σὲ μένα»¹⁸⁵. Ἄν καὶ ἔπεσες καὶ καταστράφηκες μέσα στὴν ἡδονή, ὅμως μὴν ἀπελπίζεσαι, ἀλλὰ ἀφοῦ σηκωθείς στέναξε γι' αὐτὰ πού ἔκανες καὶ ἐπίστρεψε σὲ μένα μὲ τὴν μετάνοια, κ' ἐγὼ θὰ διορθώσω τὸ σφάλμα σου. Διότι ἐγὼ εἶμαι αὐτὸς πὺ ἀνορθώνει τοὺς κατεστραμμένους¹⁸⁶. Ἐμεῖς ἀκούσαμε τὸν Κύριο πὺ λέγει· «Ἐλάτε ὅλοι οἱ κουρασμένοι καὶ φορτωμένοι, κ' ἐγὼ θὰ σᾶς ἀναπαύσω»¹⁸⁷. Ἐγὼ ἐλαφρῶνω τὸ φορτίο σας. Διότι γνωρίζω ὅτι δὲν μπορεῖτε νὰ σηκώσετε τὸ φορτίο τοῦ Νόμου, καὶ γι' αὐτὸ κατέβηκα, γιὰ νὰ σᾶς δώσω ἀντ' αὐτοῦ τὴ χάρη, γιὰ νὰ ἐλαφρώσω τὸ φορτίο τῶν ἁμαρτιῶν σας. Κανένας νὰ μὴ παραιτηθεῖ, εἴτε εἶναι μάγος, εἴτε τελώνης, εἴτε δλάσφημος, ἀπὸ τοῦ νὰ προσέλθει στὴ μετάνοια· κανένας νὰ μὴ φοβηθεῖ. «Δὲν ἤρθα νὰ κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλὰ νὰ σώσω τὸν κόσμον»¹⁸⁸. Αὐτὰ λέει ὁ Κύριος καὶ μᾶς προτρέπει· γι' αὐτὸ ἄς μὴ ἀμελήσουμε. Πλησίασε ὁ Ἰούδας καὶ φίλησε τὸν Ἰησοῦ, λέγοντας· «χαῖρε, Ραββί. Καὶ ὁ Κύριος εἶπε σ' αὐτόν· Γιατί ἤρθες»¹⁸⁹; Ἀσχολεῖσαι, λέει, μὲ τὸ γιατί ἤρθα; Γιὰ νὰ σοῦ δώσω ἓνα φίλημα. Ὡ φίλημα δόλιο, γεμάτο ἀνομία καὶ καταστροφή καὶ πρόξενο τῆς γέεννας! Ἡ πόρνη φιλώντας τὰ πόδια τοῦ Ἰησοῦ ξανακέρδισε τὴν ψυχὴ τῆς, ἔσχισε τὸ χειρόγραφο τῶν ἁμαρτιῶν τῆς· ἐνῶ αὐτὸς μὲ τὸ φίλημά του σβήστηκε ἀπὸ τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς. Ὡ γυναικεία σύνεση! ὦ μαθητοῦ ἀμάθεια! Ὅταν ἐκεῖνη φιλοῦσε τὰ πόδια τοῦ Κυρίου, χαίρονταν οἱ ἄγγελοι καὶ τῆς ἐτοιμάζαν τὸ στεφάνι· ἐνῶ ὅταν ἔδωσε αὐτὸς τὸ φίλι χαίρονταν οἱ δαίμονες καὶ ἔπλεκαν τὸ σκοινὶ τῆς ἀγγχόνης του. Ὡ φίλημα, γεμάτο ξύδι καὶ χολή! «Χαῖρε Ραββί». Ἐκεῖνος χαίρεται, ἀλλὰ ἐσύ, Ἰούδα, νὰ πενθεῖς, διότι διώχθηκες ἀπὸ τὴ χάρά.

Τοῦ ἰδίου. – Εἶπε ὁ Ἰησοῦς στὴ Μαρία· Μὴ κλαῖς, ἀλλὰ πηγαινε καὶ πὲς στοὺς ἀδελφοὺς μου καὶ στὸν Πέτρο, ὅτι ἀναστήθηκε ἀπὸ τοὺς νεκροὺς, καὶ θὰ σᾶς συναντήσει στὴ Γαλιλαία. Ἐκεῖ θὰ τὸν δεῖτε¹⁹⁰. Βλέπεις εὐσπλαγχνία τοῦ Δεσπότη; Κανενὸς ἄλλου ὄνομα δὲν εἶπε, παρὰ μόνο τοῦ Πέτρου. Γιατί; Ἐπειδὴ οἱ ἄλλοι δὲν

187. Ματθ. 11, 28.

188. Ἰω. 12, 47.

189. Ματθ. 26, 49.

190. Μάρκ. 16, 7.

ρηκαν, «ἐὰν δέη ἡμᾶς σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μὴ σε ἀπαρνησόμε-
 θα». Οὗτος δὲ εἰρηκῶς, ἡρνήσατό με· «καὶ ἐξελθῶν ἔξω,
 ἐκλαυσε πικρῶς». Μέλλει οὖν φοβεῖσθαι τοῦ ἐλθεῖν εἰς τὸ πρό-
 σωπὸν μου, νομίζων μὴ λελῶσθαι τὸ ἀμάρτημα, διὰ τοῦτο εἶπον,
 5 «καὶ τῷ Πέτρῳ», ὅπως ἀνευδοιάστως μετὰ τῶν λοιπῶν μαθη-
 τῶν ὀψηταί με. Εἶπε τῷ Πέτρῳ, μηδόλως δειλιάσης. Οὐ γὰρ
 ἠλάττωσά σε τοῦ χώρου τῆς δόξης· οὐκ ἔστησά σε δεύτερον τῶν
 λοιπῶν, οὐκ ἀπέστησά σε τοῦ χώρου τῆς δόξης τῆς δεξιᾶς μου,
 οὐκ ἔδωκα ἄλλω τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Μὴ δει-
 10 λιάσης· «ὃ γὰρ ἔδησας ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρα-
 νοῖς». Μὴ φοβηθῆς, Πέτρε. Οὐ μετέστησά σε τοῦ θρόνου μου,
 οὐκ ἠλάττωσά σε τῆς χάριτός μου. Ὁ γὰρ ἐπηγγειλάμην,
 πληρώσω. «Ἐπὶ τῇ πεπετρωμένῃ σου πίστει οἰκοδομήσω μου
 τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ἄδου οὐ καταισχύσουσιν αὐτήν». Σὺ
 15 ποιμανεῖς μου τὰ πρόβατα, σὺ βοσκήσεις μου τὰ ἀρνία, σὺ ἴστα-
 σαι ἐκ δεξιῶν μου ὡς ταξιάρχης. Μὴ φοβηθῆς, ὅτι ἡρνήσω με.
 Εἶδόν σου τὰ δάκρυα, καὶ ἀφήκά σοι τὸ ἀμάρτημα. Καλὸν καὶ
 Ἰούδα τῷ παραδεδωκότι με, εἰ μετενόησε καὶ μὴ ἀπήγξατο.
 Τῶν γὰρ μετανοούντων εἰμὶ Θεός. Διὰ τοῦτο κατήλθον ἐπὶ τῆς
 20 γῆς, ἵνα μετάνοιαν τῷ κόσμῳ χαρίσωμαι. Τελώναις καὶ πόρναις
 τοσοῦτον πλῆθος ἀμαρτιῶν συνεχώρησα, καὶ σοὶ τὸ ἐν ἀμάρτη-
 μα οὐ παραχωρῶ; Ἐγὼ τοὺς μετανοούντας φιλῶ. Μνημόνευσον
 ὅτι ἐδάκρυσα ἐπὶ Ἰούδα, καὶ οὐκ ἠθέλησα αὐτὸν ἀπολεῖσθαι.
 Καλὸν ἦν αὐτῷ, ὅτε τὰ ἀργύρια ἔρριψεν ἐν τῷ ναῷ, εἰ μετενόησε
 25 καὶ μὴ ἀπήγξατο. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἀμετανόητος ἔμεινε, διὰ τοῦτο
 αἰώνως κολάζεται. Εἶδόν σου τὰ δάκρυα, καὶ ἀφήκά σοι τὸ
 ἀμάρτημα. Τῷ Δαβὶδ δύο κακὰ ἐργασασμένῳ, μοιχείαν καὶ φό-
 νον, συνεχώρησα καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν τάξιν τῆς προφητείας ἀνή-
 γαγον, καὶ σοὶ τῷ ἔασαντι οἶκον καὶ γυναῖκα καὶ πλοῖον, τὸ ἐν
 30 ἀμάρτημα οὐ συγχωρῶ; Μὴ φοβηθῆς, Πέτρε, ἐγὼ εἰμι ὁ εἰπὼν·
 «χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοούντι». Ἐγὼ

εἶχαν πεί, «ἐὰν χρειαστεῖ νὰ πεθάνουμε μαζί σου, δὲν θὰ σὲ ἀπαρνηθοῦμε». Ἐνῶ αὐτὸς πού τὸ εἶχε πεί μὲ ἀρνήθηκε, καὶ θγαίνοντας ἔξω ἔκλαψε πικρὰ. Θὰ φοβᾶται λοιπὸν νὰ ἔρθει μπροστὰ μου, νομίζοντας ὅτι δὲν ξεχάστηκε τὸ ἁμάρτημά του· γι' αὐτὸ εἶπα, Καὶ στὸν Πέτρο, γιὰ νὰ μὲ δεῖ χωρὶς ἐνδοιασμὸ μαζί μὲ τοὺς ἄλλους μαθητές. Πῆς στὸν Πέτρο, νὰ μὴ δειλιάσεις καθόλου. Διότι δὲν σοῦ μείωσα τὸν χῶρο τῆς δόξας· δὲν σὲ τοποθέτησα δευτέρου ἀπὸ τοὺς ἄλλους· δὲν σὲ ἀπομάκρυνα ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς δόξας τοῦ νὰ καθίσετε δεξιά μου· δὲν ἔδωσα σὲ ἄλλον τὰ κλειδιὰ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Μὴ δειλιάσεις· διότι ὅ,τι ἔδεσες ἐδῶ στῆ γῆ, εἶναι δεμένο στοὺς οὐρανοὺς. Νὰ μὴ φοβᾶσαι, Πέτρε. Δὲν σὲ ἀπομάκρυνα ἀπὸ τὸν θρόνο μου· δὲν σοῦ μείωσα τὴ χάρη μου. Αὐτὸ πού ὑποσχέθηκα θὰ τὸ ἐκπληρώσω. Πάνω στὴν πετρωμένη πίστη σου θὰ οἰκοδομήσω τὴν Ἐκκλησία μου, καὶ οἱ πύλες τοῦ ἅδη δὲν θὰ τὴν καταβάλουν¹⁹¹. Σὺ θὰ ποιμάνεις τὰ πρόβατά μου, σὺ θὰ βοσκῆσεις τὰ ἄρνια μου¹⁹². σὺ στέκεσαι στὰ δεξιά μου ὡς ταξιάρχης. Μὴ φοβᾶσαι, ἐπειδὴ μὲ ἀρνήθηκες. Εἶδα τὰ δάκρυά σου καὶ συγχώρησα τὸ ἁμάρτημά σου. Θὰ ἦταν καλὸ καὶ ὁ Ἰούδας πού μὲ παρέδωσε νὰ μετανοοῦσε καὶ νὰ μὴ ἀπαγχονιζόταν. Διότι εἶμαι Θεὸς τῶν μετανοούντων. Γι' αὐτὸ κατέβηκα πάνω στῆ γῆ, γιὰ νὰ χαρίσω στὸν κόσμον τὴ μετάνοια. Συγχώρησα τόσο πλῆθος ἁμαρτιῶν σὲ τελῶνες καὶ πόρνες, καὶ δὲν θὰ συγχωρήσω σὲ σένα τὸ ἓνα ἁμάρτημα; Ἐγὼ ἀγαπῶ ἐκείνους πού μετανοοῦν. Θυμήσου ὅτι δάκρυσα γιὰ τὸν Ἰούδα καὶ δὲν θέλησα νὰ χαθεῖ. Θὰ ἦταν καλὸ γι' αὐτόν, ὅταν ἔρριξε τὰ ἀργύρια στὸ ναό, νὰ μετανοοῦσε καὶ νὰ μὴ κρεμαζόταν. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἔμεινε ἀμετανόητος, γι' αὐτὸ κολάζεται αἰώνια. Εἶδα τὰ δάκρυά σου καὶ συγχώρησα τὸ ἁμάρτημά σου. Τὸν Δαβὶδ πού ἔκανε δύο κακά, μοιχεία καὶ φόνο, τὸν συγχώρησα καὶ τὸν ἀνέβασα στὴν παλιὰ τάξη τῆς προφητείας· καὶ σὲ σένα, πού ἄφησες σπίτι, γυναίκα καὶ πλοῖο, δὲ θὰ συγχωρήσω τὸ ἓνα ἁμάρτημα; Μὴ φοβᾶσαι, Πέτρε. Ἐγὼ εἶμαι ἐκεῖνος πού εἶπε· «Γίνεται χαρὰ στὸν οὐρανὸ γιὰ ἓνα ἁμαρτωλὸ πού μετανοεῖ»¹⁹³. Ἐγὼ

191. Ματθ. 16, 18.

192. Ἰω. 21, 16-17.

193. Λουκᾶ 15, 7.

εἰμι ὁ εἰπών· «δεῦτε πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κάγω ἀναπαύσω ὑμᾶς». Καλὸν ἦν καὶ τῷ Ἰούδα, εἰ πρὸς με ἀνέστρεψε καὶ μὴ τῷ σχοινίῳ τῆς ἀγχόνης περιεπλάκη, καὶ ἑαυτὸν ἀπώλεσεν. Ἐγὼ γὰρ οὐδὲ κατηρασάμην αὐτόν, μᾶλλον δὲ ὁμοίως τῶν ἄλλων καὶ τοὺς ἐκείνου πόδας ἐπλυνα, καὶ τὸν ἄρ-
 5 τον αὐτῷ ἐπιδέδωκα, καὶ οὐδὲν αὐτῷ ἐνεκάλεσα, εἴ πως ἔλθοι εἰς μετάνοιαν, καὶ οὐκ ἤβουλήθη. Διὰ τοῦτο αἰώνιως κολάζεται. Σὺ δέ, μετανοήσας, μὴ φοβηθῆς ὀφθῆναί μοι μετὰ πάντων. Διὰ τοῦτο ἀφήκα τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα πρόβατα καὶ ἐπὶ τὸ ἐν ἔδραμον. Οὐκ ἠλάττωσά σε, Πέτρε, τῆς χάριτος, ὅτι καὶ ἡ σκιά σου
 10 ἰᾶσθαι ἔχει τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ σουδάρια καὶ σιμικίνθια διὰ σοῦ φυγαδεύει τοὺς δαίμονας, καὶ ἡ ἀφή τῆς χειρός σου τὸν ἐκ γενετῆς χωλὸν πρόσδρομον ἄξει.

Τίτλος δ'.— Περὶ τῶν μὴ μετανοούντων.

Παροιμ. 28,33.— «Ὁ ἐπικαλύπτων ἀσέβειαν αὐτοῦ, οὐκ εὐ-
 15 ὀδωθήσεται».

Ἱερ. 8,4-5.— «Τάδε λέγει Κύριος· μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται, ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει· Διὰ τί ἀπέστρεψεν ὁ λαὸς οὗτος ἀποστροφὴν ἀναιδῆ καὶ κατεκρατήθησαν ἐν τῇ προαιρέσει αὐτῶν καὶ οὐκ ἠθέλησαν τοῦ ἐπιστρέψαι;»

20 Ἱερ. 5,3.— «Ἐστερέωσαν τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὑπὲρ πέτραν, καὶ οὐκ ἠθέλησαν ἐπιστραφῆναι».

Σοφ. Σειρ. 5,4.— «Μὴ εἴπης, Ἥμαρτον, καὶ τί μοι ἐγένετο; Ὁ γὰρ Κύριος μακρόθυμός ἐστι».

Σοφ. Σειρ. 18,22.— «Μὴ μείνης ἕως θανάτου δικαιοθῆ-
 25 ναι».

Ματθ. 5, 25-26.— «Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτε σε παραδῶ ὁ ἀντίδι-

εἶμαι ἐκεῖνος πού εἶπε, «Ἐλᾶτε ὅλοι οἱ κουρασμένοι καὶ φορτωμένοι, κ' ἐγὼ θὰ σᾶς ἀναπαύσω»¹⁹⁶. Θὰ ἦταν καλὸ καὶ γιὰ τὸν Ἰούδα, ἐὰν ἐπέστρεφε σὲ μένα καὶ δὲν κρεμαζόταν μὲ τὸ σχοινὶ τῆς ἀγχόνης, ὁδηγούμενος στὴν ἀπώλεια. Διότι ἐγὼ οὔτε τὸν καταράστηκα, ἢ καλύτερα ἔπλυνα καὶ τὰ δικά του πόδια, ὅμοια μὲ τὰ τῶν ἄλλων, καὶ τὸ ψωμὶ τοῦ ἔδωσα, καὶ δὲν τὸν κατηγόρησα, μήπως καὶ μετανιώσει, ἀλλὰ δὲν θέλησε. Γι' αὐτὸ βασανίζεται αἰώνια. Σὺ ὁμως, ἀφοῦ μετανόησες, μὴ φοβηθεῖς νὰ ἐμφανισθεῖς σὲ μένα μαζί μὲ ὅλους. Γι' αὐτὸ ἄφησα τὰ ἐνενήντα ἐννιά πρόβατα καὶ ἔτρεξα γιὰ τὸ ἓνα. Δὲν σοῦ μείωσα, Πέτρε, τὴ χάρη, διότι καὶ ἡ σκιά σου θὰ θεραπεύει τοὺς ἀσθενεῖς¹⁹⁵, καὶ τὰ σουδάρια καὶ τὰ σιμκίνθια¹⁹⁶, μέσω σοῦ θὰ διώχνουν τοὺς δαίμονες, καὶ τὸ ἄγγιγμα τοῦ χεριοῦ σου τὸν ἐκ γενετῆς κουτσὸν θὰ τὸν κάνει νὰ περπατάει¹⁹⁷.

Τίτλος 4.— Γι' αὐτοὺς πού δὲ μετανοοῦν, οὔτε ἐπιστρέφουν.

Παροιμ. 28,33.— «Ἐκεῖνος πού σκεπάζει τὴν ἀσέβειά του, δὲν θὰ εὐδοωθεῖ στὰ ἔργα του».

Ἱερ. 8,4-5.— «Αὐτὰ λέει ὁ Κύριος· Μήπως ἐκεῖνος πού πέφτει δὲν σηκώνεται, ἢ αὐτὸς πού ξεστρατίζει δὲν ἐπιστρέφει στὸν δρόμο του; Γιατί ὁ λαὸς αὐτὸς ξεστράτισε μὲ ἀναίδεια, καὶ ἐπιμένουν μὲ πείσμα στὴν κακὴ τους προαίρεση καὶ δὲν θέλουν νὰ ἐπιστρέψουν;».

Ἱερ. 5, 3.— «Σκλήρυναν τὰ πρόσωπά τους περισσότερο καὶ ἀπὸ τὴν πέτρα καὶ δὲ θέλησαν νὰ ἐπιστρέψουν».

Σοφ. Σειρ. 5, 4.— «Νὰ μὴ πεις· Ἀμάρτησα, καὶ λοιπὸν τί κακὸ μοῦ συνέβηκε; Διότι ὁ Κύριος εἶναι μακρόθυμος».

Σοφ. Σειρ. 18, 22.— «Μὴ περιμένεις νὰ δικαιωθεῖς τὴν ὥρα τοῦ θανάτου».

Μαθθ. 5, 25-26.— «Κοίταξε νὰ συμφιλιωθεῖς μὲ τὸν ἀντίδικό σου γρηγόρα, ὅσο ἀκόμα βρισκεσαι στὸ δρόμο μαζί του· μήπως σὲ

196. Πραξ. 19, 12. Τὰ σουδάρια ἦταν μαντήλια μὲ τὰ ὁποῖα κάλυπταν τὰ κεφάλια τους. Τὰ σιμκίνθια ἦταν περιζώματα.

197. Πραξ. 3, 1-8.

κος τῷ κριτῇ καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ. Ἄμην λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως οὗ ἀποδώσῃ τὸν ἔσχατον κοδράντην».

Μ. Βασιλείου.— Εἰ μὲν καλὸν ἡ ἁμαρτία, ἄνθρωπε, φύλασσε ταύτην εἰς τέλος. Εἰ δὲ βλαβερὰ τῷ ποιοῦντι, τί ἐπιμένεις τοῖς ὀλεθρίοις; Οὐδεὶς χολὴν ἐμέσαι ζητῶν ἐκ πονηρᾶς καὶ ἀκολάστου διαίτης, πολυπλασίονα ταύτην ἑαυτῷ συναθροίζει. Καθαίρειν προσήκει τὸ λυποῦν τὸ σῶμα, οὐ κατασκευάζειν τὴν νόσον μείζονα τῆς δυνάμεως. Φαίνεται ἡ ναῦς μέχρι τίνος τὸ βάρος τῶν ἀγωγίμων ὑφίσταται, τὸ δὲ ὑπὲρ τοῦτο καταβαπτίζεται. Ὅρα
10 μῆποτε, μείζονα ποιήσας τὰ ἁμαρτήματα τῆς ἀφέσεως, πρὸ τῶν ἐλπισθέντων λιμένων ὑποστῆς τὸ ναυάγιον. Ὅρα μὴ, ἐπ' ἐλπίδι τῆς ἀπολυτρώσεως πλήθος κακῶν ἑαυτῷ συλλεξάμενος, τὴν ἁμαρτίαν συναθροίσης, τῆς δὲ συγχωρήσεως ἀποτύχῃς.

Τοῦ ἰδίου.— Κακία σιωπηθεῖσα, νόσος ὑπουλός ἐστιν ἐν
15 ψυχῇ. Ὡς οὖν οὐκ ἂν εἴποιμεν εὐεργέτην τὸν κατακλείοντα τῷ σώματι τὰ ὀλέθρια, ἀλλὰ μᾶλλον τὸν δι' ὀδύνης καὶ ἀμύξεως εἰς τὸ φανερὸν ἔλκοντα, ὥστε διὰ τῆς τοῦ πάθους φανερώσεως εὐγνωστον ὑπάρξαι τὸν τρόπον τῆς θεραπείας, οὕτω δῆλον, ὅτι τὸ κρύπτειν ἁμαρτίαν, συγκατασκευάζειν ἐστὶ τῷ νοσοῦντι τὸν θά-
20 νατον. «Κέντρον» γάρ, φησι, «τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία».

Τοῦ ἰδίου.— Ὅρα, ἄνθρωπε, μῆποτε σοι μεταμελήσῃ τῶν κακῶν βουλευμάτων, ὅτε ὄφελος τῆς μεταμελείας οὐδέν.

Τοῦ ἰδίου.— Ἐπειδὴ ἐν τῷ σώματι ἡμάρτομεν, ὅτε παρεστήσαμεν τὰ μέλη ἡμῶν δοῦλα τῇ ἁμαρτίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, τῷ
25 στόματι ἐξομολογησόμεθα, τῷ αὐτῷ κεχρημένοι ὄργάνῳ πρὸς τὴν ἀνάλυσιν τῆς ἁμαρτίας. Ἐλοιδόρησας; Εὐλόγησον. Ἐπλεο-

παραδώσει ὁ ἀντίδικος στὸν δικαστὴ καὶ κλειστεῖς στὴ φυλακὴ. Σὲ βεβαιῶνω, ὅτι δὲ θὰ θγείς ἀπὸ ἐκεῖ μέχρι νὰ πληρώσεις καὶ τὴν τελευταία πεντάρα».

Μ. Βασιλείου.— Ἐὰν εἶναι καλὸ πρᾶγμα ἡ ἁμαρτία, ἄνθρωπε, φύλαγέ τὴν μέχρι τὸ τέλος. Ἐὰν ὅμως εἶναι βλαβερὴ σ' αὐτὸν ποὺ τὴν κάνει, γιατί ἐπιμένεις στὰ ὀλέθρια πράγματα; Κανένας, ὅταν θέλει νὰ ξεράσει τὴν πίκρα ἀπὸ κακὴ καὶ ἀκόλαστη διατροφή, δὲν συγκεντρώνει περισσότερὴ πίκρα στὸν ἑαυτό του. Τὸ σωστὸ εἶναι νὰ καθαρίζουμε αὐτὸ ποὺ βλάπτει τὸ σῶμα, καὶ ὄχι νὰ κάνουμε τὴν ἀρρώστια μεγαλύτερη ἀπὸ ὅσο μπορεῖ νὰ ἀντέξει αὐτό. Τὸ πλοῖο στὴ θάλασσα φαίνεται ὅσο εἶναι τὸ φορτίο ποὺ μπορεῖ νὰ μεταφέρει· ἐνῶ τὸ περισσότερο ἀπὸ αὐτὸ ρίχνεται στὴ θάλασσα. Πρόσεξε μήπως, κάνοντας ἁμαρτήματα περισσότερα ἀπὸ τὴ συγχώρηση, πάθεις ναυάγιο πρὶν ἀπὸ τὰ λιμάνια ποὺ ἤλπιζες. Πρόσεξε μήπως, μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀπολύτρωσης, συγκεντρώνοντας γιὰ τὸν ἑαυτό σου πολλὰ κακά, αὐξήσεις τὶς ἁμαρτίες καὶ δὲν ἐπιτύχεις τὴ συγχώρηση.

Τοῦ ἰδίου.— Κακία ποὺ μένει κρυφὴ, εἶναι ὑπουλη ἀρρώστια τῆς ψυχῆς. Ὅπως λοιπὸν δὲν θὰ λέγαμε εὐεργέτη αὐτὸν ποὺ κλείνει ἐρμητικὰ στὸ σῶμα ὅσα εἶναι ὀλέθρια, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνον ποὺ μὲ πόνο καὶ σπαραγμὸ τὰ φέρνει στὸ φῶς, ὥστε μὲ τὴ φανέρωση τοῦ πάθους νὰ γίνεῖ γνωστὸς ὁ τρόπος τῆς θεραπείας, ἔτσι εἶναι φανερό, ὅτι τὸ νὰ κρύβει κανεὶς τὴν ἁμαρτία, εἶναι σὰν νὰ συνεργεῖ μὲ τὸν ἀρρωστο στὸν θάνατό του. Διότι λέει, «κεντρὶ τοῦ θανάτου εἶναι ἡ ἁμαρτία»¹⁹⁸.

Τοῦ ἰδίου.— Πρόσεξε, ἄνθρωπε, μήπως κάποτε μετανοήσεις γιὰ τὶς κακὲς ἀποφάσεις σου, ὅταν δὲν θὰ ὑπάρχει κανένα ὄφελος ἀπὸ τὴ μετάνοιά σου.

Τοῦ ἰδίου.— Ἐπειδὴ ἁμαρτήσαμε στὸ σῶμα, ὅταν ὑποδουλώσαμε τὰ μέλη μας στὴν ἁμαρτία ποὺ συντελεῖ στὴν ἀνομία¹⁹⁹, ἃς ἔξομολογηθοῦμε μὲ τὸ στόμα, χρησιμοποιώντας τὸ ἴδιο ὄργανο γιὰ τὴν κατάργησιν τῆς ἁμαρτίας. Κακολόγησες; Εὐλόγησε. Ἄρπαξες;

198. Α' Κορ. 15, 56.

199. Ρωμ. 6, 19.

νέκτησας; Ἀπόδος. Ἐμέθυσας; Νήστευσον. Ἥλαζονεύσω; Ταπεινώθητι. Ἐφθόνησας; Μαρτύρησον, ἢ τὰ ἰσοδυναμοῦντα τῷ μαρτυρίῳ, διὰ τῆς ἐξομολογήσεως τὸ σῶμα κάκωσον, καὶ τότε μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν ἄξιός εἶ ἐν ψαλτηρίῳ δεκαχόρδῳ ψάλλειν τῷ Θεῷ.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Πρὸς Θεόδωρον ἐκπεσόντα, Λόγος Α', 3.— Οὐ τὸ πεσεῖν χαλεπὸν, ἀλλὰ τὸν πεσόντα κεῖσθαι καὶ μὴ ἀνίστασθαι, ἐθελοκακοῦντα δὲ καὶ βλακεύοντα τοῖς τῆς ἀπογνώσεως λογισμοῖς, τὴν τῆς προαιρέσεως ἐξεπικρύπτειν ἀσθένειαν.

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία εἰς τὴν παραβολὴν τῶν μυρίων ταλάντων.— Πολλοὶ τῶν ἀμαρτανόντων λέγουσιν, ἀσχύνης γέμω· πῶς δύναμαι προσελθεῖν τῷ Θεῷ; πῶς δύναμαι παρακαλέσαι αὐτόν; διαβολικὴν νοσοῦντες εὐλάβειαν. Ἀπαρρησίαστος εἶ; Διὰ τοῦτο πρόσελθε, ἵνα κτήσῃ παρρησίαν πολλήν. Μὴ γὰρ ἀνθρώπος ἐστὶν ὁ μέλλων σοι καταλλάττεσθαι; Θεὸς ἐστὶν ὁ σοῦ μᾶλλον βουλόμενος ἀπαλλάξαι σε τῶν ἀμαρτιῶν. Οὐχ οὕτω σὺ τῆς ἀσφαλείας ἐπιθυμεῖς τῆς σεαυτοῦ, ὡς ἐκεῖνος ἐφίεται τῆς σωτηρίας.

Τοῦ ἰδίου.— Ψυχὴ ἅπαξ ἀμαρτίας γευσαμένη καὶ ἀναλήτως διατιθεῖσα, πολλὴ παρέχει τῷ νοσήματι τὴν προσθήκην. Ὡσπερ γὰρ σπινθήρ, ἐὰν φθάσῃ ἐπιλαβέσθαι τινός, πάντα λοιπὸν κατενέμεται, οὕτω τῆς ἀμαρτίας ἢ φύσις, ἐπειδὴν τῶν τῆς ψυχῆς λογισμῶν ἐπιλάβοιτο καὶ μηδεὶς ἢ ὁ σβέσων, χαλεπωτέρως λοιπὸν καὶ δυσχείρωτος γίνεται, τῇ τῶν δευτέρων προσθήκῃ πρὸς μείζονα καταφρόνησιν ἐπαιρομένη. Οὕτω γοῦν πολλοὶ πολλάκις, τὴν φλόγα τὴν παρὰ τὴν ἀρχὴν μὴ σβεννύοντες, εἰς μέγα ναυάγιον κατήντησαν. Μὴ ἔχουσα γὰρ ἡ ἀμαρτία τὸν εἰς τὸ πρόσω προβῆναι κωλύοντα, ἵππῳ ἔοικε τὸν χαλινὸν ἀπορρηξάντι καὶ τὸν ἀναβάτην κατακρημνίσαντι.

Ἰουστίνου.— Δυσαναβίβαστος ἢ ψυχὴ ἐπὶ ταῦτα, ἀφ' ᾧ ὠλίσθησε κακῶν· δυσεκβίβαστος τούτων τε ᾧ συνειθίσθη κακῶν.

Ἐπίστρεψέ τα. Μέθυσες; Νήστεψε. Ὑπερηφανεύθηκες; Ταπεινώσου. Φθόνησες; Παρακάλεσε. Φόνευσες; Μαρατύρησέ το, ἢ κάνε κάτι ἀντίστοιχο πρὸς τὸ μαρτύριο, βασάνισε τὸ σῶμα σου μετὴν ἐξομολόγησι, καὶ τότε, μετὰ τὴν ἐξομολόγησι, θὰ εἶσαι ἄξιος νὰ ψάλλεις στὸν Θεὸ μὲ δεκάχορδο ψαλτήρι.

Ἰω. Χρυσοστόμου, Πρὸς Θεόδωρον ἐκπεσόντα, Λόγος 1, 3.— Τὸ νὰ πέσει κανεὶς δὲν εἶναι τρομερό, ἀλλά, ὅταν πέσει, νὰ μένει πεσμένος καὶ νὰ μὴ σηκώνεται καί, δείχνοντας δειλία καὶ ἐνεργῶντας σὰν βλάκας μὲ τὶς σκέψεις τῆς ἀπελπισίας, νὰ κρύβει ἐπὶ πλεόν τὴν ἀσθένεια τῆς προαιρέσεώς του.

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία εἰς τὴν παραβολὴν τῶν μυρίων ταλάντων.— Πολλοὶ ἁμαρτωλοὶ λένε· Εἶμαι γεμάτος ντροπῆ· πῶς μπορῶ νὰ πλησιάσω τὸν Θεό, πῶς μπορῶ νὰ τὸν παρακαλέσω; Ἐπειδὴ ἔχουν νοσηρὴ διαβολικὴ εὐλάβεια. Δὲν ἔχεις θάρρος; Γι' αὐτὸ πλησίασε, γιὰ ν' ἀποκτήσεις θάρρος πολὺ. Ἐξάλλου μήπως εἶναι ἄνθρωπος αὐτὸς ποὺ πρόκειται νὰ συμφιλιωθεῖ μαζί σου; Εἶναι Θεός, ὁ ὁποῖος θέλει περισσότερο ἀπὸ σένα νὰ σὲ ἀπαλλάξει ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες. Ἐσὺ δὲν ἐπιθυμεῖς τὴ δικὴ σου ἀσφάλεια τόσο πολὺ, ὅσο ἐπιθυμεῖ ἐκεῖνος τὴ σωτηρία σου.

Τοῦ ἰδίου.— Ὅταν ἡ ψυχὴ δοκιμάσει μὰ φορὰ τὴν ἁμαρτία καὶ συμπεριφερθεῖ μὲ ἀναλγησία, βοηθεῖ πολὺ στὴν αὐξησὶ τοῦ νοσήματος. Διότι, ὅπως ἡ σπίθα ὅταν φτάσει νὰ ἀνάψει σὲ κάποιον πρᾶγμα, τὸ καταβροχθίζει ὁλόκληρο, ἔτσι καὶ ἡ φύσις τῆς ἁμαρτίας, ὅταν προσβάλλει τοὺς λογισμοὺς τῆς ψυχῆς, καὶ δὲν ὑπάρχει κανεὶς νὰ τὴ σβήσῃ, γίνεται πιὸ δυνατὴ καὶ δύσκολα ὑποτάσσεται, διότι μὲ τὴν προσθήκη καὶ ἄλλων λογισμῶν ἐπαίρεται μὲ μεγαλύτερη περιφρόνησι. Ἔτσι λοιπὸν πολλοὶ πολλὰς φορὰς, ἐπειδὴ δὲν σβήνουν τὴ φλόγα ἀπὸ τὴν ἀρχή, καταντοῦν σὲ μεγάλο ναυάγιο. Διότι, μὴ ἔχοντας ἡ ἁμαρτία ἐκεῖνον ποὺ θὰ μπεῖ μπροστὰ νὰ τὴν ἐμποδίσει, μοιάζει μὲ ἄλογο ποὺ ἔσπασε τὸ χαλινάρι καὶ ἔρριξε ἀπὸ πάνω του τὸν ἀναβάτη.

Ἰουστίνου.— Ἡ ψυχὴ δύσκολα ἀνεβαίνει στὰ ἴδια τὰ κακὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα γλίσθησε, καὶ δύσκολα ἀπαρνεῖται τὰ κακὰ ποὺ συνήθισε.

Ἁγίου Νείλου.— Εἰ μὲν σαυτὸν ποτε ἠθέλησας μέμψασθαι ἐπὶ ταῖς ἀνομίαις καὶ ἐξιάσασθαι τῷ φαρμάκῳ τῆς μετανοίας, τάχα ἂν χρηστὰς ἐλπίδας ἐθρέψαμεν ἐπὶ σοί. Ἐπειδὴ δὲ τελείως κατεφρόνησας τοῦ θεοῦ φόβου καὶ αὐτῆς κατέπτωσας τῆς εἰς
5 Χριστὸν πίστεως, βέλτιόν σοι ὑπῆρχεν, ἵνα μὴ ἐγεννήθης ἐκ γαστροῦ.

Κλήμεντος Ἀλεξ.— Τὸ ὑποπεσεῖν καὶ παραχωρῆσαι τοῖς πάθεσιν, ἐσχάτη δουλεία, ὥσπερ ἀμέλει τὸ κρατεῖν τούτων ἐλευθερία μόνη.

10 Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.— Φοβοῦμαι τὸν θάνατον, ὅτι πικρὸς μοί ἐστι. Φοβοῦμαι τὴν γέενναν, ὅτι αἰώνιός ἐστι· φοβοῦμαι τὸ πῦρ, ὅτι ἄσβεστόν ἐστι· φοβοῦμαι τὸν τάρταρον, ὅτι οὐ μετέχει θερμῆς· φοβοῦμαι τὸ σκότος, ὅτι οὐ μετέχει φωτός· φοβοῦμαι τὸν σκώληκα, ὅτι ἀτελεύτητός ἐστιν· φοβοῦμαι τοὺς ἀγγέλους,
15 ὅτι ἀνελεήμονές εἰσιν. Οἴμοι, ὅτι σοῦ βοῶντος οὐκ ἤκουσα καὶ λέγοντος· ὦ ψυχῆ, παῦσαι τούτων τῶν μiasμάτων καὶ πάντων τῶν παρ' ἐμοὶ βδελυγμάτων! Οἴμοι, ὅτι τὸν ναδὸν σου ἐφθειρα καὶ τὸ ἅγιόν σου Πνεῦμα ἐλύπησα. Κύριε, ἀληθινὰ τὰ κρίματά σου· διὰ πρόσκαιρον ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν ἀθάνατα βασανίζομαι·
20 δι' ἡδονῆς σαρκὸς τῷ πυρὶ παραδίδομαι. Δικαία ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ. Ἐδιδασκόμεν, καὶ οὐ προσῆκον. Διεμαρτύραντό μοι, ἐγὼ δὲ κατεγέλων. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐρεῖς, ἐὰν προαναρπασθῆς τῆς πρὸς τὸν Θεὸν μετανοίας. Ἄνθρωπε, ἢ τὴν γέενναν φοβήθητι, ἢ τῆς βασιλείας ἀντιποιήθητι.

25 Ἀδελφοί, οἷον φόβον καὶ τρόμον καὶ ἀνάγκην ἔχομεν ἰδεῖν, ὅτε ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος χωρίζεται. Παραγίνεται γὰρ ἐφ' ἡμᾶς στρατιὰ καὶ δύναμις τῶν ἐναντίων δυνάμεων, οἱ τοῦ σκότους ἄρχοντες, οἱ κοσμοκράτορες τῆς πονηρίας, αἱ ἀρχαὶ καὶ ἐξουσίαι, καὶ τρόπῳ τινὶ δίκης κατέχουσι τὴν ψυχὴν, ἐπιφέροντες
30 πάντα αὐτῆς τὰ ἐν γνώσει καὶ ἀγνοίᾳ ἁμαρτήματα, ἀπὸ νεότητος ἕως ἧς κατελήφθη ἡλικίας. Ἰστανται οὖν οἱ κατηγοροῦντες λοιπόν. Ὅποῖον τρόπον δοκεῖς τὴν ψυχὴν ἔχειν ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ,

Ἁγίου Νείλου.— Ἐὰν θὰ ἤθελες κάποτε νὰ κατηγορήσεις τὸν ἑαυτό σου γιὰ τὶς παρανομίες καὶ νὰ τὸν θεραπεύσεις μὲ τὸ φάρμακο τῆς μετάνοιας, ἴσως θὰ μπορούσαμε νὰ τρέφουμε καλὰς ἐλπίδες γιὰ σένα. Ἐπειδὴ ὁμως περιφρόνησες τελείως τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ καὶ κατέφτυσες τὴν πίστη στὸν Χριστό, θὰ ἦταν καλύτερο γιὰ σένα νὰ μὴ εἶχες γεννηθεῖ ἀπὸ κοιλιά.

Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως.— Τὸ νὰ ὑποπέσεις καὶ νὰ ὑποχωρήσεις στὰ πάθη, εἶναι ἔσχατη ὑποδούλωση, ὅπως βέβαια τὸ νὰ εἶσαι κυρίαρχος αὐτῶν, εἶναι ἡ μόνη ἐλευθερία.

Κυρίλλου Ἀλεξανδρέως.— Φοβᾶμαι τὸν θάνατο, διότι εἶναι γιὰ μένα πικρὸς. Φοβᾶμαι τὴ γέενα τοῦ πυρός, διότι εἶναι αἰώνια. Φοβᾶμαι τὴ φωτιά, διότι δὲν σβήνει ποτέ. Φοβᾶμαι τὸν τάρταρο, διότι δὲν ἔχει ζέστη. Φοβᾶμαι τὸ σκοτάδι, διότι δὲν ἔχει φῶς. Φοβᾶμαι τὸ σκουλήκι, διότι εἶναι αἰώνιο. Φοβᾶμαι τοὺς ἀγγέλους, διότι εἶναι ἄσπλαχνοι. Ἀλλοίμονο, διότι ὅταν ἐσὺ φώναζες δὲν σὲ ἄκουσα, καὶ ὅταν ἔλεγες, Ψυχὴ μου, πάψε αὐτὰ τὰ μιάσματα καὶ ὅλα ὅσα γιὰ μένα εἶναι μισητά! Ἀλλοίμονο, διότι κατέστρεψα τὸν ναό σου καὶ λύπησα τὸ ἅγιο Πνεῦμα σου. Κύριε, δίκαιες οἱ ἀποφάσεις σου· γιὰ νὰ ἀπολαύσω πρόσκαιρες ἁμαρτίες, βασανίζομαι αἰώνια γιὰ τὴν ἡδονὴ τῆς σάρκας παραδόθηκα στὴ φωτιά. Δίκαιη ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ. Διδασκόμουν, ἀλλὰ δὲν συμμορφωνόμουν. Μὲ διαβεβαίωσαν, καὶ ἐγὼ περιγελοῦσα. Αὐτὰ καὶ ἄλλα παρόμοια θὰ πεῖς, ἐὰν πεθάνεις πρὶν μετανοήσεις στὸν Θεό. Ἄνθρωπε, ἢ τὴ γέενα τοῦ πυρός φοβήσου, ἢ ἀντάλλαξέ την μὲ τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Ἀδελφοί, τί φόβο καὶ τρόμο καὶ ἀνάγκη ἔχουμε ν' ἀντιμετωπίσουμε, ὅταν ἡ ψυχὴ μας θὰ χωρίζεται ἀπὸ τὸ σῶμα. Διότι ἔρχεται σ' ἐμᾶς ὀλόκληρη στρατιὰ καὶ δύναμη τῶν ἀντιθέτων δυνάμεων, οἱ ἄρχοντες τοῦ σκότους, οἱ κοσμοκράτορες τῆς κακίας, οἱ ἀρχεὲς καὶ οἱ ἐξουσίες, καὶ μὲ κάποια μορφῆς δίκη κρατοῦν τὴν ψυχὴν μας, ἀναφέροντας ὅλα τῆς τὰ ἁμαρτήματα, ὅσα ἔγιναν ἐν γνώσει ἀλλὰ καὶ μὲ ἄγνοιά της, ἀπὸ τὴ νεαρὴ ἡλικία της μέχρι τὴν ἡλικία πού κυριεύθηκε. Στέκονται λοιπὸν αὐτοὶ πού τὴν κατηγοροῦν. Πόσο τρόμο νομίζεις ὅτι θὰ ἔχει ἡ ψυχὴ τὴν ὥρα ἐκείνη,

ἕως οὗ ἡ κρίσις αὐτῆς ἀπόφασιν λάβη παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ; Ἐὰν εὐρεθῇ ἐν ἀμελείᾳ ζήσασα, ἀκούσει τὴν δεινοτάτην ἐκείνην φωνήν «ἀρθήτω ὁ ἀσεβής, ἵνα μὴ ἴδῃ τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου». Τότε αὐτὴν καταλαμβάνει ἡμέρα ὀργῆς, ἡμέρα θλίψεως καὶ ἀνάγκης, ἡμέρα σκότους καὶ γνόφου, παραδιδομένην εἰς πῦρ ἐξώτερον καὶ αἰώνιον πῦρ, ἐν ᾧ κατακριθεῖσα εἰς αἰῶνας ἀπεράντους κολασθήσεται.

Τίτλος ε'.— Περὶ μεθύοντων.

Γ' Βασ. 21,16.— «Υἱὸς Ἰσραὴλ, πίνων καὶ μεθύων, αὐτὸς καὶ βασιλεῖς τριάκοντα δύο συμβοητοὶ μετ' αὐτοῦ. Ἐξῆλθε δὲ καὶ τὰ παιδάκια τῶν χωρῶν, καὶ ἔφυγε Συρία».

Παροιμ. 23,20.— «Μὴ ἴσθι οἴνοπότης. Πᾶς γὰρ μέθυσος καὶ πορνοκόπης πτωχεύσει».

Παροιμ. 12,11α.— «Ὅς ἐστὶν ἡδὺς ἐν οἴνων διατριβαῖς, ἐν τοῖς ἑαυτοῦ ὄχυρώμασι καταλείψει ἀτιμίαν».

Παροιμ. 23,29. 32.— «Τίνι οὐαί; τίνι θόρυβος; τίνι κρίσεις; τίνι ἀηδίαί καὶ λέσχαι; τίνι συντρίμματα διακενῆς; τίνι πελιδνοὶ οἱ ὀφθαλμοί; Οὐ τῶν ἐγχρονοντων ἐν οἴνοις; οὐ τῶν ἰχνεόντων, ποῦ πότοι γίνονται; Μὴ μεθύσκεσθε οἴνω, ἀλλ' ὁμιλεῖτε ἀνθρώποις δικαίοις. Ἐὰν γὰρ εἰς φιάλας καὶ τὰ ποτήρια δῶς τοὺς ὀφθαλμούς σου, ὕστερον περιπατήσεις γυμνότερος ὑπαίθρου».

Ἐκκλ. 7,2.— «Ἄγαθὸν πορευθῆναι εἰς οἶκον πένθους, ἢ πορευθῆναι εἰς οἶκον πότου».

Ἰωήλ 1,5.— «Ἐκνήψατε, οἱ μεθύοντες ἀπὸ οἴνου, καὶ κλαύσατε, πάντες οἱ πίνοντες οἶνον εἰς μέθην, ὅτι ἐξῆρται ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν εὐφροσύνη καὶ χαρά».

μέχρι νὰ καταλήξει ἡ κρίσις τῆς στήν ἀπόφασιν τοῦ δίκαιου Κριτῆ; Ἐὰν βρεθῆ ὅτι ἔζησε μὲ ἀδιαφορία, θὰ ἀκούσει τὴ φοβερώτατη ἐκείνη φωνή· «Νὰ παρθεῖ ὁ ἀσεβής, γιὰ νὰ μὴ δεῖ τὴ δόξα τοῦ Κυρίου»²⁰⁰. Τότε τὴν ψυχὴν τὴν καταλαμβάνει ἡ ἡμέρα τῆς ὀργῆς, ἡ ἡμέρα τῆς θλίψεως καὶ τῆς ἀνάγκης, ἡ ἡμέρα τοῦ σκοταδιοῦ καὶ τῆς ὀμίχλης, καὶ παραδίνεται στὴν κόλασιν καὶ στὴν αἰώνια φωτιά, στὴν ὁποία καταδικάστηκε νὰ βασανίζεται στοὺς ἀπέραντους αἰῶνες.

Τίτλος 5.— Γιὰ ἐκείνους ποὺ μεθοῦν.

Γ' Βασ. 21,16.— «Ὁ γιὸς τοῦ Ἀχαάβ Ἰσβαὴρ ἔπινε καὶ μεθοῦσε, αὐτὸς καὶ τριάντα δύο βασιλεῖς σύμμαχοί του, καὶ θυγῆκαν οἱ νεαροὶ τῶν χωρῶν, καὶ ἡ Συρία ἔφυγε».

Παροιμ. 23,20.— «Νὰ μὴ γίνεις μέθυσος. Διότι κάθε μέθυσος καὶ πορνοκόπος θὰ πωχεύσει».

Παροιμ. 12,11α.— «Ὅποιος εὐχαριστεῖται νὰ συχνάζει στὰ οἰνοπωλεῖα, αὐτὸς στὸ σπίτι του θὰ ἀφήσει ἀτιμία».

Παροιμ. 23,29. 32.— Γιὰ ποιὸν εἶναι τὸ ἀλλοίμονο; Γιὰ ποιὸν ὁ θόρυβος; Γιὰ ποιὸν οἱ ἐπικρίσεις; Γιὰ ποιὸν οἱ ἀηδίες καὶ οἱ φλυαρίες; Γιὰ ποιὸν τὰ μάταια συντρίμματα; Τίνος εἶναι τὰ ὠχρὰ μάτια; Δὲν εἶναι ἐκείνων ποὺ περνοῦν τὸν χρόνον τοὺς πίνοντας κρασιά; Δὲν εἶναι ἐκείνων ποὺ ἀνιχνεύουν νὰ βροῦν ποῦ γίνονται μεθύσια; Νὰ μὴ πίνετε κρασί ἔτσι ὥστε νὰ μεθᾶτε, ἀλλὰ νὰ συναναστρέψετε ἀνθρώπους δίκαιους. Διότι, ἔὰν προσηλώνεις τὰ μάτια σου στὶς φιάλες καὶ στὰ ποτήρια, στὸ τέλος θὰ καταντήσεις πρὸ γυμνὸς καὶ ἀπὸ τὸ ὑπαιθρο».

Ἐκκλ. 7,2.— «Εἶναι καλύτερα νὰ πᾶς σὲ σπίτι ποὺ πενθεῖ, παρὰ σὲ κατηλειό».

Ἰωήλ, 1,5.— «Συνέλθετε ὅσοι μεθᾶτε μὲ κρασί, καὶ κλάψτε ὅλοι ὅσοι πίνετε κρασί καὶ μεθᾶτε, διότι θὰ παρθεῖ ἀπὸ τὸ στόμα σας ἡ χαρὰ καὶ ἡ εὐφροσύνη».

²⁰⁰ Ἦσ. 26, 10.

Ἦσ. 5,11.— «Οὐαὶ οἱ ἐγειρόμενοι τὸ πρῶν καὶ τὸ σίκερα διώκοντες, οἱ μένοντες τὸ ὄψέ. Ὁ γὰρ οἶνος αὐτοῦς συγκαύσει. Μετὰ γὰρ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου καὶ τυμπάνων καὶ αὐλῶν τὸν οἶνον πίνουσι, τὰ δὲ ἔργα τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐμβλέπουσιν».

5 Σοφ. Σειρ. 19,1.— «Ἐργάτης μέθυσος οὐ πλουτισθήσεται».

Σοφ. Σειρ. 31,29.— «Πικρία ψυχῆς οἶνος πολὺς. Πληθύνει μέθη θυμὸν ἄφρονος εἰς πρόσκομμα, ἐλαττῶν ἰσχὸν καὶ ποιῶν τραῦμα».

Σοφ. Σειρ. 26,8.— «Ὅργη μεγάλη, γυνὴ μέθυσος».

10 Λουκᾶ 21,34.— «Προσέχετε ἑαυτοῖς, μήποτε βαρυνθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθη καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ὑμῖν ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη. Ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς».

Ρωμ. 13,13.— «Ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν·
15 μὴ ἐν κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις».

Μ. Βασιλείου, Ὁμιλία Β' περὶ νηστείας.— Φύγωμεν μέθην, τὴν πάνδημον πόρνην, τὴν ἀναισχυντίας μήτερα, τὴν φιλόγελων, μὴν μαινάδα, τὴν πρὸς πᾶσαν ἀσχημοσύνης ἰδέαν εὐκολον. Οὐ γὰρ ἐγγίνεται τι τῶν ἀγαθῶν τῇ ὑπὸ μέθης σκοτισθείσῃ ψυχῇ.

20 Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία περὶ μεθύοντων.— Μέθη ὁ αὐθαίρετός ἐστι δαίμων, ἐξ ἡδονῆς ταῖς ψυχαῖς ἐντικτόμενος. Μέθη κακίας μήτηρ, ἀρετῆς ἐναντίωσις. Τὸν ἀνδρεῖον δειλὸν ἀποδείκνυσι, τὸν σῶφρονα ἀσελγῆ. Δικαιοσύνην οὐκ οἶδε, φρόνησιν ἀναιρεῖ· καὶ ὡσπερ ὕδωρ πολέμιόν ἐστι πυρὶ, οὕτως ἀμετρία οἴνου λογισμὸν
25 κατασβέννυσιν Διόπερ ὠκνοῦν τι λέγειν κατὰ μέθης, οὐχ ὡσπερ τινὸς μικροῦ κακοῦ ἢ παροφθῆναι ἀξίου, ἀλλ' ὡς οὐδὲν ὄφελος παρεχομένου τοῦ λόγου. Εἰ γὰρ ὁ μεθύων παραφρονεῖ καὶ ἐσκότῳται, εἰκῆ ραψοδεῖ ὁ ἐπιπλήσων τῷ μὴ ἀκούοντι. Τίσιν οὖν διαλεχθῶμεν, εἴπερ ὁ μὲν χρήζων τῆς παραινέσεως, οὐκ ἀκούει

Ἦσ. 5,11.— «Ἀλλοίμονο σ' αὐτοὺς ποὺ σηκώνονται τὸ πρωὶ καὶ ζητοῦν τὰ οἴνοπνευματώδη ποτά, καὶ σ' ἐκείνους ποὺ μένουν ἀργὰ τὸ βράδυ πίνοντας. Διότι τὸ κρασί θὰ τοὺς κατακάψει. Διότι πίνουν τὸ κρασί μὲ τοὺς ἤχους κιθάρας καὶ ψαλτηρίου καὶ τυμπάνων καὶ αὐλῶν, ἀλλὰ δὲν βλέπουν τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ».

Σοφ. Σειρ. 19,1.— «Ὁ μέθυσος ἐργάτης δὲν θὰ πλουτίσει».

Σοφ. Σειρ. 31,29.— «Τὸ πολὺ κρασί εἶναι πίκρα γιὰ τὴν ψυχὴ. Ἡ μέθη αὐξάνει τὸν θυμὸ τοῦ ἀσύνετου, ὥστε νὰ ἐρχεται σὲ σύγκρουση μὲ τοὺς ἄλλους, μειώνει τὴ δύναμή του καὶ προξενεῖ τραυματισμούς».

Σοφ. Σειρ. 26,8.— «Εἶναι μεγάλη ὀργὴ ἢ γυναίκα ποὺ μεθᾶ».

Λουκᾶ 11,34.— «Προσέχετε τὸν ἑαυτὸ σας μήπως οἱ καρδιές σας γίνουν βαρεῖες ἀπὸ κραιπάλη καὶ μέθη καὶ φροντίδες βιοτικές, καὶ σᾶς ἐρθεῖ ξαφνικὰ ἡ ἡμέρα ἐκείνη. Διότι θὰ ἐρθεῖ σὰν παγίδα σὲ ὅλους ὅσους κάθονται πάνω στὴ γῆ».

Ρωμ. 13,13.— «Ἄς συμπεριφερόμαστε μὲ σεμνότητα, ὅπως ὅταν εἶναι ἡμέρα· ὄχι μὲ συμπόσια καὶ μεθύσια, ὄχι μὲ ἀκολασίες καὶ ἀσέλγειες».

Μ. Βασιλείου, Ὁμιλία 2 περὶ νηστείας.— Ἄς ἀποφεύγουμε τὴ μέθη, τὴν κοινὴ πόρνη, τὴ μητέρα τῆς ἀδιαντροπιᾶς, αὐτὴ ποὺ ἀρέσκεται νὰ γελᾶ, τὴ μαινάδα, τὴν εὐκολὴ σὲ κάθε ἰδέα ἀδιαντροπιᾶς. Διότι δὲν γίνεται κανένα ἀπὸ τὰ καλὰ στὴν ψυχὴ ποὺ ἔχει σκοτισθεῖ ἀπὸ τὴ μέθη.

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία περὶ μεθυόντων.— Ἡ μέθη εἶναι ὁ αὐθαίρετος δαίμονας, ποὺ γεννιέται στὶς ψυχὰς ἀπὸ τὴν ἡδονή. Ἡ μέθη εἶναι μητέρα τῆς κακίας, ἀντίθεση τῆς ἀρετῆς. Κάνει τὸν ἀνδρεῖο δειλό, τὸν συνετὸ ἀσελγῆ. Δὲν γνωρίζει δικαιοσύνη, καταργεῖ τὴ φρόνηση· καὶ ὅπως τὸ νερὸ εἶναι ἐχθρὸς τῆς φωτιᾶς, ἔτσι ἡ ἀμετρη χρησὴ κρασιοῦ σθῆνει τὸν λογισμό. Γι' αὐτὸ δίσταζα νὰ πῶ κάτι ἐναντίον τῆς μέθης, ὄχι ἐπειδὴ ἐπρόκειτο γιὰ κάποιο κακὸ μικρὸ, ἢ ἄξιο περιφρόνησης, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐπρόκειτο γιὰ λόγος ποὺ δὲν θὰ ὠφελούσε σὲ τίποτε. Διότι, ἐφόσον ὁ μεθυσμένος παραμιλᾷ καὶ ἔχει σκοτοδίνη, ἄδικα ἐπιπλήττει ὁ ραψωδὸς ἐκείνον ποὺ δὲν ἀκούει. Μὲ ποιούς λοιπὸν νὰ συζητήσουμε, ἐφόσον αὐτὸς ποὺ ἔχει

τῶν λεγομένων, ὁ δὲ σώφρων καὶ νήφρων οὐδὲν δεῖται τῆς ἐκ
 τοῦ λόγου βοήθειας, καθαρῶν τοῦ πάθους; Τί οὖν χρήσομαι
 τοῖς παροῦσιν, εἰ καὶ ὁ λόγος ἄχρηστος καὶ ἡ σιωπῆ ἄπορος;
 Παρείδωμεν τὴν ἐπιμέλειαν; Ἄλλ' ἐπικίνδυνος ἡ ἀμέλεια. Ἄλλὰ
 5 φθέγξομαι κατὰ τῶν μεθύοντων; Ἄλλ' εἰς νεκρὰς ἀκοὰς ἐνηχοῦ-
 μεν. Τίτι διενήνοχας τῶν ἀλόγων, ἄνθρωπε; Οὐ τῇ δωρεᾷ τοῦ
 λόγου, ἦν λαβὼν παρὰ τοῦ κτίσαντός σε ἄρχων καὶ κύριος ἐγέν-
 νου πάσης τῆς κτίσεως; Ὁ τοίνυν ἀφαιρούμενος ἑαυτοῦ τὴν φρό-
 νησιν διὰ τῆς μέθης, «παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοή-
 10 τοις, καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς». Μᾶλλον δὴ καὶ τῶν βοσκημάτων
 φαίην ἂν ἔγωγε ἀλογωτέρους τοὺς ἐν τῇ μέθῃ, εἴπερ τὰ μὲν τε-
 τράποδα πάντα καὶ τὰ θηρία τεταγμένας ἔχει τὰς πρὸς τὰς μίξεις
 ὁρμάς, οἱ δὲ ὑπὸ τῆς μέθης τὴν ψυχὴν κατεχόμενοι καὶ τὸ σῶμα
 τῆς παρὰ φύσιν θερμότητος ἀναπλήσαντες, πάντα καιρὸν καὶ πᾶ-
 15 σαν ὥραν πρὸς τὰ ἀκαθάρτους καὶ ἀσχήμονας συμπλοκὰς συνε-
 λαύνονται. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον τὴν ἀλογίαν αὐτοῖς ἐμποιεῖ, ἀλλὰ
 καὶ τῇ τῶν αἰσθήσεων παρατροπῇ χεῖρονα παντὸς κτήνους ἀπο-
 δεῖκνυσι τὸν μεθύοντα. Ποῖον γὰρ βόσκημα οὕτω παραβλέπει
 καὶ οὕτω παρακούει, ὡς ὁ μεθύων; Οὐχὶ ἀγνοοῦσι μὲν τοὺς οἰ-
 20 κειακούς, προστρέχουσι δὲ πολλάκις τοῖς ἀλλοτρίοις ὡς τοῖς
 συνήθεσιν; Οὐ τὰς σκιάς διαπηδῶσι πολλάκις ὡς ὄχετοὺς καὶ
 φάραγγας; Ἦχων δὲ αὐτοῖς καὶ ψόφον, οἶονεὶ θαλάσσης κυμαι-
 νούσης, τὰ ὄτα πεπλήρωται· ἡ δὲ γῆ πρὸς τὸ ὀρθιον διανίστα-
 σθαι δοκεῖ, καὶ τὰ ὄρη ἐπιτρέχειν ἐν κύκλῳ. Οὗτοι ποτὲ μὲν γε-
 25 λῶσιν ἄπαστα, ποτὲ δὲ ὀδυνῶνται καὶ κλαίουσιν ἀπαρηγόρητα.
 Καὶ νῦν μὲν θρασεῖς εἰσι καὶ ἀπτόητοι, νῦν δὲ κατάφοβοι καὶ δει-
 λοί. Τούτοις μὲν ὕπνοι βαρεῖς καὶ δυσανάγωγοι καὶ φρικώδεις,
 καὶ τῶ ὄντι θανάτῳ γείτονες, αἱ δὲ ἐγρηγόρσεις τῶν ὕπνων ἀναι-
 σθητότεραι. Ἐνύπνιον αὐτοῖς ἐστὶν ὁ βίος· οἳ γε ἱμάτιον οὐκ
 30 ἔχοντες, οὐδὲ τί φάγωμεν εἰς τὴν αἰρίον, βασιλεύουσι καὶ στρα-

ἀνάγκη ἀπὸ παραίνεση δὲν ἀκούει αὐτὰ πού λέγονται, ἐνῶ ὁ συνेतὸς καὶ νηφάλιος δὲν ἔχει ἀνάγκη βοήθειας μὲ λόγῳ, ὄντας καθαρὸς ἀπὸ τὸ πάθος; Γιατί λοιπὸν νὰ ταλαιπωρῶ τοὺς παρόντες, ἀφοῦ καὶ ὁ λόγος εἶναι ἄχρηστος, καὶ ἡ σιωπὴ χωρὶς νόημα; Νὰ παραβλέψουμε τὴν φροντίδα; Ἡ ἀμέλεια ὁμως εἶναι ἐπικίνδυνη. Νὰ μιλήσω ἐναντίον αὐτῶν πού μεθοῦν; Ἄλλὰ μιλοῦμε σὲ αὐτιὰ νεκρά. Ὡς πρὸς ποιὸ πρᾶγμα διαφέρεις ἀπὸ τὰ ἄλογα, ἄνθρωπε; Δὲν διαφέρεις ὡς πρὸς τὸ χάρισμα τοῦ λόγου, τὸ ὁποῖο παίρνοντάς το ἀπὸ τὸν δημιουργὸ ἔγινεες ἄρχοντας καὶ κύριος ὅλης τῆς κτίσεως; Αὐτὸς λοιπὸν πού ἀφαιρεῖ ἀπὸ τὸν ἑαυτό του τὴ φρόνηση μὲ τὴ μέθη, ἐξομοιώνεται μὲ τὰ ἀνόητα κτήνη καὶ γίνεται ὁμοιος μ' αὐτά²⁰¹. Ἡ καλύτερα, θὰ ἔλεγα ἐγώ, αὐτοὶ πού μεθοῦν γίνονται καὶ ἀπὸ τὰ ζῶα πιὸ ἄλογοι, ἐφόσον τὰ τετράποδα ὅλα, ἀκόμα καὶ τὰ θηρία, ἔχουν τακτὲς τὶς ὁρμὲς γιὰ συνεύρεση, ἐνῶ αὐτοὶ τῶν ὁποίων ἡ ψυχὴ κατέχεται ἀπὸ τὴν μέθη, καὶ οἱ ὁποῖοι ἔχουν γεμίσει τὸ σῶμα τους μὲ τὴν παρὰ φύση θερμότητα, συμπαρᾶσύνονται κάθε ἐποχὴ καὶ κάθε ὥρα σὲ ἀκάθαρτες καὶ αἰσχυρὲς σαρκικὲς περιπτώσεις. Καὶ δὲν χαρακτηρίζει μόνο αὐτὸ τὴν ἄλογίαν τους, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκτροπὴ τῶν αἰσθήσεων ἀποδεικνύει τὸν μέθυσο χειρότερον ἀπὸ κάθε κτῆνος. Διότι ποιὸ ζῶο παραβλέπει καὶ παρακοῦει τόσο, ὅσο ὁ μέθυσος; Δὲν ἀγνοοῦν τοὺς ἀνθρώπους τοῦ σπιτιοῦ τους καὶ τρέχουν πολλὰς φορὲς σὲ ξένους ὡς πρὸς οἰκείους; Δὲν πηδοῦν πολλὰς φορὲς τὶς σκιὲς σὰν νὰ εἶναι αὐλάκια καὶ χαράδρες; Καὶ τὰ αὐτιὰ τους εἶναι γεμάτα ἤχους καὶ θορυβούς, σὰν θάλασσα πού ἔχει κύματα· ἡ γῆ πάλι τοὺς φαίνεται ὅτι σηκώνεται ὄρθια καὶ τὰ βουνὰ γυρίζουν γύρω τους κυκλικά. Αὐτοὶ ἄλλοτε γελοῦν ἀκατάπαυστα, ἄλλοτε πάλι εἶναι θλιμμένοι καὶ κλαῖνε ἀπαρηγόρητα. Καὶ ἐπίσης ἄλλοτε εἶναι θρασεῖς καὶ ἄφοβοι, καὶ ἄλλοτε φοβισμένοι καὶ δειλοί. Ὁ ὕπνος τους εἶναι βαρὺς καὶ ἀνυπόφορος καὶ φρικτὸς καὶ γειτονεῦει πραγματικὰ μὲ τὸν θάνατο, ἐνῶ τὸ ξύπνημά τους πιὸ ἀναίσθητο ἀπὸ τὸν ὕπνο τους. Ἡ ζωὴ γι' αὐτοὺς εἶναι ἓνα ὄνειρο. Αὐτοὶ πού δὲν ἔχουν ροῦχο νὰ φορέσουν, οὔτε τί νὰ φᾶνε

201. Ψαλμ. 48, 13.

τοπέδων ἄρχουσιν ἐν τῇ μέθῃ, καὶ πόλεις οἰκοδομοῦσι, καὶ
 χρήματα διανέμουσι. Τοιούτων φαντασιῶν καὶ ἀπάτης τοσαύτης
 περιζέων, ὁ οἶνος τὰς καρδίας αὐτῶν πληροῖ. Ἔτεροι δὲ εἰς τὰ
 ἐναντία περιάγονται πάθη. Δυσέλιπδές εἰσι καὶ κατηφεῖς καὶ
 5 ὀδυνηροὶ καὶ δακρυῶδεις καὶ φοβῶδεις καὶ εὐπτόητοι. Ὁ δαι-
 μονιῶν ἔλεεινός, ὁ δὲ μεθύων τὰ αὐτὰ πάσχων, οὐδὲ τοῦ ἔλεει-
 σθαι ἄξιος, αὐθαιρέτῳ δαίμονι προσπαλαίων.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π.— Τίνι οὐαί; τίνι θόρυβος; τίνι ἀηδία καὶ
 λέσχαι; τίνι συντριμματα διακενῆς; τίνος πελιδνός ὁ ὀφθαλμός;
 10 Οὐ τῶν ἐγγχρονιζόντων ἐν οἴνοις καὶ τῶν κατασκοπούμενων ποῦ
 πότοι γίνονται; Τὸ «οὐαί θρηνηῶδές ἐστιν ἐπίφθεγμα. Θρήνου δὲ
 ἄξιοι οἱ μεθύοντες, διότι «μέθυσοι βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονο-
 μήσουσιν». Θόρυβος δέ, διὰ τοῦ οἴνου ταραχὴν ἐγγινομένην τοῖς
 λογισμοῖς, καὶ ἀηδία, διὰ τὰς πικρὰς τῆς ἐκ τοῦ πιεῖν ἡδονῆς
 15 ἀναδόσεις. Τούτων γὰρ δεσμοῦνται μὲν οἱ πόδες, δεσμοῦνται δὲ
 αἱ χεῖρες ἐκ τῶν ἐπιπεμπομένων αὐτοῖς ἐκ τῆς μέθης ρευμάτων·
 καὶ πρὸ τούτων τῶν παθῶν παρ' αὐτὸν τὸν καιρὸν τοῦ πίνειν τὰ
 τῶν φρενιτικῶν αὐτοῖς συνεισπίπτει πάθη. Ὅταν γὰρ πλήρεις αἱ
 μῆνιγγες γίνωνται τῆς αἰθάλης, ἣν ὁ οἶνος ἐξατμιζόμενος ἀναφέ-
 20 ρει, βάλλεται μὲν ὀδύναϊς ἀφορήτοις ἢ κεφαλῇ, μένειν δὲ ὀρθῇ
 ἐπὶ τῶν ὤμων μὴ δυναμένη, ἄλλοτε ἐπ' ἄλληλα καταπίπτει, τοῖς
 σπονδύλοις ἐνολισθαίνουσα. Ἀλλὰ τίς εἶποι ταῦτα τοῖς οἴνοπλή-
 κτοις; Καρηβαροῦσι γὰρ ἐκ τῆς κραιπάλης, νυστάζουσι, χα-
 σμῶνται, ἀχλὺν βλέπουσιν, ναυτιῶσιν. Δια τοῦτο οὐκ ἀκούουσι
 25 τῶν διδασκάλων πολλαχόθεν αὐτοῖς ἐκβοώντων· «μὴ μεθύσκε-
 σθε οἴνω, ἐν ᾧ ἐστὶν ἀσωτία». Ἐντεῦθεν οἱ τρόμοι καὶ αἱ ἀσθέ-
 νεια, κοπτομένου αὐτοῖς τοῦ πνεύματος ὑπὸ τῆς ἀμετρίας τοῦ οἴ-
 νου, καὶ τῶν νεύρων λυομένων, ὁ κλόνος τῶν σύμπαντι δγκῶ τοῦ

αὔριο, παριστάνουν στὴ μέθη τους τὸν βασιλιά, διοικοῦν στρατούς, χιτίζουν πόλεις, καὶ μοιράζουν χρήματα. Μὲ τέτοιες φαντασιώσεις καὶ τόση ἀπάτη γεμίζει τὶς καρδιές τους τὸ κρασί βράζοντας μέσα τους. Ἄλλοι πάλι ὀδηγοῦνται στὰ ἀντίθετα πάθη. Εἶναι ἀπελπισμένοι καὶ κατηφείς καὶ θλιμμένοι, δακρυσμένοι καὶ φοβισμένοι καὶ φοβητσαρηδες. Ὁ δαιμονόπληκτος εἶναι ἀξιολύπητος, ἐνῶ ὁ μέθυσος πού πάσχει τὰ ἴδια, δὲν εἶναι ἄξιος οὔτε νὰ τὸν λυπηθεῖ κανεὶς, ἐπειδὴ ἀγωνίζεται μὲ αὐθαίρετο δαίμονα.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π.— Γιὰ ποιόν εἶναι τὸ ἀλλοίμονο; Γιὰ ποιόν ὁ θόρυβος; Γιὰ ποιόν οἱ ἀηδίες καὶ οἱ φλυαρίες; Γιὰ ποιόν τὰ μάταια συντρίμματα; Τίνος εἶναι τὰ ὠχρὰ μάτια; Δὲν εἶναι ἐκείνων πού περνοῦν τὸν καιρὸ τους στὸ κρασί καὶ ἐκείνων πού κατασκοπεύουν πού γίνονται μεθύσια²⁰²; Τὸ ἀλλοίμονο εἶναι ἐπωδὸς θρήνων, καὶ ἄξιοι θρήνου εἶναι οἱ μέθυσοι, διότι οἱ μέθυσοι δὲ θὰ κληρονομήσουν τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ²⁰³. Ὁ θόρυβος πάλι εἶναι ἡ ταραχὴ πού γίνεται μὲ τὸ κρασί στους λογισμούς, καὶ οἱ ἀηδίες εἶναι οἱ πικρὲς ἀναδόσεις τῆς ἡδονῆς, πού ὀφείλονται στὸ πιτό. Διότι αὐτῶν δένονται τὰ πόδια καὶ τὰ χέρια ἀπὸ τὰ ρεύματα πού ἐκπέμπονται σ' αὐτοὺς ἀπὸ τὴ μέθη· καὶ πρὶν ἀπὸ τὰ πάθη αὐτά, τὴν ὥρα που πίνουν εἰσορροποῦν μέσα τους τὰ παθήματα τῆς ἐγκεφαλίδας. Διότι, ὅταν τὰ μηνίγγια γεμίσουν ἀτμό, τὸν ὁποῖο προκαλεῖ τὸ κρασί καθὼς ἐξατμίζεται, προσβάλλεται μὲ ἀφόρητους πόνους τὸ κεφάλι, καὶ μὴ μπορώντας νὰ μείνει ὄρθιο στους ὤμους πέφτει ἄλλοτε ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἄλλοτε ἀπὸ κεῖ, γλιστρώνοντας στους σπονδύλους. Ἄλλὰ ποιός νὰ τὰ πεῖ αὐτὰ στους μέθυσους; Διότι ἔχουν τὸ κεφάλι βαρὺ ἀπὸ τὴν κραιπάλη, νυστάζουν, χασμουριοῦνται, βλέπουν ὀμίχλη, αἰσθάνονται ναυτία. Γι' αὐτὸ δὲν ἀκούουν τοὺς δασκάλους οἱ ὁποῖοι τοὺς φωνάζουν μὲ πολλοὺς τρόπους: «μὴ μεθᾶτε μὲ κρασί, στὸ ὁποῖο ὑπάρχει ἀσωτία»^{203α}. Ἀπὸ αὐτὸ προέρχονται τὸ τρεμούλιασμα καὶ ὁ ἀσθένειες, ἐπειδὴ ἀποκόπτεται τὸ πνεῦμα τους μὲ τὴν ὑπέρμετρη χρῆση τοῦ κρασιοῦ, καὶ διαλύονται τὰ νεῦρα, καὶ ἔρχεται σὰν συνέπεια ὁ κλονισμὸς σ' ὀλόκληρο τὸν

202. Παροιμ. 23, 29έ.

203. Α' Κορ. 6, 10.

203α. Ἐφ. 5, 18.

ἔχουσι, καὶ οὐ βλέπουσιν· ὧτα ἔχουσι, καὶ οὐκ ἀκούουσιν· χεῖρες
 παραλέλυνται, πόδες ἀπενεκρώθησαν. Τίς ὁ ταῦτα ἐπιβουλεύ-
 σας; τίς ὁ τούτων τῶν κακῶν αἴτιος; τίς ὁ τῆς μανίας ὑμῖν τὸ
 φάρμακον ἐγκεράσας; Ἄνθρωπε, παράταξιν ἐποίησας τὸ συμ-
 5 πόσιον. Ἐκβάλλεις τοὺς νεανίσκους, χειραγωγούμενος ὡς τραυ-
 ματίας ἀπὸ πολέμου. Ἐνέκρωσας τὴν ἀκμὴν τῆς νεότητος ἀπὸ
 οἴνου. Καὶ καλεῖς μὲν ὡς φίλον ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἐκβάλλεις δὲ νε-
 κρόν, οἴνω τὴν ζωὴν αὐτοῦ κατασβέσας. Ὄταν νομισθῶσι δια-
 κορεῖς εἶναι τοῦ οἴνου, τότε τοῦ πίνειν ἄρχονται, καὶ πίνουνσι τῷ
 10 τῶν κτηνῶν τρόπῳ. Προϊόντος γὰρ ἤδη τοῦ πότου, ἐπεισέρχεται
 τις αὐτοῖς νεανίας, φιάλην ἔχων εὐμεγέθη οἴνου κατεψυγμένου,
 καὶ στὰς εἰς τὸ μέσον, διὰ σκολιῶν σωλήνων ἴσον τοῖς συμπό-
 ταις διανέμει τὸν οἴνον, ἵνα κατ' ἰσομοιρίαν ἀλλήλοις συνασελ-
 γαίνωσι, καὶ μηδένα ὑπερβάλλειν ἐν τῷ πίνειν τὸν ἕτερον. Κατά-
 15 κρυψὸν σου πρὸς τὴν ἀθλίαν γαστέρα καὶ κατάμαθε τοῦ ὑποδε-
 χομένου ἀγγείου τὸ μέγεθος, ὅτι μιᾶς κοτύλης ἔχει κοιλότητα.
 Μὴ πρὸς οἰνοχόην ἀφόρα, πότε κενώσης, ἀλλὰ πρὸς τὴν σεαυ-
 τοῦ κοιλίαν, ὅτι πάλαι πεπλήρωται. Διὰ τοῦτο «οὐαὶ οἱ ἐγειρόμε-
 νοι τὸ πρῶν καὶ τὸ σίκερα διώκοντες· οἱ μένοντες τὸ ὄψε καὶ διη-
 20 μερεύοντες ἐν τῇ μέθῃ. Ὁ γὰρ οἴνος αὐτοὺς συγκαύσει», διότι τὸ
 ἐκ τοῦ οἴνου θερμὸν ἐγγινόμενον τῇ σαρκί, ἔξαμμα γίνεται τῶν
 πεπυρωμένων βελῶν τοῦ ἐχθροῦ. Τὸν μὲν γὰρ λογισμὸν καὶ τὸν
 νοῦν ὁ οἴνος καταβαπτίζει, τὰ δὲ πάθη καὶ τὰς ἡδονὰς ὡσπερ τις
 σμῆνος μελισσῶν ἐπεγείρει. Ποῖον γὰρ ἄρμα πῶλων οὕτως
 25 ἀτάκτως φέρεται ἀποβαλὸν τὸν ἡνίοχον; Ποῖον δὲ πλοῖον ἀκυ-
 βέρνητον ὑπὸ τῶν κυμάτων ὡς ἂν τύχοι φερόμενον, οὐχὶ ἀσφα-
 λέτερόν ἐστι τοῦ μεθύοντος; Ἀπὸ τοιούτων κακῶν ἄνδρες καὶ
 γυναῖκες κοινοὺς συστησάμενοι χορούς, δαίμονι οἴνηρῷ τὰς ψυ-
 χὰς παραδόντες, ἀλλήλους ταῖς ἀκίσι τῶν παθῶν ἀντετίρω-
 30 σκον. Γέλωτες παρ' ἀμφοτέρων, ἕσματα αἰσχρά, σχήματα πορ-
 νικὰ ἐρεθίζοντα πρὸς ἀσέλγειαν. Γελᾷς, εἶπέ μοι, δακρῦειν δέον
 καὶ στένειν ἐπὶ τοῖς φθάσασιν; ἕσματα πόρνης φθέγγῃ, ἐκβαλὼν

ἔχουν αὐτιά καὶ δὲν ἀκοῦνε· τὰ χέρια τους εἶναι παραλυμένα, τὰ πόδια νεκρωμένα. Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ τὰ ἐπιβουλεύθηκε αὐτά; Ποιὸς εἶναι ὁ αἴτιος τῶν κακῶν αὐτῶν; Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ποὺ σὰς κέρασε τὸ φάρμακο τῆς τρέλλας; Ἄνθρωπε, ἔκανες πεδίο μάχης τὸ συμπόσιο. Βγάζεις τοὺς νέους, χειραγωγώντας τους σὰν νὰ εἶναι τραυματίες πολέμου. Νέκρωσες τὴν ἰκμάδα τῆς νιότης μὲ τὸ κρασί. Καὶ τὸν καλεῖς βέβαια ὡς φίλο σὲ δεῖπνο, τὸν βγάζεις ὁμως νεκρὸν, ἔχοντας σὴναι τὴ ζωὴ του μὲ τὸ κρασί. Ὅταν νομίσουν ὅτι εἶναι χορτάτοι ἀπὸ κρασί, τότε ἀρχίζουν νὰ πίνουν, καὶ πίνουν σὰν κτήνη. Διότι, καθὼς προχωρεῖ τὸ πιτό, ἔρχεται σ' αὐτοὺς ἕνας νεαρός, κρατώντας μὰ μεγάλη φιάλη μὲ κρῦο κρασί, στέκεται στὴ μέση καὶ μὲ λοξοὺς σωλήνες μοιράζει δίκαια τὸ κρασί στους συμποσιαστές, γιὰ νὰ ἀσελοῦν μεταξὺ τους τὸ ἴδιο, καὶ κανένας νὰ μὴ ξεπερνᾷ τὸν ἄλλον στὸ πιτό. Σκύψε στὴν ἄθλια κοιλιὰ σου καὶ δὲς ὅτι τὸ μέγεθος τοῦ ἀγγείου ποὺ δέχεται τὸ κρασί, ἔχει τὴν κοιλότητα ἑνὸς μικροῦ ἀγγείου. Μὴ βλέπεις στὸ κανάτι, πότε θὰ τὸ ἀδειάσεις, ἀλλὰ στὴν κοιλιὰ σου, ὅτι ἀπὸ ὥρα ἔχει γεμίσει. Γι' αὐτὸ ἀλλοίμονο σ' αὐτοὺς ποὺ σηκώνονται τὸ πρωὶ καὶ ζητοῦν οἰνοπνευματώδη ποτᾶ· ἀλλοίμονο σ' αὐτοὺς ποὺ μένουν ἀργὰ τὸ βράδυ, καὶ περνοῦν τὴν ἡμέρα τους μεθυσμένοι. Διότι τὸ κρασί θὰ τοὺς κάψει²⁰⁴, ἀφοῦ ἡ θερμότητα τοῦ κρασιοῦ μπαίνοντας στὸ σῶμα ἀνάβει τὰ πυρωμένα βέλη τοῦ πονηροῦ. Τὸ κρασί καταβρέχει τὸν λογισμό καὶ τὸν νοῦ, καὶ διεγείρει τὰ πάθη καὶ τίς ἡδονές, σὰν κανένα σμῆνος μελισσῶν. Διότι ποιὸ ἄρμα πουλαριῶν τρέχει ἔτσι ἄτακτα ἀφοῦ ἔδιωξε τὸν ἡνίοχο; Καὶ ποιὸ πλοῖο ἀκυβέρνητο ποὺ παρασύρεται ἀπὸ τὰ κύματα ὅπου τύχει, δὲν εἶναι πιὸ ἀσφαλὲς ἀπὸ τὸν μεθυσμένο; Ἀπὸ τέτοιους κακοὺς, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἀφοῦ ἔστησαν κοινούς χοροὺς καὶ παρέδωσαν τίς ψυχὲς στὸν μέθυσο δαίμονα, τραυμάτιζαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο μὲ τίς αἰχμηρὲς μῦτες τῶν παθῶν. Γέλια καὶ ἀπὸ τοὺς δύο, αἰσχροὶ τραγοῦδια, πορνικὰ κουνήματα ποὺ προκαλοῦσαν σὲ ἀσέλγεια. Γελάς, πὲς μου, ἐνῶ πρέπει νὰ δακρύζεις καὶ νὰ στενάζεις γι' αὐτὰ ποὺ μᾶς βρῆ-

204. Ἦσ. 5, 11.

τοὺς ψαλμοὺς καὶ τοὺς ὕμνους, οὓς ἐδιδάχθης. Κινεῖς πόδας καὶ ἐξάλλη ἐμμανῶς καὶ χορεύεις ἀχόρευτα, δέον τὰ γόνατα κάμπτειν πρὸς τὰς προσκυνήσεις. Τίνας ὀδύρομαι; Τὰς κόρας τὰς ἀπειρογάμους, ἢ τὰς ἐν τῷ ζυγῷ τοῦ γάμου κατεχομένας; Αἱ μὲν γὰρ ἐπανήλθον τὴν παρεθενίαν οὐχ ἔχουσαι, αἱ δὲ τὴν σωφροσύνην τοῖς ἀνδράσιν οὐκ ἐπανήγαγον. Εἰ γὰρ ποῦ τινες καὶ σώματι τὴν ἀμαρτίαν διέφυγον, ἀλλὰ πάντως γε ταῖς ψυχαῖς τὴν φθορὰν ἀπεδέξαντο. Ταῦτά μοι καὶ περὶ τῶν ἀρρένων εἰρήσθω. Εἶδε κακῶς, ἐθεάθη κακῶς. «Ὁ ἐμβλέψας γυναικὶ πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ». Εἰ αἱ ἀπὸ ταυτομάτου συντυχίαι τοῖς περιέργως κατασκοποῦσιν τοσοῦτον ἔχουσι κίνδυνον, αἱ δὲ κατ' ἐπιτήδευσιν ἀπαντήσεις, ὥστε ἰδεῖν γυναικας ἀσχημονούσας ὑπὸ τῆς μέθης καὶ κατασχηματιζομένας πρὸς ἔκλυσιν, καὶ μέλη τεθρυμμένα ἀδούσας, δυνάμενα, καὶ μόνον ἀκουσθέντα, πάντα οἷστρον ἡδονῆς ἐμποιῆσαι τοῖς ἀκολάστοις, τί ἐροῦσιν ἢ τί ἀπολογήσονται; Οὐχὶ ὡς διὰ τοῦτο ἐμβλέψαντες, ἵνα τὰς ἐπιθυμίας ἐγείρωσιν; Οὐκοῦν ὑπόδικοί εἰσι κατὰ τὴν ἀπαραίτητον ἀπόφασιν τοῦ Κυρίου τῷ κρίματι τῆς μοιχείας. Πῶς ἡμᾶς ἡ Πεντηκοστὴ ὑποδέξεται, οὕτω τοῦ Πάσχα καθυβρισθέντος; Ἡ Πεντηκοστὴ τοῦ Πνεύματος ἔσχε τοῦ ἀγίου τὴν ἐναργῆ καὶ πᾶσι γνωρίμην ἐπιδημίαν, σὺ δὲ προλαβὼν σεαυτὸν οἰκητήριον τοῦ ἀντικειμένου ἐποίησας πνεύματος, καὶ γέγονας ναὸς εἰδώλων ἀντὶ τοῦ γενέσθαι ναὸς Θεοῦ διὰ τῆς ἐνοικήσεως τοῦ ἀγίου Πνεύματος. Ἐπεσπάσω τὴν ἀρὰν τοῦ προφήτου τοῦ εἰπόντος ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ, ὅτι «στρέψω τὰς ἐορτὰς αὐτῶν εἰς πένθος». Πῶς τῶν οἰκετῶν ἄρξεσθε, οἱ δουλεύοντες ἐπιθυμίαις ἀνοήτοις καὶ βλαβεραῖς ὡς ἀνδράποδα; Πῶς τοὺς παῖδας νουθετεῖτε, ἀνουθέτητον ζωὴν καὶ ἀδιάτακτον ζῶντες; Τί οὖν; Ἐν τούτοις ὑμᾶς καταλείπω; Ἀλλὰ φοβοῦμαι. Νηστεία τὴν μέθην θεραπευσάτω, ψαλμὸς τὴν αἰσχροὺς μελωδίαν· δάκρυ-

καν. Τραγουδάς τραγούδια πόρνης, ἔχοντας ἀφήσει τοὺς ψαλμοὺς καὶ τοὺς ὕμνους ποὺ διδάχθηκες. Κουνᾶς τὰ πόδια καὶ πηδᾶς μὲ μαγία καὶ χορεύεις ἀσταμάτητα, ἐνῶ πρέπει νὰ λυγίζεις τὰ γόνατα γιὰ τὰ προσκυνήματα. Ποιῆς νὰ κλάψω; Τίς ἀνύπαντρες κόρες, ἢ ἐκεῖνες ποὺ εἶναι κάτω ἀπὸ τὸν ζυγὸ τοῦ γάμου; Διότι οἱ μὲν πρῶτες ἐπιστρέφουν μὴ ἔχοντας τὴν παρθενία τους, καὶ οἱ ἄλλες δὲν ἔφεραν ἐπιστρέφοντας τοὺς ἄνδρες τους τὴ σωφροσύνη. Ἐὰν σὲ κάποιες περιπτώσεις μερικές ἀπέφυγαν τὴν ἁμαρτία στὸ σῶμα τους, ὅπως δὴποτε ὅμως δέχθηκαν τὴ φθορὰ στὶς ψυχές τους. Τὰ ἴδια θὰ πῶ καὶ γιὰ τοὺς ἄνδρες. Βλέπει πονηρά, θεᾶται πονηρά. «Αὐτὸς ποὺ βλέπει μὰ γυναίκα καὶ τὴν ἐπιθυμεῖ, τὴν ἔχει ἤδη μοιχεύσει μέσα στὴν καρδιά του»²⁰⁵. Ἐὰν οἱ τυχαῖες συναντήσεις σ' αὐτοὺς ποὺ κοιτάζουν περιέργως περικλείουν τόσον κίνδυνο, οἱ σκόπιμοι περίπατοι, γιὰ νὰ δοῦν γυναῖκες, ποὺ ἀσχημονοῦν ἀπὸ τὴ μέθη καὶ ντύνονται ἔκλυτα, καὶ τραγουδοῦν μελωδίες καταστροφικές, ποὺ μποροῦν καὶ μόνο ἀκουόμενες νὰ προκαλέσουν κάθε οἴστρο ἡδονῆς τοὺς ἀκόλαστους, τί θὰ ποῦν καὶ πῶς θὰ ἀπολογηθοῦν; Δὲν θὰ ποῦν ὅτι γι' αὐτὸ κοίταξαν, γιὰ νὰ διεγείρουν τίς ἐπιθυμίες τους; Ἐπομένως εἶναι ὑπόδικοι σύμφωνα μὲ τὴν ἀπολύτως ἀναγκαῖα ἀπόφαση τοῦ Κυρίου γιὰ τὸ ἀδίκημα τῆς μοιχείας. Πῶς θὰ μᾶς ὑποδεχῆ ἡ Πεντηκοστή, ἀφοῦ βεβηλώσαμε μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὸ Πάσχα; Ἡ Πεντηκοστή εἶχε τὴν πραγματικὴ καὶ γνωστὴ σὲ ὅλους ἐπιφοίτηση τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ σὺ πρόλαβες καὶ ἔκανες τὸν ἑαυτὸ σου κατοικία τοῦ ἀντιθέτου πνεύματος, καὶ ἔγινες ναὸς εἰδώλων ἀντὶ νὰ γίνεις ναὸς τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ νὰ κατοικήσει μέσα σου τὸ ἅγιο Πνεῦμα. Ἐπέσυρες τὴν κατάρα τοῦ προφήτη, ποὺ εἶπε ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Θεοῦ· «θὰ μεταβάλω τίς γιορτές τους σὲ πένθος»²⁰⁶. Πῶς θὰ κατευθύνετε τοὺς δούλους, σεῖς ποὺ εἶστε δούλοι σὲ ἀνόητες καὶ βλαβερὲς ἐπιθυμίες σὰν δούλοι; Πῶς θὰ νουθετεῖτε τὰ παιδιά, ζώντας χωρὶς νουθεσία καὶ ἄτακτα; Τί λοιπόν; Θὰ σᾶς ἀφήσω σ' αὐτά; Ἄλλὰ φοβᾶμαι. Ἐὰν θεραπεύσει τὴ μέθη ἡ νηστεία, καὶ τὴν αἰσχροὴ μελωδία ἢ ψαλμωδία. Ἐὰν γίνει τὸ δάκρυ φάρμακο τοῦ γέλιου· ἀντὶ τοῦ χοροῦ, ὡς

205. Ματθ. 5, 28.

206. Ἄμώς 8, 10.

ον γενέσθω τοῦ γέλωτος ἴαμα· ἀντὶ τῆς ὀρχήσεως τὸ γόνυ κλινέσθω· ἀντὶ τοῦ κρότου τῶν χειρῶν τὸ στήθος τυπέσθω· ἀντὶ τοῦ κόσμου τῆς ἐσθῆτος ἢ ταπεινώσις. Ἐπὶ πᾶσιν ἢ ἐλεημοσύνη ἐξαγοραζέτω σε ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. «*Λύτρον γὰρ ἀνδρὸς ὁ ἴδιος*
5 *πλοῦτος*».

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία Α' περὶ νηστείας.— Μέθη Κύριον οὐχ ὑποδέχεται, Πνεῦμα ἅγιον ἀποδιώκει. Καπνὸς μὲν γὰρ φυγαδεύει μελίσσας, χαρίσματα δὲ πνευματικὰ ἀποδιώκει κραιπάλη.— Μέθη ἀθεότητός ἐστιν ἀρχή, σκότωσις οὐσα τοῦ ἡγεμονικοῦ, δι'
10 οὐ μάλιστα Θεὸς ἐπιγινώσκεισθαι πέφυκεν.

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία Β' περὶ νηστείας.— Τὸν νηστεύοντα ἔσω τῶν ἱερῶν περιβόλων παραδέχεται ὁ Κύριος· τὸν κραιπαλοῦντα ὡς βέβηλον καὶ ἀνίερρον οὐ προσίεται. Ἐὰν γὰρ ἔλθῃς αὔριον οἴνου ἀπόζων, καὶ τοῦτου σεσηπότος, πῶς εἰς νηστείαν τὴν κραι-
15 *πάλην λογίσομαι; Μὴ γὰρ ὅτι πρόσφατον οὐκ ἐνεχέω τὸν ἄκρατον, ἀλλ' ὅτι οὐ καθαρεύεις οἴνου, τοῦτο λογίζου. Ποῦ σε τάζω; ἐν τοῖς μεθύουσιν, ἢ ἐν τοῖς νηστεύουσιν; Ἀμφισβητήσιμος εἶ τῇ μέθῃ, ὥσπερ ἀνδράποδον. Εὐθὺς ἢ πρώτη τῶν νηστειῶν ἀλογός σοι γενήσεται, διὰ τὸ ἐναποκεῖσθαι τῆς μέθης τὰ λείψανα. Εἰ*
20 *μεθύων ἔρχῃ πρὸς τὴν νηστείαν, τί σοι τὸ ὄφελος; Εἰ γὰρ ἀποκλείει σε τῆς βασιλείας ἢ μέθῃ, ποῦ σοι λοιπὸν χρήσιμον τὸ νηστεύειν;*

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Τοῖς ἐν μέθῃ καὶ ἀκολασίᾳ βιοῦσιν ἢ ἡμέρα πρὸ τῆς νυκτὸς μεταστρέφεται εἰς σκότος, οὐ τοῦ ἡλίου
25 *σβεννυμένον, ἀλλὰ τῆς ἐκείνων διανοίας σκοτιζομένης τῇ μέθῃ.*

Ἄγνοεῖς, ὅτι περὶ ὁ τοῖς δούλοις τοῦ Θεοῦ ἐμπαροινῶν, εἰς αὐτὸν τὸν Χριστὸν ἁμαρτάνει καὶ τιμωρίας αἰωνίου ἔνοχον ἑαυτὸν καθίστησιν;

Ἄγιου Νείλου.— Ὁ τὸν μεθύοντα ἐπιχειρῶν νουθετεῖν, τί
30 *ἄρα ὠφελήσει;*

Εἰ πειθαρχεῖς τῷ θεῷ Ἀποστόλω διαρρήδην βοῶντι, ὅτι «*μέθυσοι οὐδαμῶς τεύξονται οὐρανῶν βασιλείαν*», φεῦγε τὴν ἐπάρατον μέθην.

κλίνει τὰ γόνατα· ἀντὶ νὰ χτυπάει τὰ χέρια, ἄς χτυπάει τὸ στήθος του· ἀντὶ γιὰ στολίδια τῆς ἐνδυμασίας του, ἄς δείξει ταπείνωση. Σὲ ὅλα ἄς σὲ ἐξαγοράζει ἀπὸ τὴν ἁμαρτία ἢ ἐλεημοσύνη. Διότι «λύτρο τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ πλοῦτος του»²⁰⁷

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία 1, Περὶ νηστείας.— Ἡ μέθη δὲν ὑποδέχεται τὸν Κύριο. Διώχνει τὸ ἅγιο Πνεῦμα. Διότι ὁ καπνὸς διώχνει τίς μέλισσες, ἐνῶ τὰ πνευματικὰ χαρίσματα τὰ διώχνει ἢ κραιπάλη.— Ἡ μέθη εἶναι ἀρχὴ τῆς ἀθείας, διότι συσκοτίζει τὸ λογικὸ, μὲ τὸ ὁποῖο κυρίως γνωρίζεται ἀπὸ τὴ φύση του ὁ Θεός.

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία 2, Περὶ νηστείας.— Ἐκείνον ποῦ νηστεύει ὁ Κύριος τὸν ὑποδέχεται μέσα στοὺς ἱεροὺς περιβόλους· ἐκείνον ποῦ ἐπιδίδεται στὴν κραιπάλη, ὡς βέβηλο καὶ ἀνίερο, δὲν τὸν ἀφήνει νὰ πλησιάσει. Διότι, ἐὰν ἔρθεις αὔριο μυρίζοντας κρασί καὶ αὐτὸ σάπιο, πῶς νὰ ἐκλάβω τὴν κραιπάλη ὡς νηστεία; Ὅχι ἐπειδὴ δὲν ἦπιες καινούργιο κρασί, ἀλλὰ διότι δὲν εἶσαι καθαρὸς ἀπὸ κρασί, αὐτὸ νὰ σκέφτεσαι. Ποῦ νὰ σὲ κατατάξω; Σ' αὐτοὺς ποῦ μεθοῦν, ἢ σ' αὐτοὺς ποῦ νηστεύουν; Εἶσαι ἀμφισθητήσιμος μὲ τὴ μέθη σὰν ἀκριβῶς ζῶ. Ἀμέσως ἢ πρώτη μέρα τῶν νηστειῶν εἶναι γιὰ σένα ἄλογη, ἐπειδὴ ὑπάρχουν μέσα σου τὰ ὑπολείμματα τῆς μέθης. Ἐὰν ἔρχεσαι μεθυσμένος στὴ νηστεία, ποῖο εἶναι τὸ ὄφελός σου; Διότι, ἐφόσον ἢ μέθη σὲ ἀποκλείει ἀπὸ τὴ βασιλεία, ποῦ βλέπεις τὴ χρησιμότητα τῆς νηστείας;

Ἰω. Χρυσοστόμου.— Γι' αὐτοὺς ποῦ ζοῦν μέσα στὴ μέθη καὶ τὴν ἀκολασία, ἢ ἡμέρα μεταβάλλεται σὲ σκοτάδι τῆς νύχτας, ὄχι διότι σθῆνει ὁ ἥλιος, ἀλλ' ἐπειδὴ συσκοτίζεται ἢ διάνοια ἐκείνων μὲ τὴ μέθη.

Ἄγνοεῖς ὅτι αὐτὸς ποῦ φέρεται μεταξὺ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ ὡς μεθυσμένος, ἁμαρτάνει στὸν ἴδιο τὸν Χριστό, καὶ καθιστᾷ τὸν ἑαυτὸ του ἔνοχο αἰῶνας κολάσεως;

Ἄγιου Νείλου. Ἐκείνος ποῦ ἐπιχειρεῖ νὰ συμβουλευθεῖ ἐκείνον ποῦ μεθᾶ, σὲ τί ἄραγε θὰ τὸν ὠφελήσει; Ἐὰν ὑπακοῦς στὸν θεῖο ἀπόστολο, ὁ ὁποῖος φωνάζει ἀπεριφραστα, ὅτι «οἱ μέθυσοι δὲν θὰ κερδίσουν τὴ βασιλεία τῶν οὐρανῶν»²⁰⁸, ἀπόφευγε τὴν καταραμένη μέθη.

207. Παροιμ. 13, 8.

208. Α' Κορ. 6, 10.

**Τίτλος ς'.— Περὶ μισεργῶν καὶ ὀκνηρῶν καὶ ραθυ-
μούντων καὶ καταφρονούντων.**

Παροιμ. 6,6.— «Ίθι πρὸς τὸν μύρμηκα, ὦ ὀκνηρέ, καὶ
ζήλωσον, ἰδὼν τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ γενοῦ ἐκείνου σοφώτερος·
5 ἐκείνῳ γὰρ γεωργίου μὴ ὑπάρχοντος, μηδὲ τὸν ἀναγκάζοντα
ἔχων, μηδὲ ὑπὸ δεσπότην ὄν, ἐτοιμάζεται θέρους τὴν τροφήν,
πολλὴν δὲ ἐν τῷ ἀμητῷ ποιεῖται τὴν παράθεσιν. Πορεύθητι
πρὸς τὴν μέλισσαν, καὶ μάθε ὡς ἐργάτις ἐστί, τὴν δὲ ἐργασίαν
ὡς σεμνὴν ποιεῖται, ἧς τοὺς πόνους βασιλεῖς καὶ ἰδιῶται πρὸς
10 ὑγείαν προσφέρονται. Ποθεινὴ τέ ἐστι πᾶσι καὶ ἐπίδοξος, καίπερ
οὔσα τῇ ρώμῃ ἀσθενῆς. Ἔως τίνος, ὀκνηρέ, κατάκεισαι; Πότε
δὲ ἐξ ὕπνου ἐγερθήσῃ; Ὀλίγον μὲν ὑπνοῖς, ὀλίγον δὲ κάθησαι·
μικρὸν δὲ νυστάξεις, ὀλίγον δὲ ἐναγκαλίξῃ χερσὶν στήθη. Εἴτα
παραγίνεται σοι ὡσπερ ἀγαθὸς δρομεὺς ἡ πενία, καὶ ἡ ἔνδεια ὡς
15 κακὸς ὁδοιπόρος».

Παροιμ. 19,15.— «Ψυχὴ ἀεργοῦ πεινάσει».

Παροιμ. 11,16.— «Πλούτου ὀκνηροὶ ἐνδεεῖς γίνονται».

Παροιμ. 20,4.— «Ὀνειδιζόμενος ὀκνηρὸς οὐκ αἰσχύνεται,
ὡσαύτως καὶ ὁ δανειζόμενος σῖτον ἐν ἀμητῷ».

20 Παροιμ. 26,13.— «Προφασίζεται καὶ λέγει ὁ ὀκνηρὸς·
Λέων ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐν δὲ ταῖς πλατείαις φονευταί».

Παροιμ. 23,21.— «Ἐνδύεται διερρηγμένα καὶ ρακώδη πᾶς
ὑπνώδης».

Παροιμ. 26,14.— «Ὡσπερ θύρα στρέφεται ἐπὶ τοῦ στρό-
25 φιγγος, οὕτως ὁ ὀκνηρὸς ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ. Κρύψας ὀκνηρὸς
τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸν κόλπον αὐτοῦ, οὐ δύναται ἐπενεγκεῖν ἐπὶ τὸ
στόμα αὐτοῦ».

Παροιμ. 13,15.— «Ὀδοὶ καταφρονούντος ἐν ἀπωλείᾳ».

Ἐκκλ. 10,18.— «Ἐν ὀκνηρίαῖς ταπεινωθήσεται ἡ δόκησις,
30 καὶ ἐν ἀργίαις χειρῶν στενάζει οἰκία».

209. Τὸ κείμενο κατὰ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ Μ. Μπρατσιώτη ἔχει ὡς ἐξῆς: «ἐν ὀκνηρίαῖς ταπεινωθήσεται ἡ δόκωσις καὶ ἐν ἀργίαις χειρῶν στάζει οἰκία».

Τίτλος 6.— Γιά ἐκείνους πού μισοῦν τὴν ἐργασία, γιά
τοὺς ὀκηρούς, τοὺς ράθυμους καὶ ἐκείνους πού
περιφρονοῦν τὴν ἐργασία.

Παροιμ. 6,6.— «Πήγαινε στοὺς μυρμηγκι, ὀκηρέ, καὶ ζήλειπέ το βλέποντας τὸν τρόπο τῆς ζωῆς του, καὶ γίνε πιὸ σοφὸς ἀπὸ ἐκεῖνο. Διότι ἐκεῖνο, ἂν καὶ δὲν ἔχει χωράφια γιά καλλιέργεια, οὔτε κανέναν νὰ τὸ ἐξαναγκάζει νὰ δουλέψει, οὔτε βρίσκεται κάτω ἀπὸ τίς διαταγὲς ἀφεντικοῦ, ἐτοιμάζει κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ θέρους τὴν τροφή του καὶ κάνει μεγάλη ἀποθήκευση κατὰ τὸν περίοδο τοῦ θερισμοῦ. Πήγαινε στὴ μέλισσα καὶ μάθε πόσο ἐργατικὴ εἶναι καὶ πόση σημασία ἀποδίδει στὴν ἐργασία, τῆς ὁποίας τοὺς κόπους, τὸ μέλι, βασιλεῖς καὶ ἰδιῶτες τὸ τρῶνε γιά τὴν ὑγεία τους. Ἡ μέλισσα εἶναι ἀγαπητὴ ἀπὸ ὅλους καὶ τιμημένη, ἂν καὶ σωματικὰ εἶναι ἀδύναμη. Ὡς πότε, ὀκηρέ, θὰ μένεις ξαπλωμένος στοὺς κρεββάτι; Πότε θὰ σηκωθεῖς ἀπὸ τὸν ὕπνο; Κοιμᾶσαι λίγο, κάθεσαι λίγο, νυστάξεις λίγο, καὶ ἀγκαλιάξεις γιά λίγο τὰ στήθη σου μὲ τὰ χέρια σου. Ἐπειτα ἔρχεται κοντὰ σου σὰν καλὸς δρομέας ἢ φτώχεια, καὶ ἢ ἀνέχεια σὰν κακὸς συνοδοιπὸρος.

Παροιμ. 19, 15.— «Αὐτὸς πού μένει ἄεργος, θὰ πεινάσει».

Παροιμ. 11, 16.— «Οἱ ὀκηροὶ χάνουν τὸν πλοῦτο τους».

Παροιμ. 20, 4.— «Ὁ ὀκηρὸς ὅταν ἐξευτελίζεται δὲν ντρέπεται, τὸ ἴδιο καὶ ἐκεῖνος πού δανείζεται σιτᾶρι σὲ περίοδο θερισμοῦ».

Παροιμ. 26, 13.— «Ὁ ὀκηρὸς προφαίξεται καὶ λέει: Ὑπάρχει λιοντᾶρι στοὺς δρόμους, καὶ στίς πλατεῖες δολοφόνου».

Παροιμ. 23, 21.— «Καθένας πού ἀγαπάει τὸν ὕπνο, θὰ φορέσει ροῦχα ξεσκισμένα».

Παροιμ. 26, 14.— «Ὅπως ἢ πόρτα γυρίζει γύρω ἀπὸ τοὺς στρόφιγγές της, ἔτσι καὶ ὁ ὀκηρὸς στριφογυρίζει πάνω στοὺς κρεββάτι του. Ὁ ὀκηρὸς κρύβοντας τὸ χέρι του στὸν κόρφο του, δὲν μπορεῖ νὰ τὸ φέρει στὸ στόμα του».

Παροιμ. 13,15. «Οἱ δρόμοι ἐκείνων πού περιφρονοῦν τὸν νόμο τοῦ Θεοῦ ὀδηγοῦν στὴν καταστροφή».

Ἐκκλ. 10, 18.— Ἀπὸ τὴν ὀκηρία ταπεινώνεται ἢ οἴηση, καὶ ἀπὸ τὴν τεμπελιά τῶν χειρῶν ἀναστενάξει τὸ σπῆτι»²⁰⁹.

Σοφ. Σειρ. 4,29.— «Μὴ γίνου ταχὺς ἐν γλώσση, καὶ νωθρὸς καὶ παρεμμένος τοῖς ἔργοις σου».

Σοφ. Σειρ. 33,28.— «Πολλὴν κακίαν ἐδίδαξεν ἡ ἀργία».

Ματθ. 25,24–30.— «Προσελθὼν ὁ τὸ ἐν τάλαντον εἰλη-
5 φῶς, εἶπεν· Ὁ κύριος, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς σὺ ἄνθρωπος, θερί-
ζων ὄπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὄθεν οὐ διεσκόρπισας, καὶ
φοβηθεὶς, ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῆ. Ἴδε ἔχεις
τὸ σόν. Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ· Δουλε πονηρὲ
καὶ ὀκνηρὲ, εἰ εἶδες ὅτι σκληρὸς εἰμι ἄνθρωπος, θερίζων ὄπου
10 οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγων ὄθεν οὐ διεσκόρπισα, ἔδει οὖν σε βα-
λεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἔκομισά-
μην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ. Ἔρατε ἀπ' αὐτοῦτὸ τάλαντον καὶ δότε
ταῖς ἔχοντι δέκα τάλαντα. Ταῖς γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ πε-
ρισσευθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ'
15 αὐτοῦ. Καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλλεται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώ-
τερον. Ἐκεῖ ἔσται κλαυθμὸς καὶ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων».

Β' Θεοσ. 3,10–12.— Ὅτε ἤμην πρὸς ὑμᾶς, ταῦτα παρήγγει-
λον ὑμῖν, ὅτι, εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. Ἀκούο-
μεν γάρ τινος ἐν ὑμῖν ἀτάκτως περιπατοῦντας, μηδὲν ἐργαζομέ-
20 νους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. Τοῖς δὲ τοιοῦτοις παραγγέλλομεν
καὶ παρακαλοῦμεν ἐν Κυρίῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα, μετὰ ἡσυχίας
ἐργαζόμενοι, τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν».

Μ. Βασιλείου, Ὁμιλία εἰς τὸ «πρόσεχε σεαυτῷ».— Ἀργία
κακουργίας αἰτία.— Ἴδιον τοῦτο ἀρρώστημα ἀργῆς καὶ ραθύμου
25 ψυχῆς, ἐνύπνια βλέπειν ἐγρηγορότος τοῦ σώματος.

Τίς ἐν καιρῷ τῆς σπορᾶς οἶκοι καθήμενος ἢ καθεύδων, ἐν-
στάντος τοῦ θερισμοῦ τὸν κόλπον ἐπλήρωσε τῶν δραγμάτων;
Τίς ἐτρύγησεν ἀμπελῶνα τὸν μὴ πεφυτευμένον; Ἐκείνων οἱ
καρποὶ, ὧν καὶ οἱ πόνοι. Αἱ τιμαὶ καὶ οἱ στέφανοι τῶν πεπονη-
30 κότων εἰσὶν. Τίς στεφανοῖ τὸν μηδὲ ἀποδύντα πρὸς τὸν ἀντίπα-
λον, ὅποτε οὐ τοῦ νικῆσαι δεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ νομίμως ἀθλῆσαι,

Σοφ. Σειρ. 4, 29.— «Νὰ μὴ εἶσαι γρήγορος στὴ γλώσσα καὶ νο-
θρὸς καὶ ἀργοκίνητος στὰ ἔργα σου».

Σ. Σειρ. 33, 28.— «Ἡ ἀργία γίνεται δάσκαλος πολλῶν κακῶν».

Ματθ. 25, 24-30.— «Ἦρθε κὶ' ἐκείνος ποὺ εἶχε πάρει τὸ ἓνα
τάλαντο καὶ εἶπε· Κύριε, γνώριζα ὅτι εἶσαι σκληρὸς ἄνθρωπος,
ποὺ θερίζεις ἐκεῖ ὅπου δὲν ἔσπειρες καὶ μαζεύεις ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου
δὲν σκόρπισες, καὶ ἐπειδὴ φοβήθηκα, πῆγα καὶ ἔκρυψα τὸ τάλα-
ντό σου στὴ γῆ. Ὅριστε, ἔχεις τὸ δικό σου. Ἀπαντώντας ὁ κύριός
του τοῦ εἶπε· Δοῦλε πονηρὸ καὶ ὀκνηρὸ, ἀφοῦ ἤξερες ὅτι εἶμαι ἄν-
θρωπος σκληρός, ποὺ θερίζω ἐκεῖ ὅπου δὲν ἔσπειρα, καὶ μαζεύω
ἀπὸ ἐκεῖ ὅπου δὲν σκόρπισα, ἔπρεπε νὰ βάλεις τὰ χρήματά μου
στοὺς τραπεζῖτες, ὥστε, ὅταν θὰ ἐρχόμουν ἐγώ, νὰ ἔπαιρνα τὰ δικά
μου μὲ τόκο. Πάρτε ἀπὸ αὐτὸν τὸ τάλαντο καὶ δώστε το σ' ἐκείνον
ποὺ ἔχει τὰ δέκα τάλαντα, διότι στὸν καθένα ποὺ ἔχει θὰ δοθοῦν
καὶ ἄλλα καὶ θὰ γίνουν περισσότερα, ἐνῶ ἀπὸ ἐκείνον ποὺ δὲν ἔχει,
θὰ τοῦ ἀφαιρεθεῖ καὶ αὐτὸ ποὺ ἔχει. Καὶ τὸν ἄχρηστο δοῦλο ρίξτε
τον ἔξω στὸ σκοτάδι τὸ αἰώνιο. Ἐκεῖ θὰ ὑπάρχει κλάμα καὶ τρίξι-
μο τῶν δοντιῶν».

Β' Θεσσ. 3, 10-12.— «Ὅταν ἦμουν μαζί σας, σὰς παρήγγειλα,
ὅτι ὅποιος δὲν θέλει νὰ ἐργάζεται, δὲν πρέπει καὶ νὰ τρώει. Ἀκοῦ-
με ὁμῶς ὅτι μερικοὶ ἀπὸ σὰς κάνουν ζωὴ ἄτακτη· δὲν ἐργάζονται
ἀλλὰ ἀσχολοῦνται μὲ ξένες ὑποθέσεις. Σ' αὐτοὺς παραγγέλλουμε
καὶ παρακαλοῦμε μέσω τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, νὰ τρῶνε τὸ
ψωμί τους, δουλεύοντας μὲ ἡσυχία».

Μ. Βασιλείου, Ὁμλ. εἰς τὸ «πρόσεχε σεαυτῷ».— Ἡ ἀργία εἶναι
αἰτία τῆς κακουργίας.— Εἶναι ἰδιαίτερη ἀσθένεια τῆς ἀργῆς καὶ
ράθυμης ψυχῆς, τὸ νὰ βλέπει ὄνειρα ἐνῶ τὸ σῶμα εἶναι ξυπνητό.

Ποιός, ἐνῶ κατὰ τὴν περιόδου τῆς σπορᾶς κάθεται ἢ κοιμάται,
ὅταν ἔρθει ὁ θερισμὸς γεμίζει τὸν κόρφο του μὲ χερόβολα; Ποιὸς
τρυγᾷ ἀμπέλι ποὺ δὲν εἶναι φυτεμένο; Οἱ καρποὶ ἀνήκουν σ' ἐκεί-
νους ἀπὸ τοὺς ὁποίους καταβάλλονται οἱ κόποι. Οἱ τιμὲς καὶ τὰ
στεφάνια ἀνήκουν σ' ἐκείνους ποὺ κοπίασαν. Ποιὸς στεφανώνει
αὐτὸν ποὺ οὔτε ξεντύνεται γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει τὸν ἀντίπαλο,
ὅταν ὄχι μόνο πρέπει κανεὶς νὰ νικήσει, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀγωνιστεῖ

κατὰ τὸν Ἀπόστολον; Τίς οὕτως ἄκριτος ἀθλοθέτης, ὃς τῶν ἴσων ἀξιῶσει στεφάνων τὸν νικητὴν καὶ τὸν μηδὲν ἠγωνισμένον; Τίς στρατηγὸς εἰς τὴν μερίδα τῶν σκύλων ἐξ ἴσου ποτὲ τοῖς νενικηκόσι καὶ τοὺς μηδὲ φανέντας ἐπὶ τῆς μάχης ἐκάλεσεν;

5 Γρηγορίου Θεολόγου— Τὸ καλὸν οὐ καλόν, ὅταν μὴ καλῶς γίνηται.

Τίτλος ζ'.— *Περὶ μίσους καὶ ἐχθρας καὶ διαστάσεως, καὶ τῶν μάχας συναπτόντων.*

Ψαλμ. 67,31.— «Διασκόρπισον ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέ-
10 λοντα».

Ψαλμ. 52,24.— «Ἴσὺς ἀνδρες αἱμάτων καὶ δολιότητος οὐ μὴ ἠμισεύσωσιν τὰς ἡμέρας αὐτῶν».

Παροιμ. 2,13.— «Ἵσὺ οἱ ἐγκαταλειπόντες ὁδοὺς εὐθείας, τοῦ πορευθῆναι ἐν ὁδοῖς σκότους. Οἱ εὐφραϊνόμενοι ἐπὶ κακοῖς, καὶ
15 χαίροντες ἐν διαστροφῇ κακῇ».

Παροιμ. 11,2.— «Οὐδ' ἐὰν εἰσέλθῃ ὕβρις, ἐκεῖ καὶ ἀτιμία».

Παροιμ. 11,15.— «Πονηρὸς κακοποιεῖ, ὅταν συμμίξῃ δικαίωμα».

Παροιμ. 15,18.— «Ἄνηρ θυμώδης παρασκευάζει μάχας».

20 Παροιμ. 16,28.— «Ἄνηρ σκολιὸς διαπέμπεται κακὰ καὶ διαχωρίζει φίλους».

Παροιμ. 17,11. 19.— «Ἀντιλογίας ἐγείρει πᾶς κακός, ὃ δὲ Κύριος ἀγγελον ἀνελεήμονα ἐκπέμψει αὐτῷ. Φιλαμαρτήμων χαίρει μάχαις».

νόμιμα, σύμφωνα με τὸν ἀπόστολο²¹⁰; Ποιός εἶναι τόσο ἄδικος ἄθλοθέτης, πὺ στεφανώνει ἕξιςον τὸν νικητὴ καὶ ἐκείνον πὺ οὔτε κἂν ἀγωνίσθηκε; Ποιός στρατηγὸς κατὰ τὴ διανομὴ τῶν λαφύρων κάλεσε ποτὲ ἕξιςον μὲ τοὺς νηκητὲς καὶ ἐκείνους πὺ οὔτε κἂν φάνηκαν στὴ μάχη;

Γρηγορίου Θεολόγου.— Τὸ καλὸ δὲν εἶναι καλό, ἔαν δὲν γίνεῖ μὲ τρόπο καλό.

Τίτλος 7.— *Γιὰ τὸ μῖσος, τὴν ἔχθρα καὶ τὴ διχόνοια, καὶ
γιὰ ἐκείνους πὺ προκαλοῦν τὶς φιλονεικίεσ.*

Ψαλμ. 67, 31.— «Διασκόρπισε τὰ ἔθνη πὺ ἐπιδιώκουν τοὺς πολέμους».

Ψαλμ. 54, 24.— «Οἱ ἄνθρωποι πὺ χύνουν αἷμα καὶ εἶναι δόλιοι δὲν θὰ προφτάσουν νὰ ζήσουν οὔτε τὶς μισὲς μέρες τῆς ζωῆς τους».

Παροιμ. 2, 13.— «Ἀλλοίμονο σ' ἐκείνους πὺ ἐγκαταλείπουν τὸν ἴσιο δρόμο, γιὰ νὰ βαδίσουν σὲ δρόμους, σκοτεινοὺς. Ἀλλοίμονο σ' ἐκείνους πὺ εὐχαριστιοῦνται γιὰ τὰ κακὰ καὶ χαίρονται γιὰ τὴ διαστροφή τους πρὸς τὸ κακό».

Παροιμ. 11, 2.— «Ὅπου μπεῖ ὁ ἐγωισμὸς ἐκεῖ θὰ ἀκολουθήσει καὶ ὁ ἔξευτελισμός».

Παροιμ. 11, 15.— «Ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος, ὅταν προσεταιρισθεῖ τὸ δίκαιο, κάνει κακό».

Παροιμ. 15, 18.— «Ὁ εὐερέθιστος ἄνθρωπος προκαλεῖ φιλονεικίεσ».

Παροιμ. 16, 28.— «Ὁ διεστραμμένος ἄνθρωπος σκορπίζει γύρω του κακὰ καὶ χωρίζει τοὺς φίλους».

Παροιμ. 17, 11. 19.— «Κάθε κακὸς ἄνθρωπος προκαλεῖ ἀντιλογίεσ, καὶ ὁ Κύριος θὰ στείλει ἐναντίον του ἄγγελον ἄσπλαγχο. Ὁποῖος ἀγαπᾷ τὶς ἁμαρτίεσ, χαίρεται μὲ τὶς φιλονεικίεσ».

210. Β' Τιμ. 2, 5.

Παροιμ. 25,8.— «Μὴ ἐπίχαιρε καὶ μὴ πρόσπιπτε εἰς μάχην ταχέως, ἵνα μὴ μεταμεληθῆς ἐπ' ἐσχάτων».

Παροιμ. 27,17.— «Σίδηρος σίδηρον ὀξύνει, ἀνὴρ δὲ παροξύνει πρόσωπον ἑτέρου».

5 Παροιμ. 19,9.— Ὅς ἐκκαύσει κακίαν, ἀπολεῖται ὑπ' αὐτῆς».

Ἦσ. 29,11.— «Ἐξολοθρευθήσονται οἱ ἀνομοῦντες ἐπὶ κακίᾳ καὶ ποιῶντες ἁμαρτάνειν ἀνθρώπους ἐν λόγῳ».

Ἱερ. 4,22.— «Υἱοὶ ἄφρονές εἰσι καὶ οὐ συννετοί· σοφοὶ τοῦ
10 κακοποιῆσαι, τὸ δὲ καλὸν ποιῆσαι οὐκ ἐπέγνωσαν».

Σοφ. Σειρ. 28,9.— «Ἀνὴρ ἁμαρτωλὸς ταραξεί φίλους, καὶ ἀναμέσον εἰρηνευόντων βαλεῖ διαβολήν».

Σοφ. Σειρ. 22,24.— «Πρὸ πυρὸς ἀτμὶς καμίνου, οὕτω πρὸ αἱμάτων λοιδορίαί».

15 Σοφ. Σειρ. 28,8.— «Ἀπόσχου ἀπὸ μάχης, καὶ ἐλαττώσεις ἁμαρτίαν. Ἐρις κατασπεύδουσα ἐκκαίει αἷμα».

Ματθ. 12,25.— «Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, ἐρημοῦται, καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται».

20 Ματθ. 24,12.— «Διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν».

Γαλ. 5,10.— «Ὁ ταρασσῶν ὑμᾶς, βαστάσει τὸ κρῖμα, ὃς τις ἐὰν ᾗ».

Ἰακ. 3,16.— Ὅπου ζῆλος καὶ ἐρίθεια, ἐκεῖ ἀκαταστασία
25 καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα».

Μ. Βασιλείου.— Ἐκτέλειπεν ἡ ἀγάπη, ἡ ρίζα τῶν ἐντολῶν.— Ἐν ἀμίλλαις πονηραῖς ἀθλιώτερος ὁ νικήσας, διότι ἀπέρχεται τὸ πλεόν ἔχων τῆς ἁμαρτίας.

Γρηγορίου Θεολόγου, τετράστιχα 38 καὶ 45

30 Κρεῖττον ἠττάσθαι καλῶς,
ἢ νικᾶν ἐπισφαλῶς καὶ ἀθέσμως.

Ἐχθρας δρους γίνωσκε,

εὐνοίας δὲ μή.

Παροιμ. 25, 8.— «Νὰ μὴ χαίρεσαι καὶ νὰ μὴν ἐμπλέκεσαι γρήγορα σὲ φιλονικίες, γιὰ νὰ μὴ μετανοιώσεις στὸ τέλος».

Παροιμ. 27, 17.— «Τὸ σίδηρο κάνει κοφτερὸ ἄλλο σίδηρο, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐρεθίζει τὸ πρόσωπο τοῦ ἄλλου».

Παροιμ. 19, 9.— «Ὅποιος ἀνάβει πυρκαϊῆς κακίας, θὰ ἐξολοθρευθεῖ ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν κακία».

Ἦσ. 29, 11.— «Θὰ ἐξολοθρευθοῦν ὅσοι παρανομοῦν μὲ τὴν κακία καὶ κάνουν τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἁμαρτάνουν μὲ τὰ λόγια τους».

Ἱερ. 4, 22.— «Εἶναι ἀνόητοι καὶ ἀσύνητοι· σοφοὶ στὸ νὰ κάνουν τὸ κακὸ, ἐνῶ τὸ καλὸ δὲν ἔμαθαν νὰ τὸ κάνουν».

Σοφ. Σειρ. 28, 9.— «Ὁ ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος δημιουργεῖ ἀναταραχὴ στοὺς φίλους καὶ σπέρνει διαβολὲς ἀνάμεσα σ' ἐκείνους πού ζοῦν εἰρηνικά».

Σοφ. Σειρ. 22, 24.— «Πρὶν ἀπὸ τὴ φωτιά μᾶς καμίνου προηγείται ὁ καπνός· ἔτσι καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν φόνο οἱ βρῖσιές».

Σ. Σειρ. 28, 8.— «Νὰ ἀποφεύγεις τὴ φιλονικία καὶ θὰ μειώσεις τὴν ἁμαρτία. Διότι ἡ ἔντονη φιλονικία προκαλεῖ αἱματοχυσίες».

Ματθ. 12, 25.— «Κάθε βασίλειο ὅταν χωριστεῖ σὲ ἀντιμαχόμενα μέρη ἐρημώνεται, καὶ κάθε πόλη ἢ σπῖτι πού χωρίζεται σὲ ἀντιμαχόμενα μέρη δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ».

Ματθ. 24, 12.— «Ἐπειδὴ θὰ αὐξηθεῖ ἡ παρανομία, θὰ κρυώσει ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν».

Γαλ. 5, 10.— «Αὐτὸς πού σᾶς ταράσσει θὰ σηκώσει τὸ κρῖμα, ὅποιος καὶ ἂν εἶναι».

Ἰακ. 3, 16.— «Ὅπου ὑπάρχει ζήλεια καὶ φιλονικία, ἐκεῖ ὑπάρχει ἀκαταστασία καὶ κάθε κακὸ πρᾶγμα».

Μ. Βασιλείου.— Χάθηκε ἡ ἀγάπη, ἡ ρίζα τῶν ἐντολῶν.— Στὶς κακὲς ἄμυλλες ὁ νικητὴς εἶναι πιὸ ἄθλιος· διότι ἀποχωρεῖ ἔχοντας τὴν περισσότερη ἁμαρτία.

Γρηγορίου Θεολόγου, τετράστιχα 38 καὶ 45.

Εἶναι προτιμώτερο νὰ ἠττᾶται κανεὶς καλῶς,

παρὰ νὰ νικᾷ ἀδέβαια καὶ παράνομα.

Νὰ γνωρίζεις τὰ ὅρια τῆς ἔχθρας,

τῆς καλωσύνης ὁμως ὄχι.

Τίτλος η'.— *Περὶ μεταμελείας Θεοῦ, καὶ ἐν τίσιν ὁ
Δημιουργὸς μετεμελήθη.*

Γεν. 6,5-7.— «*Ἰδὼν Κύριος, ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶς τις διανοεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ πᾶσας τὰς ἡμέρας, καὶ ἐνεθυμήθη ὁ Θεός, ὅτι ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· Ἀπαλείψω τὸν ἄνθρωπον ὃν ἐποίησα ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους· ὅτι ἐνεθυμήθην, ὅτι ἐποίησα τὸν ἄνθρωπον».*

10 *Α' Βασ. 15,11. 35.— «Ἐγενήθη ρῆμα Κυρίου πρὸς Σαμουήλ, λέγων· Μεταμεμέλημαι, ὅτι ἔχρισα τὸν Σαοὺλ εἰς βασιλέα· καὶ ἀπέστρεψεν ἀπὸ ὀπίσω μου καὶ τοὺς λόγους μου οὐκ ἐτήρησεν. Καὶ ἠθύμησε Σαμουήλ καὶ ἐβόησε πρὸς Κύριον τὴν νύκτα ὄλην. Οὐ προσέθετο ἔτι Σαμουήλ ἰδεῖν τὸν Σαοὺλ ἕως ἡμέρας 15 θανάτου αὐτοῦ, καὶ Κύριος μετεμελήθη, ὅτι ἐβασίλευσεν Σαοὺλ ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ».*

Ψαλμ. 105,44.— «Εἶδε Κύριος ἐν τῷ θλίβεσθαι αὐτούς».

Ἰωνᾶ 3,8-12.— «Περιεβάλλοντο σάκκους οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη, καὶ ἀνεβόησαν πρὸς τὸν Θεὸν ἐκτενωῶς· καὶ ἀπέστρε- 20 ψεν ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς καὶ ἀπὸ τῆς ἀδικίας τῆς ἐν χερσὶν αὐτῶν λέγοντες· Τίς οἶδεν, εἰ μετανοήσει ὁ Θεὸς καὶ ἀποστρέψει ἐξ ὀργῆς θυμοῦ αὐτοῦ καὶ μὴ ἀπολώμεθα; Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ ἔργα αὐτῶν, ὅτι ἀπέστρεψαν ἀπὸ τῶν ὁδῶν αὐτῶν τῶν πονηρῶν, καὶ μετενόησεν ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς κακίας, ἧς 25 ἐλάλησεν τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐποίησεν».

Ἱερ. 18,7-9.— «Πέρασ λαλήσω ἐπ' ἔθνος ἢ ἐπὶ βασιλείαν, τοῦ ἐξᾶραι αὐτοὺς καὶ τοῦ ἀπολλύειν· καὶ ἐὰν ἐπιστρέψῃ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο ἀπὸ πάντων τῶν κακῶν αὐτῶν, καὶ μετανοήσω περὶ τῶν κακῶν, ὧν ἐλογισάμην τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς. Καὶ πέρασ 30 λαλήσω ἐπὶ ἔθνος καὶ βασιλείαν τοῦ ἀνοικοδομεῖσθαι καὶ τοῦ

Τίτλος 8.— Γιά τή μεταμέλεια τοῦ Θεοῦ καί σέ ποιά
πράγματα μεταμαλήθηκε ὁ Δημιουργός.

Γεν. 6, 5-7.— «Βλέποντας ὁ Θεός ὅτι πολλαπλασιάσθηκαν οἱ κακίες τῶν ἀνθρώπων πάνω στή γῆ καί ὅτι ὁ καθένας σκέφτεται μέσα του μέ ιδιαίτερη φροντίδα τὸ κακὸ ὅλες τίς μέρες, σκέφθηκε ὁ Θεός ὅτι αὐτὸς δημιούργησε τὸν ἄνθρωπο πάνω στή γῆ καί εἶπε· Θὰ ἔξαφανίσω τὸν ἄνθρωπο πού δημιούργησα ἀπὸ τῆ γῆ καί μαζί μ' αὐτὸν θὰ ἔξαφανίσω καί κάθε κτῆνος· διότι μετάνοιωσα πού ἔπλασα τὸν ἄνθρωπο».

Α' Βασιλ. 15, 11. 35.— «Ἐγινε λόγος τοῦ Κυρίου στὸν Σαμουήλ πού ἔλεγε· Μετάνοιωσα πού ἔχρισα τὸν Σαοὺλ βασιλιά· διότι ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ κοντά μου καί δὲν φύλαξε τὰ λόγια μου. Ὁ Σαμουήλ ἀκούοντάς τα αὐτὰ ἔπεσε σὲ μεγάλη λύπη καί φώναξε στὸν Κύριο προσευχόμενος ὅλη τῆ νύχτα. Ὁ Σαμουήλ δὲν ἐπιδίωξε νὰ ξαναδεῖ τὸν Σαοὺλ μέχρι πού πέθανε. Καί ὁ Κύριος μετάνοιωσε διότι ἔκανε τὸν Σαοὺλ βασιλιά τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ».

Ψάλμ. 105, 44.— «Ἐρριξε ὁ Κύριος σπλαχνικὸ βλέμμα σ' αὐτούς, ὅταν θλίβονταν».

Ἰωνᾶ 3, 8-12.— «Οἱ ἄνθρωποι καί τὰ κτῆνη φόρεσαν σάκκους καί ἀπηύθυναν μακρὰ προσευχὴ στὸν Θεὸ μέ δυνατὴ φωνή. Καί ἐπέστρεψε ὁ καθένας ἀπὸ τὴν ἁμαρτωλὴ ζωὴ του καί ἀπὸ τίς ἀδικίες πού ἔκαναν μέ τὰ χέρια τους, λέγοντας· Ποιὸς ξέρει ἂν θὰ μετανοήσῃ ὁ Θεός καί ἀπομακρύνῃ τὸν θυμὸ του καί δὲν καταστραφοῦμε; Καί ὁ Θεός εἶδε τὰ ἔργα τους, ὅτι δηλαδὴ ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὴν ἁμαρτωλὴ ζωὴ τους, καί μετανόησε ὁ Θεός γιὰ τὴν τιμωρία πού εἶχε πεῖ ὅτι θὰ ἐπιβάλλῃ σ' αὐτούς καί δὲν τὴν πραγματοποίησε».

Ἰερεμ. 18, 7-9.— «Θὰ προαναγγεῖλω τὸ τέλος ἑνὸς ἔθνους ἢ μῆ ας βασιλείας, ὅτι θὰ τοὺς ἐξολοθρεύσω καί θὰ τοὺς ἔξαφανίσω· ἔάν τὸ ἔθνος ἐκεῖνο ἐπιστρέφῃ ἀπὸ ὅλες τίς κακίες τους, θὰ ἀλλάξω γνώμη γιὰ τὰ κακὰ πού σκέφθηκα νὰ κάνω σ' αὐτούς. Καί ἔάν ἀναγγεῖλω γιὰ ἓνα ἔθνος ἢ μῆ βασιλεία ὅτι θὰ ἀνοικοδομηθεῖ καί θὰ φυτευθεῖ, καί οἱ πολῖτες τους κάνουν τὰ κακὰ ἀπέναντί μου, θὰ

καταφυτεύεσθαι· καὶ ἂν ποιήσωσι τὰ πονηρὰ ἐναντίον μου, καὶ μετανοήσω περὶ τῶν ἀγαθῶν, ὧν ἐλάλησα τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς».

Τίτλος θ'.— *Περὶ μισαδελφίας.*

5 *Γεν. 37,4.19.*— «Ἰδόντες οἱ ἀδελφοί, ὅτι αὐτὸν ἐφίλει ὁ πατήρ ἐκ πάντων τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἐμίσησαν αὐτὸν καὶ οὐδὲν εἰρηνικὸν ἐλάλουν αὐτῷ. Καὶ εἶπεν ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· Ἴδου ὁ ἐνυπνιασθεὶς ἐκεῖνος ἔρχεται. Δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν καὶ ρίψωμεν εἰς ἓνα τῶν λάκκων καὶ εἰπώμεν, ὅτι θηρίον πονηρὸν κατέφαγεν αὐτόν· καὶ ὁψόμεθα τί ἔσται τὰ ἐνύπνια αὐτοῦ».

15 *Κριτ. 9,4–5.*— «Ἐμισθώσατο ὁ Ἀβιμέλεχ ἄνδρας κενοὺς καὶ δειλοὺς, καὶ ἐπορεύθησαν ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰς Ἐφραθᾶ καὶ ἀπέκτεινε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς Ἰεροβάαλ, ἐβδομήκοντα ἄνδρας ἐπὶ λίθον ἓνα· καὶ κατελείφθη Ἰωάθαμ υἱὸς Ἰεροβάαλ νεώτερος, καὶ ἐκρύβη».

20 *Κριτ. 11,1–3.*— «Ἰεφθάε ὁ Γαλααδίτης ἐπηρμένος δυνάμει, καὶ αὐτὸς υἱὸς γυναικὸς πόρνης, ἥ ἐγέννησε τῷ Γαλαὰδ τὸν Ἰεφθάε· καὶ ἔτεκεν ἡ γυνὴ Γαλαὰδ αὐτῷ υἱοῦς, καὶ ἠδρύνθησαν οἱ υἱοὶ τῆς γυναικὸς, καὶ ἐξέβαλον τὸν Ἰεφθάε καὶ εἶπον αὐτῷ· Οὐ κληρονομήσεις ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς ἡμῶν, ὅτι υἱὸς γυναικὸς ἐταίρας εἶ. Καὶ ἀπέδρα Ἰεφθάε ἐκ προσώπου τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ κατώκησεν ἐν γῇ Τῶβ, καὶ συνελέγοντο πρὸς Ἰεφθάε ἄνδρες λιτοί, καὶ συνεπορεύοντο μετ' αὐτοῦ».

25 *Μαλαχ. 2,10.*— «Οὐχὶ Θεὸς εἶς ἔκτισεν ὑμᾶς; Οὐχὶ πατὴρ εἶς πάντων ἡμῶν; Τί ὅτι ἐγκαταλείπετε ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν;».

Παροιμ. 19,7.— «Πᾶς ὁ ἀδελφὸν πτωχὸν μισῶν, τῆς φιλίας μακράν ἐστίν».

30 *Λουκᾶ 15,25έ.*— «Ἦν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ,

ἀλλάξω γνώμη γιὰ τὰ ἀγαθὰ πού προανήγγειλα ὅτι θὰ κάνω σ' αὐτούς».

Τίτλος 9.— Γιὰ τὸ μῖσος τῶν ἀδελφῶν.

Γέν. 37, 4, 19.— «Ὅταν οἱ ἀδελφοί του εἶδαν ὅτι ὁ πατέρας τους τὸν ἀγαποῦσε περισσότερο ἀπὸ ὅλους τοὺς γιούς του, τὸν μίσησαν καὶ δὲν ἔλεγαν τίποτε τὸ καλὸ γι' αὐτόν. Καὶ εἶπε ὁ καθένας τους πρὸς τοὺς ἀδελφούς του· Νὰ αὐτὸς πού εἶδε τὰ ὄνειρα· ἔλατε νὰ τὸν σκοτώσουμε καὶ νὰ τὸν ρίξουμε σ' ἓνα λάκκο καὶ νὰ ποῦμε, ὅτι τὸν κατέφαγε ἄγριο θηρίο· ἔτσι θὰ δοῦμε τί σημαίνουν τὰ ὄνειρά του».

Κριτ. 9, 4-5.— «Ὁ Ἀδιμέλεχ ἐπιστράτευσε ὡς μισθοφόρους του ἄνδρες ἀδίστακτους καὶ δειλοὺς, οἱ ὅποιοι τὸν ἀκολούθησαν, καὶ μπήκε μαζί μ' αὐτούς στὸ σπίτι τοῦ πατέρα του στὴν Ἐφραθᾶ καὶ σκότωσε τοὺς ἀδελφούς του, τοὺς γιούς τοῦ Ἱεροβάαλ, ἑβδομήντα συνολικὰ ἄνδρες, πάνω σὲ μιὰ πέτρα· διέφυγε μόνο ὁ Ἰωάθαμ, ὁ νεώτερος γιὸς τοῦ Ἱεροβάαλ, ὁ ὁποῖος κρύφτηκε».

Κριτ. 11, 1-3.— «Ὁ Γαλααδίτης Ἰεφθάε, πολὺ δυνατὸς στὸ σῶμα, πού ἦταν γιὸς πόρνης γυναίκας, ἡ ὁποία τὸν γέννησε μὲ τὸν Γαλαάδ. Γέννησε ὅμως καὶ ἡ γυναίκα τοῦ Γαλαάδ γιούς του, οἱ ὅποιοι ὅταν ἀνδρώθηκαν ἐδιώξαν τὸν Ἰεφθάε καὶ τοῦ εἶπαν· Δὲν θὰ κληρονομήσης μαζί μας τὴν πατρικὴ περιουσία, διότι εἶσαι γιὸς πόρνης. Ἔτσι ἔφυγε ὁ Ἰεφθάε μακριὰ ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς του καὶ ἐγκαταστάθηκε στὴν περιοχὴ Γῶβ. Ἐκεῖ συγκεντρώθηκαν γύρω ἀπὸ τὸν Ἰεφθάε μερικοὶ ἄνδρες τυχοδιῶκτες, οἱ ὅποιοι τὸν ἀκολούθησαν».

Μαλ. 2, 10.— «Δὲν σᾶς ἔπλασε ἓνας Θεός; Δὲν εἶναι ἓνας ὁ πατέρας ὅλων σας; Γιατί λοιπὸν ἐγκαταλείπετε ὁ καθένας τὸν ἀδελφὸ του;».

Παροιμ. 19, 7.— «Καθένας πού μισεῖ τὸν φτωχὸ ἀδελφὸ του, βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὴ φιλία».

Λουκᾶ 15, 25ἔ.— «Ὁ γιὸς του ὁ μεγαλύτερος βρισκόταν στὸ

καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορὸν, προσκαλεσά-
 μενος ἓνα τῶν παιδῶν, ἐπυνθάνετο, τί εἶη ταῦτα. Οἱ δὲ εἶπον
 αὐτῷ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἦκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μό-
 σχον τὸ σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν. Ὁ δὲ ὠργίσθη
 5 καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. Ὁ οὖν πατήρ αὐτοῦ ἐξελθὼν, παρεκά-
 λει αὐτόν. Ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί· Ἴδοὺ τοσαῦτα ἔτη δου-
 λεύω σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολὴν σου παρήλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέπο-
 τε ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ. Ὅτε δὲ ὁ
 υἱός σου οὗτος, ὁ καταφαγὼν τὸν βίον αὐτοῦ μετὰ πορνῶν,
 10 ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ·
 Τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν. Εὐ-
 φρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς
 ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς καὶ εὐρέθη».

Α' Ἰω. 4,20. 21.— «Ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι Ἀγαπῶ τὸν Θεόν, καὶ
 15 τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισεῖ, ψεύστης ἐστίν. Ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν
 ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἐώρακε, τὸν Θεόν, ὃν οὐχ ἐώρακε, πῶς δύνα-
 ται ἀγαπᾶν; Πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος
 ἐστίν».

Τίτλος ι'.— Περὶ μοναχῶν καὶ ἀσκήσεως αὐτῶν.

20 Παροιμ. 2,7.— «Θησαυρίζει Κύριος τοῖς κατορθοῦσι
 σωτηρίαν. Εὐφρανθήσονται ἡσυχάζοντες ἐν τῇ γῆ».

Σοφ. Σειρ. 2,1.— «Τέκνον, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν τῷ Κυ-
 ρίῳ, ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν· εὐθρονον τὴν καρ-
 δίαν σου, καὶ καρτέρησον».

25 Σοφ. Σειρ. 9,7.— «Μὴ περιβλέπου ἐν ρύμαις πόλεως».

Σοφ. Σειρ. 10,20.— «Ἐν μέσῳ ἀδελφῶν ὁ ἡγούμενος αὐ-
 τῶν ἐντιμός».

Λουκᾶ 12,32.— «Μὴ φοβοῦ τὸ μικρὸν ποίμνιον, ὅτι εὐδό-
 κησεν ὁ Πατήρ δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν».

χωράφι καὶ ἐπιστρέφοντας, μόλις ἄκουσε μουσικὴ καὶ χορούς, κάλεσε ἕναν ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτες καὶ ρώτησε νὰ μάθει τί σημαίνουν αὐτά. Καὶ ἐκεῖνος τοῦ εἶπε· Ἦρθε ὁ ἀδελφός σου καὶ ὁ πατέρας σου ἔσφαξε τὸ καλοθρεμμένο μοσχάρι, διότι τὸν ἀπέκτησε καὶ πάλι ὑγιῆ. Αὐτὸς ὁμως ὀργίσθηκε καὶ δὲν ἤθελε νὰ μπεῖ στὸ σπίτι. Βγήκε τότε ὁ πατέρας του καὶ τὸν παρακαλοῦσε, καὶ αὐτὸς ἀπάντησε στὸν πατέρα του· Τόσα χρόνια σὲ δουλεύω καὶ ποτὲ δὲν παράκουσα ἐντολὴ σου, κ' ὁμως σὲ μένα ποτὲ δὲν ἔδωσες οὔτε ἕνα κατσίκι γιὰ νὰ διασκεδάσω μὲ τοὺς φίλους μου. Ὅταν ὁμως ἦρθε ὁ γιός σου αὐτὸς, πὺν σπατάλησε τὴν περιουσία του μὲ πόρνες, ἔσφαξες γι' αὐτὸν τὸ καλοθρεμμένο μοσχάρι. Καὶ ἐκεῖνος τοῦ εἶπε· Παιδί μου, ἐσὺ εἶσαι πάντοτε μαζί μου, καὶ ὅλα ὅσα ἔχω εἶναι δικά σου. Ἐπρεπε ὁμως νὰ εὐφρανθοῦμε καὶ νὰ χαροῦμε, διότι ὁ ἀδελφός σου αὐτὸς ἦταν νεκρὸς καὶ ἀναστήθηκε, καὶ ἦταν χαμένος καὶ βρέθηκε».

Α' Ἰω. 4, 20. 21.— «Ἐὰν κανεῖς πεῖ, Ἄγαπῶ τὸν Θεό, ἀλλὰ μισεῖ τὸν ἀδελφό του, εἶναι ψεύτης. Διότι αὐτὸς πὺν δὲν ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφό του, πὺν τὸν βλέπει, πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸ πὺν δὲν τὸν βλέπει; Ὅποιος μισεῖ τὸν ἀδελφό του εἶναι δολοφόνος».

Τίτλος 10.— Γιὰ τοὺς μοναχοὺς καὶ τὴν ἀσκησὴ τους.

Παροιμ. 2, 7.— «Ὁ Κύριος ἀποταμιεύει γιὰ τοὺς ἐνάρετους σωτηρία. Θὰ εὐφραίνονται αὐτοὶ ἠσυχάζοντας στὴ γῆ».

Σοφ. Σειρ. 2, 1.— «Παιδί μου, ἂν ἔρχεσαι νὰ ὑπηρετήσεις τὸν Κύριο, ἐτοίμασε τὸν ἑαυτό σου γιὰ δοκιμασίες· κράτα καθαρὴ τὴν καρδιά σου καὶ δεῖξε ὑπομονή».

Σοφ. Σειρ. 9, 7.— «Νὰ μὴ στρέφεις τὸ βλέμμα στοὺς δρόμους ἔδῳ κ' ἐκεῖ».

Σοφ. Σειρ. 10, 20.— «Ὁ ἄρχοντας ἀνάμεσα σὲ ἀνθρώπους, πὺν ὁ ἕνας θεωρεῖ τὸν ἄλλο ἀδελφό του, ἀπολαμβάνει δίκαιη τιμὴ».

Λουκᾶ 12, 32.— «Μὴ φοβᾶσαι τὸ μικρὸ ποίμνιο, διότι ὁ Πατέρας εὐαρεστήθηκε νὰ σᾶς δώσει τὴ βασιλεία».

Λουκᾶ 9,62.— «Τίς ἐξ ὑμῶν θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν, ἵνα μήποτε, θέντος αὐτοῦ θεμέλιον καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξονται ἐμπαίξιν αὐτῷ, λέγοντες, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι; Ἦ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν ἐτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλευέται, εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν; Εἰ δὲ μήγε, ἔτι πόρρωθεν αὐτοῦ ὄντος, πρεσβεῖαν ἀποστείλας, ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην. Οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ἡμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ, οὐ δύναται μου εἶναι μαθητής».

Λουκᾶ 16,13.— «Οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυοῖς κυρίοις δουλεύειν. Ἦ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἐνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ».

Λουκᾶ 18,19–20.— «Ἀμὴν λέγω ὑμῖν· οὐδεὶς ἐστιν, ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν ἢ γονεῖς ἢ ἀδελφοὺς ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ πολλαπλασίου ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζῶν αἰώνιον».

Α' Κορ. 9, 24–25.— «Οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἰς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον· οὕτως τρέχετε, ἵνα καταλάβητε. Πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος, πάντα ἐγκρατεῦται· ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἀφθαρτον».

Α' Κορ. 15,58.— «Ἀδελφοὶ ἀγαπητοί, ἐδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ Κυρίου, πάντοτε εἰδότες, ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν Κυρίῳ».

Ἐφεσ. 6,10–17.— «Ἀδελφοί, ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. Ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στήναι πρὸς τὰς μεθοδεῖας τοῦ δια-

Λουκᾶ 9, 62.— «Ὅποιος, βάζοντας τὸ χέρι του στὸ ἄλετρι, κοιτάζει πρὸς τὰ πίσω, δὲν εἶναι κατάλληλος γιὰ τὴ βασιλεία».

Λουκᾶ 14, 28-33.— «Ποιὸς ἀπὸ σᾶς, θέλοντας νὰ οἰκοδομήσει πύργο, δὲν λογαριάζει πρῶτα τὴ δαπάνη, γιὰ νὰ δεῖ ἐὰν ἔχει ὅσα χρειάζονται γιὰ νὰ τὸν τελειώσει, μήπως, ὅταν βάλει τὰ θεμέλια καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τὸν ἀποτελειώσει, ὅλοι ὅσοι τὸν βλέπουν ἀρχίσουν νὰ τὸν κοροϊδεύουν λέγοντας, ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἄρχισε νὰ οἰκοδομῇ, ἀλλὰ δὲν μπόρεσε νὰ τὸν τελειώσει; Ἡ ποιὸς βασιλιάς, ὅταν πηγαίνει νὰ πολεμήσει μὲ ἄλλον βασιλιά, δὲν κάθεται πρῶτα νὰ σκεφθῇ ἐὰν μὲ δέκα χιλιάδες ἄνδρες μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπίσει ἐκεῖνον ποὺ ἔρχεται ἐναντίον του μὲ εἴκοσι χιλιάδες; Καὶ ἐὰν δὲν μπορεῖ, ἐνῶ ἀκόμα αὐτὸς εἶναι μακριά, στέλνει ἀπεσταλμένους του καὶ ζητᾷ διαπραγματεύσεις γιὰ εἰρήνη. Ἔτσι λοιπὸν καὶ καθένas ἀπὸ σᾶς, ποὺ δὲν ἀπαρνεῖται ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μαθητὴς μου».

Λουκᾶ 16, 13.— «Κανένas ὑπηρέτης δὲν μπορεῖ νὰ ὑπηρετῇ δύο κυρίους· διότι ἢ θὰ μισήσει τὸν ἓνα καὶ θὰ ἀγαπήσει τὸν ἄλλον, ἢ θὰ ἀφοσιωθῇ στὸν ἓνα καὶ θὰ παραμελήσει τὸν ἄλλο. Δὲν μπορεῖτε νὰ δουλεύετε στὸν Θεὸ καὶ στὸν μαμωνᾶ».

Λουκᾶ 18, 29-30.— «Ἀλήθεια σᾶς λέγω· δὲν ὑπάρχει κανένas ποὺ ἄφεσε σπίτι ἢ γονεῖς ἢ ἀδελφούς ἢ γυναῖκα ἢ παιδιά γιὰ χάρη τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μὴ πάρει πολὺ περισσότερα στὴ ζωὴ αὐτῆ, καὶ στὸν μέλλοντα αἰῶνα ζωῆ αἰῶνια».

Α' Κορ. 9, 24-25.— «Αὐτοὶ ποὺ τρέχουν στὸ στάδιο, ἐνῶ ὅλοι τρέχουν, ὅμως ἓνας παίρνει τὸ βραβεῖο· νὰ τρέχετε ἔτσι, γιὰ νὰ νικήσετε. Καθένas ποὺ ἀγωνίζεται ἐγκρατεῦεται σὲ ὅλα· ἐκεῖνοι γιὰ νὰ πάρουν ἓνα φθαρτὸ στεφάνι, ἐνῶ ἐσεῖς ἀφθαρτο».

Α' Κορ. 15, 58.— «Ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, νὰ εἴστε σταθεροί, ἀμετακίνητοι, δουλεύοντας ὅλο καὶ περισσότερο στὸ ἔργο τοῦ Κυρίου πάντοτε, γνωρίζοντας ὅτι ὁ κόπος σας γιὰ τὸν Κύριο δὲν εἶναι μάταιος».

Ἐφεσ. 6, 10-17.— «Ἀδελφοί μου, νὰ εἴστε δυνατοὶ μέσω τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ κράτους τῆς δυνάμεώς του. Φορέστε τὴν πανοπλία τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μπορεῖτε νὰ ἀντισταθεῖτε στὰ τεχνάσματα τοῦ

βόλου· ὅτι οὐκ ἔστιν ὑμῖν ἡ πάλῃ πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκοτίου τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. Διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆται ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στήναι. Στήτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὄσφον ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸ θώρακα δικαιοσύνης, καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης. Ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸ θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι, καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὃ ἔστι ρῆμα Θεοῦ».

B' Τιμ. 2,4.— «Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ. Ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ».

B' Ἰω. 8.— «Βλέπετε ἑαυτοὺς, ἵνα μὴ ἀπολέσητε ἃ εἰργάσασθε, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη λάβητε».

M. Βασιλείου, Ὁμιλία περὶ εὐχαριστίας.— Τὸν ἀγωνιστὴν τὸν καλὸν ἅπαξ ἐπὶ τὸ τῆς εὐσεβείας στάδιον ἀποδύντα, φέρειν δεῖ γενναίως τὰς πληγὰς τῶν ἀντιπάλων, ἐλπίδι τῆς δόξης τῶν στεφάνων. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν οἱ κατὰ τὰς παλαίστρας τοῖς πόνοις προσεθισθέντες, οὐ πρὸς τὸ ἀλγεινὸν συστέλλονται τῆς πληγῆς, ἀλλ' ὁμως ἐγχωροῦσι τοῖς ἀντιπάλοις, ἐπιθυμία τῆς ἀναρρήσεως τῶν παραυτίκα πόνων ὑπερορῶντες.

25 Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία εἰς Ψαλμὸν Α'.— Κλίμακι προσεοικέναι φαίην ἂν ἔγωγε τῆς εὐσεβείας τὴν ἄσκησιν, κλίμακι ἐκείνῃ, ἣν εἶδε ποτε ὁ μακάριος Ἰακώβ, ἥς τὰ μὲν πρόσγεια καὶ χαμαίζηλα, τὰ δὲ πρὸς αὐτὸν ἤδη τὸν οὐρανὸν ἀνετείνετο. Ὡστε δεῖ τοὺς εἰσαγομένους πρὸς τὸν κατ' ἀρετὴν βίον, τοῖς πρώτοις βαθμοῖς ἐπιβάλλειν τὸ ἴχνος, κάκειθεν αἰετὸν ἐφεξῆς ἐπιβαίνειν, ἕως ἂν πρὸς τὸ ἐφικτὸν ὕψος τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει διὰ τῆς κατὰ λόγον

διαβόλου· διότι δὲν ἔχετε νὰ παλέψετε μὲ σάρκα καὶ αἷμα, ἀλλὰ μὲ τὶς ἀρχές καὶ τὶς ἐξουσίες, τοὺς κοσμοκράτορες τοῦ σκότους τοῦ κόσμου αὐτοῦ, μὲ τὰ πονηρὰ πνεύματα στοὺς οὐρανοὺς. Γι' αὐτὸ φορέστε τὴν πανοπλία τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ μπορέσετε νὰ ἀντισταθεῖτε κατὰ τὴν πονηρὴ ἡμέρα, καὶ ἀφοῦ τὰ ἐκτελέσετε ὅλα νὰ σταθεῖτε. Σταθεῖτε λοιπὸν ὄρθιοι, ἀφοῦ ζωστεῖτε στὴ μέση σας μὲ τὴν ἀλήθεια, καὶ ἐνδυθεῖτε τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, καὶ βάλετε στὰ πόδια σας ὑποδήματα, γιὰ νὰ εἶσατε ἔτοιμοι γιὰ τὸ χαρμόσυνο ἄγγελμα τῆς εἰρήνης. Πάνω ἀπὸ ὅλα κρατήστε ψηλὰ τὸ ἔμβλημα τῆς πίστεως μὲ τὸ ὁποῖο θὰ μπορέσετε νὰ σβήσετε ὅλα τὰ φλεγόμενα βέλη τοῦ πονηροῦ, καὶ δεχθεῖτε τὴν σωτήρια περικεφαλαία καὶ τὴ μάχαιρα τοῦ Πνεύματος, δηλαδὴ τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ».

Β' Τιμ. 2, 4.— «Κανένας στρατιώτης δὲν ἐμπλέκεται σὲ βιοτικὰς ὑποθέσεις, γιὰ νὰ γίνῃ ἀρεστὸς σ' ἐκείνον πού τὸν στρατολόγησε. Καὶ ὅταν κάποιος συμμετέχει σὲ ἀγῶνες, δὲν στεφανώνεται ἐὰν δὲν ἀγωνισθεῖ σύμφωνα μὲ τοὺς κανονισμοὺς».

Β' Ἰω. 8.— «Προσέχετε τὸν ἑαυτὸν σας γιὰ νὰ μὴ χάσετε αὐτὰ πού κἀνατε, ἀλλὰ νὰ πάρετε τὴν ἀνταμοιβή σας στοῦ ἀκέραιου».

Μ. Βασιλείου, Ὁμιλία περὶ εὐχαριστίας.— Ὁ καλὸς ἀγωνιστής, ὅταν μὰ φορὰ ἀποδουθεῖ στοῦ στάδιο τῆς εὐσέβειας, πρέπει νὰ ὑπομείνῃ γενναῖα τὰ χτυπήματα τῶν ἀντιπάλων, μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς δόξας τῶν στεφάνων. Διότι στοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνες, ἐκείνοι πού ἔχουν συνηθίσει στοὺς πόνους τῆς παλαιστρας, δὲν φοβοῦνται τὸν πόνο τοῦ χτυπήματος, ἀλλὰ συγχωροῦν τοὺς ἀντιπάλους τους, περιφρονώντας τοὺς στιγμιαίους πόνους μὲ τὴν ἐπιθυμία τῆς ἀνακηρύξεώς των.

Τοῦ ἰδίου, Ὁμιλία Εἰς τὸν 1ον ψαλμόν.— Ἡ ἀσκήσις τῆς εὐσέβειας, θὰ μοροῦσα νὰ πῶ ἐγώ, μοιάζει μὲ σκάλα, μ' ἐκείνη τὴ σκάλα πού εἶδε κάποτε ὁ μακάριος Ἰακώβ, τῆς ὁποίας ἡ ἄκρη βρισκόταν στὴ γῆ καὶ χαμηλά, ἐνῶ ἡ ἄλλη ἄκρη τῆς ἔφτανε στὸν οὐρανό. Ὡστε λοιπὸν ὅσοι εἰσέρχονται στὴν ἐνάρετη ζωὴ πρέπει νὰ πατήσουν στὰ πρῶτα σκαλοπάτια καὶ ἀπὸ ἐκεῖ νὰ ἀνεβαίνουν διαρκῶς στοῦ ἐπόμενου μέχρι νὰ ἀνέβουν στοῦ ὕψους πού εἶναι ἐφικτὸ στὴν ἀνθρώπινη φύση τους, μὲ τὴ λογικὴ πρόοδο. Ὅπως λοιπὸν τὸ πρῶτο

προκοπῆς ἀναβῶσιν. Ὡσπερ οὖν ἐστὶ τῆς κλίμακος πρώτη ἀνάβασις ἢ τῆς γῆς ἀναχώρησις, οὕτως ἐπὶ τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας ἀρχὴ προκοπῆς ὁ χωρισμὸς τοῦ κακοῦ.

Τοῦ ἰδίου, Ὅροι κατὰ πλάτος Β', ἐρώτ. 5,2.— *Λυθῆναι δεῖ*
 5 *τῶν δεσμῶν τῆς προσπαθείας τοῦ βίου, τὸν ἀληθινῶς τῷ Θεῷ*
ἀκολουθεῖν μέλλοντα. Τοῦτο δὲ διὰ παντελοῦς ἀναχωρήσεως
καὶ λήθης τῶν παλαιῶν ἐθῶν κατορθοῦται, ὡς, εἰ μὴ ἀποξενώ-
σωμεν ἑαυτούς, καὶ συγγενείας σαρκικῆς, καὶ κοινωνίας βίου,
 10 *καὶ οἶονεὶ πρὸς ἕτερον κόσμον διὰ τῆς ἀσκήσεως μεταβάντες,*
κατὰ τὸν εἰπόντα, «ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρ-
χει», ἀμήχανον ἡμᾶς περιγενέσθαι τοῦ σκοποῦ τῆς πρὸς Θεὸν
εὐαρεστήσεως, τοῦ Κυρίου ὀριστικῶς εἰπόντος, ὅτι «πᾶς ἐξ
ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ, οὐ δύνα-
ταί μου εἶναι μαθητής».

15 Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 6,2.— *Πρὸς τὸ πλῆθος τῶν παρανομοῦν-*
των ἀποβλέπουσα ψυχὴ, πρῶτον μὲν οὐκ ἄγει καιρὸν ἐπαισθά-
νεσθαι τῶν οἰκειῶν ἀμαρτημάτων, καὶ συντρίψαι ἑαυτὴν διὰ τῆς
μετανοίας ἐπὶ τοῖς πλημμελήμασιν· ἐν δὲ τῇ συγκρίσει τῶν χει-
ρόνων, καὶ κατορθώματός τινα φαντασίαν προσκτᾶται. Εἴτα
 20 *ὑπὸ θορύβων καὶ τῶν ἀσχολιῶν, ἅς ὁ κοινὸς βίος πέφυκεν ἐμ-*
ποιεῖν, τῆς ἀξιολογώτερας μνήμης τοῦ Θεοῦ ἀποσπωμένη, οὐ
μόνον τοῦ ἐναγαλλιᾶσθαι καὶ ἐνευφραίνεσθαι τῷ Θεῷ ζημιού-
ται, ἀλλὰ καὶ καταφρόνησιν καὶ λήθην τῶν κριμάτων αὐτοῦ
 25 *παντελῆ συνεθίζεται, οὐ μείζον κακὸν οὐδὲν ἂν εἴη, οὐδὲ ὄλε-*
θριώτερον πάθος.

Τοῦ αὐτοῦ, ὄπ. π., 8,3.— *Ἀποταγή ἐστίν, ὡς ὁ λόγος ἀπέ-*
δειξεν, λύσις μὲν τῶν δεσμῶν τῆς ὑλικῆς ταύτης καὶ προσκαιροῦ
ζωῆς, καὶ πρὸς τὴν ἐν οὐρανῷ πολιτείαν μετάθεσις.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 16,2.— *Ἐγκράτειαν λέγομεν, οὐ πάντως*
 30 *τὴν εἰς τὸ παντελὲς ἀποχὴν τῶν βρωμάτων (τοῦτο γὰρ βιαία τίς*
ἐστὶ διάλυσις τῆς ζωῆς), ἀλλὰ τὴν ἐπὶ καθαιρέσει τῶν παθῶν.

ἀνέβασμα στή σκάλα εἶναι ἡ ἀναχώρηση ἀπὸ τῆ γῆ, ἔτσι στή σύμφωνη μὲ τὸν Θεὸ ζωὴ, ἀρχὴ τῆς προόδου ἀποτελεῖ ἡ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὸ κακό.

Τοῦ ἰδίου, Ὅροι κατὰ Πλάτος, ἐρώτησις 5, 2.— Αὐτὸς ποὺ πρόκειται νὰ ἀκολουθήσει πραγματικὰ τὸν Θεό, πρέπει νὰ ἀπελευθερωθεῖ ἀπὸ τὶς φροντίδες τῆς ζωῆς. Καὶ αὐτὸ κατορθώνεται μὲ τὴν τέλεια ἐγκατάλειψη καὶ λήθη τῶν παλιῶν ἐθίμων, ἐπειδὴ, ἐὰν δὲν ἀποξενωθοῦμε ἀπὸ τοὺς κατὰ σάρκα συγγενεῖς καὶ τὴν κοινωνικὴ ζωὴ μας, καὶ δὲν μεταβοῦμε κατὰ κάποιον τρόπο σὲ ἄλλο κόσμον μὲ τὴν ἄσκησι, σύμφωνα μ' ἐκεῖνον ποὺ εἶπε, «διότι ἡ δική μας κατοικία βρῖσκεται στοὺς οὐρανοὺς»²¹¹, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχουμε τὸν σκοπὸ, ποὺ εἶναι νὰ ἀρέσουμε στὸν Θεό, ἐπειδὴ ὁ Κύριος εἶπε ὀριστικά: «καθένας ἀπὸ σᾶς ποὺ δὲν ἀπαρνεῖται ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μαθητὴς μου»²¹².

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π., 6,2.— Ἡ ψυχὴ βλέποντας τὸ πλῆθος αὐτῶν ποὺ παρανομοῦν, πρῶτον δὲν βρῖσκει καιρὸ νὰ συναισθανθεῖ τὰ δικά της ἁμαρτήματα καὶ νὰ συντριβεῖ μὲ τὴν μετάνοια γιὰ τὰ πλημμελήματά της, σὲ σύγκριση ὅμως μὲ τοὺς χειρότερους ἀποκτᾶ καὶ κάποιον ἰδέαν ἀρετῆς. Ἐπειτα, ἀπὸ τοὺς θορυβοὺς καὶ τὶς ἀσχολίες, ποὺ ἡ συμβίωσι μὲ τοὺς ἀνθρώπους δημιουργεῖ ἀπὸ τὴ φύση της, ἀποσπᾶται ἀπὸ τὴν πιὸ ἀξιόλογη μνήμη τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν χάνει μόνο τὴν ἀγαλλίαση καὶ εὐφροσύνη τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ συνηθίζει στὴν τελείαν περιφρόνηση καὶ λησμοσύνη τῶν ἐντολῶν του, πρᾶγμα ἀπὸ τὸ ὁποῖο δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερο κακό, οὔτε πιὸ καταστρεπτικὸ πάθος.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π., 8,3.— Ἀποταγὴ εἶναι, ὅπως ἀπέδειξε ὁ λόγος, διάλυσι τῶν δεσμῶν αὐτῆς τῆς ὑλικῆς καὶ πρόσκαιρης ζωῆς, καὶ μετάθεσι στὴν οὐράνια πολιτεία.

Τοῦ ἰδίου, ὅπ. π., 16,2.— Ἐγκράτεια δὲν λέμε ὅπωςδήποτε τὴν ὀλοκληρωτικὴ ἀποχὴ ἀπὸ τὶς τροφές (διότι αὐτὸ εἶναι ἓνα εἶδος βίαιης κατάργησις τῆς ζωῆς), ἀλλὰ τὴν ἀποχὴ ποὺ γίνεται μὲ σκοπὸ τὴν καθάρησι τῶν παθῶν μας.

211. Φιλιπ. 3, 20.

212. Λουκᾶ 14, 33.

Τοῦ ἰδίου, *δπ. π.*, 17,2.— Ἐγκράτειά ἐστιν ἀμαρτίας ἀναίρεσις, παθῶν ἀπολλοτριώσεις, σώματος νέκρωσις μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν φυσικῶν παθημάτων τε καὶ ἐπιθυμιῶν, ζωῆς πνευματικῆς ἀρχῆς, τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν πρόξενος, ἐν ἑαυτῇ τὸ κέντρον τῆς ἡδονῆς ἀφανίζουσα.

Τοῦ ἰδίου, *δπ. π.*, 37,1.— Οὐ πρόφασιν ἀργίας, οὐδὲ ἀποφυγὴν πόνου, τὸν τῆς εὐσεβείας σκοπὸν ἠγεῖσθαι χρή, ἀλλ' ὑπόθεσιν ἀθλήσεως καὶ πόνων περισσοτέρων καὶ ὑπομονῆς τῆς ἐν θλίψεσιν.

10 Τοῦ ἰδίου, Ἐπιστολὴ 1η.— Οὕτω γινόμεθα ναὸς Θεοῦ, δταν μὴ φροντίσι γηϊναὶς τὸ συνεχὲς τῆς μνήμης ἀποκόπτηται, μηδὲ τοῖς ἀπροσδοκῆτοις πάθεισιν ὁ νοῦς ἐκταράττηται, ἀλλά, πάντα ἀποφεύγων ὁ φιλόθεος, ἐπὶ Θεὸν ἀναχωρεῖ, καὶ ἐξελαύνων τὰ προσκαλούμενα ἡμᾶς εἰς κακίαν, τοῖς πρὸς ἀρετὴν ἄγουσιν ἐπι-
15 τηδεύμασιν ἐνδιατρίβει.

Ἔστιν ἐκ πόνων ὑγεία, καὶ ἐξ ἰδρώτων σωτηρία.

Γρηγορίου Θεολόγου, Ποιήματα.

Μηδὲν περισσόν, ἀλλὰ πᾶν ρίψας βᾶρος
βίου ματαίου καὶ κόπων τῶν ἐνθαδε,
20 σκεύαζε σαυτὸν ὡς τάχος πρὸς οὐρανόν,
ψυχὴν πετρώσας τῷ λόγῳ τὴν τιμίαν.

Ἡ σὰρξ κρατεῖσθω καὶ δαμαζέσθω καλῶς.

Τοῦ ἰδίου, Σηλιτευτικὸς εἰς Ἰουλιανὸν Α'.— Ὅρας τοὺς
25 ἀβίους τούτους καὶ ἀνεστίους καὶ ἀσάρκους μικρόν, καὶ ἀναίμο-
νας, Θεῷ καὶ τοῦτο πλησιάζοντας; Τοὺς ἀνιπτόποδας καὶ χα-
μαιεύνας; τοὺς κάτω καὶ ὑπὲρ τὰ κάτω· τοὺς ἐν ἀνθρώποις, καὶ
ὑπὲρ τὰ ἀνθρώπινα· δεδεμένους καὶ ἐλευθέρους· τοὺς κεκρατη-
μένους καὶ ἀκρατήτους, ὧν οὐδὲν ἐν κόσμῳ, καὶ πάντα ὑπὲρ κό-
30 σμον· ὧν διπλοῦν τὸ ζῆν, τὸ μὲν ὑπερορώμενον, τὸ δὲ σπουδα-

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 17,2.— Ἐγκράτεια εἶναι ἡ κατάργησις τῆς ἁμαρτίας, ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὰ πάθη, ἡ νέκρωσις τοῦ σώματος, ἀκόμα καὶ αὐτῶν τῶν φυσικῶν παθῶν καὶ ἐπιθυμῶν, ἀρχὴ τῆς πνευματικῆς ζωῆς, αὐτὴ ποῦ μᾶς κάνει μέτοχους τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, ἡ ὁποία ἔξαφανίζει μέσα της τὸ κέντρο τῆς ἡδονῆς.

Τοῦ ἰδίου, ὄπ. π., 37,1.— Δὲν πρέπει νὰ νομίζουμε τὸν σκοπὸ τῆς εὐσέβειας πρόφασιν ἀργίας, οὔτε ἀποφυγὴ τοῦ κόπου, ἀλλὰ ὑπόθεσις ἀθλήσεως καὶ περισσότερων πόνων καὶ ὑπομονῆς στίς θλίψεις.

Τοῦ ἰδίου, ἐπιστ. 1.— Ναὸς τοῦ Θεοῦ γινόμεσθε, ὅταν δὲν ἀποκόπτεται μὲ τίς γῆϊνες φροντίδες ἢ συνέχεια τῆς μνήμης, οὔτε ταράσσεται μὲ τὰ ἀπροσδόκητα πάθη ὁ νοῦς μας, ἀλλὰ ἀποφεύγοντας, αὐτὸς ποῦ ἀγαπᾷ τὸν Θεό, τὰ πάντα, ἀναχωρεῖ γιὰ τὸν Θεό, καὶ διώχνοντας αὐτὰ ποῦ μᾶς προσκαλοῦν στὴν κακία, ἀσχολεῖται μὲ τίς ὑποθέσεις ποῦ ὀδηγοῦν στὴν ἀρετή.

Ἐπάρχει ὑγεία προερχόμενη ἀπὸ τοὺς κόπους, καὶ σωτηρία ἀπὸ τοὺς ἰδρώτες.

Γρηγορίου Θεολόγου, Ποιήματα.

Μὴ ἔχεις τίποτε τὸ περιττό, ἀλλὰ ἀφοῦ πετάξεις κάθε βάρος, τοῦ μάταιου βίου καὶ τῶν ἐδῶ κόπων, ἐτοιμάζε τὸν ἑαυτό σου ὅσο γίνεται γρηγορώτερα γιὰ τὸν οὐρανόν, κάνοντας τὴν πολύτιμη ψυχὴ σου σταθερὴ σὰν βράχο.

Ἡ σάρκα νὰ συγκρατεῖται, καὶ νὰ δοκιμάζεται καλά.

Τοῦ ἰδίου, Σηλητευτικὸς εἰς Ἰουλιανόν, 1.— Βλέπεις αὐτοὺς ποῦ ζοῦν ζωὴ ἀπλή, τοὺς ἀνέστιους, τοὺς σχεδὸν ἄσαρκους καὶ ἄναιμους, ποῦ πλησιάζουν ὡς πρὸς αὐτὸ τὸν Θεό; Αὐτοὺς μὲ τὰ ἄπλυτα πόδια, ποῦ κοιμοῦνται καταγῆς; Αὐτοὺς ποῦ βρῖσκονται κάτω καὶ πῶ καὶ πῶ ἀκόμα, αὐτοὺς ποῦ βρῖσκονται ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' εἶναι ἀνώτερα ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα, τοὺς δεμένους καὶ ἐλεύθερους, τοὺς συγκρατημένους καὶ ἀσυγκράτητους, στοὺς ὁποίους δὲν ἀνήκει τίποτε ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια, ἀνήκουν ὅμως ὅλα τὰ ὑπερκόσμια; Αὐτοὺς μὲ τὴ διπλὴ ζωὴ, ποῦ τὴ μία τὴν περιφρονοῦν, καὶ τὴν ἄλλη πασχίζουσιν νὰ τὴν ἀποκτήσουν; Αὐτοὺς ποῦ

ζῶμενον· τοὺς διὰ τὴν νέκρωσιν ἀθανάτους, τοὺς διὰ λύσιν Θεῶ
 συνημμένους· τοὺς ἔξω πόθου, καὶ μετὰ τοῦ θείου καὶ ἀπαθοῦς
 ἔρωτος· ὧν ἡ πηγὴ τοῦ φωτός, καὶ ὧν ἤδη ταῦτα ἀπαυγάσματα·
 ὧν αἱ ἀγγελικαὶ ψαλμωδίαί, καὶ πάννουχος στάσις, καὶ ἡ τοῦ νοῦ
 5 πρὸς Θεὸν ἐνδημία προαρπαζομένου· ὧν ἡ κάθαρσις, καὶ ὧν τὸ
 καθαίρεσθαι, μηδὲν μέτρον εἰδότην ἀναβάσεως;

Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.— Χρῆ ἀνεπίπληκτον ἐκμελετᾶν
 καὶ ἀσκεῖσθαι βίον, καὶ μηδὲν ἔχειν ἀνεπιτήδευτον τῶν ἀρε-
 σκόντων Θεῶ.

10 Μ. Ἀθανασίου.— Καλὸν ἡ ἄσκησις μετὰ συμμετρίας καὶ
 γνώσεως ἀληθοῦς.

Ἀρμῶζει τῷ ἐγκρατεῖ καὶ τοὺς δαχλοὺς φεύγειν, ἵνα τὸν νοῦν
 ἀπερίσπαστον ἔχη καὶ τὴν καρδίαν ἀτάραχον· πολλὴ γὰρ ἐν τοῖς
 δαχλοῖς ἡ ταραχή.

15 Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, Τίς ὁ σωζόμενος πλούσιος.— Οὐ
 τῶν καθευδόντων καὶ βλακευόντων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ,
 «ἀλλ' οἱ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν». Αὕτη γὰρ μόνη ἡ βία καλὴ,
 Θεὸν βιάσασθαι, καὶ παρὰ Θεοῦ ζῶην ἀρπάσαι. Ὁ δὲ γνοὺς τοὺς
 βιαίους, μᾶλλον δὲ βεβαίως ἀντεχομένους, συνεχώρησε καὶ εἶξε.
 20 Χαίρει γὰρ ὁ Θεὸς τὰ τοιαῦτα ἠττώμενος.

Ἀγίου Νείλου.— Μὴ γὰρ οἱ ἀθλοῦντες ἐνδεδυμένοι ἀθλοῦ-
 σιν; Γυμνοὺς αὐτοὺς εἰς τὸ στάδιον ὁ ἀθλητικὸς ἄγει νόμος, κἂν
 θάλλπος ἦ, κἂν κρύος. Εἰ δὲ τις αὐτῶν παραιτήσεται τὴν γύμνω-
 σιν, καὶ τὸν ἀγῶνα παρητήσατο.

25 Ὁ γυμνὸς φεύζεται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. Διὰ τοῦτο ὁ Παροι-
 μιαστὴς πρὸς τὸν ἀλείπτην ἔλεγεν· «ἀφελοῦ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ».
 Παρῆλθεν γὰρ ἀντὶ τοῦ, Εἰσήλθεν εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ γυμνὸν δεῖ
 παλαίειν, μᾶλλον δὲ οὐ γυμνὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἠλειμμένον. Τὸ

ἐξαιτίας τῆς νέκρωσής τους εἶναι ἀθάνατοι, καὶ ἐξαιτίας τῆς παραιτήσεώς τους ἀπὸ τὰ ἐγκόσµα ἐνωµένοι µὲ τὸν Θεό; Αὐτοὺς ποὺ ἔχουν ἀποβάλλει τὸν πόθο καὶ ζοῦν µὲ τὸν θεῖο καὶ ἀπαθῆ ἔρωτα; Αὐτοὺς στοὺς ὁποίους ἀνήκει ἡ πηγὴ τοῦ φωτός καὶ στοὺς ὁποίους ἤδη αὐτὰ εἶναι ἀνταύγειες; Αὐτοὺς ποὺ ἀσχολοῦνται µὲ τὶς ἀγγελικὲς ψαλµωδίες καὶ τὶς ὀλονύχτιες ἀκολουθίες καὶ ὁ νοῦς τους ἀπὸ τώρα ἀρπάζεται γιὰ νὰ μεταβεῖ στὸν Θεό, αὐτοὺς στοὺς ὁποίους ἀνήκει ἡ ψυχικὴ κάθαρση καὶ τὸ νὰ καθαρίζονται, οἱ ὁποῖοι δὲν γνωρίζουν κανένα περιορισµὸ ἀναβάσεως;

Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας.— Πρέπει ἡ διδασκαλία µας νὰ εἶναι ἄψογη καὶ νὰ ἀσκοῦµε ἀμεµπτη ζωὴ καὶ νὰ µὴ ὑπάρχει τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἀρέσουν στὸν Θεὸ ποὺ νὰ µὴ τὸ ἀσκοῦµε.

Μ. Ἀθανασίου.— Εἶναι καλὴ ἡ ἄσκηση, ὅταν γίνεται µὲ μέτρο καὶ ἀληθινὴ γνώση.

Ὁ ἐγκρατὴς πρέπει νὰ ἀποφεύγει καὶ τὸ πλῆθος, γιὰ νὰ ἔχει τὸν νοῦ του ἀπερίσπαστο καὶ τὴν καρδιά του ἀτάραχη. Διότι μέσα στὰ πλήθη ὑπάρχει πολλὴ ταραχὴ.

Κλήµεντος Ἀλεξ., Τὶς ὁ σωζόµενος πλούσιος.— Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δὲν ἀνήκει σ' αὐτοὺς ποὺ κοιµοῦνται καὶ εἶναι νοθροί, ἀλλὰ τὴν ἀρπάζουν οἱ βιαστές²¹³. Καὶ µόνο αὐτὴ ἡ βία εἶναι καλὴ, τὸ νὰ ἐκδιάσεις τὸν Θεὸ καὶ νὰ ἀρπάξεις ἀπὸ τὸν Θεὸ τὴ ζωὴ. Καὶ ἐκεῖνος, ποὺ γνωρίζει τοὺς βιαστές, ἢ µᾶλλον αὐτοὺς ποὺ ἐπιμένουν µὲ σταθερότητα, τοὺς συγχωρεῖ καὶ ὑποχωρεῖ. Διότι ὁ Θεὸς χαίρεται ὅταν ὑφίσταται τέτοιου εἶδους ἥττα.

Ἀγίου Νείλου.— Μήπως αὐτοὶ ποὺ ἀγωνίζονται, ἀγωνίζονται ντυµένοι; Ὁ ἀθλητικὸς νόμος τοὺς ὀδηγεῖ γυµνοὺς στὸ στάδιο, εἴτε κάνει ζέστη εἴτε κρύο. Ἐὰν δὲ κάποιος δὲν δεχθεῖ νὰ γυµνωθεῖ, δὲν γίνεται δεκτὸς στὸν ἀγώνα.

Ὁ γυµνὸς θὰ φύγει ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα. Γι' αὐτὸ ὁ παροιµιστὴς ἔλεγε σ' αὐτὸν ποὺ ἀλείφει τοὺς ἀθλητὲς: «Βγάλε τὸ ἱμάτιό του. Διότι ἔφυγε»²¹⁴. ἀντὶ τοῦ, ἔμπηκε στὸν ἀγώνα, καὶ πρέπει νὰ παλαίψει γυµνός, ἢ καλύτερα ὄχι µόνο γυµνός, ἀλλὰ καὶ ἀλειµµένος.

213. Ματθ. 11, 12.

214. Παροιμ. 27, 13.

μὲν γὰρ γεγυμνώσθαι ἀνέπαφον ποιεῖ τοῦ ἀντιπάλου τὸν ἀνταγωνιστὴν, τὸ δὲ ἔλαιον, εἰ καὶ ληφθεῖη ποτέ, διολισθαίνειν ἐκ τῆς λαβῆς παρασκευάζει. Καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἀθλοῦντες γῆν προσπάσσειν φιλονεικοῦσι τοῖς ἀντιπάλοις, ἵνα τῇ κόνει τὴν τοῦ ἐλαίου 5 ἐπιτραχύνοντες λειότητα εὐλήπτους αὐτοὺς πρὸς λαβὰς ἀπεργάζονται.

Φίλωνος.— Ὁ σπουδαῖος ὀλιγοδεής, ἀθανάτου καὶ θνητῆς φύσεως μεθόριος, τὸ μὲν ἐπίδεξις ἔχων διὰ σῶμα θνητόν, τὸ δὲ πολυδεές, διὰ ψυχῆν ἐφιεμένην ἀθανασίας.

Τίτλος ια'.— *Περὶ μαθητευομένων, καὶ ὅτι χρὴ αὐτοὺς ἐπιμελῶς καὶ σπουδαίως πρὸς τὰς μαθήσεις ἐρχεσθαι, καὶ μὴ ἀποδιδρασκεῖν τὸ τῆς διδασκαλίας ἐπίπονον, ἀλλ' ἐρωτᾶν καὶ μαθᾶναι παρὰ τῶν εἰδδῶτων.*

Δευτ.. 32,7— «Ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελεῖ 15 σοι, τοὺς πρεσβυτέρους σου, καὶ ἐροῦσί σοι».

Παροιμ. 2,17— «Υἱέ, μὴ σε καταλάβῃ βουλή κακῆ, ἢ ἀπολείπουσα διδασκαλίαν νεότητος.

Παροιμ. 17,28— «Ἀνοήτω ἐπερωτήσαντι σοφίαν, σοφία λογιθήσεται».

20 Παροιμ. 8,10— «Λάβετε παιδείαν, καὶ μὴ ἀργῦριον, καὶ γνῶσιν ὑπὲρ χρυσίου δεδοκιμασμένον».

Παροιμ. 4,5— «Κτῆσαι σοφίαν, κτῆσαι σύνεσιν· μὴ ἐπιλάβῃ, ἵνα δῶ τῇ σῆ κεφαλῇ στέφανον χαρίτων».

Σοφ. Σολ. 6,11— «Ποθήσατε, καὶ παιδευθήσεσθε».

25 Παροιμ. 4,13— «Υἱέ, δὸς εἰς παιδείαν καρδίαν σου».

Σοφ. Σειρ. 6, 18έξ— «Τέκνον, ἐν νεότητί σου ἐπίλεξαι παιδείαν, καὶ ὡς ἀροτριῶν καὶ σπεύρων πρόσελθε αὐτῇ, καὶ ἀνάμενε τοῦ ἀγαθοῦ καρποῦ αὐτῆς. Ἐν γὰρ τῇ ἐργασίᾳ αὐτῆς ὀλίγον

Διότι ἡ γύμνια συντελεῖ στοῦ νὰ μένει ἀνέπαφος ὁ ἀνταγωνιστῆς τοῦ ἀντιπάλου, ἐνῶ τὸ λάδι τὸν βοηθᾷ, καὶ ἂν κάποτε πιαστῆ, νὰ ξεγλιστράει ἀπὸ τῆ λαβῆ. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς οἱ ἀθλητῆς ἐπιδιώκουν νὰ πασπαλίσουν μὲ χῶμα τοὺς ἀντιπάλους, ὥστε μὲ τὴν σκόνῃ νὰ μειώσουν τὴν ὀλισθηρότητα τοῦ λαδιοῦ, καὶ νὰ τοὺς κάνουν εὐάλωτους στὶς λαβές.

Φίλωνος.— Ὁ ἐνάρετος ἄνθρωπος ἔχει λίγες ἀνάγκες, καθὼς βρῖσκεται στὰ σύνορα τῆς ἀθάνατης καὶ τῆς θνητῆς φύσεως, διότι ἔχει λίγες ἀνάγκες γιὰ τὸ θνητὸ σῶμα του καὶ πολλές ἀνάγκες γιὰ τὴν ψυχὴ του ποὺ ποθεῖ τὴν ἀθανασία.

Τίτλος 11.— Γιὰ τοὺς μαθητευόμενους, καὶ ὅτι αὐτοὶ πρέπει νὰ πηγαίνουν στὰ μαθήματά τους μὲ ἐπιμέλεια καὶ ζήλο, καὶ νὰ μὴ ἀποφεύγουν τὸν κόπο τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ νὰ ἐρωτοῦν καὶ νὰ μαθαίνουν ἀπὸ ἐκείνους ποὺ γνωρίζουν.

Δευτ. 32, 7.— «Ρώτησε τὸν πατέρα σου καὶ θὰ σὲ πληροφορήσει, τοὺς μεγαλύτερους, καὶ θὰ σοῦ ποῦν».

Παροιμ. 2, 17.— «Παιδί μου, μὴ σὲ κυρίεψει κακὴ θέλησι, ἢ ὁποῖα ἐγκαταλείπει τὴ διδασκαλίαν τῆς νεότητος».

Παροιμ. 17, 28.— «Ἀκόμα καὶ ὁ ἀνόητος ἐὰν ἐνδιαφερθεῖ γιὰ τὴ μάθησι, θὰ θεωρηθεῖ αὐτὸ σοφία».

Παροιμ. 8, 10.— «Ἀποκτήστε παιδεῖαν καὶ ὄχι χρήματα, καὶ γνώσι παρὰ χρυσάφι δοκιμασμένο».

Παροιμ. 4, 5.— «Ἀπόκτησε σοφίαν, ἀπόκτησε σύνεσι, καὶ νὰ μὴ τὴν λησμονήσεις ποτέ, γιὰ νὰ χαρίσει στοῦ κεφάλι σου στεφάνι ἀπὸ χάριτες καὶ ἀρετῆς».

Σοφ. Σολ. 6, 11.— «Ποθήσετε τὴ σοφίαν καὶ θὰ διαπαιδαγωγηθεῖτε αὐτὴν».

Παρμ. 4, 13.— «Παιδί μου, δῶσε τὴν καρδιά σου στὴν παιδεῖαν».

Σοφ. Σειρ. 6, 18ἔξ.— «Παιδί μου, ἀπὸ τῆ νεαρῆ ἡλικίαν σου διὰλεξε τὴν μόρφωσι, καὶ ὅπως ἐκεῖνος ποὺ ὀργώνει καὶ σπέρνει, πηγαινε σ' αὐτὴν καὶ περίμενε τοὺς καλοὺς καρπούς τῆς. Διότι ἐργα-

κοπιάσας, ταχὺ φάγεται τῶν γεννημάτων αὐτῆς. Ὡς τραχεῖά ἐστι σοφία ἀπαιδευτῶ, καὶ οὐκ ἐμμενεῖ ἐν αὐτῇ ἀκάρδιος. Ἀνίχνευσον αὐτήν, καὶ γνωσθήσεται σοι, καὶ ἐγκρατῆς γενόμενος, μὴ ἀφῆς αὐτήν. Ἐπ' ἐσχάτων γὰρ εὐρήσεις τὴν ἀνάπαισιν αὐτῆς, 5 καὶ στραφήσονται σοι εἰς εὐφροσύνην. Καὶ ἔσονται σοι αἱ πέδαι αὐτῆς εἰς τὴν σκέπην καὶ βάσιν ἰσχύος, καὶ οἱ κλοιοὶ αὐτῆς εἰς στολὴν δόξης. Κόσμος χρύσεός ἐστιν ἐπ' αὐτῆς. Ἐὰν θέλῃς, τέκνον, παιδευθήσῃ καὶ ἐπιδῶς τὴν ψυχὴν σου, συνετὸς ἔσῃ».

Φίλωνος.— Τὸ ζητεῖν καὶ πυνθάνεσθαι πρὸς διδασκαλίαν 10 ἀνυσιμώτατον.

Ὁ πεινῶν καὶ διψῶν ἐπιστήμης, καὶ τοῦ μαθεῖν ἢ μὴ οἶδεν, τὰς ἄλλας μεθιέμενος φροντίδας, ἐπείγεται πρὸς ἀκρόασιν, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν θυρωρεῖ τὰς τῶν σοφῶν οἰκίας.

Τὸ εἰδέναι τινὰ ὅτι ἀγνοεῖ, σοφίας ἐστίν, ὡς καὶ τὸ εἰδέναι 15 ὅτι ἠδίκησε, δικαιοσύνης.

Τίτλος ιβ'.— *Περὶ μεταβατῶν καὶ μετερχομένων ἐκ τόπου εἰς τόπον.*

Ζαχ. 8,10.— «Τῷ ἐκπορευομένῳ καὶ τῷ εἰσπορευομένῳ οὐκ ἔστιν εἰρήνη ἀπὸ τῆς θλίψεως».

20 Σοφ. Σειρ. 17,20.— «Ζωὴ πονηρὰ ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν, καὶ οὐδ' ἐὰν παροικήσει, οὐκ ἀνοίξει στόμα».

Τίτλος ιγ'.— *Περὶ μισθωτοῦ, καὶ τῶν ἀποστερούντων μισθόν.*

Λευϊτ. 19,13.— «Οὐ κοιμηθήσεται ὁ μισθὸς τοῦ μισθωτοῦ 25 παρὰ σοὶ ἕως πρωΐ».

ζόμενος γι' αὐτήν, ἀφοῦ καπιάσεις λίγο, πολὺ σύντομα θὰ γευθεῖς τοὺς καρπούς της. Πόσο δύσκολη εἶναι ἡ μόρφωση γιὰ τὸν ἀπαίδευτο, καὶ δὲν ἐπιμένει σ' αὐτήν ὁ ἄνθρωπος ποὺ δὲν ἔχει εὐγενικὴ καρδιά. Ἀκολούθησε τὰ ἴχνη της καὶ θὰ γίνῃ σὲ σένα γνωστή, καὶ ὅταν πιά τὴν ἀποκτήσεις, μὴ τὴν ἀφήσεις ποτέ. Διότι στὸ τέλος τῶν προσπαθειῶν σου θὰ βρεῖς ἀνάπαυση ἀπὸ αὐτήν καὶ οἱ κόποι σου θὰ μεταβληθοῦν σὲ χαρὰ. Οἱ χειροπέδες της θὰ γίνουν γιὰ σένα ἰσχυρὴ προστασία, καὶ τὰ σιδερένια περιλαίμια της ἔνδοξη στολή. Ὁλόχρυσο κόσμημα ὑπάρχει σ' αὐτήν. Ἐὰν θελήσεις, παιδί μου, νὰ διδαχθεῖς καὶ δώσεις τὴν ψυχὴ σου στὴ μόρφωση, θὰ γίνῃς σοφός».

Φίλωνος.— Τὸ νὰ ἐπιζητεῖς καὶ νὰ ρωτᾷς νὰ μάθῃς εἶναι πολὺ ἀποτελεσματικόν.

Αὐτὸς ποὺ πεινάει καὶ διψᾷ τὴν ἐπιστήμη καὶ θέλει νὰ μάθῃ αὐτὰ ποὺ δὲ γνωρίζει, ἀφήνοντας τίς ἄλλες φροντίδες, διάζεται νὰ πάει νὰ ἀκούσει, καὶ νύχτα καὶ μέρα στέκεται σὰν θυρωρὸς στὰ σπίτια τῶν σοφῶν.

Τὸ νὰ γνωρίζει κάποιος ὅτι δὲν γνωρίζει, εἶναι γνώρισμα σοφίας, ὅπως καὶ τὸ νὰ γνωρίζει ὅτι ἀδίκησε, εἶναι γνώρισμα δικαιοσύνης.

Τίτλος 12.— **Γιὰ ἐκείνους ποὺ μετακινῶνται καὶ μεταβαίνουν ἀπὸ τὸν ἓνα τόπο στὸν ἄλλο.**

Ζαχ. 8, 10.— «Σ' αὐτὸν ποὺ φεύγει ἀπὸ τὸν πόλη καὶ ἐπιστρέφει σ' αὐτήν, δὲν ὑπάρχει εἰρήνη ἀπὸ τὴ στενοχώρια του».

Σοφ. Σειρ. 29, 24.— «Εἶναι ἄθλια ἡ ζωὴ νὰ γυρίζεις ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι· διότι ὅπου σταθεῖς, δὲν θὰ μπορεῖς ν' ἀνοίξεις τὸ στόμα σου».

Τίτλος 13.— **Γιὰ τὸν μισθωτό, καὶ γιὰ ἐκείνους ποὺ τοῦ στεροθν τὸν μισθό του.**

Λευϊτ. 19, 13.— «Ὁ μισθὸς τοῦ ἐργάτη σου νὰ μὴ μείνῃ σὲ σένα μέχρι τὸ πρωί».

Δευτ. 29,14.— «Οὐκ ἀπαδικήσεις μισθὸν πένητος καὶ ἐνδεοῦς ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου ἢ ἐκ τῶν προσηλύτων· αὐθήμερον ἀποδώσεις τὸν μισθὸν αὐτοῦ. Οὐκ ἐπιδύσεται ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτῶ, ὅτι πένης ἐστίν, καὶ ἐπ' αὐτῶ ἔχει τὴν ἐλπίδα, καὶ οὐ καταβοήσεται κατὰ σοῦ πρὸς Κύριον, καὶ ἔσται σοι ἁμαρτία».

Ἱερ. 22,13.— «Ὁ οἰκοδομῶν τὸν οἶκον αὐτοῦ οὐ μετὰ δικαιοσύνης καὶ τὰ ὑπερῶα αὐτοῦ οὐκ ἐν κρίματι, παρὰ τῶ πλησίον αὐτοῦ ἐργᾶται δωρεάν, καὶ τὸν μισθὸν αὐτοῖς οὐ μὴ ἀποδῶ».

10 Σοφ. Σειρ. 34,22.— «Ἐκχέων αἷμα, ὁ ἀποστερῶν μισθὸν μισθίου αὐτοῦ».

Σοφ. Σειρ. 7,20.— «Μὴ κακώσης οἰκέτην ἐργαζόμενον ἐν ἀληθείᾳ, μηδὲ μίσθιον δίδόντα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ».

15 Ρωμ. 4,4.— «Τῶ ἐργζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ ὀφειλήν».

Ἰακ. 5,4.— «Ἴδου ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν, ὃς ἀποστερημένος ἀφ' ὑμῶν, κράζει, καὶ ἀβοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα Κυρίου Σαβαὼθ εἰσελήλυθεν».

Τίτλος ιδ'.— Περὶ ματαιοπονούτων.

20 Ἰωβ 20,18.— «Εἰς κενὰ καὶ μάταια ἐκοπίασε πλοῦτον, ἐξ οὗ οὐ γεύσεται».

Ψαλμ. 38,7.— «Πλὴν μάτην ταρασσεται πᾶς ἄνθρωπος ζῶν».

25 Παροιμ. 22,8.— «Ὁ σπεύρων φαῦλα, θερίσει κακὰ· ματαιότητα ἔργων αὐτοῦ συντελέσει».

Παροιμ. 12,11.— «Οἱ διώκοντες μάταια, ἐνδεεῖς φρενῶν».

Ἦσ. 44,9.— «Πάντες μάταιοι ποιοῦντες καταθύμια αὐτῶν, ἃ οὐκ ὠφελήσει αὐτούς».

30 Ἦσ. 49,4.— «Ἐγὼ εἶπα· Κενῶς ἐκοπίασα εἰς μάταιον, καὶ εἰς οὐδὲν ἔδωκα τὴν ἰσχύν μου».

Ἦσ. 59,4.— «Πεποιθασιν ἐπὶ ματαιοῖς καὶ λαλοῦσι κενά· ὅτι κούουσι πόνον καὶ τίκτουσι μάταια καὶ ἰστὸν ἀράχνης ὑφαίνουσι».

Δευτ. 29, 14.— «Νὰ μὴ παρακρατήσεις τὸν μισθὸ τοῦ φτωχοῦ καὶ ἐνδεοῦς Ἰσραηλίτη ἢ προσηλύτου· νὰ τοῦ δίνεις τὴν ἴδια μέρα τὸν μισθὸ του. Νὰ μὴ δῦει ὁ ἥλιος πρὶν τὸν πληρώσεις, διότι εἶναι φτωχὸς καὶ στὸν μισθὸ αὐτὸν στηρίζει τις ἐλπίδες του, γιὰ νὰ μὴ διαμαρτυρηθεῖ ἐναντίον σου στὸν Κύριο καὶ θὰ ἔχεις κρῖμα».

Ἰερ. 22, 13.— «Ὅποιος κτίζει τὸ σπίτι του μὲ ἀδικία καὶ τὰ ὑπαρῶα του χωρὶς ὀρθὴ κρίση, ἔξαναγκάζει τὸν πλησίον του νὰ ἐργάζεται δωρεάν καὶ δὲν τοῦ δίνει τὸν μισθὸ του».

Σοφ. Σειρ. 34, 22.— «Χύνει αἷμα ἀνθρώπου ἐκεῖνος πού στερεῖ τὸν μισθὸ ἀπὸ τὸν ἐργάτη του».

Σοφ. Σειρ. 7,20.— «Νὰ μὴ κατοποιήσεις δοῦλο πού ἐργάζεται ἐντιμα, οὔτε ἐργάτη πού σοῦ δίνει τὴν ψυχὴ του».

Ρωμ. 4, 4.— «Σ' ἐκεῖνον πού ἐργάζεται ὁ μισθὸς δὲν λογαριάζεται ὡς χάρη, ἀλλ' εἶναι ὀφειλή».

Ἰακ. 5, 4.— «Νὰ, ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν πού θέρισαν τὰ χωράφια σας καὶ τὸν παρακρατήσατε, φωνάζει, καὶ οἱ φωνῆς τῶν θεριστῶν ἔφτασαν στὰ αὐτιά τοῦ Κυρίου Σαβαώθ».

Τίτλος 14.— Γιὰ ἐκείνους πού ματαιοπονοῦν.

Ἰὼβ 20, 18.— «Ἐδίκαια καὶ μάταια κοπίασε γιὰ πλοῦτο, τὸν ὁποῖο δὲν θὰ γευθεῖ».

Ψαλμ. 38, 7.— «Ἐδίκαια ταράζεται κάθε ἄνθρωπος πού ζεῖ».

Παροιμ. 22, 8.— «Αὐτὸς πού σπέρνει φαυλότητες, θὰ θερίσει κακὰ καὶ τὰ ἔργα του θὰ ἀποβοῦν στὸ τέλος μάταια».

Παροιμ. 12, 11.— «Ὅσοι ἐπιδιώκουν πράγματα μάταια εἶναι ἀνόητοι».

Ἦσ. 44,9.— «Εἶναι ἀνόητοι ὅσοι κάνουν τις ἐπιθυμίες τους, πού δὲν θὰ τοὺς ὠφελήσουν».

Ἦσ. 49, 4.— «Ἐγὼ εἶπα· Ἐδίκαια κοπίασα καὶ δὲν ἔδωσα σὲ τίποτε τὴ δύναμή μου».

Ἦσ. 59, 4.— «Στηρίζονται σὲ μάταια πράγματα καὶ μιλοῦν στὸν ἄερα· ἔτσι κυοφοροῦν πόνο καὶ γεννοῦν μάταια, καὶ ὑφαίνουν ἰστὸν ἀράχνης».

Σοφ. Σειρ. 22,7.— «Συγκολλῶν δσπρακον, ὁ διδάσκων μωρόν».

Σοφ. Σειρ. 17,20.— «Εἷς οἰκοδομῶν καὶ εἷς καθαιρῶν, τί ὠφελεῖ πλέον, ἢ κόπους; Εἷς εὐχόμενος καὶ εἷς καταρῶμενος, ὅτινος φωνῆς εἰσακούσεται ὁ Δεσπότης;».

Μ. Βασιλείου.— Κοσκίνω φέροντες ὕδωρ καὶ εἷς τετρημένον πίθον ἀντλοῦντες.

Σοφ. Σειρ. 22, 7.- «Ὅποιος διδάσκει ἄνθρωπο μωρόν, εἶναι σὰ νὰ προσπαθεῖ νὰ κολλήσῃ κομμάτια πήλινου δοχείου».

Σοφ. Σειρ. 34.- «Ὅταν ὁ ἕνας χτίζει καὶ ὁ ἄλλος γκρεμίζει σέ τί ὠφελεῖ, παρὰ μόνο ὅτι παρέχει κόπους; Ἐπίσης, ὅταν ὁ ἕνας προσεύχεται καὶ ὁ ἄλλος καταριέται, τίνος τῆ φωνῆ νὰ ἀκούσῃ ὁ Κύριος;»

Μ. Βασιλείου.- Μεταφέρουν νερὸ μὲ κόσκινο καὶ θγάζουν νερὸ ἀπὸ τὸ πηγᾶδι μὲ τρύπιο πιθᾶρι.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

Οί ἀριθμοὶ παραπέμπουν κατὰ σειράν γιὰ τὰ χωρία τῆς Γραφῆς στὸ κεφάλαιο, τὸν στίχο καὶ τὴ σελίδα πού εὐρίσκονται, ἐκὼ γιὰ τὰ ὀνόματα καὶ πράγματα ἀπλῶς στὴ σελίδα πού εὐρίσκονται

1. Εὐρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς

	Γένεσις			Ἰησοῦ Ναυῆ	
2	24	340	6	25	520
3	19	146	7	1-6	152
25	23	394			
39	11	520		Βασιλειῶν Α'	
	Ἔξοδος		16	7	172
9	16	394	17	7	230
14	15	78	21	19	188
	21	518	28	4	164
16	3έ.	518	31	1έ.	164
	13	518			
20	13	486		Βασιλειῶν Β'	
	14	486	12	13	494
23	15	110			
33	19	394		Βασιλειῶν Γ'	
	Λευϊτικόν		12'	13	520
			17	1	518
21	17	216		9έ.	520
26	11	28	18	38	518
	Ἀριθμοὶ				
				Βασιλειῶν Δ'	
11	31	518	2	11	518
15	32	240	20	1έ.	508
	Δευτερονόμιον				
				Παραλειπομένων Β'	
22	13	240	33	10	56

		Ψαλμοί	19	17	102. 110. 114. 180.
4	5	500	22	1	98
6	7	480	23	29α	542
9	17	480	27	1	130
18	7	170		13	574
30	2	48	30	16	134
35	7	396. 398			
38	7	178			Ἐκκλησιαστικῆς
	12	176	10	4	308
48	11	170			Σοφία Σεραχ
	13	540			
50	1	494	2	4	196
	2	494	4	26	400
	4	494			
61	12-13	194			Ἰωσήφ
72	27	270	10	12	98
87	2	82			
88	21	480			Ἄμώς
103	9	364	6	4	166
106	23	362	8	5	448
	24	362		10	548
110	4	202			
111	9	96. 100. 106. 180			Ἡσαΐας
	10	514	1	18	488
118	158	412	5	11	546
123	7	84	26	10	536
141	8	342	38	1ἔ.	508
145	2	46. 48. 524	43	25	498
				26	498. 510
			45	22	524
1	21	352	49	15	350
3	6	342	52	5	438
	15	342	53	8	438
30	25	352	58	7	148
				9	80
		Παροιμίαι Σολομώντος			
2	28	130			Ἰερεμίας
3	12	326	3	7	524
13	8	550	5	22	360
15	13	432	8	4	470

17	5		48	24	35		340
		Βαρούχ		25	35		116
					40	168. 170. 172. 180	
3	38		438		42		174
		Ίεζεκιήλ			43		174
				26	30		316
18	32		516		35		504
25	3		208		49		524
33	1122		470				
		Δανιήλ				Μάρκος	
				1	30		518
6	47		520	9	35		224
		Σωσάννα		16	7		524
						Λουκάς	
45-64			520				
		Βήλ και Δράκων		2	29		342
				6	30		86
					36		108
22			520		8		82
		Ματθαίος		11	52		228
				12	16-18		148
5	28		248. 548		20		184
	45		112		22		348
6	19		170		33		180
	20		170		33		570
7	2		194	14	7		526
	8		86	15	1		64. 80
8	8		518	18	61		506
	9		518	22	42		492. 496
	9		496			Ίωάννης	
10	12-15		168				
11	12		184. 574	23	3ε.		520
	28	74. 350. 524. 528		2	3		228
15	22		70	10	34-44		522
	24-28		76	11	47		524
	28		80	12	16-17		526
16	9		504			Πράξεις	
	16		504				
	18		526	21	1		234
19	21		140	1	41-45		154
24	29		340	2			

3	1-8	528			Ἐφεσίους	
5	16	528	5	30		54
8	33	438		32		438
19	12	528			Φίλιππησίους	
	Ρωμαίους		3	20		570
2	11	390			Θεσσαλονικεῖς Α'	
4	3	520	4	12		344
6	19	530			Θεσσαλονικεῖς Β'	
11	33	398	3	13		148
12	17	280	4	12		336
	21	280			Τιμόθεον Α'	
	Κορινθίους Α'		3	6		222
			4	12		222
6	10	440.542.550	6	8		388
10	31	84			Τιμόθεον Β'	
15	56	530	2	5		556
	Κορινθίους Β'				Ἑβραίους	
10	4	478	3	16		306
	Γαλάτας		10	27		138
6	8	194	12	6		202
	9	148	14	33		230

2. Εύρετήριο χωρίων τῆς Γραφῆς

A

Ἄαράων 400
 Ἄβησσάλωμ 418
 Ἄβιμέλεχ 356. 562
 Ἄβραάμ 58. 110. 188. 256. 356. 518.
 Ἄβραμ 356.
 ἄγαθότης 112. 148. 212. 230. 510.
 ἀγαλλίαισις 216. 472.
 ἀγανόατησις 186.
 ἀγάπη 84. 116. 130. 132. 134. 154. 158.
 234. 250. 383. 436. 438. 558.
 ἄγιασμα 52. 380.
 ἄγιότης 430.
 ἄγνεία 432.
 ἄγνωια 252. 476. 534.
 ἀγρυπνία 46. 84. 146. 188. 326. 468.
 516.
 Ἄγχοῦς 356
 Ἄδάμ 32. 54. 270. 416.
 Ἄδερ 536.
 ἄδης 328. 330. 332.
 ἀδικία 122. 124. 128. 152. 160. 214. 218.
 238. 260. 262. 264. 382. 394. 404.
 414. 422. 428. 456. 458. 462. 468.
 560.
 ἄδολεσχία 320. 436.
 ἄδοξία 198. 390.
 Ἄδωνιβεζέκ 190.
 ἀηδία 542.
 ἄθανασία 576.
 Ἄθανάσιος ὁ μέγας 234. 434. 512. 574.
 ἄθυμια 186. 200. 336.
 Αἰγύπτου,- οἱ 78. 356. 448.
 Αἴγυπτος 256. 356.
 αἰδῶς 82
 αἶμα 312. 314.

Αἰνέας 378.
 αἰσχρότης 258.
 αἰσχύνη 44. 48. 138. 158. 260. 282. 326.
 472. 484. 532.
 ἀκαθαρσία 390.
 ἀκαρπία 136
 ἀκαταστασία 228. 558.
 ἀκολασία 1176. 414. 550.
 ἀλαξονεία 248.
 Ἄλέξανδρος ὁ Μέγας 234.
 ἀλήθεια 30. 136. 184. 260. 314. 424. 426.
 462. 488. 504. 568.
 ἀμαθία 524.
 Ἄμαλήκ 36.
 ἀμάρτημα,- τα 70. 108. 204. 206. 228.
 232. 250. 252. 326. 428. 434. 466.
 468. 470. 474. 482. 484. 488. 494.
 496. 498. 500. 504. 512. 514. 516.
 520. 526. 530. 534. 570.
 ἄμαρτια 40. 46. 66. 70. 78. 90. 92. 114.
 124. 126. 138. 140. 156. 172. 182.
 192. 200. 210. 218. 222. 250. 252.
 260. 264. 266. 308. 354. 376. 434.
 438. 456. 458. 460. 462. 464. 468.
 472. 474. 482. 484. 486. 488. 494.
 498. 500. 502. 506. 508. 510. 514.
 522. 524. 530. 532. 534. 548. 558.
 572. 580.
 ἄμαρτωλός,- οἱ 124. 138. 192. 206. 266.
 296. 394. 424. 452. 458. 464. 466.
 470. 480. 484. 488. 500. 510. 514.
 516. 526. 558.
 ἀμέλεια 198. 244. 536. 540.
 ἀμερμνία 180.
 ἀμετρία 226.
 ἄμιλλα 558.
 ἀμοιβή 210.

Ἄμων 208.
 Ἄμως 166.
 ἀναΐδεια 82.
 ἀναισχυντία 520. 538.
 ἀναλγησία 448.
 ἀνάστασις 96. 138. 308. 336. 338. 344.
 346.
 ἀνδρεία 74. 308.
 ἀνελπισία 102.
 ἀνεμοφθορία 34.
 ἀνεξικακία 210.
 ἀνθρωπαρέσκεια 410.
 ἀνθρωποκτόνος 564.
 ἀνόμημα 124, 204. 258. 494.
 ἀνομία 92. 120. 164. 218. 242. 296. 380.
 448. 456. 494. 524. 530. 534. 558.
 ἀνταπόδομα 190.
 ἀνταπόδοσις 144. 194. 474.
 ἀντίδοσις 194. 364.
 ἀντιλογία 556.
 ἀντιμυσθία 412.
 ἀντιτελέαργωσις 282.
 ἀορασία 34. 58. 246.
 ἀπάθεια 48. 66.
 ἀπαιδεία 446.
 ἀπαιδευσία 412.
 ἀπανθρωπία 502.
 ἀπαρχή 50.
 ἀπάτη 66. 542.
 ἀπειθεια 166.
 ἀπειρία 244.
 ἀπέχθεια 428.
 ἀπιστία 60. 228. 250. 348. 446.
 ἀπληστία 448.
 ἀπλότης 96.
 ἀπόγνωσις 468. 490. 532.
 ἀπολογία 316. 440.
 ἀπόνοια 398. 478. 488. 490.
 ἀποταγή 570.
 ἀπώλεια 36. 86. 118. 126. 130. 140. 160.
 208. 242. 472. 522. 524.

ἀρά 548.
 Ἄρβάντας (ποταμὸς) 370.
 ἀργία 38. 554. 572.
 ἀρέσκεια 410.
 ἀρετή 82. 102. 104. 106. 116. 142. 176.
 188. 212. 230. 234. 278. 282. 350.
 390. 396. 428. 440. 452. 472. 474.
 480. 490. 514. 516. 538. 568. 572.
 ἄρπαγή 94. 122. 164. 172. 174.
 ἄρπαγμα 124. 238.
 ἄρτος ζωῆς 312.
 ἀρχιερεὺς 236.
 ἀρχιερωσύνη 236, 244.
 Ἄρχιλόχος 410.
 ἀσέβεια 174. 190. 294. 404. 434. 464.
 468. 512. 514. 528.
 ἀσέλγεια 538. 546.
 Ἄσούρ 56.
 ἀσφάλεια 26.
 ἀσημηοσύνη 50. 538.
 ἀσπασία 116. 176. 452. 542.
 ἀταξία 228.
 ἀτιμία 348. 396. 410. 418. 440. 484. 556.
 ἀτοπία 412.
 αὐτάρκεια 96. 132.
 Αὐτόλυκος 412.
 ἄφεις 470. 530.
 ἀφθαρσία 66. 184.
 Ἄφρικανὸς 56.
 Ἄγααδ 136. 188. 458.
 Ἄχαρ 154.
 ἀχαριστία 348.
 ἀχρηστία 388.

B

Βάαλ 166.
 Βαβυλὼν 56. 322.
 βάπτισμα 200. 232. 314.
 Βαρούχ 58.
 βασιλεία 66. 106. 138. 144. 462. 534.

550. 564.
 βασιλεία του Ἰησοῦ 128.
 βασιλεία (τῶν οὐρανῶν) 32. 100. 108.
 110. 134. 142. 158. 242. 258. 324.
 326. 440. 504. 526. 542. 550. 566.
 574.
 Βασιλείος ὁ Μέγας 38. 40. 46. 48. 84.
 98. 100. 102. 130. 194. 196. 202. 206.
 222. 242. 250. 254. 258. 260. 270.
 274. 302. 326. 330. 334. 338. 352.
 384. 396. 402. 410. 414. 418. 420.
 426. 428. 430. 436. 440. 444. 448.
 468. 530. 538. 554. 568. 582.
 βασκανία 428.
 βδέλνγμα 292. 294. 386. 456. 534.
 βδέλνγμία 84.
 Βενιαμίν 154.
 Βηθλεὲμ 248.
 βλάβη 182.
 βλασφημία 1434. 436.
 βοήθεια 46.
 βουλή Θεοῦ 240.

Γ

Γάιος 412.
 Γαλααδ 562.
 Γαλιλαία 524.
 γάμος 518. 520.
 γαστρίμαργος 150.
 γένηνα 138. 140. 500. 524. 534.
 Γεθ 356.
 Γελβουὲ 164.
 γέλως 408. 412. 420.
 Γερά 380.
 Γέραρα 356.
 Γεζί 120.
 γλωσσαλγία 454.
 γνώσις 204. 268. 396. 534. 574. 576.
 Γολιάθ 480.
 Γόμορρα 168. 256.

Γρηγόριος Θαυματουργὸς 102. 308.
 436.
 Γρηγόριος ὁ Θεολόγος 110. 162. 198.
 200. 202. 208. 224. 242. 244. 254.
 270. 290. 296. 300. 302. 326. 354.
 362. 406. 418. 420. 422. 426. 432.
 436. 448. 472. 572.
 Γρηγόριος Νύσσης 38. 104. 106. 194.
 228.

Δ

Δαβίδ 70. 82. 202. 212. 214. 230. 248.
 332. 342. 370. 372. 374. 412. 416.
 428. 458. 474. 476. 478. 484. 486.
 520.
 δαιμόνιον, -α 372. 398.
 δαίμων, -ες 72. 78. 84. 312. 348. 376.
 412. 496. 514. 524. 528. 538. 542.
 546.
 Δαμασκός 370.
 Δανιήλ 78. 230. 520.
 δέησις 326.
 δειλία 200.
 δεισιδαιμονία 310.
 Διάβολος 72. 74. 78. 84. 212. 222. 234.
 314. 352. 400. 452. 480. 490. 518.
 568.
 διαθήκη 26. 28.
 διαφθορά 120.
 διάστασις 556.
 διδασκαλία πνευματική 514. 576. 578.
 Δίδυμος (ὁ Τυφλὸς) 206. 234. 252. 384.
 432. 452. 514.
 δικαιοκρασία 194.
 δικαιοσύνη 30. 36. 52. 90. 98. 100. 106.
 118. 180. 214. 216. 218. 228. 252.
 260. 264. 268. 306. 308. 322. 340.
 382. 392. 396. 422. 424. 426. 456.
 462. 464. 500. 502. 520. 538. 568.

578. 580.
δικαίωμα 28. 432. 456. 556.
Διονύσιος Ἀλεξανδρείας 116.
δολιότης 556.
δόλος 454.
δόξα ἀγγέλου 326.
δόξα ἀνθρώπινη 46. 86. 202. 220. 390.
440.
δόξα (Θεοῦ, Χριστοῦ, Πνεύματος)
150. 84. 100. 110. 308. 322. 328. 336.
346. 350. 352. 380. 402. 462. 536.
578.
δοξολογία 254.
δουλεία 478. 516. 518. 534.
δύναμις ζωοποιὸς 66.
δύναμις Θεοῦ 512.
δυσπραγία 194.
δωρεὰ Θεοῦ 242.

E

ἐγκράτεια 176. 570. 572.
ἐγρατῆς 222.
ἐγκώμιον 260.
Ἐξεκίας 56. 58. 64. 370. 508.
εἰκὼν Θεοῦ 284.
εἰλικρίνεια 432.
Εἰρηναῖος 114. 438.
εἰρήνη 36. 130. 166. 228. 268. 324. 404.
436. 566. 568. 578.
ἐκδίκησις 254. 260. 262. 464.
Ἐκκλησία 50.
ἔλεγχος 264.
ἐλεημοσύνη 62. 86. 88. 90. 92. 94. 102.
108. 110. 112. 114. 116. 126. 128.
132. 148. 262. 424. 492. 550.
ἔλεος (ὁ) 28. 50. 94. 96. 104. 122. 166.
194. 210. 242. 270. 426. 464. 466.
468. 516.

ἐλευθερία 226. 344. 534.
Ἐλλην,-ες 154. 336.
ἐλπίς 42. 44. 46. 48. 84. 102. 110. 132.
176. 182. 194. 198. 210. 308. 326.
328. 336. 344. 346. 490. 494. 534.
Ἐλισαῖ 58. 120. 370.
ἐμπορία 258. 516. 518.
ἐνδεια 196.
ἐνέγγεια διαβολικὴ 182.
ἐντολή 26. 28. 30. 32. 36. 216. 236. 306.
430. 464. 486.
ἐνύπνια 40. 42.
ἐξιλασμός 464.
ἐξομολόγησις 52. 330. 456. 496. 532.
ἔπαινος 226.
ἔπαρσις 224. 416.
ἐπιβουλή 206. 518.
ἐπίγνωσις 470.
ἐπίγνωσις ἀληθείας 250.
ἐπιείκεια 226. 426.
ἐπιθυμία 130. 134. 144. 166. 188. 198.
246. 248. 392. 408. 480. 482. 514.
520. 548. 572.
ἐπιθυμία ὀφθαλμῶν 248.
ἐπιθυμία σαρκική 248.
ἐπιθυμία σαρκῶς 248.
ἐπικατάρατος 34. 304. 322.
ἐπίκλησις 232.
ἐπιμέλεια 44. 222. 540.
ἐπιμίξια 362.
ἐπιπορκία 140.
ἐπισκοπή 222. 244.
ἐπίσκοπος 216. 222. 232. 234. 236. 246.
ἐπιστήμη 578.
ἐπιτίμησις 226. 326. 348.
ἐρίθεια 558.
ἔρις 438. 558.
ἔρωσ ἀπαθῆς 574.
Εὐα 54.

Εὐάγγελος 32. 116. 234. 406. 432.
 εὐαρέστησις 570.
 εὐγένεια ψυχῆς 232. 234. 350. 476. 488.
 εὐγνωμοσύνη 164.
 εὐδαιμονία 40.
 εὐδοκία 214.
 εὐδοκμία 256.
 εὐεργεσία 104. 116. 212.
 εὐημερία 196. 200. 202. 478.
 εὐθημία 204. 206.
 εὐθυμία 110. 198.
 εὐθύνη 516.
 εὐκοσμία 316.
 εὐλάβεια 142. 316. 532.
 εὐλογία 28. 92. 96.
 εὐνοια 558.
 εὐνοῦχοι 258.
 Εὐξείνος (Πόντος) 274.
 εὐπάθεια 226.
 εὐπαιδεία 140.
 εὐποιΐα 88. 96. 98. 108. 114. 116. 140.
 εὐπορία 204.
 εὐπραγία 194. 200. 204. 412.
 εὐπρέπεια 30. 50.
 εὐσέβεια 52. 64. 92. 100. 104. 156. 340.
 342. 436. 478. 518. 568. 572.
 Εὐσέβιος 80. 86. 98. 452.
 εὐσπλαγχνία 110. 202. 524.
 εὐφροσύνη 206. 306. 310. 332. 352. 536.
 578.
 εὐχαριστία 64. 232. 316. 334. 342.
 εὐχή 56. 66. 68. 70. 78. 80. 86. 516.
 Ἐφραθά 562.
 ἔχθρα 556. 558.

Z

Ζαμβοὶ 154.
 ζῆλος 130. 282. 466.

ζημία 188.
 ζυγὸς 292. 294.
 ζωὴ 66. 100. 270. 312. 574.
 ζωὴ αἰώνιος 144. 192. 306. 312. 346.
 566.
 ζωὴ πνευματικὴ 572.

H

ἡδονὴ 38. 72. 172. 186. 194. 252. 278.
 280. 340. 454. 484. 506. 524. 534.
 538. 542. 546. 548. 572.
 ἡθος 310.
 Ἡλίας 518. 520.
 Ἡλιοῦ 356. 382. 458.
 ἡμέρα κρίσεως 130.
 ἡμερότης 80.
 Ἡσαίας 58. 370. 508.
 Ἡσαῦ 394.

Θ

θάλασσα 358. 360. 362. 364.
 θάνατος 54. 66. 140. 168. 270. 312. 318.
 328. 330. 356. 358. 450. 470. 516.
 534.
 θέλημα 32. 62. 66. 250. 254. 406.
 θεοσέβεια 116. 356. 452.
 Θεόφιλος 412.
 θερισμὸς 368.
 Θεσσαλονικεῖς 344.
 θλίψις 46. 48. 82. 92. 198. 204. 208. 256.
 268. 320. 322. 324. 326. 328. 536.
 572. 578.
 θυγατέρες 364.
 θυμηδία 352.
 θυματοῦριον 380.
 θυμὸς 120. 126. 208. 328. 402. 408. 430.

538. 560.
 Θυρεὸς πίστεως 568.
 Θυσία 28. 50. 58. 90. 94. 124. 126. 214.
 216. 250. 304. 314. 316. 466. 500.
 Θυσιαστήριον 50. 54. 212. 216. 380.
 442. 502.

I

Ἰάειρος 374.
 Ἰακώβ 52. 58. 154. 204. 232. 394. 424.
 568.
 Ἰάωδος 70.
 Ἰγνάτιος 232. 260.
 Ἰεζάβελ 356.
 ἱεράτευμα (βασιλειον) 26.
 ἱερεὺς,- εἰς 232. 236. 246.
 Ἰερεμίας 78.
 Ἰεροβάαλ 562.
 Ἰεροδοάμ 380.
 ἱερωσύνη 228.
 Ἰερουσαλήμ 238. 254. 352. 462.
 Ἰεσσαί 230. 474. 480.
 Ἰεφθαίη 562.
 ἱκεσία 380. 512.
 ἱλαρότης 96. 198.
 ἱλαστήριον 50.
 Ἰορδάνης 256. 370. 380.
 Ἰουδαῖος,- οἱ 70. 74. 236. 314. 450. 478.
 496. 522.
 Ἰούδας (προδότης) 86. 206. 208. 316.
 524. 526. 528.
 Ἰούδας (πατριάρχης) 456.
 Ἰουλιανὸς (ὁ Παραβάτης) 572.
 Ἰουλίτα 40. 84. 338. 352.
 Ἰουστίνος 244. 426. 532.
 Ἰσαάκ 58. 356. 394.
 ἰσοθεΐα 416.
 ἰσομοιρία 300.
 ἰσότης 260. 382. 390.

Ἰσραήλ 36. 50. 58. 74. 76. 154. 208. 218.
 370. 372. 418. 442. 462. 484. 518.
 560.
 Ἰσραηλίτης,- αἱ 136. 452.
 Ἰωάθαμ 562.
 Ἰώβ 78. 350. 392. 520.
 Ἰωνᾶς 64. 322. 472.
 Ἰωνᾶς (πατὴρ Πέτρον) 218.
 Ἰωάννης (Βαπτιστής) 94. 386.
 Ἰωάννης (ὁ Εὐαγγελιστής) 70.
 Ἰωάννης Χρυσόστομος 38. 46. 52. 66.
 108. 202. 214. 228. 244. 248. 308.
 314. 326. 330. 334. 344. 354. 384.
 398. 402. 406. 428. 438. 440. 454.
 470. 532. 550.
 Ἰωνάθαν 330.
 Ἰώσηπος 38. 188. 202. 234. 262. 382.
 448.
 Ἰωσήφ 152. 154. 448. 476. 520.

K

Καὶν 304. 544.
 καιρὸς 404.
 Καῖσαρ 382.
 Καισάρεια 62. 218.
 κάλλος γυναικὸς 416.
 κάλλος προσώπου 416.
 κάλλος σώματος 416,
 κάλλος ψυχῆς 476.
 καλλωπισμὸς 386. 388. 420.
 κακία 74. 176. 230. 278. 396. 408. 458.
 460. 472. 482. 490. 508. 512. 514.
 530. 538. 554. 558. 560. 572.
 κακοπάθεια 342. 472.
 κακοπραγία 116. 208. 452.
 κακουργία 38. 554.
 Καπερναοὺμ 372.
 καρτερία 74.
 Κασσιανὸς 328.

κατάγκωσις 226. 470. 514.
καταδυναστεία 160.
καταλλαλιὰ 402.
καταλλαγή 210.
κατάνυξις 316.
κατάρρα 164. 172. 184. 544.
καταφρόνησις 532. 570.
κατήφεια 164. 352.
καύχησις 430. 416.
Κέδεμ 208.
κεκοιμημένοι 344.
κενοδοξία 388.
κέρδος 188. 234.
κηδεμονία 472.
κιθαρωδία 32.
κίνδυνος 46. 224. 228. 244. 446. 548.
κλαυθμός 460.
κλέπτῃς 414.
Κλήμησ' Ἀλεξανδρεὺς 114. 188. 202.
252. 292. 390. 412. 432. 438. 512.
534. 574.
κληρονομία 220.
κλαπῆ 434.
κολακεία 68. 182. 220. 278. 410. 412.
κόλακες 406.
κόλασις 172. 316. 440.
κόλασις αἰώνιος 440.
κομπάζοντες 418.
Κορηήλιος 62.
κραιπάλη 538. 542. 544. 550.
κρίμα 262. 270. 396. 398. 464.
κρίσις 96. 104. 106. 242. 308. 424. 426.
κρήνος,-η 414. 416.
Κύριλλος Ἀλεξανδρείας 80. 110. 186.
212. 262. 382. 390. 412. 428. 534.
574.

Λ

Λάζαρος 48. 112. 326. 336. 520. 522.
λαιμαργία 150.

Λαυῖται 380.
ληστής 78.
Λίβανος 392.
λιμὸς 442. 444. 446. 450. 466.
λοιδορία 348. 438. 440. 558.
Λύδδα 378.
λύπη 96. 150. 186. 196. 262. 310. 318.
320. 322. 324. 326. 328. 334. 466.
Λὼτ 188. 256.

Μ

Μακαβδαῖοι 162.
μακαριότης 348.
μακαρισμός 222.
Μακεδονία 324.
μακροθυμία 148. 470.
μαμωνᾶς 152. 566.
Μανασσῆς 56. 458.
μανία 74. 160. 336. 546.
Μανιχαῖοι 206.
μάννα (τὸ) 312. 518.
μαντεία 40.
Μάξιμος (ὁ Ὁμολογητῆς) 188.
Μαριὰμ 254. 524.
Μαριὰμ (ἀδελφὴ Μωυσέως) 400. 402.
μαρτυρία 222.
ματαιότης 190. 456. 580.
μάχαιρα τοῦ Πνεύματος 568.
μεγαλοδωρεὰ 102. 112.
μεγαλορρημοσύνη 416.
μέθη 238. 320. 328. 470. 538. 540. 542.
544. 546. 548. 550.
μεμφιμοιρία 408.
μέριμνα 42. 146. 152. 174. 186. 188. 366.
μεταμέλεια 514. 530. 560.
μετάνοια 70. 308. 310. 456. 458. 464.
466. 468. 472. 474. 488. 490. 492.
498. 508. 512. 514. 520. 522. 524.
526. 528. 534. 570.

μέτρα 292. 294.
 μακρολογία 64.
 μσαδελφία 562.
 μσανθρωπία 148.
 μίσεργος 552.
 μσαπονηρία 262. 454.
 μίσος 328. 440. 556.
 μοιχεία 434. 484. 526. 548.
 μοναχός 564.
 μονομαχία 478.
 μοχθηρία 152.
 μυστογωγία 302.
 μυστήριον 302. 308. 312. 314. 454.
 Μωυσής 50. 56. 78. 240. 314. 394. 400.
 402. 452. 518.

N

Ναβουθὲ 136. 188. 458.
 Ναβουχοδονόσωρ 322.
 Νάθαν 458. 486. 520.
 Νεεμών 120. 370.
 Νεῖλος 48. 82. 84. 86. 116. 188. 202. 206.
 234. 244. 258. 326. 354. 398. 412.
 428. 440. 452. 514. 534. 550. 574.
 νέκρωσις 572. 574.
 νεόφυτοι 222.
 ησιεία 60. 84. 460. 468. 500. 544. 548.
 550.
 νῆπις 70.
 Νινευίται 472.
 νόμος 30. 32. 34. 36. 242. 304. 306. 524.
 νουθέτημα 226.

O

ὀδύνη 262. 312.
 Ὁζᾶ 378.
 Ὁζίας 380.
 οἰκονομία 70. 74. 132.

οἰκτιρμοὶ 494.
 οἶνος πνευματικὸς 310.
 οἰωνισμὸς 40.
 ὀκηρία 552.
 ὀκηρὸς 552.
 ὀλοκαύτωμα 28. 58.
 ὀλοκαύτως 214.
 ὀμόνοια 154.
 ὀνειδισμὸς 222. 320.
 ὀνειδος 390. 420. 484.
 ὀνειροκριτής 48.
 Ὁνήσιμος 520.
 ὀργή 164. 118. 124. 126. 154. 164. 186.
 234. 262. 346. 452. 464. 506. 508.
 536. 538. 560.
 ὀργὴ Θεοῦ 472.
 Ὁρνᾶ 212. 214.
 ὀργυομήτρα 518.
 ὀσιότης 192.
 Οὐρίας 484.
 ὀφειλή 580.

Π

πάθος 48. 66. 72. 74. 542. 546. 570. 572.
 παιδεία 306. 322. 404. 576.
 Παῖδες τρεῖς 78. 230.
 παιδοτροφία 500.
 Παράδεισος 34. 78. 256. 416. 508.
 παραίνεσις 538.
 παρώλησις 226.
 Παράκλητος 468.
 παρακοή 38. 170.
 παραμυθία 152. 310. 326. 444.
 παρανομία 70. 392. 482.
 παραπληξία 34.
 παράπτωμα-τα 522.
 παράσιτα 406.
 παρθενία 518. 548.
 Παρμενίων 236.

Παρμενίων 236.
 παρρησία 70. 210. 266. 352. 430. 486.
 494. 532.
 Πάσχα 224. 226. 548.
 Παύλος 54. 230. 378. 398. 490. 518. 520.
 πειρασμός 46. 60. 62. 66. 130. 260. 326.
 564.
 πένθος 332. 334. 536. 548.
 πενία 172. 178. 194. 198. 282. 486. 516.
 518. 520.
 Πεντηκοστή 548.
 πεποίθησις 82. 328.
 περιτομή 32.
 περπερία 388.
 Πετρεφρής 156.
 Πέτρος 52. 70. 96. 218. 242. 376. 464.
 498. 502. 504. 506. 518. 526. 528.
 πικρία 166. 194. 262. 324.
 πίστις 38. 46. 48. 60. 64. 66. 72. 76. 80.
 90. 102. 114. 130. 132. 148. 156. 180.
 228. 230. 242. 250. 258. 310. 372.
 376. 436. 438. 478. 480. 494. 496.
 498. 506. 518. 520. 526. 534. 568.
 πλαστογραφία 140.
 πλεονασμός 172.
 πλεονεξία 122. 132. 140. 150. 152. 154.
 160. 174. 220. 238. 242. 260. 388.
 πλημμέλεια 258.
 πλημμέλημα 48. 496. 506. 508. 520. 570.
 πλησμονή 124.
 πλούσιος 128. 130. 134. 146. 148. 170.
 172. 182. 268. 518.
 πλούτος 86. 100. 120. 126. 130. 138. 140.
 146. 150. 152. 156. 158. 162. 168.
 170. 174. 176. 180. 188. 194. 196.
 350. 390. 394. 418. 516. 518. 552.
 πόθος 406
 πόλις ἄνω 110.
 πολιτεία οὐρανῶν 570.
 πολυγαμία 286.

Πολύκαρπος Σμύρνης 234.
 πολυλογία 60.
 πολυσαρκία 232. 476.
 πονηρία 94. 156. 334. 338. 396. 430.
 434. 440. 460. 470. 534. 568.
 πονηρόν 36.
 πορνεία 328. 434.
 πόρνη 170.
 Πούπλιος 378.
 πραότητα 92. 114. 234.
 προαίρεσις 66. 102. 104. 110. 114. 152.
 194. 252. 400. 528. 532.
 προθυμία 232.
 προκοπή 570.
 πρόνοια 38. 178. 188. 282. 360. 500.
 Προποντις 274.
 προσδοκία 494.
 προσευχή 46. 52. 58. 60. 62. 68. 84. 234.
 326. 328. 370.
 πρόσταγμα 26. 30.
 προσωποληψία 128. 390. 426.
 προφητεία 526.
 πρωτοκαθέδρα 240.
 πρωτοκλισία 240.
 πτωχεία 196. 390.
 Πύθων 378.

P

Ραάβ 252. 520.
 ραθυμία 316.
 Ρεβέκκα 356. 394.
 Ρώμη 286.

Σ

Σαμάρεια 442.
 Σαμουήλ 28. 230. 474. 560.
 Σαμφών 56.
 Σαούλ 36. 428. 478. 560.
 Σάρα 356.

Σατανᾶς 84. 86. 400.
 Σεμει 380.
 σεμνότης 222. 364. 480.
 Σηλώμ 458.
 Σιδών 70.
 Σιλοάμ 374.
 Σιμπλίκοσ 258.
 Σίμων ὁ μάγος 242.
 Σίμων (Πέτροσ) 218.
 σιτοδεία 444.
 Σιάν 44. 386.
 σιωπή 540.
 σκότος 534.
 σκότος ἑξώτερον 554.
 Σμυρναῖοι 232.
 Σόδομα 124. 168. 204. 256.
 Σοδομίται 472.
 Σολομών 130. 410.
 σοφία Θεοῦ 38. 86. 396. 436.
 Σταγείριος 398.
 σταθμά 292. 294.
 σταυρός 78.
 στεναγμός 172.
 στρατεία 516.
 συγχώρησις 198. 488. 530.
 συγγνώμη 78. 170. 174. 252. 316. 340.
 440. 502. 504.
 συκοφαντία 140.
 Συμεών 342.
 συμμετρία 406. 574.
 συμπάθεια 70. 188. 226.
 συμφορὰ 38. 72. 74. 152. 198. 202. 210.
 212. 352. 354. 446. 448. 450.
 Συνέσιος 300.
 σύνεσις 406. 576.
 Συρία 536.
 Σωσάννα 520.
 σωτηρία 38. 46. 66. 70. 80. 86. 118. 158.
 210. 284. 302. 320. 326. 406. 452.

458. 462. 466. 470. 472. 474. 484.
 490. 496. 508. 514. 516. 518. 532.
 564. 572.
 σωφροσύνη 308. 480. 520. 548.
 σώφρων 222.

T

ταλαιπωρία 130
 ταπεινοφροσύνη 222.
 ταπεινώσις 58. 196. 224. 324. 416. 550.
 ταραχή 328.
 Τάρταρος 534.
 τιμή 382. 420.
 τιμωρία 106. 160. 210. 428. 550.
 Τραλλιανοί 260.
 τρυγητός 368.
 τρυφή 278. 324.
 Τύρος 70.
 Τὼδ 562.

Y

ὕδρις 34. 348. 556.
 υἱοθεσία 88. 232. 346. 516.
 ὑπακοή 30.
 ὑπερηφανία 34. 124. 204. 456. 478.
 ὑπερήφανος 456.
 ὑπόκρισις 242.
 ὑποκριτής 240. 242.
 ὑπομονή 46. 74. 132. 198. 308. 330. 352.
 520. 572.
 ὑψηλοκάρδιοι 456.

Φ

Φαραώ 56. 356. 394.
 Φαρισαῖοι 94. 240. 242.
 Φαρφάδ (ποταμός) 370.
 φαυλότης 390.
 φειδωλία 188.
 φθόνος 102. 106. 184. 306. 436.

φθορά 66. 192. 202. 548.
 φιλόγαθος 222.
 φιλαδελφία 154. 158.
 φιλανθρωπία 100. 104. 132. 152. 166.
 472. 490. 492. 494. 498. 502. 506.
 510.
 φιλαργυρία 130. 148. 156. 160. 176.
 328. 44.
 φίληδονία 388.
 Φιλήμων 520.
 φιλία 412. 562.
 Φίλιππος 218.
 φιλονεικία 220.
 φιλοξενία 282.
 φιλόξενος 222.
 φιλοπλουτία 160.
 φιλοπτωχεία 396.
 φιλοσοφία 226. 230. 520. 524.
 φιλοστοργία 486. 488.
 φιλοτιμία 102.
 φιλοχρηματία 160. 188.
 φιλοχρήματα 174.
 Φίλων 116. 188. 252. 292. 302. 364. 382.
 384. 406. 412. 420. 454. 576. 578.
 φόδος 46. 50. 72. 198. 324. 356. 382.
 394.
 φόδος θεῖος 534.
 φόνος 26. 34. 434. 484. 526.

φρόνησις 226. 234. 254. 282. 538. 540.
 φροντίς 146. 150. 186.

X

χαλεπότης 226.
 Χαναάν 120.
 Χαναανία 78. 80. 374.
 Χαναανῖα 74.
 χαρά 524. 526.
 χάρισμα 88. 296. 306. 516.
 χῆραι 240. 262. 520.
 χῆρμα,- τα 126. 140. 142. 160. 172. 176.
 182. 184. 214. 242.
 χρηστότης 42. 132. 148. 226. 338. 458.
 Χριστιανός,-οὶ 154. 278. 452. 544.

Ψ

ψευδομαρτυρία 434.
 ψευδοπροφήτης 260.
 ψεύδος 158.
 ψυχή 28.

Ω

ὠριγένης 102.
 ὠφέλεια 38. 306. 310.

ΕΚΔΟΘΕΝΤΑ ΕΡΓΑ ΠΑΤΕΡΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Α' ΑΠΑΝΤΑ Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

- Τόμος 1ος Ἐπιστολές. Πρὸς Γρηγόριον, Καισάριον, Ἀμφιλόχιον κλπ.
 » 2ος Ἐπιστολές. Πρὸς Εὐστάθιον καὶ διάφορα ἄλλα πρόσωπα.
 » 3ος Ἐπιστολές: Πρὸς Γρηγόριον, Καισάριον, Ἀμφιλόχιον κλπ.
 » 4ος Ὀμιλίαι εἰς τὴν Ἑξαήμερον (Α'-Θ').
 » 5ος Ὀμιλίαι εἰς Ψαλμούς: Α', Ζ', ΙΔ', ΚΗ', ΚΘ', ΛΒ', ΛΓ', ΜΔ', ΜΕ'.
 » 6ος Ὀμιλίαι ἠθικαὶ καὶ πρακτικαί.
 » 7ος Ὀμιλίαι δογματικαί, περιστατικαί, ἐγκωμιαστικαί, παιδικαί.
 » 8ος Ἀσκητικά Α' ("Ὁροι κατὰ πλάτος Α' καὶ Β').
 » 9ος Ἀσκητικά Β' ("Ὁροι κατ' ἐπιτομήν - Ἀσκητικά διατάξεις).
 » 10ος 1. Ἀνατρεπτικὸς ἀπολογ. Εὐνομίου.- 2. Περί ἁγ. Πνεύματος.

Β' ΑΠΑΝΤΑ Μ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

- Τόμος 1ος Ἀπολογητικά (1. Κατὰ εἰδώλων.- 2. Περί ἐνανθρωπήσεως).
 » 2ος Δογματικά Α' (Λόγοι κατὰ Ἀρειανῶν Α' - Β').
 » 3ος Δογματικά Β' (Λόγοι κατὰ Ἀρειανῶν Γ' - Δ').
 » 4ος Δογματικά Γ'.
 » 5ος Ἑρμηνευτικά Α'.
 » 6ος Ἑρμηνευτικά Β' (Ἑξηγήσεις εἰς τοὺς Ψαλμούς).
 » 7ος Ἑρμηνευτικά Γ' (Ἑξηγήσεις εἰς τοὺς Ψαλμούς).
 » 8ος Ἱστοριοδογματικά Α'.
 » 9ος Ἱστοριοδογματικά Β'.
 » 10ος Ἱστοριοδογματικά Γ'.
 » 11ος Ἀσκητικά (Βίος Μ. Ἀντωνίου, Βίος ἁγίας Συγκλητικῆς).
 » 12ος Διάφορα ἀμφιβαλλόμενα ἔργα.

Γ' ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

- Τόμος 1ος Προσωπικαὶ σχέσεις καὶ Ἐκκλησιαστικὴ Διακονία Α'.
 » 2ος Προσωπικαὶ σχέσεις καὶ Ἐκκλησιαστικὴ Διακονία Β'.
 » 3ος Ἀπολογητικά ἔργα.
 » 4ος Δογματικά ἔργα.
 » 5ος Ὀμιλίαι.
 » 6ος Ἐγκωμιαστικοὶ καὶ Ἐπιτάφιοι Λόγοι.
 » 7ος Ἐπιστολές.
 » 8ος Ὁ Χριστὸς πάσχων καὶ Ἑπὶ Δογματικά.
 » 9ος Ἑπὶ Ἠθικά.
 » 10ος Ἑπὶ Ἱστορικά.
 » 11ος Ἑπὶ εἰς Ἐτέρους - Ἐπιγράμματα.

Δ' ΑΠΑΝΤΑ ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ

- Τόμος 1ος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Βιβλία Α' - Γ').
 » 2ος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Βιβλία Δ' - ΣΤ').
 » 3ος Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Βιβλία Ζ' - Ι').
 » 4ος Τριακονταετηρικός στὸν Μ. Κων/ντίνο, - Στὸν Βίο Μ. Κων-
 σταντίνου. Λόγος Μ. Κων/ντίνου στὸν Σύλλογο τῶν ἀγίων.

Ε' ΑΠΑΝΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ

- Τόμος 1ος **Δογματικὰ Α'** (*Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως).
 » 2ος Φιλοσοφικά Κεφάλαια καὶ Ἀποσπάσματα - Περὶ αἰρέσεων.-
 Εἰσαγωγή δογμάτων στοιχειώδης.
 » 3ος Περὶ εἰκόνων.- Λόγος ἀποδεικτικὸς περὶ εἰκόνων.
 » 4ος Λίθελος ὀρθοῦ φρονήματος.- Περὶ ἀγίας Τριάδος (Λόγοι Α'-Β').-
 Περὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων.- Περὶ τοῦ Τρισαγίου
 Ὑμνου.- Περὶ πίστεως κατὰ τῆς αἰρέσεως τῶν Νεστορια-
 νῶν.- Πρὸς τὸν Ἰακωβίτην ἐπίσκοπον Δαριαάς.
 » 5ος Περὶ τῶν ἐν Χριστῷ δύο θελημάτων.- Περὶ συνθέτου φύσε-
 ως.- Κατὰ Μανιχαίων.- Διάλεξις Ἰωάννου Ὁρθοδόξου
 πρὸς Μανιχαῖον.- Διάλεξις Σαρακηνοῦ καὶ Χριστιανοῦ.-
 Περὶ Δρακόντων.- Πάθος Ἀρτεμίου.
 » 6ος Ἱερὰ Παράλληλα (Στοιχεῖα Α' - Δ').
 » 7ος Ἱερὰ Παράλληλα (Στοιχεῖα Ε' - Μ').
 » 8ος α) Ἱερὰ Παράλληλα (Στοιχεῖα Ν' - Ω').- β) Περὶ νηστειῶν.-
 Περὶ τῶν ὀκτῶ τῆς πονηρίας πνευμάτων.- Περὶ ἀρετῶν
 καὶ κακιῶν.- Περὶ ἐξομολογήσεως.- Περὶ ἀζύμων.
 » 9ος Α'. Λόγοι: 1. Εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου 2. Εἰς τὴν
 ξηρανθεῖσαν συκὴν καὶ εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ ἀμ-πελώως.
 3. Εἰς τὴν ἀγίαν Παρασκευὴν καὶ τὸν σταυρὸν. 4. Εἰς τὸ ἅγ.
 Σάββατον. 5. Εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς Θεο-τόκου. 6. Εἰς τὸ
 γενέσιον τῆς Θεοτόκου, Λόγος Α'. 7. Εἰς τὸ γενέσιον τῆς
 Θεοτόκου, Λόγος Β'. 8. Ἐγκώμιον 1ον εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς
 Θεοτόκου. 9. Ἐγκώμιον 2ον εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου.
 10. Λόγος 3ος εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου.
 Β'. Ἀγιολογικά: 1. Ἐγκώμιον εἰς Ἰω. Χρυσόστομον. 2) Ἐγ-
 κώμιον εἰς τὴν μάρτυρα Βαρβάραν. Γ'. Προσευχῆς (Α' - Δ').
 » 10ος Ἱστορία Ψυχωφελῆς ἐκ τῆς ἐνδοτέρας τῶν Αἰθιοπῶν χώρας,
 τῆς Ἰνδιῶν λεγομένης. Βίος Βαρλαάμ καὶ Ἰωάσαφ.
 » 11ος Εἰς τὰς Ἐπιστολάς Παύλου (Πρὸς Ῥωμαίους - Πρὸς Κοριν-
 θίους Α' - Πρὸς Κορινθίους Β').
 » 12ος Εἰς Ἐπιστολάς Παύλου (Γαλάτας - Φιλήμονα) Ὑπὸ ἔκδοσιν.

ΣΤ' ΑΠΑΝΤΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

- Τόμος 1ος Διάλογος Παλλαδίου.- Περὶ ἀσαφείας τῶν προφητειῶν.-
 Σύνοψις Παλαιᾶς Διαθήκης.
 » 2ος Ὅμιλεις εἰς τὴν Γένεσιν (Α' - ΚΓ').
 » 3ος Ὅμιλεις εἰς τὴν Γένεσιν (ΚΔ' - ΜΑ').

- Τόμος 4ος Ὅμιλίες εἰς τὴν Γένεσιν (ΜΒ' - ΞΔ').
- » 5ος α) Ὅμιλίες εἰς τὴν Γένεσιν (Γ' - ΙΒ'). β) Εἰς Ψαλμοὺς (ΜΑ' - ΜΓ').
- » 6ος Ὅμιλίες εἰς τοὺς Ψαλμοὺς (ΜΔ' - ΡΚΓ').
- » 7ος α) Ὅμιλίες εἰς τοὺς Ψαλμοὺς (ΡΚΔ' - ΡΝ').
β) Ὅμιλίες εἰς τὸν Δαυὶδ καὶ τὸν Σαούλ.
- » 8ος α) Ὅμιλίες εἰς τὴν Γένεσιν (Α' - Θ'). - β) Ὑπόμνημα εἰς τὸν Ἡσαΐαν. Ὑπόμνημα στὸν Δανιὴλ (Κεφάλαια Γ' - ΙΓ').
- » 8Α Ὅμιλίες σὲ πρόσωπα καὶ ρητὰ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.
- » 9ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον (Ὅμιλ. Α' - Κ').
- » 10ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον (Ὅμιλ. ΚΑ' - ΛΖ').
- » 11ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον (Ὅμιλ. ΛΗ' - ΝΣ').
- » 11Α Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον (Ὅμιλ. ΝΖ' - ΟΕ').
- » 12ος α) Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον (Ὅμιλ. ΟΣ' - Α')
- β) Στὸ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον (Ὅμιλ. Α' - Δ').
- » 13ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον (Ὅμιλ. Ε' - ΛΑ').
- » 13Α Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον (Ὅμιλ. ΛΒ' - ΝΔ').
- » 14ος Ὑπόμνημα στὸ Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον (Ὅμιλ. ΝΕ' - ΠΗ').
- » 15ος Ὑπόμνημα στὶς Πράξεις (Ὅμιλίες Α' - ΚΓ').
- » 16Α Ὑπόμνημα στὶς Πράξεις (Ὅμιλίες ΚΔ' - ΜΔ').
- » 16Β α) Ὑπόμνημα στὶς Πράξεις (Ὅμιλίες ΜΕ' - Ν').
β) Ὑπόμνημα στὴν Πρὸς Ῥωμαίους (Ὅμιλίες Α' - Γ').
- » 17ος Ὑπόμνημα στὴν Πρὸς Ῥωμαίους (Ὅμιλίες ΙΑ' - ΛΓ').
- » 18ος Ὑπόμνημα στὴν Α' Πρὸς Κορινθίους (Ὅμιλίες Α' - ΚΑ').
- » 18Α Ὑπόμνημα στὴν Α' Πρὸς Κορινθίους (Ὅμιλίες ΚΒ' - ΜΔ').
- » 19ος Ὑπόμνημα στὴν Β' Πρὸς Κορινθίους (Ὅμιλίες Α' - ΚΔ').
- » 20ος α) Ὑπόμνημα στὴν Β' Πρὸς Κορινθίους (Ὅμιλίες Α' - ΚΔ').
β) Ὑπόμνημα στὴν Πρὸς Ἐφεσίους (Ὅμιλίες Α' - ΙΑ').
- » 21ος α) Ὑπόμνημα στὴν Πρὸς Ἐφεσίους (Ὅμιλίες ΙΒ' - ΚΔ').
β) Ὑπόμνημα στὴν Πρὸς Φιλιππησίους (Ὅμιλίες Α' - ΙΒ').
- » 22ος α) Ὑπόμνημα στὴν Πρὸς Φιλιππησίους (Ὅμιλίες ΙΓ' - ΙΕ').
β) Στὴν Πρὸς Κολοσσαεῖς καὶ γ) Πρὸς Θεσσαλονικεῖς Α'.
- » 23ος α) Ὑπόμνημα στὴν Β' Πρὸς Θεσσαλονικεῖς (Ὅμιλίες Α' - Ε').
β) Στὴν Α' Πρὸς Τιμόθεον καὶ γ) Στὴ Β' Πρὸς Τιμόθεον.
- » 24ος α) Ὑπόμνημα στὴν Πρὸς Τίτον (Ὅμιλ. Α' - ζ'), β) Στὴν Πρὸς Φιλιμόνα (Ὅμιλ. Α' - Γ'), γ) Στὴν Πρὸς Ἑβραίους (Ὅμιλ. Α' - ΙΕ').
- » 25ος α) Ὑπόμνημα στὴν Πρὸς Ἑβραίους (Ὅμιλ. ΙΣ' - ΛΔ').
β) Εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον (Ὅμιλ. Α' - Ζ').
- » 26ος Ὅμιλίες Ἠθικῆς - Ἀγιογραφικῆς.
- » 27ος Ὅμιλίες Ἀγιογραφικῆς - Ἐρημνευτικῆς.
- » 28ος Ποιμαντικά καὶ Ἀσκητικά Α' (Λόγοι Περὶ ἱεροσύνης).
- » 29ος Ἀσκητικά Β' Πρὸς Σταγείριον Λόγοι Α' - Γ', Περὶ παρθενίας.
- » 30ος Ὅμιλίες Κατηχητικῆς - Ὅμιλίες Ἠθικῆς.
- » 31ος Ὅμιλίες Κατηχητικῆς καὶ Ἠθικῆς Β'. - Ὅμιλίες Περιστατικῆς Α'.
- » 32ος Ὅμιλίες Περιστατικῆς Β'.
- » 33ος Ὅμιλίες Περιστατικῆς Γ'.
- » 34ος Ὅμιλίες Περιστατικῆς Δ'. α) Πρὸς Ἰουδαίους καὶ Ἕλληνας.
β) Πρὸς Ἰουδαίους. γ) Περὶ εἰμαρμένης καὶ προνοίας, καὶ
δ) Εἰς τὸν μακάριον Βαβύλαν.
- » 35ος Ὅμιλίες Δογματικῆς (Περὶ ἀκαταλήπτου, Περὶ ὁμοουσίου).
- » 36ος α) Ὅμιλίες Ἐορταστικῆς, β) Ὅμιλίες Ἐγκωμιαστικῆς Α'.

- Τόμος 37ος α) 'Ομιλίες Ἐγκωμισατικῆς Β'. β) Ἐπιστολές πρὸς τὴν Ὀλυμπιάδα (Α'-ΙΖ') καὶ Βίος τῆς ὀσίας Ὀλυμπιάδος.
 » 38ος α) Ἐπιστολές Πρὸς Ἰννοκέντιον, β) Ἐπιστολές ΙΗ' - ΠΜΒ'.

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ ΙΩ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
(ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΘΕΜΑΤΩΝ)

- Τόμος Α' **Θέματα** : Ἀγαθότητα - Ἀχαριστία.
 Τόμος Β' **Θέματα** : Βασιλεία οὐρανῶν - Εὐαγγέλιο.

Ζ' ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ

- Τόμος 1ος **Δογματικά Α'** α) Πῶς τρία πρόσωπα λέγοντες, β) Κατὰ εἰμαρμένης, γ) Διάλογος περὶ ψυχῆς καὶ ἀναστάσεως, δ) Λόγος Κατηχητικὸς Μέγας.
 » 2ος **Δογματικά Β'** (Κατὰ Εὐνομίου Ἀντιρρητικοὶ Λόγοι Α' - Β').
 » 3ος **Δογματικά Γ'** α) Κατὰ Εὐνομίου Ἀντιρρητικὸς Λόγος Γ'. β) Λόγος Ἀντιρρητικὸς πρὸς τὴν Εὐνομίου ἐκθεσιν.
 » 4ος **Α') Λόγοι Δογματικοί** : 1) Πρὸς Εὐστάθιον, Περὶ τῆς ἀγ. Τριάδος. 2) Πρὸς Ἀβλάδιον, Περὶ τοῦ μὴ οἶσθαι λέγειν τρεῖς θεοὺς. 3) Πρὸς Σιμπλικιον, Περὶ πίστεως. 4) Κατὰ Μακεδονιανῶν τῶν Πνευματομάχων περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. 5) Πρὸς Θεόφιλον, Κατὰ Ἀπολιναριστῶν. 6) Ἀντιρρητικὸς πρὸς τὰ Ἀπολιναρίου. 7) Κατὰ Ἀρείου καὶ Σαβελλίου.
Β') Ἐπιστολές (Α' - ΛΑ').
 » 5ος **Ἐρμηνευτικά Α'** : α) Περὶ κατασκευῆς τοῦ ἀνθρώπου. β) Ἀπολογητικὸς περὶ τῆς Ἐξαήμερου. γ) Περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου γενέσεως (Ὁμιλίες Α' - Γ').
 » 6ος **Ἐρμηνευτικά Β'** : α) Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν Ψαλμῶν. β) Εἰς τὸν βῶνον Ψαλμὸν. γ) Περὶ τῆς ὀγδόης. δ) Εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν.
 » 7ος Ἐρμηνευτικά Γ' : Ἐξήγησις εἰς τὰ Ἄσματα, Λόγοι Α' - ΙΕ'.
 » 8ος α) **Ἐρμηνευτικά Γ' - Δογματικά** : 1) Εἰς τὴν Προσευχὴν, Λόγοι Α' - Ε', 2) Εἰς τοὺς Μακαρισμοὺς, Λόγοι Α' - Η'.
 β) **Ἀσκητικά Α'** : 1) Περὶ τοῦ κατὰ Θεὸν σκοποῦ καὶ τῆς κατ' ἀλήθειαν ἀσκήσεως. 2) Πρὸς Ἀρμόνιον, Περὶ τοῦ τί τὸ τοῦ Χριστιανοῦ ἐπάγγελμα. 3) Πρὸς Ὀλύμπιον, Περὶ τελειότητος. 4) Πρὸς τοὺς ἀχθομένους ταῖς ἐπιτιμήσεσι. 5) Περὶ τῶν νηπίων πρὸ ὕρας ἀφαρπαζομένων.
 » 9ος **Α') Ἀσκητικά Β'** : Περὶ παρθενίας (Κεφάλαια Α' - ΚΓ').
Β') Λόγοι Ἐγκωμισατικοί. 1) Περὶ ἀρετῆς, ἧτοι Εἰς τὸν Βίον Μωυσεως (Λόγοι Α' - Β'). 2) Εἰς τὸν Βίον τῆς ὀσίας Μακρίνης. 3) Εἰς τὸν Βίον Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θευματουργοῦ.
 » 10ος α) Ὁμιλίες Δογματικῆς, β) Ἠθικῆς, γ) Ἐορταστικῆς.
 » 11ος Ὁμιλίες : 1) Ἐορταστικῆς, 2) Ἐγκωμισατικῆς, 3) Ἐπιτάφιε.

Η' ΑΠΑΝΤΑ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΛΑΜΑ

- Βίος Γρηγορίου Παλαμᾶ Ὑπὸ Φιλοθέου Κοκκίνου
 Τόμος 1ος α) Λόγοι ἀποδεικτικοὶ δύο Περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγ. Πνεύματος. β) Ἐπιστολές Πρὸς Ἀκίνδυνον καὶ Πρὸς Βαρλαάμ Α', Β'.

- Τόμος 2ος Ὑπὲρ τῶν ἱερῶς ἡσυχάζοντων Λόγοι Α' - Γ'.
- » 3ος Πραγματεῖες Δογματικῆς καὶ Ὁμολογιακῆς.
- » 4ος Ἐπιστολές,
- » 5ος Κατὰ Ἀκινδύνου Λόγοι Ἀντιρρητικοί (Α' - Γ').
- » 6ος Κατὰ Ἀκινδύνου Λόγοι Ἀντιρρητικοί (Δ' - Ζ').
- » 7ος Α') **Κείμενα Αἰχμαλωσίας.** Λόγος διασαφῶν τὴν τοῦ Βαυλαάμ καὶ Ἀκινδύνου δόξαν, Εἰς τὴν ρῆσιν ἐκ τῶν Θησουρῶν τοῦ Κυρίλλου, Ἐπιστολὴ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν, Ἐπιστολὴ ὄτε ἐάλω, Διάλεξις πρὸς τοὺς Χιόνας, Ἐπίτομος διήγησις διαλέξεως μετὰ Γρηγορά.
- Β') **Λόγοι:** 1) Περὶ τῆς τοῦ Γρηγορά ψευδογραφίας καὶ δυσσεβείας Λόγοι Α' - Δ'. 2) Περὶ τῆς ρήσεως τοῦ Μ. Βασιλείου.
- » 8ος Α') Ἐκατὸν Πεντήκοντα Κεφάλαια.
- Β') **Ἀσκητικὴ Γραμματεία:** 1) Περὶ προσευχῆς καὶ καθαρότητος καρδίας. 2) Εἰς τὸν Βίον τοῦ ὁσίου Πέτρου τοῦ Ἀθωνίτου. 3) Πρὸς τὴν μοναχὴν Ζένην. 4) Πρὸς τοὺς Ἰωάννην καὶ Θεόδωρον τοὺς φιλοσόφους. 5) Πρὸς τὸν ἱερομόναχον Παῦλον Ἀσάνην. 6) Δεκάλογος τῆς κατὰ Χριστὸν νομοθεσίας.
- Γ') **Εὐχές** (Α' - Δ').
- » 9ος Ὅμιλλες Α' - Κ'.
- » 10ος Ὅμιλλες ΚΑ' - ΜΒ'.
- » 11ος Ὅμιλλες ΜΓ' - ΕΓ'.

Θ' ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ

- Τόμος 1ος Ἀποφθέγματα Γερόντων.
- » 2ος Τὸ Λειμωνάριον.
- » 3ος Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου: 1) Περὶ θείων ὀνομάτων. 2) Περὶ Οὐρανίου Ἱεραρχίας. 3) Περὶ ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας. 4) Περὶ μυστικῆς θεολογίας. 5) Ἐπιστολές.
- » 4ος Θεοδωρήτου Κύρου, Φιλόθεος Ἱστορία ἢ Ἀσκητικὴ Πολιτεία.
- » 5ος Κυρίλλου Σκυθοπολίτου, Βίοι Ἀγίων.
- » 7ος Μακαρίου τοῦ Αἰγυπτίου, 50 Πνευματικῆς Ὅμιλλες.
- » 8Α Ἰσαάκ τοῦ Σύρου, Λόγοι Ἀσκητικοί (Α' - ΚΣΤ').
- » 8Β Ἰσαάκ τοῦ Σύρου, Λόγοι Ἀσκητικοί (ΚΖ' - ΕΑ').
- » 8Γ Ἰσαάκ τοῦ Σύρου, α) Λόγοι Ἀσκητικοί (ΕΒ' - ΠΣΤ').
β) Ἐπιστολές (Α' - Δ').
- » 9ος Διαδόχου Φωτικῆς: 1) Κεφάλαια Γνωστικά. 2) Λόγος εἰς τὴν Ἀνάληψιν. 3) Ὁράσεις. 4) Ἐρωταποκρίσεις.
Ἰωάννου Καρπαθίου: Κεφάλαια Παρακλητικὰ 100.
- » 10Α Ἁγίων Βαρσανουφίου-Ἰωάννου, Ἐρωταποκρίσεις (Α'-ΣΚΘ').
- » 10Β Ἁγίων Βαρσανουφίου-Ἰωάννου, Ἐρωταποκρίσεις (ΣΔ'-ΦΚΒ').
- » 10Γ Ἁγίων Βαρσανουφίου-Ἰωάννου, Ἐρωταποκρίσεις (ΦΚΓ'-ΩΜ').
- » 12ος Ἀββᾶ Ἡσαΐα, Λόγοι Ἀσκητικοί.- Ἀββᾶ Ζωσιμᾶ, Κεφάλαια ἀφέλιμα.- Ἀββᾶ Δωροθέου, Πραγματεῖες καὶ Ἐπιστολές.
- » 14ος Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Μυσταγωγία.- 400 Κεφάλαια Περὶ ἀγάπης.- Λόγος Ἀσκητικός.- 200 Κεφάλαια Περὶ Θεολογίας.
- » 14Α Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ: 1. Ἐρωταποκρίσεις. 2. Πρὸς Θεόπεμπτον τὸν Σχολαστικόν. 3. Ἐρμηνεῖα εἰς τὸν ΝΘ' Ψαλμὸν.

- Τόμος14B Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ: Πρὸς Θαλάσσιον περὶ διαφόρων ἀπόρων τῆς Ἁγίας Γραφῆς (Ἐρωτήσεις Α' - ΝΓ').
- » 14Γ Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ: Πρὸς Θαλάσσιον περὶ διαφόρων ἀπόρων τῆς Ἁγίας Γραφῆς (Ἐρωτήσεις ΝΔ' - ΞΕ').
- » 14Δ Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ: Περὶ ἀποριῶν τῶν ἁγίων Διονυσίου καὶ Γρηγορίου πρὸς Θωμᾶν ἡγιασμένον (Ἀπορίες Α' - Ε', καὶ Α' - ΡΔ').
- » 14Ε Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ: 1. Περὶ ἀποριῶν τῶν ἁγίων Διονυσίου καὶ Γρηγορίου πρὸς Θωμᾶν ἡγιασμένον (Ἀπορίες ΡΕ' - ΡΘΘ'). 2. Σχόλια εἰς τὰ τοῦ ἁγίου Διονυσίου (α. Εἰς τὸ Περὶ οὐρανοῦ ἱεραρχίας καὶ β. Περὶ ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας).
- » 14ς Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ: Σχόλια εἰς τὰ τοῦ ἁγίου Διονυσίου (1. Εἰς τὸ Περὶ θεῶν ὀνομάτων, καὶ 2. Εἰς τὸ Περὶ μυστικῆς θεολογίας).
- » 14Ζ Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Δοκίμια δογματικά, θεολογικά καὶ πολεμικά: Πρὸς Μαρίνον, Δοκίμια Α'-Γ', Πρὸς Γεώργιον τὸν πρεσβύτερον, Ἀπαντήσεις πρὸς ἐρωτήσεις διαφόρων, Περὶ τοῦ «Παρελθέτω τὸ ποτήριον», Τόμος δογματικὸς πρὸς Μαρίνον, Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Νικάνδρον, ἀπολογία πρὸς Σικελούς, Ἐπιστολὴ πρὸς Μαρίνον, Περὶ τῶν δύο τοῦ Χριστοῦ φύσεων, Ὅροι διάφοροι, Πνευματικὸς καὶ δογματικὸς τόμος, Περὶ τῶν δύο θελημάτων τοῦ Χριστοῦ, Περὶ ὄρων διαστολῶν, Ἐπίλυσις ἀποριῶν διακόνου Θεοδώρου, Τόμος δογματικὸς πρὸς Μαρίνον, Κεφάλαια διάφορα περὶ οὐσίας, φύσεως, ὑποστάσεως, προσώπου καὶ θελήματος Χριστοῦ. **Ἰπὸ ἔκδοσιν.**
- » 14Η Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ: Ἐπιστολὲς κοινές, δογματικὲς καὶ πολεμικὲς: Πρὸς τὸν ἑπαρχὸν Γεώργιον, Πρὸς Ἰωάννην κουδικουλάριον (τρεις), Πρὸς Κωνσταντῖνον, Πρὸς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἰωάννην, Πρὸς Ἰωάννην τὸν πρεσβύτερον (δύο), Πρὸς Θαλάσσιον, Πρὸς Ἰωάννην κουδικουλάριον, Πρὸς μοναχὴν, Πρὸς Ἰωάννην κουδικουλάριον Περὶ τῶν ὀρθῶν ὄρων τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων, Πρὸς Πέτρον ἰλλούστριον (δύο), Πρὸς Κοσμάν τὸν διάκονον, περὶ οὐσίας καὶ ὑποστάσεως (δύο), Πρὸς Ἰουλιανὸν σχολαστικόν, περὶ τῆς σαρκώσεως τοῦ Κυρίου, Πρὸς τὸν ἑπαρχὸν Γεώργιον, Πρὸς Πύρρον, Πρὸς Μαρίνον, Πρὸς ἐπίσκοπον Κυδωνίας, Πρὸς Αὐξέντιον, Πρὸς Στέφανον, Πρὸς Κωνσταντῖνον, Πρὸς Κόνωνα, Πρὸς Θαλάσιον, Πρὸς Ἰωάννην κουδικουλάριον, Πρὸς Κυρισίκιον, Πρὸς Ἰωάννην ἐπίσκοπον, Πρὸς Πολυχρόνιον (ὀκτώ). Πρὸς Θαλάσσιον (τρεις), Πρὸς Ἰωάννην κουδικουλάριον (τρεις), Πρὸς Ἀναστάσιον μονάζοντα. **Ἰπὸ ἔκδοσιν.**
- » 14Θ Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ: 1. Συζήτησις ἐν Βιζύῃ μετὰ τοῦ ἐπισκόπου Καισαρείας Θεοδοσίου. 2. Ἐξηγησις τῆς κινήσεως. 3. Βίος Μαξίμου. 4. Διάλεξις πρὸς Πύρρον. 5. Περὶ ψυχῆς. 6. Ἐρμηνεία τῆς προσευχῆς «Πατερ ἡμῶν», **Ἰπὸ ἔκδοσιν.**
- » 14Ι Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ: 1. Κεφάλαια διάφορα. 2. Κεφάλαια ἕτερα, **Ἰπὸ ἔκδοσιν.**
- » 14ΙΑ Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ: Κεφάλαια Θεολογικά, **Ἰπὸ ἔκδοσιν.**
- » 19Α Συμεῶν τοῦ Νέου Θεολόγου, Βίος Συμεῶν ὑπὸ Νικήτα Στηθάτου.- Κεφάλαια.- Εὐχαριστίες.- Διάλογος μετὰ σχολαστικοῦ.

- Τόμος 19B Συμειών τοῦ Νέου Θεολόγου, *Βιβλος τῶν Θεολογικῶν Λόγων* (Λόγοι Α'-Γ').- *Βιβλος τῶν Ἠθικῶν Λόγων* (Λόγοι Α'-ς).
- » 19Γ Συμειών τοῦ Νέου Θεολόγου, Α') *Βιβλος τῶν Ἠθικῶν Λόγων* (Λόγοι Ζ'-ΙΕ').- Β') *Κατηχητικοὶ Λόγοι* (Λόγοι Α'-Ζ').
- » 19Δ Συμειών τοῦ Νέου Θεολόγου, *Κατηχητικοὶ Λόγοι* (Λόγ. Η'-ΛΔ').
- » 19Ε Συμειών τοῦ Νέου Θεολόγου, *Υμνοὶ* (Α'-ΚΖ').
- » 19ς Συμειών τοῦ Νέου Θεολόγου, *Υμνοὶ* (ΚΗ'-ΝΗ').
- » 22ος Νικολάου Καβάσιλα, *Ἐρμηνεία εἰς τὴν θείαν Λειτουργίαν* - *Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ Ζωῆς*.

Γ' ΤΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ

ΙΑ' ΑΠΟΛΟΓΗΤΑΙ

- Τόμος 1ος Ἰουστίνου τοῦ Φιλοσόφου : 1. *Ἀπολογίαι Α' καὶ Β'*. 2. *Λόγος Περὶ Ἀναστάσεως*. 3. *Διάλογος πρὸς Τρύφωνα*
- » 2ος Τατιανῶ : *Πρὸς Ἕλληνας*.- Ἀθηναγόρου : 1. *Προσεβεία Χριστιανῶν*. 2. *Περὶ ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν* - Θεοφίλου Ἀντιοχείας : *Πρὸς Αὐτόλυκον* Βιβλία Α'-Γ'.- Ἐπιστολὴ πρὸς Διόγνητον.

ΙΒ' ΑΠΑΝΤΑ ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ

- Τόμος 1ος Α) *Προτροπικός*.- Β) *Παιδαγωγός*, Λόγος Α'.
- » 2ος *Παιδαγωγός*, Λόγοι Β' καὶ Γ'.

ΙΓ' ΑΠΑΝΤΑ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

- Τόμος 1ος *Διδαχὴ τῶν Ἀποστόλων*.- *Διαταγαὶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων* διὰ Κλήμεντος - *Ἀποστολικοὶ Κανόνες*.
- » 2ος *Ἐπιτομὴ Η' Βιβλίου τῶν Διαταγῶν τῶν ἀποστόλων*.- *Αἱ διαταγαὶ αἱ διὰ Κλήμεντος*
- » 3ος Κλήμεντος : 1. Τῶν Πέτρου ἐπιδημίων κηρυγμάτων (Ὁμιλ. ΙΒ'-Κ'). 2. *Πρὸς Κορινθίους Α' καὶ Β'*. 3. *Περὶ τῶν πράξεων, ἐπιδημίων τε καὶ κηρυγματιῶν*. 4. *Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Κλήμεντος*.
- » 4ος 1. *Ἐπιστολὴ Βαρνάβα*.- 2. *Ἐπιστολὴ Ἰγνατίου γνήσιος* (σύντομος καὶ ἐκτενὴς μορφή) : α. *Πρὸς Ἐφεσίους*, β. *Πρὸς Μαγνησίους*, γ. *Πρὸς Τραλλησίους*, δ. *Πρὸς Ρωμαίους*, ε. *Πρὸς Φιλαδελφεῖς*, ς. *Πρὸς Σμυρναίους*, ζ. *Πρὸς Πολύκαρπον*.- *Ἀμφιβαλλόμενες ἐπιστολὴς Ἰγνατίου* : α. *Μαρίας πρὸς Ἰγνατίον*. β. *Ἰγνατίου πρὸς Μαρίαν*, γ. *Πρὸς τοὺς ἐν Ταρσῶ*, δ. *Πρὸς Ἀντιοχεῖς*, ε. *Πρὸς Ἡρώνα*, ς. *Πρὸς Φιλιππησίους*.- *Μαρτύριον Ἰγνατίου*.- 3. α) *Πολυκάρπου ἐπιστολὴ πρὸς Φιλιππησίους*, β) *Μαρτύριον Πολυκάρπου*.- 4. *Ὁ Ποιμὴν τοῦ Ἐρμᾶ*.- 5. *Παπία Ἱεραπόλεως ἀποσπάσματα*.